Róna József

Róna József a magyar szobrászok egyik legtehetségesebbbje. Sokoldalú elfoglaltsága mellett pihenés közben készítette mostan kiállított művét, a «Zene-leczkét». A sikerült szobor kivitelén gondos tanúlmány és művészileg fejlett ízlés nyilatkozik.

Róna 1861-ben Lovasberényben született. Tanulmányait Budapesten kezdette meg. 1879-ben a bécsi képzőművészeti akadémiára ment, a hol hat évig dolgozott Zumbusch tanár mellett. 1890-ben a műcsarnok kiállításán «Megszorult faun» czimű festményével a Rökk-féle díjat nyerte. «Utolsó szerelem» czimű szoborműve Antwerpenben a II. aranyérmet szerezte meg a művésznek. A pályázatokon mindig figyelmet keltett eredeti kompoziczióival. Igy díjat nyert az Arany-szobor, Szabadságharcz-szobor, Andrássy- és Baross-szobor pályázatain.

RÓNA JÓZSEF.

Paur Géza Magyar művészek kiállítása a Műcsarnokban, Vas. Ujs. 1898 893, 899 f.

RÓNA JÓZSEF.

Agghazy Gyula, Ujházy Ferenc, emlékkiállításának és Róna József gyűjt. kiállításának tárgyai. 1922 márc. O.M. Képz. Társ.

RÓNA JÓZSEF.

Született Lovasberényben 1861 február 1-én. Iskolai tanulmányait Budapesten és Kecskeméten végezte. Már iskolásfiú korában jelentkeztek nála a szobrászati formaérzék iránti tehetség nyomai. Szegénysorsu fiú volt, aki nem is gondolhatott arra, hogy magát az önfentartás gondjai között képezhesse. Apja kereskedőnek szánta és adta, tehetsége azonban, a budapesti befolyások alatt, a hetvenes évek végén azt parancsolta neki, hogy bucsút mondjon a kereskedői életpályának és beálljon nélkülözni és dolgozni, mint szobrászinas. Nagy ritkán jutott ahhoz, hogy magának annyi időt szakíthasson, hogy önállóan mintázhasson, vagy klasszikus mintákat lemásolhasson. Keserves munkával összetakarított pénzével 1879-ben Bécsbe került a Képzőművészeti Akadémiára, ahol *Hellmer* tanár egyik legkiválóbb tanítványa lett és magyar állami ösztöndíjat is kapott tanulmányai folytatására. 1882-ben már olyan előmenetelt mutatott fel, hogy megkapta Őfelsége a király ösztöndíját, amellyel *Zumbusch* mesteriskolájába lépett át, ahol még három évig dolgozott, akinek vezetése alatt kezdett tehetsége kialakulni. Az 1885. évben Berlinben elnyerte a Beer Mihály-féle római díjat *Szt. Sebestyén* és *Olimpiai győző* című első nagyobbszabású műveivel. Rómába menve meglelte vágyainak teljesülését. A klasszikus szobrászat hazájában a Palazzo Veneziában kapott műtermet, ahol egy évig szakadatlanul dolgozott. 1886-ban hazajött Budapestre és állandó műtermet rendezett be, ahol születtek első nagyobb alkotásai és középületeinket diszítő dekorativ munkái. Résztvett minden nagyobb szoborpályázatunkon, amelyeken számtalan első és második díjat vitt el, ezek között kiválnak a Szabadságharc szobormű és Erzsébet királyné szobrának díjazott pályaművei. Dekoratív munkáinak legjelesebbjei a veszprémi megyeházat, a marosvásárhelyi múzeumot, a budapesti Leánykiházasító Egylet palotáját, a László Zsigmond palotáját, az üllői-úti szülészeti Klinikát, a Mai-féle házat, a Vígszinházat, a Parlamentet és az igazságügyi Minisztérium palotáját, a Széchenyi, Szt. Gellért fürdők palotáját diszitik.

Első hazai kitüntetését a Képzőművészeti Társulat 1891. évi őszi kiállításán kapta *„Megszorult faun“* című művével, amely a Rökk Szilárd-díjat kapta. 1899. évben Savoyai Eugen szobrára megkapta a Műcsarnokban a kis állami aranyérmet.

30 Vizparton. (1876.) Az állam tulajdona.
31 Tanya. (1899.) Magántulajdon.
32 Mákvirágok. (1892.) Magántulajdon.
33 Füzfák a Poprád partján. (1897.) Herczog Fülöp Ferenc tulajdona.
34 Nyirfaerdő széle. (1908.) Fischer Hermann tulajdona.
35 A művész feleségének arcképe. (1893.) A család tulajdona.
36 Tinódy Sebestyén. (1880.) Magántulajdon.
37 Boglyák. (1881.) Özv. dr. Királyffy Árminné tulajdona.
38 Hazatérő birkanyáj. (1889.) Oravetz Viktor tulajdona.
39 Buda-tétényi ut. (1876.) Magántulajdon.
40 Fonó asszony. (1879.) Deák Ebner Lajos tulajdona.

II. TEREM.

Róna József művei.

41 I. Ferdinánd bolgár király. Megrendelhető.
42 Kandalló Savoyai Eugén mellékalakjával. Megrendelhető.
43 József és Putifár neje. Bronz. Eladó. 45
44 József és Putifár neje. Márvány. Eladó. 400
45 Kandalló Savoyai Eugen mellékalakjával. Megrendelhető.
46 Egyptomi szent Antal kisértése. Gipsz. Megrendelhető.
47 Erzsébet királyné életéből. Vázlatok. Bronz. Eladó. 40
48 Utolsó szerelem. Bronz. Eladó. 160
49 Tanulmány, József és Putifárnéhoz. Bronz. Eladó. 30
50 A Béke. Márvány. Eladó. 180
51 Az Erő. Márvány. Eladó.
52 Kossuth Lajos mellszobra. (Természet után készült Turinban.) Bronz. Eladó. 40
53 A kis türelmetlen. Bronz. Eladó. 160
54 Anakreon. Megrendelhető.
55 A megszorult Faun. Bronz. Eladó. 180
56 Márványkut. Zsuzsanna a vénekkel. Vörös és sárga márvány-ruskicai márványcsoportozattal. Eladó. 580
57. Zenelecke. Bronz. Eladó. 180
58 A meglesett Nympha. Bronz. Eladó. 60
59 II. Vilmos német császár. Megrendelhető.
60 IV. Károly király. Megrendelhető.
61 Kandalló a Savoyai Eugen szobor-reliefjével: a zentai csata lovasrohama. Megrendelhető.
62 Savoyai Eugen kis lovasszobra. Bronz. Eladó. 120
63 Kandalló a Savoyai Eugén-szobor reliefjével: a zentai sáncok bevétele. Megrendelhető.
64 V. Mehemed szultán. Megrendelhető.
65 Szökőkut szines márványból, Centaur bronz-csoporttal. Eladó. 360

III. TEREM.

Róna József művei.

166 A magány. Bronz. Eladó. 32,000
167 A magyarság ébredése. Bronz. Eladó. 32
168 Charitas. Vázlat. Bronz. Eladó. 32
169 Zenelecke. Vázlat. Bronz. Eladó. 16
170 Krisztus az Olajfák hegyén. Eredeti teracotta vázlat. Eladó. 12
171 Vadászat. Bronz. Eladó. 25
172 Hűség. Bronz. Eladó. 25
173 Boccaccio. Bronz. Eladó. 25
174 Erzsébet királyné. Vázlat. Bronz. Eladó. 18
175 Anyaság. Vázlat. Bronz. Eladó. 16
176 Szépség. Vázlat. Bronz. Eladó. 16
177 Scherzo. Bronz. Eladó. 40
178 A világosság. Vázlat. Bronz. Eladó. 27
179 Ádám és Éva. Ruskicai márvány szobormű szines márvány-talapzattal. Eladó. 350
180 Szabadság. Vázlat. Bronz. Eladó. 40
181 A kis türelmetlen. Bronz. Eladó. 40
182 Vénus születése. Vázlat. Bronz. Eladó. 40
183 Judith és Holofernes. Bronz. Eladó. 40
184 Krisztus az Olajfák-hegyén. Szines márvány Eladó. 240
185 Saul és Dávid. Vörös márvány és bronz. Eladó. 400
186 Endymion és Selene. Szines márvány. Eladó. 240
187 Pieta. Bronz. Eladó. 45
188 Deborah éneke. Fekete márvány és bronz. Eladó. 85
189 Ádám és Éva. Bronz. Eladó. 32
190 Saul és Dávid. Bronz. Eladó. 40
191 Judith és Holofernes. Szinezett márvány. Eladó. 350
192 Circe. Bronz. Eladó. 50
193 Egy kérdés. Bronz. Eladó. 25
194 A művészet ápolása. Plakett. Bronz. Eladó. 14
195 Juhász. Bronz. Eladó. 40
196 Orpheus. Bronz. Eladó. 40
197 Az anyai szeretet. Vázlat. Bronz. Eladó. 25
198 A szépség hatalma. Vázlat. Bronz. Eladó. 25
199 A szent család Egyptomban. Eredeti terakotta, vázlat. 25
100 Az ármány letiprása. Bronz. Eladó. 45
101 Endimion és Selene. Eredeti terakotta vázlat. Eladó. 12
102 Jupiter és Ió. Bronz. Eladó. 25
103 Diana. Bronz. Eladó. 32

RÓNA JÓZSEF: A KIS TÜRELMETLEN.

Róna József: Endymion és Selene.

RÓNA JÓZSEF: AZ UTOLSÓ SZERELEM.

Róna József

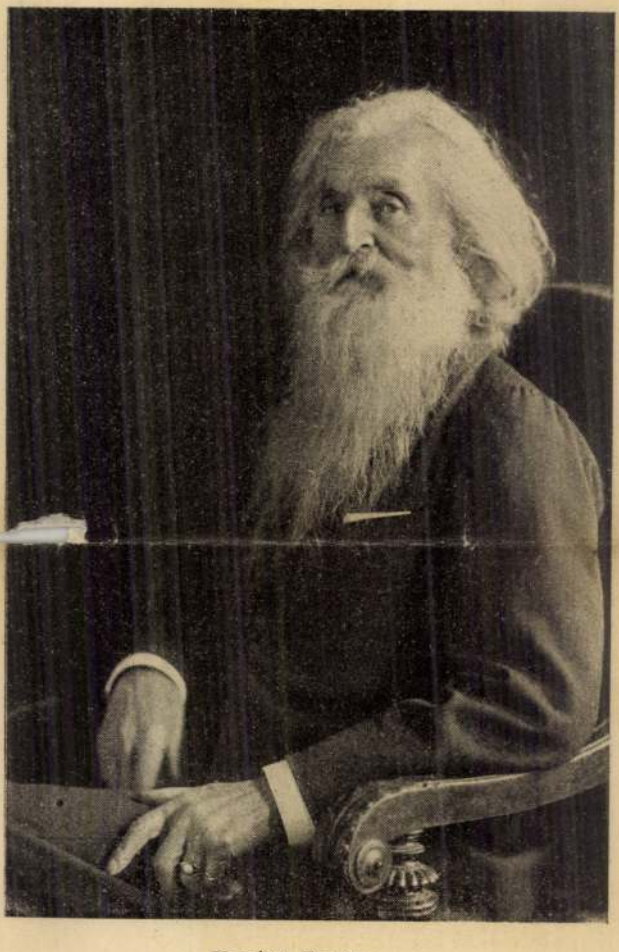

Ujházy Ferenc.

Róna tehetsége ezekután kezd mindinkább a monumentális szobrászattal foglalkozni. Egymásután állítják fel nagyméretü alkotásait: *savoyai Eugen lovasszobrát*, melyet eredetileg Zenta város rendelt meg, de fedezethiány miatt a királyi palota építési alapja szerez meg és állít fel a Pestre néző terraszon; *Zrinyi Miklós szobrát* az Andrássy-uti Köröndön; *Klapka tábornok szobrát* Komáromban; *Kossuth Lajos* szobrát Szegeden; Miskolcon és és Rozsnyón. *Szemere Bertalan* szobrát Miskolcon; a *Szt.-Háromság szobrát* Aradon; *Erzsébet királyné* szobrát Gödöllőn, melyek mind gyarapítják művészi sikereit, nagybecsü művészi alkotásokkal gazdagítván hazánkat. Ugyanez idő alatt létesülnek kiváló síremlék alkotásai a budapesti Kerepesi-temetőben: *Erkel Sándoré*, *Klapka Györgyé*, *Telepy Károlyé* és *Greguss Imréé*.

Külföldi szereplései ujabb diadalokat hoznak Róna Józsefnek. *Aranyérmet nyer Antwerpenben*, *Párisban*, *Grand Prix-t Londonban*. Műcsarnokunk *1909. évi téli kiállításán* pedig elnyeri a legnagyobb magyar kitüntetést, *a nagy állami aranyérmet*. Művészi diadalai között számtalan más kitüntetés is éri; (1901) *Ferenc József lovagkeresztet*; (1913) *III. osztályu vaskorona rendet* kap, majd az olaszok a *koronarend parancsnoki keresztjét* adják neki, amelyet rövidesen, a toscanai *„Pro Literis et Artibus"* rendjel követ.

Róna egész művészi fejlődése kapcsolatos hazai képzőművészetünk kifejlődésével. Művészete a klasszicizmus igazságain épült fel és tántorítlanul ez alapon fejlődik ma is. Kitűzött céljától semmiféle divatos irányok el nem téritették. Formai érzéke, anatómiai biztos tudása, legkisebb művein is érvényre jutnak. Erős magyar érzése, melyet az egyszerű alföldi szülővárosból hozott magával, mindég hazánk rögéhez kötötte és nem vágyott soha állandó külföldi letelepedésre. A magyar bronzöntő ipar meghonosítása és fejlesztése, nagy részben, Róna buzgó közreműködésének eredménye és érdeme. Társulatunk és a Magyar Képzőművészek Egyesületének belső életében igen tevékeny részt vett.

Mintegy három év óta műterme magányába vonult vissza és ez idők munkásságának eredményei most kiállított művei, melyeknek tárgyait, néhány régibb alkotása kivételével, a bibliából merítette, egyszerű, intim hatások elérésére törekedvén.

Bóna József: a zentai csata. (a sáncok bevétele)

RÓNA JÓZSEF: KRISZTUS AZ OLAJFÁK HEGYÉN.

Róna József: Ádám és Éva.

RÓNA JÓZSEF: JUDITH ÉS HOLOFERNES.

RÓNA JÓZSEF: SAUL ÉS DÁVID.

RÓNA JÓZSEF PÁLYAMŰVE.

Róna József

(3)

A Baross-szobor pályázatának pályanyertes művei.

Róna József, a harmadik dij nyertese, az összhatást tartotta főleg szem előtt. Főalakja, bár nem annyira jellegzetes, mint Stroblé és Szécsié, de sok erőről tanúskodik.

Mellékalakjai sok művészi leleménynyel s bizonyos lendülettel együtt szerencsésen fejezik ki a művész által czélzott gondolatot.

Eredeti s új gondolat (a mellékalakok közt) Mercurt szárnyas kerékre ültetni, mintegy állandósítását, megteremtését jelezve az alak által képviselt szakmának. Szépen gondolt és sok erővel fölfogott mellékalak az ipar, bőrköténves munkás által jellegzetesen ábrázolva. Meztelen nő kezében koszorút tartva, könnyed helyzetben e dicsőséget képviseli.

A többi, egyben-másban sikerült pályaművéveket ez úttal mellőzzük, nem mintha érdemetlenek volnának a fölemlítésre, hanem mivel csak a pályanyerteseket kivánhattuk olvasóinknak képes másolatokban is bemutatni.

K—ny Ö—n.

lehelete magyar, s azért értetik és szerettetik «bátyái és öcséi, hugái és néném» által.

«A dalünnep sikere messze túlhaladta a rendezők szerény várakozásait. A becsültetni többnyire csak halála után szokott érdem ritkán nyert életében is szives kitüntetést. Kisfaludy Sándor hetvenedik névnapját s irói munkásága félszázados ünnepét több száz hazafi s honleány föndobogó kebellel ünnepié . . .

«Első örvendetes jelenet, mely e dalünnepen minden hazafi kebelre emelve hatott, azon tapasztalás, hogy bármi legyen egyébiránt politikai hitünk, tartoztunk bár a «Pesti Hirlap», a «Jelenkor», vagy a «Világ» zászlói alá : mindnyájunknak kedves szine a nemzeti fehér-veres-zöld, s a nemzeti lobogó lengése mindnyájunkat egyiránt lelkesit. Abban mind és kivétel nélkül meggyezünk, hogy a nemzeti nyelv haladásunk, sőt fönmaradásunk egyik fő föltétele, s ennek lelkes művelői méltó tisztelés tárgyai minden el nem fogult előtt.

«Második örvendetes jelenet, hogy az ünneplő

hova egy véletlenül kozák-csendőr vitte el tizenhat éven keresztü A szabályok értelmébe mekek hivatalból árvál éves korukig közköltsé ezután történik, ahhoz A lecsapolt tóban mar lednek el, miért ne te suhanczok vagy leányz

Péter Petrovitsnak v még pedig abból az eg morú története, melyet koholmány, hanem való

Tehát Momirov Péte mondott fölszereléssel pályaháza felé vette ú vonattal a «szent Mos mint ezt nekie Krilov S árvaház irnoka, tanácso

— «Tudod, Péter Pe demes férfiú, mikor Mo

Róna József

Vas. Ujs. 1890. 245. p.

Róna József szorgalmasan dolgozik *Kossuth mellszobrán*. A szobrász a mult hónapban járt Turinban Kossuthnál, ki megengedte, hogy szobrát elkészíthesse.

Maroslavci
Crne njive
Novo pališće
Rakitovica
(95)
Gjurgjanci
Poreč
(94)
Radikovci
(96)
Golinci
(93)
Jelas
Bratuševec
Kurnj
Gustav dvor
Duge njive
Dubrave
Šljivoševci
(97)
M.H.
Z.O.
D.M.

nem volt népszerű és csakhamar *Avarescu* tábornok került helyére, aki szintén választatott, s az új parlamentet saját képére faragtatta. Ebben a parlamentben csak hét szabadelvű képviselő volt. Ennek ellenére 1922 jan. 19-én a szabadelvű *Bratianut* nevezte ki a király miniszterelnökké. Ez feloszlatta a parlamentet és márc.-ban megválasztatta a maga képviselőházát, amelyben a szabadelvűek most többségben vannak. *Romániában* a szabadelvű szót nem európai értelemben használják. Van szabadelvű-konzervatív párt is.

Román megszállás. Az összeomlás után a román királyság csapatai nyomban átlépték a magyar határt. 1918 dec. első napjaiban Marosvásárhelyen, dec. 4.-én Besztercén és Segesvárott, 5.-én Petrozsényben voltak. Több vonalon nyomultak előre, anélkül, hogy ellentállásra találtak volna. Dec. 24.-én Kolozsvárott jelentek meg. A kommün kitörése után átlépték a Clemenceau-féle demarkációs vonalat s a vörös hadsereget visszaszorítva, a magyar főváros felé igyekeztek. Aug. 4.-én megszállották Budapestet is, ahonnan a dunántúli részekre is elkalandoztak. A magyar fővárost nov. 14.-én hagyták el, a Tiszántúlt 1920 márc. 30.-án ürítették ki. Milliárdokra rúgó kárt okoztak Csonka-Magyarországnak. A helyi harácsolásokon kívül állatainkat, tömöntelen gépünket, a MÁV (l. o.) kocsi- és mozdonyparkjának nagyrészét elhurcolták.

Romanovok, orosz dinasztia. Utolsó uralkodó tagja *II. Miklós* cár volt, aki 1917 márc. 12.-én mondott le a trónról. Őt és családját 1918 júl. 16-án a bolsevisták agyonlőtték. Több Romanov európai országokban él.

RÓNA JÓZSEF.

(Önéletrajz).

Kissé furcsának érzem, hogy saját műveimet vagy művészeti törekvéseimet magyarázzam.

Róna József.

Azt hiszem, hogy nekünk művészeknek a művészetet nem magyarázni, hanem — mint a csókot — gyakorolni kell, még pedig szeretettel.

A magyarázást — vagy félremagyarázást, azt hiszem, legjobb a hírlapírókra bízni.

Róna József

Róna József 1861 febr. 1.-én szül. Lovasberényben. Itthon, Bécsben, Rómában és Párizsban tanult és elnyerte a római díjat. 1886-ban jött haza s azóta sűrűn szerepel a kiállításokon és pályázatokon. Ő készítette Erzsébet királyné gödöllői szobrát, Klapka síremlékét, Szavójai Jenő lovasszobrát a várban, a miskolci Kossuth-szobrot, stb. Számos díj nyertese. Elnöke volt a Képzőművészek Egyesületének, és sokat dolgozott művésztársai érdekében. A *Fészek* egyik igazgatója.

Rosta, bolsevista hír- és elsősorban propagandaszolgálatot teljesítő távirati ügynökség. Székhelye Pétervár és Moszkva. Fiókja van Berlinben és Bécsben.

Rott *Nándor,* veszprémi püspök. Szül. 1869-ben Bodenstadtban. A bécsi Augustinum igazgatója, majd a budapesti központi papnevelő kormányzója. 1916-ban nevezték ki veszprémi püspökké.

Rout (angol; *e.:* raut), nagy fogadóest.

Royal Mail Steam Packet Co. (The), (angol; *e.:* dze rajel mél sztím páket kámpeni). A világóceánokat átszelő hajósvállalatok sorában a legnagyobbak közé tartozik. Gőzöseinek tonnatartalma 2,035.352 tonna, úgyhogy a brit kereskedelmi flottának egytizedrésze a társaság tulajdona. Ebbe azonban az épülőfélben levő hajók nincsenek beleszámítva. A *Royal Mail* 1839-ben alakult. Ekkor kapta a postai forgalom lebonyolítására vonatkozó koncesszióját, tehát egyik legrégebben fennálló hajósvállalata a világnak. Érdekköréhez tartoznak a Pacific Steam Navigation Co., a Lamport & Holt Ltd., Union Castle Line, Nelson Line, Elder Dempster Co., Glen & Shire Line, Mac Andrews & Co. Ltd., John Hall jur. Co. Ltd., és végül a David Mac Ivor & Co Ltd. hajósvállalatok. Hatalmas fellendülést jelentett a vállalat számára, amikor megkezdte az Észak-Amerikába való személyszállítást. Az amerikai járatok révén kapcsolatba került a társaság Magyarországgal is, s miután nemrég koncessziót nyert a magyar kormánytól nálunk a letelepedésre, ily módon a magyar-amerikai utasforgalomban is jelentős tényezővé fejlődött. A Royal

Az Est Karácsonyi Könyve 1923

apostola. Nagy regénye *(Jean-Cristophe)* a modern kor sajátságos zsúfoltságú, lírai lüktetésű eposza.

Római konferencia, az utódállamok 1921 ápr. 9.-én Rómában az őket közösen érdeklő ügyekről tanácskoztak. A konferenciát jún. 18.-án rekesztették be. A megállapodásokat Magyarország képviselője nem írta alá.

Romanelli, *Guido*, olasz ezredes. A kommün alatt (1919 márc.—aug.) Olaszországot képviselte Budapesten. *Vix* francia ezredes elutazása után ő volt itt az egyetlen külföldi képviselő. Szembeszállott a terrorral és számos halálra ítélt neki köszönhette életbenmaradását. Az ellenforradalomban résztvett ludovikásokat az ő erélyes közbelépésére nem merték agyonlőni. A kommün után még néhány hónapig Budapesten maradt. 1922 őszén újra meglátogatta a magyar fővárost s nov. 19.-én az országház kupolacsarnokában nagy ünnepség keretében nyujtották át neki a magyar társadalom hálaját hirdető díszkardot és emlékplakettet.

Romanelli.

Románia, királyság. Uralkodója 1914 okt. 11. óta *I. Ferdinánd*. Területe 300.000 km², lakossága 17·3 millió. Fővárosa *Bukarest*. 1916 nyarán keveredett a világháborúba. 1918-ban a középponti hatalmak majdnem egész Romániát megszállották és a bukaresti béke elfogadására kényszerítették. A világháborút befejező békeszerződések értelmében azonban Románia visszakapta egész régi területét, s hozzá kapta Bukovinát, Besszarábiát, Erdélyt és a Bánát nagy részét. Nagy-Románia új alkotmánya szerint a szenátusnak 170 (ebből Erdélyre 45 esik), a képviselőháznak 347 (Erdélyre 112) tagja van. A király a parlament által megszavazott törvények végrehajtását vétójával felfüggesztheti. A végrehajtó hatalmat a minisztérium gyakorolja. *Vaitoianu* tábornok miniszterelnök 1919-ben megejtette Nagy-Románia területén az első választásokat. Ennek folyományaképen dec. 5.-én *Vajda* Sándor lett a miniszterelnök. Az erdélyi kormány

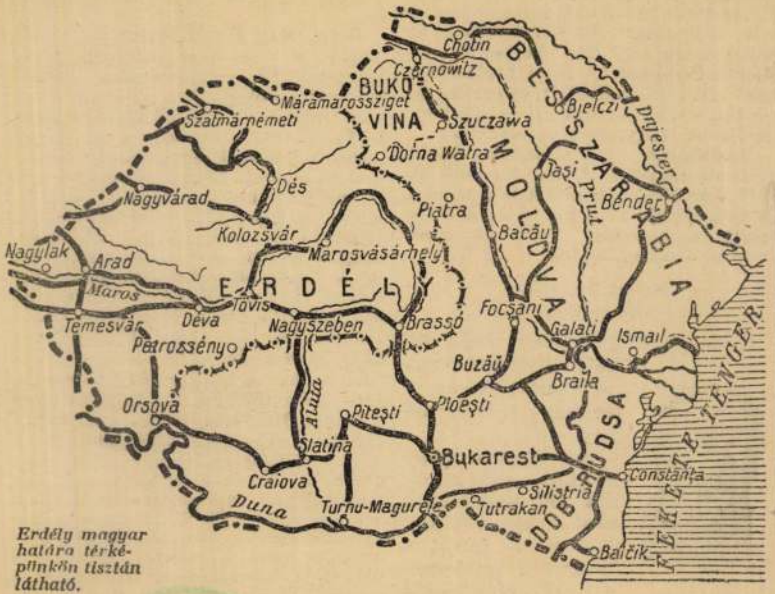

Erdély magyar határa térképünkön tisztán látható.

Románia 1922-ben.

SZENT LÁSZLÓ. —Róna József szobormüve.

után tudakozódni, de azt ugyan várhatta: az anya mindig Jánoskát kérdezte, mintha az a másik a világon sem lett volna. Mikor felkelt, keresztül ment az udvaron, István azt gondolta, hogy most már a viskóba fog menni a gyermekéhez: szegény menyecske, csak azt várja, hogy jártányi ereje legyen és maga kereshesse fel a kis ártatlant. De a menyecske elhaladt a kunyhó előtt és a csűrön átmenve egyenesen a kertvégnek tartott, tekintete félő kutatással futotta végig a sövényaljat, egyszerre csak elsáppadt, remegni kezdett: itt, itt van elásva az a szegény kis csoda! Ha felbontaná ezt a turást, akkor megbizonyosodhatnék: az a ruhadarab, a melybe betakarták, megmondaná az igazat... de most nappal nem teheti, a szomszédok is ide látnak, az ura is ott áll az udvaron... hátha kijönne éjjel? Összeborzong, a fogai vaczognak...

De ugyan mit kereshet ott az a menyecske? És István gazda, a ki még mindig olyan szerelmes a feleségébe, mint volt legény korában, mellette terem, megfogja a kezét és úgy hivja, hogy menjenek be a kis fiukhoz. Erzsók meghajtja a fejét s úgy követi az urát. A viskóban jó meleg van és egy nagyon halavány, jó arczú asszony épen akkor göngyöli tiszta fehér ruhába a három hónapos kis fiut. Mikor meglátja az anyát, diadalmasan löki hátra a ruhákat, hogy bemutassa az izmos kövér kis teremtést; hiszen jóformán még nem is látta: mindjárt utól érte a hagymázos láz, valahányszor bevitte hozzá, most már felgyógyult, gyönyörködhet benne. A kis fiunak tetszik, hogy ruha nélkül érzi magát s azt a kellemes helyzetet siet is felhasználni: kövér kacsóival belekapaszkodik a saját lábába és úgy igyekszik megkóstolni a nagyobb lábújját. Ezen buzgalmában ide-oda hempereg a vánkoson.

Az özvegy és a gazda Erzsókra tekintenek, az pedig sápadtan és meredten áll a gyermek mellett. Előbb egy pillanatig érdeklődve fürkészte a az ember; nézze! És felborsódzott ját oda tartja az ura elé.

Az irtózatnak és erős meggyő mélységével beszélt a menyecsk megdöbbent és gondolkozni kezd

(Folytatása következik

EGY FORRADALMI FELHIVÁ

Ismeretes dolog, hogy Napoleo hadjárataiban nemcsak serege fe nálta föl, hanem nem fukarkodo kel sem azon elemek iránt, a k elősegitését remélhette.

Egyik ilyen sakkhuzása akart le rokhoz intézett proklamácziója 18(azonban nem sikerült. Termés nemességhez volt intézve, mely a tekre nem hajlott oly könnyen, n néposztály.

De hogy a nép megnyerését s(ták el, mutatja egy német nye melyet nem rég találtam meg az ő tárban.

Az iratot József nádor küldte ban 1804 márcz. 1-én Okolicsányi lénmegyei alispánnak. Kisérő l hivja az alispánt, hogy «a legnag és körültekintéssel» kutassa, nin gyéje területén olyanok, kik has iratokat terjesztenek s «a nyor népet különböző ürügyek alatt kodásra izgatják. Az iratokat pe koznának, kobozza el, mert — ú múlt pozsonyi országgyülésen is indittatva intézte Ferencz király vármegye a sérelmek orvoslás «indokolatlan» folyamodványait.

A felhivás, mint említém, né névtelen. Pecsét van rajta, mely levél leirása szerint egy korona kardot tartó griffmadár áll, mi mind a paizs fölött; ezen kivül m betük vannak még benne.

Az irat a polgárság, de különös ság sérelmeit sorolja föl s azok o mindig Franciaországot állitvá

VIRÁGZÓ FÁK

Írta Ambrozovics Dezső

Apró kis keresztek
Oldalán a dombnak,
Föléjük virágzó
Falombok hajolnak.
Lombok, kis keresztek
Összesúgnak halkan,
Ölelkeznek szépen
Lágyan zsongó dalban.

Megszólal az alma
Fakadó virága:
„Én vagyok az élet
Hajnalpirkadása!
Én vagyok a jövő,
Teli reménységgel,
Üdvöt, boldogságot
Hintek szerteszéjjel!“

„Enyém kikeletkor
A napsugár csókja,
Ujjongó életnek
Bimbó fakasztója!
Minden ami volt, van
S lészen a jövőben,
Örömét, fájdalmát
Meríti belőlem!

Suttogva felel a
Kereszt korhadt fája:
„Én vagyok az élet
Örök éjszakája!
Én vagyok egyszerre
A mult és jövendő,
Örök üdvösséget,
Boldogságot termő!“

Enyém a békesség,
A nyugalom csókja,
Örökös életnek
Bimbó fakasztója.
Minden ami volt, van,
S lészen a jövőben,
Soha el nem múló
Álmot sző belőlem!“

Lombok, kis keresztek
Összesúgnak halkan,
Ölelkeznek szépen
Lágyan zsongó dalban.
Ott járok közöttük,
Hallgatom beszédük,
És a szívem némán
Összedobban vélük!

A virágzó lombtól
A sír keresztjéig,
Oly rövid az út, mint
Tavasztól a Télig.
De ha jő a Télnek
Havas pusztasága . . .
Ott szunyad alatta
Új kikelet álma.

S ennek az álomnak
Soha sincsen vége,
Időtlen, időkig
Ragyog fényessége.
Szárnyain a lelkünk
Szabaddá lesz újra:
Életnek, halálnak
Fölfelé visz útja! . . .

Színpadi bukás

Budapesten a nagy színpadi bukások sokkal ritkábbak, mint a zajos sikerek. Az érdem talán nem annyira a szerzőké, mint inkább a mi lágyszivü közönségünké, mely a bukó darab írójában a sorstól üldözött férfiut látja és nem akarja még pisszegéssel is tetézni a balvégzetét. Aki igazi színpadi bukást óhajt látni, az menjen délnek, a narancsok és citromok hazájába, hol e két gyümölcsfaj hasznosításának egy igen különös módját ismerik. Majdnem bevett szokás már ott, hogy még a földszint közönsége is minden premiérre megtölti zsebeit narancscsal és citrommal. Ha jó a darab, akkor a közönség egészen megeszi a gyümölcsöt, ha rossz, akkor csak a husát, — a héjával ellenben megdobálja a szerzőt, a színészeket és az igazgatót.

A mi közönségünk nem könnyen hevül föl, sem a jóra, sem pedig a rosszra. A színház neki még mindig nem életszükséglet, hanem inkább csak fényüzési cikk s azért megy a bemutató előadásokra, hogy őt lássák, nem pedig hogy ő lásson. Aki valóban érdeklődik a darab iránt, az a karzat és a klakk. Ez az oka, hogy a darab külső sikere a legtöbb esetben a karzattól és a klakktól függ.

Zajos bukást csak kettőt láttam az utolsó tizenöt esztendő alatt Budapesten. Abban sem a fizető közönség működött közre. Két szerzőnek elkeseredett harca volt ez egymással s ők honosítottak meg egy új instituciót is: a tapsoló klakk helyett a pisszegő, fütyülő és közbeszóló klakkot. A meghonosítás kezdődött a Nemzeti Színházban s akkor történt az a magában álló eset, hogy a darabot a bemutató-előadás után levették a játékrendről. Folytatódott a Népszínházban, mikor a másik szerző bohózatát adták; akkor még szerzőket is láttam a karzaton.

A második bukás után a Népszínház akkori igazgatója találkozott a revanche eszméjének áldozatával, a bohózat szerzőjével és azt mondta neki:

— Kedves barátom, volna egy jó eszmém. Előre is kijelentem, hogy nem a darabjából merítettem. Irjanak együtt ketten egy bohózatot s tegyenek annyit a siker érdekében, mint amennyit a kölcsönös megbuktatás érdekében cselekedtek. Magukon is segítve volna, rajtam is . . .

Nem követték a jó tanácsot, ami igazán kár volt. Mert a két szerző egyenkint is tehetséges ember, hát még ha összerakták volna a tőkéjüket.

Az nem fordul elő nálunk, mi Párisban megtörtént, hogy egy fiatal szerző az első felvonás után kétségbeesve rohant el a színházból, mert a közönség kifütyülte és miután az egész éjszaka öngyilkossági gondolatokban vergődött, másnap megtudta a reggeli lapokból, hogy a második és a harmadik felvonás teljes sikert aratott. Már csak azért sem fordul elő nálunk elő ilyesmi, mert a mi szerzőink a legtöbb esetben éppen csak az első felvonást csinálják meg jól.

A bukás ismertető jele attól a színháztól függ, melyben a darabot előadják. Minden egyes színházban másmás a fiziognomiája. A Nemzeti Színházban az a mérvadó, hogy az első padsorok ülve maradnak-e mindaddig, amíg a szerzőt legalább háromszor ki nem tapsolták.

Uj Idők 1901. VII.

Erzsébet királyné szobra Gödöllőn Róna József szobormüve

Azaz, hogy ők maguk nem tapsolnak, hanem csak bevárják a karzat lelkesedésének spontán kitörését. Az olyan darab, melyben az első hat padsor is lelkesedik, vagy nagyon jó, vagy pedig a szereplők kitünően játszanak benne. Mindakét esetben megvan a siker.

A Népszínházban a siker jele, ha a közönség a függöny lebocsátása után nem siet ki a foyerba. Tán azért van ez igy, mivel a Népszínházban nem egészen jó a ventiláció és a közönség erősen érzi a friss levegő szükségét. Csak ha az új darabban is van egy kis „friss levegő", marad tovább is a helyén és tapsol hálásan a szerzőnek.

Ebben a színházban értik különben legjobban a hangulatkeltést és az apró effektusok kihasználását. Ott találták fel a vasajtó kinyitását, ott fogyasztják a legtöbb virágot és koszorút.

A Vígszínházban ujabban divatba jött, hogy a földszint közönsége abban az esetben, ha nem tetszik neki az új darab, az első taps után, mely a szereplőknek szól, hátat fordít a színpadnak. Ezzel fejezi ki, hogy semmi köze a klakk tombolásához.

Az Operában az a legteljesebb bukás, ha nem akad senki, ki hazamenőben, a foyerban dudol egyet-mást a hallott melodiákból. Mert nálunk csak úgynevezett „fülbemászó" muzsika tetszik és ha senkinek sem bújt a fülébe, a zeneszerő bújhat a föld alá szégyenében.

Az Uránia színházban aszerint mérlegelik a sikert, hogy hányan aludtak el a bemutató előadás közben. Mondják, hogy erről külön statisztikát vezetnek és ha kettőnél több padsor alszik, leveszik a darabot a játékrendről.

Bukást nálunk nem igen csinál a klakk, hanem csak sikert. Megesik olyankor, hogy tulságos buzgalma éppen az ellenkező hatást éri el, de ebben az esetben azzal vigasztalja magát, hogy: In magnis voulisse jam sat est...

De ha a közönség nem is vesz részt a bukások előkészítésében, azért mindig mulat rajtuk, csaknem jobban, mint a sikeren. Ilyenkor friss, eleven, egy kicsit jókedvü, mint a farkas télen, ha prédát szimatol. Szapulja a szerzőt fölvonás közben, szidja a színház vezetőségét és biztatja a kritikusokat: Hóhér teljesitsed kötelességedet! Csak ha nagyon unalmas a darab, amit nem lehet minden rossz darabra ráfogni, akkor jön ki a béketűréséből és ilyenkor a második fölvonás után a ruhatár egy letarolt mezőhöz hasonlít.

Egy darabnak a bukása mindig tanulságos emberismeret dolgában. S igy vigasztalhatja magát a szerző legalább azzal, hogy:

— Ha nem is tettem szolgálatot az irodalomnak, a pszikológiát mindenesetre előmozdítottam!

TÁBORI RÓBERT

Róna József

K

Vas. Lap. 1890. 161. l.

S

Kossuth-szobrok. *Róna József* fiatal szobrász, a mult héten Turinba utazott, hogy Kossuth Lajosnál tisztelegjen és felkérje őt arra, hogy egy mellszobor

készítése végett üljön nehányszor neki. Kossuth szivesen beleegyezett a művész kívánságába. — *Zala György*, ki a mult nyáron járt Kossuthnál, szintén dolgozik a nagy hazafinak egy mellszobrán.

Reine Pierre

Ver. Sep. 1890. Tel. [illegible]

KÉT TUDÓS HALÁLA

A magyar régészetnek és műtörténeti kutatásnak súlyos veszteségét jelenti két kiváló tudósunknak: dr. Szendrey Jánosnak és dr. Gohl Ödönnek elköltözése az élők sorából. Mintha egy korszak értékes küzdőcsapata ritkult volna meg általuk. Mind a kettő a magyar régiségeknek és a muzeális kutatásnak fáradhatatlan munkása volt. Dr. *Szendrey* János először az 1884-iki ötvöskiállítás alkalmával tünt fel, annak szakszerű vezetésével. Ennek anyagáról könyvet is írt, mely mindmáig a régi magyar ötvösemlékek egyik legfontosabb kútforrása. Később, mint a honvédelmi minisztérium tisztviselőjét főleg a magyar hadtörténelmi emlékek érdekelték. Már az 1885-ös és 1896-os kiállításokon a fegyverek és harci eszközök avatott rendezője, akinek e kiállítások nyomán megírt *Magyar Hadtörténeti Emlékek* című műve éppoly kimeríthetetlen adatgyüjteménye régi fegyvereinknek, mint a *Magyar Viseletképek* című munkája a kosztümök történelmének. Szűkebb hazájának, Borsod vármegyének monografiáját is megírta s mint régész Muhi városának romjait is publikálta. Amint tollával, úgy egyéniségével, társadalmi szereplésével is a magyar történeti művelődés eszményeit szolgálta, úgyis mint a régi, magasszinvonalú Műbarátok Köré-nek titkára. Dr. *Gohl* Ödön, a másik elhúnyt, jelesünk is kinőtt a szobatudósok szűk világából. Mint a Nemzeti Múzeum osztályigazgatója, rendszeres, nagy gyüjtőmunkával teremtette meg szűk kereteiből azt a hatalmas érem- és pénzosztályt, melynek ő volt a legkiválóbb értője is. Mint a Numizmatikai Közlöny szerkesztője pedig a nagyszámmal levő régipénzgyüjtőknek, sőt az érem és plakett modern amatőrjeinek is lelkesedést, tudást, szakértelmet sugallt. Egyesületüknek legnagyobb tekintélye, a gyüjtőknek szinte atyja volt; páratlan értékű numizmatikai könyvtárát a debreceni egyetemnek hagyományozta.

A FŐVÁROS MŰPÁRTOLÁSA

A székesfőváros képzőművészeti bizottsága, mely hosszú ideig inkább csak vitákat folytatott egyes művészek illendő és illetlen művészetéről, most végre csakugyan arra az útra lépett, hogy a művészeteket pártolja. Habár egy kis szemérmetességi csetepatét ezúttal is rögtönöztek *Róna* József szobrász Zsuzsánnakútja körül, néhány egészséges vétellel és megbízással mégis a fővároshoz méltó határozatokat hoztak. Igy az Ady-síremlék kérdését egy lépéssel előbbrevitték, mert a beérkezett pályamunkák zsűrijét is kiküldötték. Két új szobrászati emlék felállítását is elhatározták. Ezek egyike *Strobl* Alajos hagyatékából származó Liszt Ferenc-szobor, mely a Városi Színház előcsarnokába kerül. A másik *Telcs* Ede által a volt Újépület helyére tervezendő Széchenyi-emléktábla lesz, a park keletkezésének megörökítésére. Az is kegyeletes és művészi aktus, hogy a przemysl-i hősöknek, valamint a hősi halált halt egyetemi hallgatóknak emlékművet fognak állítani. De rátért végre a főváros arra is, hogy — úgy, amint a képkiállításokon képeket vásárol — iparművészeti tárgyak vásárlásával is fokozza az iparművészek alkotókedvét. Tízezer pengőt fordítanak egy aranyérem készítésére, mellyel évenként a legjobb iparművészt fogják kitüntetni. Négyezer pengőért iparművészeti tárgyakat fognak vásárolni és nagyobb összeget szántak a székesfővárosi idegenforgalom emelését célzó grafikai munkákra. A főváros e bizottsága tehát dolgozik, jutalmaz és gondoskodik a művészet támogatásáról. Ez pedig nemcsak a bizottság érdeme, hanem elsősorban azé az ügyosztályé, melynek a fővárosi építőfeladatokon kívül marad ideje ily mecénási tevékenységre. Ezt annál szívesebben jegyezzük ide mert a fővárosnál rég hiányzott e szellem. Elsősorban tehát *Lieber* Endre tanácsnokot és a mellette finom ízléssel, igazi művészetszeretettel dolgozó *Pacher* Béla doktort illeti ezért elismerés és köszönet.

A Műgyűjtő, 1928. 1. 27

MODERN IPARMŰVÉSZET A MÚZEUMBAN

Mint egész Európában mindenütt, a magyar múzeumpolitika is igen helyesen rá akar térni arra az okos elvre, hogy az élő iparművészek legjobb alkotásainak is helyet szorítsanak a múzeumi halhatatlanságnak szánt műtárgyak között. A kultuszminisztérium éppúgy mint a képzőművészetben, az iparművészet területén is az egészséges művészetpártolást tekinti a múzeumfejlesztés alkalmi indítóokának. *Végh* Gyula az Iparművészeti Múzeum főigazgatója, amikor a minisztérium részéről biztosított összegek rendelkezésére állottak, megkezdte legkiválóbb iparművészeink munkáinak megtekintését. Arra az elhatározásra jutott, hogy az élő magyar iparművészet ügyét akként szolgálhatja legjobban, ha egy modern interieurt rendez be a múzeumban, melynek egységes, művészi és minden részletében végiggondolt magyaros jellege legméltóbb kerete lesz iparművészeink muzeális értékű alkotásainak.

STÍLUS-CSILLÁROK

A magyar interieur-művész gyakran jutott abba a helyzetbe, hogy egy vagy több szobaberendezését történeti stílusban tartott vagy modern csillárokkal kell teljessé tennie. Ily feladatok megoldására azonban nem minden csillárgyártó alkalmas. Akár tervek után kell dolgozni, akár saját ötletekhez kell nyúlnia az iparosnak, a csillár, a falikar vagy a lámpa készítése biztos szemet kíván. Nagy anyagismeret, jó arányérzék, a finom részletekbe való elmélyedés oly készségek, melyek kevés magyar lámpagyártóban vannak meg. E kevesek közé tartozik *Grünberger* Jenő csillárgyártási üzeme. Alkalmunk volt látni színes finomságokra hangolt világítótesteit az Opera-kávéházban, rendkívül ízléses lámpáit a nemrég megnyílt New-York-kávéházi termekben és most legutóbb meglátogatva telepeit a Klauzál-tér 2. sz. alatt, bemutatta a Lipótvárosi Kaszinó számára készült függőlámpákat és falikarokat. Ez a műhely egyaránt jeleskedik a fában, az aranyozásban és a bronznak, üvegnek, selyemnek anyagszerű alkalmazásában. Iparművészetet ad a szó legnemesebb értelmében. Az amatőrök pedig épp úgy megtalálják ott az eredeti régiségeket, mint a kívánságuk szerint való stílus-csillárt.

VIDÉKI MÚZEUMOK

Megemlékeztünk már arról, hogy az ország egyik legszebb múzeuma, a debreceni *Déri-múzeum* befejezéséhez közeledik, az építőmunkákkal jórészt már el is készültek. A berendező-munkálatok azonban még egy ideig elhúzódnak. A múzeum és a város vezetősége most elhatározta, hogy a múzeum megnyitását a tavasszal, nagy ünnepségek keretében fogják rendezni. *Mohács* városa már évek óta rendszeresen gyüjteti a történelmére vonatkozó régiségeket s most ezek elhelyezésére II. Lajos királyról elnevezett múzeumot létesített. Az új múzeum a püspöki kastély emeletén van elhelyezve. Ennek legérdekesebb része a néprajzi anyag, amelyben Baranya-megye egész gazdag népviselete is felvonul színesen öltöztetett babákon. *Orosházának* is megvan az ő kis múzeuma, melynek anyagát mostanában Hegedüs Lóránt sok értékes relikviával gazdagította. Irásokon és könyveken kívül többek közt egy tőrt adományozott a múzeumnak, mely Leiningen tábornoknak, az aradi vértanunak kardjából készült. *Sopron* város múzeumában állították ki egy őskori teknősbéka vázát, azonkívül egynéhány kelta eredetű urnát, egy egészen ritka napórát és sok népvándorláskori relikviát. Ugyancsak a városi múzeumban fogják összegyüjteni a soproni Storno-művészcsalád által felfedezett amphitheatrum most folyó ásatásainak többi eredményeit is és mire az ásatások véget érnek, a múzeum is egy igen gazdag osztállyal fog gyarapodni.

Halmo

Milyen volt az ő szerelmük?
Légiriadós futkosás.
Átjáróházas menekülés.
Két egymásrafordított
egyenlőszárú háromszög
a mellükön:
Háborús csillag,
amitől mindenki elfordult

Apámnak és Anyámnak emlékül

Halálozások

— *Károly József* 74. életévében Tolnán elhunyt. Nagy részvét mellett temették a helybeli temetőben. *Timár Károly* pécsi főkántor gyászéneke után *dr. Schweitzer József* pécsi főrabbi mondott koporsója felett búcsúztatót. Csendes munkásságban eltöltött életének, egyéniségének emlékét hűségesen őrzik, akik ismerték és becsülték. Temetésén a tolnai szórvány-közösség tagjai mellett a szekszárdi hitközség küldöttsége is részt vett *Zucker Imre* elnök vezetésével. Önfeláldozó felesége gyászolja. — *Gombos Albert*, a Vas- és Edénybolt nyugdíjas dolgozója, 83 éves korában meghalt. Mélységesen vallásos ember volt, akit amíg a betegség le nem verte lábáról, nap, mint nap ott lehetett látni a Hegedűs Gyula utcai templom istentiszteletein. Feleségével, — aki a KSZB megbecsült dolgozója — 15 évig élt boldog házasságban. Temetésén *Stern László* főkántor énekelt, *dr. Dér István* főrabbi méltatta érdemeit. Gombos Albert végtisztességén megjelentek a KSZB dolgozói is. — *Gálfi Emil* szövetkezeti dolgozó 64 éves korában váratlanul elhalálozott. Mielőtt szövetkezeti dolgozó lett volna, 9 évig mint asztalos működött a Budapesti Izraelita Hitközségnél. Csendes, jó kedélyű embernek ismerték, aki családjáért élt, feleségét és leányát rajongásig szerette. A szertartást *Stern Béla* kántor végezte, *dr. Dér István* főrabbi búcsúztatójában munkatársai, lakótársai, és volt Síp utcai dolgozótársai gyászát is tolmácsolta. Kiemelte, hogy milyen kötelességtudó volt munkájában. Gálfi Emilt feleségén és leányán kívül New Yorkban és Izraelben élő öccsei gyászolják. — *Mondschein Áron*, a BIH Ortodox Tagozatának Talmud tudós tagja több évi betegeskedés után 73 éves korában meghalt. *Weisz Márton, Schück Jenő* főrabbik, *Groszberg Jenő* rabbi, méltatták érdemeit. Felesége gyászolja. — *Bürger Mórné*, a Mátyásföldi Szociális Otthon lakója, 87 éves korában elhalálozott. A rákoskeresztúri sírkertben végbement temetésén *Stern Béla* gyászéneke után *Hochberger László* körzeti rabbi búcsúztatta. Gyászolják unokaöccse és családja. — *özv. Deutsch Jenőné*, a szolnoki hitközség nőcsoportjának elnökasszonya hosszú szenvedés után meghalt. Temetése nagy részvét mellett volt a szolnoki temetőben. *dr. Domán István* nagykanizsai rabbi és *Ingber Miklós* szolnoki kántor működtek közre. Gyászolja testvére. — *Kaufmann Jenő* 71 éves korában hosszú betegség után Budapesten elhunyt. Vallásos érzelmű és jótékony ember volt. Kívánságára Pápán temették el, nagy részvét mellett. A gyászimát *Goldberger László* énekelte. Felesége, Amerikában élő fia és testvérei gyászolják. — Osztatlan részvét mellett kísérték utolsó útjára Hódmezővásárhelyen *Héber Ferencné Deutsch Magdát*, a hitközség elnökének feleségét. *Schulmann Henrik* makói főkántor gyászéneke után *Raj Tamás* szegedi rabbi méltatta az elhunyt érdemeit, akit segítőkész természete miatt az egész város a szívébe zárt. Héber Ferencnét férjén és rokonain kívül számos ismerőse gyászolja.

— *özv. Süssmann Ábrahámné* 83 éves korában elhalálozott. Az elhunyt utolsó akaratának megfelelően, temetéséről az Ortodox tagozat Chevra osztálya gondoskodott, amelyen nagy számban jelentek meg ismerősei, tisztelői, külföldön élő családtagjai közül unokája, *Guttmann Róbert*. Az elhunyt felett gyászbeszédet mondtak *Weisz Márton* budapesti ortodox főrabbi és *Schück Jenő* főrabbi. Gyászolják még külföldön élő leánya, veje, unokája és rokonai.

Lakosság és közületek
részére vállaljuk

FAREDŐNYÖK,
VÁSZONROLETTÁK

készítését, szerelését

XIII.,
Lakáskarbantartó
Ktsz

Hegedüs Gyula utca 9.

t, mázolást, tapétázást

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÚJ ÉLET
Budapest
1969 DEC 13

102.1

A „szobaúrtól"
Kossuth és a királyné szobráig

Aki látta a Várban, vagy a Műcsarnok előtt a Budát visszafoglaló hadvezér, Savoyai Eugén lovasszobrát, melyet nem egy hírneves külföldi kritikus Budapest legszebb szobrának ítélt, *Kossuth Lajos* Turinban készült mellszobrát, vagy a gödöllői parkban Erzsébet királyné nemes egyszerűségű álló portréját, a nagy aranyéremmel kitüntetett *József és Putifárné* kettős szoboralakzatát, vagy gazdagon áramló életművének más kiemelkedő alkotását, önkéntelen tisztelettel és elismeréssel áll meg a Mester művei előtt, aki harminc éve sóhajtott utolsót abban a szobában, ahol most leánya lakik, akit felkerestünk édesapja, *Róna József* halálának 30. évfordulója előtt, hogy együtt idézzük a nagy művész életútját.

— Életem értelme s egyben legértékesebb valósága, hogy a leánya lehettem — pillant visszá a szülői házban töltött hosszú esztendőkre. — Így nem is lehet szebb emlékem, mint hogy vele lehettem, s kisgyerekkoromban testvéreimmel együtt ágyában hancúrozhattam és hallgattam a gyönyörű meséket, amiket maga talált ki a mi mulattatásunkra. Talán még ennél is feledhetetlenebb emlékem a sétáké, melyeket kettesben tettünk meg Szabó József utcai kis házunk kertjében. Ennek a telkét abból a pénzből vettük meg, amit a Várban felállított Savoyai Eugén szoborért kaptunk; sajnos a házunkat később, mikor az antiszemita áramlatok következtében apánk már nem számíthatott állami megrendelésre, el kellett adnunk. De akkor még gyakran ért az a boldogság, hogy kis gyermektenyeremet jó meleg szobrászkezébe bújtatva sétálgattunk fel és alá és nézegettük a fákat, a virágokat. Apa ilyenkor mesélt nekem a gyermekkoráról, elmondta, hogyan költöztek fel jobb boldogulás reményében Lovasberényből Pestre, hogyan mentek szülei tönkre s kellett neki már kisgyerek korában fillérekért dolgoznia. Asztalosinasként kezdte, de néhány hatossal több keresetért bolti tanoncnak adták, majd *Hensch Ignác* Serfőző utca 6. számú szobrászműhelyébe szerződött inasnak négy esztendőre. Itt sajátította el a technikai munka alapelveit s itt készítette el első művét is: a szobaúr, *Löhnhoff Kálmán* cirkuszi zenész portréját, mely olyan jól sikerült, hogy csodájára jártak a szomszédok. De fejlődése elé váratlan akadály tornyosodott: nem vették fel az iskolába, mert csak három elemije volt. Beiratkozott rendkívüli tanulónak s hónapok alatt behozta, amit elmulasztott s közben szorgalmasan járt a reáliskola rajztanfolyamára. Tehetsége, ritka formaérzéke, szorgalma itt is ráterelte a figyelmet s tanárai külföldi ösztöndíjra terjesztették elő. Először elutasították, de később — a szobaúr, a jó portréért hálá[s] Löhnhoff Kálmán művészvil[ág]beli kapcsolatai fel[hasz]nálásával — megkapta az ösztöndíjat: évi 240 forintot...

S bár csak három elemiről volt bizonyítványa, felvették a bécsi Képzőművészeti Akadémiára, ahol mindjárt első feladatát úgy oldotta meg, hogy munkáját, Seneca reliefjének másolatát, *Helmer* professzor gipszbe öntette, ami kitüntetés számba ment. S utána valamennyi szobrát, amit növendékkorában kiformált. Még az sem befolyásolta tanárait, hogy a *Horowitz* professzor elleni antiszemita tüntetésen nyíltan kiállt a vele egy vallást követő professzor oldalán... Amint hogy egész pályafutása példasorozata a közmondás igazságának: a tehetség ereje mindent legyőz...

Azért érte mellőzés, kijátszás, életének utolsó éveiben művészközéleti tevékenysége miatt üldöztetés is. Nemegyszer szorították háttérbe, ütötték el az állami megbízatástól, *mint a Kossuth-szobor pályázatán is, ahol mikor a zsűri neki ítélte a megbízatást, új szavazást rendelt el az elnök, hogy valamennyi külföldi zsűritag az ő tervének kivitelezését javasolta...* Mindezt és következetes mellőzésének hátterét megírta „Egy magyar művész élete" című munkájának két hatalmas kötetében.

De megírta sikereinek, boldog szerelmének, harmonikus családi életének történetét is a legkifejezőbb, mélységesen megkapó szavakkal emlékezik meg élete legjelentősebb pillanatáról, mikor felzengett *Lazarus*, az új kántor hangja a Dohány utcai templomban tartott esküvőjén *Keményffy Gizellával*, a nagy tehetségű operaénekesnővel.

Mint minden érzése, zsidósága is mélyen gyökerezett, s ez a magatartás életművében is gyakran jelentkezett, zsidótárgyú, bibliai vonatkozású művei[ben]. Legnépszerűbb szobra, a „József és Putifárné," de közismert „Judit és Holofornes," „Saul és Dávid", „Zsuzsanna" című alkotása is. Művei közül sok áldozatul esett a gyilkos éveknek. *Egy részüket a zsidó árvaházban rejtették el, de a nyilasok rájuk bukkantak és darabokra zúzták;* „Saul és Dávid" márványszobrát a Kőbányai pályaudvaron bevagonírozták és elhurcolták, egy orvosi műszerekkel megrakott vagonban. Néhány művének gipszöntvényét a Nemzeti Galéria őrzi. A Zsidó Múzeumban található a József és Putifárné, Kiss József portréja, valamint Lóth és Mózes szobrának gipsz másolata.

— Hetvenkilencedik évében járt, mikor váratlanul meghalt — emlékezik édesapjára Róna Erzsébet —, de sohasem éreztem, hogy öreg ember. Nem érezték mások sem, mert töretlen életszeretetet sugárzott egész lénye.

— Mindenki szerette, hiszen szinte gyermeki jóindulat áramlott a tekintetéből.

Gondoljunk rá szeretettel mi is most, halálának harmincadik évfordulóján, hogy ne csak alkotásaiban éljen tovább, emlékezetünkben is.

Lengyel István

Róna József K

— **Érdekes adatok a Magyar Képzőművészek Országos Szövetségének nagyszabású munkásságáról.** A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége most tartotta meg közgyülését a *Fészek* klubban. A kultuszminiszter képviseletében megjelent *Jalsovitzky Károly* miniszteri osztályfőnök, vitéz *Hadsz Aladár* miniszteri tanácsos, *Say Géza* osztálytanácsos, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács képviseletében *Ugron Gábor* elnök és az ügyvezető igazgató, *Tihamér Lajos* miniszteri tanácsos. Az ülést *Róna József* országos elnök nyitotta meg. Kegyeletes szavakkal emlékezett meg a Szövetség elhunyt tagjairól: *Liber Endréről, László Fülöpről, Magyar-Mannheimer Gusztávról, Zala Györgyről* és *Karlovszky Bertalanról*, majd a közgyülés egyhangu lelkesedéssel ünnepelte Magyarország kormányzóját hetvenedik születésnapja alkalmából s táviratilag üdvözölte *József* kir. herceget, a Szövetség diszvédnökét. Tiszteletbeli tagjává választotta *Imrédy Béla* miniszterelnököt, *Hóman Bálint* minisztert és *Szendy Károly* polgármestert, azokért a nagy érdemekért, amelyekkel a magyar művésztársadalom érdekeit mindenkor készségesen támogatták. *Szentgyörgyvári Gyenes Lajos*, a szövetség igazgatója, akit beszámolója előtt lelkes tapssal üdvözölt a közgyülés, bejelentette, hogy a *Szövetség szociális és gazdasági téren közel kétszázezer pengőt juttatott a magyar művésztársadalomnak, amelyből 40.000 pengőt sikerült az inségbe jutott magyar művésztársadalom részére biztositani.* Egyben jelentette, hogy a művészsegélyezés egységes irányitását a kultuszminiszter és a főváros a Szövetségre bizta. *Szociális tevékenységében nagy segitségére volt, hogy a kormányzóné 10.000 pengőt adományozott a művészek segélyezésére.* A közgyülés hódolattal üdvözölte a kormányzónét. Művészgazdasági téren nagy sikert ért el a Szövetség azáltal, hogy *Budapest székesfőváros költségvetésében 1937-re 25.000 pengővel, 1938-ra 50.000 pengővel sikerült a Szövetség akciójának felemeltetni a képvásárlásokra beállitott összeget.* Az igazgató beszámolójához *Ugron Gábor* szólt hozzá elsőnek. Felszólalásában a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a Szövetség eredményes munkásságáról, majd köszönetét tolmácsolta a Szövetség elnökségének: *Róna József* országos elnöknek, *Sidló Ferenc, Glatz Oszkár, Kisfaludi Stróbl Zsigmond* társelnököknek és elsősorban a Szövetség igazgatójának, aki önzetlenül állitotta tudását és képességeit a művésztársadalom szolgálatába.

Pesti Hirlap 1938. május 17

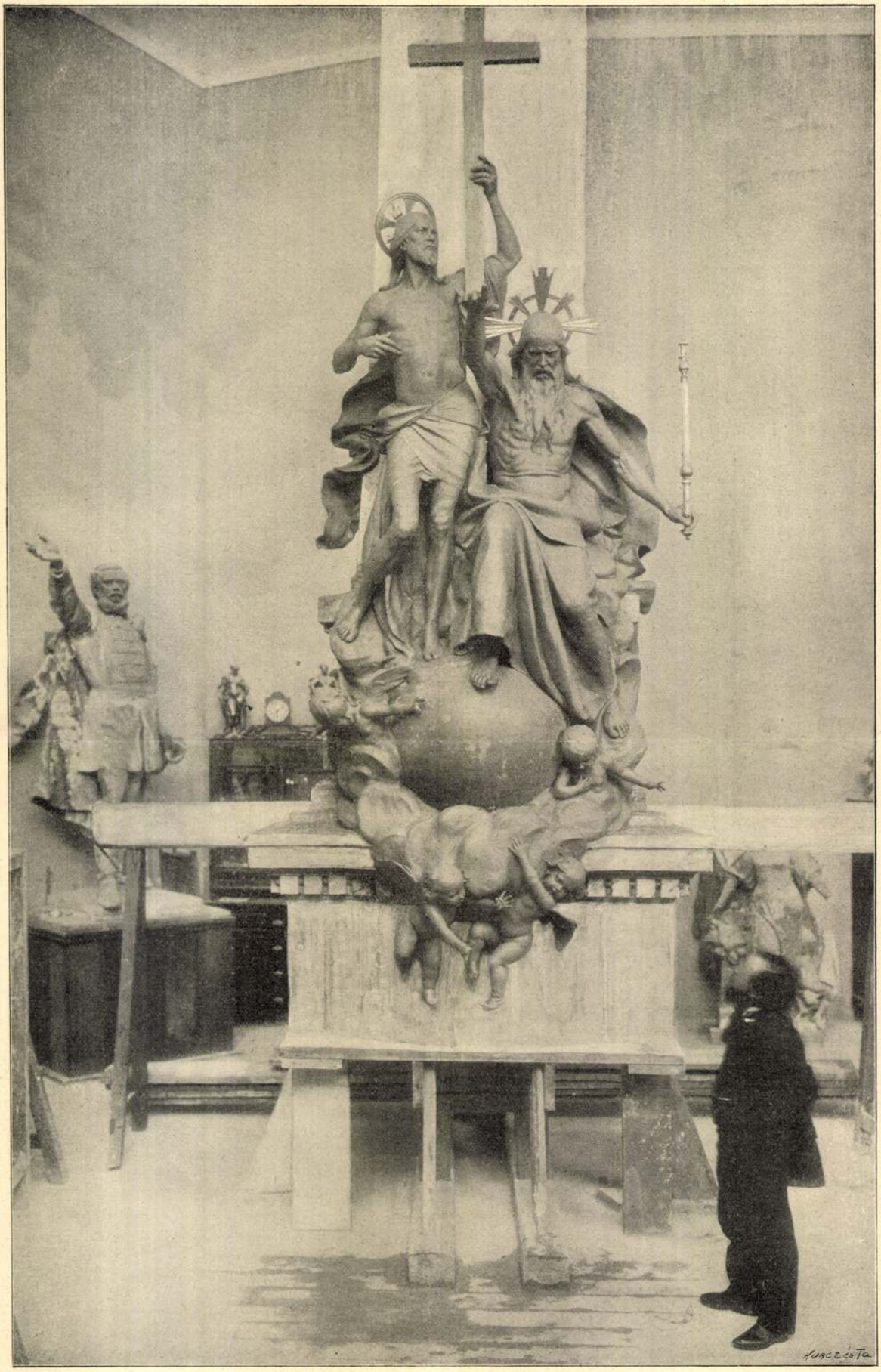

Róna József szobormüve

Az aradi Szentháromság-szobor

Uj Idők 1900. VII. 5.

Koldusok az iskolában

A tornateremben javában folyik a beiratkozás. Hosszu asztal körül ott ülnek a tanítók, valamennyien, rubrikás papirlapok, kalamárisok, tollak között. Várják a gyerekseregét, amelyik ez idénre idegyülekezik az iskolába, ábécét, kétszerkettőt, földrajzot tanulni. Persze, azt mind tudnia kell annak, aki az élet nagy iskolájába készül. Szegények! Tolonganak befelé, a tágas csarnokba, szinte gomolyognak, az ajtó minden pillanatban nyílik és zárul. A gyerekek többnyire asszonyokkal jönnek s a selyemruhás, tarkatollas kalapban, keztyűs kézzel, ékszerekkel csillogó dámák elvegyűlnek a termetes, kékbeli polgárasszonyok között. Néhány férfiember is megakad, alkalmasint özvegysorbeli. De valamennyi ünneplőbe öltözve. Ilyenkor, legalább az első napon, megbecsülik még az iskolát is. Minduntalan új arcok, új alakok kerülnek elő s a gyereknép is olyan, az egyik matrózruhás úrfi, a másik mezítlábas kis libapásztor. Csak abban egyforma, hogy valamennyi mosolygós, ragyogó szemmel bámészkodik. A tanítók beírják a nevüket, könyvecskét, cédulát adnak nekik, az anyák meg fizetnek: két forintot a féléves tandíjba, meg tizenöt krajcárt a tanítók nyugdíjára, fejenként. Mindenki az asztalhoz igyekszik közelférközni, ahol köszöntés, pénzcsörgés hangzik s tréfásan dicsérik vagy szidják a csintalankodó aprónépet, mosolyogva, nehogy valaki azt hihesse, hogy komoly a beszéd.

Lassan, csoszogva furakodik a csoportból az asztalhoz egy szánalmas, toprongyos férfialak is. Csupa nyomorúság. Ami kevés emberi képet a százféle betegség meghagyott az ábrázatán, azt is lepusztította már róla az éhség, meg a pálinka. Deres, barázdás, bozontos feje fésületlen és mosdatlan. Kalapját, botját a jobb kezében szorongatja, míg a balkezével csenevész, halovány kis leányt vezet az asztalhoz. Az igazgató rájok kiált.

— Hát kelmed mit akar?

Az bámészan körülnéz, mintha azt keresné, hogy kit illet ez a kérdés. Érthetetlen szavakat motyog s a zsebéből reszkető kézzel színehagyott, ócska zsebkendőt húz ki. Valaha talán kék lehetett az, most már csak olyan piszokszínü. Az egyik csücske csomóra van bogozva, azt bontogatja, ügyetlenül, a körmével, megmegrántva a kendőt, miközben a gyerekre mutat.

— A Márit hoztam, csókolom kezeit, az iskolába. Mert a városházáról mindig nyaggatnak végette. Hogy velem csavarog, holott az iskolában a helye. Hát itt van. Meg is fizetem, ami érette jár.

— Kicsoda maga?

Az ember bárgyuan mosolyog.

— Karakó János, csókolom kezeit . . .

A neve hallatára az egyik tanító föltekint a könyvből.

— Á! Karakó! Én ismerem az öreg Karakót! Koldus a Gomba-soron. A kis leányával jár együtt, koldulni. No, öreg, hát mit hozott?

— A Márit, iskolába. Hiszen ösmer a tensúr is.

Nagynehezen végre kibogozta a fölismerhetetlen színü zsebkendőt és marokra szedte a csörgő krajcárokat. Az igazgató előtt, az asztalon, skatulyában, halomra hányva hever a pénz; bankjegyek, ezüst tallérok, koronák s aprópénz, vegyest ahogy hozták. Odanyujtja a pénzét Karakó is, de az igazgató félretolja a koldus kezét.

— Barátom, a szegényember nem fizet tandíjat. Annak a gyereke ingyen jár az iskolába.

— De én megfizetem, csókolom kezeit, — erősködik a koldus. Mind a tizenöt krajcárt. Négy napig szedtem össze. De megvan. Ez a Márié. Neki adták, igenis.

A tanítók tanácstalanul, hallgatagon összenéznek. Mert a tizenöt krajcárt, a tanítók nyugdíjára, csakugyan meg kell fizetnie mindenkinek. A város csak a helyett fizti meg, aki maga még azt sem tudja megfizetni, akinek semmije sincs. De ez, ez az isten nyomorékja itt, ez fizetni akar, habár négy napig koldult, hogy összerimánkodja a tizenöt rézkrajcárt. Sőt bizonyosan éhezett is. De azért megvan.

— Nem kell fizetni, Karakó, — ismétli az igazgató. Hanem megnézzük, hogy be van-e írva a kis Mári. Gyönge még ez a gyerek nagyon.

— De okos, tensuram. Okos! Van annak esze! Megtanul ez mindent, fogadom. Csak tessék bevenni, az iskolába. Most is többet tud, mint az apja!

Akkorra már a többiek kiböngészték a nagy rubrikákból a Gomba-sorbeli kis iskolások nevét. De a Karakó Máriét nem találták meg sehol a betűrendben.

— Nincs összeírva, szólt az egyik tanító. Nem is lehet! Nincs még ez a gyerek hat esztendős.

— Nincsen, instálom. Csak öt.

— Akkor hát majd a jövő esztendőben ilyenkor hozza el, Karakó. Tudja? Most még kicsiny a Mári; nem iskolába való.

De Karakó ezt nem érti. Azon töpreng, hogy már most mit csináljon a gyerekkel, de főképpen a tizenöt krajcárral. A feje csüggedten lehanyatlik és úgy áll az asztal előtt, a tanítók előtt, hallgatag, mozdulatlanul. A kis Mári félénken pislog rá s arca vidáman fölragyog. Ahogy a rongy tud mosolyogni, fakón, keserűen. Es megrántja a koldus kezét.

— Győjjön, apám. Majd együtt járunk akkor, megint.

A koldus megrezzen. De csak megint kinálgatja összeszorított ökleből a pénzt.

— Azért ezt tessék eltenni. Mert ki tudja, lesz-e majd máskor? Most még megvan. Tessék eltenni akkorára.

— Nem, nem, Karakó. Csak menjen kend, isten hírével.

— Hát nem veszik el? Sem a gyereket, sem a pénzt.

— Nem, Karakó, nem.

— Akkor hát isten áldja meg!

Csoszogó léptekkel, ahogy jött, indul az ajtó felé. A gyereket, a kis Márit kézenfogva vonszolja magával ki a teremből, végig a hosszu, hűvös folyosón. A kalapját nem meri föltenni, vagy talán eszébe sem jut, hogy föltegye. S a kapuban szerepet cserélnek. Ott már a gyerek fogja meg a koldus kezét s vezeti sietve előre az utcán is, ahogy azóta megszokta, mióta járni tud. A sarkon megállanak, mert a túlsó oldalon pálinkamérés van. Bűzös, sötét, alacsony vityilló; csavargók, koldusok, hajléktalan földönfutók gondűző tanyája. Nyitott ajtaján szeszhagyma-, konyhaszag durva keveréke gőzölög ki s a koldus arrafelé fordul. Az orrát megüti csiklandozva az illat. Kinyitja a marokra szorult kezét és tanakodva néz a tenyerében fekvő tizenöt pénzre.

— Mári, — suttogja, tedd el ezt a pénzt. Hogy meglegyen, majd ha kell, Ki tudja: lesz-e többet. Aztán nem járhatnál az iskolába . . .

A Mári vállat von.

— Nem kell az, megmondták. Győjjön kend. Vegyünk pálinkát, meg uborkát, frisset. Tudja kelmed, hogy mondta milyen jó az a nehéz lélekzés ellen. Ugy-? Hámozva, sóval?

— Az igaz, Mári. Az uborka, ugy-e?

— Meg a pálinka is . . .

Azután nem szólnak többet. Fáradtan, roskatagon vánszorognak át a pállinkás bódéba és ott leülnek. Karakó pálinkát kér meg nyers uborkát, frisset, zöld hajút. Hét krajcárt fizet érette, s a koldus nagyot húz a pálinkás üvegből. Azalatt a gyerek az apja zsebében kotorász és vén, fanyelű. ócska szerszámot szed onnan elő: egy koldusbicskát. És fürgén, vigyázva hámozza vele a nyers uborkát s behinti végig sóval, hogy jó orvosság legyen Karakónak a nehéz lélegzés ellen.

LŐRINCZY GYÖRGY

Róna József

Vas. Ujs. 1896. 568 l.

Komáromban is októberre tervezik *Klapka* szobrának leleplezését. Róna József készítette s a főalak már érczbe van öntve, s a mellékalakok és alapozási munkák is elkészülhetnek októberig. A szobor költségei 28.000 frtra rugnak, ebből még 9000 frt hiányzik, a mit a még be nem érkezett gyüjtésekből s legközelebb megindítandó nagyobb gyüjtésből fognak fedezni.

•FRISS HIREK•

JANUÁR
3
SZERDA
Kat. Genov.
Prot. Benja.

NAPIREND:

A Nap kel 7 óra 32 perckor, nyugszik 16 óra 07 perckor. A Hold kel 0 óra 57 perckor, nyugszik 11 óra 52 perckor.

IDŐJÁRÁS:

Budapest kedd déli hőmérséklete —5 Celsius fok volt.

VÍZÁLLÁS:

A Duna Aschachig és Paks—Mohács között árad, másutt apad; alacsony vízállású. Mai dunai vízállások: Schärding 98, Passau 398, Aschach 190, Struden 241, Stein 225, Bécs 210, Pozsony 65, Komárom 251, Budapest 172, Paks 77, Baja 168, Mohács 192, Gombos 262, Ujvidék 200, Zimony 231. A Duna jege Hofkirchennél áll, máshol zajlik, Pozsonyig egynegyed, lejjebb teljes szélességben zajlik. A Rába Szentgotthárdnál —10. A Dráva Barcsnál —146, Drávaszabolcsnál 80, Eszéknél 40. — A Száva Bródnál 276. A Tisza Faluszlatinánál és Tiszaujlak—Záhony között árad, másutt apad; alacsony vízállású. Mai tiszai vízállások: Faluszlatina 28, Tekeháza —80, Tiszaujlak —32, Vásárosnamény —42, Tokaj 16, Tiszafüred —12, Szolnok —27, Csongrád —81, Szeged —11. A Tiszán a jég Tekeháza és Szeged között áll, 8—22 cm. vastagságú. A Szamos Csengernél 20. A Körös Körösszakállnál 4, Békésnél 34, Gyománál 70. A Maros Makónál 42. A Balaton Siófoknál 70. A Velencei tó Agárdnál 98.

SZÍNHÁZAK:

OPERA: Carmen (½8). — **NEMZETI:** Rontó Pál (½8). — **NEMZETI KAMARA:** Feleség (8). — **VÍG:** Péter (8). — **PESTI:** Az utolsó pillanat (8). — **MAGYAR:** Látta-e már Budapestet éjjel? (8). — **ANDRÁSSY:** Finom család (8). — **VÁROSI:** Tisztességes Anna (8). — **BELVÁROSI:** Farsangi esküvő (8). — **FŐVÁROSI OPERETT:** Pozsonyi lakodalom (8). — **JÓZSEFVÁROSI:** Pusztai szerenád (½6 és ½9). — **KISFALUDY:** Erzsébet (½6 és ½9). — **ERZSÉBETVÁROSI:** Tabáni orgonák (½6 és ½9).

Jól kezdődött

a szorongással várt új esztendő még a mentőknek is. Feljegyzésre érdemes tény, hogy 1939 utolsó éjszakáján éjfélelőtti utolsó útján egy öngyilkos pesti polgárral száguldott a mentőautó a kórházba, 1940 első hajnalán pedig egy született új magyar életnek nyújtottak segítséget a mentők. A mai bizonytalanság korában nemcsak a babonás ember fogózik meg minden reménytkeltő kedvező tünetben, de a józan és minden lehetőséget mérlegelő gondolkodó ember is vigasztalást keres annyi csalódás után az élet kedvező fordulójára. Az új háborút kirobbantó 1939 szürke, szennyes ködbe fulladt. 1940 január elsejének hajnalára szikrázó ragyogással kiderült az ég s valami ritka téli napsütéssel lepte meg egész Európát. Politikusok, csillagjósok, tenyérjósok és egyéb varázslói és kutatói a jövendőnek mind azt olvassák ki rejtélyes tudományuk műszereivel, hogy az új esztendő, bár a bizonytalanság szürke, kormos ködében született, mégis a kibontakozás, a több derű és a több békesség esztendeje lesz. Maga az a tény, hogy új magyar élet születésével kezdték a mentők munkájukat, azt a bizalmat kelti, hogy valójában az élet indul el ebben az esztendőben, új élet, amelyben több igazság és több becsület lesz, mint azokban az elmult időkben, amelyek alig két évtized alatt két világháborút zúditottak a világra.

— **Petőfi-ünnep Kiskőrösön.** Kiskőrös hazafias közönsége kegyelettel ünnepelte meg *Petőfi* Sándor, a város nagy fia születésének 117-ik évfordulóját. A csikorgó hidegben megszámlálhatatlan sokaság szorongott a költő szülőházának udvarán, ahol az ünnepet tartották. A szülőház ablakait kivilágították s a ház homlokzatán egész nap nemzetiszínű lobogó lengett.

A mi hőseink

1916 január 3-án a volt miskolci 10. honvéd gyalogezrednek a keletgaliciai Bucsác környékén vívott harcaiban *Templom* János tartalékos zászlós tüntette ki magát. Azt a feladatot kapta, hogy a Viszenki falu melletti házcsoportot, amelyben tüzérségi figyelők voltak és ahonnan azoknak igen jó betekintésük volt, gyujtsa fel. *Templom* zászlós a házcsoportot titkon megközelítette, majd hirtelen megrohamozta és az oroszokat széjjelugrasztva, egy részüket foglyul ejtette. A házak felgyujtása után járőrével veszteség nélkül bevonult. Jutalmul a *nagyezüst vitézségi érmet* kapta.

— **Kiterjesztették az OTI-törvény hatályát a Felvidékre és Kárpátaljára.** A hivatalos lap vasárnapi számában rendelet jelent meg, amely rendezi a visszacsatolt Felvidék és a Kárpátalja területén a Társadalombiztositást. A rendelet kiterjeszti az OTI-törvényt és az anyaországbeli egyéb társadalombiztositási rendeleteket a visszacsatolt vidékekre. A rendelet első része a betegségi, a második része a baleseti, a harmadik része a rokkantsági és öregségi, a negyedik része a bányanyugbérbiztositást szabályozza. Bizonyos vonatkozásban hatályban tartja a régi cseh uralom alatti intézkedéseket is. A rendelet hatálya január elsejével lépett életbe.

— **A zalai kisgazdák panaszai.** A Zalamegyei Gazdasági Egyesület közgyülésén sok panasz hangzott el abban az irányban, hogy a zalai kisgazdák középminőségü állataikat *nem tudják értékesiteni*, mert ezekről nem történt gondoskodás, már pedig a szerényebb körülmények között élő zalai kisgazdákra ez nagy hátrányt jelent. Ezért javasolták, hogy a kormány a gyakran eredménytelen vásárlások helyett *dolgoztassa fel konzervekké* ezeknek az állatoknak a husát. Kérték a földmüvelésügyi minisztert, hogy a *tenyészlovakat mentesitsék a katonai szolgálat alól.* Feliratban fordulnak a miniszterhez, hogy árkormánybiztosság a községekben a külkereskedelmi hivatal piaci tájékoztatója mintájára *közölje a kisgazdatársadalommal az ujonnan megállapitott ipari árakat.*

— **A rongyos gárda Szilveszterkor** díszőrséget küldött ki a szabadságtéri Országzászlóhoz. Pontban éjfélkor kürtszó hangzott el és a gárda tagjai elimádkozták a *Hiszekegyet.* Ezután *Nagy* Iván, az Ereklyés Országzászló Nagybizottság társelnöke mondott újévi köszöntőt.

— **Kétezer holdat juttattak Bátorkeszin a magyar nép kezére.** Bátorkeszi községben most került sor a csehszlovák telepes és maradékbirtok rendezésével kapcsolatban a magyar birtokosok beiktatására. *Szilassy* Béla államtitkár vezetésével megjelent bizottság ünnepélyesen adta át a földrészeket, *Porubszky* Géza képviselő hangsúlyozta, hogy tökéletes nemzetvédelmet csak úgy lehet elképzelni, ha minél több ember mondhat egy darabot a magáénak a haza földjéből. A községben 2000 hold föld került a magyar földmüves nép kezébe.

Modern vicc

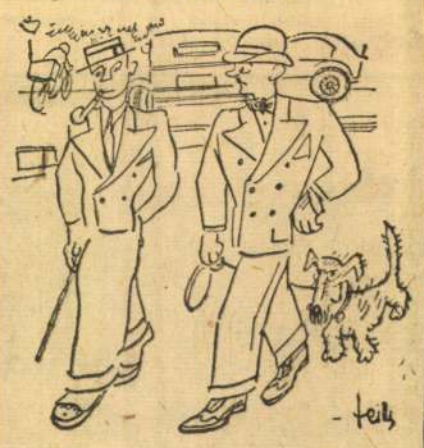

— *Tudsz te franciául?*
— *Yes.*
— *Ez angolul van.*
— *Nem tudtam, hogy angolul is tudok.*

— **Uj polgármesterek.** Eger város képviselőtestülete *Kálnoky* István dr. városi tanácsnokot választotta a város polgármesterévé. Hajdunánás megyei város polgármestere *Pénzes* Mihály dr. lett.

— **Három hónappal meghosszabbitották a magyar-jugoszláv egyezményt.** Az 1936 december 17-én megkötött és 1939 december 31-én lejárt jugoszláv-magyar kereskedelmi szerződést 1940 március 31-ig meghosszabbítják.

— **Tűz pusztitott két vatikáni templomban.** Veszedelmes tűz pusztitott Rómában ujév napján. A tűz következtében megrongálódott az apostoli kancellári palota, a Szent Lőrinc- és Damasus-templom. *Maglione* biboros-államtitkár és a vatikáni kormányzó az olasz hatóságok képviselőivel a tűz színhelyére ment. *Maglione* biboros ezután beszámolt a károkról a Szentatyának, akire mély benyomást tett a tüzeset. A tűz keletkezésekor egy carabinieri berohant a már lángoló templomba és megmentette az Oltáriszentséget, azután elvitte a vatikáni Szent Anna-templomba. A Szent Lőrinc- és Damasus-templom elég nagy kárt szenvedett, úgyszintén a „Száznap-terem" és a kancellári palota Vasari-terme. A vizsgálóbizottság szerint a tüzet hanyagság vagy rosszakarat okozta.

Kitüntetett postás

A postavezérigazgatóság épületében ünnepélyes külsőségek között adta át *Kuzmich* Gábor, a posta vezérigazgatója *Nagy* Bálint elsőosztályú pénzkézbesitő postaaltisztnek az elismerő oklevelet és soronkívül *szakalltisztté* nevezte ki. *Nagy* azért kapta ezt a nem mindennapi kitüntetést, mert bátor magatartásával megvédelmezte a kincstár vagyonát és közben példaszerű kötelességtudással is járt el.

— **Meghalt Róna József szobrászművész.** Szilveszter hajnalán hirtelen elhunyt a magyar képzőművésztársadalom egyik jelese, Róna József. Nagy művészi sikerek és művészi mult áll a közel nyolcvan esztendőt élt Róna József mögött. Tanulmányait mint *kereskedőinas* kezdte, majd szobrászműhelyben tanult s azután Bécsbe került, ahol mint fiatal kezdő is a legelsők közé jutott. Főbb alkotásai: *Savoyai* Jenő lovasszobra a királyi várpalota előtt; Kálmán árpádházi herceg és Erzsébet királyné szobra Gödöllőn. Ezenkivül igen sok más gyönyörű szobra ismeretes. Szerdán délelőtt 11 órakor temetik Rákoskeresztúron.

— **Az ujév 159 halálos áldozata Newyorkban.** Az ujévi ünnepek alatt Newyorkban 159 ember lett halálos áldozata különböző baleseteknek. Ez a szám azonban csak ideiglenesnek tekinthető és valószinüleg növekedni fog.

— **Nyugalomba vonult Laky detektivfőnök.** *Laky* Lajos dr. főkapitányhelyettes, a budapesti államrendőrség detektivfőnöke nyugalomba vonult. A testület tagjai búcsúztatták a főnököt, aki 17 éven át állott a testület élén.

— **Betörés.** Tóth Gyula számvevőségi főtanácsos Medve utca 19. szám alatti lakásán betörők jártak és mintegy háromezer pengő értékű ékszert vittek magukkal. A rendőrség megindította a nyomozást.

— **Megharapta a majom.** Rónai József 16 éves állatkerti segédápolót az egyik majom etetés közben megharapta. Rónai Józsefet a mentők az uzsokiuccai kórházba vitték.

— **Bajtársi összejövetel.** A volt besztercebányai 16. honvéd és népfelkelő gyalogezred legénységi bajtársai legközelebbi összejövetelüket e hó 6-án Budapesten, a Kecskeméti Sörözö különtermében (IV., Kecskeméti utca 11) este 8 órai kezdettel tartják meg.

Halálba rántott a szíj egy munkást

Borzalmas szerencsétlenség a malomban

Megrázó szerencsétlenség történt a zalamegyei Felsőrajk község malmában. Magyar András 34 éves mázsáló munkaközben túlközel lépett az erőátviteli géphez, amelynek szija elkapta és valósággal feltekercselte a szerencsétlen embert. Mire észrevették, hogy mi történt és leállították a gépet, Magyaron már nem lehetett segíteni. A Nagykanizsáról kihivott mentők már csak a beállott halált állapitották meg. A borzalmas szerencsétlenség részleteinek tisztázására a csendőrség nyomozást indított.

— **Rendezik az élvezeti cikkeket gyártó ipar munkásainak bérét.** Közel tizezer szegényember számára jelent sorsfordulást az, hogy az iparügyi minisztérium megkezdi az élvezeti cikkeket gyártó ipari munkásságnak a bérrendezését is. Az iparügyi minisztérium ugyanis az élvezeti cikkeket gyártó illetve az ország *likőr, rum, konyak és élesztőgyáraiban,* valamint a *növényi konzervet* gyártó iparban kinevezte a bérmegállapító bizottságot. A munkások és munkaadók érdekképviseleteinek tagjaiból megalakult bizottság már a közeli napokban összeül és előreláthatólag olyan döntést hoz majd, ami megkönnyíti ezekben az üzemekben dolgozó ezreknek keserű életét. A mai helyzetre jellemző, hogy egyik fővárosi likőrgyárban a munkások és munkásnők átlagos 30—32 filléres órabért kaptak. Amikor az igazgatóság béremelési kérésüket elutasította, beszüntették a munkát. Néhány napos sztrájk után a gyár a munkások jó részét elbocsátotta, helyükbe új embereket vettek fel és végül is kettő és négy filléres *béremelést* adtak a munkásoknak. Ebben az iparban a bérrendezés égetően sürgős. A munkásság érdekképviselete már egy kész bértervezettel áll a bizottság elé, amelyben azt kivánja, hogy 50—60 fillér között állapitsák meg a legkisebb béreket és a heti 48 órán túli munkaórák 25 százalékos különdiját is.

— **Adomány.** A Zugló uccza 136. szám alatt székelő *Honvéd asztaltársaság* tagjai 15 pengőt küldtek be hozzánk azzal, hogy ezt az összeget a mentők részére továbbítsuk. Egyben közölték velünk, hogy négy szegény gyermeket ruháztak fel. A fenti összeget rendeltetési helyére juttattuk el.

— **Öngyilkosság.** Háram Sándor 40 éves géplakatos Kisdiófa uccza 9. számú lakásán felakasztotta magát. Mire az öngyilkosságot felfedezték, halott volt.

— **Ki tud róluk?** *Móri* Pálné született *Langel* Anna (lakik: Budapest, Batthyány tér 4, I. emelet 33) keresi fivéreit, *Langel* Lajost és Lászlót, akik 1919-ben a tolnamegyei Nagyszék községben laktak. Harmadik testvére *Langel* Károly és húga *Langel* Anna. Aki tud valamit róluk, értesítse őt.

— **Halálugrás a harmadik emeletről.** Varga Lajos 41 éves fütő a *Mikó* uccza 3. számú ház harmadik emeletéről az udvarra vetette magát és szörnyethalt. Tettének okát nem tudják.

HOLNAP,
csütörtökön jelenik meg a
FRISS UJSÁG SZINES REGÉNYTÁRA
legújabb kötete:
MERÉNYLET A FEHÉR HÁZBAN
GENCSY GÁBOR regénye
Nem fér bőrében az amerikai milliárdos kisasszony; kalandos életre vágyik. Van is része éppen elég veszélyes helyzetben, izgalomban, mig végre fökötő alá kerül. Mulatságos, izgalmas, nagyon érdekfeszitő olvasmány mindenki számára
ÁRA **10** FILLÉR

Hurokkal akarta megfojtani férjét

Gyilkossági kísérlet Szilveszter estéjén

P. Rácz Ferenc püspökladányi lakos a Szilveszter estjét feleségével odahaza töltötte. Mikor az asztalnál ült, hozzálépett felesége, hogy megigazítsa nyakkendőjét, mely rosszul volt megkötve. A következő pillanatban azonban egy előre elkészített

hurok szorult a férfi nyaka köré.

P. Rácz Péter már-már megfulladt, de a haláltusában összeszedte minden erejét és az asztalról felemelt késsel

elvágta a torkát szorító zsineget.

Az asszony, amikor látta, hogy tette nem sikerült, elmenekült. A csendőrök később *elfogták* s most a debreceni ügyészségen várja további sorsát.

Énekes ökölvivó világbajnok halálugrása a MÁV kórházban

Gyógyíthatatlannak hitt betegsége kergette a halálba

Kedden reggel 6 óra után néhány perccel megrendítő öngyilkosságot követett el a magyar sportélet egyik büszkesége, *Énekes* István olimpiai ökölvivó világbajnok. A mindössze 27 éves vaserejű férfi körülbelül két hónappal ezelőtt gyomorbajról kezdett panaszkodni. *Énekes* István vasutas volt és a MÁV Podmaniczky uccai kórházába járt be kezelésre. Az orvosok megvizsgálták és meg-

Énekes István.

állapitották, hogy nincs komoly baja, csak gyomoridegességben szenved. Ez azonban nem nyugtatta meg, azt mondta az orvosoknak, hogy ő úgy érzi, betegsége gyógyithatatlan. Néhány hét előtt valósággal sirva könyörgött, hogy vegyék fel a kórházba. Itt

egyre képzelt gyógyithatatlan betegségéről beszélt,

többször sírógörcsöt kapott, azt hajtogatta, hogy nem fog tudni többé sportolni és felesége s hároméves kisfia sorsát sem látja biztositva.

Az új esztendő második napján, kedden reggel leszállott ágyáról, köpenyt vett fel és kiment a néptelen folyosóra. Felsietett a harmadik emeletre, ott kinyitotta a folyosó ablakát és néhány pillanatig letekintett az udvarra, a tátongó mélységbe. Ebben a pillanatban az egyik kórteremből egy ápolónő lépett ki és igy kiáltott feléje:

— *Mi dolga van ott?*

Énekes István felelet helyett

felugrott az ablak párkányára és a mélységbe vetette magát.

Az ápolónő sikoltozásaira és a lezuhant emberi test tompa puffanására egyszerre benépesedett a kórház. Az udvarra rohantak, ahol összetört tagokkal, eszméletlenül, vértócsában találták a világbajnokot. A sebészetre vitték, ahol megállapitották, hogy agyalapitörést és több más súlyos sérülést szenvedett, segiteni már nem lehetett rajta. *Énekes* István

meghalt a műtőasztalon,

még mielőtt hozzáfoghattak volna az operációhoz.

Énekes István eredetileg vasúti munkás volt. Amikor megnyerte az olimpiai bajnokságot, a MÁV igazgatósága segédtisztté léptette elő. Kis családjával a Magdolnavárosban, a Szent László út 81/b számú házacskájában lakott. Igen népszerű ember volt a Magdolnavárosban. *Csicsa* néven becézték. Tragikus halálát az egész magyar sporttársadalom gyászolja.

Énekes István pályafutása

A tragikus sorsú *Énekes* István a legkiválóbb sporttehetségek közé tartozott. A *B. Vasutas* versenyzője volt, amelynek színeiben 1926-ban kezdett bokszolni. Első komoly versenyét 1927-ben *Kocsis* Antal, a későbbi olimpiai bajnok ellen vívta s bár ekkor kikapott, nagy jövőt jósoltak neki. 1928-ban nyerte meg először a légsúlyú magyar ökölvivó bajnokságot, 1930-ban sikerült megnyernie az Európabajnokságot. A losangelesi olimpiászig összesen már 37-szer volt válogatott és 31-szer győzött, háromszor döntetlenül mérkőzött s csak háromszor szenvedett vereséget a válogatott mérkőzések során. Sportsikereire az 1932. évi losangelesi olimpiászon tette fel a koronát, amikor a mexikói *Cabanas* legyőzésével *Magyarországnak szerezte meg a légsúlyú ökölvivó világbajnokságot.* Azután is még sok sikert ért el. Tragikus halála *óriási vesztesége* a magyar ökölvivó sportnak.

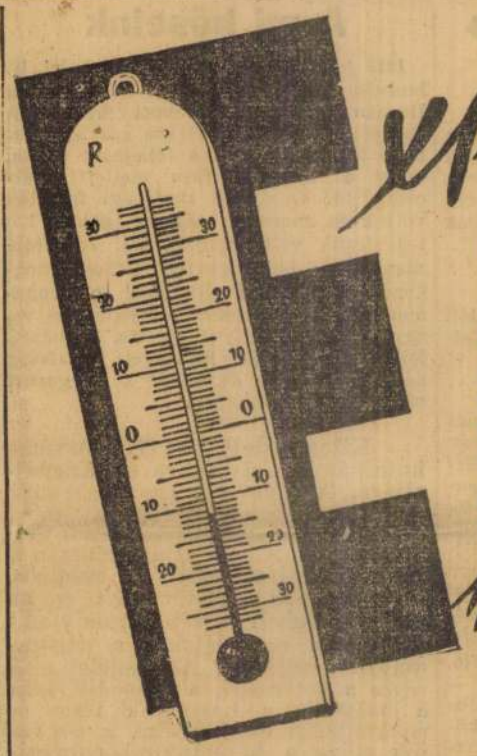

Express ajánlat:

Női kötött mellény

meleg gyapju anyagból, kézimunkával készült, válogatott divatszinekben, mindössze .. .. P **3.98**

Készletünk korlátozott!... Ebből akkor is vegyen, ha most nincs is rá szüksége!...

Magyar Divatcsarnok

Állatias kegyetlenséggel meggyilkoltak egy csecsemőt

Borzalmas lelet a Vámház-körúti ház kapualjában

Vasárnap reggel a Vámház körút 13. számú házban lévő kávémérés egyik alkalmazottja a ház kapualjában egy csomagot talált. Abban a hiszemben, hogy a csomagot a kávémérés részére hagyták ott, felbontotta. Rémülten látta, hogy a papirgöngyölegben egy csecsemő hullájának feldarabolt testrészei vannak. Ijedten tette vissza a szörnyű holmit eredeti helyére, a kapu alá, ahol rövidesen egy uccaseprő újra felfedezte, megnézte és rögtön jelentést tett a rendőrőrszemnek. A helyszinre kiszállt rendőri bizottság megállapitotta, hogy a csomagban egy néhánynapos csecsemő holtteste van, a csecsemő nyakán fojtogatás nyomai látszanak, amit valószinűleg a nyakára kötözött barnáspiros szinű zsebkendővel követtek el. A kisgyermek koponyáján ezenkivül csontig hatoló sérülés, hátán 10 centiméteres vágott seb észlelhető, bal lábszárát térdig levágták s a levágott lábrészt a törzs mellé helyezték. A csecsemő hajzata le volt pörkölve. A gyanu elsősorban a kávémérésben alkalmazott leány ellen irányult, akinek ártatlanságát azonban a nyomozás megállapitotta. A rendőrség az állatiasan kegyetlen csecsemőgyilkos kézrekerítésére erélyes nyomozást inditott.

Negyvenezer halottja van a kisázsiai földrengésnek

A földrengés után árvíz pusztít Anatóliában

A kisázsiai földrengés borzalmas méretei csak most bontakoznak ki. A földrengés sujtotta vidék ugyanis eddig teljesen el volt zárva a külvilágtól és bár a távíró-, telefón- és vasútösszeköttetést még nem lehetett helyreállitani, mégis megbizható hirek érkeznek a földrengés sujtotta vidékről. Az eddigi megállapitások szerint magában Erzidzsan városában a halottak száma 8000. A város teljesen romokban hever és vastag hótakaró fedi.

Az állandó hóviharok megakadályozzák a repülőket abban, hogy élelmiszsreket és gyógyszereket dobjanak le a nélkülöző lakosság részére.

A hó és sár miatt tehergépkocsikkal sem igen lehet megközelíteni a vidéket. A vasútvonal is több helyen elpusztult. A török belügyminiszter személyesen irányítja a segélyakciókat. Izmet Inonü köztársasági elnök Szilveszterkor Erzidzsánba érkezett, hogy megtekintse a pusztulást. A halálos áldozatok számát még ma sem lehet pontosan megállapitani, de legkevesebb *40.000 halottja* van a földrengésnek. Istanbulból érkezett jelentések szerint Kisázsiában még mindig reng a föld és a tudósok a következő félévre

újabb földrengés katasztrófákat jósolnak

ezen a vidéken. Európaszerte megindult a gyűjtés a földrengéssujtotta lakosság felsegitésére. Magában Törökországban *300.000 török font* gyűlt össze erre a célra.

A földrengés után most árvízveszedelem sujtja Nyugat-Anatóliát. A napokig tartó eső és hózivatarok következtében a folyók kiöntöttek és elöntötték Bursat Menement, Izmit és Mainsa sivatagokat. Az árvíz

sok házat rombolt össze.

Több házba villám csapott be és a lakók a tűzben szénné égtek.

Az áradások egész Anatóliára kiterjednek. Egyes vidékeken a házak teljesen a viz alá kerültek. A lakosság a tetőkre menekült. Utászok és műszaki zászlóaljak visznek segitséget csónakokon és gépkocsikon az árvizsujtotta vidékre.

A vizbefulladtak számát ezerre becsülik.

A köztársasági elnök tovább folytatja szemleútját a földrengéssujtotta vidéken. *(MTI.)*

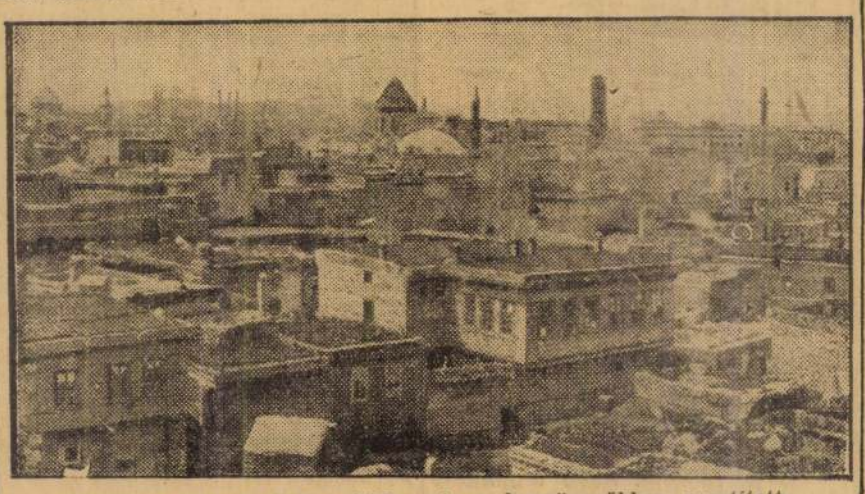

Erzindján városa, ahol a földrengés a legszörnyűbben pusztított.

Az 1. számu

balesetbiztositási szelvény vasárnap már megjelent.

A napokban közöljük a **Friss Ujság**-ban a biztositási kötvény elnyeréséhez szükséges

2. számu ingyenes

biztositási szelvényt!

EZ AZ IGAZI

családbiztositás, a **Friss Ujság** ingyenes biztositási akciója, mert

EGYETLEN

fillérjébe se kerül és **1000** pengős **balesetbiztositási kötvényt** kap ajándékba a **Friss Ujság**-tól

Csak 3 szelvényt

kell kivágni a **Friss Ujság**-ból és ezek helyett cserébe ingyen megkapja minden olvasónk az **1000 pengős ingyenes biztositási kötvény-ajándékunkat**

Róna József

*** A Nemzeti Szalon aranyérmének nyertese az Árpádházi szentek kiállításán.** A Nemzeti Szalon díjzsűrije *Battenberg* Lajos nyug. államtitkár elnöklésével a Nemzeti Szalon aranyérmét *Róna* József: „A Magyar Szentek és Boldogok" emlékszobrának ítélte oda. A Nemzeti Szalon ezüstérmét *Éber* Sándor nyerte „Szent Imre herceg" freskójával; ugyancsak ezüstéremmel tüntették ki *Pándy* Lajos „Szent Gellért vértanusága" című festményét. A Nemzeti Szalon Mentionját *Borsay-Szuchy* Ferenc „Szent Imre" majolikaszobrának ítélték oda.

M. 930. VIII. 17.

Róna József

Magyarság képe, mell
1939. ápr. 9.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-r

RÓNA JÓZSEF szobrászművész.

ajtaja kinyílik és megjelenik sápadtan Manoli.

— Doktor úr, ön beteg? Miért nem szólt nekem? . . . És ilyen egyedül van. Ennyire elhagyatva. Kérem, szerezze meg nekem azt az örömet, hogy hálából a maga végtelen nagy jóságáért, egy kicsit törődhessek magával.

Ettől az időtől kezdve, odaadóan ápolta az özvegy a beteg orvost. Az együttlét közelebb hozta őket egymáshoz. Az asszony megismerte a férfi egész életét és óvatosan, de annál céltudatosabban arról igyekezett meggyőzni őt, hogy csak úgy töltheti be nemes hivatását, ha van egy méltó társa, aki gondját viseli és mindenben segítségére szolgál. Az orvos sokáig küzdött magában. Attól tartott, hogy ha a nőnek beleszólása lesz az életébe, akkor más irányba fogja eltéríteni. De megnyugtatta magát avval, hogy a nő szívbajos, akinek nyugodt, csendes életre van szüksége s így nem fogja kívánni tőle, hogy a többi emberek üres, léha szórakozást, örömeket hajszoló életét élje.

Szóval, a kötelességének élő, egyedül járó, elzárkózott férfi feleségül vette az özvegyet.

Manoli doktor ezután sem változtatott eddigi életmódján, sőt ha lehet, még nagyobb buzgalomal folytatta azt.

Az asszony kezdetben még megelégedetten alkalmazkodott urához, később azonban mind erősebben jelentkezett lelkében a vágy, hogy barátnőit és az ismerős asszonyokat utánozza. Egy nap a férje azon lepte meg, hogy divatlapot forgat. Úgy tett, mintha nem vett volna

a születések 20.4 : 24.2 a halálozások

1920. I.-1941. I.

Születési évszám

87.

Zala Gyula

Zsidó Tibor

Szentgyörgyi Ármin

Szentgyörgyi Zsuzsanna

Kunfalvi Erzsébet

Kunfalvi Ernő

Kunfalvi Ernőné

Kunfalvi Ernőné

Kunfalvi Ernőné

Négyes csoport

~~E lapon~~ Négy térkép e
„1. Angriff des Obersten Peha
Febr. 1788 auf Dresnik" – „2.
Sturlich unter Comando"....
rückung der K. K. Armée" –
Grau und Quasdanovic
bir oder Türckisch Gradisc
„Wegnahme der türkischen
von den K. K. Truppen un
a negyediken vagyis a „
„a. K. K. Cordon" kezdettel és
befejeréssel magyarázat is
Truppen in Alt Orsowa de
ta a felső jobb sarkon: „N:
alól jobbra: „Wien bei T. E. v.
lévő franczia két hasábos
le Colonel Peharnik des Ogu
Jean Thom. Nob. de Trattner

mény, hogy a tudós Hajnóczi, mert nem volt nemes származású, kénytelen volt alispáni állását odahagyni. A rendi alkotmány a nem nemeseket kizárta a hivatalokból, de a királyi hivatalokban azok is alkalmazást nyerhettek. Igy lett — pld. Hajnóczi helytartósági titkár. A királyság, melynek történelmi hagyománya volt a jobbágyok és polgárok védelme, e korszakban is szabadelvübb volt, mint a rendi alkotmány. A demokraták tehát hü királypártiak voltak a demokrácia érdekében! Martinovics például II. Lipót legmeghittebb tanácsadója és udvari vegyésze volt. Lipót uralmával kezdődött a nemzeti irány föllendülése, előtérbe lépett a katonai kérdés is. A Gréven-ezred hires kérvénye azt követelte, hogy a magyar ezred tisztjei csak született magyarok lehessenek. Ezt a kérvényt aláirta Laczkovics János kapitány is. A kérvénynek eredménye nem volt. A rendeknek annyi hatalmuk sem volt, hogy megvédelmezhették volna az üldözések ellen a kérvény aláiróit. Laczkovics, a legvitézebb katona, kénytelen volt odahagyni a hadsereget. Ő volt az, aki izzó gyülölettel támadta a rendi alkotmányt, gunyolta a nemességet és „a nagy urakat, akik jégre viszik a szegény embert, de megvédeni nem tudják".

Az 1790—91-iki országgyülés, hogy egy kissé anachronisztikusan kifejezve, a katonai kérdésben semmit sem volt képes elérni, demokratikus reformokat nem alkotott, a rendi alkotmányt változatlanul hagyta, e helyett megelégedett azzal a papiros-alkotmánybiztositékokkal, hogy Magyarországot független államnak nyilvánitotta. Hajnóczi József látnoki erővel megjövendölte az országgyülés szervezetéről irott munkájában, hogy Magyarország alkotmánya mindadig nem lesz biztositva, amig a nemesség előjogait ki nem terjesztik az egész népre. II. Lipót halála után csak-

A Martinovics-emlékünnep.

Róna József

Május 20-án lett 112 éve, hogy Martinovics Ignác, az atheista apát, Hajnóczi József, az első magyar polgár filozóf, gróf Sigray Jakab, Szentmarjay Ferenc és Laczkovits János, a Grévenezred volt tisztje, ki a magyar szolgálati nyelv ügyében áldozta fel magát, — a Vérmezőn kivégeztettek.

A Központi Demokrata Kör megünnepelte e napot. Az ünnepen leplezték le a *Róna* József faragta Martinovics-szobrot. A mester szép müvet készitett.

Vázsonyin kivül beszélt a gyülésen *Kovács* Rezső, dr. *Benedek* János orsz. képviselő, ki a maga gyönyörü versét szavalta és dr. *Fényes* Samu.

Alább közöljük Vázsonyi beszédének a kivonatát, miután fontos politikai vonatkozásu:

A mai korszakban — ugymond — mindenki kutatja őseit, azért ünnepeljük meg már esztendők óta mi is a magyar demokrácia őseinek, Martinovics és társainak emlékezetét. Ők a magyar polgárság vértanui, akiknek kultuszát minden polgári háznak ápolni kellene. A mi ünneplésünk szerény kerete csak szimboluma annak, milyen csekély mértékben hatották át még a magyar társadalmat a demokrata vértanuk eszméi. Beöthy Ödön 1848. évben tett kegyeletes inditványa óta a hivatalos Magyarország tudomást sem vesz róluk. Ez jelképezi, hogyan távolodunk 1848. óta a demokrata ideáloktól. A vérmezőn 1795. évben, a kivégzés szinhelyén másnap reggel rózsákat ültetett el egy kegyeletes kéz. Ennél többet a mi szerény ünneplésünk sem adhat nekik. Ezután

Utkörö . II évf (1907) 21 sz

RÓNA JÓZSEF / 1861 - 1939 /

224. Szavoyai Jenö lovas képmása. - Szobor, br. 63 x 50 cm. Jelz. nélkül.

Székesfov. kejt. jub. kiáll
1944.

Róna József

Jelz.l.b.: "Dési Huber".

56. Teherhordó. - Temp. és paszt. 70.5 x 98.5 cm. Jelz.l.j.: "Dési Huber".

DIENER DÉNES RUDOLF :

57. Tea. - Olajf., v. 118 x 80 cm. Jelz. nélkül.

58. Virágcsendélet. - Olajf., v. 50 x 70.5 cm. Jelz.l.j.: "Diener Dénes".

./.

Balás-Pivy László: Buda-
pesti robot-reviriót.
Az Ország. 1943. aug. 14.

Főleg a vidék számára készített em-

Róna József

élet tragikus súlyá árad. Akadémikus ízű Népmeséivel és gyakorlott rajzkészséggel előadott akt-tanul-

lékműveket Róna (Rozner) József, a Petőfi páholy tagja. *Legismertebb alkotása a Királyi-várkertben lévő Savoyai Jenő herceg lovasszobor, amely lendületes barokk stílusban fogant.* Ez a szobor barokkabb a barokknál és nincs is más hibája csak az a csekélység, hogy háromszáz évvel később készült, mint ahogyan stílusa mutatja. *Amikor 1900-ban felállításra került, akkor az európai szobrászat már Rodinen is túljutott és a modern plasztikai elvekért hevült.* Mentségéül hozható fel Róna-Róznernek, hogy alkalmazkodott a királyi vár építészeti stílusához, *de ezzel dekorációs szoborrá alacsonyította le művét.* A másik emlékműve Zrínyi Miklóst ecseteli meg a Hitler-téren. Itt nem kellett barokk szobrot alkotni, mert erre a környezete nem kényszerítette. Ennek ellenére azonban hű maradt elavult stílusához és szobrászi értékek nélküli művel gazdagította a fővárost. Jellemző különben, Róna-Roznerre, hogy hol a magyar történelem nagy alakjait, hol pedig erotikus szoborcsoportokat készített, amelyeknek tárgyát az ószövetségből vagy a mitológiából merítette. Egyik letagadhatatlanul erotikus célzatú márványszobrával, mely Putifárnét és Józsefet ábrázolja, még a magyar állami aranyérmet is megnyerte!

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Róna József

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

1021

Bessenyei György szobra Nyiregyházán

Bessenyei György író szobrát a Művelődésügyi Minisztérium a nyíregyházi Tanítóképző Főiskolának ajándékozta. A 16 mázsa súlyú, fehér márványból készült szobrot, Róna József alkotását, a főiskola előcsarnokában állították fel.

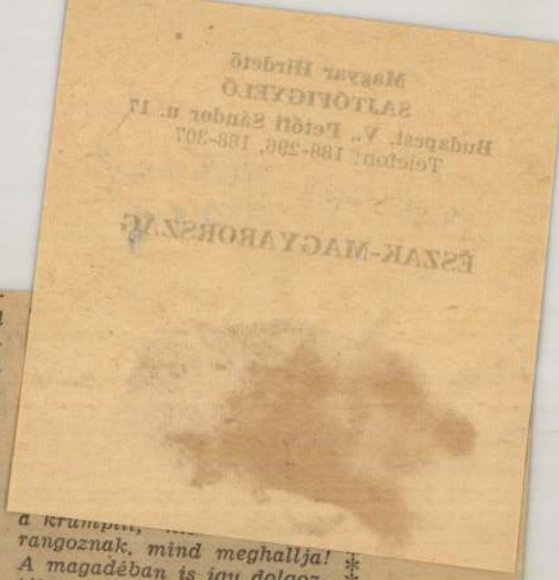

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

parasztpolitika tizenkilencben. Nem lett volna szabad kollektivizálni mindjárt — gy mondják. Csakhogy én sokat olvastam életemben. Tudom, hogy a kommunizmushoz nagyüzemi gazdálkodás kell.

— Vártam.

— Miért nem voltam akkor alapító tagja a szövetkezetnek?

— Emberi dolog ez is. Paraszt vagyok, olyan, akinek az ükapja is földre kuporgatott. Mert az a szó, hogy „enyém", nagy dolog ám, s nehezen váltja fel a „mienk".

— Azt mondom, nehezen, de felválthatja. Amikor a tsz-t szervezték Karcsán, tudtam, hogy itt az ideje. Tudtam én azt magamtól is.

— Jól emlékszem arra a napra. Egy vasárnap délben a templomból jöttem haza, amikor a tiszta házban ott várt három ember. Azt mondják nekem:

— Lépjen be a szövetkezetbe.

— Majd belépek.

— De most lépjen be, meglátja, jobban fog boldogulni maga is, meg aztán ez a jövő útja.

— Tudom, majd belépek, ha akarok.

— De mikor akar?

— Majd... Majd én szólok, majd én megyek magamtól.

— Egy nap aztán felkerekedtem, s be a tanácsra. Keresem az elnököt. Tanácsülés van — mondják. Hát hívják ki! — így én. Kihívták.

— Mit akar, Sándor bátyám?

— Beállnék a tsz-be. Elhatároztam.

a krumpli, ... rangoznak, mind meghallja! A magadéban is így dolgoztál?

— Mondják is, morog már megint az öreg.

— Csak hagy mondják. Morognék én sokszor jobban is. Mert tudják, bíró szeretnék én lenni. De nem is szabnék holmi felfüggesztett büntetést azokra, akik meglopják a közöst. Arra is találnék paragrafust, aki rosszul, hanyagul dolgozik. Mert az is lop, nem igaz? Ha nem is a maga hasznára, de a mi káruńkra lopja el a terményt, amivel kevesebb terem őmiatta.

— Még annyit akarok mondani, ne higgyék ám azt, hogy olyan egyszerű dolog nekünk beleszokni az újba.

— Öreg ember vagyok ugyan, de jól látom azért a mai gazdálkodás lényegét. Azt is látom, ami hiba, ami rossz. Arra gondolok, hogy egyesek kényelmesek, hogy a tsz-vezetőség se elég erélyes néha, bizony az sem tetszik, ha látom, hogy valaki olyasmihez nyúl, ami nem az övé, hanem a miénk.

— Egyszóval, higgyék el, két nehéz dolog van a világon: a rosszról leszokni, s a jóra rászokni. Nehéz, de lehet.

Adamovics Ilona

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Hajdúbihar megyei Népujság

APR 14

1021 Újra itthon

Bessenyei György író szobra, amely eddig a bécsi császári udvart díszítette, most hazakerült. A Művelődésügyi Minisztérium a Nyíregyházi Tanítóképző Főiskolának ajándékozta. A 16 mázsa súlyú, fehérmárványból készült szobrot, Róna József alkotását a főiskola előcsarnokában állították fel

(MTI Foto — Ujlaky Vilmos felvétele)

is — már debr
— 1947-ben k
mondja. — La
tendeje.
— És azelőtt
— Színész v
sebben nem is
zítja ki magát
kórista voltam,
szottam szerep
Az életrajza
hogy Szabadkán a népkor
színpadán szavalgatott elő-
ször, majd a helyi színházhoz
került. Később kis vándortár-
sulatokkal járta az országot:
hétről hónapra, hol itt, hol
ott. Hogy kik voltak a társai?
Játszott sok színésszel — ki-
ket elfelejtettek azóta, kik-
ből nagy művész lett. Egy kö-
zülük, a régi színésztársak kö-
zül: Rajz János. Most együtt
álltak a kitüntetettek sorá-
ban. Rajz János is érdemes
művész lett.

— Odajött hozzám — mond-
ja Novák. — Nagyon jólesett.
Azt mondta: „Figyellek, azóta
figyellek, hogy mire viszed."
Ő már akkor, ott Szabadkán
is ismert színész volt, táncos
komikus.

Mit írt Petőfi egy színész-
barátjához?

„Jut még eszedbe fiú? kivel
együtt cepelted a vándorbo-
tot, mely koldusbotnak is be-
illenék, midőn a sorsnak fé-
nyes kedve nincs..."

1940 TÁJÁN éppen nem
volt valami fényes kedve a
sorsnak.

— Nem tudják a mai fia-
talok, a mai indulók, hogy én
naponta nyolc órát dolgoz-
tam... A színészetből nem
éltem volna meg...

SZABOLCS-SZATMÁR MEGYEI
NAPLÓ
5. oldal — 1965. április 14.

nélkül a debreceni egyetemi

A Ludas Mat sikere Bé

(Tudósítónktól)

Békéscsabán 1965. április 10—11-én országos bábjátékos napokat rendeztek. Erre az alkalomra meghívták az ország legjobb bábjátékos csoportjait. Képviseltette magát a fővá-ros, Szombathely, Kecskemét, Pécs és Debrecen legjobb fel-nőtt és gyermekbábcsoportja. A két napon át tartó színvo-nalas műsor nagy érdeklődés és siker közepette zajlott le.

Kitűnően szerepelt a debre-

Auto transzformá

Kezelőszemélyzet nélküli transzformátorállomásokat ter-vez az Erőmű- és Hálózatter-vező Vállalat. Ez évtől kezdve minden nagyfeszültségű állo-más automatizálva készül. Nyolc automatizált transzfor-mátorállomás tervein dolgo-zik jelenleg az ERŐTERV. Ezeknek az alállomásoknak ke-zelőszemélyzete nem lesz, ön-működően hárítják el a zava-rokat, szabályozzák a fogyasz-tói feszültséget. Az automati-

BARANYAI LIPÓT:

»Helyzetünk jobb és előnyösebb, mint akárhány más európai országé«

A Nemzeti Bank elnökének közgyűlési beszéde

A Magyar Nemzeti Bank közgyűlésén a Bank elnöke, *Baranyai* Lipót nagyhatású beszédben foglalkozott a magyar pénzügyi és gazdasági élet problémáival. Baranyai Lipót közgyűlési nyilatkozata évről évre kimagasló eseménye a magyar közgazdasági életnek. A Nemzeti Bank elnöke ezúttal sem szorítkozott arra, hogy beszámoljon az esztendő eseményeiről, gazdasági életünk alakulásáról, hanem *behatóan fejtegette azokat az okokat és azokat a feladatokat*, amelyek közgazdasági politikánkat irányították. Különösen elmélyült az áralakulás analizisében, megállapítva az, hogy *a hivatalos gazdaságpolitika egyik legfőbb feladata abban áll, hogy a hadigazdálkodás természetéből adódó drágulás féken tartsa* és az árak emelkedését csak ott engedélyezze, ahol ez valamely okból mulhatatlanul szükséges. Felvetette a kérdést, hogy *helyes és szükséges volt-e az áraknak az a nagyarányú emelkedése*, amely nálunk a háború kitörése óta végbement?

Baranyai Lipót rámutatott arra, hogy ennek a kérdésnek két oldala van: az egyiken az ország *belső jövedelemelosztásának* a szempontja, a másikon az exportjavaink *külkereskedelmi csereértékének* szempontja áll. Lehetetlen lett volna a magyar mezőgazdaságot arra kötelezni, hogy terményeit a régi alacsony áron bocsássa áruba és belenyugodjék abba, hogy jövedelme a válság idején kialakult méltánytalanul alacsony szinten maradjon. *A mezőgazdaságtól nem lehetett megtagadni azt, hogy a belső jövedelemelosztásban való részesedését megjavítsa.* De nem volt közömbös az sem, hogy mezőgazdasági export javaink *csereértéke* miként alakul. Nem közömbös, hogy egy vagón búzáért kapunk e a háborúidején is legalább ugyanannyi kohókokszot vagy nyersvasat, mint azelőtt? A mult esztendő első kilenc hónapjában exportáraink alig 10 százalékkal, importáraink ellenben majdnem 15 százalékkal emelkedtek. Ez a diszparitás azóta kiegyenlítődött annál inkább, mert legfőbb vásárlónkkal, Németországgal a nyár derekán olyan elvi megállapodásra jutottunk, amely szerint az exportárak további emelésétől mindkét ország tartózkodik.

Ezek azok a megfontolások, — az egyik a jövedelemeloszlás, a másik az export javaink csereértéke — amelyek *a mezőgazdasági áraknak az európai árszintre való felemelését elkerülhetetlenné tették.* Merész operáció volt ez, de túl kellett rajta esni és viselni kell azokat a következményeket is, amelyek adódnak belőle.

A kormánynak eltökélt szándéka, hogy az árak területén és ezzel együtt a munkabérek területén is *tartós nyugalmat és stabilitást* teremtsen. *Ezt el is lehet érni.* A mezőgazdasági áraknak az európai árszinthez és a munkabéreknek a belföldi árakhoz való hozzáigazítása a jövedelemeloszlás rendjét helyreállította és ezzel kiküszöbölte mindazokat az akadályokat, amelyek a helyzet konszolidálásának eddig útját állták. Ezen felül a stabilizálásnak a Nemzeti Bank elnöke szerint csak egy feltétele van még és ez az, hogy *a társadalomnak a háború tartamára le kell mondania arról, hogy pénzbeli keresményét akár az árak, akár a munkabérek emelése révén növelje.*

A stabilitás kritériuma azonban az, hogy az árrendszer ne csak megülepedett, hanem *harmonikus* is legyen. Ez azt jelenti, hogy egy-egy konkrét áru ára változhatik ugyan, de csak akkor, ha változott a termelési költség. Ilyen eset a jövőben is adódhatik, pld. ha valamely árut drágább műanyagokból kell előállítani. További ok lehet egy-egy árunak az emelésére az is, hogy a termelés *stimuláltassék.* A helyes árpolitikának ugyanis a mai viszonyok között az is feladata, hogy a termelésre fejlesztően és irányítóan hasson. *A stabilitás tehát nem jelent abszolút merevséget*, de jelenti azt, hogy egymagában *a jövedelem növelésére irányuló* törekvés áremelés okául nem szolgálhat.

A *valuta* szempontjából is foglalkozott a Nemzeti Bank elnöke az árak kérdésével. Felvetette, vajjon az áraknak az a kétségkívül nagy emelkedése, amely nálunk a háború kitörése óta lezajlott, nem jelenti-e azt, hogy a pénzünk devalválódott? Válasza erre a kérdésre, hogy ha Európa a maga határain belül ma is a szabadforgalom állapotában élne, *ugyan az történt volna, mint ahogy így történt.* Ugyanecsak elértük volna a mezőgazdasági piac árszintjét, csakhogy ez a folyamat gyorsabban zajlott volna le és hamarabb ért volna véget. Devizánk sem állana a legrosszabbul, hiszen külkereskedelmünk a most elért gazdasági árak mellett már a háború előtt is olyan felesleget produkált volna, amely a pengő értékét nemzetközi viszonylatban is teljes mértékben biztosítaná. A helyzet az, hogy *valutánk tekintetében az árak emelkedéséből semmiféle hátrányos konzekvencia nem adódik*, sem belföldi, sem nemzetközi vonatkozásban.

A Jegybank elnöke behatóan foglalkozott *a pénzforgalom emelkedésének* problémájával is és megállapította, hogy a kincstárnak a pénzforgalom tavalyi emelkedésében közvetlen része nem volt. A hadiiparok forgótőkeszükséglete azonban megnövekedett és az így előálló szükséglet közvetlen a Jegybankot terheli. A Jegybankkal szemben támasztott hiteligények emelkedésének más okai is vannak, ezek között a legfontosabbak *a drágulás*, valamint *külkereskedelmünk* hitelszükséglete. A külkereskedelem lényegesen nagyobb hitelszükséglettel jár, mint normális időkben, aminek az az oka, hogy a hadviselő államok felé irányuló export nem találja meg mindjárt a maga ellentételét, az exportőr viszont az áruja árát azonnal meg akarja kapni.

Baranyai Lipót beszédének végén hangsúlyozta, hogy a hadigazdálkodás állapotában vagyunk, épúgy mint az egész világ és az ezzel járó áldozatokat viselnünk kell, mint ahogy azt mások is viselik. Normális idők, normális mértékével a mai időt mérni nem lehet, de *a jelenlegi európai viszonyoknak megfelelő szerényebb mértékkel mérve helyzetünk jobb és előnyösebb*, mint akárhány más európai országé.

EGY KERESKEDŐ NAPLÓJA

Gondolatok és megjegyzések Balkányi Kálmán könyvéről

ÍRTA:

DR. MAKAY-PETROVICS GYÖRGY

Harminchárom éven át dolgozott az *OMKE*-ban *Balkányi* Kálmán a magyar kereskedelem érdekeiért s azután a köztudat szerint nyugalomba volt. Nyugalomba? Most megjelent gyönyörű könyve: »*Egy kereskedő naplója*«, azt mutatja, hogy nem. Mert ha ez a kitűnő munka időbelileg a közelmultban írt cikkeit, tanulmányait és beszédeit tartalmazza is, mégis ez a könyv a jelennek is szól s a jövőben is fegyvere, fényes és éles fegyvere, sőt gazdag és tartalmas arzenálja lesz a kereskedők és a kereskedelem érdekeinek, amelyre sokszor fognak hivatkozni s amelyet nagyon jól és hasznosan fognak használni a jövő küzdelmeiben is. Kimondjuk mindjárt: kiváló és rendkívül szép munka, *hű tükre a magyar kereskedelem helyzetének, fényes apológiája a kereskedői hivatásnak* és bizonyság arra, hogy szerzője rendkívüli képességgel, nagy tanultsággal és tudással, kivételes írói és szónoki készséggel, páratlan kötelességtudással és agilitással, példátlan kitartással és nemes lekesedésel teljesítette hivatása körében kötelességeit.

Anyaga és tárgya szerint nehéz ismertetni ezt a gazdag tartalmú könyvet, legfeljebb egyes csúcsokra és csoportokra lehet rámutatni a tartalmából. Az egyes cikkek tárgyalnak politikai, gazdasági témákat, fővárosi problémákat, nagy nemzeti ügyeket és természetesen főleg és túlnyomólag a magyar kereskedelem kérdéseit. Mert *Balkányi* Kálmánnál ide vezet minden út, *ő mindent a magyar kereskedelem szemszögéből, a magyar kereskedő szemüvegén keresztül néz.* Ha a nagy magyar szobrászművészről, *Róna* Józsefről ír gyönyörű nekrológot, mindjárt gondolhatod, hogy a művész kereskedőcsaládból származott. Úgy is van: atyja gabonakereskedő volt Lovasberényben s ő maga is kereskedőnek indult. Ha *Csathó* Kálmán színművéről — címe: »*Fűszer és csemege*« — tanulmányt könyvében kritikát, előre is kitalálhatod, hogy ez a rendkívül szellemes ismertetés *a tisztes kereskedői foglalkozás fontosságának a kihangsúlyozása lesz*, ennek a valaha lenézett életpályának a védelme, méltatása és magasztalása. Szóval a szerző mindig talál módot a kereskedelem védelmére, mindig kész érvelésre, harcra és vitára — tárgyilagos, okos és nemes hevületű vitára — a magyar kereskedelemért. Rendkívül vonzók, szépek és tartalmasak ilyenirányú cikkei mind, de mégis nagyon megkapott és szinte meghatott engem az *Új hajlék* című. Az *OMKE* hivatali helyiségeinek a költözéséről szól és gyönyörű ismertetése a magyar kereskedelem szép multjának, szomorú mai helyzetének és *nemesveretű hitvallás a magyar kereskedő nemzeti hivatástudatáról.* Egyenesen bámulatos, ahogy a szerző példát nyujt arra, miként kell nehéz és bonyolult szakkérdésekről, nagy gazdasági problémákról, pl. a vámforgalmi adóról könnyen érthető módon, világosan, ötletesen és szellemesen írni.

Kiváló egyénekről ha ír, vagy beszél, akár élőkről, méltatást és jellemzést, akár nekrológot, meglep és megkap rendkívüli jellemző ereje. *Buday-Goldberger* Leó, *Mauthner* Ödön, *Sándor* Pál, *Pethő* Sándor, *Madarassy-Beck* Gyula báró, *Bodroghy* József, *Papp* Aladár, a tihanyi kereskedő, *Huszár* Mihály, az apátplébános, *XII. Pius* pápa *Teleki* Pál és *Csáky* István, az államférfiak és *Ascher* Anna, az érsekújvári nagy kereskedőasszony egyaránt híven, kitűnően és mély szeretettel vannak jellemezve a róluk szóló nagyszerű cikkekben és beszédekben. Persze, ahol csak lehet, a magyar kereskedelem mély tiszteletadása és hódolata is benne van ezekben a cikkekben e nagyok és érdemeik iránt.

Amíg olvastam ezt az élvezetes és tanulságos könyvet, sokat gondolkoztam azon, mi a legvonzóbb és legjellemzőbb vonása ennek a valóban kitűnő munkának. Úgy gondolom, két tulajdonsága. Az egyik az, hogy egyetlenegy cikk sincs benne, amelyet ne volna érdemes és okulást nyujtó elolvasni, mert tanulni lehet élvezetesen mindegyikből, — a másik pedig az, hogy *Balkányi* Kálmán *Széchenyi István* szellemében, *a gazdasági életnek s így a magyar kereskedelemnek a kérdéseit is mindig összeköti a magyar művelődésnek s a magyar nemzeti életnek nagy kérdéseivel.* Aki nem ismerné az ő izzó magyarságát, lelkes nagy hazaszeretetét, az olvassa el, miként ír költői és gyönyörű írást a *Tiszamenti lovas*-ról, *Komárom—Kassáról*, három rendkívüli szépségű cikket és egy beszédet *Erdély visszatéréséről* és egyet *Bácskáról*. Nagy magyarsága mellett azt is bizonyítják ezek a szépséges írások, amit *Hegedüs* Loránd mondott *Balkányi* Kálmánról, hogy minden írása mögött ott lüktet egy igazi embernek, egy valóságos költőnek a szívverése. *Az Élet szól bennük és mi egy becsületes embernek a harcát halljuk szüntelenül.* Nem hiába volt a szerző tanítványa *Gyulai* Pálnak, megbecsült munkatársa *Rákosi* Jenőnek és élt családi környezetében *Vészi* Józsefnek.

Végigolvasván a kötet utolsó, megkapóan szép darabját, a *Kassai Orbán-torony* harangjáról, megilletődve olvastam a könyv végső sorait, amelyekkel a szerző befejezi művét, hogy *az OMKE harangjának a zúgása a magyar kereskedő jobb jövőjét hirdeti.* Ezt a regényt hangoztatja munkája legelején is a felejthetetlen Végvárinak a szavával: »*Változnak a csillagok felette!*« Bár valóra válna ez a reménye! Ez lenne a kitűnő szerző egész életművének a legméltóbb jutalma.

Mint régi jó barátja *Balkányi* Kálmánnak, akit azonban nem tett elfogulttá az iránta való őszinte szeretet, annyi tudás és írói művészet, annyi nemes hevület és szivós munkásság, oly lelkes magyar hazaszeretet és oly szép karakter előtt, mint amely ebben a könyvben megmutatkozik az olvasónak, tisztelgéssel és meleg szeretettel teszem le hálás elismerésem és tiszteletem adóját, ezeket a szerény és igénytelen megjegyzéseket.

Táblaüveg
ZSINÓR- ÉS DRÓTÜVEG
legolcsóbban! Tel.: 330-923 MARKOVITS ÉS MENCZER
Budapest, VIII., Tisza Kálmán-tér 24

Délvidéki nagy városban 22 éve fennálló jól bevezetett, nagy vevőkörrel bíró
villamossági és rádió szaküzlet, nagy áruraktárral és teljes berendezéssel együtt eladó. Bővebbet: TELEFON: 348-168

Művészi festmények
BESNYŐNÉL, Budapest, IV., Váci-utca 25

TAUSZKY ARTÚR cigarettatöltők, pipák
és az összes dohányzócikkek. Budapest, VII. Akácfa u. 13

Huszonhatodik évf.
7. (1196) szám.

OMKE

Huszonhatodik évf.
7. (1196) szám.
Budapest, 1942
február 14

KÖZGAZDASÁGI HETILAP

Telefon: 116-690
Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ár évi 24 pengő

HIRDETÉSI DIJSZABAS:
Az egyhasábos milliméter-sor ára ..... 30 fillér
Helyikötés esetén 30% felár
Szövegközlemények megegyezés szerint

»CELITAL«
átlátszó hártya és zacskók
Gyári lerakat: Alapítva 1908
FREUD ADOLF
Budapest, V., Vadász-utca 38. Telefon: 118-543

Capavo CIPŐKRÉM

Régi jó minőségét
SZAVATOLT TARTÓS MINŐSÉG!
Vorsteher Csak a címkével valódi — Csomagolási mód, szalag-címke tőrv. v.
ez a címkeszalag szavatolja!
Gyártja:
Vorsteher C. A. és Pál
Budapest, VI., Anker-köz 1-3

ESERNYŐ
Vászonteladók legolcsóbb beszerzési forrása
WIENER JÓZSEF esernyősmester
Budapest, VII., Király-u. 95. szám. Telefon: 428-408

Magyaros, iskolai, intézeti és minden más lajta
paszományok
a legszebb kivitelben!
Hoffmann paszománygyár, Érmi tábornok

Székely Béla
V., Gróf Tisza István-utca 22. Telefon: 380-180
rövid- és norinbergi áruk nagykereskedése.

Menyasszonyi fátylak és koszorúk, művirágok, arcfátylak függönyök
SCHULLER REZSŐ
BUDAPEST, V., BAS-UTCA 1. SZÁM

SEMMEL MÓR
világítási és sebészeti üvegáruk nagykereskedése
Állandó nagy raktár és dús választék mindennemű világítási, rendes szükségleti és speciális üvegárukból, valamint sebészeti üvegárukból
Budapest, VI., Dessewffy-u. 39
Telefon: 114-329 114-330

Brust Béla
reklámnaptárak vállalata, csomagolópapír gyári raktára, papírlemezek
Budapest, VI., Nagymező-utca 37/39.
Tel.: 122 383. 112-939. Alapítva: 1895

Magyar Vegykészítményű Papírgyár
Oser Jakab, Budapest, VI. Ó-utca 49
Telefonszám 123-890. Alapíttatott 1893. évben

Magyar-szlovák kereskedelmi tárgyalások kezdődnek a február 28-án lejáró egyezmény megújítására

Magyarország és Szlovákia között az áruforgalmat először 1939 őszén szabályozták egyezménnyel. Ezt a megállapodást 1939 november 4-én írták alá. Ezzel 1940 október 31-ig rendezték a két ország kölcsönös árucserélét. 1940-ben nem kerülhetett sor újabb áruforgalmi tárgyalásra a két ország között, hanem ehelyett automatikusan meghosszabbítódott az egyezmény hatálya egészen az év végéig. Ezután csak 1941 januárjában kezdtek új megbeszéléseket, amelyek eredménye azonban megint csak az első egyezmény hatályának két hónappal, 1941 február 28-ig való meghosszabbítása volt. A közben folytatott tárgyalások eredményeként végre február 28-án Pozsonyban aláírtak egy egyéves szerződést, amely 1941 március 1-től 1942 február 28-ig rendezte Magyarország és Szlovákia kereskedelmi és fizetési forgalmát.

Ez az egyezmény tehát néhány hét multva, február 28-án lejár. Ilyenformán időszerű a tárgyalások megindítása. E megbeszélésekre — mint értesülünk — a jövő héten kerül sor. Valószínű, hogy 15-én kezdik meg a tárgyalásokat Magyarország és Szlovákia kereskedelmi megbizottai. Értesülésünk szerint a megbeszéléseket vagy Pozsonyban vagy a Tátrában folytatják.

A tárgyalások anyaga a két ország áruforgalmi keretének növelése. Az elmult két évben már figyelemreméltóan emelkedett a magyar-szlovák áruforgalom és így lehetőség van az eddig elért keretek tágítására.

A könyvilleték átalányozására benyujtott kérvényeket február 28-ig vissza lehet vonni

Az OMKE előterjesztése

Az ország különböző vidékeiről számos panasz érkezett be hozzánk, hogy egyes m. kir. adóhivatalok a 130/1942. M. E. rendelet alapján a könyvek illetékének átalányozására január 31-ig benyujtott kérvényeket vagy egyáltalában nem engedik visszavonni, vagy azok visszavonására önkényesen rövid, néhánynapos határidőt állapítanak meg.

Fentiek alapján eljártunk a budapesti hatóságoknál és a beszerzett információnk szerint közölhetjük, hogy az illetékátalányra benyujtott kérvények visszavonását ugyancsak kérvény útján kell eszközölni. Ezek a kérvények bélyegmentesek és azokat az illetékes m. kir. adóhivatalok február 28-ig elfogadni kötelesek.

A kereskedelem széles körében érthető megjelenést keltett a 356/1942. P. M. sz. rendelet, amely a könyvek és a könyvelési szabadívek illetékátalányának minimumát állapította meg. Ez a megállapítás, mely szerint a közkereseti társaság évi átalányösszege 1000 pengőnél, más kereskedőé évi 250 pengőnél kisebb nem lehet, messze túlhaladja a kereskedők zömének teherbíróképességét. Kevés olyan egyéni és társaság van az országban, amelynek üzletviteléhez annyi üzleti könyvre, szabadívre volna szüksége, hogy vállalhatná az évi 250, illetve 300 pengő átalánynak 5 éven át való fizetését. A kereskedők nagyrésze érthető okból, szívesen vette volna igénybe a 130/1942. M. E. számú alaprendelettel biztosított átalányfizetési lehetőséget, ha nem következett volna be az átalányösszegnek a jelzett mértékben való minimalizálása. Sajnálni kell, hogy a minimum megállapításánál figyelmen kivül maradt az átlagkereskedők tömege és hogy a pénzügyi kormányzat akkor, amikor az átalány legkisebb összegét rendeletileg állapította meg, nem gondolt olyan átalányfokozat életbeléptetésére, amely a kisebb kereskedők, illetve a kereskedők zömének viszonyaihoz lett volna szabva. Ennek a kritériumait nem nehéz megállapitani.

Az OMKE ebben az ügyben előterjesztéssel fordul a pénzügyi kormányzathoz és teszi ezt abból a célból, hogy legalább a jövő esztendőtől kezdve, minél több kereskedőnek módjában álljon az üzleti könyvek és szabadívek illetékét átalányban fizetni, ami, véleményünk szerint, nemcsak a kereskedőnek nyujt előnyt, főképpen munkamegtakarítás és kellemetlenségek elkerülése szempontjából, hanem a kincstárnak is, amelynek munkaterhe ezen a vonalon csökkenne, amellett, hogy e részben való bevétele biztosabb alapot nyerne.

HANGSZEREK, harmonikák, húrok, kellékek: Vas Imre
hangszernagykereskedésében legolcsóbban: BUDAPEST, VII., KIRÁLY-UTCA 53. sz.

Jármay Ferenc
Bőrkesztyűüzem
Budapest, VII., Garai-utca 3 (a Keleti p. u.-nál).
Vidéki kereskedők olcsó bevásárlási forrása

»CELLOPHAN«
ívek és zacskók fényképész-kartonok, fotóalbumok, alumíniumfóliák, selyempapír, cukrászati papíráruk
HAJDU ES BOKOR
BUDAPEST VII., SIP-UTCA 3
TELEFON: 223-236 és 423-231

KRASZNER LAJOS
Budapest, V., Deák Ferenc-tér 2
Telefon: 181-211 és 181-423.
Posztó, bélésáruk, az összes szabókellékek nagy raktára

FODOR SÁNDOR
textiláru nagykereskedés
Budapest, V., Szent István-tér 3.
Telefon: 380-545 és 180-459
Állandó nagy raktár különböző bel- és külföldi textilárukból.

Gyárfás Gábor
rövidáru nagykereskedése
BUDAPEST
V., Deák Ferenc-utca 16.
Szalag, paszomány, csipke, gomb, gyöngy és csatt, tűáruk és ruhadiszek.
Függönyanyagok

Táblaüveg Forgó, Budapest, VII., Dohány utca 16/18

Sidol Védett árak! Biztosított kereset!

DOXA a tökéletes svájci óra! Ügyeljen az ólomplombára

ULRICH B. J.
Budapest, V., Vilmos császár-út 37
Bádog- és ólomáruk, mindennemű csővek, horganylemez, fürdőberendezések, fémáruk

EIBENSCHÜTZ ADOLF
divatárukereskedés
Budapest, V., Gróf Tisza István-utca 26

Braun Jenő
térítőlehérnemű-készítő
Budapest, III., Szentendrei-u. 10. TELEFON: 162-268
Alapítja 1907-ben alapított térítőlehérnemű készítő bérüzemét
KÉRJEN RÉSZLETES ÁRJEGYZÉKET!

IRODALOM

Gárdonyi. Az írók ma födözték föl a maguk gyönyörűségére. A közönség nem tudja most hol tart, régi erős szerelmei megengedik-e neki, hogy új és erős érzéssel forduljon egy-egy új alak felé? Szeretnék hozzáférkőzni a sok ezer lelkü valakihez, akit mi publikumnak nevezünk és igen respektálunk, bár per te szólítjuk. Sokért nem adnám, ha valaki, aki erre hivatottabb, megmondaná nekem: mennyire szereti a nyájas olvasó Gárdonyi Gézát? Úgy élvezi-e dolgait, mint mi, a kollégái, akik a könyvei mögött látjuk az embert is, a nyájas és tiszta szemü, derék és egyszerü, bár igen különös barátot. Nekünk bizonyára több benne a gyönyörüségünk, mert ő maga magyarázza magát, tehát megérteti velünk azt is, mért ír Gárdonyi Géza *ma* történelmi regényt, még pedig a török világból. *A kékszemü Dávidkáné*, ami kedves és jelentékeny irónk új és első regénye, amelyet az *Uj Idők* olvasói ismertek meg legelőször: az egri számüzetés első nagy munkája. Hogy a szives olvasó is megértse ami tolvaj-nyelvünket, az előbbi passzus így értendő: Gárdonyi, ellenkezően a megszokott áramlattal, elmenekült Budapestről és Eger török sáncaiban ütött magának állandó tanyát, hogy ott csendesen élhessen az irodalomnak. Abban a városban, ahol a gyerekek még ma is a törökkel ijesztik a csigát, ha mindjárt ki nem nyujtja a szarvait . . . A történelmi levegőjü és még ma is török színü városban született meg az új regény is, amely a maga széles keretébe mind belefoglalta a Gárdonyi Géza bájos és pompás, egyszerü és furcsa, de mindig eredeti és mindenben magyar tulajdonságait. Már ebben a könyvében nincsen semmi, ami fárasztó vagy nem egészen izléses, végképp hiányzik belőle az a parasztikus bőbeszédüség, amely Gárdonyi Géza nagy tehetségét első útjaiban még megakadályozta. Mindig friss, mindig közvetetlen, oly jó olvasni, mint inni: frissen fejt tejet. Semmi raffinált, semmi csinált — : természetes minden sora, bárha romantikus a története is, a fölfogása is. A részletekben azért oly pontos, mint egy művész-mérnök vagy egy rézkarccló. A számtalan apró vonást a legnagyobb biztonsággal és csudás türelemmel rakja a papirosra és ezekből kerekednek ki a legnagyobb dolgai, mint például *A kékszemü Dávidkáné*-ban az a rész, melyben egy szegény parasztasszonynak boszor-

tarkaszárnyu, csalfa pillangó játszik-e most láttatlanul a nénjével is?

Virágárusleány. Szinte hihetetlen ez a kép előttünk, a kik hozzá vagyunk szokva Budapesten a vöröskezü, ráncos, fonnyadt arcu, rongyos ruháju virágárusleányokhoz, a kik rendesen öreg anyókák és rekedt vagy sipító hangon kiabálják vagy sivítják:

— Tessék ibolyát venni ... Tessék rózsát venni, szegfüt ... violát ...

Hogyan, hát nemcsak a színpadon láthatunk ilyen stilszerü virágáruslányt, hanem a valóságban is létezik? ott lent valahol, a meleg Délen, a hol a citrom és a narancs terem, bizonyára csak ott teremnek ezek a valódi, hamisitatlan virágáruslányok is. Álmadozó, tengermélységü fekete szemmel, cseresznyepiros, duzzadó ajakkal, aranybarna arcszinnel ... Festőien redőzött ruhája el-

Róna József

Husvéti öntözés. Az ellenzék fuvolahangon szól Széll Kálmánról, az uj kormányelnökről, a sajtó pedig, a mint a parlamenti orkánok idején mindennap beverte a miniszterelnök ablakait, most a gitárt pengeti amaz ablakok alatt. A palota gazdája persze most más. *Faragó* József, a kiváló karrikatura-művész az *Uj Idők* husvéti számában ezt a politikai helyzetet humoros jelenetben örökíti meg. Széll Kalmánt, a ratóti hajadont husvéti rózsavízzel önti le négy derék legény: *Falk* Miksa, *Rákosi* Jenő, *Kossuth* Ferenc és *Bartha* Miklós. A hajadon meg van hatva a tisztességtől, a legények pedig vérszemet kapva, csöbörrel, vizipuskával versengve öntik rája az illatos köszöntőt. Talán meg is sokalja már.

Uj Idők 1899. V. 14.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

PESTMEGYEI HIRLAP

1964 JÚL 22

Egy szobor kalandos története

A felszabadulás utáni években egy reggel arra ébredt Gödöllő lakossága, hogy az Erzsébet-szobor nyomtalanul eltűnt talapzatáról. A bronzszobor, amely az időközben védetté nyilvánított Erzsébet ligetben állt, a kiváló magyar szobrászművész, Róna József egyik legértékesebb alkotása volt.

Mintegy három évvel ezelőtt a gödöllői hatóságok jelzést kaptak, amely pontosan megjelölte az eltűnt szobor rejtekhelyét és feltárta eltűnésének meglepő történetét. A jelentés szerint az Erzsébet-szobrot annak idején három fiatalkorú gödöllői gazdagyerek lopta el azzal a szándékkal, hogy összetörve eladják bronzanyagát. Közben ráeszméltek meggondolatlan cselekedetük veszélyességére, megijedtek annak esetleges következményeitől és a becses műalkotást elásták az egyik tettestárs szüleinek telkén.

A rendőrség csakhamar megállapította, hogy a feljelentés pontos. A megjelölt helyen minden nehézség nélkül megtalálták az eléggé megsérült bronzszobrot.

A kiásott szobrot a községi tanácsház udvarára szállították, s egy műbarát gödöllői lakatosmester, Gesztesy József vállalta, hogy társadalmi munkában kijavítja a szobor sérüléseit. Miután a művészeti tanács szakértői megállapították, hogy az Erzsébet-szobor Róna József legjelentősebb művészi alkotása, amely számottevő értéke a magyar képzőművészetnek is, ellátták a lakatosmestert a szobor restaurálásához szükséges útbaigazításokkal, a műalkotás átkerült a lakatosmester udvarába. Több mint egy évig dolgozott rajta Gesztesy József, míg végre elkészült a nagy figyelmet igénylő munkájával és a szobor visszakerülhetett helyére.

(m. l.)

az ál-
a te-
anatlan
ni ma-
még-
g.
a küz-
esti al-
nap
Végül
nak el-
türelme,
a bika
rossz-
a pró-
elapita-
ját, na-
ott rá a
el. Mur-
rát ug-
y majd
verte a
le a kö-
villaszó-
egnyugo-

zdve így
rogram:
ózás a
tána jö-
almozás,

ogy az
ött, min-
az első

ott-e a
?

nyán eles
megrándul
kája. A
alól kora
sántikált h
Ahogy bice
lé, az istálló
ból látja án
fia akkor oszt
Murcinak a szokásos esti „villaadagot". Egyszeribe megértette, mi is az a „minden". Ekkor tört ki a háború.

A vihar azóta elült a családban. A bikát eladták, szép summát kaptak érte. Azon vettek az öregek hálószobabútort, a fiatalabb Sz. János Pacsirta rádiót. A szólásmondás azonban megmaradt a családban. Ha valami nem egészen stimmel, csak megkérdi az öreg:

— Kapott-e a bika, fiam?

Komáromi Magda

— Hja, ezt ne tőlünk tessék kérdezni. Mi a cementet csak gyártjuk, de nem áruljuk. Ha a kereskedők elviszik, csak vigyék, örülünk neki. Van bőven, hadd vigyék! Csak innen, a DCM-ből negyvenezer tonnát vihetnek, akár még ma...

2

— Vannak-e sokan a környékből, akik a föld helyett inkább a gyárat választották? — hangzott a következő kérdés.

— Persze, hogy vannak — válaszolta az igazgató. — Nyáron nyögünk is miattuk. Akkor, amikor beüt a *málnaszezon*. Ez krízist jelent számunkra. Képzeljék el: miközben a munkások egyharmada a rendes évi szabadságát élvezi, a másik harmada pedig hosszabb-rövidebb fizetés nélküli szabadságot vesz ki a — málnaszüretre. Tudjuk, jól fi-

Róna József

RÓNA JÓZSEF

Szobrász. Lovasberényben született 1861-ben. Kecskeméten volt asztalosinas, itt határozta el, hogy szobrász lesz. Szobraival itthon és külföldön egyaránt sikert aratott, több értékes díjat nyert. 1922-ben gyűjteményes kiállítása volt a Műcsarnokban.

30 évvel ezelőtt halt meg Budapesten, 1939. december 31-én.

Fejér megyei Hírlap 1969 XII. 31

1894—96 ÉVEK TÁRLATAIRÓL

Benczúr Gyula: Amorettek.

Bruck Lajos: Vásár.

azon mértékében részesitené, amelyben részesül az ezen korban és fokon álló középtanodai tanuló, a latin nyelv kivételével. És hogy a tudomány ily fokon való tanulására vezéreltessék, éppen azért kellene a magasabbra törő népiskolai tanulót az alsó népiskola negyedik osztályából általhozni. A polgári iskola négy alsó osztályában nemcsak azért kellene a tantárgyakat a középtanoda négy alsó osztályában tanittatni szokott tantárgyakra egyenlő fokon tanitani, hogy anyagi magasabb foglalatosságára alaposan előkészüljön, hanem azért is, hogy ha a tanulóban a szellemi foglalatosságokhoz szükséges magasabb tudományos pályához kedv ébredne, a középtanodába a latin nyelv utánpótlásával átléphetne. A polgári iskola második köre két évet foglalna magában, mely alatt a tanuló az anyagi foglalatosság magasabb fokához mért ismereteket megszerezné és bevégezné."

Majd később: „Mi az általunk ajánlott szerkezetet ajánljuk azok figyelmébe, kik az ügyben intézkedni hivatva vannak. Ajánljuk pedig különösen azért, mivel hazánkban 127 város, 861 mezőváros és igen sok olyan népes falu van, melynek lakosai között sokan találtatnak olyanok, kik az anyagi foglalkozások magasabb fokára, sőt olyanok is, kik szellemi foglalkozásokra szánják magokat. Ha az ilyen városokban már az alsó népiskola mellett állitanának polgári iskolát, a lakosság előbbre törekvő része megtalálná az anyagi foglalatosság magasabb fokához szükséges műveltséget, s ki lenne elégitve azok igénye is, kik gyermekeiket szellemi foglalatosságra szánják, lehetővé téve az általunk inditványozott polgári iskolából való átléphetés a gimnáziumba; holott ez a svájci rendszer szerint csak időveszteséggel eszközölhető. Hazánkban a *polgári iskolák keletkezése és fölvirágzása mindenekfölött kivánatos!*"

Ugyanebben a cikkében részletesen ismerteti a polgári iskola tantárgyait és a heti óraszámot is meghatározza.

— — — — — — — — — — — — — — —

Azt hiszem, nem volt érdektelen ezeket a régi elfelejtett dolgokat felujitanom, pedig csak kisebb részleteket közöltem a nagy és mélyreható munkákból!

Ismét engedelmet kérek arra, hogy másnak a szavaival fejezzem be cikkemet. Néhai Csánky Viktor kir. tanfelügyelő mondotta emlékbeszédében: „Gönczy Pált még csak ezután fedezzük fel, csak ezután tudja őt a tömeg megérteni, ha majd az egykori idők politikai, társadalmi állapotait, körülményeit és embereit: egyszóval, ha azt a kort, annak mozgató erőit megismeri s belát az akkori vezetők sisifusi munkájának titkaiba."

Elektromágneses Gyógyintézet

Budapest, VII., Vilma királynő-ut 11. Telefon: J. 326-24.

Az összes modern sugaras, delejes, villamos és hőeljárások kitünő gyógyeredményekkel:

Rheuma, ischiás, idegesség, álmatlanság, fejfájás, fülzugás, bénulások, gyengeségi állapotok, ütőérelmeszesedés stb. ellen. 177

Olcsó kúradijak. Kérje az uj prospektust!

TÉLI SPORT Si, korcsolya, szánkó

SKABA és PLÖKL Budapest, VI., Vilmos császár-ut 33. 7.5

Koroknyay Ottó : Titkos bánat.

Veres Zoltán : Estebéd után.

Tóth Kálmán szobra, Bezerédy Gyulától.

A készülő Feszty Árpád körkép: festőállv

A kolozsvári Mátyás szobor pályamüvei közül: Fadrusz terve, amelyet meg is valósitottak.

ÁGHÁZ SZOBRAI

Szent László. — Róna József szobormüve.

Báthory István. — Brestyánszky Béla szobormüve.

Könyves Kálmán. — Mayer Ede szobormüve.

Margittay Tihamér: Az ő egészségére.

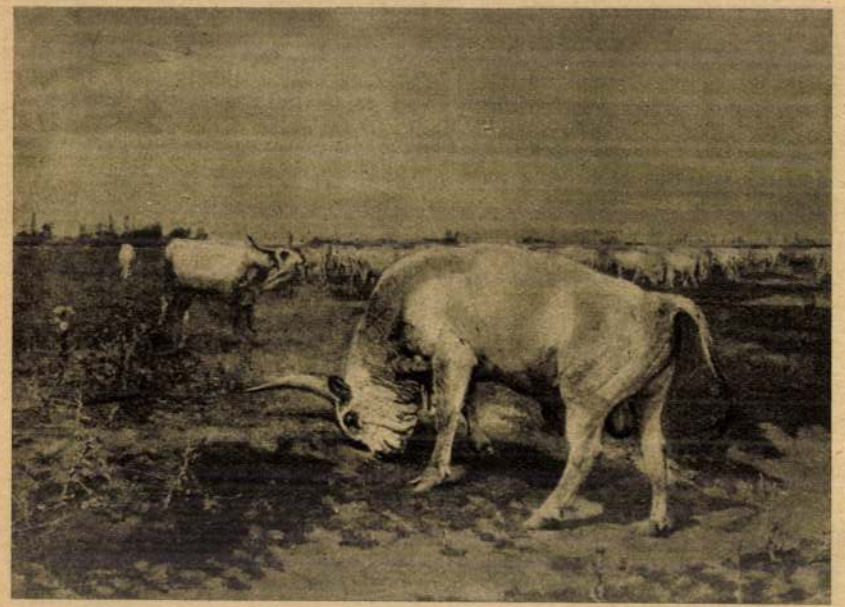

Vastagh Géza: Ki a legény a csárdában?

folytán a nép ezerszámra küldte fiait a csatamezőre. Kossuthnak a czeglédi piaczon tartott beszédét örökíti meg Horvai szobra. Arczán nemes hevület dereng, szeme lelkesítőleg int arra, a merre jobb keze mutat: előre! Balját szivére szorítja. A szónoklat hevében a prémes mente hátravetődik és a szónok alakját szabadon tárja ki. Lent a talapzaton indul is már a néphadsereg katonája: a honvéd. Elszántan tartja bal kezében a zászlót, míg jobbját öreg apja szorítja áldó szeretettel. A honvéd alakja a harczkészséget, az öregé a szülő nemes áldozatát, az egész csoport a néphadsereg születését megkapó erővel fejezi ki. A szobor talapzata három méter magas, a főalak közel három méter.

A *szegedi* Kossuth-szobor azt a jelenetet örökíti meg, mikor Kossuth 1848-ban Szeged egyik házának erkélyéről beszédet intéz a néphez és így szól: «Szegednek népe, nemzetem büszkesége! . . .» Szeged szeretete és hódolata Kossuth iránt: ez a szobor eszméje. *Róna* József, a szobor alkotója Kossuthot szónokló helyzetben ábrázolja. Bal kezében tollas kalapot tart, jobb kezével pedig Szeged népére mutat. A talapzaton három alak jelképezi a népet. Az egyik harczba készülő öreg paraszt, kinek kezében kiegyenesített kasza van. Mellette levett kalappal kis fiú áll, a ki áhitatosan néz föl Kossuthra. Szemben magyar urinő áll, a ki elhozta virágait a nagy szabadsághősnek és bokrétát tesz lábaihoz. A talapzat másik oldalán rózsákból koszorút fonó leány alakja látszik s a koszorú szalagján ez olvasható: Kossuth Lajosnak. A szobor talapzata fehér pátyi kő, az alakok bronzból valók. Az egész mű körülbelől hat méter magas és a Klauzál-téren van felállítva. *Seress Gyula.*

KOSSUTH SZOBRA CZEGLÉDEN ÉS SZEGEDEN.

Czegléden Kossuth Lajos halála napján fogant meg az eszme, hogy azon a téren, a hol egykor Kossuth lángszava megteremtette a néphadsereget, emlék álljon. A szoborra hirdetett két rendbeli pályázat művészi küzdelméből *Horvai* János fiatal szobrászművész került ki diadalmasan. A szobor alapeszméje a néphadsereget megteremtő Kossuth, kinek lelkesítő szónoklatai

A DEBRECZENI KERESKEDELMI- ÉS IPARKAMARA SZÉKHÁZA.

KOSSUTH LAJOS ÉS KOSSUTHFALVA.

Az 1860-as évek végéig, Pest városa és Soroksár közt, néptelen és meglehetősen sivár pusztaság terült el, tele homokbuczkával s itt-ott egy-egy álló tócsával. A mai gróf Haller-utcza mentén húzódó védgáttal végződött a Ferenczváros. A védgát torkolatánál, árnyas akáczfák közt, a Dunára dőlve, magányosan gurnyasztott egy mélyenfekvő sárga épület, az úgynevezett *Láger-ispitály,* mely nevét, az utolsó török háború idején, József császár korában e tájon tartott azon táborozásról vette, melyet a dobszó ütemei utánzására pattogtatott kaszárnyai rigmus is megörökített:

Mikkor Pestten láger vót,
Akkor bizony hideg vót,
Ab' bakkancsom rövid vót,
Al' lábom is fázik vót.

Innét a soroksári határig, a Duna és a külső Soroksári-út mentén, azon a területen, melyet a soroksári és a pestkülvárosi ember Gubacser Hotternek nevez, nem volt más, mint egy mészégető telep, egy katonai sütőház és szénamagazin; oldalt esett a szépen befásított lóversenytér. Ezen túl egész Soroksárig a kulturára nem emlékeztetett más, mint a pesti határárok torkolatánál egy csárda, odébb egy téglavetőház s a Szent-kút (Mariahilfer-Brunn, vagy egyszerűen Bründl) nevű szentképpel ékes forrás, nehány fa között.

Közvetlenül alkotmányunk visszaállítása után azonban a vidék képe gyorsan megváltozott. Akkoriban Pest városa kezdett meg nem férni régi határai között. Csakhamar új telepek alakultak körülötte, melyek némelyike, a minden téren érezhető gazdasági föllendüléssel kapcsolatban, gyorsan megnépesedett.

A legelső ily telepek közül való a Pest városa és Soroksár közti buczkákon alakult *Erzsébetfalva,* mely a szeretett királynéról vette nevét, és *Kossuthfalva,* mely Kossuth Lajos nevét viseli.

Kossuthfalva alapjait Biróy Béla soroksári birtokos vetette meg. Erzsébetfalva tőszomszédságában, hol már akkor vejének, simaházi Totth Kálmán mérnöknek igen szép nyaralója nézett a Dunára, jó nagy területet parczellázott s a telkeket árúba bocsátván, a telepítést megkezdette. A telkeket jobbára majorosok és mesteremberek vették meg s rövid időn megindúlt az épitkezés. A telepnek azonban, mely Soroksárhoz tartozott, még mindig nem volt neve. Ekkor

— Hát isten neki, kieresztem én a páráját, mert nem lesz abból soha e világon szarvasmarha.

És úgy is lett. A szegény boczikát kivezették az anyja alól.

Maron Péter bácsi megkeményíté az ő szívét (hogy azt mondja, úgy is elég német vért ontott huszár korában), bevitte a kamrába. Se nem rúgott, se nem kapált, nagyon el volt már gyengűlve, kegyelem már annak a halál. De minthogy semmi alkalmas szerszáma nem volt kéznél, hát keresztbe tette a borjú fejét a kamra küszöbén s aztán egy, kettő, három, a nagy éles baltával egy csapásra elválasztotta a fejét a törzsétől.

Sokan nézték szomszédok, mert az efféle nagy látványosság mindig sok nézőt csal össze. Magasan szökött fel a vérsugár félívben s befecskendezte a szúszékot és a falakat, az asszonynép sikoltozott a sajnálkozásban, a gyerekek réműlten futottak be a kertbe s ott meglapúlva a mogyorófák közt, reszketve, dobogó szivecskékkel várták, mi fog történni.

ÖREG HONVÉDEK KOSSUTH SIRJA KÖRŰL.

Csak a csősz suhancz fia, a Gyurka mondta Maronnak:

— Mégis nagy vitéz lehetett kend, Maron bátya!

Az öreg szippantott egyet megelégedetten a makrából, aztán fölvette a levágott főt és fölemelte.

— No, nézz a szemembe, borjú pajtás. Ne haragudj rám. Látod, kénytelen voltam vele.

És kitette a fejet az eszterhéj alá, a mi után hozzálátott nagy komótosan egy konyhakéssel a testtörzs felbontásához a kamrában, hol úgy is szűk volt a hely a művelethez.

A látogatók pedig, a kik már előre megalkudtak a gazdával, egyik a czombra, másik a szügyre, harmadik a májra (mert a szegény embernek jól esik a *méretlen* hús), szájtátva nézték a nyúzást s várták a magok falatját. A levágott fej is úgy volt fordítva, hogy a nyitott két nagy merev szemével benézett a kamrába.

Tóth Ferencz lehorgasztott fejjel járt-kelt a pajtában, a kertben ezalatt csak azért, hogy ott ne legyen: rövid időközökben be-benézett az istállóba, a jószágot gondozni s megújságolta visszajövet:

— A Riska nagyon szomorú. Búsúl a kicsikéje után.

(Vége következik.)

A MAUZOLEUM ALAPKŐLET

KOSSUTH SZÁZADIK SZÜLETÉS

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG
1965 AUG. 29.

ORSZÁG

Vasárnap, 1965. augusztus 29.

A két szobor

Kossuthtól Szemeréig és azután

1898. májusának végén avatták fel ünnepélyes keretek között Miskolcon a mai Szabadságtéren a *Kossuth szobrot*, az országban az elsőt, amely szabad téren örökíti meg 1848/49 vezérének emlékét, és 1906. novemberében Kossuth miniszterelnökének, *Szemere Bertalannak* szobrát. A szabadságharc két vezetőjének (mindkettő Borsod szülötte) szobra között van a város politikai központja, a mai Tanácsház tér a város- és a megyeházával, valamint maga a két tér, amelyek mindegyike, amióta ez a két szobor létezik, színtere volt számos politikai eseménynek.

Egymás szomszédságában

Amióta Miskolcon lakom, mindig érdeklődéssel járom körül ezt a két szobrot. *Róna József* alkotásait. Valahogy szimbólumnak érzem, hogy egymáshoz ilyen közel állnak örökbeöntve azok, akik *egy ügyért harcolva*, oly sokat *álltak szemben egymással* életükben. És talán az sem véletlen, hogy *mikor* állították fel *az egyik* szobrot és *mikor a másikat*. Kossuth emlékművét ugyanis négy évvel halála és két évvel a milleneum után emelték, amikor az uralkodóval kiegyezett magyar urak együttműködése még szentté lett vártalannak látszott és a Turinban nemzeti nagy öreg emlékét ünnepelni lehetett, hiszen forradalmi múltjáról gondosan megfeledkeztek kiegyezett osztályos társai. *Ferenc József* kedvéért, Szemere Bertalan szobrát, aki *Szabó Ervin*, 1848/49 első marxista feldolgozója szerint, a legradikálisabbak közé tartozott, azonban csak 1906-ban. Vagyis akkor, amikor a kiegyezés első nagy válságához érkezett és a negyvennyolcasokból, valamint a hatvanhetes alapon álló *Wekerléből* összetákolt koalíció húzta ki a kátyúból a hatvanhetes együttműködést. Kossuth kormányzó miniszterelnöke, aki „köztársaságinak" deklarálta kormányát 1849. májusában, az emigrációban is radikális maradt. Ő tartott kapcsolatot például Marxszal is. Kossuthtal szembefordulva, ő informálta Marxot a szabadságharc vezérének emberileg sajnos nem egyszer támadható magatartásáról és ezek a vélemények nem csekély mértékben befolyásolták Marxnak Kossuthról alkotott képét.

Ami a szomszédok között történt

Ez a két szobor került most már békés szomszédságba egymással Miskolc politikai ütőerének két pólusán, ám felállításuk időpontja között és együttes ércbenállásuk után sok olyan zajlott le ezen a politikai központon, ami megkezdett munkájuk eredménye.

Persze, nagy *vargabetűkkel*, ahogy ez már a politikában történik.

Talán az se véletlen, és jellemző a kiegyezés utáni magyar világra — a 67-esek és a 48-asok minden parlamenti szócsatája ellenére, — hogy egy esztendővel Kossuth szobrának felállítása után, a Népkertben *Erzsébet királynő* szobrát avatták ugyanazok, akik Kossuthét. A Kossuth kultusz engedélyezett „öntudatosságát" a királyi családnak tett udvarias gesztussal tették „szalonképessé" a Monarchia kényszerközösségében. Viszont az is tény, hogy, amikor Kossuth szobrát avatták, már ott állt mellette a téren a Kereskedelmi és Iparkamara székháza (a mai megyei könyvtár) mintegy jelképezve, hogy a függetlenség feladása ellenére is megalakult az az önálló magyar ipar meg kereskedelem, amiért sokkal radikálisabban Kossuth is harcolt.

Azután jöttek a nehezebb esztendők, amikor a Kossuth-kultusszal békésen megférő ferencjózsefi úri muri 1905-ben kátyúba került és az oroszországi nagy forradalmi megmozdulásnak mintegy kis utórezgéseként, megbukott a királyi *Tisza-nárt*. Helyét 1906-ban elfoglalja a koalíció. Kossuth fia is tagja a Wekerlével „udvarképessé" lett „ellenzéki" kormánynak. Ez nem sokat tett ugyan saját negyvennyolcas programjának érdekében, de itt Miskolcon mégis felállították a radikális Szemere szobrát is. Közben a városházán *Soltész Nagy Kálmán*, majd *dr. Szentpály István* vezetésével a tipikus magyar úri irodavezetés folytatódott. Mi sem jellemezte ezt szinte tragikomikusabban, mintahogy az első világháború kitörésekor, 1914-ben Kossuth szobra előtt egyszerre játszották a *Kossuth-nótát* és *a Prinz Eugén indulót*. És a katonák elindultak abba a háborúba, aminek félelmetes lehetőségétől Kossuth már a kiegyezéskor óvta nemzetét.

Forradalom és ellenforradalom a szobrok tövében

És eljött 1918. október 29-e, amikor a háború elvesztése után a két szobor között, a mai Tanácsház téren hozta nyilvánosságra a szociáldemokrata meg a radikális párt a *Károlyi Mihály* vezette *Nemzeti Tanács* kiáltványát, a kossuthi és főleg szemerei köztársasági óhaj győzelmét. Aztán a Kossuth szobor mellett a Kereskedelmi és Iparkamara helyiségében ült össze 1919. március 22-én, a kommün győzelme másnapján a Munkástanács és a mai Tanácsház térről indultak el a munkásszázadok a frontra, hogy megvédjék a Tanácsköztársaságot. És ugyancsak a Kossuth szoborral szemben szállt meg *Kun Béla*, amikor Miskolcon járt 1919-ben, valamint *Landler Jenő*, az egyetlen magyar kommunista vezető, akinek földi maradványait ott találhatjuk a Kreml falában, a Lenin mauzóleum mögött.

A két szobor között a forradalmak bukása után a Horthy-korszak ellenforradalmi poshadtsága tenyészett, de talán az ő emlékük is közrejátszott abban, hogy a város munkássága ezekben az években is beküldte a maga szociáldemokrata jelöltjét a Parlamentbe és Kossuth szobrával szemben verték ki a szervezett munkások a mai Avas szállóból az egybegyűlt nyilasokat 1937-ben. Azután ugyanitt tartott nagygyűlést a háború alatt a magyar függetlenség kossuthi eszméinek XX. századi nagy mártírja, *Bajcsy-Zsilinszky Endre*.

Máté Iván

Ki volt Pesti Barnabás?

1944. november 23-án a Gestapo letartóztatta Pataki Istvánt, aki vasas fiatalokból fegyveres csoportot szervezett. Ugyanakkor, de más helyen, letartóztatták Pesti Barnabást, a vasas-csoport felső kapcsolatát, és Kreutz Róbertet, a fegyverszerző csoport tagját is.

A letartóztatott ifjú kommunisták vallomását nyomban megkezdték. Vallomásuk nyomán az illegális kommunista mozgalom többi tagját is fel akarták kutatni. Különösen kegyetlenül megkínozták Pesti Barnabást, akiből a párt központi vezetőinek névsorát igyekeztek „kivenni". Pesti Barnabás azonban hallgatott. Kínzói tudták, hogy Pestinek nem ez a valódi neve, de ő nevét sem volt hajlandó bevallani, hisz ezzel értékes szálat adott volna a fasiszta pribékek kezébe.

A szovjet hadsereg közben már csaknem körülfogta Budapestet. Egy kis rés azonban volt még, amelyen át a sötétlelkűek nyugatra menekülhettek. E résen át szállították el a politikai foglyokat is, nyugat felé.

A sopronkőhidai fogház

A három ifjú kommunistát Sopronkőhidára szállították. December közepén a volt „bűnügyi börtön" egyik elkülönített részében már mintegy 300 politikai foglyot őriztek. Ide szállították Sárvárról és Csáktornyáról is azokat, akiket az ellenállási mozgalom és a magyar partizánharcok részvevői közül kézrekerítettek. December 12-től a sopronkőhidai fogházban őrizték Bajcsy-Zsilinszky Endrét és társait. E foglyok között volt Rajk László is.

A Gestapo Sopronkőhidán folytatta a három fiatal valatását. Tehetetlen dühükben a vallatás módszereit még kegyetlenebbé tették. A három ifjú kommunista azonban hallgatott.

A fasiszták érezték, hogy forrósodik lábuk alatt a talaj, ezért a sopronkőhidai iskolában futószalagon gyártották a vésztörvényszék ítéleteit. Az ítélet minden esetben halál volt. December 23-án — Bajcsy-Zsilinszkyvel egy napon — a legsúlyosabb vádak alapján, halálra ítélte a vésztörvényszék Pesti Barnabást, Pataki Istvánt és Kreutz Róbertet.

A három fiatal a vésztörvényszék előtt is kommunistához méltóan viselkedett. Pesti Barnabás az igazi nevét nem sikerült „kivenniök".

A három fiatal egyike Pesti Barnabás néven halt meg, de társai és barátai tudták, hogy e nevet csak az illegalitásban vette fel. Valódi neve: Getzler József volt.

A miskolci diák

Getzler József 1920. október 4-én, Sátoraljaújhelyen született. Édesapját három éves korában elvesztette. Édesanyjával és két nővérével, az idősebb Paulával és a fiatalabb Erzsivel anyai nagyszüleihez Miskolcra került. Paula nővére itt ismerkedett meg Vincze Oszkárral, aki az alig négy éves fiúcskában avatott szemmel csakhamar felfedezte a kimagasló értelmi képességeket. A nagymama rövidesen elhunyt, a nagyapa elköltözött Miskolcról, nővére pedig férjhez ment Vincze Oszkárhoz. A kisfiút nyomban magukhoz vették és csakhamar az édesanya és Erzsi is a fiatalokhoz költözött.

A kisfiúnak ragyogó gyermekkora volt. Sógorában eszményi apát kapott, aki legkedvesebb gyermekeként nevelte. A gyerek precizitása azonban nemcsak a matematikában, ábrázoló geometriában mutatkozott meg. Egész lénye, szeretetreméltó modora mindenkit lebilincselt. Sógora idős szüleiben nagyszülőket, testvéreiben nagynéniket és nagybácsikat kapott.

A Hunfalvy János főreáliskolát végig eminens tanulóként végezte. Közben a fasizmus egyre jobban nekivadult az országban. Vincze Oszkár régi munkásmozgalmi ember volt és világos fejjel, előre látva a politikai fejleményeket, a fiúcskát mindenképpen külföldi egyetemre igyekezett kijuttatni.

Igy került 1938. szeptember 11-én a Toulouse-i egyetemre, ahol a vegyészmérnöki szakra iratkozott be.

A munkásmozgalom levegőjét sógora környezetében ismerte meg. (Ugyanígy lett mozgalmi harcossá nővére, Erzsi, akinek nevét a Horthy-fasizmus fekete könyve azóta is őrzi.)

Franciaországban rövidesen bekapcsolódott a baloldali mozgalomba. Kapcsolatot teremtett a Franciaországban lévő magyar kommunisták csoportjával is, 1941-ben tagnak Miskolcon elvetettek, beérett.

Minden ember annyit ér — írta leveleiben sógorának —, amennyit Hitler ellen cselekszik. És 1943-ban, már mint kész vegyészmérnök, a párt utasítására hazajött. A Hungária Műtrágyagyárban helyezkedett el segédmunkásként. Gyorsan kapcsolatot teremtett az illegális kommunista mozgalommal, s a fiatalok szervezésének egyik fő részese lett.

A német megszállás után, 1944 tavaszán Pesti Barnabás néven illegalitásba kényszerült, s minden idejét a német megszállók elleni mozgalomnak szentelte.

Az „ötletmester"

Pesti Barnabás volt a kommunista ifjúsági mozgalom akcióinak leleményes ötletmestere, az ő készülékei segítették és tették eredményesebbé az agitációs tevékenységet. Ő szerkesztette az ú. n. „Ságvári-tekercset", amivel a mozgó járműről a szélrózsa minden irányában szétszórhatták a Békepárt és a Magyar Front röpcéduláit. Letartóztatása előtt egy különleges vegyszer feltalálásán dolgozott, amelynek marása csak egy bizonyos idő után lett volna érzékelhető az üvegen.

Pesti Barnabás az illegális kommunista párt példamutató munkása volt. Pontosan és lelkiismeretesen hajtotta végre a legveszélyesebb pártmegbízatásokat is. Tiszteletet és megbecsülést szerzett magának elvtársai körében.

Pesti Barnabás (Getzler József) 24 évet élt. A kivégzés után, társaival együtt koporsó nélkül temették el a fogház kertjében.

A felszabadulás után hamvaikat a Kerepesi temetőben a Pantheonban helyezték el. Azóta az ifjúság és a társadalom képviselői minden év december 24-én

veleiből

Összkomfortos bukósisak

ÁSAI

lehet közömbösen átsiklani e tényen. Mert egy kissé közügy is, mivel „középület"-ben lakik, főhelyen — s ehhez kommentárt sem kell fűzni!

Dékány Józsefné
Csanádpalota,
Gerle u. 14.

ÚJ BRIGÁDOK ALAKULTAK

A Hódmezővásárhelyi Há-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

CSONGRÁD MEGYEI HIRLAP

1965 ÁPR -8

Róna József

1965. ÁPRILIS 8., CSÜ

Bessenyei szobra Nyíregyházán

1021

(MTI Foto — Ujlaky Vilmos felv.)

Bessenyei György író [redacted] a Művelődésügyi Minisztérium a Nyíregyházi Tanítóképző Főiskolának ajándékozta. A 16 mázsa súlyú, fehér márványból készült szobrot, Róna József alkotását, a főiskola előcsarnokában állították fel.

Róna József

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1965 JAN 31

— BESSENYEI GYÖRGY BÉCSI SZOBRÁT, Róna József alkotását a Művelődésügyi Minisztérium hazahozatta az osztrák fővárosból. A szobor Bécsben a régi testőrségi palotában állt. A fehér márványból készült 16 mázsás műalkotást a nyíregyházi Tanárképző Főiskola előcsarnokában állították fel.

1021

luſa igénybevételéig, illetve a kiutazásig ne járjanak le,

— Jelentős
el az analfabét
lásában. Tanf
veztünk húsz f
van, hogy ez
már idősek. Ta
ezt a tanfolyan
— Feltétlen
fiatalok helyzet

Töretlen lendülettel

A művelődés tényleg

TÖBB MINT tizenhárom esztendeje annak, hogy a mocorai kastélyt kultúrotthonná alakították. Egyszerű parasztemberek nevetésétől, beszélgetésétől hangosak azóta esténként a termek. Ötvenhatezer forint állami támogatást kapott a község az építkezésre. De a valóságos érték megháromszorozódta a kétszázezret is. A falu apraja-nagyja résztvett a munkában, hogy biztosítsák a szórakozáshoz szükséges helyiséget. Horváth Antalné az általános iskola orosz tanára a kultúrotthon megalakulása óta irányítja a falu művelődését. Más talán már belefáradt volna a hosszú évek munkájába, hiszen ezek az esztendők nem mindig múltak el zökkenők nélkül. Ő azonban ma is töretlen lendülettel lelkesedéssel foglalkozik a színjátszó csoporttal, a különféle oktatási intézményekkel épp úgy, mintha csak tegnap kezdte volna.

— Ezt másképpen nem is lehet: Ez a munka teljes embert kíván. De a fáradtság sohasem marad el. El sem tudja képzelni, milyen öröm szá-

momra az, hogy az előadásainkat, oktatásainkat egyre többen látogatják és a legkülönfélébb foglalkozású emberek szinte kivétel nélkül aktívan résztvesznek községünk kulturális életében. Amikor elkezdtük 1952-ben, akkor még a művészeti munka dominált. Az oktatás kicsit háttérbe szorult. De akkori célkitűzéseinknek ez felelt meg legjobban, hiszen minél több embert akartunk megmozgatni, hogy benépesítsük, otthonossá tegyük a kultúrházat. Szerettük volna, ha a kocsma helyett ezt az épületet éreznék második otthonuknak, ahová mindig szívesen járnak.

— Ma már ott tartunk, hogy szeptember végétől áprilisig, amikor a mezőgazdasági munkák több időt adnak a tanulásra, a legkülönfélébb előadásokat rendezzük.

— Tsz-akadémiánkat, amely éppen az elmúlt napokban fejeződött be, szinte állandóan 50-60 érdeklődő látogatja.

— A szülők akadémiáját még ennél is többen, közel százan hallgatják hétről-hét-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Róna József

NÓGRÁDI NÉPUJSÁG

1965 ÁPR 1.

1021

Újra itthon

Bessenyei György író szobra, amely eddig a bécsi királyi udvart díszítette, most hazakerült. A Művelődésügyi Minisztérium a Nyíregyházi Tanítóképző Főiskolának ajándékozta. A 16 mázsa súlyú, fehérmárványból készült szobrot, Róna József alkotását a főiskola előcsarnokában állították fel.

(MTI foto — Ujlaky Vilmos felvétele)

totunk alkatrészt. 1953-ban zártak a pártból. Azt mond befurakodtam. Ma természete párttag vagyok. Harmincki óta veszek részt a munkásn galomban. 1952-ben új üzeme nokot kaptunk. Eltűnt a sár tető alá vonultunk szerelni. ott hideg volt, kegyetlenül hi Két nap alatt ötven mázsa tüzeltünk el, mégis majd megfagytunk. Szép ünnepségen átadtuk az irodaházat. Szépen, jól termeltünk mindig. Ahogy tudtuk, csináltuk. Sok leleményességgel lehetetlennek látszó dolgokat megoldottunk. Egyszer fél nap alatt szereztem annyi másfeles lemezt, hogy a gyár le ne álljon. Ha szerszámot kellett venni, és nem kaptunk, terveztünk másikat. Megváltoztattuk a technológiát. Az emberekkel hegyeket lehet megmozgattatni, ha okosan, ügyesen bánunk velük.

— Kezdené még egyszer a gépjavítónál?

— Nem. Máshol igen. Úgy érzem, anyagilag még viszonylag megvagyunk, de erkölcsi elismerés hiányzik. Ne olyan embereket ismerjenek el, akik tudnak fontoskodni.

Müller Ferenc 1960. óta a TMK főnöke. Az egyik legfontosabb parancsnoki poszton áll.

Rámbízták a gyár hírnevét

— Inas voltam, amikor a Zámbo ceg gepeit államosították, ide,

— Talán jelentősebb dolgot mégis ki tudok emelni a sok emlék közül. Az egyik, amikor 1955—58. között mindenféle terméket gyártottunk, a másik az ellenforradalom, a harmadikat pedig mindennap tapasztalom.

— 1956. előtt négy évig párttitkár voltam. Az ellenforradalom idején, itt nem voltak annyira szélsőséges elemek. Akkor jöttek hozzám a munkások küldöttei, hogy vállaljam el a gyár vezetését. Tiszta lapot ajánlottam: keressenek még egy jelöltet, és szavazzanak. Két szavazattal többet kaptam. 1956. november 28-án a tröszt is jóváhagyta ideiglenes működésemet és 1958-ban ki is neveztek.

— A legfontosabb tapasztalat a tizenöt év alatt pedig az volt, hogy az emberek mindig az igaz ügy, a termelés növelése mellett álltak. A munkások szeretik, ha észrevesszük őket ha dicsérjük, bíráljuk munkájukat. És el is várják, hogy meghallgassuk őket. A szoros együttműködés munkás és vezető között, a tizenöt év sikerének alapja. Ha az együttműködés továbbra is ilyen lesz, és talán még szorosabbá válik, még nagyobb eredményeket is elérhetünk.

Gyulai József igazgató, munkából lett gyárvezető. Hatszáz ember gondja, öröme nyugszik vállán.

PÁLKOVÁCS JENŐ

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 ÁPR 4.

TOLNAMEGYEI NÉPUJSÁG

Róna József

se... Hogy köszöntsék...: Maga mondta el Csaba úrfi, akit dajkált... Az is, hogy felnőtt, észre se vette már...

ra, zongorázni s meg amellett énekkarokat tanítani. S ez nem volt egészen társadalmi munka, — fizették is, bár ő nem kért

Bessenyei György író szobrát a Művelődésügyi Minisztérium a nyíregyházi tanítóképző főiskolának ajándékozta. A 16 mázsa súlyú, fehérmárványból készült szobrot, Róna József alkotását a főiskola előcsarnokában állították fel.
(MTI foto — Újlaki Vilmos felvétele.)

16 világbajnok a világbajnokságon

Az április 15-én Ljubljanában kezdődő 28. asztalitenisz világbajnokságra a szervező bizottság értesítése szerint már minden névszerinti nevezés beérkezett. A nevezett több mint négyszáz játékos között nem kevesebb mint 16 világbajnokot találhatunk.

Az Intervízió öt alkalommal ad majd helyszíni közvetítést a világbajnokságról. **Április 15:** 18.30-kor megnyitó ünnepség. **április 18:** 16-kor a csapatbajnokság elődöntői. **április 19:** 19-kor a csapatbajnokság döntői. **április 24:** 20-kor az egyéni számok elődöntői. **április 25:** 14-kor az egyéni számok döntői.

TOTÓTIPPJEINK

1. Bp. Honvéd—MTK	1	x	
2. Győr—Ferencváros	x	1	2
3. Salg. BTC—Tatabánya	x	1	
4. Dorog—Komló	1	x	
5. Vasas—Szeged	1		
6. DVSC—Diósgyőr	1	x	
7. Nyíregyh.—Szombath.	2	x	
8. III. ker. TTVE—Budafok	x	2	
9. Békéscsaba—Gyula	1		
10. SZVSE—Bp. Spartacus	x	2	
11. Veszprém—Pápa	1		
12. Fiorentina—Milán	1	x	2
13. Juventus—Torino	1		
13+1			
14. Sampdoria—Genoa	1	x	
Pótmérkőzések			
15. Z. Dózsa—Pécsi B.	1	x	
16. Szf. MÁV—Zalaeg. TE	1		

Harmadszor sem sikerült

A vízilabda ifjúsági bajnokság harmadik fordulójában is alulmaradt a Csepel Autó, 4:3 (1:2, 0:0, 2:0, 1:1) arányú vereséget szenvedett az MTK-tól.

Jövő héten már n

Készülődik a la

A magyar labdarúgó-vál gatott keret hétfőtől 17 játé kossal (Mészöly és Farkas né kül) ismét Tatán folytatj előkészületeit. Szerdán Sz kesfehérvárra látogat el együttes, s az NB I/B-ben sz replő helyi Vasas lesz az e lenfele.

Április 7-én már külföl csapat ellen játszik a válog tott keret, s mindjárt k mérkőzést. Baróti Lajos sz vetségi kapitány ennek me felelően szombaton két cs patot jelöl ki. Az egyi Veszprémben a Slovnaft Br

„Karddal a világ kör

Érdekes

A Medicina Kiadó az idé mintegy 40 sportkönyvet j lentet meg.

A Színes Sportkönyvtár c mű sorozat kiemelkedő köte tei lesznek *Kárpáti Rudol* „*Karddal a világ körül*" c mű színes, érdekes könyve é *Fekete Pál* munkája Sándo

MOZAIK

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Róna József

PESTMEGYEI HIRLAP

1965 MÁR 31

1021

PEST MEGYEI

Bessenyei György szobra Nyíregyházán

Bessenyei György író szobrát a Művelődésügyi Minisztérium a Nyíregyházi Tanítóképző Főiskolának ajándékozta. A 16 mázsa súlyú, fehér márványból készült szobrot, Róna József alkotását a főiskola előcsarnokában állították fel

(MTI foto: Újlaki Vilmos felvétele)

tést több helyen szépen faragott fakapuzatok szakítják meg. Belépünk az egyiken, mely előtt két félemeletnyi faóriás áll őrt, a két «Déva király», a hogy a kapu nevéből *(Ni-Ten-Mon:* a két «Déva király» kapuja) következtetjük. Az egyik királyi kapuőr rikító vörösre, a másik mérges zöldre van festve. Egy tágas négyszögletes udvar tárul fel előttünk, melyet több mint embermagasságu hatalmas kőlámpák sürű többszörös sora fut körül. Mindegyik lámpa nyúlánk alapzaton áll, a melybe az adományozó neve van bevésve. E lámpák ugyanis nem a templomtelek megvilágítására szolgálnak, hanem az elhalt sogúnok tiszteletére emelvék a daimiók által, a kik ily mérvadó alakban akarták kifejezni elhúnyt föllebbvalójuk emléke iránti hódolatukat. Az udvarnak az első kapuval szemközti oldalán egy második kapuzat emelkedik, melyek faragott sárkányokkal diszített tetőzetét aranyozott oszlopok emelik; az oszlopok körül is hatalmas sárkányok tekergőznek. E kapu, melynek neve *Choku-gaku Mon,* (a «császári tábla kapuja»), igy nevezve egy tábla után, mely homlokgerendáján függ és a 7-dik sogun *Jetszugu* (meghalt 1751.) nevét viseli az akkori mikádó kézirásában, egy második udvarra vezet. Itt is lámpások futnak körül, a lámpák azonban bronzból vannak és elhalt sogún rokonainak ajándékai, a kik hozzájuk való tartozásuknak ez értékesebb anyaggal adtak kifejezést.

A rokonok emelte lámpák tetemes száma: — 212 — arra enged következtetni, hogy a magyar sógorságot a japáni sógorság jóval felülmúlja tágas terjengősségében, a mit csak abból magyarázhatunk ki hogy Japánban az örökbefogadás igen gyakori. Hogy az uralkodó mikádó, vagy jobban mondva császári dinasztia harmadfél ezer éveu át meg tudta tartani Japán trónját, a többnejűségen kivűl szintén csak az örökbefogadás által vált lehetővé; Tokugávák is több ízben folyamodtak ez intézményhez, hogy családjukban tovább örökölhessék a sogúni méltóságot. Jobbra egy harangtorony, balra egy óriási kőtömbből faragott szárkofágszerű medencze vonja magára figyelmünket; ebben a medenczében szentelt-víz áll. Azután egy harmadik kapuzaton lépünk át, mely még gazdagabb faragvány díszítésekkel van ellátva, mint az előbbi kettő. A kaputól kiindúlva, jobbrabalra nyitott folyosók futnak szét, a harmadik templomudvar kerítését alkotva; gyönyörű dombormű faragványok födik a folyosó falazatának mezőit, élethűen alakított és befestett madár- és virágalakok, melyeknek gazdag színezete és változatos egyvelege sajátságos ellentétben áll a csúnya vörös gerendázattal.

Minderre csak egy futó pillantást vetünk, mert szemeinket érdekesebb tárgy vonja magára. Egy japáni templom áll előttünk: a 7-ik és 9-ik sogún szellemeinek tiszteletére emelt templom. Csodálatos egy alkotás. Bizarr, fantasztikus, mint a kelet eszmevilága, melyből szülemlett. Egészben véve sokkal egyszerűbb, de részleteiben sokkal gazdagabb alakzatú és színezetű, hogysem a magasztosság azon jellegével birhatna, mely a keresztény templom tulajdona.

(Folytatása következik.)

A «NÉVTELEN EMBER.»

Ezzel a szóval jellemezte a babonás századok félelme azon szomorú hivatás mesterét, ki a véres megtorlás eszközét villogtatta kezében. Ezerek hulltak el századokon át a bakó bárdja alatt. A czivilizáczió e sötét alakja zord lényével ott van mindenütt, a hol az állam és társadalom egyoldalú és előitélettel telt hatalma igazságot vél szolgáltatni, a hol a türelmetlen üldözés szelleme életet követel áldozatul. Számkivetve a polgári társadalom köréből, komor magánya vad pusztaságában igy fonta körül fejét a néphit képzelődése borzalmas legendáival, ösztönszerű idegenkedése zord hiedelmeivel.

Mikor a földi igazságszolgáltatás e rettenetes szolgájának a halál fagyos jelvényeitől környezett széke megürül, hogy helyet adjon utódjának, nem csoda, ha a közvélemény ép oly borzongó érdeklődéssel foglalkozik vele, mint ha egy valóságos trón ürülne meg. Annál inkább most, mikor néhai Kozarek mester örökébe ezúttal egészen idegen lép, Bali uram, a katona-

Strobl Alajos szobormüve.

A KEREPESI-UTI TEMETŐBŐL. — Henneberg altábornagy síremléke.

viselt faddi paraszt személyében, kinek kinevezetését most közölte a hivatalos lap.

Régen ezelőtt a romantikus idők erkölcsei más módját is ismerték annak, hogy az igazság sújtó-pallosa megtalálja gazdáját, ha egyik kézből kiesett. Spanyol-, Franczia-, Német- és Olaszországban sokáig volt ára a halálra itélt megkegyelmezésének, ha maga vállalta el a bakó tisztét. De csak a legzabolátlanabb fantázia költeményének hihetnők, ha nem tanusítná érczbe öntött emlék Gent városában, hogy volt eset, mikor ugyanazon tett miatt halálra itélt apa és fiú közül csak azzal menekedhetett a fiú a kivégeztetéstől, hogy saját apjának lett hóhérává. Mily sötét eltévelyedése a jog és humanizmus érzetének, mely a törvény rideg betüinek áldozza fel a vérség legnemesebb ösztöneit!

De vajjon mivel volt igazolhatóbb az a szokás, hogy némely helyt a biró hóhér nem létében bármely szabad embert kényszeríthetett a törvény nevében, hogy a kivégzést végrehajtsa? Ez történt pedig 1564-ben Velencze városában, hol bizonyos Carlo Pisaurót, ipa ellen elkövetett gyilkossági merényleteért a tizek tanácsa kötélre ítélvén, egy jelen volt szolga által végeztetett ki.

Adrianus Beier, a jenai egyetem tudós professzora, ki a mult század elején megirta a hóhérmesterség foglalatát, jogi és történeti kuriozumokban gazdag művében többek közt említést tesz a czigányokról is, mint a kik a pribék szolgálatot általán teljesítették a hóhérok mellett. Ugy látszik, már ekkor e[illegible] a [illegible]goló nép hivatása volt a gyülölt [illegible]ben eljárni, mely nemcsak a közmegvetésnek tette ki embereit, de a nép jogos ingerültségével is fenyegette, ha ittasság miatt vagy ügyetlenségből szükségtelen kinzásnak vetette alája a bűnöst, igy például, ha fejét nem volt képes egy vágásra elmetszeni törzsétől. Megtörtént az ismételten, hogy ily hibáért a haragra gerjedt tömeg kövekkel hajigálta meg, vagy épen meg is sebezte a hivatásában gyakorlatlan hóhért; sőt Lipcsében 1527-ben egy alkalommal egy ilyen életével fizette meg ügyefogyottságát. Hasonló esetet említenek más krónikák is, a melyben a nézőközönség boszúja még a hóhé feleségét sem kímélte, úgy, hogy a magdeburgi tanács megbotoztatást, a lübecki pedig egyenesen halált volt kénytelen kimondani azokra, ik a halálos itélet végrehajtóját hivatásából folyó cselekvény miatt tettleg bántalmazni merészelték.

Ily előzmények után nem volt épen gyakorlati jelentőség nélküli az a jogászkörökben sokat vitatott kérdés, hogy vajjon például a halálos csapást túlélő, vagy a kötél leszakadása folytán élve maradt bünös alá bocsátható-e jogszerüleg a további eljárásnak, vagy pedig kegyelmet kell hogy nyerjen. Emlékezünk még, milyen körülmények közt nyert ezelőtt 15 évvel ez a kérdés nálunk újabb aktualitást a Győrött kivégzett Takács váratlan magához térése következtében.

Czeremóniásság tekintetében sokkal körülményesebb volt egy kivégzés régen, mint manapság. Részletesen találjuk leirva, miként kellett a hóhérnak az itélet végrehajtása után e szavakkal fordulni a bíróhoz: «Biró úr, megtettem kötelességemet?» mire a válasz ez volt: «Legyen úgy, a mint jog és igazság szerint cselekedtél.» Bizonyos ünnepélyes szint adott az aktusnak, hogy szorosan tiltva volt a hóhérnak előbb pallosához nyúlni, míg azt neki át nem nyujtották, s a véres munka befejeztével újra át kellett adnia segédjének, ki azt letörülve, dugta vissza hüvelyébe.

De nemcsak a kivégzés körül összpontosúlt a vér emberének hivatalos működése; foglalkozásának talán még visszataszitóbb tárgya volt a tortura minden nemének alkalmazása, kezdve a jéghideg vízzel való, ugynevezett *svéd itatástól, a braunsichwegi csizmákon, dán köpönyegen, angol szűzön, spanyol sipkán* át egész a kezek[illegible]zéséig, a végtagoknak ezt követő létrára feszitéséig s legutolsó fokban a bőrnek égő gyertyával vagy kénnel, való pörköléséig, sőt tüskéknek a körmök alá szurkálásáig. Azonkivül elhullott ebeknek, s öngyilkosság által elhaltaknak eltakarítása is a hóhér kötelességei közé tartozott, azon megszorítással, hogy utóbbiakat nem volt szabad a ház rendes bejáratán át szállitania el, hanem ablakon át, vagy a küszöb alatt tört nyiláson keresztül bocsátva ki, kötötte lóhoz, hogy a vesztőhely alá vigye elásni. Egy régi szokás megengedte, hogy mindaz, a mit az öngyilkos hajlékában pallosa körülsuhintásával a holttest mellett állva elérhetett, jog szerint őt illesse.

Mindez még távolról sem merítette ki azokat a kiváltságokat, melyekkel régi statutumok ruházták fel a halálos itéletek végrehajtóját. Ilyen volt

az, hogy az elesett állatok eltakarítását nem volt szabad másra bizni; sőt a beteg állatoknál is elővételi jog illette évenként megállapított bizonyos csekély összegért. Debreczen város levéltári adataiból tudjuk, hogy még 1571-ben is az elitélt alsó ruhája a nadrággal együtt a bakó tulajdonává lett. Még érdekesebb jogszokás fejlődött ki Königsbergben a múlt századokban, hol az elhullott kisebb fajta állatokat a piaczon egy kiemelkedő kőre volt szokás helyezni, hogy onnan a gyepmester elvigye, minek következtében később a szokással ismeretlen falusi parasztok ugyanoda kitett élelmi czikkeihez is jogot formált a bitó mestere s azokat csak bizonyos váltságdij mellett adta vissza.

Nem kell azonban azt hinni, hogy viszont terhes szolgáltatásokra is nem kötelezte a törvény a rettenetes hirü vihodárt. Ilyen volt az, hogy az elesett állatok húsából bizonyos mennyiséget köteles volt az urasági ebeknek s az erdő vadállományának át szolgáltatni. Ezenkivül minden évben bizonyos mennyiségü lószőrt is bekövetteltek tőle az ebek részére kötendő hurkokhoz. A börtönök, csatornák tisztitása is kötelességévé tétetett, s végül mindezekhez külön ruházat viselésére kényszerítették, mely jelezze állását s megkülönböztethetővé tegye a többi tisztes polgáremberektől — a mi azonban nem akadályozta, hogy már a 17-ik század végén jogosult panaszok ne merüljenek föl a hóhérok ruházatában nem ritkán érvényesülő fényüzés ellen, valamint a megállapitott taksát sok tekintetben túlhaladó követeléseik ellen.

Ez a taksa, bár itt-ott némi eltéréssel, nálunk általában egy magyar forintban volt megállapitva minden akasztás, törés, vagy égetés után, mig vesszőzésnél és kitolonczolásnál 48 kr. illette meg a hóhért. Ellenben Németországban 2 pft volt a dijazása minden torturának, 1 pft és 9 garas a vesszőzésnek s harmadfél tallér a kivégzésnek, élelmezési költségeket nem számitva. Külön jöttek számitásba még az égetéshez szükséges anyagok is, mint kén, lőpor, szurok és seprő, vagy láncz, szög, kötél, ásó és kalapács.

Jellemző, hogy egy időben a hóhérok sebészettel is foglalkoztak és pedig, mint az orvosi és borbélykar nem egy panasza tanusítja, meglehetős sikerrel. Gyógyitásaiknál főorvosságúl az azon időkben fölöttébb hathatósnak képzelt kutya- és emberzsirt használták. Állatok nyúzása közben, tortura alkalmával az emberi test izeinek csavarása, huzogatása utján, melyeket aztán megkenve új[illegible] hol-reállitottak-

Róna József szobormüve.

[illegible]RŐBŐL. — Klapka György síremléke.

szükségesebb anatomiai ismereteket. De mégis feleségeik által gyakorolták legtöbbször az ilyen gyógymódokat, kik előtt szivesen megnyilt különösen a nők bizalma. Ily módon orvosoltak csonttöréseket, friss sebeket, készítettek életitalokat és porokat. Egész sorát említik fel a szerencsésen végzett kuráknak, hogyan rángattak helyre kificzamult lábakat, forrasztottak össze kettétört bordákat, hátgerinczzúzódásokat, bevert fejeket, stb. Többek közt Frey János nagyszombati hóhér a mult századbeli nagy pestis alatt is oly sikeres gyógyításokat végzett, hogy e szolgálataiért VI. Károly császár őt és minden utódait a város előljárósága ajánlatára a «tisztes rendü polgárok» közé iktatta. Nagy megtiszteltetés volt ez egy oly hivatás megvetett és lenézett embereivel szemben, kiknek müködéséhez századokon át csak a gyalázat és gúny szenyje tapadt. Mert ha volt is rá példa, hogy Venczel cseh király, IV. Károly fia, oly becsben tartotta hóhérját, hogy fia keresztelésénél komájául szólitotta fel s nyilvánosan mutatta magát vele, de ily ritka kivételt nem tekintve, a hóhér mesterség becstelenitő voltára nézve sokkal elterjedtebbek voltak a nézetek, semhogy méltányosabb felfogás foglalhatott volna tért a társadalomban a hóhér tisztje iránt. Hiszen különböző czéhszabályok a leghatározottabban tiltakoztak, főleg a peczérekkel gyakoribb érintkezésbe jövő szappanos, timár és tobakos mestereknél, nehogy a bőr- vagy faggyúvásárral egybekötött üzleti érintkezéseknél kelleténél többet ki s bejárjanak nálok, annál kevésbbé igyanak s lakmározzanak velök, birság terhe alatt. Sőt hogy ezt lehetőleg elkerüljék, előfordult, hogy a megvásárolt anyagot előbb a szabadba hordva, egymásra halmozták s azután egy elhaladó gyermek újjával megérintették, hogy igy minden erkölcsi szennytől mintegy megtisztitva szállisák haza.

Hozzátartoznakezek a vonások a sötét felfogás keretéhez, melyben az emberi balitéletek hosszú időkön lenyügözve voltak, s melyből ma sem bontakozott ki még teljesen a felvilágosult humanizmus. Egy darab romantikus középkort képvisel ma is a hóhér az emberek szemeiben, csakhogy újabb mezbe öltöztetve a haladó és változó erkölcsök közepette. *V. S.*

A DUDA.

Nyugat-Európának nagyobb részében ma már alig ismerik s nálunk is főkép csak a vándormuzsikusok és pásztorok használják a dudát, ezt a sajátságos alkatu hangszert, mely lármájával rögtön fölkelti az emberek figyelmét. Pedig ez a hangszer igen régi s egykor nagyon elterjedt volt. A legrégibb nemzetek közül kettő, a khaldeusok és az indok nemzeti hangszernek tekintették s a régi zsidók is használták, bár ők már a görögöktől vették át, a minta bibliai Samponia mutatja, mely a örög «Symphoneia»-tól (több hang összeolvadása) ered.

Talán a leghíresebb és legkeresettebb hangszer volt a duda a régi rómaiaknál, kik «tibia utricularis»-nak (tömlősíp) nevezték el. A nagyobb lakomákon a dudás magánszereplése állandó programmpont volt s igen sokan, köztök Nero császár, büszkeségöket helyezték abban, hogy a dudajátékban nagy ügyességre tettek szert. Említés van egy népünnepről, midőn a trombitások és más zenészek mellett 100-nál több dudás játszott egyszerre. Hasonló elterjedést a duda történetében még csak egyszer találunk: a francziáknál XIV. Lajos idejében. Ezen hatalmas fejedelem udvaránál nem történhetett meg serenade duda nélkül s ekkor élt a legkitünőbb dudázó Charpantier Marc Antoine (1634—1702), ki egyuttal kitünő zeneszerző is volt.

A duda fénykorában természetesen pompás dudákat használtak. A közönséges tömlőt, melyben a sípok és különböző nagyságu csövek rejtve vannak, selyemmel és tarkaszinü himzésekkel vonták be, a sípot elefántcsontból készitették s megrakták aranynyal és értékes drágakövekkel. Az udvaronczok magukkal hordták fényes dudáikat és még a nők is tudtak rajta játszani. A párisi konzervatorium muzeumában több ily értékes dudát őriznek, melyeket Cornemuse d'Italia-nak hivnak, mivel Olaszországból került a francziákhoz. De volt ezenkivül «Chalenise», «Muse» és «Musette» nevü válfajuk is. A «Musette« dudának két sípja volt, minden kéz számára egy. A «Musette» név különben egyházias tánczmelodiát jelent. Másutt ismét másforma dudákat emlegetnek, a különbség rendesen az egyes hangok minőségétől függ.

A közönséges duda, melyet nálunk s Lengyelországban használnak, többnyire kosbőrből készül, néba még a kos szarva és feje is épen marad meg s a lábak is megőriztetnek, ugy hogy a külföldiek lengyel kosnak hivják a dudát. Nyugaton leginkább elterjedt ez a csodálatos hangszer a skótoknál, hol *piob*-nak nevezik. Régóta divatban van ez ott, hajdan még a csatákba is ezzel mentek, ma főkép a népies mulatságoknál vagy a havasi magányokban használják. Olaszországban a duda a pásztorok hangszere. Nem oly régen karácsony táján egész sereg havasi pásztor jelent meg Rómában, hogy dudajátékát bemutassa az idegeneknek. Ezeket piffarariknak hivták s zenéjüket nagyon megbámulták, többek közt Händel is felhasználta «Messiás»-ban. Általában azonban itt is hanyatlik ez a hangszer, s mindinkább kevesebben tudnak vele bánni.

EGYVELEG.

* **A déli harangozás** a falukon állitólag 1456-ban kezdődött, a mikor III. Calixtus pápa egy nagy török beütés alkalmából azt rendelte, hogy délben huzzák meg a harangot s ezzel adjanak jelt a török elleni közimádkozásra.

76 **Telcs Ede.** Bohém. Gipszszobor. 200 frt.

77 **Stuck Franz.** Amazon. Bronzszobormű. 530 frt.

78 **Pap Henrik** Dr. Münnich Aurél arczképe. Olajfestmény. Magántulajdon.

79 **Szlányi Lajos.** Tájkép. Olajfestmény. 200 frt.

80 **Szlányi Lajos.** Eső után. Olajfestmény. 400 frt.

* 81 **Szlányi Lajos.** Naplemente a Zagyva partján. Olajfestmény. 1500 frt.

82 **Szlányi Lajos.** Szalmakazlak. Olajfestm. 600 frt.

83 **Szlányi Lajos.** Holdvilágos est. Olajfestm. 300 frt.

84 **Szlányi Lajos.** Hajnalpirkadás. Olajfestm. 500 frt.

85 **Pongrácz Károly.** Tó. Olajfestmény. 500 frt.

86 **Tanner H. O.** Zivatar. Olajfestmény. 1500 frank.

87 **K. Kemenszky Árpád.** Tanulmány a «Tavasz» czímű képhez. Olajfestmény. 700 frt.

88 **Both Menyhért** Női arczkép. Olajfestm. Mag. tul.

* 89 **Both Menyhért.** Berczik Árpád arczképe. Olajfestmény. Magántulajdon.

90 **Ziegler Károly.** Arczkép. Olajfestm. 1500 frt.

* 91 **Burger Lajos.** Arczkép. Olajfestmény. Haggenmacher Árpád úr tulajdona.

92 **Barsy Adolf** Arczképtanulmány. Olajf. Mag. tul.

IV. TEREM.

93 **Strobl Alajos.** Leányképmás. Márványszobormű. Magántulajdon.

94 **Radnai Béla.** Képmás. Szobormű. Magántulajdon.

95 **Strobl Alajos.** Gipszmellszobor. Magántulajdon.

96 **Führer Richard.** Női képmás Gipszmellszobor. Magántulajdon.

97 **Führer Richard** Férfi képmás. Gipszmellszobor. Magántulajdon.

98 **Kis József.** Női arczkép. Gipszszobor. Magántul.

99 **Rintel Géza.** Női képmás. Gipszmellszobor. Rintel Leopoldine úrnő tulajdona.

100 **Kiss György.** II. Lajos király halála. (Mohácson felállítandó emlékmű.) Gipszdombormű.

101 **Hadl Richard.** Hazatérés. Gipszdombormű. 500 frt.

* 102 **Weinberger Márk.** Kain. Gipszszobor. 5500 frt.

103 **Haraszti József.** Mezei virágok. Gipszsz. 800 frt.

104 **Farkas Miklós.** Váza. Gipszszobormű. Budapest székesfőváros tulajdona.

* 105 **Zala György.** Gábor arkangyal, az apostoli királyság szimboluma, az ezredévi Árpád-emlék részlete. Gypszszobormű. Az állam tulajdona.

105/a **Bálint Zoltán és Jámbor Lajos.** Gipszminta az 1900. évi párisi kiállítás retrospektiv pavillonjáról.

* 106 **Damkó József.** Síremlék Gipszdombormű. Magántulajdon.

107 **Róna József.** A zentai csata (lovasroham). Bronzdombormű Savoyai Jenő herczeg zentai szobrára. Magántulajdon.

* 108 **Róna József.** Savoyai Jenő herczeg zentai lovasszobrának $^1/_{10}$ méretű terve. Gipszszobormű. Magántulajdon.

109 **Róna József.** A zentai csata (a sánczok megvétele) Bronzdombormű, Savoyai Jenő herczeg zentai szobrára. Magántulajdon.

110 **Rintel Géza.** Férfi képmás. Gipszmellszobor. Helbing Ferencz úr tulajdona.

110/a **Campagnoli Italo.** Caprii leány. Bronzszobormű. 300 lira.

110/b **Campagnoli Italo.** Narsissus. Bronzszobormű. 1000 lira.

111 **Fadrusz Jánosné.** Női képmás. Gipszmellszobor. Heinrich Alajosné tulajdona.

112 **Grieszfelder János.** Mellszobor. Gipszszobormű. Magántulajdon.

* 113 **Kiss György.** Szorult helyzet. Gipszszobormű. 35 forint.

114 **Markup Béla.** Enyelgő oroszlánpár. (Kandallódísz.) Gipszszobormű Kramer Henrik úr tul.

Ügetőverseny Start Az *Uj Idők* eredeti fölvétele.

Szobrok a tavaszi szalónban

A Képzőművészeti Társulat műtárlata

Szobor nincs túlságosan sok ezen a kiállításon, de van minden fajtájából. Két nagyméretü monumentális mű pompázik ott, az egyik *Róna* József Eugén-szobra, amely Zenta város számára készült, a másik *Zala* Györgyé, egy szimbolikus, dekorativ mű, amely az ezredévi Árpád-emlékre kerül. Mind a kettőnek képét már ösmerik olvasóink. *Zala* mesternek műve, a Gábor arkangyal, amint magasba emeli a magyar koronát és az apostoli kettős keresztet, nagy magasságba, mintegy harminc méternyire kerül, azt hisszük egy oszlop tetejére. Ehhez mérten talán nem lesz eléggé érdekes tömeghatása. Odafönn ugyanis elvész majd az a finom, leheletes redőzet, amelyet nagy gonddal dolgozott ki Zala s a hatás jóformán csak a szimmetrikusan kiterjesztett szárnyaktól várható. A fiatal test ruganyos, eleven mozdulata így közelről szemlélve kedves látvány, de odafönn a magasban édes-kevés érzik majd ki ebből. Attól tartunk, hogy a hosszu, leomló peplon, amely az angyal testét födi, egyetlen, szinte geometrikus vonalu tömeggé fog olvadni, ami hátrányára lesz a hatásnak. Az ilyen, magas helyre kerülő szobroknál felette fontos a silhouette-hatás; mihelyt a körvonalak nem eléggé érdekesek, elvész magának a műnek érdekessége is. Egész más volna ennek a szobornak hatása, ha erős mélységek osztanák meg a nagy ruha egyhanguságát.

Róna nagyobb ügyet vetett az itt fölsorolt hatásokra. Az Eugen-szobor majdnem minden oldalról érdekes és a probléma, amelyet megoldott, jóval több nehézséggel jár, mint a Gábor angyalé. A jelentéktelen külsejü copfos emberke, aki szétzúzta a török hatalmat egyetlen tüzes rohamban, nem az a téma, amely magától megoldódik. A jelentéktelen külső volt az, amit Eugén hercegről a legtöbb kortárs mint feltünő momentumot jegyzett föl. És éppen az ejtette ama copfos világot ámulatba, hogy egy ilyen Quasimodo verte szét szilánkokba a szultán mindenhatóságát. A korcs embert, vagy az országverőt fedezze-e föl művében a szobrász? Olyan dilemma, amelyet soha sem lehet közmegelégedésre megfejteni, mert a köztudatban nem fér meg a hadverő katona alakja a testi jelentéktelenséggel. *Róna* megosztotta a kétformáju hadvezért: lovasszobrán a történelmi Eugént alakította meg bronzból, a szobortalapzat domborművein pedig bemutatta, hogy mi volt ez a kis alak a csaták forgatagában. Nem szeretjük ugyan a szobormagyarázó relief-gloszszákat, de ez esetben igazán szükség volt rájuk, mert csak így olvadhatott össze egy jellemképpé mindaz, amit Eugén hercegről tudtunk.

Ebből a néhány megjegyzésből látható, hogy a kompozició jelentékeny nehézségekkel járt. A nehézségeknek, a fejtörés-sajtolta verejték csöppeknek azonban nyomára sem akadunk magán a szobron és ezt mint kiváló erényt jegyezzük föl. Két monumentális feladat megoldásáról szóltunk eddig: de szobrászaink ezen kivül a mostani tárlaton fölfedik nekünk az élet egyéb változatait is. Apró életképek sorakoznak itt egymás mellé a humoros szobrász-vicctől kezdve a tragikus lélektani tanulmányig. Az utóbbinak legkitünőbb képviselője *Weinberger* Márk, az előbbié *Telcs* Ede kis bronz-arcképe és *Kiss* György groteszk *Szorult helyzete*. Weinberger uj alak a műkiállításainkon. Egészen fiatal ember, aki végig ette a nyomoruság száraz kenyerét tíz évi külföldi csavargás alatt. Régebben úgy beszéltek róla, mint *Hollósy* Simon mester legreményteljesebb tanítványáról. Münchenből Párisba ment s ott, amennyire kötött kézzel lehet, neki esett a a mélyebb tartalmu szobrászatnak. Beváltotta a reményeket: az ő Kainja most a kiállítás egyik igen kimagasló műve. *Rodin* nemrégiben azt mondta egy látogatójának, hogy művészete céljául tűzte ki az élet intenziv kifejezését a testben. Körülbelül ilyes törekvést érezünk ki *Weinberger* Kainjából is. Hogy a lelkifurdalásoktól gyötört és kínjában bujdosó ember arca nem koncentrálja magában mindazt, ami a lelkiismeretfurdalást kifejezné, azt mellékesnek tartjuk. Mi több: ez a körülmény még emeli előttünk a munka becsét. Rég elkoptatott sablón az, hogy az ember egész jelentősége éppen és csakis az arcán tükröződjék vissza.

Uj Idők 1899. V. 18.

Róna József

A szobrász előtt nem lehet az arc a testnél fontosabb elem. Itt egy erős izoméletet élő testről van szó, amelyet egy belső indulat szakadatlan emócióban tart. E tagokban sebesen lüktet a vér, itt minden izom a legvégsőig feszülve állandó készségben van arra, hogy tovavigye ezt a kínoktól gyötört alakot. Az emóciót jelző mozdulat a felső testben és az arcon kevéssé érdekel minket, bár a hát és a vállak megmintázása valóságos hatvágás. Az életnek Rodin-említette intenziv kifejezése főképpen a lábmozdulatban ragad meg minket: ez a kiszámíthatatlan mozdulat mesteri, ilyesmit csak igen erős tehetség tud megérezni és így alakítani.

Az élet csöndesebb, halkabb szólamait még egy sor művész ragadta meg. Így *Telcs* Ede, akinek Enyelgés című hautreliefjét mult számunkban mutattuk be. Ez a szép márványmű kiválik azzal, hogy gyorsan, elevenen vett elénk egy darabkát az életvásárból, kiválóan sikerült kerek formában. A csókolozó pár alakjai — s ez eléggé fontos szobrászati elem — jól kitöltik ezt a darab helyet, amely nekik adatott. Virtuóz *Telcs*-nek egy hirtelenül megmintázott kis férfi képmása, egy cvikkeres úr, aki oly közvetlen pongyolaságban áll előttünk, minha váratlanul beléptünk volna dolgozószobájába.

Kedves gyermekarc *Ligeti* Miklós Ártatlansága és szépek *Strobl* tanár arcképei. A arckép szobrok egyáltalában a rendes színvonalon állanak.

Egy kis mesterműről kell még megemlékeznünk. Külföldi ember készítette: *Stuck* Ferenc, a nálunk jól ismert festő-szobrász. Csöppnyi kis bronzszobor az ő Amazonja, egyszerüségével, nagy formáival, magától kialakult mozgásával szinte antik erejü. A hatalmas paripa mozgása különösen megragad minket, az amazon hajításra emeli dárdáját és ez a harci vágy szinte végigrnyilallik mind a két alakon. A csatázó asszony erősen belevágja combjait a mén oldalába, baljával elfordítja a paripa fejét, hogy a dárda biztosan röpüljön a cél felé. Ez a mozdulat intenzive kifejezi a harci vágyat, egyszerüen, magától értetődően.

Nem csodáljuk, hogy ennek a kis szobornak mindjárt a műtárlat megnyitása után gazdája akadt. Kis mestermű, egy pár marék bronzból összealkotva, de a test-élet nagyszerü játékaival tele.

Az életnek intenziv kifejezése a testben amint ebből látható, nem éppen *Rodin* mester szabadalma. De a modern művészi felfogásnak talán legigazabb és legőszintébb problémája. Ez hadüzenet a puszta dekorativ szobrászatnak, amely inkább külső hatásokat keres. Élet, élet, élet az alfája és omegája a művészetnek, s minden azon fordul meg, mily közvetlenül, mily szubjektive, mily el nem koptatott formák nyelvén tudják azt a szobrászok bemutatni. Azt hisszük, hogy a mi szobrászaink is kezdik megszeretni ezt a gondolatot. Ezzel istenhozzádot mondanak az üres emlékmű-gyártásnak, a pózolásnak, az olcsó hatásvadászatnak. És ezzel uj látóhatárok nyilnának meg szobrászatunknak.

LYKA KÁROLY

A zentai szobor magával viszi a Mücsarnokot
Keményfi Jenő croquisje

Simonne

Élt Mentoneban egy mellbeteg polgárleányka, aki nem bízott többé az életben és a halálra készülődött. Ekkor egy szép, nemes és gazdag gróf meglátta Simonnet — mert a leányt így hivták — és feleségül vevé, azon okból, hogy Istennek e méltatlanul sujtott kedves kis bogárkája ne muljon el anélkül, hogy ne sejtse a szerelem boldogságát. És hogy ha már bimbóban le kell válnia az élet virágzó ágáról, legalább higye, hogy nyilott szép földi álom kisérje az ismeretlen álmodozásokba.

Ez a mese — mese. Egy tündérszép darabból való, amely az elmult héten bukott meg a Nemzeti Szinházban. Különösen a nagylelkü grófra haragudott a közönség és igen rosszakat beszéltek róla. gy és ilyen forman:

— Micsoda külön baja van ennek az idegbeteg, fáradt gavallérnak? Közeledik az ötven év felé, megunta a nőt. Jól van, menjen a pokolba, vagy házasodjék meg. Vegyen el egy magához méltó dámát, aki majd hozzá méltóan fog vele elbánni. De a gentlemann nem akarja megcsinálni a szokásos drámát, neki valami különös kell. Szemet vet egy halálra vált szűzre, kinyujtja a vaskos, az impertinens kezét egy harmatcsöpp után, amely ebben a pillanatban még reszket, még csillog, hogy a következő szempillantásban eltünjön a napban, a semmiségben. Őrült ez az úr, vagy gazember, hogy feleségül akar venni egy leánykát, csak azért, mert tudja, hogy legtöljebb nehány hónap és ő özvegy, ujra szabad és ujra kezdheti a kegyetlen experimentumokat? Nem szerelmes belé, nem akarja bírni, de az a vágya, hogy a lány higyen a szerelmében, és higyje, hogy asszony, boldog, irígyelt, amikor csak játszanak vele, mint egy bábuval! A rendőrségnek, a policiának kellene eltiltani az ilyen darabot. Persze Párisban adták először, a rettegett kritikus, Lemaitre írta! Ott utálják már a becsületet, lenézik azt, ami természetes, tökéletesen megvannak kergülve és mi — utánuk kergülünk!

Ugy-e világos, hogy ez a kifakadás asszonytól ered? Egy leány — nem egészen fiatal leány — bocsátkozott az úrnővel vitába:

— Nekem ne szidjátok ezt a grófot, nekem tetszik. Mért ne lehetne megszeretni egy fiatal leányt, ha beteg is? A férfi nem tudja még, hogy lángol, még azt hiszi, hogy nagylelkü és hogy a részvét, meg mit tudom én micsoda ellágyulás dolgozik benne. Ha úr volnék, én is megtennék ilyesmit, egyszer életemben, különösen, ha már úgy is túl volnék a szerelmeken. Ez a mi férfink csak nyerhetett ebben a gyönyörü játékban: legrosszabb esetben is csak szerettette magát valakivel, akit ezáltal boldoggá tett. Oly hűn, oly őszintén és nemesen szerettette magát, amilyenről mi itt a földön már álmodni is csak tizennégy éves korunkban merünk. A kedves gróf isteni önzése: nekem imponál, hiszek benne és csak egyet sajnálok, hogy a kis Simonne nem gyógyult föl a házasság közben. Ha én Lemaitre vagyok, így irom meg a »Fehér nász«-t és ti most mind tapsolnátok. Szegény francia, csak genie, halhatatlan férfi és nem egyszerü, férjhezmenendő leány. Ha lakzira táncoltat a darabja végén, egy szolíd, de szenvedélyes kánkánt . . .

Az olvasót megbecsülöm azzal, hogy nem avatkozom belé beszélgetésekbe, szükségtelen magyarázatokat nem adok. Magától érthető, hogy e vitatkozások a mult pénteki premier után folytak, vacsoraközben és valamelyik hotel ebédlőjében. A hölgyek, rendes színházlátogatók, tehát frazelogiájuk is más, mint az a családi körökben divatos. Mi férfiak hallgattunk. Hogy is mondjam, az első órában — az előadás után — egy kissé meg voltunk butulva. Egy brutalitás nélkül való, csaknem eszményi szerelem, ma — mit csinál-

Közegészségügy

GYÓGYSZER-DIVAT

A szekrény titkai

Fogyasztás — márkában

Reklámszerek

Most fejeződött be a Kőbányai Gyógyszerárugyár és az Egyesült Gyógyszergyár rekonstrukciójának első szakasza. Jelentős eseménye ez annak a folyamatnak, amely elmaradott gyógyszeriparunkat az európai élvonalba emelte. De nemcsak a gyógyszertermelés növekedett, hanem a fogyasztás is.

1966-ban a budapesti gyógyszertárakban 34 222 000 orvosi receptet váltottak be; 1960-ban „mindössze" csak 24 766 000 volt az SZTK-vények száma.

Akad, aki egész köteg receptet nyújt át a gyógyszertárban, és szatyorra való orvosságot visz haza. Vajon ki szedi be és mikor mindezt? Beveszik-e egyáltalában? Kevesebb orvosság — nem volna-e több? Az egy lakosra jutó gyógyszerfogyasztás ugyanis az 1960. évi 181 forintról 1965-ben 277 forintra, 1966-ban pedig 291 forintra emelkedett.

Ha emellett azt is tekintetbe vesszük, hogy a fogyasztók döntő többsége a gyógyszer árának mindössze 15 százalékát fizeti ki a gyógyszertárak pénztáránál, már ki is lehetne mondani a pazarlás szót.

Karill kontra Salvador

Előbb azonban emlékeztetni kell arra, hogy a gyógyszerfogyasztás emelkedése világjelenség. Nemzetközi adatok szerint — nyugatnémet márkában kifejezve — 1965-ben egy lakos az Egyesült Államokban 100, Franciaországban 96, Svájcban 76, Olaszországban 68, Belgiumban és az NSZK-ban 62—62 márka értékű gyógyszert fogyasztott. A szokásos devizaátszámításokat figyelembe véve, Magyarország körülbelül a nyugatnémetek után következik. A Szovjetunióban az egy főre jutó fogyasztás 1958-ban 2,38 rubel, 1964-ben 6,03 rubel volt, s azóta is állandóan emelkedik. (Egy rubel = 13,11 forint.)

Az életkörülmények gyökeres megváltozása, az életkor kitolódása, a mindennapok rohanó tempója jelentős tényezője a gyógyszerfogyasztás emelkedésének.

Vannak divatos orvosságok, különösen külföldön. Nálunk egyáltalán nincs gyógyszerreklám, mégis a körzeti orvosokhoz intézett kérelmekből és a gyógyszertári vényekből látható, hogy bizonyos időszakokban egy-egy készítmény felkapottá válik. Ilyen például a Karill, amely az utóbbi időben — bizonyosan a felvilágosító munka hatására — észrevehetően a Salvador nevű, ugyancsak fájdalomcsillapító mögé szorult. (Csaknem 400 000, egyenként tíz pasztillát tartalmazó csomaggal vezet a Salvador.)

Van néhány — csak a nyugati országokban kapható — orvosszer, amelyeknek akkora a híre, hogy hovatovább — teljesen érdemtelenül — csodatevő orvosságnak tűnik.

Ilyen például a Lipostabil nevű, igen drága értágító, amelyért nagyon sok honfitársunk hagyta már külföldi patikában valutáját. Ha ez csakugyan olyan csodaszer volna, mint amilyennek híresztelik, nálunk is gyártanák, vagy legalábbis importálnák. A szakemberek, de maguk a betegek is megállapították, hogy ennél sokkal hatásosabbak léteznek.

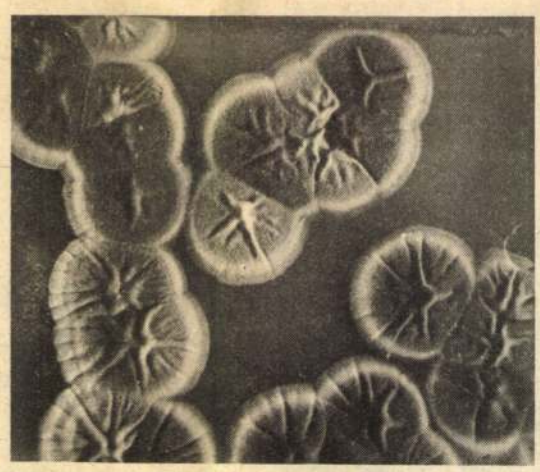

PENICILLIUM-GOMBA TÖRZSEK

A Dorlotyn messze lemarad

PENICILLINGOMBA-KÍSÉRLET DEBRECENBEN

Ha emberéletről van szó — semmi sem drága

„Rákos daganatot gyógyító" orvosságot küldött hozzátartozójának egy aggódó amerikai rokon. A doboz felirata: „Degranol", Chinoin. A budapesti gyár nagy mennyiségben készíti ugyanis a nevezett szer alapanyagát, a belőle készült drazsét Finnországban gyártják — így kerül exportra a világ minden tájára.

Gyógyszerexportunk az elmúlt évben 100 000 dollár értékű volt; világviszonylatban a hetedik helyen állunk. Gyáraink termelésének mintegy 70 százaléka kivitelre kerül. (A Nyugat-Németországban megjelenő tekintélyes szaklap, a „Die Pharmazeutische Industrie" 1967 augusztusában különkiadást jelentetett meg, amely kizárólag a magyar gyógyszerekkel foglalkozott.)

Pirulák és porok

Gyógyszeriparunk természetesen a hazai igényeket is messzemenően kielégíti. 1961—65 között 110 új készítmény került forgalomba; csupán ezeknek az összforgalma az 1965. évben közel 450 millió forint volt. Ennek a nagy pénzösszegnek csaknem fele (48 százaléka) 22, különösen sok recepten szereplő orvosszer forgalmából tevődik össze. A 11 antibiotikum és ugyanannyi steran-vázas vegyület (Nerobol, Ambosex számos ı ki. Tekin mények l ügyi szer nek, hogy szinte mindegyikük SZTK-receptre felírható.

A gyógyszerfelhasználás részletes elemzése érdekében az Egészségügyi Minisztérium Gyógyszerészeti és Műszerügyi Főigazgatósága kidolgozta a második ötéves terv során felhasznált gyári gyógyszerkészítmények forgalmi adatait. Megállapították, hogy az általános érzéstelenítők felhasználása 67 százalékkal emelkedett. Az altatók és a régi típusú csillapítók iránti igény ugyancsak fokozódott; a teljes gyógyszerfogyasztás 59 százaléka ebből tevődik össze. Az altatók összforgalmának több mint egyharmad részét az 1963-ban bevezetett Tardyl tabletta jelenti. Ebből például csak 1966-ban 767 000, egyenként 20 darabot tartalmazó csomagot szolgáltattak ki csupán a budapesti gyógyszertárak. Az Andaxin sem marad el sokkal mögötte: 742 000 műanyag fóliába préselt, 20-as csomagolású „adagot" vittek haza az ideges fővárosiak. A Dorlotyn — bizonyosan a recepteket felíró orvosok szívós tartózkodásának eredményeképpen — messze lemarad az előbbiektől; 280 000 fiola fogyott el belőle az elmúlt esztendőben.

Az antiparkinson-szerek felhasználása a második ötéves terv idején, százalékos arányban, valamennyi gyógyszer közül a legnagyobb mértékben növekedett. Ez a 700 százalékos emelkedés csaknem kizárólag a Mydetonból származik. Ennek a gyógyszernek alkalmazási területe kibővült és főleg az érszűkületben szenvedő betegek számára rendelik.

A simaizmok görcsét oldó orvosságok forgalma 205 százalékkal emelkedett. Ezt elsősorban a Ridol, valamint a No-Spa eredményezi. A Ridol ugyan kifejezetten a simaizom-görcsoldók közé tartozik, a gyakorlatban azonban — nem helyesen — más eredetű fájdalmak enyhítésére is alkalmazzák.

A keringési rendszer betegségeiben alkalmazott gyógyszerek közül az Isolanid tabletta forgalma a háromszorosára ugrott. Az értágítók sorában jelentős, különböző diaphyllinkészítmények fogyasztása 140 százalékkal növekedett. A coronariás megbetegedések terjedése magyarázza a „Corontin" és a „Nitropenton" iránti igény fokozódását. A véralvadást gátló gyógyszerek csoportjában a „Heparin" forgalma feltűnően nagy mértékben (186 százalékkal) emelkedett. Ez a magas szám indokolt, figyelembe véve a halálos kimenetelű trombózisok számának apadását. Ha emberéletről van szó, semmi sem drága: 1 ampulla Heparin ára 97,50 forint.

Hol a határ?

A vitaminok forgalmának emelkedése 65 százalékos. Összegszerű forgalmuk 1965-ben 191 millió 220 000 forintot jelentett. Szembetűnő a „polyvitamin" készítmények felhasználásának 23 százalékos emelkedése.

Túlhaladott álláspont az, hogy az ember addig marad egészséges, amíg keményen kitart elve mellett, miszerint nem igényel és nem is szed gyógyszert. Vannak olyan hatásos készítmények, amelyet nem árt a házi patikában tartani: 1966-ban csak a fővárosban 2 millió 999 000 darab, egyenként 20 „Kalmopyrin" tablettát tartalmazó csomagot adtak ki a gyógyszertárak.

A gyógyszerfelhasználásnak az utolsó öt évben észlelt emelkedését reális tényezők magyarázzák. Mégsem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy méreg és gyógyszer között határvonalat vonni nem lehet.

Az öngyilkosságok számának emelkedése és a gyógyszerek helytelen adagolása következtében előforduló mérgezések mindenesetre vigyázatra intenek.

SZEKERES ILONA

MAGYARORSZÁG 1967. NOVEMBER 26.

MAGYARORSZÁG
1967. NOV 26.
1021

Budapest 62. Pf. 634.

Mini mindenütt

Megrendelőlap, de mihez?

Lesz orvosjog

E héten „csordulásig" megtelt postaládánk tartalmából főként azokat a hozzászólásokat mazsoláztuk ki, amelyek állásfoglalásra várnak. Idézünk a levelekből.

„A magyar posta jó hírneve ismeretes előttem. Azt azonban, hogy olyanra is képes, amire egyetlen más ország postahivatala sem, csak az 1967/44. számuk »Halló, Budapest« című cikkéből tudtam meg. Ezek szerint ugyanis »Jelenleg 35 európai országba tudunk telefonálni«. Európa térképén viszont Andorrát, Monacót és az összes apró államot beleszámítva, csak 30 országot találtam."

ROHRSETZER SÁNDOR, BUDAPEST.

Válaszunk: Az Új Magyar Lexikon 260. oldalának felsorolása szerint 38 ország van Európában.

„Az 1967/45. számban »A mediterrán katapult« című cikkük úgyhiszem minden békeszerető embert elgondolkoztat és aggodalommal tölt el még akkor is, ha nem tartozik a Földközi-tenger mentén fekvő országok lakói közé. Azt, hogy tíz ország baloldali haladó mozgalmainak képviselői Bolognában e tárgyban megbeszélést tartottak, csak üdvözölni lehet. Viszont nem világos előttem az, hogy a cikk írója miért hangoztatja több helyen Jugoszláviáról és Portugáliáról, hogy Földközi-tenger mentén fekvő országok? Jugoszlávia az Adriai-tenger mentén, Portugália az Atlanti-óceán partján van és mindkettőt néhány száz kilométer távolság választja el a Földközi-tengertől."

MARKSTEIN ALFRÉD, BUDAPEST

Válaszunk: Ez esetben aligha a távolság a lényeges, sokkal inkább a résztvevők gondolati közelsége.

„Ha szokatlan is az új címoldaluk mini-margója, tartalmilag is, tipográfiailag is tetszik a lap új formája. Csak a 17. oldal idegesített kissé. Olvasom az árjegyzéket az 50 ezer lírás mozsárágyúról, a 400 ezer lírás géppuskáról s több társáról. A cikk után közvetlenül: MEGRENDELŐLAP. Aztán megkönnyebbültem. Rájöttem, hogy a szelvényt nem a Mitchell WerBell vagy a Staghound társaságnak kell elküldeni, csak — a Hírlapkiadónak."

PAPP REZSŐ, VÁC, NYOMDA

Válaszunk: Megjegyzése szellemes, de azért a tördelés félreérthetetlenül elkülönít.

„Az 1967/45. számuk címoldalán az egyik kép alatti szöveg »A Budai Vár valaha«. Ezek után a palota jelenlegi fényképét közölték. Túlzásnak tartom, hogy a lap jelentős vidéki olvasóközönségét megtévesszék."

MAYER M., BUDAPEST

MINI MINDEN ALKALOMRA

10 ezer pezeta büntetés

Válaszunk: Nem mi tévedtünk, a kép a Budai Várpalotát a háború előtti állapotában mutatja, összes kupoláival.

„Az 1967/45. számuk divattudósításához közölt kép nem ó-egyiptomi nőt, hanem jellegzetesen kréta-mykénei szobrot ábrázol."

VAJDA LAJOS, BUDAPEST

„Nem kell se viselettörténésznek, sem művészettörténésznek lenni ahhoz, hogy a vaskos tévedés szemetszúrjon: az ó-egyiptomi divat aláírású szobrocska krétai istennőt ábrázol, s bár Kréta és Egyiptom ismerte egymás kultúráját, öltözködésükben és életmódjukban nagyon eltértek egymástól.

DÓZSA KATALIN, BUDAPEST

„A divattal foglalkozó cikkükhöz egy közismert krétai szoborról készült fényképet mellékelnek, mint ó-egyiptomi divatot. Aki szereti és ismeri az ókori művészetet, az bosszankodik. Ne engedjenek ilyen hibával napvilágra cikket."

BALOGH SÁNDORNÉ, BUDAPEST

Válaszunk: A közölteken kívül ez ügyben még számos levél érkezett. Valamennyiüknek igaza van, elnézést a súlyos tévedésért.

„Miután a »mini« mindenütt napirendre került, érdeklődéssel olvastam el az egyik lengyel magazinban a »Mini-szoknya és politika« című szellemes körképet, amelyből néhány sort idéznék az Önök számára, hátha elkerülte a figyelmüket. Ezek szerint Angliában a politikusok pártállásra való tekintet nélkül kedvezően vélekednek a mini-szoknyáról. Miután nagy harcot vívnak a választók támogatásáért, különösen a fiatalok szavazataiért, nem lehetetlen, hogy a szoknyák ebben az országban lesznek a legrövidebbek a világon. Ezzel szemben a spanyol kormány 10 000 pezeta büntetéssel sújtja a mini-szoknya viselőit. A drákói rendelet ellenére — különösen Katalóniában — egyre több lány és asszony parádézik mini-szoknyában. Zambiában a mini-szoknyát hivatalosan az imperializmus és a dekadencia szimbolumának tekintik, viszont Iránban a mini, a baloldali állásfoglalás, a haladás és a hagyományok elleni harc jelképe. Az iráni közoktatási miniszter nemrégiben bejelentette, hogy a térden felüli szoknyát viselő lányokat ki fogják csapni az iskolákból. Tuniszban a szabad gondolkodás jelképe a kurta szoknya. Burgiba elnök azonban úgy nyilatkozott, hogy a szabadságnak is kell hogy legyenek korlátai.

ESTI DÉNESNÉ, BUDAPEST

„Az 1967/45. számuk levelezési rovatában dr. Bogdány Barna kollégám felveti a kérdést, miért nincs orvosi jog? Mivel e témakörben a szerkesztőség nem lehet járatos, így megemlítem, hogy dr. Fülöp Tamás professzor október 25-én az Egészségügyi Szervezők Tudományos Egyesületének ülésén számolt be a Gandban tartott első orvosjogi világkongresszusról. Az említett kongresszuson orvosok, jogászok és papok bábáskodtak a születő új tudományág bölcsőjénél és igyekeztek lerögzíteni az alapelveket. Dr. Fülöp professzor a közeljövőben bizonyára szélesebb körben is tájékoztatni fogja az érdeklődőket az új tudományág körvonalairól."

DR. NÉMETH ENDRE, SZÉKESFEHÉRVÁR

„Az 1967/45. számuk tartalmát érintve, a »Három évforduló« című cikkhez: Eisenachról szólva egy zárójeles mondatot megérdemelt volna, hogy itt alakult meg 1869-ben a Német Szociáldemokrata Munkáspárt, az »eisenachiak«; továbbá, hogy Wartburgban élt 1221—1231-ig Árpádházi Erzsébet, s itteni életéhez fűződik a róla szóló legenda."

SZALKAI PÁL, BUDAPEST

„Az 1967/45. számukban említett Savoyai Jenő-lovasszobrot a zentai csata 300 éves fordulója alkalmából rendelte meg Zenta városa Róna József szobrászművésznél. Amikor kiderült, hogy ez jóval többe kerül, mint amennyit a város fizetni tud érte, a szobrot Budapest vette át s jelenlegi helyén, a Budai Várban állították fel. Eltávolítása, szerintem, éppoly barbárság lenne, mint más hasonló akciók az elmúlt évtizedek során. Aki eljut külföldre, tudja, hogy a gazdag történelmi és művészeti emlékeket évszázadokon keresztül érintetlenül hagyják. Irigyli az ember szíve, amikor Benvenuto Cellini könyvében Via Giuliáról s Róma többi utcájáról és a hídjairól olvas, amelyeket ma is úgy neveznek, mint több száz évvel ezelőtt. Aki fél, hogy a szoborra tekintve, Habsburg-párti lesz, csukja be a félszemét, s ki ne nyissa, míg meg nem erősítette honfiúi érzelmeit."

KISS ÁRPÁD, KALOCSA

„Örömmel üdvözlöm a logikai feladványok közlését, de felhívom a figyelmüket, hogy az ilyen típusú feladatoknál különösen fontos a szabatos és egyértelmű megfogalmazás. Az 1967/45. számban a fogalmazás félrevezető, a megfejtés indokolása pedig önkényes. Ugyanis: A feladat szerint »... általában minden diplomata egyszer hazudik«, a megoldásban »... minden diplomata legalább egyszer hazudik«. Ez egyáltalán nem ugyanaz. A feladvány szövegében az »általában« a diplomatákra vonatkozik és úgy értendő, hogy akad néhány olyan diplomata is, aki nem hazudik, de amelyik hazudik az egy nyilatkozatban csak egyszer mond valótlant. A megoldás szövege kizárja a teljesen igazmondó diplomata lehetőségét és megenged akárhány hazugságot."

KIRÁLY LÁSZLÓ, BUDAPEST

„Az 1967/46. számukban a Szovjetunió eredményeiről szólva, érzésem szerint, a televíziók gyártásánál hiányzik egy tizedespont, mert úgy írták, hogy 4415 millió. Egyébként sem tudom megérteni, hogy számadatok közlésénél miért kell váltogatni a számmal és a betűvel kiírt adatokat. Nagyon helyeslem, hogy megnövelték az Öt világrész száz lapjából című rovatot."

TASS JÓZSEF, TAPOLCA

A kávéház titokzatos vendégei.
Magyarul beszélő, szélesvásznú szovjet film.
Korhatár nélkül megtekinthető.
Bemutató: november 30-án.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 438-068, 337-748, 340-776

1971 JAN 7

NÉPSZABADSÁG
Budapest

1021

Hová kerüljön a Savoyai-szobor?

1970. december 15-én jelent meg Ne kerüljön vissza! című cikkünk, amely annak a döntésnek a helyességét vitatta, mely szerint Savoyai Jenő szobrát az eredeti régi helyére állítanák vissza. A cikkhez több hozzászólás érkezett. Ezekből közlünk néhányat.

A hagyománytisztelet kötelez

Mint a budapesti emlékszobrok sorsát aggodalommal figyelő ember, úgy érzem a szoborvisszahelyezést illetően a hivatalosan közölt döntés a helyes. A restaurált talapzat visszahelyezése arra mutat, hogy a szép szobor feltehetően a régi helyére kerül vissza.

Nem vitás, hogy Zenta felszabadításához Buda felszabadításán keresztül vezetett az út. Kétségtelen, sokat lehetne vitatkozni a Savoyai-szobor pozitív vagy negatív voltáról, művészi értékéről, helyenként prominens jellegéről. De ha ezt a szobrot eltávolítanák, a kevés számú, többé-kevésbé épségben megmaradt többi emlékművel kapcsolatban is felvetődhetne: megtartsuk-e, restaurálju k-e ezeket, nem kellene helyükbe mást állítani? Haladó, hagyománytisztelő kormányzatunk döntéséből látható: számol bizonyos kritikákkal, de nem engedi meg a kultúrbotrányokat. Csak helyeselni lehet tehát a döntést, hogy a szobrot eredeti helyére állítsák vissza.

Stróbl Mihály
Budapest,
XVII., Rákosliget XIX. u. 10.

A művészettörténeti szempont az elsődleges

A cikk szerzőjének az az állítása, hogy Róna Józsefnek ez a szobra —, mely egyébként a Róna-alkotások sorában a legjobb — nem elég jó, valójában nem érv. Nem jelent egyebet, mint azt, hogy a cikk szerzőjének a szobor nem tetszik eléggé. Ez szubjektív értékítélet, semmi más. Az a javaslat, hogy a neobarokk építészeti együttesbe egy másik szobrot illesszenek, éppen a művészettörténeti restaurálások alapvető céljának, a régi értékek megőrzésének, helyreállításának és gondozásának szándékát kérdőjelezi meg. Még kevésbé helytálló az a gondolat, hogy a neobarokk építészeti együttesbe olyan „modern" szobrot helyezzünk, amely „illeszkedik is, vitázik is a palota neobarokk kompozíciójával". Művészettörténeti és esztétikai szempontból a stílusegység ilyen megtörése elhibázott lenne.

Kitűnik a cikkből, hogy a szerző elsősorban nem művészettörténeti vagy esztétikai okokból, hanem történelemszemléleti megfontolásokból emel szót a Savoyai-szobor ellen. E sorok írójának az a véleménye — s meri remélni, ezt sokan mások is osztják —, hogy az olyan esetekben, amikor az ábrázolt történelmi alak nem negatív történelmi személyiség, a történelmi szempontot a művészettörténeti és esztétikai megítélés mögé kell rangsorolnunk.

Ungvári Gyula
Budapest, XIV., Öv u. 190.

Ne a Vár-hegy ormára!

Tudom, hogy a Savoyai-szobor körül vita folyik, visszakerüljön-e eredeti helyére vagy sem. Olvastam olyan cikkeket, amelyek helyeslik és kiállnak amellett, hogy a szobor kerüljön a Várpalota elé, a Várhegy ormára. Valamennyi cikk a hagyomány tiszteletére hivatkozik. Ennek ellenére, bennem kétségek ébredtek. Savoyai nem olyan kimagasló egyénisége a magyar történelemnek, hogy ilyen előkelő helyet érdemelne.

Ezért helyeslem a Népszabadság *Ne kerüljön vissza!* című cikkét, amely vitatja a Savoyai-szobor eredeti helyére való visszaállításának jogosultságát. Igaza van a cikk szerzőjének: restaurálják a Savoyai-szobrot, állítsák is fel, csak ne éppen a Vár-hegy ormára, ne az egész városon uralkodó magaslatra. Oda igazi nemzeti hős vagy hősök szobra kerüljön.

Venczel Imre
Budapest, XI., Hamzsabégi u. 8.

Legyen Ráckevén, a kastélykertben

Egyet lehet érteni a Népszabadságban megjelent cikk szerzőjével: az újonnan helyreállított Savoyai Jenő-szobrot, Róna József alkotását, ne a Várpalota előtt, a régi helyén helyezzék el, hanem máshol, szerényebb helyen, hiszen nem volt Savoyai a magyar történelemnek annyira kiemelkedő, a nép felemelkedését szolgáló alakja, hogy ezt a díszhelyet megérdemelné. Azt gondolom, hogy a szobrot leghelyesebb lenne a ráckevei kastély kertjében felállítani, amelyet Savoyai Jenő 1702-ben építtetett. Éppen a múlt években restaurálták a neobarokkos kastélyt, s benne múzeumot helyeztek el. Ebben a kertben lenne legalkalmasabb helye a Savoyai-szobornak.

Dr. Kürthy Sándor
ny. tanácsvezető bíró,
Budapest, VIII., Krúdy u. 5.

Róna József

Dunaújvárosban épült fel hazánk legmagasabb víztornya. A torony 79 méter magas. A hozzá tartozó vasbeton kehely mintegy száz tonna súlyú. Az új víztorony 2000 köbméter víz tárolására alkalmas. Képünkön: Lebontják a zsalúzatot — elkészült a víztorony kehelyrésze is.

(Jászai Csaba felvétele — MTI F

A nemzetközi avantgard magyar fóruma

Megjelent a Ma négykötetes fakszimile kiadása

A magyar könyvkiadás jelentős eseményeként az *Akadémiai Kiadó* megjelentette a magyar avantgard *Kassák Lajos* szerkesztette nemzetközi rangú folyóiratát: négy kötetben, fakszimile kiadásban látott napvilágot a *Ma*, amely a maga idejében valóban úttörő vállalkozás volt. *Tíz esztendőn át* (1916-tól 1925-ig) *megszakítás nélkül nyújtott publikálási lehetőséget a magyar és az európai moderneknek.*

A *Ma* első száma a betiltott *Tett* után, 1916-ban jelent meg. Elnyomatás és emigráció — 1920-tól 25-ig Bécsben nyomtatták a folyóiratot — sem lehetett akadálya annak, hogy a lap mind nagyobb terjedelemben, szebb formában és gazdagabb képanyaggal illusztrálva lásson napvilágot. A Ma úttörő vállalkozás volt Magyarországon és Európában. A jelentős avantgard orgánumok közül egyedül a *Sturm* indult Kassákék lapjánál korábban. A folyóiratnak *német* és *francia* nyelvű különszámai is megjelentek.

Kassák szinte páratlan szerkesztői képességét bizonyítja, hogy valóban az új Európa szellemi nagyságainak adott helyet rendszeresen lapjában. Ezek közt találjuk *Majakovszkij, Cendrars, Tzara, Reverdy, Picasso, Léger, Marc, Arp, Cocteau, Chagall, Archipenko, Malevics, Uitz, Marinetti, Van Gogh, Moholy-Nagy, Braque, Grosz, Gropius, Apollinaire, Bartók, Kupka, Boccioni* és még sok más híres művész, író nevét. Kassák, a szerkesztő folyóiratában a kor szinte valamennyi művészeti irányzatának képviselőit megszólaltatta, közvetítve a *futurizmus*, az *expresszionizmus*, a *konstruktivizmus* világát is. A folyóirat gazdag képanyaga bizonyítja, hogy a szerkesztő az elsők között figyelt fel *a film és a plakátművészet, a reklám jelentőségére is.* Ami pedig a folyóirat politikai jelentőségét illeti, elmondhatjuk, hogy *a Ma hamar részesévé vált a háborúmású*

1971-re
szabad kapacitásunk van:
bérmunkát vállalunk

tak a délkelet-ázsiai és himalájai származású „Vénusz papucsok", amelyek szirmát zöld alapon vörös vagy barna pettyek díszítik. A kínai orchideán fürtökben lógnak a kétcentiméteres, rózsaszínes-fehér virágok.

A nagy pálmaházban, a trópusi haszonnövények közül a banánfán már kicsiny termés is van; a kakaófa most virágzik, s a vanílián is akad egy termés.

leni kü
Tamás r
kotás, am
szavezető
mára az
sorozat e
holisták
laltatják
üzemorvo
szél arról,
listát az

Párás, ködös i

A mediterrán térségből kedden felénk tartó ciklon az éjszaka folyamán fokozatosan feloszlott. Ennek megfelelően a havazás lassan alábbhagyott és jelentéktelenné, szórványossá vált. A felhőzet és az általa szállított viszonylag enyhe levegő azonban megmaradt a magasabb légrétegekben. Szerdán napközben ez a széthulló légköri képződmény a Havas-alföldön még esőzéseket okozott. A Kárpát-medence a következő nap folyamán egyre inkább az Északi-Kárpátok felől lassan dél felé húzódó, szárazabb, kevesebb felhővel és gyakorlatilag csapadékmentes magas légnyomású időjárási képződmény hatása alá kerül.

hatni egy havannára; a mi azzal adódott meg, hogy a grófné maga is egy illatos »moszkow«-czigarettre gyujtott. Rómeó köszönettel jegyzé meg, hogy nem rajong a szivarokért.

— No de kísértse meg! — unszolta a grófné — ilyen magyaros ebédre, erős borok után, nem árt.

A szivartartóban egy imitált chinai, aranyos virágukkal díszített szivartárcza volt. Ezt hirtelen megrakva, Rómeónak nyujtá.

— Kérem, fogadja el! — így majd hamarabb eszébe jutunk — mondá legbájosabb mosolyával.

Rómeó szinte mosolyogva köszönte meg, noha — mint állitá — az ő emlékezete nem szorúl ily külsőségek segélyére.

Miss Lucy és két tanítványa eltávoztak.

A grófné erőltette Rómeót, hogy csak gyújtson rá egy czigarettára; maga nyújtott neki egyet, majd égő czigarettjét ajkai között tartva, tüzet kölcsönzött neki. E közben sajátszerűleg nézett ifjú vendégére, a ki egy pillantás után a grófné sötét szemeibe, zavartan kapta el és szögezé tekintetét a szivarkája végére.

A tűzcsóknak vége volt. Csákányi közönyös arczczal lapozott egy franczia könyvben (valami Paul de Kock-féle regény lehetett), a melynek izgató tartalma őt egészen hidegen hagyta. (Hogyne! mikor egy szót sem értett francziául.)

[Folytatása következik]

Világ folyása

Irja: ADORJÁN SÁNDOR

Pulszky Ferencz, a ki pedig annyi mindenfélét látott már életében, min talán Magyarországon még egy ember sem, azt mondta a legutóbbi liberális nagygyülésről, hogy ahhoz hasonlót ő még sehol a világon, még Angliában, a meetingek hazájában sem látott: sem nagyságra, sem a résztvevők felvonulásának pompájára, sem magának a gyülésnek lefolyására, annyira csodálatos, nagyszerű, méltósággal teljes volt az. Szerinte még azok a gyűlések, melyeknek 1848 márcziusában Petőfi, Jókai és Kossuth voltak a szónokai és a melyek közvetlenül idézték elő az egész szabadságharczot, még azok sem hasonlíthatók ahhoz a csodálatraméltó tüntetéshez, a mely mellett szinte feltámadt a mult vasárnapon egész Magyarország.

Még sokáig meg lesz ennek a nagygyülésnek a hatása a magyar közéletben. Azokra nézve pedig, a kik részt vettek benne, emlékezetes marad mindörökké.

És pedig akként, mint tanubizonysága annak, hogy ma már Magyarország sokkalta nagyobb, semmint hihetők. Az intelligencziának, az értesültségnek, az érdeklődésnek, a közügyekben résztvevésnek volt ez olyan manifesztácziója, a melyből megállapithatjuk az arányt a mult és a jelen között. Akkor soha egy hasonló gyülekezet nagyobb mérvűvé nem válhatott, minthogy 10—15.000 ember részt vett benne. A minapi tüntetéseken résztvevők számát még annak ellenzői sem teszik kevesebbre százezer főnél.

A miből két tény világosan következik.

Az egyik, a mi kell, hogy lélekemelő módon hasson minden emberre, az, hogy Magyarországon még van ideálizmus, lelkesedés a haladás és a szabadság nagy eszméiért, mert ezt az egész csodálatos tüntetést nem teremtette meg más, mint a szabadság és a szabadelvűség eszméje.

A másik, a melyre szerényebben kell hivatkoznunk, de azért nem kevésbé fontos: az a hatás, a melyet a hirlapirodalom gyakorol a lakosságra. Mert kétségtelenül az ujságok vitték széjjel az elvet, hirdették az elvek hasznát, lelkesítették fel a szabadelvűség hiveit a küzdelemre, a kitartásra s ez is a közönség érdeme.

Mert a lapok ma semmivel sem jobbak, mint voltak annak előtte, hanem müveltebb, többet olvasó, érdeklődőbb maga a közönség. Azelőtt az összes magyar lapok alig jelentek meg együttvéve 20—30.000 példányban, ma egy nap alatt több százezer példány ujságot visz szét a posta magáról Budapestről, nem is számítva a sok, kitünő s ugyancsak elterjedt vidéki lapokat.

S e két tényből világosan következik a harmadik igazság: a lapok elterjedése egyenes arányban áll a közönség műveltségével, valamint érdeklődésével a közügyek iránt.

A hatás erőssége mellett legjobban bizonyít különben egy próba, a mely, mint a számtani feladatoknál, a tényezők megfordításában nyilvánúl: abban ugyanis, hogy minő hatása van a közönség magatartásának magára a lapra? S lám, egy klerikáliskodó lap, a mely azonban nagyon jól tudja, hogy a népszerűség a legokosabb dolog a világon, mihelyt látta, hogy a nép véleménye miként, mely irányban nyilvánúlt, azonnal sietett a saját hirdetett elvei daczára leborúlni az immár hatalmasnak bizonyúlt nép előtt és hízelegve tömjénezni neki.

Viszont egy másik, a gyanúsítás dühöngő féktelenségével támad neki a népnek, mely róla olyan nagy mértékben megfeledkezett s piszkolná azt, ha olyan magasra fölérne, mint a mennyire a nép saruja tapad. Vajjon melyik az örvendetesebb jelenség: amannak a nyájassága, vagy ennek a dühe?

* * *

Hanem legyünk őszinték, a dolog kezd nagyon unalmas lenni. Elvégre mindennek van határa s az a szótenger, a mivel a képviselőház elborítja már hetek óta az országot, sokkal több, mint a mennyire szükség volt és van. Meggyőzni többé már nem lehet senkit. Az elméleteket és idevágó tudományokat már annyira kimerítették, hogy a szellemes Beőthy Ákosnak nem maradt egyéb fegyvere, mint az alattomosság és a mindig hatalmasan szónokló Ugron Gábornak a féktelen düh és a csűrés-csavarás.

A képviselők egy kissé mérsékelhetnék magukat, ha nem is az ország, hát legalább a maguk érdekében.

Mert már nagyon elérkeztek arra a határra, a hol a sok meddő beszéd teherré, nyűggé, gyötrelemmé válik. Addig, a míg a kapaczitálásnak van lehetősége, ám beszéljenek. De most fogjanak már hozzá a dologhoz: szavazzanak és adják vissza az országnak a nyugalmát. (Aztán meg a szegény lapok is tönkremennek mellette, mert alig közölhetnek egyebet, mint a végtelen hosszú beszédeket s azzal az olvasó már torkig van, leszokik az ujságolvasásról!)

* * *

A legközelebbi jelszó különben: Abbazia! Nem magyar föld, az igaz, sőt határozottan osztrák, hanem már nagyon is közeli szomszédja annak a magyar földnek, a mely tulajdonkép horvát. Mert a magyar szabadságnak és nagylelkűségnek egyik megható naivitása az, hogy a mi Fiuménk még mindig nem teljesen magyar s jogilag csakis ideiglenesen magyar. A mi már talán több is a naivitásnál, mert egyenest jámborság.

Egyelőre azonban nem tehetünk róla. A minő mód magyar most, úgy fogja látni közvetlen szomszédságában vendégül a német császári párt, a merész II. Vilmost, a ki ki mert kötni egy Bismarckkal és az ő csodálatos feleségét, a kinek immáron öt fia és egy lánya van — pedig még messze jár az ő harminczadik évétől.

Abbazia nekünk azért becses, mert közel van Fiumehez s a ki Abbaziában járt vagy tartózkodik, okvetlenül megismerkedik ez egyetlen magyar tengerparti várossal, a mi ránk nézve nagy előny s becses azért is, mert ott állandóan sok magyar van abban a hitben, hogy a múlt héten, a mikor ő még nem volt ott, ragyogó szép idő járta s hogy ismét okvetlenül pompás idő lesz, ha még egy hétig kitartja Abbaziában.

Mert tényleg szép, úgynevezett olaszosan meleg, tavaszi idő, télutóján soha sincs Abbaziában. Csak azt mondják, hogy volt és hogy lesz, de »van?« — arról szó sincs.

Hanem azért nagyon hatásos és a betegekre jótékony befolyású egy hely. Elvégre tengeri levegője van s az valami. Aztán jó — bár rémségesen drága — fogadói; meg pompás, mert mindenkép szórakozni vágyó társasága és a mi a legfőbb, olyan híre, a mely valóságos hipnotikus hatással van a betegre, a ki a nagy renommé folytán hittel, bizalommal jo ide, pedig a hit nemcsak boldogít, de nagyon gyakran gyógyít is.

Hogy örökösen fújja a hideg szél, a mit azonban a saját nevén bórának nevezni nem illik, mert Abbazia állítólag védve van a bóra ellen, csak azt nem tudja az ember, hogy vajjon lám által-e? — arról ki tehet. Elvégre a császári párnak azért jó dolga lesz, minthogy olyan szörnyű magas északról jönnek

Egyszer, rettentő hideg télben Grönland egyik eszkimó-családja nagy útra készült. Kérdezték tőle, hogy hova mennek? Azt mondták, hogy Pétervárra. Minek? Annak, hogy az eszkimó-családfő erősen köhög és az orvos olyan klimát rendelt, a mely télen nem annyira rideg, mint Grönland. Ezért mentek — Pétervárra.

Hát Berlinhez képest Abbazia annyi, mint Olaszország. De Budapest klimájánál nem enyhébb, mint a Zügliget.

S hogy mennyire osztrák már s hogy rá a »magyar« Fiume mily kevés hatással van, azt a következő eset bizonyítja.

Abbaziához közel nagyon szép, terjedelmes kertet vásárolt József főherczeg. Talán saját magának akar ott vadas-kertet csináltatni, avagy a veje

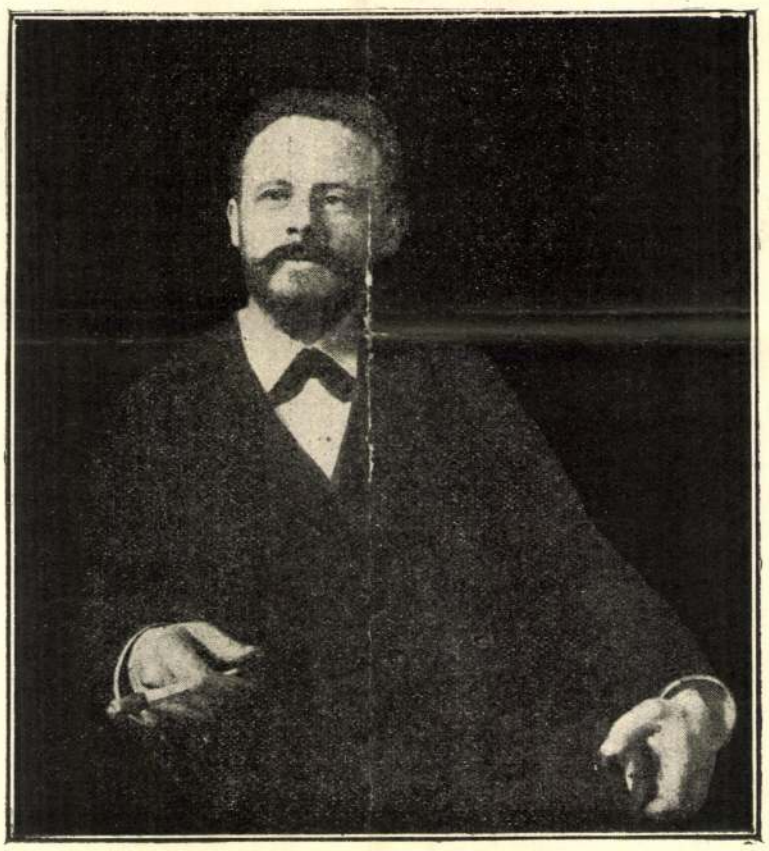

RÓNA JÓZSEF

számára villát építtetni, még nem tudják. Egyik Abbaziában lakó budapesti magyar úr gratulált a főherczegnek e szép vásárhoz.

— Én nem vettem! — mondá a legmagyarabb főherczeg. — Nem is vennék én *odaát* (értsd: osztrák területen) földet, hanem a feleségem vette.

* * *

Egyébként pedig bizonyos nyugtalanság uralja az országot. A mozgósítástól már nincs mit félni, hanem azért a mi Szerbiában, tehát mégis közvetlenül a mi határainkon történik, egy kissé túlmegy az operettszerű kedélyességen. Mert addig, a míg Obrenovics Milán úr, a ki egyszer király vala, de utóbb már csupán fejős tehénnek nézte és használta az ő imádott hazáját — a fia ügyét ment rendbe hozni, érthető volt a dolog. Elvégre ő vén róka, a ki ismeri a szerb államférfiak gyöngéit s tud velük bánni. De a sok bánástól a derék úr annyira gyűlölt egyéniség lett, hogy törvény van rá, mely szerint neki Szerbiában többé egyáltalán nincs helye. S minthogy ott most a dolgát elvégezte, mehetne vissza a párisi klubokba, a hol annyira otthonosan érzi magát, kártyázni.

De nem, most Milánt az apát, kinevezi Sándor, a fia, generálisnak. S valószínűleg a miniszterek éneklik a gerolsteini nagyherczegnőből: »Vegyétek e kardot, e kardot, e kardot!« A mi arra látszott csupán jónak lenni, hogy Milán mint szerb generális kaphasson valaminő fizetést. S eddig csak operette a dolog s látványnak elég mulatságos.

De most miniszterré akarja tenni Sándor királyka Milánt, az apját. Az apa lesz minisztere a fiának?

Ha csak komikus volna a dolog, megjárná. De Milán sokkal gyűlöltebb volt már mint király, semmint hogy népszerű lehetne a fia generálisa és minisztere gyanánt.

Szerbiában pedig a gyűlölettől a polgárháborúig csak egy lépés van. S akkor, ha tűz pusztít a szomszédban, van már okunk a nyugtalanságra.

De ez még mind nem elég a közönség izgatására. Hanem örökké nyugtalanít bennünket az, hogy nem akar kitavaszodni. Ki-kisüt a nap, de aztán ismét elbúvik, meghűvösödik a szél s az egész emberiség köhög tőle. Talán még hó is lesz? Vagy épen fehér husvét? A karácsonyunk amúgy is fekete volt, minek még duplán a csapás? Ámbár a baj soha se jár egyedül; mert már abban is kétszeres, hogy előbb megtörténik, azután meg elpanaszolja valaki.

DIVAT

London, márczius 5.

Négyféle kalapmintát mutatok be ma egyszerre. Ugyan nem valami új leleményessége a divatnak egyik sem, hanem azért igen kedvelt, fölkapott forma valamennyi.

Az első a Capotte-forma régibb alakja, nem annyira a tavaszi, mint inkább a közelgő nyári szezonnak igen értékes darabja. Kirándulásoknak, falun, a szabadba felkapott lesz. A csipke és szalagdísz a túlnyomó, mely utóbbi elül izléses joppeozott formát mutat.

A Rembrandt-kalap a fiatal leányok kedvelt formája. Nemezkalap, virág, toll és jobbára bársony díszítésel. A virágok közül most még az ibolya az uralkodó, különben a virágok és tollak közt is az élénk, de nem rikító színeké az elsőség.

A Capotte-formának új változatát mutatja be harmadik képünk. Tetős kalap, virággal, drótra fűzött szalagokkal; fiatal asszonyok nagyon szívesen hordják.

A negyedik — azt hiszem kitalálják, a mint a képre néznek — éltesebb hölgyek kedvelt formája, néha bársony, leginkább selyem lekötő szalaggal. Jobbára sötét csipkedísz, fodorított tollak képezik az egyszerűségében is izléses, elegáns kalapnak díszítését.

* * *

S hogy egyszer a teremtés urainak is megadjuk a maguk jogát, beszéljünk kissé a férfi-divat legujabb különlegességeiről is.

Egy pár esztendő óta a férfiak spártai egyszerűséggel öltözködtek, ékszert nem igen viseltek: az 1893—94-iki téli divattal azonban fordulat állott be a divatban, az elegáns párisiak megint aranylánczot, nagy melltűt, feltünő nagy kézelőgombokat és inggombokat viselnek, az ötvösök nagy örömére. A divat most felkapta megint a melltűt. A legkedveltebb tűket igaz gyöngyökből készítik. A tű gombja vagy egy nagyobb gyöngyszem, vagy kisebb szemekből formált tárgy, például liliom, szőlőfürt, körte stb. Régi, nagy aranyérmeket is viselnek a nyakravalón. E mellett a tarkán zománczozott virágot is kedvelik, a kristályból készült majmokat, zöld köből faragott békákat, varangyokat. Felkapták a kristályból faragott holdat is, melynek emberi képet adnak, félrecsapott gyémánt-czilinderrel, katonasapkával vagy apró rubinokból csinált rózsakoszorúval a kopasz fején. A nagy kézelőgombokon feketén zománczozott árnyképek láthatók, továbbá kétféle drágakőből kirakott monogrammok. A legelegánsabb kézelőgombokon zománczos női fejek láthatók, a zománczos fejen parányi gyémántokból kirakott korona csillog. A nagy gyémánt-gyűrűket is viselik megint, a keztyűsök nagy szomorúságára, mert minél szebb gyűrűt visel valaki az ujján, annál többet jár csupasz kézzel.

Mary.

Virágos, dalos ligetben

Virágos, dalos ligetben
Esküvél szerelmet,
Erdő szíve, a csalogány
Örömdala mellett.

Ott volt velünk a holdvilág,
Esti szellő s csillag,
Liget bokra, egy kis csermely
És a virágillat.

Csillag mondja, szellő súgja
S zizzeni a levél:
»Tanuk vagyunk, hallottuk, hogy
Szerelmet esküvél.«

Óh, az egész természet is
Bizonyságom nékem,
Tudják azt az angyalok is,
Ott felül az égen.

S most mindenütt ez a hang szól,
Ez súgja szüntelen,
»Te csaltad meg! te hitszegő
Te vagy a hűtelen.«

Én hallgatok, de a bánat
Szivem vérét iszsza
S könnyeimet elhullatni
Oda járok viszsza.

Kertész Albert

— Nézz csak ki, — szólt oda a fiának — tán a mi lovunk tévedt ide.

— Lehet tán, hogy valami idegen tévedt ide! — szólt a felesége ásitozva s megfordulva az ágyában.

Porfirij fia, egy 23 éves, erős legény, felugrott — nyilván még nem aludt — és kiment.

— Batyko! — hallatszott a hangja kivülről — halott van itt.

Porfirij nem értette a dolgot és álmélkodva ült föl az ágyában. Fölkelt az öreg asszony is, meg a menye is föltápászkodott.

— Gyere már, Batyko, szaporán. Mit csináljunk vele?

— Istenem no! Mennyit kotyog! — mormogta a fiatal asszony — mi van vele? Talán bizony ördöngős! Nem birja a bort.

Az öreg asszony boszús lett,

Porfirij ekközben kiment. Kimentek utána az asszonyok is.

Az anya.
Róna szobormüve.

A fiú azon tünődött, hogy mit csináljanak a halottal. Bevigyék magukhoz, vagy embereket hivjanak tüstént . . . persze akkor el nem kerülhették a galibát, pedig most munka ideje van. Úgy otthagyni meg mégsem járja.

Porfirij gondolatokba merülve nézte a dinnyés ismerős arcát, de mégsem ismerte fel, hogy ki. De csöppet se ijedt meg tőle.

— Járt már nálunk mindenféle ember, most azután halott is van! — mondotta a fiú mosolyogva.

— Milyen derék ló — szólt az öreg. — Elhozta oda, a hova kell. Majd csak elbánunk vele is, mint a többiekkel. Öreg! — fordult oda a feleségéhez — hozz ide egy viaszgyertyát.

Az öreg bement a házba s hosszú ideig kereste azt a szentelt gyertyát, melyet passiókor a templomból hoztak.

Ezalatt Porfirij meg a fia kényelmesebben elhelyezték a nehéz s már-már merev holttestet, emberfölötti erővel keresztbetették a mellén a kezeit s az öreg keresztet vetve s a földig meghajolva, lezárta a szemeit. A menye hozott egy vödör vizet, melynek a csődör mohón ment neki.

Az öreg asszony kihozta a gyertyát és gyújtót. Porfirij a halott feje mögé a talyigára odatapasztotta a gyertyát, felöltözött s a fiával együtt kivezette a csődört a faluból a dinnyeföld felé.

Egy versztnyi út után megállitotta a lovat, meggyujtotta a gyertyát, újra meghajolt a földig s gyöngéden rásuhintva a csődörre, hogy meginduljon, a fiával együtt visszatért a faluba.

IV.

Egy versztnyire Kolomjankov viskójától, azon az oldalon, a hol egy sűrű és sötét, liliputi erdőre emlékeztető napvirág-föld húzódott el, állt egy nagy domb, melyet mindenfelé az »őrdomb«, vagy az »őrsir« név alatt ismertek. A tetején a földön ülve meredt az égnek a »kőasszony«. A hagyomány szerint egy tatár kán volt itt

eltemetve, később pedig őrdombbá alakították át a hatalmas sirdombot. Vagy negyven évvel ezelőtt az egész környék ura, egy gazdag földbirtokos ásatásokat kezdett a dombon, azt remélve, hogy érdekes régiségekre fog bukkanni. De a munka óriási költséggel járt, a földbirtokos pedig csakhamar teljesen tönkrement. Nagyúri kastélyának csak az egyik szárnya maradt épen, a melyben iskolát rendeztek be, a sirdomb pedig ma is úgy áll, kiásva az egyik oldalán.

Hegy lejtőjén áll a sirdomb s alatta terül el a beláthatatlan, végtelen puszta. A tetejéről nappal jó szemmel meg lehet látni negyven versztnyire minden falunak a tornyát.

A »kőasszony« arczczal kelet felé ma is oly mozdulatlanul áll ott, mint sok száz évvel ezelőtt. A szél és az eső kissé megőrölte, mint a hogy a féreg megőrli a fát. Arczvonásai elmosódtak, s oly világosan férfiarcznak látszik hamis szakállával, hogy szinte érthetetlen, mint illetik a lenéző »asszony« elnevezéssel. Nagy feje keskeny vállakon ül. A teste rövid, melle nagy, a lábai pedig mintha térdig össze volnának nőve.

Nyugot felől a sirdomb meredékes és ott vezet az út is reá. A helybeli lakosok rá se hederitenek többé a dombra. Csak a pásztor, mikor arra hajtja a csordát, vagy a nyáját, szeret megpihenni a kőasszony lábainál s lesi, lesi, nem gurul-e le egyszer a helyéről.

Kolomjankov Maxim sohasem tudott közönyösen elmenni a sirdomb mellett, bármely sürgős dologban járt is arra, mindig felkapaszkodott rá és sokáig nézte a végtelen szemhatárt, a szeszélyesen kanyargó sötétzöld patakot, mely itt-ott tavacskákat alkotott, melyek mint szétszórt tükördombok csillogtak a rónán, s a házát, mely onnan felülről olyannak látszott, mint valami játékszer.

Tizenegy óra felé járt az idő, mikor a fekete csődör kiéhezve, alig állva a lábán, szokása szerint fölkapaszkodott a dombon, s terhével megállapodott a kőasszony lábainál. A halott fejénél a gyertya még mindig pislogott. A szürke vizgőz mint valami fehéres lepel boritotta a dombot. A patakból felszálló köd széles hullámokban áradt szét a rónaságon, mely ma is csak oly szűziesnek látszott, mint sok száz esztendővel azelőtt. A hold bágyadt udvarából ezüstös fénynyel hintette be a tájat. Keresztültört a ködön s még átjárta, mintha maga a homályos köd árasztotta volna szét magától a világosságot. Köröskörül sehol egy hang, mintha minden élet kihalt volna, vagy mintha emberi láb még sohasem érintette volna e tájat.

Ott lenn a dinnyés ember viskójából könnyű füst szállt fölfelé. Kolomjankov asszony még mindig várta a vacsorával a fiát.

A csődör elnyeritette magát s a hangja szabadon áradt szét a szunnyadó pusztaságon.

Hanna.

Regény egy kötetben. Irta **Beniczkyné Bajza Lenke.**

(Folytatás.)

— Nem hiszem — mondá haraggal a grófné. — Ez az állitás rossz akarat magától. Ellensége Szerémyéknek, de ne tegye fel rólam, hogy ily bolondságot elhitet velem.

Teréz felhúzta vállát, jeléül, hogy nem bánja, ha nem is ad hitelt szavainak és hallgatott.

— Mit keresne nála Ottó? — kérdezte ingerülten Ehrwaldné.

lanul ápolta a sebesült matrózokat és a legnagyobb golyózápor közepette maga nyujtott első segítséget a sebesült katonáknak és a 40 fokos hőségben hüsítő italokat vitt nekik. Éjjel a katonák a megrongált kapukat és falakat építették föl újra és Rosthornné ott is segédkezett a nehéz kőművesmunkában, úgy hogy gyakran a durva tégla véresre sebezte a fiatal asszony gyönge kezét. Egy napon a matrózok által hevenyészett torlaszok tüzet fogtak és az oltásnál buzgólkodó Rosthornné ruhája is meggyuladt. A bátor asszony arczán és kezén súlyos égett sebeket szenvedett. A védelemben résztvett idegen nemzetiségű tisztek is valósággal elragadtatással emlékeznek meg a hős asszonyról és Pierre Loti, a hires franczia iró, a ki szintén résztvett a harczokban, mint a franczia tengerészkatonák parancsnoka, a pekingi rémnapokról irott könyvében is részletesen megemlékezik a hőslelkű asszony bámulatos tetteiről. Pekingből Rosthornné férjével Bécsbe utazott, a hol a király hősies magatartásáért az Erzsébet-renddel tüntette ki. 1905-ben Rosthornt teheráni követté nevezte ki a király és azóta ott élt Rosthornné férjével. Ez a ritka hősiességű asszony megérdemli, hogy érdemeit ideigtassuk s ha talán a jövő idők krónikásai összegyüjtik majd a mai korok azon női neveit, a melyek messze kiemelkednek az átlagból, Rosthorn Arturné neve bizonyára a legillusztrisabbak között foglal majd helyet.

De van egy más szempont is, a mely a két női név egymás mellé kerülését motiválja. Bizonyos igazságok leszürésére és perspektiva beállítására önként kinálkozik ez a párhuzamba való állítás.

Tagadhatatlan, hogy miss Etel bravurja sem kicsinyelendő s a mit megcselekedett, dicsőségére válik exczentrikusságának!

De vajjon nem azért állt-e lobogó hajjal, kipirult arczczal miss Etel a robogó lokomotivon, hogy *tettéről mint bravurról* beszéljenek mindenütt.

Ha megkérdezné tőle valaki, hogy a mikor e nehéz és felelősségteljes férfimunkára vállalkozott, csak egy pillanatig is érezte-e ennek a vállalkozás-

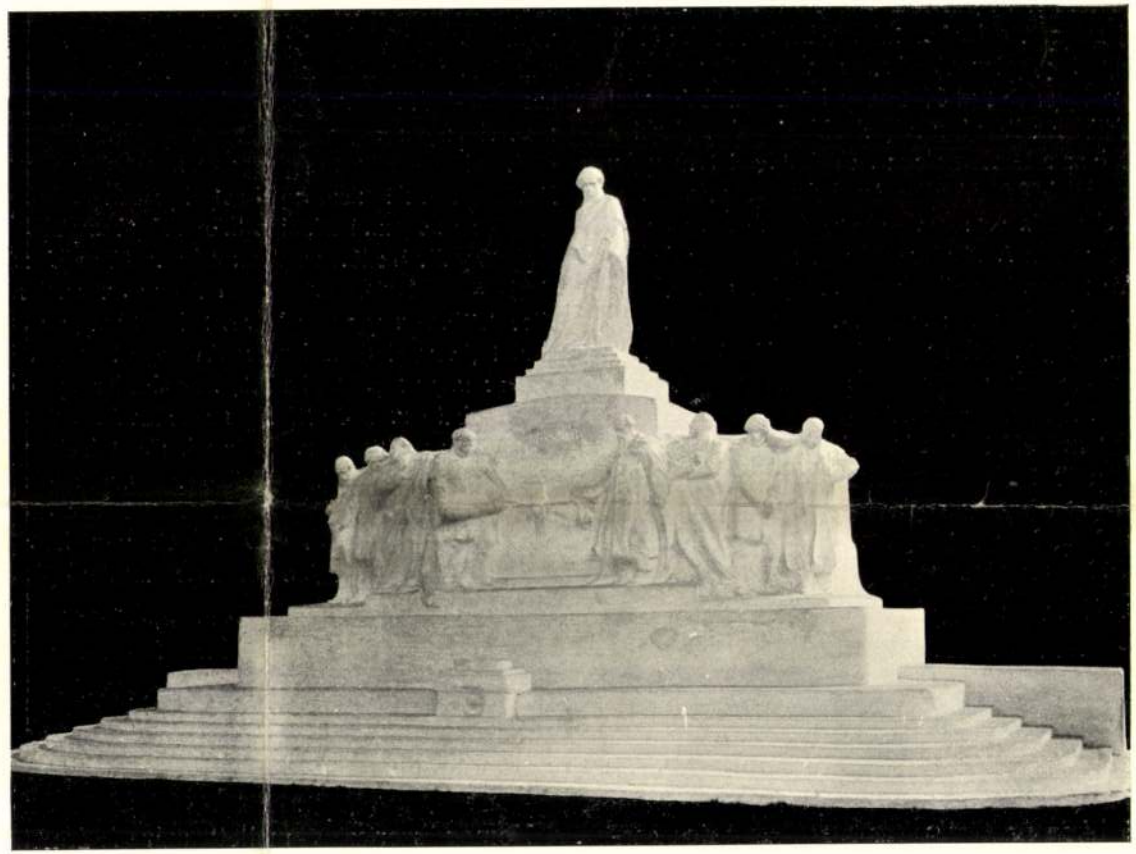

Horvay János I. díjjal kitüntetett műve. (I.)

Ilyenforma bizarrságot állít be most a közel jövő történelme.

A motivumok ezuttal Oroszország és Japán.

Az alig néhány éves véres események fölé addig-addig rakosgatták a békegalambok az olajágat s addig borítgatták a feledés fátyolával (elég gyorsan!), a míg a két ellenség békejobbot nyujtott egymásnak a sok ezer holttest jól betakart hekatombája fölött.

A békéből lassan barátság s a barátságból most érdekszövetség lett. Úgy áll a dolog, hogy Japán a nemrég még ellenséges felek együtt fognak harczolni egy más hatalmi érdek (vagy több) ellen.

Nem ez az első ilyen eset a világtörténelemben.

És a kik a történelmet, mint emberi cselekedetek, indulatok, érdekek és okok foglalatát, folytonosságát tekintik, azok meg sem lepődnek ezen a kis bizarrságon.

Mert hisz nem a történelem csinálja a világeseményeket, hanem az emberek által előidézett események csinálják a történelmet!

Az emberi események pedig megtürik az ilyen

Róna József II. díjjal kitüntetett műve. (III.)

jelszó illeszti a történelem egy évszázados eseményeinek két határköve közé.

Préparation à la guerre! Készülődés a háborúra — ezzel a jelszóval indult harczba egy évszázaddal ezelőtt a leghatalmasabb világi hatalom ellen a másik leghatalmasabb világhódító.

Napoleon császárnak hívták ezt a világhódítót, a ki gőgös türelmetlenséggel sietett, hogy kiragadja a földi hatalom legnagyobb helytartójának, VII. Piusnak a kezéből azt a hatalmi jogart, a mely még nem hajolt meg előtte. Zabolátlanná lett korzikai hevessége, czézári ambiczió

Komor szertartás mellett már fejére tette Napoleon a császári koronát, a melynek fényét Pius pápa jelenlétével tesz ünnepélyesebbé, most megkezdi világhódító útját. 1805-ben legyőzi Ausztriát, következő évben megalkotja a rajnai szövetséget s ezzel megszünik a római szent birodalom, 1806/7-ben megalázza Poroszországot s szövetségre lép Sándor czárral, 1807-ben már Portugáliában és Toskanában járnak diadalmas csapatai s a rá következő évben már IV. Károly spanyol király trónját veszi el. Még csak két hatalom daczol vele: az angol és a vatikáni. Szárazföldi hatalmi erejével nem tudja a brit

császár kérését teljesíteni s ez a vonakodás annyira felingerli, hogy hirtelen elhatározással szánja rá magát a döntő harczra s megszállja csapataival Rómát...

*

A hatalmi küzdelemnek egyik legérdekesebb szinjátéka indul meg az 1808-iki esztendőben. Nem kell tartania attól, hogy ebben a néma hatalmi tusában valamelyik hatalom a pápai uralom mellé fog állani. Dicsőségének zenitjén áll, nincs akadály, a mi útját állhatná ebben a nyilt harczban. A nagyszerű szinjátéknak csak néma szemlélői lehetnek az európai hatalmak, egyedül Anglia nyugtalanítja némileg hajóival az olasz partvidékeken.

Miollis generálist bizza meg a feladat végrehajtásával, míg ő Francziaországban marad s otthon szórakozik a nagy csaták után.

A koczka el van vetve s Róma sorsa el van döntve. Január közepén már Fulignoban táborozik csapataival Miollis generális. Rómában egymást kergetik a vészhirek. A franczia kormány össze fogja törni a Vatikán hatalmát, redukálni fogja a kardinálisok számát, felosztatja a kolostorok nagy részét s rákényszeríti a Vatikánra a Code Napoleon elismerését, ilyen találgatások járnak szájról-szájra...

A franczia csapatok bevonulását készen várják Rómában. A pápa nyugalomra inti a lakosságot, a mely inkább kiváncsian, mint félelemmel eltelve fogadja az ellenséget.

Február 2-án reggel 8 órakor vonul be Miollis generális csapataival s rögtön megszállja az Angyalvárat és a többi erődítést. A csapatokat a kolostorokban helyezik el, míg a tisztek számára a nemesi palotákban kapnak szállást. Rómában teljes nyugalom és rend

mindössze 25 ezer amerikai katona kivonását.

A hazautazásra kiszemelt egységek kivonása jelenleg éppen folyamatban van és holnap újabb 750 fős csoport távozik Vietnamból, ami az AP szerint *jó alkalmat* jelenthet Nixon és az amerikai katonák személyes találkozója számára.

Egyébként Dél-Vietnamban a tegnapi napon hat hét óta a legnagyobb szabású ütközet folyt Saigontól mintegy hatvan kilométernyire északra a Michelin-cég ültetvényén. Az AFP úgy tudja, hogy kilenc amerikai katona esett

veszteségüket szenvedték: 77 emberük esett el.

Mára virradólag ugyancsak a francia hírügynökség jelentése szerint a délvietnami felszabadító erők kilenc alkalommal támadtak amerikai egységeket és e támadások közül az amerikai parancsnokság *kettőt igen jelentősnek* minősített. A harci tevékenység megélénkülésére utal az is, hogy az utóbbi tizenkét órában az amerikai B—52-es óriás gépek a kambodzsai határ közelében összesen *öt hullámban* bombázták a szabadságharcosok feltételezett erődrendszereit.

AZ AP ÉRTESÜLÉSE

Utazik az elnök

maszpont, amelyet annak idején Johnson elnök kétízben is felkeresett.

Lisszabon szegül a

A lisszaboni kormány **nem hajlandó tudomásul venni a Biztonsági Tanács Portugáliát elítélő határozatát.**

A portugál kormány szóvivője *elfogadhatatlannak* minősítette az algériai, ne-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1969 JUL 29

ESTI HÍRLAP
Budapest

Róna József

1024

Legyen vagy ne legyen?

„Ne legyen szobra Savoyai Eugénnak" — olvasom az Esti Hírlapban Kiss Béla „történelmi tényekkel" alátámasztott óhaját. De hát miért ne legyen? Miért ne kerüljön vissza régi helyére Róna József nagyszerű alkotása, amikor úgyis szegények vagyunk jó szobrokban, s amikor a Kiss Béla által felemlített történelmi tények itt-ott sántítanak?

Igaz, hogy a herceg csak utóbb lett a törökök ellen harcoló seregek fővezére. Azt azonban, hogy semmi szerepe sem volt az ostrom során — 23 éves fiatalember volt akkor —, nem merném állítani. Nehezen gyógyuló, nagyon súlyos sebet szerzett 1686-ban, Budavár visszavétele idején. Tizenegy évvel később, 1697 szeptemberében pedig már döntő győzelmet aratott a törökön Zentánál. (Ezzel a csatával pecsételődött meg a Magyarországot megszállva tartó Porta sorsa.) Ezért, ha úgy tetszik, a magyar történelem tiszteletreméltó alakjának is lehet tekinteni Savoyai Eugént. Az az érv, hogy késői kondottieri, zsoldosvezér volt, az sem állja meg egészen a helyét. Való, hogy francia volt, de odahaza, mivel csenevész gyerekként nőtt fel és apró emberke maradt élete végéig, papi pályára szánták, s ez nem volt ínyére. A katonáskodáshoz érzett kedvet és elhivatottságot; s el lehet mondani: nem alaptalanul. Azt, hogy a császár zsoldjába állt, nem tudom rossz néven venni tőle, mint ahogy nem ítélem el Türr tábornokot és Tüköry ezredest azért, hogy magyar létükre olasz zsoldba álltak, Guyon Richardot és Bem Józsefet azért, hogy Kossuth Lajos zsoldjába álltak.

A herceg állítólagos magyargyűlöletét semmi sem bizonyítja. Nem gyűlölködő természetű, hanem humanista ember volt, nagy tudású, nagy műveltségű. Műgyűjteménye, hátrahagyott nagyszerű könyvtára tanúskodnak erről, s néhány szép műemlék épület, mint a bécsi Belvedere és a ráckevei kastély pedig kiváló ízléséről. Az is tudvalevő, hogy leveleztek Montesquieu-vel és Leibniz-cel, akik köztudomásúan nem leveleztek államjogi és bölcseleti kérdésekben hozzá kondottierikkel.

Téved Kiss Béla abban is, hogy Mátyás királynak nincs szobra Budapesten. Egyebek között a Millenneumi emlékművön is látható egy, a másik pedig az Uránia mozi szomszédságában, egy emelet magasságban tekinthető meg.

Dr. Soltész Gáspár
Bp. I., Batthyány utca 46.

★

Az Esti Hírlap július 22-i számában Kiss Béla olvasójuk állást foglalt a Savoyai-szobor újból való felállítása ellen. Fájdalmas veszteség lenne számunkra, ha ez a szobor a Vár-ban nem kerülne vissza eredeti helyére. Kiss Béla azzal érvel, hogy Savoyai nem érdemli meg az emlékmű-állítást. Megemlíti továbbá, hogy hazánk nagyjai, mint például Mátyás király, inkább érdemelnének megfelelő emlékművet a fővárosban.

Ezzel a nézettel szemben kénytelen vagyok állást foglalni, és úgy hiszem, hogy a budapestiek túlnyomó része ugyanezen a véleményen van. Egy szobor, egy emlékmű értékét nem az határozza meg, hogy kit ábrázol, hanem az, hogy van-e művészi értéke. A Savoyai-szobor kétségtelenül művészi értékű, és nagyon jól beillik a Vár panorámájába. Most, hogy nincs a helyén, egyenesen hiányzik.

Helytelen azzal érvelni, hogy ha Budapesten nincs Mátyás-lovasszobor — mint Kolozsvárt Fadrusz remekműve —, a már meglevő Savoyai-lovasszobrot végleg el kell távolítani. Ahhoz, hogy ismét régi helyére kerüljön, elég, hogy nagy értékű, művészi szobor, és főleg az: díszíti a Vár előterét.

Eltekintve a Savoyai-szobortól, általában elavult és káros szemlélet az, hogy nem a művészi alkotást, a művészt tiszteljük, hanem kicsinyes elgondolásoktól vezettetve, hajlandók vagyunk remekműveket végleg eltávolítani helyükről — annak ellenére, hogy amúgy is kevés a szép szobor, alkotás hazánk fővárosában.

Dr. Hirsch József
Bp. VI., Szív u. 43.

kép,
két
agyal
ötleté

hagymakupolákat, nem
indig előtűnt egy, amelyet
em láttam, vagy meghök-
zögből a másik, amelyet le-
gy már számoltam, de az is
ogy még nem... Belül fres-
ikonok — az Uszpenszkij-

forultott ki á

Egy egész városnegyedet ki kellett üríteni tegnap este *Noisy-le-Sec-ben, Párizs* egyik keleti külvárosában egy második világháborús repülőbomba robbanásának veszélye miatt. A késő dél-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1989 AUG 1

ESTI HÍRLAP

Budapest

Még egyszer Savoyairól!

Az Esti Hírlap július 22-i számában egy olvasójuk Savoyai Jenőnek, a nagy hadvezérnek lovasszobrát szeretné véglegesen eltávolíttatni eredeti helyéről. „Történelmi tényként" állapítja meg, hogy a tábornagynak nem volt szerepe Buda visszavételében, sőt, „gyűlölte a magyarokat". Nem tudom, hogy a levélíró honnan merítette ezeket az adatokat. Ha fellapozta volna az Új Magyar Lexikont, abban olvashatta volna, hogy „... a Bécset ostromló török sereget elűző csapatok egyik főparancsnoka volt, majd részt vett Buda visszafoglalásában (1686)." Minden történelemkönyv megírja, hogy 1697-ben Zenta mellett megsemmisítette a török sereget. E győzelem eredményeként kötötték meg a karlóczai békét 1699-ben, amely a temesi bánság kivételével véget vetett a törökök magyarországi uralmának. Ezért kapott Savoyai a Csepel-szigeten birtokot, és ezért honfiúsította az 1712–15 évi magyar rendi országgyűlés. 1716-ban pedig elfoglalta Temesvárt és az ennek következtében létrejött pozsarevaczi béke értelmében végleg felszabadult hazánk a török megszállás alól. Arról is beszámoltak a régi krónikák, hogy Lipót császár 1703-ban őt szemelte ki a Rákóczi szabadságharc leverésére, de Savoyai nem vállalta ezt a feladatot. „A békés megegyezést hirdette az udvarnál". (Révay nagylexikona, 851. oldal.)

Franciának született, a német császár szolgálatában harcolt, de hazánk méltán állított szobrot neki, az országot felszabadító nagy hadvezérnek. Méghozzá nem is akármilyet! Róna József emlékműve a főváros legszebb lovasszobra!

K. Sz. György
Bp., V., Nagy Ignác utca 19/b.

RIPKA FERENCZ,
a gödöllői Erzsébet-szobor végrehajtó-bizottságának elnöke.

RÓNA JÓZSEF, SZOBRÁSZMŰVÉSZ.

KAPCZY VILMOS FŐSZOLGABÍRÓ,
a gödöllői Erzsébet-szobor-bizottság elnöke.

totta volna. Hamarabb vallotta magáénak azon eszméket, melyekkel Carlyle és népszerűsítői átalakították az angol társadalom közfelfogását. Előbb hozta összhangba a tudományos és a tiszta kereszténység fölfogást, mint azt ez a két nagy elme s utánok mások tevék. És legalább én a fölállítása óta jóval több, mint félszázadnak lepergése után nem tudok kimutatni. Széchenyi rendszerében egy fő mozzanatra vonatkozó tételt sem, melyet ez a nemzetek életében is már számot tevő idő ne igazolt volna, vagy olyat, melyet nem az iránta érzett hála és kegyelet, hanem a saját létérdekei szempontjából a magyar nemzetnek szabad lenne tekinteten kívül hagyni. Nincs Széchenyi Istvánnak nagyobb alkotása, mint ez a társadalom-politikai rendszer és nincs annál nemzetünknek sem becsesebb szellemi kincse». Az előadást megtapsolták.

Mikszáth Kálmán folytonos taps közt foglalt helyet a felolvasó asztalnál s egy pompás novellát olvasott föl «A szökevények» czímen. Ez volt Mikszáth székfoglalója.

Egy vidéki város a maga kollégiuma homlokzatára ezt a felirást teszi: «A haza minden előtt». Ez nem tetszik a Bach-korszak kerületi főnökének, s ráparancsol a kurátorra, hogy más, kevésbbé izgató felirást tétessen oda. Keresnek más föliratot, de nem találnak. Díjat tűznek ki, mind hiába. Végre az utolsó pillanatban hozza egy fiú ezt a feliratot: «Praesens, imperfectum, perfectum, futurum», a mi tudvalevőleg négy nyelvtani műszó: jelen, félmult, mult, jövő. A kurátor ki akarja kergetni a fiút a maga föliratával. Hiszen ez nem jelmondat! De az ifjú azt mondja: Ez a négy szó mást is jelent: «A tökéletlen jelen, a tökéletes jövő». Most a kurátor ujjong örömében, ezt a feliratot megengedi a kerületi főnök, kit ezért nemsokára Bécsből — nyugalomba helyeznek. Az az ifjú ember magának a kerületi főnöknek a fia volt. És midőn az ujra magyarrá vált időben egy hazafi a felirat szerzőjére kétezer holdas birtokot hágy, a fiatal cseh báró bejön az országba és itt gazdálkodik a birtokán. A gazdatisztje úgy intézi a dolgot, hogy a fiatal báró beleszeret az ő (a gazdatiszt) feleségébe és megszökteti. Most a gazdatiszt az úr a birtokon. Húsz év után a báró nőűl szeretné venni az asszonyt, hogy gyermekeinek nevet adhasson. Akkor tünik ki, hogy ez a nő nem is volt a gazdatiszt felesége.

A zamatosan megírt elbeszélés nagyon tetszett a közönségnek.

*

A közülés után megtartották a szokásos lakomát az «István főherczeg» fogadóban, a hol mintegy hetvenen voltak jelen.

Az első felköszöntőt báró *Eötvös* Loránd mondotta a királyra, *Joannovics* György az elnökre, *Szily* Kálmán az új tagokra, kiknek nevében először *Földes* Béla mint új rendes tag, később *Istvánffy* (botanikus) a levelező tagok nevében és *Kozma* Andor a maga nevében válaszolt. Felköszöntötték a főtitkárt, az osztályelnököket és titkárokat, stb. stb. *Concha* Győző találó szavakkal tolmácsolta a tagok ragaszkodását Eötvös báróhoz. Báró *Eötvös* mégegyszer felszólalt és az akadémiának két idegen földön, Bécsben élő és a magyar tudományt ott is buzgón mívelő tagjára: Károlyi Árpádra és Thallóczy Lajosra emelte poharát. *Szily* Kálmán Mikszáthot köszöntötte föl, *Mikszáth* feleletében az Akadémia nesztorát, Tóth Lőrinczet éltette. *Czobor* Béla a jelenlevők közt legidősb akadémikust, a 80 éves Joannovics Györgyöt köszöntötte fel.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Erzsébet királyné Gödöllőn 1867—1897. Emlékkönyv, a gödöllői Erzsébet-szobor leleplezési ünnepélyére. Ma állítja fel a kegyelet Erzsébet királynénk ércz-szobrát Gödöllőn, a hol a boldogult életében annyira szeretett időzni. Ezen alkalomra a szoborbizottság emlékkönyvet is iratott, mely a fenti czím alatt jelent meg. *Ripka* Ferencz, a végrehajtó-bizottság tevékeny elnöke írta meg szépen és nagy gonddal. A boldogúlt királyné egykori környezetétől, bizalmasaitól sok adatot sikerűlt összegyűjtenie, a melyekből aztán megkapó képet rajzolt a gödöllői életről, midőn Erzsébet királyné s felséges családja tagjai ott időztek. Leírja a kastély belsejét, pompás berendezését, természeti szépségekben dús környezetét, az uralkodó-család tagjainak ottani életét, szokásait, szórakozásait s ide vonatkozólag sok érdekes, a nyilvánosság előtt nagyjában eddig ismeretlen dolgokat elmond. Az emlékkönyvbe *Győry* Lóránd is irt egy hangulatos költeményt, *Kern* Aurél pedig zeneművet «Erzsébet-Himnusz» czím alatt. A több képpel és képmelléklettel érdekesebbé tett emlékkönyv árusításából befolyó összegből, a gödöllői szegény iskolás gyermekek javára, «Erzsébet-alapítvány»-t fognak létesíteni.

Opler Pál április 28-án fölvett amateur fényképe.

A király, a mint Wlassics minisztertől és a választmány tagjaitól kísérve, elhagyja a Mücsarnokot.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelentek: «*Istenért és a szabadságért*». Irta *Vértesi* Arnold. Érdekes regény a kuruczvilágból, melylyel legújabban oly szívesen foglalkoznak íróink. Először lapunk «Regénytár»-ában jelent meg s külön kötetben is általános érdeklődésre tarthat számot változatos cselekvényével, vonzó előadásával. A hatását csinos illusztrácziók is emelik. Ára 2 K. 40 fill. — «*Cougourdan Márius*». *Mouton* Jenő franczia írónak humoros regénye, melyet «Regénytár»-unkból jól ismer az olvasó s mely egy Háry János-féle alaknak kalandos elbeszéléseit tartalmazza, kötetben is megjelent. Ára 3 korona. — «*Aranyos Köd*». Irta *Gaál* Mózes. Tizenkilencz apró rajz, hangulatkép és elbeszélés van e kis kötetben. Csaknem valamennyi a szerzőnek szülőföldjéhez, a Székelyföldhöz való ragaszkodásából, gyermeki kegyeletéből és visszaemlékezéseiből meríti tárgyát. Némelyik darabjában, mint a «Czirjék úrfi» czímű, jellemrajzra, egy-egy alaknak érdekes megelevenítésére törekszik az iró. Előadása érzelmes, sokszor szentimentalizmusra hajlandó; stilusa gondos, magyaros. A kötetet a Franklin-Társulat adta ki; ára 2 korona 40 fillér.

Tóth Benő: «Mohok és vadvirágok.» E kis verskötetben hazafiság, szerelem, a szülőföld utáni vágyakozás a legtöbb vers tárgya. Jó részük német földön, Jénában, Lipcsében, Thüringiában készűlt; ezekben a honvágy kifejezésére igyekszik a költő hangokat találni. Sajnos azonban, szándékai dicséretességével nincs arányban költői alakító ereje; érzéseit ritkán tudja eredeti, érdekes módon kifejezni, legtöbbnyire a százszor és százszor megénekelt eszmékkel, rég idő óta elhasznált képekkel és fordulatokkal találkozunk a verseiben. A hol pedig minden áron valami újat akar mondani a dagály útvesztőjébe téved. Hajlamai a magyar költészet nemesebb hagyományai felé vonják, de képzelete alant jár, eszmélkedése pedig alig emelkedik fölül a köznapi próza szinvonalán. A formával is örökösen küzd, egy-egy rím kedvéért sokszor még a nyelv helyessége is csorbát szenved. Annál különösebb, hogy egyszer-másszor olyan mesterkélt, nehéz versformákkal is megpróbálkozik, mint a madrigál, meg a sestina. Egy-egy kifejezésében, szóösszetételében, mint a «lánghév», szív-érzet», «szívvilág», mintha a Vörösmarty előtti költészet mondva csinált frazeologiája ütné meg az olvasó fülét. Ezekkel szemben ugyan furcsán hangzik versben, még hozzá rímben az «ebadta». A Franklin-Társulattól csinosan kiállított kötet ára két kor. 40 fillér.

Széchy Mária, Dóczi Lajos verses vígjátéka, a Nemzeti Szinház játékrendjének egyik darabja, új és szép kiadásban jelent meg a Lampel-féle (Wodianer) czégnél. Ez Dóczi munkáinak új kiadásából (előbb már a «Csók» vígjáték és «Faust» fordítása jelent meg) a harmadik kötet, s diszkötésben is kapható. Ára fűzve 4 kor. 50 fill., kötve 7 kor. 50 fill.

Modern élet a vármegyében. Irta *Luby* Károly. Nagyobb számu elbeszélést tartalmaz a könyv, leg-

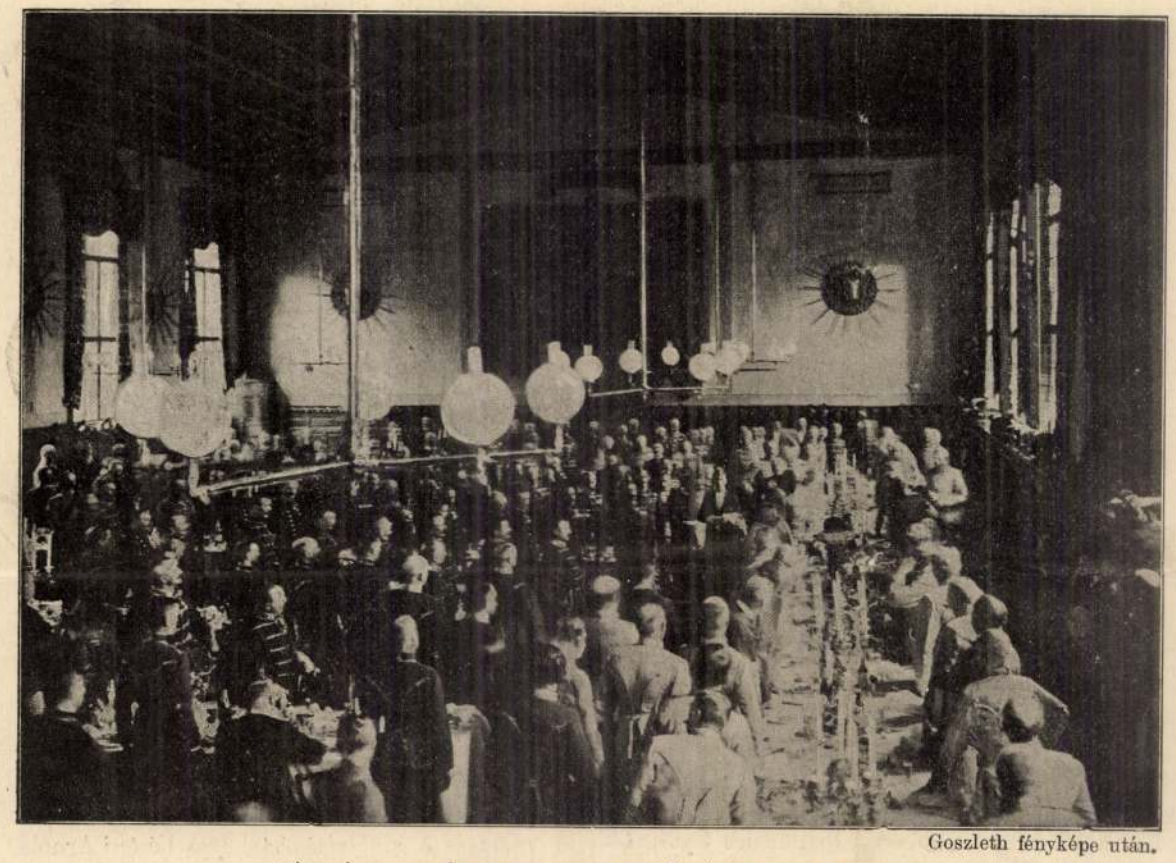

Goszleth fényképe után.

ZÁSZLÓSZENTELÉS A LUDOVIKA AKADÉMIÁBAN. — A díszlakoma.

inkább a vidéki gentri-életből. Szerző tárgyait szeretettel és törekvéssel dolgozta fel. A csinos kiállításu kötet Balassa-Gyarmaton a szerző kiadásában jelent meg.

A bor-ág és nedűje. Irta *Hanusz* István. A jól ismert nevű szerzőnek egyik legérdekesebb munkája ez, melyben tárczaszerű könnyedséggel a szőlő és bor történetét tárgyalja. Részletesen beszél a szőlő-növényről, fölemlítvén a legnagyobb, legrégibb tőkéket, élénk képet rajzol a magyar bortermelésről s a borról általában, érdekes dolgokat mond el a pohárköszöntések történetéről s a világhírre vergődött óriási hordókról is. Arra is meglepő adatokat találunk, hogy mikép húzódik vissza a szőlő éjszak felől úgy, hogy pl. a hol a középkorban még jó és sok bor termett, ott ma már teljességgel nem tenyészik a szőlő. S mindezt vonzóan, sok történeti adattal, tréfás anekdotával fűszerezve tárja a szerző olvasója elé. A könyv Kecskeméten *Sziládi* Lászlónál jelent meg, ára 2 korona.

Mathematikai és természettudományi értesítő. A Magyar Tud. Akadémia III. osztályának folyóirata. Szerkeszti *Kőnig* Gyula. Eme tudományos folyóirat XIX. kötetének 2-ik füzete jelent most meg, melybe *Onódi* Adolf, *Bugarszky* István, *Kövesligethy* Radó, *Almásy* György, *Pekár* Dezső, *Tangl* Ferencz és *Rigler* Gusztáv írtak értekezéseket.

Jótékonysági ünnepély az operaszinházban. A tüdőbetegek szanatoriuma javára az operaszinházban e hó 17-ikére *tavaszi ünnep* volt kitűzve. Az ünnepély védnökségét *Klotild* főherczegasszony vállalta el. A programm igen gazdag volt. A filharmonikusokon kívül, a kik teljes számban válogatott műsorral vettek részt, közreműködnek még magánjelenetekben a Nemzeti Szinház művészei és művésznői, az operaház valamennyi kiváló magánénekesnője és magánénekese, valamint összes magántánczosnői és végűl a teljes operai tánczkar és énekkar. Részletesb tudósítást e jótékony ünnepélyről lapunk jövő heti száma-ad.

Blaha Lujza, mint a Nemzeti Szinház örökös tagja. *Széll* Kálmán, a belügyminiszterium vezetésével megbizott miniszterelnök május 1-től kezdődőleg báró *Splényi* Ödönné Blaha Lujza asszonyt a Nemzeti Szinház örökös tiszteletbeli tagjává nevezte ki. Blaha Lujza asszony ezek után, május 13-án a «Tündérlak Magyarhonban» előadásán már mint örökös tiszteletbeli tag lépett a Nemzeti Szinház szinpadára. A Népszinházban ezentúl is vendégszerepelni fog.

Vígszinház. A franczia bohózatok egyik legkedveltebb írója, *Bisson*, írta a «*A vizsgálóbiró*» czíműt is, melyet május 10-én adtak először a Vígszinházban. Magyarra Salamon Ödön fordította. Bisson írt ugyan ennél elmésebb darabokat, de mulatságos ez is. A darab főszereplője Leplantois vizsgálóbíró, kinek gyengéje, hogy a bűnjelek nyomozásában rendkívül szigorú, s a vádlottak czipőtalpának megvizsgálása tartozik nyomozási rendszeréhez. Leplantois rendszerét egy ujságíró akarja nevetségessé tenni, s névtelen levélben följelenti magát, hogy gyilkos. Leplantois, a nagyképű bíró elfogatja, egy hónapig vallatja, de semmit sem bir tőle megtudni. Van egy másik ilyen gyanuba kevert ember is, de azzal sem mehet semmire. Ezek ketten aztán úgy tréfálják meg, hogy egész családját oda csődítik egy vendéglőbe, a hol a bíró úrnak találkozója van egy szinésznővel. Végre is szegény Laplantoisnak le kell mondani állásáról. A bohózatot vígan játszották el Gál, Góth, Tapolczai, Vendrei, Balassa, Rónaszéki, Bárdi, Győző, Hunyady Margit és Varsányi Irén.

Szinkörök. *A budai szinkör* május 15-ikén megnyílt. *Makó* Lajos temesvári szintársulata fog benne játszani az egész nyáron. Bemutató előadásul új eredeti népszinművet játszottak «*Liliom Klári*» czím alatt; szerzője *Dóczy* József, ki nehány szép dalt is irt népszinművéhez s úgy látszik, mint dalszerző szerencsésebb. Egy pár jelenete a darabnak tetszett. Az előadás maga elismerésre méltó volt. — A *városligeti szinkör* is megnyilt máj. 15-én. Most is Feld Zsigmond társulata játszik benne.

Feszty Árpád új képe. *Feszty* Árpád, a jeles festőművész, ki hosszabb idő óta Florenczben lakott, május 4-ikén állította ki ott legújabb festményét, mely már nagyságánál fogva is feltünő s megkapón tünteti föl *Krisztus sirbatételét*. A florenczi lapok és műbirálatok nagy dicséretekkel irnak Feszty Árpád ez új festményéről. A kép néhány hétig marad Florenczben, s azután megy külföldi körutjára, a mely nyilván mindenütt diadalát fogja jelenteni a magyar művészetnek. Maga Feszty Árpád pedig közelebb családostól visszatér Budapestre.

A Műcsarnok tavaszi kiállításának kitüntetései. A Műcsarnok birálói már itéltek a tavaszi kiállítás pályadíjairól. Az állami *aranyérmek* odaitélése tárgyában a bíróság csak javaslatot tesz, a végleges döntés joga a közoktatásügyi minisztert illeti. A magyar művészeknek szánt aranyéremre a bizottság *Strobl* Alajos szobrászt ajánlotta a «kürtös» szoborműért, egyszersmind múltjára és érdemeire való tekintettel; a külföldiek aranyérmére pedig *Lenbach* mestert. A *4000 koronás* társulati díjat a pályabíróság *Magyar-Mannheimer* Gusztáv festőművésznek adta. A 450 koronás báró *Harkányi* Frigyes-féle díjat, mely a Műcsarnokban elsőízben kiállító művészek számára szól, egyhangulag *Pór* Bertalannak itélték oda, «Tanúlmány» czímű olajfestményeért.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia május 13-iki ülésén *Pauler* Gyula elnökölt, és *Vargha* Gyula levelező tag, az országos statisztikai hivatal igazgatója számolt be az idei *népszámlálás eredményéről*.

Vargha Gyula fölhasználta a mult évi népszámlálás eredményeit, s az 1787 óta ismeretes adatokat is. Magyarország lakosságának szaporodása száz három év alatt, csak 84 százalékot tesz, a mi nem nagy. Anglia népessége a mondott idő alatt megháromszorosodott. Magyarország népessége alúl maradt a kétszeresen is. A legutóbbi népszámlálás azt tanítja, hogy egészben véve elég kedvező szaporodásunk az ország különböző vidékein más-más, egymástól igen elütő képet mutat. Szaporodásunk legnagyobb a Duna-Tisza közén, a hol megüti a 18 százalékot, a Tisza balpartján már csak 12, a Tisza jobbpartján 10, Erdélyben 9, a Duna balpartján 8, a Maros és Tisza közén 7, a Duna jobbpartján csak 5 százalék a szaporodás. A Dunántul, helyenként, például Tolna vármegyében fogyott a lakosság, Veszprémben, Győrben, Somogyban gyér a szaporodás, úgy, hogy a Dunántul átlagos 5 százalékos szaporodása csak Vas vármegyének köszönhető, a hol 15 százalék volt a szaporodás. A városok szaporodása nagyobb a megyei szaporodásnál, a mi nem mondható egészséges állapotnak. A városok között első helyen áll Zágráb 50, aztán Budapest 46 s a harmadik helyen Kolozsvár 31 százalékos szaporodással. A legutolsó népszámlálás örvendetes eredménye, hogy *a magyarság elérte az abszolut többséget* 50.62 százalékot, s ez biztató tanulsága, hogy a magyar faj általán szaporább a nemzetiségeknél. A megéljenzett előadás után *Hegedüs* Loránt képviselő, mint vendég értekezett «A szocziológia sarktétele» czímen. Eljött meghallgatni a 87 éves *Jókai*

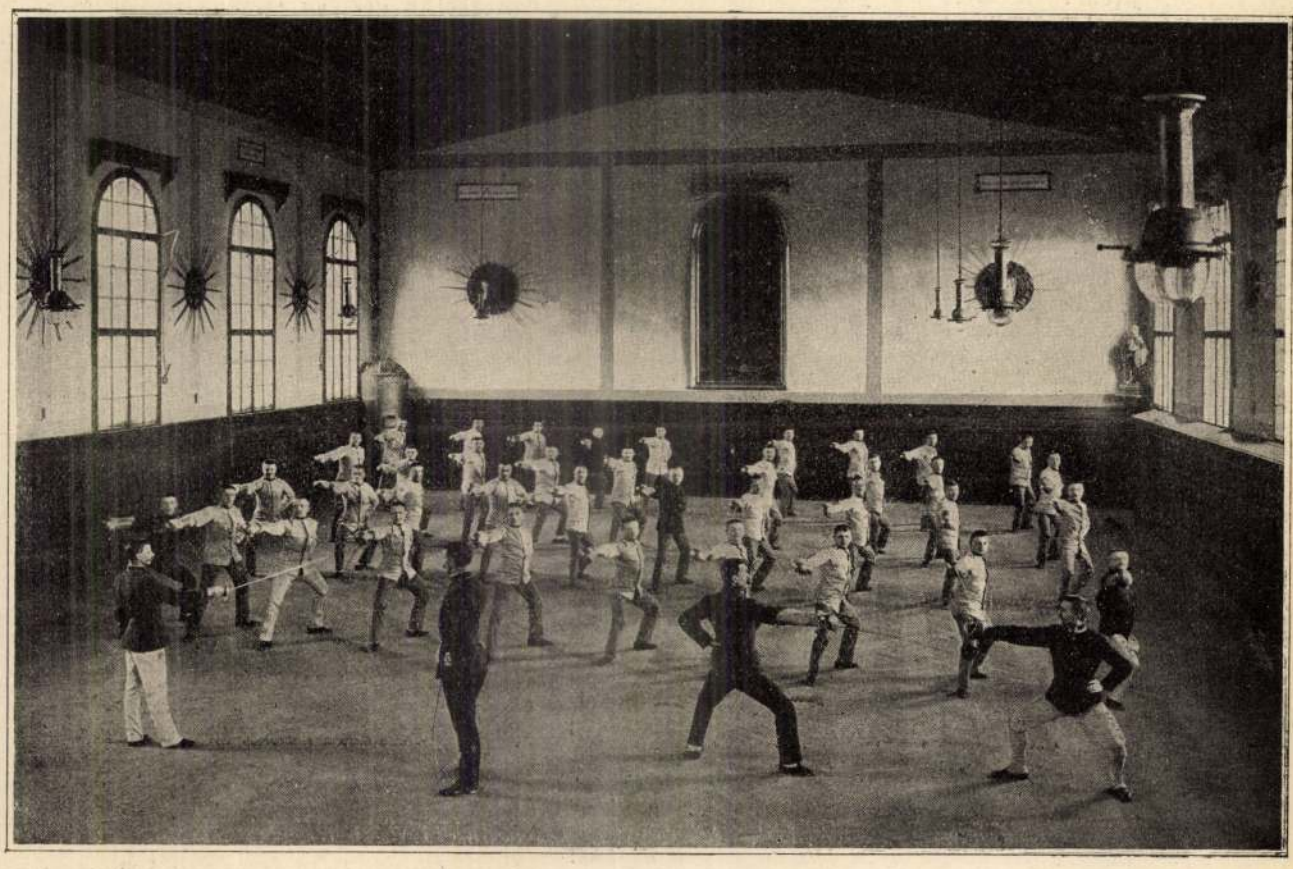

vívás.

A LUDOVIKA AKADÉMIÁBÓL.

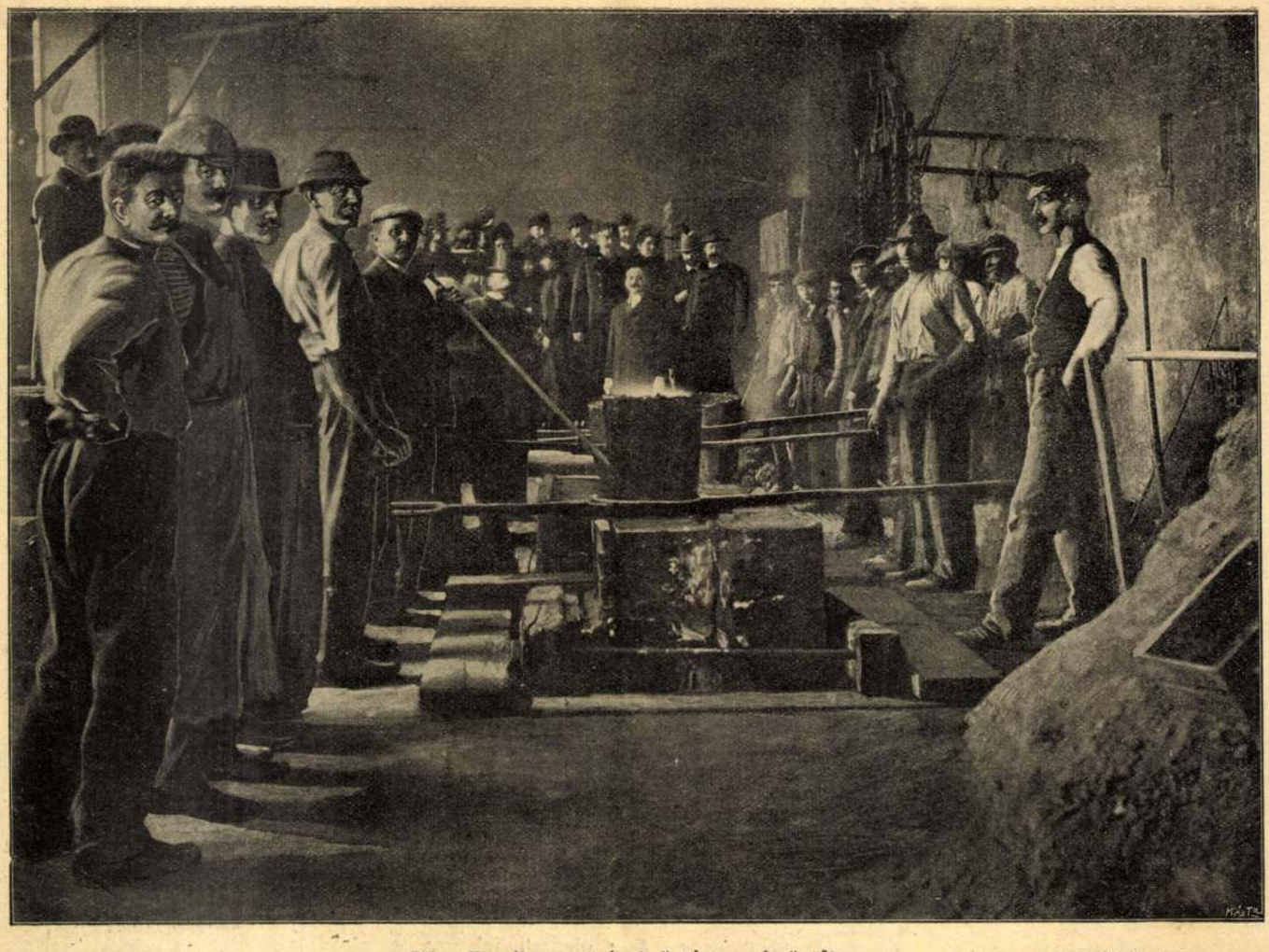

Róna Erzsébet-szobrának öntése az ércöntőben — Az Uj Idők fényképe

Még egy stáció

Írta MALONYAY DEZSŐ

Elindult egyszer két ember, — egy asszony, meg egy ember, — hogy mennek, mennek, messze, messze és egymásé lesznek, és boldogok lesznek.

Nagyon siettek.

Mert azt hitték, hogy szeretik egymást.

Hittek ők már ilyesmit máskor is, de aztán látták, hogy nem az volt az igazi. Most azonban, most bizonyosan hitték, mielőtt elindultak, hogy soha még így nem szerettek. Soha! Soha! Hát elindultak, hogy egymáséi lesznek, és boldogok lesznek.

Nagyon siettek.

Még csak mentek, még meg se érkeztek, az úton az ember egyszer belenéz jól az asszony szemébe és azt látja, hogy iszen az nem ő rá gondol!... Nem!

— Kire gondol?

Az asszonynak villant egyet a szeme és inkább szomorúan, vállat vont. Nem gondolt senkire. És éppen ez a legszomorúbb, ilyenkor, amikor két ember elindul, hogy egymásé lesznek, hogy boldogok lesznek.

... Az ember fölugrik, megkapja a kupéajtó kilincsét, úgy hogy az elgörbül a markában. A vonat rohan velük, viszi őket oda, ahová indultak. Menni kell! Visszatérni nem lehet?... Az asszony nyugodt maradt, behunyta a szemét s mintha elaludt volna. Már ő tudta, hogy visszatérni nem lehet. Az ember pedig reszketve várta, hogy mondjon hát valamit, mentegesse magát, kérlelje, vagy akár hazudjék, vagy akármit, csak szóljon!

Az asszony nem szólt egy szót se.

— Itt hagyom! Soha se látjuk többé egymást.

Az asszony nem szólt egy szót se.

Az ember kitántorgott a kupé-folyosóra. Forró homlokát a jégvirágos ablaküvegre nyomta; izzó lehelete alatt könyezve olvadt szét a virág, amit a tél rajzol az üvegre, amikor tavaszról álmodik.

— Ha megfojtanám! — gondolta, mert szerette volna kitépni a lelkét, a gondolatait, mindent, ami valaha a másé volt már belőle s ami valaha még a másé lehet...

A vonat lassabban haladt. Valami hágóra kapaszkodott, jobban zihált s a kürtből ki-kicsapódó lélegzetének szikrafelhői ott rebbentek el az ablak előtt. A mi emberünk pedig úgy érezte magát, mintha az ő agya égne s abból szakadnának szikrafelhők, ki a dermedt téli éjszakába.

— Hátha kijön utánam?! — gondolta, mert jólesett volna neki, azonnal megbocsátott volna, ha kiszól hozzá az asszony. Nem, nem hívta.

Nem voltak még két lépésnyire egymástól, mégis milyen messze voltak már egymástól!

Éles fütty, — megállt a vonat.

Künt, a dermesztő téli éjszakában valami kis állomás nevét kiáltotta a vasuti kalauz.

A mi emberünk egyet gondolt. Azt gondolta, hogy nem megy tovább, hogy visszamegy. Kiszállt.

Egy kis pályaház szigorgott a hóban, néhány árva akácfa mögött. Egy nagy bundás vasuti ember lóbált a ház előtt egy homályosan pislogó lanternát.

Fogalma se volt arról, hogy hol lehet, — de mindegy, itt marad! A másik, az asszony, csak menjen tovább, el arra, messze, — ő meg majd visszatámolyog valahová emerre! Hisz' ugyis, soha, soha meg nem találnák egymást, ha akár az örökkévalóságot járnák is be együtt. Jobb, ha mindjárt elvesztik egymást!

Jobb.

Megint fütyült a vonat. A bundás ember csöngetett, a vonat indult.

Uj Idők 1901. VII.

A mi emberünk igazán ott maradt.

Még lassan megy a vonat... még utólérhetné... Vagy ha az asszony most fölkelne s kiugranék a kocsiból, hogy ő is itt maradjon...

Vége! vége!

Megy, távozik a vonat, fekete kigyó, két piros szeme még látszik, amint csúszik, csúszik el a messzeségbe, abba a feketébe.

A mi emberünk meg azt gondolta, hogy ő majd visszatalál abba a hajnalos reggelbe, ahonnan elindultak, együtt.

— Mikor indul visszafelé a legközelebbi vonat? — kérdezte a bundás embert.

Az azt felelte neki: — mindjárt.

Addig hát bement a váróterembe.

Ott néhány munkás szundikált a padon, rossz szaggal lehelték teli a szűk helyiséget. Sovány kis batyujuk a fejük alatt, mellettük a jégvágó csákány, az egyik még álmában is fogta a csákánya nyelét. A vaskályha izzó pirosra volt fűtve, a bundás ember a kályha mellé állt pipázni, odébb egy szobával, az urasabb váróteremben asztal is volt, de a kályhában nem volt tűz.

— Mikor jön már az a vonat? — kérdezte később a bundás embert, aki állva aludt s úgy szopogatta a pipáját

— Majd gyün, — morgott az kedvetlenül. — Majd csöngetek, ha itt lesz.

— Hány órakor?

— Reggel félhatkor is szokott gyünni egy.

Alig mult éjfél, s most itt ácsoroghat reggel félhatig!

— Azt csak tudhatná pontosan, hogy mikor közlekednek itt a vonatok! — támadt türelmetlenül a bundás emberre.

Az Országos Képtár metszet-kiállítása
Green Valentine metszete Reynolds után

— Hát iszen tudom — felelt az készségesebben, mert mégis csak úr az, aki goromba a szegény emberhez. — De ilyen havas világban semelyik se bizonyos. Ha ippeg tetszik, hát a tiszt úr jobban tudja, attól tessék megkérdezni.

— Menjen, kérdezze meg.

A bundás ember gondolkozott. Rándított a vállán s ráköpött az izzó kályhára s aztán dörmögte:

— Maradhasson már egy kicsit a tekintetes úr! Majd csöngetek én, ha gyün, — mondtam.

— Hol az állomásfőnök?

— Hát hun vóna?!... A feleségit virrasztja.

— Beszélni akarok vele.

— Hát csak tessék! Ahun lesz a'!... Beszélhet annak a tekintetes úr!

A mi emberünk ment az ajtó felé, amerre a bundás ember mutatott, az irodába.

Az irodában egy füstös, bevakult petróleum-lámpás pislogott; az asztalon percegtek a jelző masinák. Nem volt senki az irodában.

— Jó estét! — mondta kétszer is a mi emberünk. Nem kapott rá választ.

Ment tovább. Egy hideg folyosón botorkált. Valami kis világosság verődött ki oda a hátulsó szobából. Megbotlott egy vizes kantában, de arra a csörömpölésre se mutatkozott senki.

— Jó estét! Nincs itt valaki?! — kiáltott hangosabban s ment a hátulsó szoba felé.

Az ajtóhoz érve, látta, mi van ott a szobában. Abban a szobában egy halott feküdt az ágyon.

Az éjjeli szekrényen szintén egy füstös, bevakult petróleum-lámpás pislogott. Az ágy mellett pedig, lábtól, ült egy ember. Könyöke a térdin, álla a tenyerében, — vasuti tisztisapka volt a fején. Karján meg a piros szolgálati jelvény, a piros karkötő. Az ember is azt várta, amit a mi emberünk, hogy mikor érkezik s mikor indul a legközelebbi vonat?...

A mi emberünk megdöbbenve szemlélte néhány pillanatig azt a fakó készülődést az utolsó útra, — aztán nesztelenül tért vissza a folyosón, akár attól tartott volna, hogy valaki fölébred, ha zajt csinál.

Visszament a váróterembe, a fűtött kályha mellé.

A bundás ember mind ott állt még, állva aludt s úgy szopogatta a pipáját.

— Meghalt az állomásfőnök felesége? — kérdezte a bundás embertt

— H'ászen mondtam már egyszer! — felelt a bundás ember és mivel ez az úr olyan maradthatatlan, hogy mindig beszélni kell neki, ő bizony nem beszél. Fogta homályosan pislogó lanternáját, fülire húzta bárány-bőr sapkáját és inkább kiment a pályaudvarra, ott baktatott föl s alá a sinek közt.

Ezután, mintha hajnalodni kezdett volna. De olyan vén volt az a hajnal is, mintha csak az éjszakai sötétség fáradt volna szürkébbé.

A mi emberünk is ki akart menni járkálni, de a hideg éppen akkor kergette be a bundás embert: Valamivel szelidebbé fázott.

— A teremtésit ennek az időnek, — mondta, miközben szenet lapátolt a tűzre. — No! mindjárt itt lesz már a tekintetes úr cúgja is.

És készült, a kályha mellé állva, elaludni.

— Mi baja volt annak a szegény asszonynak? — kérdezte a mi emberünk.

— Annak?... Semmi baja se volt annak.

— De hisz' meghalt?!

— Hát mer' azt vette a fejébe. Hijába vigyázták. Tegnap éccaka mégis csak kifeküdt a kétszázkettes elé, ami Pestrül gyün. Ippen az elé, akin a tekintetes úr gyütt meg az imént.

— De hát miért? — kérdezte a mi emberünk. Olyan

KÖNYVEKRŐL ÉS IRÓKRÓL

RÓNA JÓZSEF: Egy magyar művész élete

Két vastag kötetet tett le Róna mester a szerkesztőség asztalára. Te jó Isten, mondottuk, itt alaposan túltesz a többi magyar művészen. A mi festőink, szobrászaink s egyéb művészeti szakértőink ugyanis csak a napilapok vasárnapi számait írják tele. Ők csak levelenként kapják a borostyánt. Róna mester, gondoltuk, vaggonszámra fogyasztja a papirost. De a bizalomhiány indokolatlan. Ő sem író, de van mondanivalója. Úgy ír, ahogy beszélget, a dolgokat, embereket, élményeket ceruzavázlatok módján veti papirosra. Hatvanöt éves élete minden kis és nagy epizódját elmondja — s a kicsinyek sokkal érdekesebbek, mint a nagyok. Az, hogy mikép élt egy kolduszegény zsidó család bibliai tisztaságú életet. Mint mulattak a nyolcvanas évek bécsi Rahl-tanítványai és Zumbusch szobrásznövendékei a híres »G'schnass-Fest«-eken. Miként élt otthonában Kossuth Lajos és mit mondott Bánffy Dezső Ferenc Józsefről, milyen szegény, zavarodott ember volt Feszl Frigyes . . . mindez egy sokat ócsárolt, de megkapóan tevékeny korszak diorámáját adja. Visszaemlékezések vázlatkönyve ez a két kötet. Könnycseppek is vannak lapjain, többször a jóízű nevetés, mint a melancholia könnyei. Nem azt mondjuk róla, ami nagyképűség volna: hogy az utolsó félszázad kortörténetéhez szolgáltat művészeti adatokat. Nem. Ennél fontosabb. Egy ember élete van benne minden hibáival és jóoldalaival, nyers erővel rekonstruálva.

FRITZ BURGER: Einführung in die moderne Kunst

Tíz éve, hogy ennek a könyvnek az első kiadása megjelent. Írója már akkor is halott volt: egy lövés leterítette Verdunnél. Nagy tudós volt, még nagyobb gondolkozó. De semmi professzor-vonás benne, hacsak nem rengeteg tudása. Mélyen látta a dolgok összefüggését, a művészetek kozmikus kapcsolatait. A tizenkilencedik század művészetére is, melyet kongeniális szeretettel ért meg, éles reflektorral világít rá. A lényeg új: a tizenkilencedik század festészetében a franciák a klaszszikusok, a harmóniák felfedezői. De a németek az expresszionizmus nagy összefüggéseit, absztrakt világát jobban átértik, mert a franciák racionalizmusa erre alkalmatlan. Burger már elvégezte a helyes korrektúrát abban, ahogy Muther és Meier-Gräfe értékítéleteit át kellett hangolni. Egyes részleteiben mintája annak, hogyan kell ma élvezhető, mélyenjáró műtörténeti könyvet írni.

KÉT KÖNYV MODERN GRAFIKÁRÓL

1. Grimschitz Bruno az osztrák grafika XIX-ik századi történetét írta meg. Írója jeles műtörténész, kitünő ismerője az osztrák baroknak s része volt a Belvedere múzeumainak újjászületésében. Ez a munka ugyan inkább egy sereg finom osztrák rajz reprodukálása kedvéért készült, de azért pompás jellemzést is kapunk a Füger utáni művészetről, a két Alt, Fendi, Schindler, Krafft, Danhauser, Rahl, Schwind, Pettenkofen s mások grafikáján át Klimtig. 2. Meier-Graefe Van Gogh-rajzokból állított össze egy könyvet. Hányadszor már — ki tudná megmondani. Bizonyos, hogy ez a gyönyörű, Wacker műkereskedő kiadásában megjelent mappa is egyike a »propaganda-művek«-nek. Nem épen a tébolydában elhalt nagy francia festő érdekében készült. De mindegy — benne vannak Meier-Gräfe pompás, pregnáns jellemzései. És benne van az új grafika hatalmas hitvallása a struktura mellett, amit a szétfolyó impresszionizmus után ez a nagy francia teremtett meg. Megrázó erő van a könyv lapjain.

WORRINGER WILHELM: Griechentum und Gotik

A nagy német műtörténeti író itt is meglep új gondolataival. Visszatolja Róma és a rénaissance művészeti jelentőségét. De felemeli a görögökét. Beszél a kínai és japán művészi nyelv görögös kifejezésmódjáról. A római művészetnek »jelleme« van, de ez csak szegénység. A görög művészet természet. S az olasz renaissance abszolut értelemben véve nem jelent magasabb kultúrát, mint a gotikus francia katedrálisok művészete. Ezek a vezető-gondolatok világítanak ki könyvéből.

A Műgyűjtő 1929. 256 l.

A Figdor-gyüjtemény

A nagy pernek vége. A Figdor-gyüjtemény, több mint félszázados gyüjtés eredménye, a most következő szezónban több aukción kalapács alá kerül — Wienben. Már néhányszor megemlékeztünk róla, micsoda nehézségekkel, sőt bűnügyi feljelentésekkel komplikálódott ez az ügy, mióta Nebehay Gusztáv berlini régiségkereskedő a világ egyik legérdekesebb gyüjteményét megvásárolta. És amióta — nem kapott engedélyt az osztrák műemlék-bizottságtól a hagyaték elszállítására. A kemény küzdelmeknek, több országra szóló sajtókampánynak vége. Nebehay megállapodott az osztrák hivatalos körökkel. Egy sok műtárgyat felölelő, rendkívül gazdag művelődéstörténeti gyüjteményt teljes egészében átenged az osztrák múzeumoknak teljesen ingyen. És egy különösen érdekes Viennensia-gyüjtemény szintén ajándékképen Wien város múzeumába kerül. Ennek ellenében a többi tárgyat szabadon elárvereztetheti, de csak az osztrák fővárosban. A csupa jó, kiritikán felül álló régiség így alkalmasint zárt csoportokban fog egy-egy nagyobb múzeum vagy gyüjtemény tulajdonába átmenni. A páratlanul álló kályha- és csempegyüjtemény, a poharak, órák, gyűrűk, legyezők, puskaporszaruk, szerszámok, kulcsok stb. sok századot felölelő kollekciói bizonyosan az egész világ gyüjtőinek érdeklődését felkeltik. S hasonlókép a maga nemében egészen példátlan gyermekjáték- és babatárgy gyüjtemény is, ez a miniatűr világa a nagyok régiség-gyüjteményeinek. De épp ennyi figyelemben fognak részesülni a képzőművészet tárgyai is, továbbá a tiroli gótika és a régi osztrák bútorművesség emlékei. A szegényedő osztrák főváros pedig mégis megmentette magának azt, amihez talán amúgy sohasem juthatott volna hozza.

Régiségvámok Európában

Megmlékeztünk már róla, hogy az Egyesült-Államokban a régiségeket magas behozatali vámokkal akarják sujtani. Ezt főleg a bútorkereskedők sürgetésére akarják törvénybeiktatni, mivel az érdekelt körök szerint az »antik« bútorok behozatala érzékenyen érinti az egész amerikai bútoripart. Egy bécsi egyetemi tanár, dr. Paneth Ervin cikket írt erről a kérdésről a »Kunstwanderer« c. folyóiratba. Sorra veszi a nagyobb európai államok eljárását az antik holmik ki- és behozatalánál. Összehasonlításaiból érdekes dolgok derülnek ki. Így megállapítható mindenekelőtt, hogy a régiségek *kivitele* elé sem Németország, sem Anglia semmiféle akadályt sem gördít (azaz semmiféle illetéket utána nem fizettet). Ausztriában minden kivitt darab után a hivatalos érték 10%-át kell az államnak befizetni. Franciaországban pedig a képek, ritkaságok és gyüjtési tárgyak után az érték 12%-át kell a kivitel alkalmával leróni. Ezzel szemben ugyanezen államokban az igazi művészi tárgyak *behozatala* (képek, szobrok, plasztikai tárgyak, stb.) mindig vámmentes, a bútorok és porcellántárgyak után kell ugyan vámot fizetni, de ugyanannyit, mintha új használati darabok volnának, vagyis súlyvámot és nem értékvámot. Ily körülmények között a tervezett amerikai behozatali vámok kulcsa (33%-os lerovás az érték után) rendkívül magasnak mondható. A cikkíró is kétségtelennek tartja, hogy a javaslat törvényerőre emelkedése esetén az európai régiségek árai erősen visszaesnének és az amúgy is lanyha üzleti viszonyok érezhetően romlanának.

Választott bíróságok

A németországi mű- és régiségkereskedők most tartották meg Münchenben ezévi közgyűlésüket Drey elnök vezetése alatt. Ennek a gyűlésnek legfontosabb határozata az volt, hogy a jövőben mindenkor, amikor vita merül fel eladó és vevő közt egy tárgy hamissága vagy árbeli megbízhatósága körül, egy műkereskedői bizottsághoz lehet döntésért fordulni. Két ilyen bizottság lesz: egyik Berlinben, másik Münchenben és ezek a szükséghez képest múzeumi szakértőket is belevonnak az ítélkezésbe.

Dudits Andor

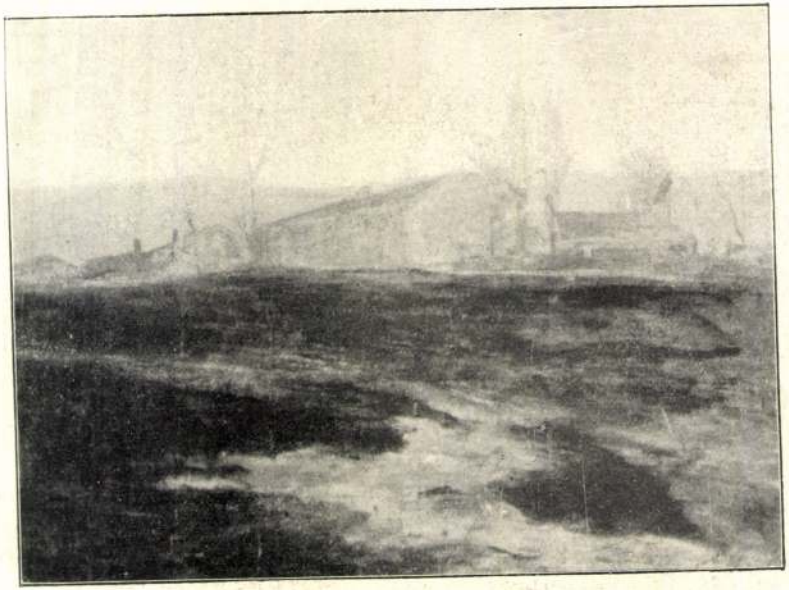

164. Dudits Andor naplemente.

KMT 1898/99. déli kiáll.

Róna József

89. Róna József. zeneleczke.

RIPKA FERENCZ,
a gödöllői Erzsébet-szobor végrehajtó-bizottságának elnöke.

RÓNA JÓZSEF, SZOBRÁSZMŰVÉSZ.

KAPCZY VILMOS FŐSZOLGABÍRÓ.
a gödöllői Erzsébet-szobor-bizottság elnöke.

totta volna. Hamarabb vallotta magáénak azon eszméket, melyekkel Carlyle és népszerűsítői átalakították az angol társadalom közfelfogását. Előbb hozta összhangba a tudományos és a tiszta kereszténység fölfogást, mint azt ez a két nagy elme s utánok mások tevék. És legalább én a fölállítása óta jóval több, mint félszázadnak lepergése után nem tudok kimutatni. Széchenyi rendszerében egy fő mozzanatra vonatkozó tételt sem, melyet ez a nemzetek életében is már számot tevő idő ne igazolt volna, vagy olyat, melyet nem az iránta érzett hála és kegyelet, hanem a saját létérdekei szempontjából a magyar nemzetnek szabad lenne tekinteten kívül hagyni. Nincs Széchenyi Istvánnak nagyobb alkotása, mint ez a társadalom-politikai rendszer és nincs annál nemzetünknek sem becsesebb szellemi kincse». Az előadást megtapsolták.

Mikszáth Kálmán folytonos taps közt foglalt helyet a felolvasó asztalnál s egy pompás novellát olvasott föl «A szökevények» czímen. Ez volt Mikszáth székfoglalója.

Egy vidéki város a maga kollégiuma homlokzatára ezt a felirást teszi: «A haza minden előtt». Ez nem tetszik a Bach-korszak kerületi főnökének, s ráparancsol a kurátorra, hogy más, kevésbbé izgató felirást tétessen oda. Keresnek más föliratot, de nem találnak. Díjat tűznek ki, mind hiába. Végre az utolsó pillanatban hozza egy fiú ezt a feliratot: «Praesens, imperfectum, perfectum, futurum», a mi tudvalevőleg négy nyelvtani műszó: jelen, félmult, mult, jövő. A kurátor ki akarja kergetni a fiút a maga föliratával. Hiszen ez nem jelmondat! De az ifjú azt mondja: Ez a négy szó mást is jelent: «A tökéletlen jelen, a tökéletes jövő». Most a kurátor ujjong örömében, ezt a feliratot megengedi a kerületi főnök, kit ezért nemsokára Bécsből — nyugalomba helyeznek. Az az ifjú ember magának a kerületi főnöknek a fia volt. És midőn az ujra magyarrá vált időben egy hazafi a felirat szerzőjére kétezer holdas birtokot hágy, a fiatal cseh báró bejön az országba és itt gazdálkodik a birtokán. A gazdatisztje úgy intézi a dolgot, hogy a fiatal báró beleszeret az ő (a gazdatiszt) feleségébe és megszökteti. Most a gazdatiszt az úr a birtokon. Húsz év után a báró nőül szeretné venni az asszonyt, hogy gyermekeinek nevet adhasson. Akkor tünik ki, hogy ez a nő nem is volt a gazdatiszt felesége.

A zamatosan megírt elbeszélés nagyon tetszett a közönségnek.

*

A közülés után megtartották a szokásos lakomát az «István főherczeg» fogadóban, a hol mintegy hetvenen voltak jelen.

Az első felköszöntőt báró *Eötvös* Loránd mondotta a királyra, *Joannovics* György az elnökre, *Szily* Kálmán az új tagokra, kiknek nevében először *Földes* Béla mint új rendes tag, később *Istvánffy* (botanikus) a levelező tagok nevében és *Kozma* Andor a maga nevében válaszolt. Felköszöntötték a főtitkárt, az osztályelnököket és titkárokat, stb. stb. *Concha* Győző találó szavakkal tolmácsolta a tagok ragaszkodását Eötvös bárónhoz. Báró *Eötvös* mégegyszer felszólalt és az akadémiának két idegen földön, Bécsben élő és a magyar tudományt ott is buzgón mívelő tagjára: Károlyi Árpádra és Thallóczy Lajosra emelte poharát. *Szily* Kálmán Mikszáthot köszöntötte föl, *Mikszáth* feleletében az Akadémia nesztorát, Tóth Lőrinczet éltette. *Czobor* Béla a jelenlevők közt legidősb akadémikust, a 80 éves Joannovics Györgyöt köszöntötte fel.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Erzsébet királyné Gödöllőn 1867—1897. Emlékkönyv, a gödöllői Erzsébet-szobor leleplezési ünnepélyére. Ma állítja fel a kegyelet Erzsébet királynénk ércz-szobrát Gödöllőn, a hol a boldogult életében annyira szeretett időzni. Ezen alkalomra a szoborbizottság emlékkönyvet is iratott, mely a fenti czím alatt jelent meg. *Ripka* Ferencz, a végrehajtó-bizottság tevékeny elnöke írta meg szépen és nagy gonddal. A boldogúlt királyné egykori környezetétől, bizalmasaitól sok adatot sikerült összegyűjtenie, a melyekből aztán megkapó képet rajzolt a gödöllői életről, midőn Erzsébet királyné s felséges családja tagjai ott időztek. Leírja a kastély belsejét, pompás berendezését, természeti szépségekben dús környezetét, az uralkodó-család tagjainak ottani életét, szokásait, szórakozásait s ide vonatkozólag sok érdekes, a nyilvánosság előtt nagyjában eddig ismeretlen dolgokat elmond. Az emlékkönyvbe *Győry* Lóránd is irt egy hangulatos költeményt, *Kern* Aurél pedig zeneművet «Erzsébet-Himnusz» czím alatt. A több képpel és képmelléklettel érdekesebbé tett emlékkönyv árusításából befolyó összegből, a gödöllői szegény iskolás gyermekek javára, «Erzsébet-alapítvány»-t fognak létesíteni.

Opler Pál április 28-án fölvett amateur fényképe.

A király, a mint Wlassics minisztertől és a választmány tagjaitól kísérve, elhagyja a Műcsarnokot.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelentek: «*Istenért és a szabadságért*». Irta *Vértesi* Arnold. Érdekes regény a kuruczvilágból, melylyel legújabban oly szívesen foglalkoznak íróink. Először lapunk «Regénytár»-ában jelent meg s külön kötetben is általános érdeklődésre tarthat számot változatos cselekvényével, vonzó előadásával. A hatását csinos illusztrácziók is emelik. Ára 2 K. 40 fill. — «*Cougourdan Márius*». *Mouton* Jenő franczia írónak humoros regénye, melyet «Regénytár»-unkból jól ismer az olvasó s mely egy Háry János-féle alaknak kalandos elbeszéléseit tartalmazza, kötetben is megjelent. Ára 3 korona. — «*Aranyos Köd*». Irta *Gaál* Mózes. Tizenkilencz apró rajz, hangulatkép és elbeszélés van e kis kötetben. Csaknem valamennyi a szerzőnek szülőföldjéhez, a Székelyföldhöz való ragaszkodásából, gyermeki kegyeletéből és visszaemlékezéseiből meríti tárgyát. Némelyik darabjában, mint a «Czirjék úrfi» czímű, jellemrajzra, egy-egy alaknak érdekes megelevenítésére törekszik az iró. Előadása érzelmes, sokszor szentimentalizmusra hajlandó; stilusa gondos, magyaros. A kötetet a Franklin-Társulat adta ki; ára 2 korona 40 fillér.

Tóth Benő: «Mohok és vadvirágok.» E kis verskötetben hazafiság, szerelem, a szülőföld utáni vágyakozás a legtöbb vers tárgya. Jó részük német földön, Jénában, Lipcsében, Thüringiában készült; ezekben a honvágy kifejezésére igyekszik a költő hangokat találni. Sajnos azonban, szándékai dicséretességével nincs arányban költői alakító ereje; érzéseit ritkán tudja eredeti, érdekes módon kifejezni, legtöbbnyire a százszor és százszor megénekelt eszmékkel, rég idő óta elhasznált képekkel és fordulatokkal találkozunk a verseiben. A hol pedig minden áron valami újat akar mondani a dagály útvesztőjébe téved. Hajlamai a magyar költészet nemesebb hagyományai felé vonják, de képzelete alant jár, eszmélkedése pedig alig emelkedik fölül a köznapi próza szinvonalán. A formával is örökösen küzd, egy-egy rím kedvéért sokszor még a nyelv helyessége is csorbát szenved. Annál különösebb, hogy egyszer-másszor olyan mesterkélt, nehéz versformákkal is megpróbálkozik, mint a madrigál, meg a sestina. Egy-egy kifejezésében, szóösszetételében, mint a «lánghév», szív-érzet», «szívvilág», mintha a Vörösmarty előtti költészet mondva csinált frazeologiája ütné meg az olvasó fülét. Ezekkel szemben ugyan furcsán hangzik versben, még hozzá rímben az «ebadta». A Franklin-Társulattól csinosan kiállított kötet ára két kor. 40 fillér.

Széchy Mária, Dóczi Lajos verses vígjátéka, a Nemzeti Szinház játékrendjének egyik darabja, új és szép kiadásban jelent meg a Lampel-féle (Wodianer) czégnél. Ez Dóczi munkáinak új kiadásából (előbb már a «Csók» vígjáték és «Faust» fordítása jelent meg) a harmadik kötet, s diszkötésben is kapható. Ára fűzve 4 kor. 50 fill., kötve 7 kor. 50 fill.

Modern élet a vármegyében. Irta *Luby* Károly. Nagyobb számu elbeszélést tartalmaz a könyv, leg-

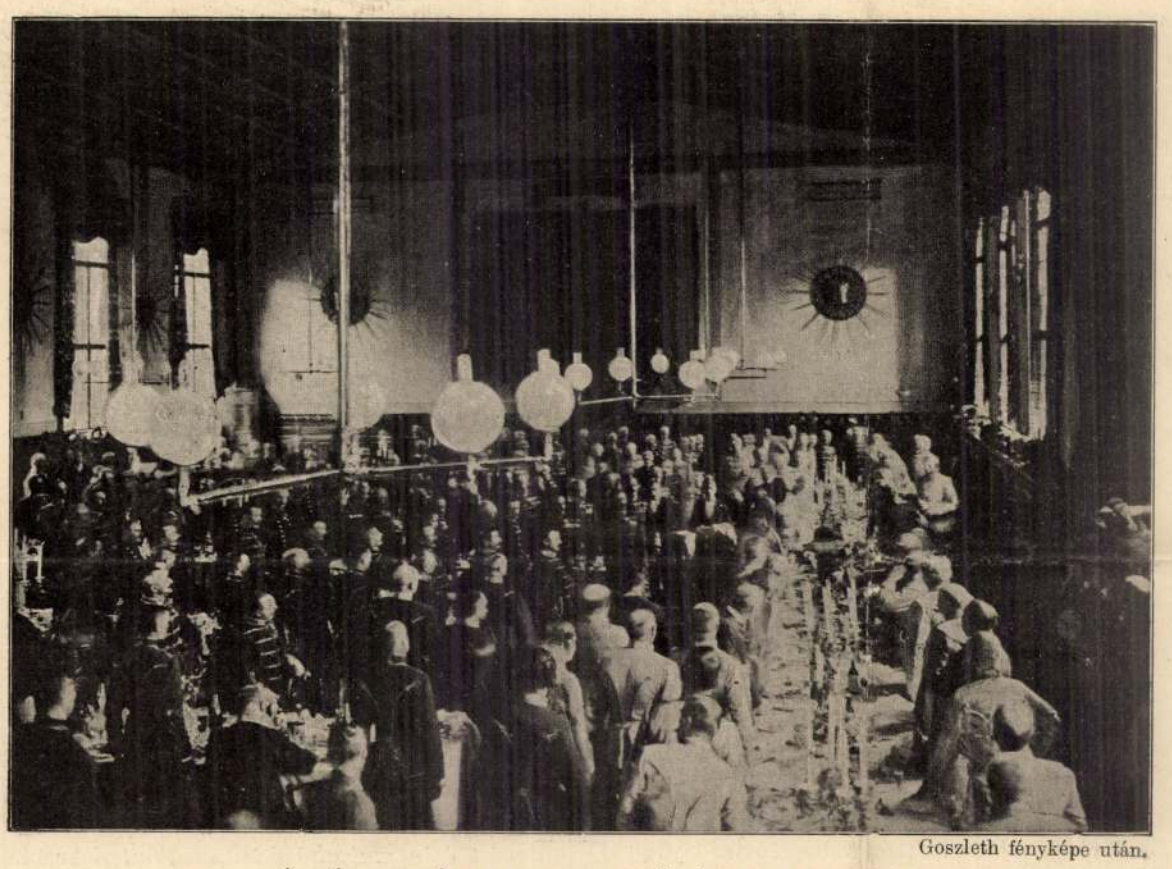

Goszleth fényképe után.

ZÁSZLÓSZENTELÉS A LUDOVIKA AKADÉMIÁBAN. — A díszlakoma.

inkább a vidéki gentri-életből. Szerző tárgyait szeretettel és törekvéssel dolgozta fel. A csinos kiállítású kötet Balassa-Gyarmaton a szerző kiadásában jelent meg.

A bor-ág és nedűje. Irta *Hanusz* István. A jól ismert nevű szerzőnek egyik legérdekesebb munkája ez, melyben tárczaszerű könnyedséggel a szőlő és bor történetét tárgyalja. Részletesen beszél a szőlő-növényről, fölemlítvén a legnagyobb, legrégibb tőkéket, élénk képet rajzol a magyar bortermelésről s a borról általában, érdekes dolgokat mond el a pohárköszöntések történetéről s a világhírre vergődött óriási hordókról is. Arra is meglepő adatokat találunk, hogy mikép húzódik vissza a szőlő éjszak felől úgy, hogy pl. a hol a középkorban még jó és sok bor termett, ott ma már teljességgel nem tenyészik a szőlő. S mindezt vonzóan, sok történeti adattal, tréfás anekdotával fűszerezve tárja a szerző olvasója elé. A könyv Kecskeméten *Sziládi* Lászlónál jelent meg, ára 2 korona.

Mathematikai és természettudományi értesítő. A Magyar Tud. Akadémia III. osztályának folyóirata. Szerkeszti *Kőnig* Gyula. Eme tudományos folyóirat XIX. kötetének 2-ik füzete jelent most meg, melybe *Onódi* Adolf, *Bugarszky* István, *Kövesligethy* Radó, *Almásy* György, *Pekár* Dezső, *Tangl* Ferencz és *Rigler* Gusztáv írtak értekezéseket.

Jótékonysági ünnepély az operaszinházban. A tüdőbetegek szanatoriuma javára az operaszinházban e hó 17-ikére *tavaszi ünnep* volt kitűzve. Az ünnepély védnökségét *Klotild* főherczegasszony vállalta el. A programm igen gazdag volt. A filharmonikusokon kívül, a kik teljes számban válogatott műsorral vettek részt, közreműködnek még magánjelenetekben a Nemzeti Szinház művészei és művésznői, az operaház valamennyi kiváló magánénekesnője és magánénekese, valamint összes magántánczosnői és végűl a teljes operai tánczkar és énekkar. Részletesb tudósítást e jótékony ünnepélyről lapunk jövő heti száma ad.

Blaha Lujza, mint a Nemzeti Szinház örökös tagja. *Széll* Kálmán, a belügyminiszterium vezetésével megbizott miniszterelnök május 1-től kezdődőleg báró *Splényi* Ödönné Blaha Lujza asszonyt a Nemzeti Szinház örökös tiszteletbeli tagjává nevezte ki. Blaha Lujza asszony ezek után, május 13-án a «Tündérlak Magyarhonban» előadásán már mint örökös tiszteletbeli tag lépett a Nemzeti Szinház szinpadára. A Népszinházban ezentúl is vendégszerepelni fog.

Vígszinház. A franczia bohózatok egyik legkedveltebb írója, *Bisson*, írta a «*A vizsgálóbiró*» czíműt is, melyet május 10-én adtak először a Vígszinházban. Magyarra Salamon Ödön fordította. Bisson írt ugyan ennél elmésebb darabokat, de mulatságos ez is. A darab főszereplője Leplantois vizsgálóbíró, kinek gyengéje, hogy a bűnjelek nyomozásában rendkívül szigorú, s a vádlottak czipőtalpának megvizsgálása tartozik nyomozási rendszeréhez. Leplantois rendszerét egy ujságíró akarja nevetségessé tenni, s névtelen levélben följelenti magát, hogy gyilkos. Leplantois, a nagyképű bíró elfogatja, egy hónapig vallatja, de semmit sem bir tőle megtudni. Van egy másik ilyen gyanuba kevert ember is, de azzal sem mehet semmire. Ezek ketten aztán úgy tréfálják meg, hogy egész családját oda csődítik egy vendéglőbe, a hol a bíró úrnak találkozója van egy szinésznővel. Végre is szegény Laplantoisnak le kell mondani állásáról. A bohózatot vígan játszották el Gál, Góth, Tapolczai, Vendrei, Balassa, Rónaszéki, Bárdi, Győző, Hunyady Margit és Varsányi Irén.

Szinkörök. *A budai szinkör* május 15-ikén megnyílt. *Makó* Lajos temesvári szintársulata fog benne játszani az egész nyáron. Bemutató előadásul új eredeti népszinművet játszottak «*Liliom Klári*» czím alatt; szerzője *Dóczy* József, ki nehány szép dalt is irt népszinművéhez s úgy látszik, mint dalszerző szerencsésebb. Egy pár jelenete a darabnak tetszett. Az előadás maga elismerésre méltó volt. — A *városligeti szinkör* is megnyilt máj. 15-én. Most is Feld Zsigmond társulata játszik benne.

Feszty Árpád új képe. *Feszty* Árpád, a jeles festőművész, ki hosszabb idő óta Florenczben lakott, május 4-ikén állította ki ott legújabb festményét, mely már nagyságánál fogva is feltünő s megkapón tünteti föl *Krisztus sirbatételét*. A florenczi lapok és műbirálatok nagy dicséretekkel irnak Feszty Árpád ez új festményéről. A kép néhány hétig marad Florenczben, s azután megy külföldi körutjára, a mely nyilván mindenütt diadalát fogja jelenteni a magyar művészetnek. Maga Feszty Árpád pedig közelebb családostól visszatér Budapestre.

A Műcsarnok tavaszi kiállításának kitüntetései. A Műcsarnok birálói már itéltek a tavaszi kiállítás pályadíjairól. Az állami *aranyérmek* odaitélése tárgyában a bíróság csak javaslatot tesz, a végleges döntés joga a közoktatásügyi minisztert illeti. A magyar művészeknek szánt aranyéremre a bizottság *Strobl* Alajos szobrászt ajánlotta a «kürtös» szoborműért, egyszersmind múltjára és érdemeire való tekintettel; a külföldiek aranyérmére pedig *Lenbach* mestert. A *4000 koronás* társulati díjat a pályabíróság *Magyar-Mannheimer* Gusztáv festőművésznek adta. A 450 koronás báró *Harkányi* Frigyes-féle díjat, mely a Műcsarnokban elsőízben kiállító művészek számára szól, egyhangulag *Pór* Bertalannak itélték oda, «Tanúlmány» czímű olajfestményeért.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia május 13-iki ülésén *Pauler* Gyula elnökölt, és *Vargha* Gyula levelező tag, az országos statisztikai hivatal igazgatója számolt be az idei *népszámlálás eredményéről*.

Vargha Gyula fölhasználta a mult évi népszámlálás eredményeit, s az 1787 óta ismeretes adatokat is. Magyarország lakosságának szaporodása százhárom év alatt, csak 84 százalékot tesz, a mi nem nagy. Anglia népessége a mondott idő alatt megháromszorosodott. Magyarország népessége alúl maradt a kétszeresen is. A legutóbbi népszámlálás azt tanítja, hogy egészben véve elég kedvező szaporodásunk az ország különböző vidékein más-más, egymástól igen elütő képet mutat. Szaporodásunk legnagyobb a Duna-Tisza közén, a hol megüti a 18 százalékot, a Tisza balpartján már csak 12, a Tisza jobbpartján 10, Erdélyben 9, a Duna balpartján 8, a Maros és Tisza közén 7, a Duna jobbpartján csak 5 százalék a szaporodás. A Dunántul, helyenként, például Tolna vármegyében fogyott a lakosság, Veszprémben, Győrben, Somogyban gyér a szaporodás, úgy, hogy a Dunántul átlagos 5 százalékos szaporodása csak Vas vármegyének köszönhető, a hol 15 százalék volt a szaporodás. A városok szaporodása nagyobb a megyei szaporodásnál, a mi nem mondható egészséges állapotnak. A városok között első helyen áll Zágráb 50, aztán Budapest 46 s a harmadik helyen Kolozsvár 31 százalékos szaporodással. A legutolsó népszámlálás örvendetes eredménye, hogy *a magyarság elérte az abszolut többséget* 50.62 százalékot, s ez biztató tanulsága, hogy a magyar faj általán szaporább a nemzetiségeknél. A megéljenzett előadás után *Hegedüs* Loránt képviselő, mint vendég értekezett «A szocziológia sarktétele» czímen. Eljött meghallgatni a 87 éves *Jókai*

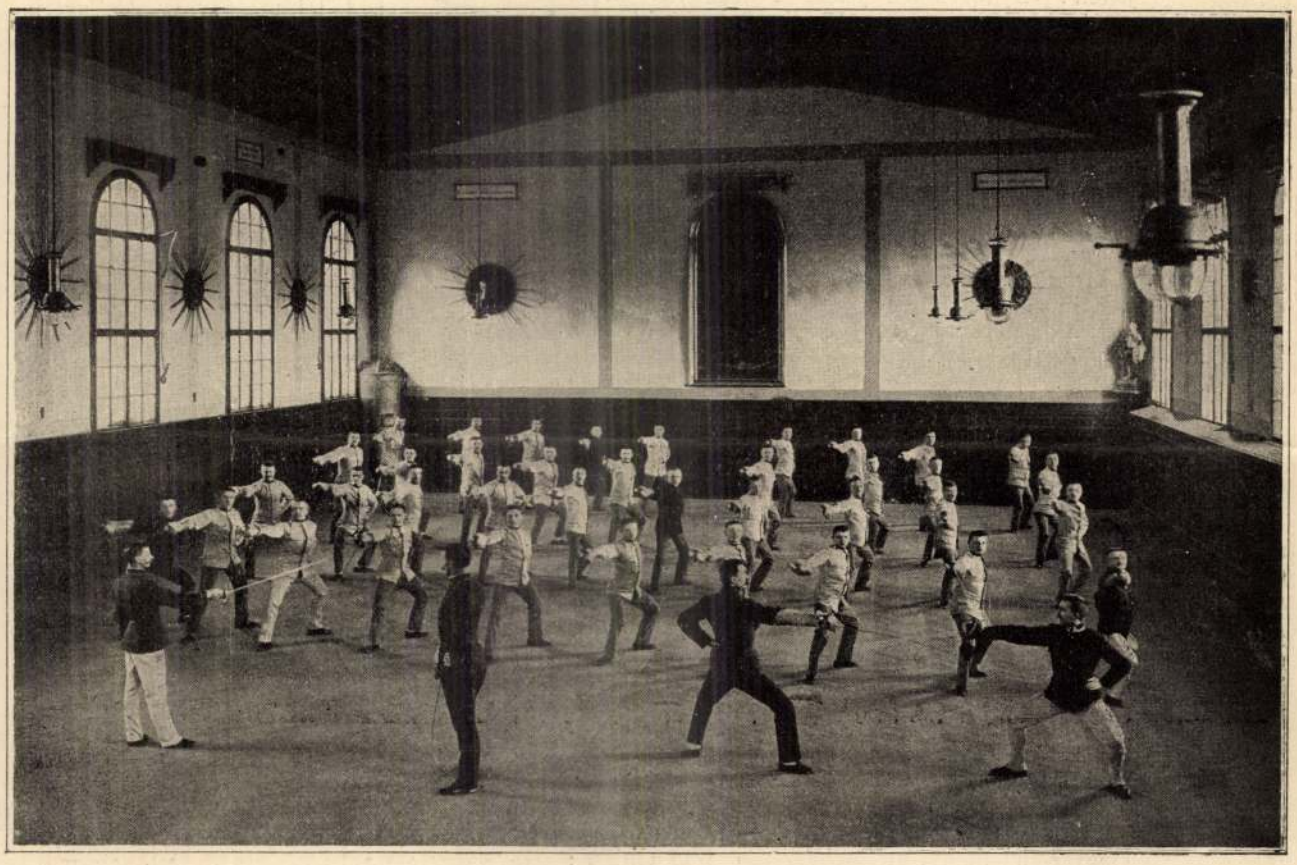

VÍVÁS.

A LUDOVIKA AKADÉMIÁBÓL.

Róna József és Márkus Géza műve.

A GANZ-GYÁR TISZTVISELŐI ÁLTAL MECHWART ANDRÁSNAK HETVENEDIK SZÜLETÉSNAPJÁN ADOTT EMLÉK.

hogy a nagy közönség újabb támogatása által nemsokára.

A Mikes emléke iránti kegyeletnek vélünk szolgálatot tenni, mikor nehány képben bemutatjuk az ő, valóban lebilincselően szép szülőfalujának nehány részletét.* *Pásztor.*

MECHWART ANDRÁS ÜNNEPLÉSE.

Lapunk legutóbbi számában már megemlékeztünk arról az ünneplésről, melyben *Mechwart* Andrást, a Ganz-gyár vezérigazgatóját a gyár alkalmazottai deczember 7-ikén 70-ik születése napja alkalmából részesítették. Ez alkalommal művészi kivitelű plakettet adtak át neki, mely *Róna* József műve s *Mechwart* András arczképét ábrázolja, a mint a vasgyári munkások csoportja hálásan tekint föl rá, mint kenyéradójukra s iparáguk nagy érdemű fejlesztőjére.

Mechwart András a magyar iparnak egyik legkiválóbb előmozditója s bár külföldön, a bajorországi Schweinfurtban született, egész munkássága a magyar közgazdaságnak vált javára s ő maga is 45 évi itt munkálkodása alatt teljesen magyarrá vált. Egyszerű sorsból küzdötte fel magát; ifjúkorában előbb kitanúlta a lakatosmesterséget, aztán tekhnikai tanulmányokat végzett s 1859-ben mint mérnök lépett a Ganz és Társa czégbe, mely intézetnek utóbb vezérigazgatója lett. Vezetése alatt a Ganz-gyár világhirre vergődött. Mechwart a Ferencz József- s a Vaskorona-rend lovagja, az osztrák-magyar bank főtanácsosa s ezenkívül a porosz Sas-rend lovagja.

Mechwart a művelődés azon uttörőinek egyike, kik észszel és ügyes kézzel a haladásnak sulyos körülmények közt is tért nyitottak s az általa elért sikerek révén iparunknak egyik leghasznosabb munkásságú vezér-alakja.

A MAGYAR KÉPIRÁS ÚTTÖRŐI.

Irta *Malonyay* Dezső; kiadta a *Franklin-Társulat.*

A magyar művészettörténelem mind máig, sajnos, nem nagyon megmívelt tere irodalmunknak. Egyes elszórt kutatások, monografiák, néhány nagyobbarányú gyűjteményes könyv mindaz, a mit e téren felmutathatunk. De teljes hiányát látjuk az olyan nagyszabású összefoglaló műveknek, a melyek nemzeti művészetünk fejlődésének rajzát adják irásban és képben egyaránt. A bajon segíteni úgy látszik megvan a hajlandóság mindazokban a körökben, melyeknek feladata és hivatása előbbre vinni szellemi kulturánk dolgát s megművelni a parlagon hagyott területeket. Ennek a hajlandóságnak, s egyben nagyban irányuló törekvésnek példája az a legújabb díszmunka, a mely «*A magyar képirás úttörői*» czímmel most jelent meg a könyvpiaczon s a maga nemében páratlan, nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is alig leli mását.

Impozáns, folió-alakú kötet, a melynek már külső megjelenése is elárulja jelentőségét. Massziv bőrtáblában, a melynek művészi bronzverete és csatja a Rákóczi bibliájának rég elfelejtett dísztábláiról támad fel a modern közönség elé, — szürke antik papiros erős lapjai foglaltatnak, a melyeken a magyar művészet egykori jeleseinek élet- és jellemrajza sorakozik egymásután. Kezdődik a sor *Kupeczky* Jánossal és *Mányoki* Ádámmal, a legrégibbekkel ama magyar festők közül, a kiknek művészetét szélesebb körre terjedő hirnév előzte meg. Következnek a múlt század már elhúnyt mesterei: *Markó* Károly, *Brocky* Károly, *Barabás* Miklós, *Ligeti* Antal, *Thán* Mór, *Liezenmayer* Sándor, *Meszöly* Géza, berekeszti a sort *Munkácsy* Mihály fényes pályájának megrajzolása.

Szó sincs róla, e névsor nem meríti ki a magyar művészet úttörőinek sorozatát, a kik közül kisebb jegyzetekben még néhányat említ és méltat röviden a könyv. De kétségtelen, hogy a monografikus beosztás mellett is ez az első magyar művészeti könyv, mely egységes gondolat vezérfonalán próbálja megvilágítani képirásunk fejlődéstörténetét. Ez a gondolat a *nemzeti művészet* gondolata; tehát irányelv, a mely Európa nagy nemzeteinek művészi életében régóta irányadó, nálunk is minden igazi művészünk elve volt, de sem a művészeti irodalomban, sem a laikus köztudatban nem élt. Ennek az elvnek művészettörténelmünkre való alkalmazását próbálta meg *Malonyay* Dezső, a ki ezt a nagyszabású könyvet egybeállította és szövegét megírta.

Mint első irodalmi lépés ebben az irányban, jelentős vállalkozás tehát ez a könyv s megnöveli jelentőségét képtartalma, mely tulajdonképeni díszét adja és megérdemelt hatásához juttatja. Ötvenhárom sokszínnyomású melléklet mutatja be tizenkét magyar úttörő festő képeit olyan hűséggel és művészi hatással, a melyre a reprodukáló technika csak a legújabban jutott el. Az eredetinek minden szine és árnyalata változatlanúl, a festőművész kezevonásának, rajzának, színrakásának meghamisítása nélkül jelenik meg ezeken a háromszinnyomású képeken, a melyek valóságos festmények erejével hatnak. A *Franklin-Társulat*, mely ezt a művészi technikát nálunk meghonosította és nagy tökéletességre emelte, valóban a legnagyobb elismerésre tarthat számot nemcsak áldozatkészségért, a melylyel ezt a nagyszabású díszművet létrehozta, hanem azért is, hogy mesteri reprodukáló technikájával lehetővé tette a művészi alkotások valóban sikeres megismertetését és népszerüsítését. Ezek a háromszinnyomású képek minden másnál hatásosabb terjesztői, szószólói az igazi művészi alkotásoknak s jelentőségük a művészi izlés és közszellem fejlesztésében bizonyára még csak ezután fog igazán megmutatkozni.

Hiányos lenne beszámolónk, ha mellőznök *Nagy* Sándort, a jeles rajzoló művészt, a ki a könyv ornamentális díszét megadta, rajzolván minden fejezethez egy az illető művészszel vonatkozásban levő érdekes és eredeti művészi lapot.

Mindent összevéve e díszes könyv megjelenése esemény művészettörténelmi irodalmunkban, s az elismerésnek olyan mértékét érdemli meg, a milyennel eddig kevés hasonló tárgyú magyar könyvet illethettünk.

A díszmű kétféle kiadásban jelent meg: bőrkötésben, bronzdombor-verettel és kettős csattal (ára 120 korona) és díszes kartonkötésben (ára 80 korona). Megrendelhető havi részletfizetésre is.

«A KECSKEPÁSZTOR.»

— Nemzetközi pályázaton díjat nyert opera. Bemutatta a M. Kir. Opera deczember 15-én. —

Zenei esemény számba mehet, hogy Európát, — Olaszország kivételével — megelőztük egy világhirre vergődött darab előadásával. Tavaly ugyanis az ismert olasz (milanói) Sonzogno zeneműkiadócég pályázatot hirdetett 50,000 lirás első díjjal egyfelvonásos operára, abban a reményben, hogy (mint 1890-ben történt) megint egy Mascagni-szerű nagysikerű új tehetség fog jelentkezni. De a reménység nem teljesedett, ámbár 237 dalművet nyujtottak be a mindenféle nemzetbeli szerzők. A hirneves pályabirák köztük a német Humperdinck, a franczia Massenet, az olasz Amintore Galli, Gabriel *Dupont* operáját a «Cabrerá»-t (Kecskepásztor) tisztelték meg az első díjjal. Az ember azt várná, hogy a kitüntetett mű minden izében gyönyörködtető legyen, — mint pl. a «Parasztbecsület» — csakhogy a «Cabrera» még jóakarattal sem mondható a szép dallamok tárházának. Pedig fiatal ember irta, alig 21 éves; s ebben az életkorban az alkotó képzelet rendszerint a legtermékenyebb, a legüdébb, még akkor is, ha a művészi tehetséggel megáldott ember a sorvadás martaléka, mint a szegény Dupont...

A zeneszerző tragikus sorsához hasonlít a darab hősnőjének tragédiája is: akkor kell itt hagynia az életet, mikor a boldogság int feléje — Dupontnál a dicsőség képében, a Cabreránál a viszonszerelemben. A pásztorkodó leány története, a mint Henri *Cain* (Massenet «A navarrai leány» czímű dalművének szövegirója) költötte, röviden ez:

Pedrito, jómódú falusi legény, amerikai katonáskodása után visszatérve falujába, boldogan öleli régi választottját, Amáliát, a kiről még hírt sem hallott négy évig, holott ő a kubai táborból anyjához irt leveleiben mindig üzent a szegény, szép árva lánynak. Amália megvallja: «anyád mindenről soha sem szólt nekem, sőt eltiltott magától, s a világba kitaszítva, egy gaz csábítónak, Cheppának áldozata lettem, — szerencsétlen anya vagyok...» Pedrito vad fájdalommal eltaszítja magától a kétszeresen megcsalt nőt, a ki kétségbeesve, csecsemőjével elhagyja a falut.

A függöny egy perczre lehull; mikor újra felgördül: ott dorbézol pajtásaival a hitszegő Cheppa. Pedrito kést emel reá, de elválasztják őket, Cheppa más korcsmába megy. A tompa kétségbeesésében ott maradt Pedritót egyszer csak útban ejti a megtörten hazajött Amália: gyermeke meghalt, maga lázas és világgyülölő. Pedrito eleinte sértegeti, de aztán szerelemmel teli, maga kér bocsánatot a védtelen nőtől, a ki legalább egy percznyi boldogság után, meghal Pedrito karjában.

Ezt a kevés cselekvést, sok szenvedést Dupont mélyen megindító hangokban szólaltatta meg. Három fő dallamrészlete («vezérmotivuma») van: az egyik, a melyikkel a mű kezdődik, komor, sulyosan indul, második hangja felszökik, de rögtön szárnyaszegetten visszahanyatlik; ez a lesujtott Amáliát jellemzi; a második, szintén a bevezető zene óta kísért, Amália aggódó anyaságának gondolatával együtt szokott fölzendülni: a szökellve ismétlődő

* E képek tulajdonképen eredeti fénykép-levelezőlapok. Ilyen levelező-lapokon köszön meg a bizottság minden 55 fillért meghaladó adományt, mi által érdekes darabhoz jutnak különösen a képes levelező-lapok gyűjtői.

NEMÉNYI AMBRUS.

1852—1904.

A magyar hirlapirodalomnak abból a nemzedékéből, a mely a hatvanas évek végén s a hetvenes évek elején vette fel az irói tollat, sokan vannak, a kik azóta átcsaptak a politika mezejére s ott foglalnak el kiváló állást, búcsút mondva a publiczisztikának. *Neményi* Ambrus is, kinek deczember 13-ikán történt halála irodalmi és politikai körökben általános részvétet keltett, már korán belemerült a politikai működésbe, de azért a hirlapirói tollhoz se lett hűtelen, egyaránt nagy buzgalommal szolgálta mindvégig a közügyet a képviselőházban, társadalmi és közgazdasági testületekben s a sajtóban. Kiválóan képzett, sokoldalú ember volt, tanúltsága szakemberré tette közgazdasági, pénzügyi, társadalompolitikai kérdésekben s e mellett különösen ifjabb éveiben irodalmi és történeti czikkeivel, egy-két önálló művével is magára tudta vonni ismereteinek alaposságával és éles itéletével a figyelmet.

Mint szegény sorsú szülők gyermeke született 1852-ben a főváros közelében, Péczelen s Budapesten végezte tanulmányait. A budapesti egyetemről Párisba ment, a hol két évig hallgatta a Sorbonne s a Collège de France hires tanáraínak előadásait s már innen irt tárczaczikkeivel is az irodalmi körökben figyelmet keltett. Nyelvismeretei lehetővé tették neki, hogy egyforma könnyűséggel irhasson magyarúl, németül és franczíául. Rabelaisről és koráról 1878-ban nagyobb munkát adott ki, 1880-ban pedig összegyűjtve kiadta tanulmányait egy kötetben «Kortörténeti rajzok» czímen. Publiczisztikai pályájának szép sikerei közé tartozik több társadalmi és emberbaráti intézmény, melyet ő kezdeményezett sajtóbeli felszólalásaival. Ezek egyike a hajléktalanok menhelye.

Széleskörű hirlapirói munkássága mellett nagyobb, beható tanulmányozáson alapuló értekezéseivel s röpirataival is hozzászólt az aktuális kérdésekhez, mint a főváros képviselőtestületének 1881 óta tagja, nagyobb munkát adott ki a főváros lakásügyéről, az elsők egyike volt, a kik nálunk gyökeresebb tanulmány tárgyává tették a mentelmi jog és a klotür kérdését, foglalkozott «Az állam és határai» czímű munkájában az államszoczialisztikus felfogások terjedésével a magyar intézményekben; érdekes és tanulságos tanulmányt irt a franczia forradalom hirlapjairól, mely az «Olcsó Könyvtár» czímű vállalatban jelent meg. Figyelemreméltó és valóban hasznos volt munkássága a magyar viszonyok, politikai és művelődési mozgalmak külföldön való ismertetése terén. Hosszabb ideig levelezője volt a «Republique Française»-nek, sokat irt magyar dolgokról német lapokba, «Hungaricae res» czímű Németországban megjelent röpirata, melyben a német «Schulverein» magyarellenes áskálódásaira mondott erős kritikát, három kiadást ért meg s beható vitát keltett külföldön. A magyar vasutak államosításáról szóló nagyobb tanulmánya nemcsak a németeknél keltett feltünést, hanem angol, franczia és amerikai szakkörökben is nagy elismeréssel fogadták.

A képviselőháznak 1884-ben lett tagja, a szilágycsehi kerülettől nyert mandátumot s azóta is, húsz éven át, megszakítás nélkül, e kerületet képviselte haláláig. Nagy munkásságot fejtett ki a képviselőház bizottságaiban, különösen a pénzügyiben, melynek előadója volt. Később az állami költségvetésnek lett előadója. Felszólalásaival, melyek többnyire pénzügyi és közgazdasági kérdésekre vonatkoztak, mindig arról tett tanuságot, hogy a szóban forgó tárgyat gondosan tanulmányozta, a sokszor igen nagy terjedelmű anyag felett teljesen uralkodik. Ezért, ha nem tartozott is a feltünést keltő, hires szónokok közé, szavait figyelemmel hallgatták a háznak komolyabb dolgok iránt érdeklődő tagjai. Több nagyobb közgazdasági vállalat vezetésében is részt vett; a Gyáriparosok Országos Szövetségének haláláig igazgatója volt.

Politikai munkássága mellett folyton dolgozott a sajtóban is, 1889-től 1901-ig főszerkesztője volt a «Pesti Napló»nak, majd ettől megválván, más lapokba irta czikkeit, melyek közül nem egy széles körben keltett érdeklődést. Utolsó hirlapi czikke alig két héttel halála előtt jelent meg. Halála váratlanúl, meghülés folytán, öt napi betegeskedés után állott be; tüdőgyulladás vitte korai sirjába az ereje javában levő férfiút.

NEMÉNYI AMBRUS. *Erdélyi fényképe után.*

MIKES KELEMEN SZÜLŐFALUJA.

Most, mikor egész nemzetünk kegyeletes érdeklődése Rákóczi és bujdosó társai felé irányul, bizonyára érdekelni fogja olvasóinkat, ha bemutatjuk néhány vonásban Rákóczi kisérői közt a legszerényebbnek, de egyszersmind a leghűségesebbnek: Mikes Kelemennek születése helyét. Sírjának helye amúgy is aligha lesz kideríthető: hadd képzelhesse hát maga elé legalább születése helyét minden érdeklődő.

A háromszéki, úgynevezett «erdőalji» falvak egyszerű báját a legteljesebb mértékben tárja fel Mikes szülőfaluja: *Zágon*. A Háromszékmegyét átszelő «Feketeügy» völgyétől emelkedő fensik, Nagy-Borosnyó községtől tiz kilométernyire a Kárpátok előnyúló karjai közé szorul. Mintegy másfél kilométer széles kapun vonúl be a hegyek közé a róna és egy szemben előtörő hegyvégbe, a «Farkas-domb»-ba ütközve, kétfelé ágazik és úgy vonúl fölfelé. A három oldalról erdős hegyek közé ékelt, háromágú csillaghoz hasonló fensikon fekszik *Zágon* község. Éjszaki oldalán a «Hegyfark» védi falként a téli «Nemere» szelétől, délről a «Sinahegye» árnyékolja be; a keleten körítő hegyekből a «Farkas-domb» a falu közepébe nyúlik, miáltal, nagy kiterjedése daczára, a behajló erdőlombtól az egész község egy nagy kertnek tűnik fel. Tavaszszal és nyáron át a kétoldali és a közbe nyúló hegyekről egymásnak feleselve zengnek át a falu felett az erdők dalosai. Alant a térben, kristálytisztán, csevegve foly végig a Zágon vize. Nyílt térre csak nyugat felől tekint a falu, hátteréül félkörben az egymás háta mögött fokozatosan magasabb és magasabb hegylánczok szolgálnak, melyeknek sötétlő fenyveseiből üditő levegő áramlik elő.

A megragadóan szép fekvésű falu legszebb pontján volt Mikes szülőháza. Egyenlő távolságban az éjszaki és déli hegyektől, a kissé lemélyedt Zágon vize közelében. A mint megállapítható, természetes erdőből irtással idomított tölgyes park vette körül. E több évszázados tölgyek közül ma is szépen díszlik három. Nehány évvel ezelőtt még egész sor volt, de újabb időben kivágták. E fák közelében még három évvel ezelőtt csak egy domb látszott, benőve vadrózsa, kökény, kecskerágó bokroktól és áttörhetetlen bozóttól. Közé bemenni is félt az ember, mert sokan láttak kigyókat tanyázni ott. De ez is épen bizonyítéka volt annak, a miről csak 3—4 (ma már nem élő) öreg ember tudott, de a falu népe képtelenségnek tartott, hogy abban a halomban egy nevezetes régi ház romjai vannak. Ma már látja mindenki. A Mikes-emlék-bizottság felásatta a dombot és az ásatás eredményeképen Mikes Kelemen szülőházának romja emelkedett elő, majd egy méter magasságban. *

A nyolczvanas évekig — bár néhány öreg ember egészen tisztában volt a helylyel — alig törődött valaki általában Mikes Kelemen emlékével. Az utolsó két évtized azonban annál hívebben ápolta, — mintha a két század mulasztását igyekezett volna pótolni. Egy hazafias gondolkozású ifjú (Bartalis Antal joghallgató, ki mint törvényszéki jegyző fiatalon halt el) kezdeményezte 1890-ben Mikes születése kétszázados fordulójának megünneplését. A zágoni értelmiség lelkesedéssel valósította meg az eszmét, oly szép ünnepélyt rendezve, mely méltó lett volna bármelyik nagyobb város közönségéhez. Azóta folyton erősödik a kegyelet. Eötvös Károly Lajos tanfelügyelő a zágoni tanulók részére, lelkesítő felirattal, sokszorosíttatta Mikes arczképét. A bozótos domb felkeresése mind gyakoribb és gyakoribb lett s a *millennium* megünneplésének jelentékeny része is itt folyt már le. Lassankint azután mind erősebb lett az a vágy, hogy szoborral örökíttessék meg emlékezete a község jeles szülöttjének.

A nemes szándékot nagy lépéssel vitte közelebb a megvalósuláshoz a kovásznai választó kerület képviselője, Sándor József 1896-ban, mikor megválasztatása alkalmából 200 korona adománynyal vetette meg a gyűjtés alapját. Ekkor alakúlt meg a Mikes-emlék bizottság, mely azóta igaz lelkesedéssel munkálkodik a czél megvalósításán. Országos gyűjtést indított a Mikes-emlékre. Majd az ország összes felsőbb iskoláit kereste meg felhivásával kétszer is. Hazánknak alig van olyan felsőbb iskolája, melynek ifjúsága ne rendezett volna nyilvános Mikes-ünnepélyt, a mi által egyfelől országszerte felelevenítette a szivekben Mikes vonzó alakját, példájánál maga is tanúlta a hit, a hűség és a honszerelem erényeit, másfelől nagyban elősegítette a szobor-alap gyarapodását.

Mikor valósulhat meg a hazafias czél, ma még nem tudható. De az emlék-bizottság bízik benne,

* Érdekesnek tartjuk megemlíteni, hogy az ásatások költségét a bizottság a tanulók által borókából készített és e czélra árusított «Mikes-botok» árából fedezte és fedezi.

BETHLEN GÁBOR SZOBRA. — Ifj. Vastagh György szobormüve.

a jólérzéshez hozzászokott embert tulajdonképen csak a fájdalom vezeti rá az élet öntudatos élvezésére, mivel azt, a mit megszoktunk, csak akkor kezdjük értéknek tekinteni, mikor nélkülözni kezdjük. S tekintve végül, hogy a fájdalom ott, a hol nem jóltevő, hanem gyötrő, kínzó, szabályozható és elfojtható, igazán nincs okunk tőle annyira rettegni. Hisz annyi fájdalomenyhítő szerünk van. Van chloroform, van æther, van cocain! Van chloræthyl, egy csodálatos folyadék, mely a bőrre fecskendezve az illető testrészt érzéketlenné teszi, belehelve pedig az agyat elkábítja. Egy másik szer az orthoform a fájdalmas sebeket fájdalomnélküliekké változtatja. Van ezek után még nirvanin, aneson, bromæthyl, a Schlerich-féle befecskendezés, stb., melyekkel mind enyhíthetjük a testi fájdalmat.

Vannak szerek a lelki fájdalmak ellen is, ezekkel azonban az emberiség állandóan visszaél. Ilyen az alkohol, a nikotin, az opium, a kávé, a thea, melyek kis adagban kedvező hatásuak, mértéktelenül fogyasztva pedig méreggé válnak. Ezt számtalanszor elmondták már, a nélkül azonban, hogy foganatja lett volna. A testi fájdalmak enyhítése azonban nem szokott így elfajulni, mivel rendesen nem maguk a szenvedők, hanem szakértő orvosok végzik.

KÉT UJ SZOBOR AZ ANDRÁSSY-UTON.

A király által ajándékozott tíz szobor közül kettő teljesen elkészülvén, ezeket közelebb felállították az Andrássy-uti köröndön. Az egyik szobor *Zrinyi* Miklóst a szigetvári hőst, a másik pedig *Bethlen* Gábort ábrázolja. Ez utóbbi a Hübner-udvar előtti parkban áll, amaz pedig az Andrássy-udvar előtti kertben van elhelyezve.

A szobrok ünnepélyes átadása egész csöndben ment végbe. A főváros képviseletében *Márkus* József főpolgármester és *Halmos* János polgármester jelentek meg *Vosits* Károly tanácsos és *Heuffel* Adolf középitési igazgató kiséretében. *Széll* Kálmán miniszterelnök rövid beszéd kiséretében adta át a szobrokat a főváros képviselőinek, mondván, hogy e két szobor is bizonyitéka a nemzet és királya együttérzésének. *Halmos* polgármester köszönetet mondott a szobrokért s igéretet tett, hogy azokat a főváros mindig gondozni fogja.

A *Zrinyi* szobrát *Róna* József mintázta. A szobor magas talapzaton emelkedik, melynek felső része várfokot mutat, alsó része pedig szikla. A hős alakja a vár fokán áll, a talapzat előrészén, mint mellékalak, egy elesett török alakja látható. Az egész szobormű magassága hat méter. A talapzat patyi kő, a Zrinyi alakja bronz. A *Bethlen* szobra ifjabb *Vastagh* György alkotása. Állva tünteti fel a nagy államférfiút és hadvezért, a mint baljával csákányára támaszkodik, jobbjában pedig a nikolsburgi béke okmányát tartja. A szobor talapzata barokk de a renaissanceba átmenő izlésben készült, szintén pátyi kőből.

ZRINYI MIKLÓS SZOBRA. — Róna József szobormüve.

EGYVELEG.

* **XIII. Leó pápa** múlt évi jövedelme 21 millió koronára ment.

* **Németország leggazdagabb** és legtöbb adót fizető polgára ez idő szerint Krupp vasgyáros, kit az «ágyukirály» elnevezés alatt mindenütt ismernek.

* **Az oroszlán ordítása** sokkal nagyobb távolságban hallható, mint bármely más állat hangja. Utána következik a hiéna üvöltése. A szamár ordítása ötvenszer nagyobb távolságban hallható, mint a ló nyerítése.

* **Az angol jövedelmi adó** nagyon sulyos ugyan, de a spanyolországi adóhoz képest mégis csekély, a mennyiben például a spanyol bankok és testületek jövedelmük után tizenöt százalékot fizetnek.

* **Alfonz spanyol király** a koronázási ünnepélyek alkalmával egymásután ötven különféle egyenruhát öltött fel, melyeket mind madridi szabók készítettek.

* **Az Atlanti-tengeren dühöngő** óriási szélvészek a londoni meteorologiai intézet megfigyelései szerint két nap, vagyis 48 óra alatt jutnak el Európába. Így például az október 24—25-iki szélvész, melynél nagyobb emberemlékezet óta még nem volt, október 27-én már Skóczia éjszaki partjaira jutott.

Gróf Széchenyi Imre.

A BUDAPESTEN RENDEZETT LOVASJÁTÉKOKBÓL. — Mártonfy fényképe után.

valaha elérhessem, de egy részét annak el érnem mégis sikerült: engedje meg, hogy tartozásom anyagi részét ezennel leróhassam, biztositva önt igen tisztelt jó Uram, hogy tartozásom erkölcsi felével, a hálával, életem fogytáig adósa maradok.

Fogadja legforróbb köszönetemet szives jóságáért és igen kérem, tartsa meg továbbra is jóakaratában

a sirig lekötelezett hálás szolgáját:
Szerdahelyi Kálmánt.

E levélre Prielle Kornélia a következő széljegyzetet irta:

Ez a levél iratott 1872-ben juliusban; Aradon vendégszerepeltünk tömegesen a Nemzeti Szinházi tagokkal szervezett társulattal. Hozzám jutott 1892 áprilisban, mikor Nagy-Becskereken bucsúztam és a megyeházánál Dániel Lászlónál voltunk többen.

Ugy-e, hogy ritkaság ez a mai világban?

Tegyük le a két szobor elé ez évfordulón a kegyeletes megemlékezés, az igazi művészet iránti tisztelet koszorúját.

Sydney Carton.

A FÁJDALOMRÓL.

Költők és bölcsészek már rég óta hirdetik, hogy a fájdalom szükséges rosz, mely nélkül az élet elképzelhetetlen. «Fájdalom a boldogságnak egyik alkatrésze», irja Arany János egyik gyönyörű vérsében és sok más költemény tartalmazza különböző változatban ugyanezt a gondolatot. A költészet és magasabbrendű gondolkozás ezzel a véleményével azonban mindmáig egyedül állt: a nép széles rétegei, a józan ész után induló tömeg számára a fájdalom még mindig az a rém, melyből minél kevesebb szükséges s melynek teljes hiánya a boldogság maga.

A mit azonban fellengősen szép mondatok nem tudtak az emberiséggel elhitetni, azt kezdi most tagadhatatlan igazsággá emelni a rideg természettudomány és pedig első sorban az élettan. Minél behatóbban vizsgálja az orvostudomány az emberi szervezet működését, annál meggyőzőbbé válik az az elv, hogy a fájdalom nemcsak hogy elkerülhetetlen, de a boldogsághoz szükséges is. Nehány franczia tudományos folyóirat több új érvvel erősitette nemrég ezt a felfogást. E czikkek alapján, melyekben *Vaulair* és *Lucas-Championnet* orvosok a fájdalom természetrajzát érdekes világításban mutatják be, fogjuk mi is ezt a mindenkire nézve oly érdekes témát tárgyalni.

Az első kérdés: hogyan támad a fájdalom? A test bizonyos részére ható inger által, melyet valamely ideg az agyba vezet. Fájdalomnak azonban csak az olyan ingert nevezzük, a mely bizonyos határt túllép. Egy rendes kézszorítás csupán tapintási érzéssel jár, ha azonban túlerőssé válik, fájdalmat idézhet elő. Ha azonban az inger még erősebbé válik, már fájdalmat se idéz elő. Ebben az esetben bénulás áll be. Tehát míg a mérsékelt inger fájdalmat, a túlnagy már bénulást hoz létre. Ez igen gyakran észlelhető. A kik valami magasságból, háztetőről, hegyről leestek, azt állitják, hogy súlyos sérüléseik mellett is valami kéjes érzés támadt bennük.

Régebbi időben gyakori eset volt, hogy műtét közben a beteg elájult s igy fájdalom nélkül állta ki az operácziót. A fájdalom ez esetben bódítószerként szerepelt s igy mintegy önmaga hatását rombolta le. Damiens Róbertról, a XV. Lajos ellen elkövetett merénylet tetteséről van följegyezve, hogy a reá kiszabott rémes halálrakinzást bámulatra méltó nyugalommal szenvedte végig. Türelmesen nézte a pribékeket, a kik minden izét egyenként tépték ki a testéből. Az első megcsonkitás, igaz, óriási jajkiáltást csalt ki belőle: ez után azonban az egész kinzás rá nézve is csak látványosság volt, melyet ép oly nyugalommal szemlélt, mint a köréje sereglett előkelő néző közönség bármely tagja.

A fájdalom hordozói az idegek, tehát ha túlságosan erős inger hat rájuk, felmondhatják a szolgálatot. Mivel azonban a különféle ingerfajtákat különféle idegek vezetik, megtörténhetik, hogy ugyanaz a testrész egyes ingereket érez s mások iránt viszont teljesen közönyös. Például valaki érezhet a tapintási, a hőmérsékleti ingereket vezető idegekkel s a fájdalom viszont ismeretlen maradhat előtte. Hiszterikus embereknél gyakran egész testfelületek vesztik el fájdalomérző képességüket. Ezek az ú. n. anæsthetikus zónák olykor igen szeszélyesen vannak a testen elosztva. Hol a háton, hol a térden, hol a karon lépnek föl. Az ilyen helyekre aztán bátran lehet tűt szúrni vagy égető, maró szereket csepegtetni: az ember mit se érez. A czirkuszok önmarczangoló fakirjai s a középkor önkorbácsoló rajongói csupa ilyen hiszterikusok, a kik fájdalomérzés nélkül tehettek magukon oly dolgokat, mely másnak óriási kinokat okozott volna.

Hogy a túlnagy fájdalom érzéketlenné tesz, ezt azon esetek is bizonyítják, midőn nagy lelki fölindulások pillanatában testi sérüléseket észre se veszünk. A nagy inger itt elnyomja a kicsinyt. Tudvalevő dolog, hogy a katonák gyakran csak a lövöldözés megszüntetése után, vagy a roham végén veszik észre, hogy a harcz közepette maguk is megsebesültek. A küzdelem lelki izgalma nem engedte érvényre jutni a kisebb testi ingert. S ez nagy szerencse. Ezt mutatja ugyanis az, hogy nem vagyunk képesek túlsok fájdalom befogadására. Hogy a lelki fájdalom minden gyötrelmek közt a legnagyobb úr, azt az öngyilkosságok statisztikája is bizonyítja. A statisztika szerint átlag az öngyilkosoknak 11 százaléka öli meg magát testi fájdalom miatt, 18 százalék anyagi gondok miatt, 10 százalék a büntetéstől való félelemből, 5 százalék boszúból, 4½ százalék becsületféltésből. A fönmaradó megállapitatlan százalékról is föl lehet tenni, hogy nagyrészt lelki bajok viszik e szomorú lépésre s igy végeredményül igaznak bizonyul az a fölfogás, hogy az öngyilkosok legnagyobb része túlteszi magát a meghalással járó testi fájdalmakon, csakhogy a lelki gyötrelmektől meneküljön.

A hiszterián kivül van még egy betegség, az ú. n. *syringomyelie*, mely a fájdalomérző képesség igen érdekes zavarait idézi elő. A betegség kezdő korszakában csak a hőmérsékleti változások iránt áll be közönyösség. Ilyenkor a beteget izzó vassal lehet érinteni s még se fog mit se érzeni. Később azonban más fájdalmak is sikertelenül igyekeznek reá hatni. A test teljes érzéketlenségbe esik. Ez a betegség talán a magyarázata Mucius Scävola híres hőstettének. Ez a sokat emlegetett római tudvalevőleg izzó parázs közé dugta a karját s fájdalom, jajszó nélkül nézte, a míg elüszkösödött. Ki tudja, nem volt-e ez a kar anæsthetikus, érzéketlen s igy az egész cselekedete csak hatásos szinjáték s nem a fájdalomleküzdés csodája? A fájdalom-mentességnek vannak modern példái is. Dr. Vaulair említ egy amerikait, a kinek soha életében nem fájt semmije se. A betegségek, melyek olykor meglátogatták, csak nagyon jelentéktelen roszullétet szereztek neki. Sebesülés, égetés nem hatott reá: úgy hogy mikor késő vénségére egy műtéttel a szürke hályogjától kellett megszabadulnia, a szempillája se rezzent meg, pedig a kés az ember legérzékenyebb részébe, a szarúhártyába metszett bele.

Eme kellemes oldala mellett azonban a fájdalom-mentességnek meg van az árnyoldala is. A fájdalom ugyanis az egészség őre. Ez figyelmeztet: menj az orvoshoz, valami bajod van! Ez kényszerit, hogy, gyakran kedvünk ellenére, ágyba feküdjünk s pihenjünk. Ez mutatja meg az orvosnak a betegség helyét s igy az orvosi kórmegállapitásnak egyik legfontosabb tényezője. Mellhártyagyúladás, epekő, vakbélgyuladás csak is a velük járó jellemző fájdalmakból ismerhetők fel. Tudni kell azonban, hogy a fájdalom nem nagyon egyszerű útmutató s igy akár hányszor tévútra is vezet. Ismert dolog például, hogy az erős zápfog-megbetegedés fülfájdalmakat idéz elő. A beteg ilyenkor persze a fülorvoshoz megy, a ki aztán kénytelen a paczienst fogorvos kollégájához küldeni. Ép igy támad igen erős főfájás, migrén is a fog megbetegedése nyomán.

Eme jelenségeknek az a magyarázata, hogy az idegek egymással összefüggésben vannak s igy a fájdalom az egyik idegről a másikra átugorhatik. Lehet például fájdalmat érezni a térdben, bár a betegség oka a lábfejben székel. Hogy gyomorfájdalmak az orrból indulhatnak ki, ez szintén bebizonyított dolog. Vannak az orrban egyes, ú. n. reflex-pontok, melyekből nagyon távoleső testrészek fájdalmai kiindúlhatnak, úgy hogy ha ezeket valami kábitószerrel érzéketlenné teszszük, az illető testrészekben is megszünik a fájdalom.

Kétségtelen tehát, hogy a fájdalom, ha nem is a legegyszerűbb módon, de azért biztosan a betegség forrásához vezet. Természetesen a fájdalomnélküliség is megteheti ezt a szolgálatot. Egy fogorvos beszéli, hogy egy öreg úr fogat húzatni jött hozzá. Kihúzott neki egyet s mivel még nehány teljesen korhadt, gyógyithatatlan fogat talált, egy másodikat s harmadikat is. Az öreg úr e közben semmi fájdalmat sem érzett, a minek nagyon örült. A szerencsétlen persze nem sejtette, hogy az orvos ebben az érzéketlenségben a bekövetkezendő idegbaj előjeleit látta. A fájdalommentesség ebben az esetben a hátgerinczsorvadás közeledtének tünete volt.

Épen mivel azok a betegségek, melyek titkon, lappangva, alattomosan törnek reánk, a legveszélyesebbek, örülhetünk a fájdalomnak, mely figyelmeztet a közeledő vészre. S azért is kedves a fájdalom, mely a fájdalomnélküliség, az egészség megbecsülésére tanit. Az egészséghez,

ZRINYI MIKLÓS. — Róna József agyagmintája után.

kája derekasan gyarapítja a városi polgárságról és az iparról szóló gyér irodalmunkat. A jeles monografiát tartalmához méltó díszszel állította ki a Franklin-Társulat nyomdája.

Nagy képes természetrajz a hazai művelt közönség számára. Eddig nem volt még olyan könyv, mely a hazai jellemző állatokat s növényeket együttesen kimerítőleg ismertette volna. E hiányon kivánt az Athenæum társaság segíteni, midőn elhatározta, hogy egy ilynemű német munkát, a hazai viszonyokhoz képest átdolgoztatva kiadja. Ezen magyar kiadásban az állattani rész, — melyet dr. *Vángel* Jenő írt meg s mely 24 tábla szines rajzzal s a szöveg közt 476 ábrával van illusztrálva, — 320 nagy negyedrét oldalra terjed és csaknem teljesen új dolgozat; míg a növény- és ásványország, — melynek átdolgozását dr. Semayer Vilibáld eszközölte és mely 23 tábla szines rajzzal s 329 ábrával van díszítve, szövege pedig 105 oldalra terjed, — az eredeti német kiadás után készült, de hazánk flórájára, nemkülönben ásványtani viszonyaira vonatkozó adatokkal kiegészítve. A munka főrésze az állattan, mely különösen nagy terjedelmü és gondosan kiterjeszkedik annak kimutatására: mely állatok károsak, vagy hasznosak az emberre s különösen hogy a mezőgazdaságra, kertészetre, szőlészetre melyek birnak egy-vagy más tekintetben jelentőséggel. A nagy folio alakú, díszes kiállítású könyv ára kötve 15 forint.

Duse Eleonora vendégjátéka. A kitünő olasz tragikai művésznő okt. 31-ikén fejezte be vendégjátékait a Népszinházban. Négyszer lépett föl nagyon gyönge olasz társulatával, mely nagyon emlékeztet a vidéki truppokra és csökkenti az olyan adományok iránti illuziót is, mint a minő Duse asszonynak jutott. Legnagyobb érdeklődés nyilvánult «Antonius és Kleopatra» iránt, mert Duse a raffinált modern dráma helyett a klasszikus tragédia izzó szenvedélyét mutathatta meg. Sakespeare darabját azonban a végtelen gyönge olasz társulat csak nagy kihagyásokkal tudta előadni s Kleopatra szerepéből is csak egy csonka torso maradt. Duse Eleonora barnára festett arczczal játszta Egyiptom hires királynőjét. Kleopatrája minden izében nő, tetszelgő, kaczér, szenvedélyes, számító s mint királynő büszke és okos. Antoniust bűvös kiszámítással vonzza magához. Ábrázolásának megragadó része, mikor meghozzák neki a hírt Rómából, hogy Antónius feleségül vette Oktáviát. Ez a gyorsan változó lelkiállapotoknak egész forgataga. Meggyőző erővel nyilvánúlt fájdalma Antonius holtteste fölött is. — Duse még föllépett Sudermann «*Otthoná*»-nak Magda szerepében, melylyel legutolsó ittlétekor oly mély hatást tett. Utolsó föllépte Dumas «*George herczegnő*» (Principessa Giorgio) főszerepe, Sévérine volt, ki férje könnyelmüsége miatt szenved. A társadalmi darabokban Duse tökéletes női alakokat nyujt, rendkívül szellemdús megfigyelésben és életigazságban. Mostani vendégszereplésén azonban meglátszott, hogy e nagy művésznő, a ki folyton utban van, pihenők nélkül játszik, s a nagy megerőltetésben időnként kimerül.

Az Uránia-szinház. November 4-ikétől kezdve tudományos szinháza van a fővárosnak, az Uránia szinház, melyet egy társaság szervezett a kormány támogatásával. Helyisége pompás a Kerepesi-út legelején, a Rimanóczy-házban. A mór stilű, aranyos csarnok orfeumnak épült, de az orfeumot be kellett zárni. Most az Uránia vette át az épületet, s itt tartja oktató előadásait a különböző tudományokból, találmányokból, mutatványokkal, színpadi jelenetezésben, ködfátyol- és vetített képekkel, körképszerűn rendezett díszletekkel, néma ábrázolókkal. Szóval a technika, illuzió, világítás minden módjával szemlélhetővé teszi a tudás és ismeret világát. Külföldön van már nehány ily szinház, s nagy tetszésre találtak. Az iparosok részére is rendeznek mutatványokat, például a vasművesek előtt föltárják a vasbányászatot és a vas előállításának minden eljárását. A magyarázó szöveget felolvassák, erre következnek a mutatványok.

Az Uránia-szinház első darabja *Küzdelem az északi pólusért*, s három felvonásban három különböző északsarki expedicziót illusztrálja: az 1869-iki második német expedicziót a «Germánia» és «Hanza» hajóval; az 1872—74-iki osztrák expedicziót, a Ferencz József-föld felfedezésével, a «Tegethoff» hajóval, végre Nansen expedicziójáét. A szöveget *Cholnoki* Jenő tanár irta, s *Dajka* Balázs színész érczes hangon olvasta föl. A díszletek nagyon szépek, a vetített képek művésziek, a gépezet jól működött. A jéghegyek közti zivatar, napfény, északi fény, köd, a jégtáblák festői látványt nyújtanak, az utazás eseményeit pedig alakok ábrázolják. A hajók is megjelennek, ha kell összetörnek és elsülyednek. Az északsarki utazások után *Klupathy* tanár még a levegő cseppfolyósítását is érdekes mutatványokkal adta elő. Az Uránia-szinház tehát szórakoztatva és gyönyörködtetve oktat, s ha jól vezetik, mindig meg is találja a közönségét.

A székesfehérvári szinház jubileuma. Okt. 27-ikén ünnepelték Székesfehérváron az ottani állandó szinház megnyitásának 25-ik évfordulóját. Mint huszonöt esztendő előtt, most is «Bánk bán» került szinre, és most is a Nemzeti Szinház tagjainak: P. Márkus Emiliának, Ujházinak, Gyenesnek és Pálffynak közreműködésével. A földiszített szinházban előkelő és lelkes közönség hallgatta végig az előadást. Felvonások közt a honvéd-zenekar Erkel «Bánk bán» operájából játszott. Előadás után lakoma volt a Vörösmarty-körben.

Velasquez kiállítás az országos képtárban. Az orsz. képtárban a *Van Dyck*, a németalföldi festészet kitünőségének születése 300-ik éve alkalmából rendezett kiállítást, most a legnagyobb spanyol képiró, *Velasquez* születésének szintén 300-ik évfordulójára rendezett tájékoztató kiállítás követi. Ez október 29-ikén nyilt meg, és dr. *Térey* Gábor rendezte izléssel, a spanyol művésznek nálunk található másolataiból, az orsz. képtár metszeteiből, fényképi sokszorosításokból. Térey magyarázó füzetről is gondoskodott. Közönségünk nagy érdeklődéssel szemlélte Van Dyck emlékkiállítását is, s a spanyol nagy művész iránt szintén hasonló érdeklődést tanusít.

Az országos képtár becses spanyol osztályában eredeti Velasquez nincs. Egy kisebb lovas képről állítják, hogy Velasquez valamelyik tanítványának műve lehet. Eredeti képe csak egy van Magyarországon, *Benczur* Gyula tulajdona, mely Baltazar Carlos herczeget, IV. Fülöp spanyol király fiát ábrázolja vadászruhában. Elvégre Velasqueznek metszetekben való bemutatásáért is hálás lehetne a magyar közönség, de éppen Velasqueznél, a nagy realista és szinező mesternél fontos az ő szinezése és ecsetének kezelése. Ezeket jónevü magyar festők másolatai törekszenek feltüntetni. A másolatokat spanyol földön *Balló* Ede, *Aranyosi* Ákos, *Kovács* Mihály, *Zempléni* Tivadar, *Tornai* Gyula, *Thorma* János és *Hegedüs* László készítették. Mint arczképfestő legnagyobb Velasquez. Arczképei legnagyobb része IV. Fülöp spanyol királyt, gyermekeit, udvari méltóságait és törpe bolondjait mutatja. Másolatban látjuk Mária Anna magyar királyné, III. Ferdinánd nejét is, ki spanyol herczegnő volt. (Valesquezről a «Vasárnapi Ujság» folyó évi 25. számában adott közleményt.)

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia okt. 30-iki ülése b. *Eötvös* Loránd elnöklete alatt, *Volf* György, a munkás tanár és éles itéletű nyelvtudós emlékének volt szentelve, kit búvárlataiban oly élénk nemzeti szellem vezetett, s kit örömmel emlegetnek, mint a fővároshoz közel eső sváb falu egyik fiát, mint ritkaságot, ki a jómódú svábok közül kiemelkedett tudományosságával és lelkes nemzeti érzésével.

Négyesy László tartotta az emlékbeszédet, s kiemelte a tudós származása mellett a magyar nemzeti tudományosság, a magyar nyelv tisztázása körül kifejtett maradandó érdemeit. Több művelődéstörténeti és történelmi tanúlmányt is írt, s meggyőzőn bizonyította, hogy a magyar írni-olvasni nem a németektől, nem a szlávoktól tanúlt, hanem régi helyesírásunk és latin kiejtésünk tanúsága szerint velenczevidéki olaszoktól. Első térítőink is velenczevidéki olasz papok és foglyok voltak. Az e hazát lakó népfajok közül a magyar e földön a legrégibb, helynevek tanúsága szerint még a tótok és vendek is később vándoroltak be; a honfoglaláskor

KAZINCZY EMLÉKTÁBLÁJÁNAK LELEPLEZÉSE KÉSMÁRKON.

itt talált szláv népek pedig, melyeknek nyelve azonos az eltünt egyházi szláv nyelvvel, beolvadtak fajunkba. A magyar nép a honfoglaláskor gazdag szókincsének tanúsága szerint, a műveltségnek számbavehető fokán állott. Ezeket a tételeket meggyőzőn vitatta Volf, ki régi nyelvemlékeinknek alapos búvára volt s mint tanár is díszes helyet foglalt el.

MI UJSÁG?

Halottak napja. November két első napján, verőfényes őszi időben kereste föl a főváros közönsége a sirokat. Reggeltől estig ezernyi tömegek lepték el a temetőket. A kerepesi uti temető volt most is a kegyeletes zarándoklás központja, mert itt nyugszanak jeleseink. A ki a maga halottját már fölkereste, még ide is eljön, s ide vonúl ki az ifjuság, sok egylet, munkások csoportja. Az egyetemi ifjuság sorra látogatta a jelesek sirját, s beszédek kiséretében helyezték el a koszorukat. A függetlenségi párt tagjai *Kossuth*, *Irányi* Dániel és *Helfi* Ignácz sirját keresték föl. Kossuth sirjára már november elsején letette Kossuth Ferencz a maga és öcscse, Lajos Tódor koszoruját. Elvitték a sirra koszoruikat az Ambrozovics-család, Czegléd városa és több nőegyesület. A munkások *Táncsics* Mihály sirjánál adóztak kegyeletöknek. A sirok megkoszoruzása s a beszédek elmondása november elsején egész nap tartott. A művészek, írók, tudósok, tanárok sirjai mind mutatták az élők megemlékezését. Este felgyúltak a mécsek és lámpák. A Deák- és Batthyány-mauzoleumok, Kossuth, Röck Szilárd, a néhai jótékony Szilágyi István sirjainak díszítéséről és kivilágításáról a városi hatóság gondoskodott. A magyar képzőművészek egyesülete a korán elhunyt *Tóth* László festőművész sirjánál jelent meg, melyre a Kallós Ede által mintázott siremléket állították föl. Kacziányi Ödön mondott beszédet, s babérkoszorut tett a sirra.

Bécsben nov. elsején délután a kapuczinusok sirboltját a közönség számára is megnyitották. A királyné és Rudolf trónörökös koporsóit elhalmozták virágokkal. *Sándor* szerb király, a ki személyesen jelent meg a sirboltban, mindegyik koporsóra egy-egy pompás koszorut tett. *Stefánia* özvegy trónörökösné és *Erzsébet* főherczegnő Rudolf trónörökös koporsójára szép koszorukat tettek.

A király okt. 31-ikén délben Bécsbe utazott, nov. 4-ikén reggel azonban visszajött Budapestre, s itt marad 15-ikéig. Ő Felsége nov. első napján a schönbrunni kastély kápolnájában csöndes misét hallgatott, nov. 2-ikán, halottak napján reggel a kapuczinusok sirboltjába ment, rövid imát mondott a királyné, Rudolf trónörökös, aztán pedig szülei és Albrecht főherczeg koporsójánál.

Petőfi-ünnep Eperjesen. Az országszerte rendezett ünnepek sorában, melyek Petőfi emlékét dicsőitik, okt. 29-ikén *Eperjes* városában volt fényes ünnep, díszben és tartalomban méltó a nagy költő emlékéhez és az eperjesi *Széchenyi-körhöz*, a mely az ünnepet rendezte. A vendégek *Berzeviczy* Albert

NOVELLI MINT SHYLOCK.

ERMETE NOVELLI.

védő vezetésével már előtte való este érkeztek s *Szinnyei-Merse* főispán és *Mandics* polgármester fogadta őket. Ott volt Wlassics miniszter képviseletében *Beöthy* Zsolt, a ki *Alexander* Bernáttal és *Herczeg* Ferenczczel együtt az Akadémiát és a Kisfaludy-társaságot is képviselte. A Petőfi-társaság képviseletében *Bartók* Lajos és *Endrődi* Sándor jelent meg.

Okt. 29-ikén délelőtt a Széchenyi-kör termében kezdődött az ünnep. *Berzeviczy* Albert szépen írt, érdekes tanulmányt olvasott föl «Petőfi emlékezete» czímmel; közöljük itt befejező sorait: «A nemzeteket boldogító és nemesítő nagy eszmék győzelméhez mindig sulyos áldozatok füződnek; nekünk a nemzeti újjászületésnek annyi nemes lelkesedéssel megkezdett, de szerencsétlen események által vérbe borított korszakában mindamaz áldozatokon felül, a melyeket a balvégzet követelt tőlünk, még legnagyobb költőnket is el kellett veszítenünk. Akkor jelent meg, mikor legnagyobb szükség volt szavára, de nem érhette meg többé azoknak az eszméknek végleges diadalát, a melyekért korának legjobbjai vele együtt lelkesedtek; sivatagban vezérlő tűzoszlop volt, mely fényével megmutatta útunkat a szabadság igéretföldjére s azután letünt. Elesett halhatatlan eszmék szolgálatában.» Az általános nagy tetszéstől kisért felolvasás után *Beöthy* Zsolt a közoktatásügyi miniszter üdvözletét tolmácsolván a Széchenyi-körnek, kiemelte a nemzeti és történelmi kulturális irány fontosságát, a melyet a Petőfi emlékének szentelt ünneppel a Széchenyi-kör is képvisel. *Herczeg* Ferencz az Akadémia üdvözletét adta át. *Beöthy* Zsolt még a Kisfaludy-társaság nevében is mondott beszédet, melyben Petőfinek általános költői becsét, valamint rendkívüli nemzeti értékét kiemelő szavaival keltett nagy hatást. *Bartók* Lajos, mint a Petőfi-Társaság képviselője üdvözölte a Széchenyi-kör elnökét: Szinnyei-Merse főispánt és megalapítóját, s lelkét: Berzeviczy Albertet. *Endrődi* Sándor «Petőfi» czímű költeményét szavalta el, *Horváth* Ödön dr. a kör titkára, «Petőfi Eperjesen» czímű dolgozatát olvasta föl. A záróbeszédet *Szinnyei-Merse* István főispán mondotta és köszönetet nyilvánitott a közreműködőknek és a jelenvoltaknak. A közönség ezután állva hallgatta végig a «Himnuszt» melyet az eperjesi dalegyesület énekelt, végre megtekintette a főtéren azt a házat, mely egykor Petőfi szállása volt és melyet emléktáblával jelöltek meg. Délután két órakor díszlakomát tartottak. Esti félnyolcz órakor a városi szinházban diszelőadás volt, abban a Széchenyi-kör tagjai vettek részt Petőfi-szavalatokkal, dalokkal. Az előadást allegórikus képek zárták be.

Kazinczy emléktáblája Késmárkon. Késmárkon okt. 27-ikén ércz emléktáblával jelölték meg azt a házat, a melyben *Kazinczy* Ferencz, mint a késmárki liczeum növendéke az 1868—69-dik iskolaévben lakott. Az emléktábla felavatásán, mely elsősorban az evangelikus liczeum ünnepe volt, az összes városi hatóságok, iskolák és a közönség szine-java jelen volt.

Grósz Ernő evang. liczeumi igazgató mondott rövid megnyitó beszédet, majd *Binder* Jenő tanár emlékezett meg Kazinczyról. Beszéde után lehullott a lepel az emléktábláról, a melyen ez a fölírás van *Itt lakott Kazinczy Ferencz az 1868—69. tanévben.* Az emléktáblát Kazinczynak egy magát megnevezni nem akaró tisztelője készíttette, a kinek, valamint az ünnep rendezőinek, *Schwarz* Károly dr. polgármester mondott köszönetet. Még *Neuländer* Jenő liczeumi tanuló szavalta el alkalmi költeményét. Az ünnepély alkalmával fölvett s lapunk mai számában közlött kép azt a jelenetet örökítette meg, mikor a már leleplezett emléktáblát a polgármester szép beszéddel a város gondviselése alá átvette.

Arany János czímere. Özvegy *Arany* Lászlóné a Nemzeti Muzeumnak ajándékozta az Arany-család czímeres levelét. A nemesi levelet 1634. május 10-én adta I. Rákóczy György erdélyi fejedelem Nagyfalusi Arany Jánosnak és Ferencznek azokért a szolgálatokért, melyeket Erdélyországnak és a fejedelemnek tettek. A czímer, mint azt már Arany János «Toldi szerelmé»-ben leirta, kék mezőben vörösen ruházott karból áll, a mely kivont egyenes kardot tart.

Ballagi emlék-ünnepély. A budapesti ref. főiskola (theologia és főgimnázium) előljárósága, a főiskola alapitóinak emlékezetére évenként ünnepélyt rendez október havában. Az idén Ballagi Mór emlékezetére szentelt ünnepet a két intézet tanári kara, az összes növendékek s a Ballagi-család részvételével.

Az emlékbeszédet Szőts Farkas theol. igazgató-tanár tartotta. A mindvégig érdekes és tanulságos emlékezésnek különösen az a része, mely a gyermek Ballagit ismerteti nélkülözéseivel, küzdelmeivel, de soha nem lankadó szorgalmával, lánglelkesedésével, mély hatást tett s bizonyára nem egy szegény tanuló ifju szivében támadt erős elhatározás hasonló kitartásra, nem egynek akarata aczélosodott meg a küzdelemre. Végül *Szász* Károly püspök emlékezett szeretettel a hű barátról, vele való viszonyáról a szabadságharcz idején, később a zöld asztalnál, a lázas munka mezején s közvetlen szavaival eleven képet vésett a hallgatóság lelkébe a kötelességét híven teljesítő honvéd-kapitányról, az eszmék lánglelkű apostoláról, a kiváló tudósról. A kegyeletes ünnepélyt az ifjuság énekkara fejezte be szép gyászdallal.

Jókai koszorúi a Nemzeti Múzeumban. *Jókai* Mór a maga és leánya, *Feszty* Árpádné nevében átadta a Múzeumnak néhai neje, *Laborfalvi* Róza egy arany- és kilencz ezüstkoszorúját, melyet a nagy színésznő művészi érdemeiért kapott tisztelőitől. Jókai ezenkívül még hat ezüstkoszorút ajándékozott az ereklye-gyűjteménynek, melyeket irodalmi és politikai működéseért kapott.

József főherczeg üdvözlete Széchenyi basához. Konstantinápolyban a közelebbi napokban ünnepelték a konstantinápolyi tüzoltók szervezésének negyedszázados idejét: Gróf *Széchenyi* Ödön szervezte a tüzoltóságot s vezeti most is. Ő szervezte előbb a budapesti tűzoltókat is. *József* főherczeg, a magyarországi tüzoltók fővédnöke, az ünnepélyre a következő távirattal üdvözölte gróf Széchenyi basát:

NOVELLI MINT HAMLET.

A SZIGETVÁRI ZRINYI SZOBRA.

Az 1897-ik év szeptember 25-ikéről keltezve a király báró Bánffy Dezső akkori miniszterelnökhöz kéziratot intézett, s abban óhajtását fejezi ki, hogy a magyar székes-fővárosnak alkalmas tereit oly kisebb méretű szobrokkal lássák el, melyek midőn a várost diszítik, egyszersmind a mult idők kiváló alakjainak emlékét örökítsék meg, kik a nemzeti élet különböző térein kitüntek. Tiz történeti alakot meg is jelölt a királyi kézirat különböző időszakokból, egészen a nemzet újabb történetéig.

A szobrok kiválasztásában a magyarok viszontagságos története válik szemlélhetővé. Hősi küzdelmeiben, a tudományban, költészetben, a vallás és egyház szolgálatában, szabadságharczaiban mutatják a szobrok a nemzet jeleseit. Királyok és olyanok, kiknek szobrai már állanak, vagy a kiknek a nemzet úgy is szobrot fog emelni a jövőben, nincsenek az ábrázolandók közt.

A király elhatározását először Erzsébet királynéval közölte, kit nagyon meghatott vele. Aztán a miniszterekkel folytatott eszmecserében megállapitották ezen történeti személyek sorozatát, a kiknek emlékére szobrok emelendők. Ő Felsége udvartartása költségeinek terhére, több évre terjedő beosztással engedélyezte a megfelelő összegeket. A fejedelmi elhatározás lelkes örömöt okozott az egész országban, a közérzés fölismerte e királyi elhatározás jelentőségét és hódolattal fordult a Felség felé, ki a magyar nemzet multját tisztelvén, annak tiszteletére mindenkit látható művészi jelekkel serkent, sőt a nemzet jogai elszánt védőinek, Bocskaynak és Bethlennek is érczemléket állit.

A tíz szobrot már készitik művészeink. Mindenik álló szobor lesz és bronzba öntve. A legelső, a melyik elkészült *Zrinyi* Miklós, Szigetvár hős védőjének szobra. *Róna* József szobrászművészünk, több sikerült szobor alkotójának műve ez. A napokban fejezte be az anyagmintát, s nem sokára öntés alá kerül, a mi lassú munka. Igy csak 1901-ben állithatják föl az Andrássy-úton, a Kör-téren.

A szobor magas talapzaton fog emelkedni. A talapzat felső része várfokot mutat, alsó része szikla. Zrinyi alakja a vár fokán áll, jobbjában kivont kardja, baljában pedig zászlót tart magasra. A kirohanás előtti pillanatban ábrázolta a művész a hőst, ki Istennek ajánlja lelkét, mert tudja, hogy nem győzhet, a halálra el is készült. Arcza azonkívül hogy hű a róla maradt arczképekhez, biztos és szép kidolgozásban fejezi ki a rettenthetetlen elszántságot. Mindenesetre olyan mű, melynek stilje és plasztikája előkelő. A korbeli hűségre is gondot fordított Róna, az öltözetre, a kardra. A hosszú mente, melyet Zrinyi magára öltött, az ismeretes magas gallérú ruha; liliomok diszitik, s redőzetét a plasztikus hatáshoz jól felhasználta a szobrász.

A talapzat előrészén egy mellékalak is van, a magasból visszavert török zúzott alakja, mely ott terül el a sziklán. Ez jelképezi az ádáz harczot, a nagy vérontást, melybe Szigetvára került a törököknek.

Az egész szobormű magassága hat méter. A talapzat és a török alakja pátyi kőből lesz, Zrinyi alakja pedig bronzból.

A szoborbizottság tagjai a napokban nézték meg a művet, s nagy megelégedéssel nyilatkoztak róla. A többi kilencz szobron is dolgoznak a megbizott művészek.

ZRINYI MIKLÓS SZOBRÁNAK MINTÁJA RÓNA JÓZSEFTŐL.

ERMETE NOVELLI.

Gyors egymásutánban jönnek most, a színi évad kezdetén, a híres külföldi színészek vendégszereplésre Budapestre. Alig hogy Duse befejezte vendégjátékait, most az olasz színészet egy másik kitűnősége, Ermete Novelli mutatja be művészetét közönségünknek.

Novellit Budapesten eddig még nem ismerték. Pedig ismeretes messze hazája határain túl is, mint egyike azoknak a művészeknek, a kik az olasz szinpad régi nagy hirnevét újra fölvirágoztatták.

Ermete *Novelli* színész-családból született 1851-ben Luccában. Szülei afféle vándor staggione-színészek voltak s Pisa felé való vándorútjokban született a fiuk, a ki szintén a színészetre adta magát. Pályája kezdetén nagy nehézségekkel kellett küzdenie, míg nagyobb szerepeket tudott kapni. Schiller «Stuart Máriá»-jában tünt fel először Dudley Róbert szerepében s azóta egymás után aratta diadalait. Eleinte Rómában működött annál a társulatnál, a mely nagyrészt kitünő művészekből állva, állandó nagy szintársulatot akart szervezni az olasz fővárosban. Majd maga alakitott vígjátéktársulatot, melylyel bejárta Olaszország nagyobb szinpadait s ismételten elment Amerikába, Spanyolországba, Portugalliába, Egyiptomba, mindenütt nagy sikereket érve el. Párisban is kétszer játszott s ettől fogva vált hirneve európaivá.

Úgy tekintik Olaszországban Novellit, mint a régi olasz színészet hagyományainak folytatóját, a ki játékában a modern fölfogást érvényesiti, de annak túlzásai nélkül.

Eleinte a burleszk bohózatokban s afféle franczia vigjátékokban, mint a Nemzeti Szinházból ismeretes «Pont-Biquet család», aratta legnagyobb sikereit. S mikor aztán komoly drámai szerepekben kezdett próbálkozni, némi bizalmatlansággal fogadták, de a közönség csakhamar pártjára állott s ettől fogva főleg a komoly darabokra adta magát. E téren legnagyobb sikerei közül való alakitásai két Shakspere-szerep: Shylock a «Velenczei kalmár»-ból és Hamlet, melyeknek jelmezében két képünkön látható.

Nevezetes vállalkozása az a terv, hogy Rómában a legnemzetibb olasz vigjátékiró tiszteletére Goldoni-társulatot akar szervezni a párisi Molière-szinház mintájára. Terve a megvalósulás küszöbén áll s Novelli a jövő évben már meg is akarja nyitni az új intézetet. Ez a vállalata azért nagy fontosságú az olasz művészet szempontjából, mert ott még a fővárosban sincs állandó szintársulat s legjelesebb művészeik is vándor-életre vannak kényszerülve.

Nagyon dicsérik Novelli sokoldalúságát. Bohózatos szerepekben ép oly kitűnőnek mondják, mint a modern társadalmi színművekben és a klasszikus tragédiában. Nagy utánzó képessége van, és senki se tudja nálánál hivebben utánozni a hires olasz színészeket és színésznőket. Nagy gondot fordit öltözékeire, maszkjára, a darabok külső kiállitására. Maga egyuttal rendezője is társulatának s személyesen vezeti a próbákat. Hogy mily gondosan tanulja be az előadandó darabokat, mutatja az is, hogy társulatának sugója nincsen.

Külső megjelenése is elárulja az igazi művészt. Termete magas és sugár, arcza nem szép ugyan, de rokonszenves, az indulatok minden árnyalatának kifejezésére egyaránt képes. Hangja erős, tiszta, kiejtése — az olasz színészek nagy részétől eltérően — gondosan tagolt.

November 3-án kezdte meg szereplését a Vigszinházban. Shylock szerepét játszotta el bemutatóúl míg másnapra, november 4-ére a «Papa Lebonnard» czimű szinmű volt kitűzve, melynek czimszerepében Párisban zajos sikert aratott.

Az olasz művészek az utóbbi években előszeretettel keresik föl fővárosunkat, különösen azok után a sikerek után, a melyeket Duse és Zacconi arattak szinpadjainkon. Novelliben most új, eredeti művészi egyéniséget ismer meg közönségünk s érdekes összehasonlitásokra nyilik alkalma közte és a többi nálunk megfordult olasz szinművész között.

IZGALMAS NAPOK A NEW-YORKI TŐZSDÉN.

Még ezelőtt húsz évvel pénz és értékpapirok dolgában az elsőbbség a londoni tőzsdét illette meg, most azonban már a világ pénzügyei sorsába a new-yorki tőzsde is beleszól.

Nem csoda tehát, hogy a mostani délafrikai háború kitörése előtt a new-yorki wallstreeti óriási tőzsde-épület központi termében ugyancsak izgalmas jelenetek folytak le; ebben a roppant épületben, melynek nagytermében négy-öt ezer ember könnyen elfér.

A terem déli sarkában egy tölgyfából készült fülke áll, melyben a londoni Rothschild-czég képviselője Pott Jeremiás úr szokott ülni. Pott délelőtti tiz órától délután két óráig Londonból rendesen négy sürgönyt kap. Ezen idő alatt az óriási zajban mozdulatlanúl ülve nyargonczainak szóbeli jelentéseit egy előtte fekvő lapra jegyezgeti.

A teremben száz meg száz torok egy elsőrendű nagy vasut részvényeit tiz dollárral olcsóbban kinálgatja mint tegnap. Utánna az a hir kering, hogy «Gould és Astor» a «milliárdosok» «vesznek».

Pott látszólag valami napilap külön kiadását olvassa. Egyik nyargoncza azt jelenti, hogy Gould-ék kéz alatt «adnak». Pott még mindig olvas, de azért a tenger alatti huzalra mégis azt sürgönyözte Londonba — természetesen titkos jelekkel: — «adni».

Az arany árfolyama Londonban megdrágult. A boerok az arany-termelést beszüntetik, s mire az angol derékhad Indiából s az anyaországból Durbanban partra száll, az aranyban fizetendő járadékok szelvényei a sárga érczkészletet felemésztették.

A magasabb árjegyzést New-Yorkban örömmel fogadják, hiszen Kaliforniából és Transzvál-ból az aranyport már évek óta Éjszak-Amerika rakta félre.

Az angol külügyér kijelentései szerint a háború költségeit egyelőre tiz millió font sterlinggel fedezik, mely roppant összeg az államkincstár készleteiből bőven kikerül.

Ezen ellentétes hirek sokféleképpen magyaráztatnak. A tőzsde apró emberei remegve várják a hivatalos jegyzés közzétételét. Vagyonok pusztulnak el, a nélkül, hogy valaki észrevenné. Ki hinné, hogy egy nyolczad százaléknyi árfo-

lyamkülönbség milliók elvesztését idézi elő. A villamos óra mutatója dél felé áll. A terem néhány perczre kiürül. A tőzsde reggelizik. Még tizenöt percz mulva a buffet-k állványain még egy kenyérmorzsát sem lehetne találni. Étel és ital elfogyott, az emberek pedig egymás hátán sietnek fel a terembe, és az őrült játék újból kezdődik.

Pott Jeremiás úr nem reggelizett. Ő bevárja, míg a terem villamos csengetyűi a terem zártát jelezik . . . Egyszerű, de azért elegáns fogata a nagy lépcső alján várja, a tizedik utcza sarkán levő lakásán pedig családja körében terített asztalhoz ül. A felszolgált reggeli árából négy munkáscsalád egy hétig megélne.

Azok pedig, kik a tőzsdén imént százezreket vesztettek nem reggeliznek, sőt valószinűleg nagyon későn ebédelnek s ekkor is azon tünődnek, hogy veszteségüket a wallstreet-i teremben holnap helyre üssék.

A new-yorki tőzsdén különben a zaj és izgatottság még rendes viszonyok közt is nagyobb, mint Londonban vagy Párisban.

Az Anglia és a dél-afrikai köztársaságok közt fenforgó viszálynak a new-yorki tőzsde látszólag nagyobb fontosságot tulajdonít, mint annak idején a franczia-német háborúnak, mivel Amerikában attól tartanak, hogy Anglia mostani zavarát Oroszország felhasználja Ázsiában. De még nagy, általános bonyodalom is lehet a dologból.

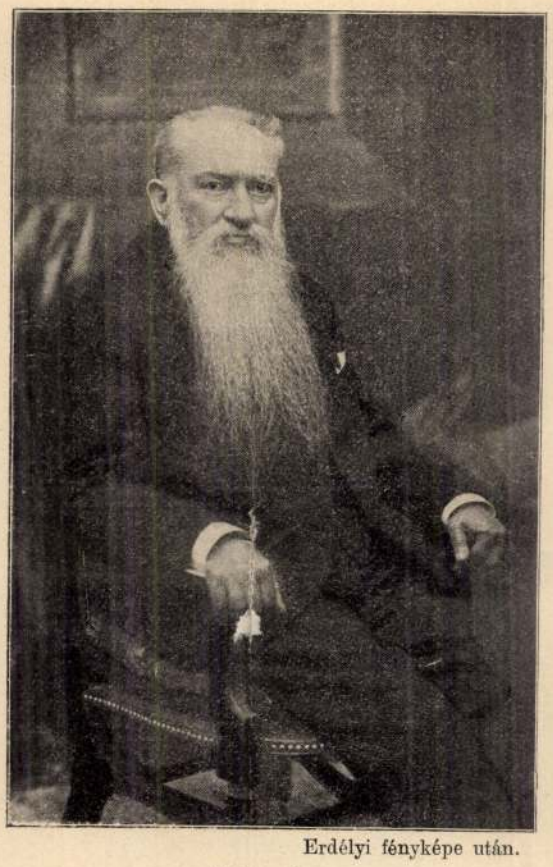

Erdélyi fényképe után.

TÖRÖK JÓZSEF.

TÖRÖK JÓZSEF.

1824—1899.

Nemcsak a fővárosban, hanem országszerte is általánosan ismert nevű férfiú halt meg folyó év október 26-án Budapesten: Török József, a híres «Török-patika» tulajdonosa.

De nemcsak ezen sokat emlegetett gyógyszertár révén lett Török József neve oly széles körökben ismeretessé, hanem rendkívüli tevékenysége folytán is, melyet a korábbi években a főváros közéletében kifejtett.

Török József, mint kezdő gyógyszerész 1848-ban Párisba ment ki, hol több évig tartózkodott, hogy magát szakmájában tökéletesítse. És ezen idő alatt folytonos érintkezésben volt az ott időző menekültek legelőkelőbb tagjaival, többek közt gróf Andrássy Gyulával, Gorove Istvánnal, Irányival, Csernátonival és másokkal, kikkel az ismeretséget és összeköttetést később is fentartotta.

Párisból az ötvenes évek közepén tért vissza Budapestre, hol megalapította később oly nagy hírre jutott király-utczai gyógyszertárát, mely különösen arról lett országszerte hiressé, hogy a külföldi speciális gyógyszerkészítményeket meghonosította s benne mindenféle újonnan feltalált szer kapható volt, melyek hirdetése soha sem hiányzott a hírlapokból.

Az 1861-ik év óta a főváros közügyeiben mind élénkebb részt kezdett venni Török József s különösen a Terézváros választási küzdelmeiben mindig vezérszerepet vitt és sokáig döntő befolyása volt. 1887 után azonban, beállott betegeskedése miatt vissza kellett vonúlnia a közélet küzdelmeitől, bár a városi bizottságba azután is mindig beválasztották, és mikor csak egészsége engedte, részt vett a közgyűléseken s egyike volt a közegészségügyi bizottság legbuzgóbb tagjainak. Különösen a Stefánia-szegény-gyermek-kórház ügyeiben volt igen buzgó munkás.

Török József mint jótékony ember is nagyon kiváló volt s adományaival sok hozzá forduló nyomorán szívesen segített.

Az elhúnyt érdemes polgár temetése október 27-ikén nagy részvét mellett ment végbe. Özvegye ebesfalvi Török Józsefné született Détsi Emma, Sándor fia (az Andrássy-úti Török-gyógyszertár tulajdonosa), leányai, vejei dr. Tauffer Vilmos egyetemi tanár és Forster Kálmán miniszteri osztálytanácsos és nagyszámú rokonság állották körül ravatalát. Végtisztességtételén a főváros VI. kerülete (Terézváros) törvényhatósági bizottsági tagjai testületileg jelentek meg.

Érdekes megemlíteni, hogy az elhúnyt már ezelőtt mintegy negyven évvel oly beteges volt, hogy mindenki halálát várta s egyetlen biztosító társaság sem került akkor, a mely életét biztosította volna; s ime mégis hetvenöt évig élt és pedig, leszámítva az utóbbi időket, mindig nagy tevékenység és fáradhatatlan munkásság között.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Corpus Juris Hungarici legújabb kiadása és magyar fordítása. *Milleniumi Magyar Törvénytár.* Szerkeszti: *Dr. Márkus Dezső* kir. törvényszéki biró. Kiadja a *Franklin-Társulat.*

A magyar jogi irodalomnak nevezetes terméke a most megjelent két kötet, a melyet a kiadó Franklin-Társulat előkelő egyszerűséggel állított ki. A Corpus Juris Hungarici — *a magyar törvénytár* — ez új kiadása nagy fontosságú, mert az 1836 előtt alkotott törvényeink eddigelé csak latin nyelven és nehezen kezelhető kiadásokban voltak megszerezhetők, s e miatt jogászaink újabb nemzedékei vajmi ritkán forgatták régi törvényeinket. A latin szövegű törvényeket (1000—1830.) magyar fordításban közli e gyűjtemény, oly alakban, hogy a két szöveget egymással szembe állítva, a páros számú oldalakon a magyar törvényeknek eredeti, hiteles latin nyelvű szövege, a páratlan számú oldalakon pedig ennek hű és megbizható fordítása található.

A most megjelent két kötetből az Árpád-házból való királyok alatt alkotott törvényeket *Nagy* Gyula orsz. levéltárnok, az 1301—1608. évből valókat pedig dr. *Kolosvári* Sándor és dr. *Óváry* Kelemen kolozsvári egyetemi tanárok fordították. A fordítók azonban — a kik a magyar jog történelmének kiváló művelői — nem érték be azzal, hogy föltétlenül megbízható magyar fordítását adják a törvényeknek. Nagy gonddal összehasonlították minden egyes decretumnak eddig ismert latin szövegét az eredeti gyanánt szolgáló kézirattal, hogy ilymódon kikerüljék ebben a kiadásban ama számtalan szöveghibát, melytől a Corpus Juris eddigi kiadásai hemzsegnek, hő jegyzetekben magyarázva meg akár az eddig közkeletű szövegtől való eltérést, akár az eddigi szövegnek egyéb fogyatékosságait; viszont teljesen kiegészítve (ugyancsak magyar fordítással) nyújtja azokat a törvényeket, a melyeket az eddigi kiadások csak csonkán vagy rövid kivonatban közölnek.

A két kötet elsejét, a mely az egész gyűjteménynek első kötete, *Márkus* Dezső terjedelmes bevezetéssel látta el a gyűjtemény szerkesztésénél követett elveiről és a Corpus Juris Hungarici mai jelentőségéről; *Kolosváry* Sándor pedig a Corpus Juris Hungarici eddigi kiadásairól, kéziratairól, az eddigi gyűjteményekből hiányzó törvényekről nyújt fölötte tanúlságos és beható tanúlmányt. Mindegyik kötet igen bő tartalommutatóval van ellátva.

A Márkus-féle gyűjtemény különös érdeme, hogy minden egyes törvény kapcsán feltünteti, hatályban van-e még? mily összefüggésben van a törvény, vagy valamelyik szakasza más, korábban vagy később hozott törvényekkel és melyek a reá vonatkozó rendeletek? módosult-e az egész törvény vagy módosultak-e egyes mondatai, szakaszai, szavai, s ha igen: melyik a módosító vagy hatályon kívül helyező későbbi rendelkezés? szóval: minden törvényes rendelkezésnek keletkezésétől a mai napig a lehető legkönnyebben áttekinthető fejlődését tünteti föl e gyűjtemény s mindezt a magyarázó jegyzetek ezreivel.

A magyar törvénytár e kiadása, melynek hátralevő négy kötete húsvétig meg fog jelenni, összesen 20 kötetre terjed s előfizetési ára a munka teljes megjelenéseig 60 frt, kötve 75 frt. Megjelenése után bolti ára magasabb lesz. — Eddig a következő kiegészítő kötetek jelentek meg: 1896. évi törvények fűzve 3 frt, félbőrkötésben 4 frt. 1897. évi törvények fűzve 2 frt, félbőrkötésben 3 frt. 1898. évi törvények fűzve 2 frt, félbőrkötésben 3 frt.

A román nemzetiségi törekvések története és jelenlegi állapota, második kötet, 800 lap, írta *Jancsó* Benedek. Budapest, 1899. Ára 6 forint. A munka első kötetére, mely három év előtt jelent meg, bizonyára emlékezik mindenki, a kit az ország belső ügyei, a történelem és a jó könyvek érdekelnek. Jancsó Benedek igen figyelmesen tanúlmányozta az úgynevezett román kérdést egész lényegében, történeti fejlődésében, valamint kellő figyelemben részesíti az izgatást, melyet ezzel az üggyel űznek Magyarországon és Romániában. Munkájának első része Bukarestben sem maradt hatás nélkül, mert históriai adatokból láthatták, mennyire nincs igazok. Az első kötet a román nép és nyelv eredetéről, magyarországi történetéről szólt egészen II. József trónralépteig, a mikor bekövetkezett a románok által szabadságharcznak nevezett Hóra-lázadás, mely szerző szerint egyszerű agrárius parasztlázadás volt, de nem hiányzottak belőle felekezeti és politikai vonatkozások sem. Ezt már a most megjelent *második kötet* tárgyalja. Következik még utána két rész: «A román nemzetiségi eszme kifejlődése» és «Az 1848—49-iki román lázadás.» Ez a rész majdnem fele az 50 íves kötetnek. Jancsó nemzeti szellemben írta meg a művet, de a történeti igazságban gyökerező nyugalommal, a személyek, események, törekvések és eszmék kritikájával. Rámutat a tévedésekre is és kitárja a kormányok czélzatait, melyeket a nemzetiségekkel kivántak elérni Magyarországon. Bizonyító erővel biró adatokra támaszkodik, azokból fejti ki a következtetést. A rendkívüli nagy anyagot is jártas kézzel használja, előadása pedig eleven, érdekes, s leköti figyelmünket. A derék munka kiadását az erdélyi magyar közművelődési egyesület tette lehetővé.

Kassa város ötvösségének története. Irta *Mihalik* József, a jól ismert műtörténeti és régészeti iró, az iparművészeti múzeum őre. Nagy szeretettel fordúlt Felső-Magyarország első városának múltja felé, mely a magyar műtörténethez annyi becses adalékkal és emlékkel járúl. Kassának egykor virágzó iparában az ötvösség nagy szerepü, czéhe előkelő a polgárság életében és foglalkozásában. Hozzá füződik tehát a magyarországi iparos és városi polgári élet alakulása, folyása. Mind máig fenmaradtak ötvösségének számos szép műtárgyai, melyek egy részét templomokban, vagy magánosoknál lehet találni. Nyilvános gyüjteményeink csak keveset őriznek az elmult idők ez emlékeiből és alkotásaiból. *Mihalik* sok évi fáradsággal kutatta levéltárakban, a hol csak lehetett, egyedül Kassa város ötvöseinek és mukáinak nyomait, s hangya-szorgalommal gyüjtötte adatait. E fáradozásainak eredménye ez a könyv, nagy negyedrét alakban, 349 lapon.

A könyv két részre oszlik. Az első rész négy fejezetben tárgyalja a kassai ötvösművesség történetét az Árpádok korától egészen a XIX. századig s a czéh belső szervezetének ismertetésén kívül értékes méltatását tartalmazza a kassai ötvösök alkotó működésének. A második részben a kassai ötvösök időrendi történetét találjuk, gazdag okirattárral kiegészítve. Közli továbbá ez a rész a kassai ötvösök névsorát is 1382-től 1862-ig. A sok becses adatot tartalmazó s nagy készültséggel és alapos itélettel feldolgozott és érdekesen írt szöveget ötvennyolcz kép világosítja, jó rajzokban mutatván be a kassai ötvösség legkiválóbb remekeit, egy csomó érdekes okirat hasonmását, kiváló mesterek pecsétjeit, névaláírásait és egyéb érdekes emlékét. A közölt okiratok fennen bizonyitják, hogy Kassán a múlt századokban széltében hangzott a magyar szó. A művet pontos és részletes tárgymutató egészíti ki, mely igen megkönnyíti úgy a tartalom részleteinek, mint a műtárgyak rajzainak fölkeresését. Mihalik mun-

Róna József: Boccaccio.

Lyöngrösy. 41. l.

Róna József

Benczur Gyula: Vajk.

S nagy ébren áll mindig résen,
Hogy benn legyen a neve másnap
A lapban, mely tudósitást ad.
S lám, lám, tud ám nagy dölyfe mellett holmi
Riporternek udvarolni,
Kit persze máskor s háta mögött
Lenéz, mint szegény ördögöt.
Üres diszért a szive reszket
S mikor kijárt egy kis gomblyuk-keresztet,
Van gondja rá, hogy arról alapos
Közlést is adjon a kőnyomatos.
Előbb még jelzőt nem irnak nevéhez,
De olyan szivósan czégérez,
Hogy végre a *jeles hazánkfia*
Jelzőt olvassa róla Hunnia.

Kozma felolvasása alatt ki-kitört a vidámság, végül pedig megtapsolták a sikerült és találó szatirát. Az utolsó felolvasás *Farnos* Dezső vendégnek munkája volt, melyet *Szász* Károly olvasott föl. «Göthe utolsó szerelmei»-ről szól az értekezés, s csak részlete egy nagyobb munkának.

MI UJSÁG?

***Lapunk mai számához** posta-utalvány van mellékelve, az e hó végén lejáró előfizetések könnyebb teljesitése végett. — Az előfizetés megújitásánál sziveskedjenek olvasóink czimszalagjukból, mely alatt a lapot kapják, egyet a posta-utalvány szelvény hátulsó lapjára föl-ragasztani, és igy küldeni be kiadóhivatalunknak.

A királyi pár szobra a Park-klubban. A nagyúri klubok egyik legfényesebbje bizonyára a városligeti Park-Klub, melyet meglátogattak a király, a királyné, a német császár, a főherczegek. A fényűzés, ízlés, kényelem egyesül termeiben. A klub mult évi közgyűlése elhatározta, hogy elkészítteti a király és a királyné bronz mellszobrát s a két szobrot emeleti dísztermében állíttatja föl. Az életnagyságu szobroknak, melyeket *Zala* György mintázott, ünnepies leleplezése október 10-én fog megtörténni. Az ünnepi beszédeket *Vaszary* Kolos biboros herczegprimás, *Apponyi* Albert gróf, *Jókai* Mór és *Széll* Kálmán fogják mondani. *Bánffy* Dezső báró miniszterelnök jelentést tevén a királynak az ünnepies szoborleleplezésről, Ő Felsége azt tudomásul vette s hozzájárulását adta ahhoz, hogy a Park-klub az ünnepre meghivja a főherczegeket és herczegasszonyokat. A Park-klub igazgatósága közel kétezer meghivót fog szétküldeni. Meghivja a királyi ház tagjain kivül a királynál megbizott idegen nagyköveteket és követeket, a diplomácziai kart és Ausztria és Magyarország notabilitásait.

Szögyény-Marich László berlini nagykövet ezüstlakodalma. A fehérmegyei *csóri* kastélyban e hó 14-ikén családi ünnep volt. A monarchia berlini nagykövete, *Szögyény-Marich* László, kit Vilmos császár kiváló bizalmával tüntet ki minden alkalommal, ülte meg házasságának 25-ik évfordulóját. A nagykövet az ünnepre családi fészkébe haza jött és elvonultan, családi körben ülte meg családi életének ünnepét. Üdvözletek azonban mindenhonnan érkeztek. Az ünnepi alkalomról hálás és meleghangu üdvözlő távirattal emlékezett meg a berlini magyar egyesület is, melynek a nagykövet egyik legerősebb támogatója.

Az ünnepély a földiszített templomban szent misével kezdődött. Szögyény nejével, három leányával ment a templomba, melyet megtöltött a község ünneplő ruhába öltözött népe. Mise alatt a nagykövet egyik leánya, Szögyény-Marich Kamilla kisasszony énekelt több egyházi dalt. Isteni tisztelet után a kastélyban megjelent a biró vezetése alatt a község egész képviselőtestülete, továbbá *Fliegler* György plebános, *Márton* Tamás ref. lelkész. A küldöttség szónoka Fliegler plébános volt, kinek beszédére a nagykövet rendkivül meleg hangon válaszolt. Az ezüstlakodalom alkalmából az üdvözlő táviratoknak és leveleknek nagy sokasága érkezett a kastélyba. A *német császár* táviratában a saját és a császárné nevében gratulált. Üdvözlő táviratot küldtek még a többi közt *Stefánia* özvegy trónörökösné, *Bánffy* Dezső báró miniszterelnök és az összes miniszterek, *a német birodalmi kanczellár,* valamint a berlini kabinet valamennyi tagja, *Tisza* Kálmán és még számos előkelőség.

Mátyás király szülőháza. Mátyás király szülőháza elhagyatott állapotban van *Kolozsvárt,* ugy hogy gerendákkal kellett megtámogatni, hogy az összedüléstől megmentsék. Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület a napokban tisztelgett Radnóti Dezső vezetése mellett *Szvacsina* Gézánál, Kolozsvár város új polgármesterénél, s fölkérte a polgármestert az egyesület támogatására s egyuttal arra, hogy a Mátyás király házát, a mely ugyis hasznavehetetlen a városra nézve, engedje át az *E. K. E.* muzeum czéljaira. Az egyesület azután gondoskodni fog a Mátyás-ház jó karban tartásáról s igy ez az érdekes ház továbbra is fenmarad Kolozsvár nevezetességei közt. A polgármester e kérésre kijelentette, hogy már ő is foglalkozott ez eszmével s igy annál inkább hajlandó a Mátyás-háznak az E. K. E. muzeum czéljaira átengedését pártolni.

Szent István szobra. Az első magyar király szobrát a budai várban, a Mátyás-templom mellett még az ezredévi ünnepre szerették volna föl-állítani, de nem sikerült. Szent István király megkoronázásának két esztendő múlva lesz kilenczszáz esztendeje. Ezt az évfordulót a herczegprimás a Szent István-társulattal egyetértve azzal óhajtaná megünnepelni, hogy Szent István király szobrát 1900-ban leplezzék le és pedig a királyi vár kápolnája előtt. A primás e szerint lemondana arról az első tervről, hogy a Mátyás-templomnál a Halászbástyára állítsák a szobrot. A szoborra már *kilenczvenhétezer* forint van együtt s a Szent István-Társulat a napokban átir a fővároshoz és meginditja a mozgalmat, hogy első királyunk szobrát 1900-ra föl lehessen állítani.

A czirkveniczai László-gyermekmenedékhelyről mai számunkban közölt képek eredetijeit József főherczeg Ő Fensége volt kegyes közlés végett átengedni a «Vasárnapi Ujság» számára, melynek szerkesztősége nevében Ő Fenségénél Hermann Antal tanár járt közbe, ki az intézet megnyitó ünnepén is jelen volt Czirkveniczán.

Szemere Bertalan szobra Miskolczon. Borsodmegye már régebben gyűjt arra a kegyeletes czélra, hogy jeles fiának, egykori követének, *Szemere* Bertalan 1848-iki belügyminiszternek ércz-szobrot emeljen Miskolczon. Most, a mikor Kossuth művészi szobrát már fölállították, ez sürgető alkalmúl szolgált, hogy Borsodmegye közgyülése a terv megvalósitását elhatározza. Junius 14-iki közgyülésén *Tarnay* Gyula alispán bejelentette, hogy Szemere szobrára 8000 forint gyűlt össze, s ha a megye a Revitzky-pénztárt is fölhasználná, a szobor fölállítása biztosítva volna. *Lévay* József, a költő, a megye volt alispánja lelkesen beszélt a szándék mellett, s azt ajánlotta, hogy a Revitzky-pénztárból évenkint 2000 fotot használjanak a szoborra, a mig a szükséges 20,000 frt együtt nem lesz. Mindenki tetszéssel fogadta ezt az inditványt. *Tarnay* alispán végül még hozzá tette, hogy *Róna* József szobrász, ki Kossuth művészi szobrát készítette, Szemere szobrát is hasonló föltételek és költségek mellett hajlandó elvállalni. Miskolcznak tehát rövid idő múlva másik művészi szobra is lesz, s a nagy idők egyik nemes gondolkozású államférfia iránt szülőhelye lerójja a kegyeletet.

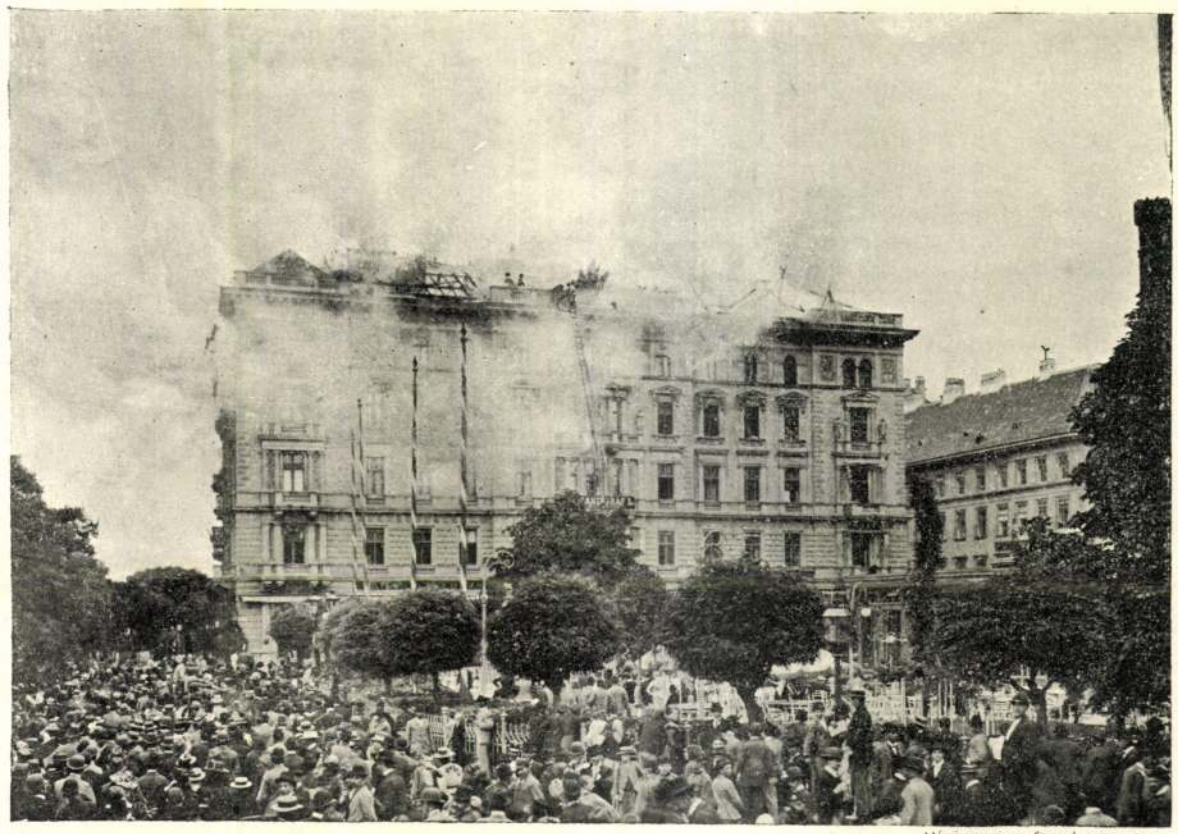

Weinwurm fényképe után.

A THONET-HÁZ ÉGÉSE BUDAPESTEN, JUNIUS 15-IKÉN.

Új szinház Budán. Budavára is neki indult a változásnak, s kezd modern város lenni, mint testvére, Pest. Régi házai egymás után tűnnek el, s ódon jellege pusztul. Eltűnik a szép *Sándor-palota* is, melyben most a miniszterelnökség székel. Bomladozik, tehát fentartani nem lehet, de a miniszterelnökségnek is nagyobb hely kell, aztán a hatalmas királyi palotával szemközt a régi nagyuri egyemeletes palota kisszerű is volna. Hozzáveszik még a *várbeli szinházat* is, mely egykor karmelita templom volt, s II. József uralkodása alatt, 114 esztendővel ezelőtt alakították át szinháznak, természetesen a német múzsa számára, s nincs is harmincz éve, hogy magyarúl játszanak benne. A szinházat lebontják, a kormány a telek árát megfizeti. A város ezt a mostani telek értéket szerint 107.347 frtra számítja. Ezzel már fele megvan annak az összegnek, melyből Budán új szinház épülhessen, valószinűleg a Krisztinavárosban, mely az új hidak által, a villamos közlekedés kiterjesztésével most oly rohamosan alakul át Budapest villa-városává. Az esküteri hid elkészültével pedig összekapcsolódik a Belvárossal. Az új szinház helye alkalmasint az lesz, a hol most a nyári szinkör áll, csinos park szélén. Alig, hogy a régi szinház lebontása határozott alakot öltött, a városi hatósághoz már ajánlat is érkezett, hogy magánvállalkozók fölépítik a szinházat.

A kassai új szinház. Kassán az új, díszes szinház építése már annyira haladt, hogy az őszszel rendeltetésének is átadhatják. A régi szinházat a mult nyáron bontották le, s ennek helyén emelkedik az új, mely ezer nézőt fogadhat be.

Egy négyemeletes palota égése a fővárosban. Budapesten gyárak, ipartelepek égése gyakori, de ritka, mikor palota gyúl ki. Egyátalán a város belterületén nagyobb tűzvész kevés fordúl elő, részint mert a házakban szigorú felügyeletet tartanak, részint mert a kitünően szervezett tüzoltóság hatalmas oltó szereivel azonnal megjelenik a vész helyén. Junius 15-ikén délelőtt megtörtént, hogy a főváros egyik legnagyobb palotájának teteje kigyult s egészen leégett. A szokatlan és megdöbbentő látványnak szinhelye a pompás Dunapart volt. Itt emelkedik a *Thonet-ház,* mind a négy oldalról szabadon, négy kapuval, három udvarral, több mellékudvarral. Egy-egy oldalán 26 ablak egy sorjában. Két főhomlokzata közül az egyik a Dunára néz, szembe a királyi palotával, a másik a redout előtti térre,

számos benne a hivatal, iroda és a lakó. Táviró- és telefon-drót huszonhét volt a házhoz erősítve. Egy ilyen bérház maga egy jókora kolónia, a hol a lakók nem ismerik egymást. A tűz mikép keletkezett, még ismeretlen.

A középső udvar padlásán reggel 7 óra előtt vették észre a gomolygó füstöt, nem sokára a lángok is kitörtek. Rendőrség, tűzoltók után katonaság is jött. Az oltás azonban szerfölött nehéz volt. A gőzfecskendők négy emeletnyire nem lökik fel a vizet, a toló létrákat sem lehet annyira megnyújtani, hogy ily magasságot elérjenek. A számos padlásföljárást építési szabályzat szerint vasajtóknak kell zárni, nehogy tűzvész esetén a vész átégesse az ajtót és a lakók menekülését koczkáztassa. A nagy zavarban azonban az ajtók kulcsát nem találták. Mialatt a tüzoltók az ajtókat feltörték, és a hosszú kaucsuk csöveket emeletről emeletre felvonszolták, azalatt a tűz terjedt. Volt a padlásokon sok száradó fehérnemű, egy nagy vendéglősnek tömérdek széke, asztala, terítéke. Ez mind égett és hamuvá lett. A tűzoltók mégis felhatoltak az égő tetőhöz, a szivattyúk, gőzgépek működtek, a viz özönlött. A tetőzetet azonban megmenteni nem lehetett. A viz átáztatta sok helyen a legfelső emeletet. Ott hát a kár nagy. A lakók, a mig égett fejök fölött a ház, a féltettebb holmikat kezdték kihurczolni. A negyedik emelet lakói jajveszékeltek. Délben még mindig égett a palota, s az átázott párkányok kezdtek lezuhanni. A palotában levő kávéháznak az aszfalton levő márványasztalait, székeit, virágait, villamos lámpáit, szertezúzták. A redout felé eső homlokzatot diszítő szoborcsoportozat is lezuhant. A törmelékek a ház homlokzatán diszelgő szobrokat lefejezték, karjokat törték. Egy pár irodában a hivatalos iratokat tűz és víz elpusztította. Mindezt rengeteg sokaság nézte a Dunaparton, a redout előtti téren a budai oldalon. A katonaság azonban őrt állt. Szerencsétlenség emberéletben nem történt. Egy pár tűzoltó gyöngébb sérülést szenvedett. Az izgató látványt a fotografia sietett megörökíteni. Déli egy órára a tűz megszünt. A lakók kezdtek visszatérni. A negyedik emelet nagy része átázott, azt talán újra is kell építeni. De a többi emelet ablakaiból este felé már az ablakokból kikönyökölve néztek a lakók a korzó sétáló világára, s a Dunára. Fölöttük pedig a szakadozott párkányok, a lelógó nagy vaspléh-darabok, a kormos kémények. A palota tűzvész ellen 200.000 frtig volt biztosítva.

A junius 8-iki léghajók. A január végén Strasszburgban tartott nemzetközi léghajós kongresszus határozatai értelmében junius 8-ikán Európa hét nagyvárosából bocsátottak föl léghajókat, közös tudományos vizsgálódás czéljából. A városok: Berlin, Brüsszel, München, Páris, Pétervár, Straszburg és Bécs. Mindenütt reggel eresztették útnak a léghajókat és pedig azokat, a melyek emberek nélkül, tisztán tudományos készülékkel felszerelve indultak el, reggel nyolcz órakor, azokat pedig, a melyeken emberek is voltak, reggel kilencz órakor. A léghajók utasai főleg meteorológiai megfigyeléseket tettek, azonkivül pontosan följegyzik a léghajók utjának irányváltozásait is. Utjoknak eredményét pedig dr. Hergesell tanárnak, a Straszburgban tartott kongresszus elnökének fogják átszolgáltatni. A hatóságoknak minden országban gondjuk volt rá, hogy a lakosság a léghajókat oltalomban részesítse és a legénység nélkül fölszállott léghajókat ne tekintse gazdátlan jószágnak, hanem ha megtalálja, iparkodjék azt valamelyik vasuti vagy gőzhajóállomáshoz elszállítani, illő jutalom mellett. Az ilyen léghajók a légáramlat és légmérséklet feltüntetésére szolgáló készülékkel vannak ellátva, valamint egy tokba illesztett irással, mely a megtalálónak szól és fölhivja a léghajó s készülék megoltalmazására. Bécsben hat helyen bocsátottak föl léghajókat, a katonai léghajós intézet felügyelete alatt. A tudományos készülékkel fölszerelt, de utas nélküli «Falke», alig ért föl száz méter magasra, szétpukkadt és lezuhant ugy, hogy a rajta levő műszerek mind összetörtek. Három léghajó, köztük a «Hungária» nevű, Magyarország felé vette utját. A «Falke» nem világítógázzal volt megtöltve, hanem köneny-gázzal. Azt hiszik, hogy a szétrobbanást a gyors felbocsátás következtében keletkezett légnyomás okozta.

* **A páduai fűvészkertben** sok régi fa van, többek közt egy bignonia és egy pálma, melyeket Goethe is megbámult s melyeket ma róla neveznek el. Az előbbit 135, az utóbbit legalább 200 évesnek becsülik. Külön nyitott pavillonban helyezték el őket s Goethére emlékeztető feliratot tettek a kerítésre.

* **A legkisebb ló** Cortans olasz marquis Leo nevű kis ponnija. A parányi jószág csak 534 millimeter magas, de igen csinos és arányos termetű állat, kivévén, hogy farka egészen a földig ér.

A termes gőzhajók 1898. évi nyári menetrendje Fiume-Velencze és Fiume Ancona között. Fiume és Velencze között az elegáns «Dániel Ernő», Fiume Ancona között pedig a legnagyobb kényelemmel berendezett «Villám» nevű gyorshajó közlekedik. Ezen gőzhajók az I. helyen kívül még külön lukszus osztálylyal is bírnak, melyek külön teremmel, kitünő ágyakat tartalmazó kabinetekkel, dohányzóteremmel, villamos világítással vannak ellátva.

A «Villám» nevű gőzhajó a termen kívül még egy kisebb 4 hálóhelylyel ellátott családi teremmel (salon privé) is bír, mely külön megrendelhető. Ezen termeshajók menetrendje április hó 1-től október 31-éig a következő:

Fiuméből indul Velenczébe minden kedden és szombaton 8 órakor este, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz, érkezés Velenczébe másnap reggel 7 orakor.

Velenczéből indul Fiuméba minden hétfőn és csütörtökön este 7 óra 30 perczkor a szt. Márk-térről, érkezik Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre 7 óra 25 perczkor reggel induló gyorsvonathoz.

Fiuméből indul Anconába minden hétfőn és csütörtökön este 8 órakor, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz érkezés Anconába másnap reggel 6 órakor, csatlakozásban a Rómába ind[illegible] gyorsvonathoz.

Anconából indul Fiuméba minden szerdán és szombaton este 8 óra 30 perczkor, csatlakozásban a római, nápolyi és bolognai gyorsvonatokkal; érkezés Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre reggel 7 óra 2[illegible] perczkor induló gyorsvonathoz.

A tengeren való hajóátkelés 10 órát vesz igénybe.

Budapest-Fiume között gyorsvonaton, onnan Anconáig vagy Velenczéig gőzhajón együtt fizetendő: a gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón a lukszus osztályért ágygyal együtt 20 frt. A gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón az I. helyért ágygyal együtt 18 frt, csak a gőzhajón a lukszus osztályban ágygyal együtt 8 frt, csak a gőzhajón az I. helyen ágygyal együtt 6 frt.

A fentebbi utirányon át közvetlen menetjegyek adatnak ki következő árakon a gyorsvonaton: Budapest-Fiume között I. oszt. 12 frt, II. oszt. 8 frt.

		I. o. 75·80 fc.	II. o. 55·45 fc.	III. 30·15. fc.
Bpest-Firenze	Fiume-Velenczén át			
« Genua		« 92.50 «	« 67·25 «	« 36·55 «
« Milanó		« 71·95 «	« 52·85 «	« 28·70 «
« Turin		« 92.25 «	« 67·10 «	« 36·45 «
« Nápoly	Fiume-Anconán át.	« 104·45 «	« 75·55 «	« 41·05 «
« Róma		« 76·05 «	« 55·65 «	« 30·30 «

Ezen jegyeken kivül Budapestről Bari, Bettaglia, Bologna, Livorno, Padua, Pisa, Verona állomásokra is adatnak ki közvetlen menetjegyek. Bővebb értesítés nyerhető a magyar kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban, a Cook-féle utazási irodában.

A magyar kir. államvasutak szállitási irodája a Lipótvárosban. A magyar kir. államvasutak igazgatósága a Lipótvárosban (Arany János utcza 19. szám alatt) szállítási irodát rendezett be, a hol gyors és teherdarabárú szállítmányok az összes állomásokra feladhatók. Ez iroda, előleges értesítés mellett jutányos szabványárak mellett gondoskodik a küldemények háztól való elszállításáról is és közvetiti ugy a helybeli, mint az átmenő vámköteles küldemények elvámolását.

HALÁLOZÁSOK.

Tóth Vilmost, a főrendiház elnökét, junius 16-án nagy részvét mellett temették el Nyitra-Ivánkán. Igen sok részvét-távirat érkezett a családhoz. A király nevében Thuróczy Vilmos főispánhoz, az elhunyt vejéhez intézett részvét-nyilatkozat érkezett. A temetésen megjelentek: Perczel és Josipovich miniszterek, Latkóczy Imre államtitkár, báró Vay Béla, a főrendiház alelnöke a főrendiház több tagjával, képviselők; Nyitramegye és Nyitra-város hatósága; a közös számszék főhivatalnokai. Az egyházi szertartást Bende Imre püspök végezte, s Markhot Gyula nyitrai alispán mondott beszédet a koporsó fölött. Az ivánkai temetőben levő családi sirboltnál Bende püspök még egyszer megáldotta a halottat, kit aztán örök nyugalomra helyeztek.

Bogáti Hajdu József, hites ügyvéd, földbirtokos és a budapesti ref. egyház tanácsosa, elhúnyt Budapesten, 1898 június 13-án, 92 éves korában. A boldogult azon ritka jó emberek közé tartozott, kikről azt szokás mondani, hogy a leghosszabbra nyúlt élet után is korán halnak meg. Hajdu József 1806-ban született a békésmegyei Szeghalmon. Tanulmányait a debreczeni kollégiumban végezvén, 1830-ban Biharmegye egykori főjegyzője, Tisza Lajos mellé ment joggyakorlatra Nagy-Váradra. Főnökét, mint követet, kisérte az 1833. évi országgyülésre is Pozsonyba, hol ügyvédi oklevelet nyert s 1834-ben Pesten telepedett meg s itt aztán 1880. év végéig szakadatlanúl folytatta ügyvédi működését s oly puritán önzetlenséggel, hogy munkájaért soha sem kért többet, mint a mennyit a felek neki önként fölajánlottak, szegény emberektől pedig egyáltalában semmit el nem fogadott. Nagy készültséggel folytatott életpályája mellett buzgón foglalkozott a budapesti ref. egyház ügyeivel. Ötven éven át ült ez egyház tanácsában, s úgy az egyháznak, mint a vele kapcsolalos főiskolának a vagyoni ügyeit ingyen kezelte egészen 1889. év végeig. 1898-ban elhalt nejétől gyermekei nem lévén, rokonsága gyermekeit részesítette szerető gondjaiban. Különösen kedvelte unokaöcscsét, Hajdu Imrét, ki most a pestvidéki törvényszék egyik jeles birája, s kivel ennek kora ifjúsága óta egy háztartásban élt. Jóságos, békés természetét jellemzőleg mutatja egyebek közt az, hogy 50 éven át folyvást egyazon házban lakott. Testi s lelki erőit halála napjáig megtartotta, csupán a látása gyöngült meg a legutóbbi években. Emlékező tehetsége oly kitünő volt, hogy legapróbb ügyeit is folyvást maga tartotta számon. Elhúnytát nemcsak rokonsága, hanem a budapesti reform. egyház is mélyen gyászolja.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Lassu Lajos dr., a pozsonyi társaskáptalan kanonokja, Élesden. Az elhunyt irodalmilag is működött és kisebb elbeszéléseken kivül néhány kötet verset is irt. Holttestét Pozsonyba vitték. — Székvári Rendes János, nyug. miniszteri tanácsos, 68-ik évében, Budapesten. — Nucsecz József, 1848—49-iki tüzérfőhadnagy, Nagy-Kanizsa város volt népiskolai igazgatója, Zalamegye volt kir. tanfelügyelője, 76 éves korában, Nagy-Kanizsán. — Hellvig Nándor, nyug. főbányatanácsos, 76 éves, Körmöczbányán. — Bereczky Dániel földbirtokos, 1848-iki nemzetőr, 79 éves, az erdélyi Szentháromságon. — Majthényi János, ferenczrendi szerzetes, a pozsonyi ferenczrendi társház egyik tagja, Pozsonyban. — Ondrey Pál, 1848—49-iki honvédhadnagy, nyug. gazdatiszt, 90 éves korában, Tapolczán. — Id. Husvéth István, volt 48-as honvédfőhadnagy, Zombor város törvényhatóságának tagja, 68 éves korában. — Metz Tivadar, 1848—49-iki honvédhadnagy, nyug. városi tisztviselő, 77 éves korában, Kassán. — Oly János, 48-as honvédtizedes, a honvédmenedékház lakója, 84 éves korában, a Szent-István-kórházban, Budapesten. — Hausmann Roland, orvostudor, az «Erzsébet» hasonszenvi kórház egykori igazgató főorvosa, 53 éves korában, Feldhofban. — Dr. Szabó Ferencz, kalocsai érseki orvos, a Ferencz József-rend lovagja, 76 éves korában. — Gál István, főgimnáziumi h. tanár és ref. lelkész, 33 éves korában, a szatmármegyei Sárközön. — Bartha Antal, 61 éves korában, Nagy-Váradon; ugyanitt Gyurkovits Ágoston, 82 éves korában. — Sárváry Máté, a «molnárok és sütők malmának» főgépésze, Budapesten. — Dr. Meczner Ágoston, Szerémmegye nyug. főorvosa, 80 éves korában. — Székely Károly, volt gazdatiszt és földbirtokos, 65 éves korában, Buza községben. — Sugó Lajos, városi adótiszt, 40 éves korában, Marosvásárhelyen. — Nyitray Antal, 48-as honvédfőhadnagy, Nyitray József honvédezredes testvéröcscse, Erden, 78 éves korában. — Beöthy Károly, jászberényi földbirtokos, Budapesten, 81 esztendős korában. — Lipták Lajos, a Budapesti Hirlapszedői Kör elnöke.

Simon Elekné, Kolozsvár város néhai polgármesterének özvegye. — Oscheinheimer Janka, a pozsonyi hölgyvilág érdemes tagja, kit jótékonyságáért a király a koronás arany érdemkereszttel tüntetett ki. — Nagy Jánosné, szül. Bábai Erzsébet, ref. lelkész neje, Sziliczén. — Özv. Mihályik Miklósné, szül. Kostenszky Zsuzsánna, 81 éves korában, Tállyán. — Ábrahám Gyuláné, szül. Mások Gizella, 20 éves korában, Pinczehelyen. — Ruttkay Malvina, 55 esztendős korában, Kis-Turon. — Özv. Lederer Bernátné, szül. Sváb Mária, 74 éves korában, Puszta-Bábonkán.

SAKKJÁTÉK.

2066. számu feladvány. Dubbe F.-től.

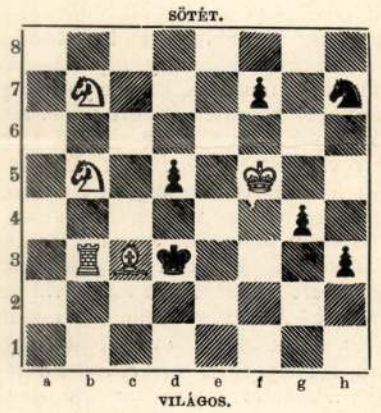

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

A 2051. sz. feladv. megfejtése. Kohtz és Kockelkorn-tól.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Be8—e3	Kc5—d4 (a)	1.	—	t. sz.
2. Be3—e4 †	t. sz.	2. d3—d4 †		Kc5—d4:
3. F v. d3—d4 mat.		3. Fa5—b6 mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Zsérczen:* Ronga Károly. — *Dicső-Szent-Mártonban:* Schwetz V. — *A pesti sakk-kör,*

veltségű emberek szivét egy ritmusra hangolni.

Emberfölötti munka volt a szemlélődő önnevelés mellé az apostoli tevékenység megszervezése s a „liturgikus és pásztorkodó kanonokrend" szabályainak a szükséglet szerint való kidolgozása s eleven életté való átformálása. A rend szociális életére jellemző adat: Szent Norbert első monostorában 500—600 szegénynek adtak mindennap ebédet.

A premontrei kanonokrend alapítását II. Honorius pápa hagyta jóvá 1126. febr. 16-án kelt bullájával.

A rend tagjai a hit védelmével szolgálták az Egyházat. Szent Norbertre azonban még más föladat is várt. A speyeri országgyűlésen a magdeburgi érseki szék betöltéséről tárgyaltak. Szent Norbert is jelen volt és azért imádkozott, hogy az Egyház szempontjából legalkalmasabb jelöltet válasszák meg.

S Isten meghallgatta az imádságot, — a gyűlés kitörő lelkesedéssel Norbertet választotta meg érseknek. Ekkor menekülni akart, de nem engedték. Lothár király és a pápai követ kényszeritették őt az ország első egyházi méltóságának az elfogadására. Több püspök és főúr kíséretében bánatosan indult Magdeburg felé.

Magdeburg lakossága nagy örömmel várta a székhelyére bevonuló főpapot. Nagy látványosságra készültek, a tömeg föl-alá hullámzott az utcákon.

Szent Norbert a premontrei kanonokrend alapitója.

Szent Norbert gyalog és mezitláb érkezett a városba s egyenesen a székesegyházba ment és misét mutatott be. Ezután az egyházi és világi elökelőségek fényes menetben kisérték át az érseki palotába.

Mikor a kapus meglátta őt egyszerű ruhájában a menet végén, nem akarta beengedni s ráripakodott:

— Hát te mit keresel itt az urak között?

A kapus, mikor megtudta, kivel beszél, el akart futni. Szent Norbert mosolyogva szólt hozzá:

— Ne félj, testvér! Te jobban látsz, mint a többiek; te jobban megismertél engem, mint azok, akik arra kényszerítettek, hogy ide jöjjek lakni e fényes palotába.

Mint Németország primása európai szerepet játszott. Országokat átfogó munkájáról egy rövid cikk keretében nem lehet beszámolni; — de talán sikerült szivetekbe plántálni a hitet, hogy csak az igénytelen, szelid és alázatos lelkek tudnak nagy célokért erős akarattal sikeresen dolgozni.

Szent Norbert halálának az évfordulóján a „fehér család" lelkületét s nyolcszázéves munkájának az eredményeit ünnepeljük.

HOGYAN MÉRIK A CSILLAGOK HŐMÉRSÉKLETÉT?

Hogyan lehet megmérni a tőlünk sokmillió, sőt billió kilométernyire lévő csillagok súlyát és hőmérsékletét? Még az csak könnyen elképzelhető, hogy a kitünő látcsővel meg lehet látni a tőlünk szinte végtelen távolságban fekvő „parányi" kis csillagokat, de hogy azokon még méréseket is lehessen eszközölni, bizony, sokan még akkor sem igen hinnék el, ha látnák ezt a munkát.

Szó sincs róla, ez nem olyan egyszerű eljárás, mint amikor beletesszük a hőmérőt a forró vízbe, vagy kitesszük a napra s egyszerűen leolvassuk a „pontos hőfokot". Nem is ijesztek el senkit sem azzal, hogy e mérésekhez szükséges bonyolult számitási eljárásokat is ismertessem. Elegendő, ha megismerkedünk a módszer lényegével és az e célra szolgáló mérőberendezés megtekintésével. Olyan parányi melegmennyiség méréséről van itt szó, amit érzékszerveinkkel semmiképpen sem tudunk észrevenni. Hiszen például egy nagyságra nézve tizenharmadrendű csillag az egész Európa területére nem sugároz több meleget, [illegible] Nap a[illegible] zetméternyi terület háromnegyed részére. Elképzelhető ezek után, hogy milyen érzékeny mérőberendezésekre van itt szükség!

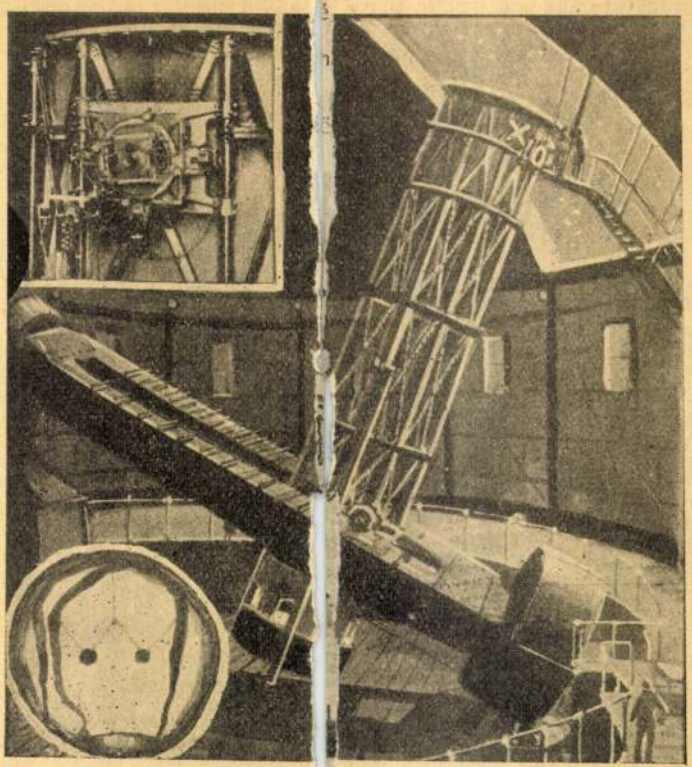

Az amerikai Mount Wilson-obszerv[illegible]órium 2 és fél méter átmérőjü teleszkópja. Felső, kereszttel jelölt részé[illegible] van a hőelemes mérőberendezés, amelyet közelebbről a bal felső képer[illegible] mutatunk be, mig a parányi hőelempárt óriási mértékü nagyitásb[illegible]n a bal alsó sarokban láthatjuk.

A mérésekhez elsősorban kitűnő csillagászati távcsőre van szükségünk, amellyel mintegy közelebb hozzuk a csillagot minden tulajdonságával együtt. A képünkön bemutatott s a Mount Wilson obszervatóriumban felszerelt teleszkóp például 2 és fél m átmérőjü. Az ehhez kapcsolt hőelem, amely a mérés céljaira szolgál, viszont akkora, mint egy vízcsepp ezredrésze. A gépek tehetsége tehát úgy látszik, nem a nagyságuktól függ, mert ez az óriási és

meg a „fehér család" atyjának az arcát, szemének fényes ablakán át nézzünk be lelkébe. Melyek azok a vonások ezen az arcon, amelyek a nyolc évszázad alatt naggyá nőtt család jellemén, lelkületén, arculatán is föltalálhatók. Miféle örökséget hagyott a rendalapító szent gróf utódaira, szíve gyermekeire?

Ez arc egyik legszembetűnőbb vonása a *finomság, a kedvesség, az udvariasság.* Az előkelő származás előbb külsejére: ruházkodására, a társaságban érvényesülést biztosító viselkedésére nyomta rá bélyegét: — később, a nevezetes villámcsapás után, a lelke lett arisztokrata; — finom és előkelő. S ez a gyöngéd vonás az Eucharistia és a Szent Szűz iránti tiszteletben mélyült el igazán.

A gödöllői premontrei reálgimnázium és Szent Norbert nevelőintézet.

Másik jellemvonása az úri lelkületű szentnek a *mélységes alázat* és *igénytelenség.* Mielőtt pappá szentelték, levetette díszes öltönyét és durva bárányból ruhába öltözött. Így lépett be Isten szőlejébe munkásnak. — Rosszakarói még a fritzlári zsinaton is bevádolták, hogy durva bárányból viselete ellenkezik a kanonoki állás méltóságával. Ő azzal védekezett, hogy Isten nem találja kedvét a drága ruhákban. 1118-ban lemondott kanonoki javadalmáról, minden vagyonát pénzzé tette s a szegényeknek kiosztotta. Így indult igehirdető útjára — minden poggyász nélkül. Községről-községre járt, prédikált.

Vándorútján Franciaországban a St. Gilles kolostorban találkozott II. Gelasius pápával, aki V. Henrik császár támadásai miatt ide menekült. Norbert gyalog s mezítláb zarándokolt a nagy hóban a pápához és elmondta neki élettörténetét. A pápát meglepte a hitnek és buzgalomnak ez a rendkívüli ereje s magához akarta venni Norbertet. Az ifjú apostol nem vállalt egyházi méltóságot, — tovább vándorolt. Nem is törte meg őt sem rosszindulat, sem betegség. Csakhamar akaratlanul is nagy hírnévre tett szert. Mindenütt nagy lelkesedéssel várták, s minden munkát abbahagyva siettek az emberek a templomba, hogy őt hallhassák. Szavainak a hatása alatt a tolvajok visszaadták a lopott kincseket, a haragosok kibékültek, a szeretet és gyöngédség békéje árasztotta el a szíveket.

Az igénytelenség, a gazdagság megvetése nem különcködés Norbert életében: hanem a lelki kincsek mérhetetlen értékének a hangsúlyozása. A lélek örök forrásait nyitotta meg a szomjazó embereknek, azért vette őt körül szegény és gazdag egyaránt.

Norbert arcán megleljük az *erős akarat* vonását is, amely nem ellenkezik a gyöngéd s alázatos lelkülettel. Hiszen a világ értékeiről való teljes lemondása is az erős akarat diadalát hirdeti! Ez a célt látó akarat hajtotta előre Szent Norbertet német és francia földön s ez vitte útját az új pápához, II. Calixtushoz és Bertalan laoni püspökhöz. A pápa azt tanácsolta neki, hogy ne folytassa a vándorló életmódot, mert bármilyen szép és áldásos az, szétforgácsolja erejét. Alapítson szerzetesrendet! Norbert igazat adott a pápának s Bertalan püspök segítségével helyet keresett megszervezendő családja részére.

1120. januárjában fölkereste a Laontól délnyugatra fekvő Premontré nevű völgyet, amelyben Keresztelő Szent Jánosnak elhagyatott omladozó kápolnája állott.

Norbertnek tetszett ez a vadregényes, magányos hely s ott töltötte az éjszakát. Az éj csendjében mélyen elmerült az imádságban s ekkor látomása támadt.

A kápolnától nem messze a szomszédos völgyhajlatban egy fehérruhás csapatot látott, amely kereszttel, égő gyertyákkal és füstölőkkel bejárta a völgyet.

Majd a Boldogságos Szűz is megjelent, egy fehér ruhát nyujtott át neki s így szólt:

— Vedd, Norbert fiam, ezt a fehér ruhát!

Így akarta megjutalmazni hűséges tisztelőjét, aki az ő szeplőtelen fogantatásának tanát már évszázadokkal előre hirdette.

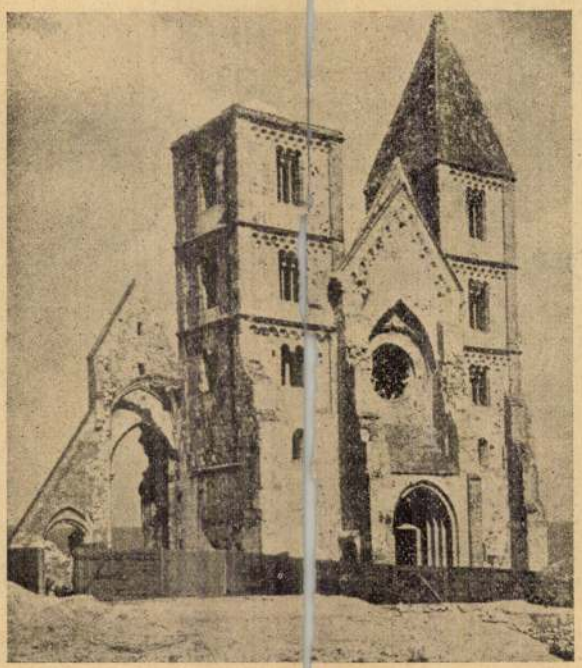

A zsámbéki premontrei templom romjai. (XIII. század.)

Másnap reggel örvendezve jelentette a püspöknek, hogy megtalálta a szíve szerint való helyet.

S megkezdődött a szervezés munkája: mindenekelőtt tanítványokat gyüjtött s azok segítségével templomot és kolostort épitett. Rajmond gróf özvegye egész vagyonát a rendnek ajándékozta s megszervezte a rend női ágát. Tibold champagnei gróf is hozzácsatlakozott: neki köszönhető a „harmadik rend", mely a világiakat kapcsolta összse értékes életszabályok segítségével.

Szent Norbert családja rövidesen több, mint nyolcvan tagból állott. A szellem és lélek erősitésén s gazdagitásán kívül erdőt irtottak, kertet varázsoltak a mocsaras völgybe. A szent alapító egyénisége a maga képére formálta a hű tanítványokat. Pedig nem volt könnyű dolog a különféle korú, nemzetiségű és mű-

Bessenyei György márványszobra. A kultuszminisztérium megbízásából a bécsi Magyar Ház számára mintázta Róna József

sággal teli, emberi nyelvre lefordíthatatlan újjongó epedést.

Hogy jöhetett ez ilyen hirtelen? Az előbb még távolról sem volt eszében sem. Vagy olyan ez is, mint mikor a szellő megrázza az almafát és egy érett gyümölcs elválik a gallytól és lehull? Hány vihart megélt az ágán és most ez az egy kis szellő lefujja róla, mert megérett?

Mi érlelte meg ilyen hirtelen? Egyszerre? Váratlanul?

De mindez csak úgy suhant át a lelkén, mintha álmodnék: egyetlen pillanat alatt. Nem is gondolta

Uj Idők. 1928. pil. 29. 31 sz.

tán, csak érezte. Hosszú okoskodásokat belesűrítve egy boldog rémülettel teli pillanatba.

Ösztönszerűleg egy pillantást vetett a ház felé, amelynek az ablakai idenyiltak. Ezen is megdöbbent, ahogy rajtakapta magát. Eddig sohasem jutott eszébe, hogy a házból idelátnak. És mi van abban, hogy ők ketten most itt szóbaállnak egymással? Mi volna ezen titkolnivaló? Miért hát mégis ez a rejtekhelyet kereső bűntudat, ami most azt a gondolatot súgja neki, hogy bár ne látná őket senki se?

Hosszú pillanatok után Laci szólalt meg elsőnek. Cigarettára gyujtott előbb és Katica boldogan látta, hogy a keze reszket, mintha a szíve ott dobogna az ujjai hegyében. Aztán megcsukló hangon, amelybe közömbösséget iparkodott erőltetni, azt kérdezte:

— Ujságot olvasol?

A leányt egyszerre biztos nyugalom szállta meg. A szíve tele volt izgalommal, de a hangjának és a mozdulatainak tudott parancsolni mégis:

— A rádió-mellékletet néztem, — felelte. Délután ötkor nagyon jó muzsikát lehet hallani Londonból. Nem vagy rá kiváncsi?

Lacinak a szeme úgy tapadt rá a Katica bluzára, hogy ez önkénytelenül odakapott a kezével és feljebb húzta kissé keblén a kivágást. És megismételte a kérdést elpirulva:

— Nem akarod meghallgatni?

— A gépészéknél?

— Igen. Hát persze, hogy ott.

— De hiszen a gépész ilyenkor nem ér rá. Csépel.

— Be tudom én is igazítani. Nem olyan nagy mesterség.

— És a cséplés? . . . — mondta Laci tünődve. — Nekem lenn kellene lennem igazság szerint már is.

Katicán hirtelen kedvetlenség vett erőt erre a sok szabadkozásra. Vállat vont:

— Hát akkor csak menj a géphez! — szólt szárazon. — Én igazán nem erőltetlek.

Laci egy pillanatig hallgatott. Katica a kert felé nézett, ahol fehér káposzta-lepke vitorlázott ide-oda a lesültlevelű ribizlibokrok fölött, de azért jól látta, amint Laci óvatosan végigkémleli egy futó tekintettel valamennyi ablakot. Tehát ő is!

— Nem arról van szó, — mondta Laci békítőn. — Ha most lemennék a cséplőkhöz, ötre feljöhetnék. Csak tudod jól, hogy apa megköveteli, hogy utánalássak a gazdaságnak. Lemegyek most és ötre visszajövök. Jó?

Katica az ajkát biggyesztette:

— Nekem mindegy! Ahogy kedved tartja!

Laci elmosolyodott. Fölényes, öntudatos, kicsit szemtelen mosollyal majd közelebb lépett:

— Igazán mindegy neked? — kérdezte halkan.

Katicán végigbizsergett a kérdés, de egy szemrebbenéssel se árulta el magát. Hideg arccal nézett farkasszemet a fiúval és olyan ártatlan hangon kérdezte, hogy Lacinak egyszerre elfogyott minden önbizalma és megszállotta a kétség, hátha mégis tévedett:

— Miért ne lenne mindegy? Én csak azt hittem, hogy te is úgy únod magad, mint én.

— Na, ami az unalmat illeti, abban semmi hiány sincs. Már alig birom idegekkel.

Benne voltak a szokott témában, ami jó volt arra, hogy a zavarukat leküzdhessék, de ami egy kis csalódást okozott mind a kettőjüknek.

— Neked még jó, — mondta a leány. — Van legalább valami dolgod és vadászhatsz is. De én? Amit a háztartás körül segíthetek, az is csak olyan önállótlan, szinte gépies munka. Az egyetlen foglalkozás, amit a néni jószemmel nézne, a kézimunka. Azt meg utálom.

Laci már megbánta, hogy az imént gyáva volt. És most merészen fordítani akart egyet a beszéden:

— Pedig milyen jó lenne, ha egy párnát stikkelnél nekem.

Katicának tágra nyilt a szeme:

— Párnát? Miféle párnát?

— Kanapépárnát. Hogy délután arra hajtanám a fejemet és rólad álmodnám legalább.

Mire kimondta, már el is szégyelte magát. Mert biz' ez kicsit régimódi és ügyefogyott módja volt az udvarlásnak. De ebben a pillanatban nem kínálkozott alkalmasabb fordulat, hogy visszazökkenjen abba a kerékvágásba, amelyen elindult s amit erőszakkal elhagyott. Katica elnevette magát. Gúnyosan ugyan, de volt benne egy csepp csiklandósság is.

— Hát te csak akkor tudsz énrólam álmodni, ha a saját kezem munkája van a fejed alatt. Na hiszen! Köszönöm az ilyen rajongást!

— Katica!

— Tessék?

Egy másodpercig egymás szemébe néztek. Akkor biborpirosra gyult a fiú arca és rekedten tört ki ajkán a szó:

— Ha én téged egyszer szívem szerint, úgy igazán megcsókolhatnálak! — És egy önkéntelen mozdulattal a Katica keze után kapott.

— Jesszusom! — rettent vissza a leány. — Hiszen minden ablakból idelátni!

Lacinak felragyogott az arca.

— Hát csak azért? Csak azért nem? — de a könnyű győzelmen valami ijedtséget érzett. — Szent Isten! — gondolta. — Ha ezt a mama sejtené!

Tudta, hogy bolondság amit tesz, de vérét ingerelte a lehetőség és sürgetve esdekelt:

— Katica! Csak egy csókot! Csak egyetlen egyet! Hisz tudom, hogy te is . . .

A leány lángoló arccal tiltakozott:

— Bizony Isten, nem tudod mit beszélsz! Most már komolyan megharagszom.

— Katica!

— Ülj le oda! Hiszen, aki így lát bennünket, Isten tudja miket gondol. Nem is értem, hogy képes valaki . . .? Jaj Istenem!

Laci szándékosan nem nézett az ablakok felé, ahonnan — úgy érezte ebben a pillanatban, — ezer szem lesi. A foga közt szürte a szót, úgy kérdezte:

— Van valaki az ablakban?

— Nincs. De akár van, akár nincs.

— Hallgass ide! Én most lemegyek a kert végébe. Itt a jobb oldalon. És ott fogok rád várni a diófák alatt. Két perc mulva jöjj utánam a másik oldal felől.

— Dehogy megyek! Megbolondultál?

— Katica!

— Elment az eszed!

— Én ottleszek és várlak! Gyere! Beszélnem kell veled!

Katica nevetett. Édesen, felszabadult kedvvel, dévajon és boldogan:

— Hogyisne! Menj a kúthoz és dugd a fejed a vederbe. Jót fog tenni a hideg víz.

— Én lemegyek a padhoz és várni foglak! — — mondta a fiú keményen és komoran. — És te le fogsz jönni!

Azzal már meg is fordult és feleletet sem várva megindult a kerítés mellett. A vizslája lógó nyelvvel és Katicára vissza-visszatekintgetve loholt utána.

Folytatjuk

FORDULAT A KÜLFÖLDI KIÁLLITÁSOK ÜGYÉBEN

A KULTUSZMINISZTERIUM LETILTOTTA A NÖVENDÉKEKET ÉS A SZÉLSŐSÉGEKET A KÜLFÖLDI KIÁLLÍTÁSOKRÓL

NYILATKOZNAK DÉRY BÉLA, FARKAS ELEMÉR, GEREVICH TIBOR, KARLOVSZKY BERTALAN ÉS ZALA GYÖRGY

KERTÉSZ K. RÓBERT H. ÁLLAMTITKÁR:

»KIJELENTEM, HOGY NEMZETKÖZI KIÁLLITÁSON MAGYARORSZÁGOT MA CSAK MŰVÉSZILEG TELJESEN KIALAKULT, MAGYAR NEMZETI MŰVÉSZETI TRADICIOKON ALAPULÓ IRÁNYZATOK KÉPVISELHETIK.«

A *Képzőművészet* olvasói előtt ismert tény, hogy folyóiratunk megindulásának első percétől igazságos művészeti politikát sürgettünk a kormányzattól és különösen a külföldi kiállitások rendezése körül sérelmeztük a magyar művészet komoly törekvéseinek háttérbe szoritását és ezzel szemben a szélsőségek favorizálását. Nem egyszer mutattunk rá arra a lehetetlen állapotra, hogy a külföldön hazánkat reprezentáló propaganda-kiállításokra iskolás fiatalembereket vittek ki és egy olyan művészetet propagáltak, mely a kisérletezés, a keresés és tapogatózás kezdeti stádiumán még nem jutott át. Úgyszólván az egész magyar sajtóban egyszálegyedül állottunk ellenzéki állásfoglalásunkkal, mellyel a kultuszminisztériumot jobb belátásra kivántuk birni. Senki öröme nem lehet tehát nagyobb és őszintébb a miénknél, mikor örömmel üdvözöljük a kultuszminisztériumot abból az alkalomból, hogy a külföldi kiállitások rendezésénél a jövőben érvényesiteni kivánja az általunk oly sokszor követelt irányelveket és megszüntetni kivánja azt a visszás állapotot, mely eddig a sajátosan magyar és kiforrott művészettel szemben a nemzetközi sémákkal dolgozó szélsőséges pikturát kedvezményezte. Ez az út elvezette a kormányzatot a legutóbb lezajlott trükkös genovai kiállítás botrányáig, amely — úgy látszik — pontot tett az eddig tanusitott túlzott előzékenység sorozatai után.

A barcelonai kiállítás már az uj rezsim jegyében folyt le. Már a kiállítás résztvevőinek listájából is kiderül, hogy a Képzőművészeti Tanács uj szempontokat honorált a kiállítás anyagának megválogatásában. A kiállító művészek névsora ez: *Balló* Ede, gr. *Batthyány* Gyula, *Benkhardt* Ágost, *Bosznay* István, *Burghardt* Rezső, *Csánky* Dénes, *Csók* István, *Edvi* Illés Aladár, *Fényes* Adolf, *Glatz* Oszkár, *Hermann* Lipót, *Iványi-Grünwald* Béla, *Karlovszky* Bertalan, *Knopp* Imre, *Koszta* József, *Kukán* Géza, *László* Fülöp, *Mednyánszky* László, gyügyei *Nagy* Zsigmond, *Nádler* Róbert, *Náray* Aurél, *Orbán* Dezső, *Perlmutter* Izsák, *Rippl-Rónai* József, *Rudnay* Gyula, *Szlányi* Lajos, *Szüle* Péter festőművészek és *Bory* Jenő, *Farkas* Zoltán, *Horvay* János, *Kallós* Ede, *Kisfaludy-Strobl* Zsigmond, *Ligeti* Miklós, *Lux* Elek, *Moiret* Ödön, *Pásztor* János, *Petri* Lajos, *Szentgyörgyi* István, *Sidló* Ferenc, *Teles* Ede szobrászművészek.

RÓNAI JÓZSEF: VÉSZI JÓZSEF EMLÉKPLAKETT

RÓNA JÓZSEF: SAVOYAI EUGÉN HERCEG SZOBRÁNAK RELIEFJE A TALAPZATON

Nem mondjuk, hogy ez a névsor teljes, de van egy nagy erénye: mentes mindattól a szélsőségtől, melyekkel eddig spékelték a külföldi kiállításokat. Csak a lengyel kiállításokra kell emlékeznünk, ahol a Kut 22 tagja vett részt, vagy a velencei kiállításra, melyre 100 percentes ultramodern anyagot vittek ki, holott a velencei kiállítás előtt gr. *Klebelsberg* Kunó miniszterünk hangsúlyozta, hogy az állam tekintélyével rendezett külföldi kiállításokon kiforratlan művészi egyéniségeknek helyük nincs. Annál megnyugtatóbb, hogy nemcsak a barcelonai, de a genfi kiállítás anyaga is ennek a miniszteri kijelentésnek realizálását jelenti. A Képzőművészeti Tanács ülésén *Kertész* K. Róbert államtitkár ilyen irányú határozott kijelentést is tett, sőt in concreto meg is jelölte azokat a művészeket, akiket művészi egyéniségük kiforratlansága miatt nem tart alkalmasoknak külföldi szerepeltetésre. Az egyik napilapban pedig félre nem érthető nyíltsággal és határozottsággal *Kertész* K. Róbert a következő kijelentéseket tette:

— Értesültem arról, hogy egyes művészi körökben a barcelonai kiállítással kapcsolatban erős elégedetlenség mutatkozik azért, mert az úgynevezett „progressziv", magyarán: szélsőséges művészeti irányzatok nincsenek képviselve. *Kijelentem, hogy nemzetközi művészeti kiállításon Magyarországot ma csak művészileg teljesen kialakult, magyar nemzeti művészeti tradíciókon alapuló irányzatok képviselhetik. Kísérletező tapogatózó, többékevésbé nemzetközi eredetű irányzatok nem reprezentálhatják a magyar művészetet.* Gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter úr felhatalmazott, hogy saját hatáskörömben járjak el a kiállítási anyag kiválasztása körül. Ezt meg is tettem. Legjobb lelkiismeretem és művészi meggyőződésem szerint.

Kertész K. Róbert államtitkárnak ez a kijelentése az utolsó évtized legnagyobb horderejű művészetpolitikai nyilatkozata. Nem jelent kevesebbet, minthogy Magyarországon megszűnik a külföldi mintákat utánzó divatok állami támogatása és a hivatalos művészeti politika visszatér azokra az ösvényekre, melyek a magyar művészet nagyságához vezettek a XIX. század második felében. Természetes, hogy a kultuszminisztériumnak ez a nagyjelentőségű elhatározása a szeiső baloldalon nagy megrökönyödést keltett és igyekeznek olyan beállítást adni a kultuszminisztérium intézkedésének, mintha annak a művészet szabadságát megkötő tendenciái lennének és a magyar képzőművészet visszafejlesztésére vezetne. Szükségesnek tartottuk tehát a magyar képzőművészeti közvélemény informálása céljából, hogy nyilatkozatakért forduljunk képzőművészeti életünk kimagasló alakjaihoz, akik hivatva vannak arra, hogy kellő világításba helyezzék a kultuszminisztériumnak a külföldi kiállítások ügyében elfoglalt álláspontját.

Kérdéssel fordultunk gr. Klebelsberg Kunó kultuszminiszter úrhoz és Kertész K. Róbert h. államtitkár úrhoz is a kultuszminisztérium álláspontjának beható magyarázata érdekében, sajnos, azonban ezeket a nyilatkozatokat lapzártáig nem kaptuk meg és így csak a Képzőművészet októberi számában közölhetjük azokat. A beérkezett nyilatkozatokat beérkezésük sorrendjében alább adjuk:

FARKAS ELEMÉR,

országgyűlési képviselő,
a kultusztárca budget-bizottságának előadója:

— Olvastam Kertész K. Róbert h. államtitkár úr nagyjelentőségű nyilatkozatát, melyet örömmel és megelégedéssel fogadhatunk. Ez hosszú idők óta az első hivatalos megnyilatkozás, mely a magyar művészet nemzeti vonatkozású irányzatára veti a hangsúlyt. Különösen engem

tölt el nagy örömmel ez a nyilatkozat, aki évtizedek óta nem szüntem meg sem a képviselőházban, sem a sajtóban hangoztatni azt az igazságot, hogy a *Magyarországot méltón reprezentáló művészet csakis az, amelyik a hagyományokon épül fel.* Rosszul ítélik meg a dolgokat, akik ezt a felfogásunkat olyannak minősítik, amely ellene volna minden haladásnak művészeti téren. Meg vagyok róla győződve, hogy le tudnék ülni egy asztalhoz azokkal az urakkal, akik mindig kiggyót-békát kiáltanak mindenkire, aki nem barátja a legszélsőbb irányzatoknak és feltétlenül hiszem, hogy megértenénk egymást, mert mi sem mondjuk azt, hogy a konzervativ és nemzeti irányú művészetben ne érvényesüljön a progresszió, melynek magam is hive vagyok. De más a művészetben a progresszivitás és más a télen itt bemutatott francia kiállítás progresszivitása. *Ez utóbbi irányzat soha nem fogja egy nemzet művészetét reprezentálni.* Nem hiszem, hogy a téli francia kiállítás folyamán itt valaki azt gondolta volna, hogy ez a kiállítás reprezentálója a francia művészetnek. Rám és hasonló gondolkodásu barátaimra ez a kiállítás inkább azt a benyomást tette, hogy megpróbálják a kiállítók itt a Balkán kapujában érvényesiteni azt, amit a francia izlés

RÓNA JÓZSEF: ÁRPÁDHÁZI KÁLMÁN HERCEG SZOBRA GÖDÖLLŐN

nem vett be. Ha a kultuszkormányzat megakadályozni kívánja az ilyen fajtájú progressziv kiállítások külföldre vitelét, ezzel szolgálatot tesz nemcsak a magyar művészetnek, de a művészeti progresszivitás gondolatának is.

— A továbbiakban most már azt szeretném, ha Kertész államtitkár úr nyilatkozatának konzekvenciái az egész vonalon levonatnának. Értem ez alatt, hogy az a csekély összeg és támogatás, amit az állam mai nehéz pénzügyi helyzetében a képzőművészetek részére nyujtani tud, *teljes egészében annak a művészeti iránynak támogatására fordíttassék, mely egyedül van hivatva a külföldön méltóan képviselni európai nivón álló művészetünket.* Kisérletezzünk, ha akarunk, de ezek a kisérletek maradjanak idebenn az ország határai között. A művészet szabadságának tisztelete azt kivánja tőlünk, hogy minden irányzatot, még a legszélsőségesebbet is keressük fel érdeklődésünkkel és a szabad futást a nagy versenyben biztosítsuk annak is. Megbocsáthatatlan hiba lenne azonban, ha a magyar művészetet a külföld fóruma előtt nem azok a művészek és alkotásaik reprezentálnák, akik eddig is évtizedek során oly sok dicsőséget szereztek hazánknak.

— A bátor szókimondás a kormány részéről megtörtént, *várjuk a további lépéseket egy egészséges művészeti politika inaugurálására.*

Dr. GEREVICH TIBOR,

egy. tanár, a római Collegium Hungaricum kurátora, a Képzőművészeti Tanács külföldi kiállításokat rendező zsürijének tagja:

— A zsürire csak egy szempont kötelező: különbséget tenni a jó és rossz kép között. Irányok szerint mi nem teszünk megkülönböztetést. Mindenesetre elfogadhatjuk tényként, hogy az a szélsőséges irány, mely 30 év óta végzi kisérletezéseit és kereséseit, *az egész világon csődöt mondott.* Nemcsak nálunk, de sehol a világon nem produkált olyat, ami a művészetre maradandó hatást tehetett volna és a jövő művészetének kialakulására mutatna. Ellenben igaz az, hogy *Franciaországban, de különösen Olaszországban már kialakulóban van az új művészet, melynek azonban semmi köze sincs azokhoz a szélsőséges irányzatokhoz, melyek természetesen nálunk is követőkre akadtak, de épp úgy múlóban vannak, mint a külföldön.*

RÓNA JÓZSEF: AZ UTOLSÓ SZERELEM

RÓNA JÓZSEF: LÓT FELESÉGE SÓBÁLVÁNNYÁ VÁLIK

A Képzőművészet szerkesztőségének és kiadóhivatalának uj cime:
Budapest V., Katona József u. 27. Telefon: L. 961—56.

KARLOVSZKY BERTALAN, festőművész:

— Ez az első lépés a kultuszminisztérium részéről művészeti viszonyaink konszolidálása felé és amelyet teljes mértékben tudok helyeselni: Tűrhetetlen állapot volt az és a nemzet önérzetével meg érdekeivel össze nem egyeztethető, hogy *a külföldi kiállításokon növendékek képviselték az ország művészetét*, mig a kiforrott művészeket, a magyar festőművészet komoly tényezőit még csak meg sem hivták ezekre a kiállításokra. Minden azon múlik azonban, milyen lesz az intézkedés végrehajtása. Lesz-e elég erély a kultuszminisztériumban, hogy akaratát keresztülvigye a gáncsoskodásokkal szemben. *Az új rendelkezésnek még csak papirformáját ismerjük; meg kell várni, hogyan fest majd a gyakorlatban.* Mindenesetre már az is örvendetes, hogy most már nemcsak a közönség, hanem a hivatalos tényezők is állást foglalnak az olyan művészeti törekvések ellen, melyek ezideig csak egy eredményt értek el itthon is, a külföldön is: zavarba ejtették a közönséget és tévútra vitték a fiatalságot.

— Egyébként tudomásomra jutott, hogy a kultuszminisztérium intézkedése mögött az értelmi szerzőséget nekem tulajdonítják egy cikk burkolt célzásai. Csodálkozom azon, hogy ellenségeim még mindig nem ismernek. Tudhatják, hogy én nem szoktam a háttérben dolgozni. Nyiltan szoktam véleményt mondani és sohasem hátmögött. A kultuszminisztérium intézkedését igenis nagyon üdvöseknek tartom, de azok létrejöttében semmi szerepem nem volt.

ZALA GYÖRGY, szobrászművész:

— Ami történt, természetes. Nem maradhatott el. Végre a kultuszminisztériumnak is be kellett látni, hogy a külföld szine előtt nem lehet a magyar művészetet fiatal gyerekekkel és egy mondvacsinált művészettel reprezentálni. Nem lehet elméletekből művészetet csinálni és egyetlen nemzet sem reprezentálhatja magát a nemzetközileg gyakorolt izmusokkal, mert abból legfeljebb csak ügyesség — gyakran a szajkó ügyessége — derül ki, de művészet soha. A művészetben mindig van egy porció a nemzeti sajátosságból, a művészi egyéniségből és a természetérzés őserejéből. E nélkül nincs művészet, mert nincs az az izmus, ami pótolni tudná a temperamentum egyénítő erejét, a nemzeti érzés fűtőanyagát és az örök természet ihletését. Ez összetevők nélkül csak epigonizmus és majmoló divat születhetik. Rá kellett jönni erre előbb-utóbb mindenkinek, s miután mindenütt a világon zsákuccába jutott

RÓNA JÓZSEF: BESSENYEI GYÖRGY SZOBRA

RÓNA JÓZSEF: JÓZSEF ÉS PUTIFÁRNÉ

a futurizmus, kubizmus, expresszionizmus, szürreatizmus és egyéb izmusokkal megnevezett szellemi nyugtalansága ennek a dekadens korszaknak és *mindenütt visszatérnek az elméletek bálványától a Természet örök forrásához,* — a minisztérium számára is eljött az idő, mikor megelégelte a nyegle, de eredménytelen kisérletezések nemzetközi kaptafára húzott sablonjait a kirakatba tenni. Hiszen ezek a portékák ugyanilyen kivitelben és minőségben — de talán még jobb gyártmányban is — láthatók voltak az összes többi nemzetek kirakatában is és így gyári eredetüknek egyszer ki kellett derülni. Most kiderült és nagyon örülök annak, hogy a minisztériumnak volt bátorsága a konzekvenciák levonására.

— Csak éppen azt kivánnám még, hogy ezeket az egészséges következtetéseket a minisztérium az egész vonalon vonja le. Főként pedig mindenek kiindulási pontján, a főiskolai oktatásnál. Aki át mondott, annak bét is kell mondani. *Ha a minisztérium — nagyon helyesen — felismerte, hogy az úgynevezett modernek szélsőségei nem öregbítik dicsőségünket a külföldön, még inkább be kell látnia, hogy nem valók az iskolába.* A külföldi kiállítások egészséges rendezése csak az első lépés, melyet nyomon kell követni a főiskolai oktatás reformjának is. A beteg fát nem elég rothadt gallyaitól megtisztítani, a gyökerét kell meggyógyítani.

DÉRY BÉLA, a külföldi kiállítások kormánybiztosa:

— Véleményem szerint nincs szó a külföldi kiállítások új rendjéről. Igaz, hogy Barcelonába és Genfbe is olyan anyagot vittünk, melyből hiányzanak a balszárny szélsőséges törekvései, de ez csak a kiállítások rendezésének abból a régebben is szemelőtt tartott elvéből következik, hogy mindenüvé olyan anyagot viszünk, amilyent az illető országban kivánnak, illetve várnak tőlünk. Barcelonába előzetes információink értelmében egy vegyes anyagot vittünk, de a helyszinen nyert imformációk arra birtak bennünket, hogy csak a kiforrott karakterű művészetet állítsuk ki, s a szélsőséges törekvéseknek ne adjunk helyet ezen a kiállításon. Így képviseletet nyert a magyar müvészet egészen az impresszionizmusig: *Iványi-Grünwald, Bosznay, Perlmutter, Fényes és Csókig.* Genfbe ugyanígy csak a kiforrott, épp ezért konzervativnak nevezett művészeket visszük ki, csak teljesebb lesz a felvonulás.

MUNKÁCSY MIHÁLY: A MOSÓNŐK

Ernst Vilmos úr gyüjteményéből

MÉSZÖLY GÉZA: BALATONI TÁJ

Ernst Vilmos úr gyűjteményéből

Mindez azonban nem új intézkedés, hanem annak a régi elvnek értelmében történik, hogy alkalmazkodunk a vendéglátó ország igényeihez.

— Igaz, hogy vannak jelenségek a külföldi kiállítások rendezése körül, amik arra mutatnak, hogy *szemet szúrt a Vaszary-iskola indokolatlan favorizálása és kinos benyomást keltett illetékes helyen a genovai kiállítás egyéni akciója,* azonban félreértés azt hinni, hogy akár a genovai, vagy a két év előtti bécsi kiállítás hivatalos jellegű lett volna. Szó sincs róla. A jövőben mindenesetre fokozott óvatosság szükséges az ilyen egyéni akciókkal szemben, melyek nem alkalmasak a magyar művészet presztizsének emelésére s épp ezért *már el is ment az utasítás követségeinkhez, hogy a jövőben tekintsenek magánvállalkozásnak minden olyan kiállítást, melyet nem az állam, illetve a Képzőművészeti Tanács rendez* még abban az esetben is, ha valamelyik művészeti egyesület szerepel, mint rendező. Ez a legfontosabb lépés, ami a külföldi kiállítások ügyében történt, mert így megakadályozhatjuk a genovai eset megismétlődését. Még egyszer hangsúlyozom azonban, hogy olyan korlátozó intézkedésről, mely a zsűri kezét megkötné, szó sincs, nem is lehet. *Ha a Vaszary-iskola toleranciában és szerénységben csak némileg is követte volna a Benczúr-iskola példáját,* nem is történt volna egyáltalán semmi intézkedés, ennek a csoportnak túlzott agilitása azonban olyan helyzetet teremtett, mely külföldi kiállításaink reputációjának érdekében szükségessé tett bizonyos óvintézkedéseket.

— A barcelónai kiállításnak egyébként nagy sikere van. A spanyol sajtó nagy elismeréssel nyilatkozik róla és mi sem mond többet, minthogy a kiállítást az első két napon 40,000 látogató nézte meg. A vásárlások és a díjak kiosztása most lesz esedékes. *Hat nagy díj van à 30,000 pengő,* melyek közül egyet, remélem, magyar művész fog megkapni. A díjak összértéke meghaladja a másfél millió pengőt.

MAGYAR MESTEREK

RÓNA JÓZSEF

Hatvan és egynehány esztendő multba nyúló perspektivájában, amely *Róna* Józsefnek, a legkiválóbb magyar művészek egyikének életsorsát jelenti, a művészi jelentőségnek ritka értékei bontakoznak ki. Általánosságban: minden művészi alkotás fajsúlyának kritériumai nagyjában azonos principiumok, ám ezeknek a principiumoknak az összetevődése, elrétegeződése, azoknak ezerféle sajátossága adja meg mégis az *egyéni* jelentőséget.

Róna József művészete is alapjában a művészet örök értékeinek szintézisén nyugszik. Schopenhauer mondja valahol, hogy senki emberfia sem intellektuálisan, sem fizikai mivoltában a saját bőrén kivül nem létezhet! Ez a szelle-

mes megjegyzés a művészetekre is áttravesztálható — semmiféle művészet a művészet örök értékein kivül ki nem bontakozhat. Az asszir-babylon plasztikától Bourdelleig minden plasztikai beteljesülés eleve inkarnálódott az idők méhében. Nincs ma és nincs tegnap művészete, nincs régi és modern művészet, csak másfajta, másmilyen művészet van! A neoprimitiv plasztika — a „legujabb" művészet egyik hajtásának legősibb őse már virágba borult jó néhány ezer évvel ezelőtt Peru csodás aszték primitivségében...

*

barokkal, igazi tartalmiságát, plasztikai jelenségeit azonban egyéni művészetével teliti...

Csak egyetlen és egyik legmonumentálisabb alkotásánál jellemezzük ezt. A budai várban felállított gyönyörű Savoyai Eugén lovasszobra a barok művészetben fogant plasztika. Ám ha a törökverő hadvezér e remek szobrának fényképét a barok kor lovasszobrainak reprodukciói mellé állítjuk, a merő ellentétek gazdag skálája bontokozik ki előttünk. Hol van ezen a szobron a barok ünnepi pompája, a majesztétikus, de túlfűtött szobrászi attitüdök, az egész barok kánon a maga „szabványaival"?

DIRK HALS: TRIC-TRAC JÁTÉK

Ernst Vilmos úr gyüjteményéből

Előre bocsátottuk ezt a közhelyes megállapitást azoknak a kedvéért, akik Róna József rendkivül értékei elismerése mellett, azzal szeretnek érvelni, hogy művészete a barok művészetéből fakad. Való igaz — hisz csaknem egész erejével azt dokumentálja — hogy Róna plasztikája a barokból indul ki!

Tagadhatatlan, hogy művészi pályájának kezdetén a bécsi akadémián (Hellmer és Zumbusch voltak a mesterei), de Bécs művészetének erős barok szelleme is döntő befolyással volt művészetének későbbi fejlődésére. Hogy ehhez nagyjában — évtizedek egymásra rohanó stilusalakulásaiban is — hű maradt, művészi elhatározásán vagy ösztönösségén múlott-e: lényegtelen!

Róna művészete azonban csak szellemi rokonságot tart a

Már a lovasszobor felfogásbeli differenciáltsága is szembeötlő a bécsi lovasszoborral szemben. Ott — és általában a barok lovasszobroknál — csaknem mindenütt a ló „dominál" s az ágaskodó barokméneken szinte meg kell keresni: a lovast! Itt — jóllehet Eugén főherceg kicsi figurája még szembeötlőbbé teszi a ló és lovas közötti proporciót a lovas hátrányára — a lovas dominál s szinte dinamikus erővel uralja a kompoziciót. Róna József a bécsi udvari karüszelben egy fiatal főherceg lovaglása alkalmával — tanuló éveiben — figyelte meg ezt az érdekes szobrászi attitüdöt, amely mint impresszio erősen vésődött meg benne. Ime: a megfigyelés művészi hevülete miként formálódik impresszióvá s hogy érzékelődik az később — évtizedek multán — művészi felfogássá

Hol itt a barok tradiciókhoz, barok dogmákhoz való ragaszkodás! Vajjon nem az egyéni, elkülönült művészet eredménye-e ez a „barok" lovasszobra?

A barok lovasszobrokat általában a mozgalmasság túlfűtöttsége is jellemzi. Róna lovasszobra is a megtestesült mozgalmasság. Ahogy a hadvezér a harci ményt fogja, erejének biztos fölényével szinte lenyügözi, a legtisztább plasztikai mozgalmasság, ám mégis végtelen nyugalom harmóniája árad le róla, mert e szobrászi mozgalmasságot a lovas biztoskezü nyugalma, szuverén felsőbbsége — az állattal szemben — teljességben uralja...

egészen magyaros karaktert is ad neki. Bessenyei nem háttal a szék támlájának támaszkodik, hanem oldalt — karjával a támlájának támaszkodva — ül. Ez a kissé „huszáros" póz meglepő eredetiséget kölcsönöz a kompozíciónak. Mennyi leegyszerűsített tiszta nemesség és minden teatralitástól való mentesség van ebben a szoborban!...

Hallatlanul gazdag önerejében külön helyet foglalnak el azok a pompás kisplasztikai alkotások, amelyeket „klaszszikusok"-nak szokták minősíteni. (Putifár és József, Zsuzsánna, Judith és Holofernes: számuk valóban legio).

Ezek a finom és tökéletes művészetet reprezentáló figurás

LIETZENMAYER SÁNDOR: TANULMÁNYFEJ

Ernst Vilmos úr gyüjteményéből

Rónának mostanában elkészült egyik szobra is eklatáns elvi bizonyíték a fentiek mellett. A bécsi Collégium Hungaricum palotája részére készült Bessenyei szobra, amely a mesternek egyik legragyogóbb alkotása szintén „barokos". Tiszta barok posztamensen ül Mária Terézia magyar testőrpoétája, mint a barok kor egyik megszemélyesítője. A kosztüm, a viselet valóban barok — vajjon mi más is lehetne! És mégis mennyire érezzük ezen a gyönyörű kompozición a *ma* szobrászának csakis a mában gyökerező szellemiségét, egész felfogását. Ami életteliség, plasztikai kifejezés, merő artisztikum ebben a nemesen egyszerű szoborban van, egészen más forrásból fakad, mint a baroké! De van egy felfogásbeli kompoziciós megoldás is a Bessenyein, amely nemcsak elüt a barokos hagyományoktól, hanem kompoziciók valóban klasszikusak a szó művészi, — de nem stilusutánzó — értelmében.

Két legujabb alkotása viszont amellett dokumentál, hogy Róna József a magyaros érzésnek és felfogásnak is egyik legreprezentábilisabb plasztikusa. Az egyik egy kisplasztika, a másik egy monumentális kompozició. Egy tökéletes és bámulatos anatómiai tudással megmintázott magyar lovon ül a csikós, hetykén és délcegen, amint szemével a síkság messzeségébe mereng: ez a kisplasztika. A másik a gödöllői premontreiek részére készülő hatalmas lovasszobor, amely Árpádházi Kálmán herceget ábrázolja harci vértezetben. (Ő volt a rend megalapítója.). Csupa erő, majesztétikusság és ősmagyar érzés ez a lovasszobor!...

Minden eddigi felfogásától merőben eltérő az a kompozi-

ciója, amely Lót feleségét ábrázolja, amint sóbálvánnyá változik. Hatalmas zárt kőmassza tömbjeibe szinte belemerevedik arcán a rémület kifejezésével a bibliai legenda asszonya. Ennél egyénibben, artisztikusabban és döbbenetesebb plasztikai erővel ezt a témát meg nem oldották eddig! Gigászi elgondolás, egy zseni viziója — rodini jelentőségben…

Iván Ede.

A MŰGYÜJTŐ
ERNST VILMOS GYÜJTEMÉNYE

Ha valaki meg akarja tanúlni, hogyan lehet kevés képből jelentős gyüjteményt alkotni, melegen ajánljuk figyelmébe *Ernst* Vilmos miniatür képgyüjteményének tanúlmányozását. (Azért hangsúlyozzuk, hogy képgyüjtemény, mert van Ernst Vilmosnak szőnyeggyüjteménye is, egy csupa unikumokból álló szőnyeggyüjtemény, mely nemzetközi relációkban is számottevő és amelyet más alkalommal külön fogunk méltatni.). Ennek a kis képgyüjteménynek száma nem haladja meg a két tucatot, az egyes darabok azonban oly szerencsés kézzel és biztos judiciummal válogatottak, hogy jelentőségük jóval nagyobb, mint számuk. A gyüjteménynek az a fele, amelyik a magyar klasszikusokból áll, egytől-egyig nemcsak hogy múzeumba kivánkozó darabok, de olyan chef d'oeuvre-ek, melyek nélkül az illető művész alkotásának sorozata nem teljes.

Még olyan művészt is, mint *Borsos* József, akit a Szépművészeti Múzeumban és egyes magángyüjteményekben is bőségesen képviselnek kitünő képek, az Ernst-gyüjteményben olyan alkotással excellál, amely még képes fokozni azt a hódolatot, mellyel ennek a klasszikusunknak évtizedek óta adózunk. Ennek a pompás alkotásnak címe: Műteremben. Hasonlóképen fontos képekkel szerepelnek *Paál* László és *Munkácsy* is. Paál „Naplemente" című vászna a mester sötét tónusú képei közé tartozik, azok közé, melyeken az izzó színeket a tónus mélysége drámai feszültséggel fojtja le. Munkácsyt a Sedelmayerben is nyilvántartott, ismert képe, a *Mosónők* reprezentálja ebben a gyüjteményben. *Markó* Károly Idillikus táj című képével is sokat nyerne a múzeumi gyüjtemény. A tájképi rész és a figurák miniatür csoportjai ezen a képen frissek, erőteljesek és a miniatür részletek például annyira kidolgozottak, hogy lupa alatt a mákszem pontokban világosan felismerhetjük a virág kinyilt szirmait. *Mészöly* Gézának egy megható pietással odalehelt nagyobb méretű balatoni képe is, büszkesége ennek az együttesnek. A nagy Mészöly gyöngéd színskálájának festői hatása mellett bravúrosan érvényesül egy kis tanúlmány, mely Mészöly rajzkultúrája mellett tesz meggyőző tanúságot. A barna alapo-

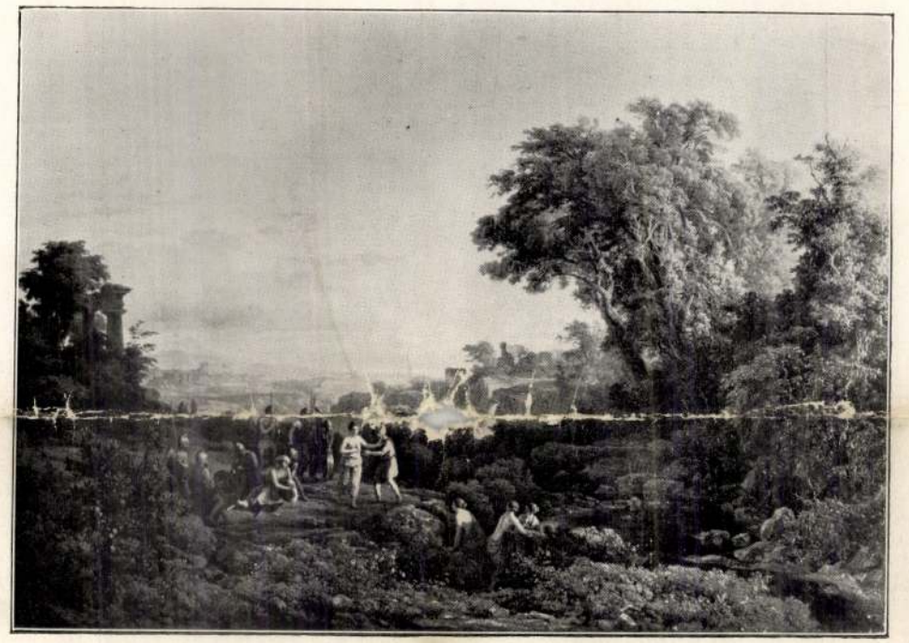

MARKÓ KÁROLY: IDILLIKUS TÁJ

Ernst Vilmos úr gyüjteményéből

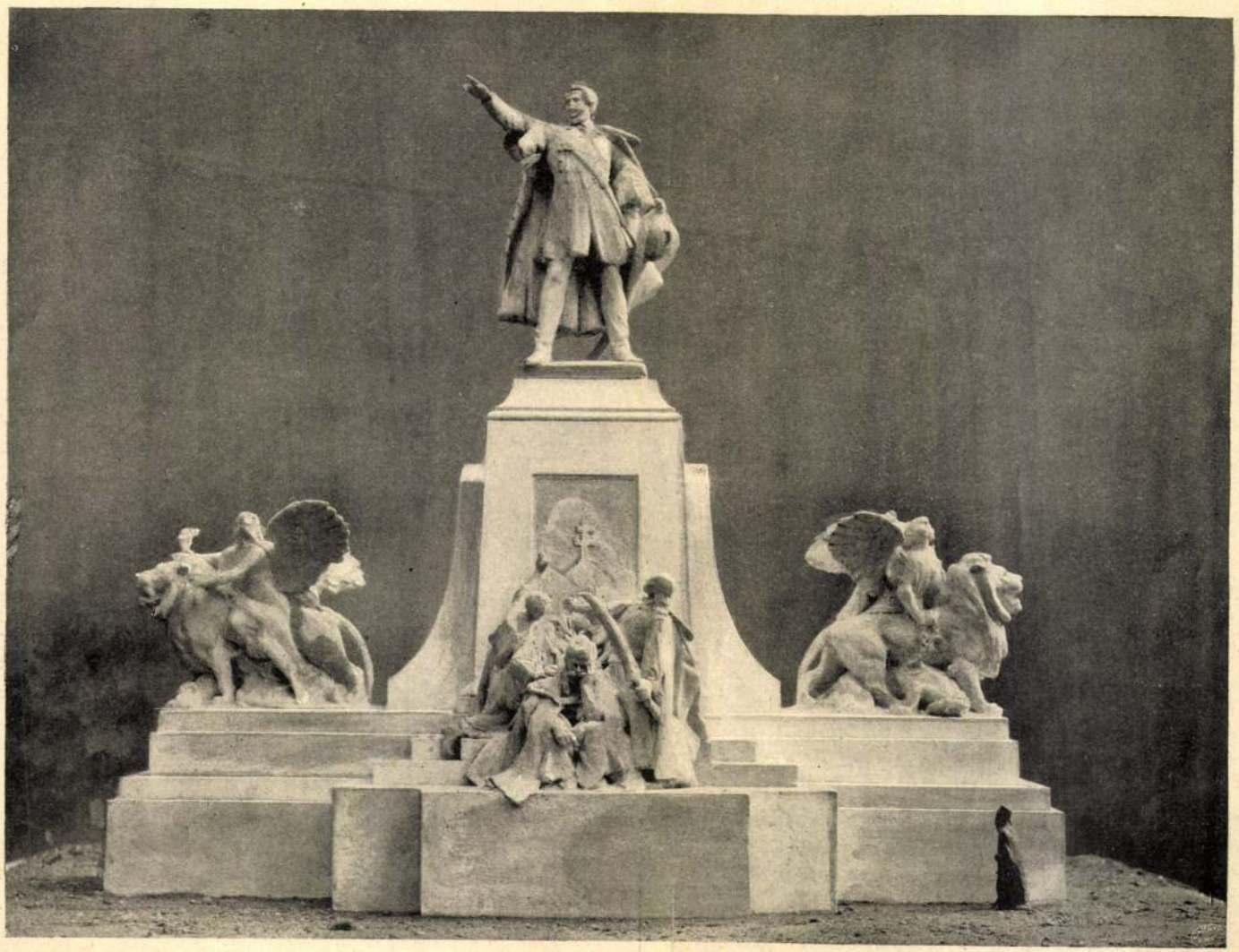

A Kossuth-szobor-pályázat

RÓNA JÓZSEF ÉS GERSTER KÁLMÁN MŰVE

Vy Zelot 1905. XI. 33. 27.

Róna József K

viszonyait sűrű homály borította. Annyit tudtak csak róla az emberek, hogy mindenütt ott van, ahol mulatság esik. Volt egy gyönyörü melltűje, egy mogyorónyi gyöngye, amelyet szakértők ezer forintra becsültek. A gyöngy körül egész legendakör képződött. Némelyek azt állították, hogy Flóris a gyöngygyel, amelytől soha sem vált meg, nyeri meg az emberek bizalmát és nyitja meg hitelezőinek vasszekrényét. De én nem tudom, mi igaz ebből.

Tehát Flóris, a minden hájjal megkent legényember, meg fog házasodni!

— Te, — kérdeztem Kálvárytól, — kit vesz el tulajdonképpen?

— A menyasszonyát tulajdonképpen Marosek Malvinnak hívják.

— Ki az?

— Az öreg Marosek leánya . . .

— Én hallottam vagy olvastam egyszer egy Marosek nevü hirhedt uzsorásról.

— Ő az.

— Szép a leány?

— Hát az izlés dolga.

— Tetszik Flórisnak?

— Nem, neki nem tetszik. Azt mondja, hogy csupa profil az egész leány, egyebe sincsen. De a leány nagyon szerelmes.

— Hol ismerkedett meg vele?

— Az apjának van egy ékszerész-boltja, amelyet azonban csak a látszat kedvéért tart, hogy leplezze a valódi foglalkozását . . . Flóris ott szokta eltölteni a délelőttjeit és a leány meglátta az üvegajtón keresztül.

— Kinek az ötlete volt ez a házasság?

Kálváry felém fordult és nemes egyszerűséggel mondta:

— Az enyém.

— Gratulálok! És simán ment?

— Ellenkezőleg, nagyon nehezen. Flóris úgy védekezett, mint egy spanyol bika. Nekem akkor jutott eszembe a dolog, amikor főbe akarta magát lőni. Már megvette a revolvert és megírta a búcsúleveleit . . .

— És te azt ajánlottad neki, hogy vegye inkább feleségül Marosek Malvint?

— Igen . . . Komlósy aztán beszélt a leánynyal és az édesapjával. Ők rögtön belementek a dologba. Ők családi összeköttetéseket keresnek. Flórisnak meg annyi az összeköttetése, hogy már szinte sok is . . . Hamarosan el is jegyezték magukat, de Flóris aztán még kétízben visszalépett.

— Mégis inkább főbe akarta magát lőni?

— Igen, úgy mondta . . .

— És hogyan tudtátok ma mégis az anyakönyvvezető elé vinni?

— Bizony nem volt könnyü dolog! Egész éjszaka vele voltunk és erősen ittunk. Komlósy aztán elvitte . . . De én még most is attól félek, hogy meggondolta magát az utolsó pillanatban.

— Nem kell ennyire pesszimistának lenni, barátom!

1970 FEB
SZAKOSZERVIZ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., Ulloi út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

FÓRUM

Elgondolások és tervek

Hozzászólás a pályaudvarokról szóló cikkhez

A folyóirat 1969. 9. számában, Siklós László tollából megjelent cikk utolsó: „Tervek, fejlesztés" című fejezetéhez néhány észrevételt bátorkodom fűzni. Ezek a következők:

1. Már a századforduló óta kísért az a kérdés, hogy Budapest valamennyi nagy személypályaudvara ún. fejpályaudvar maradjon-e, vagy lehetővé tétessék a közvetlen átmenő forgalom is, átmenő vonalakkal és átmenő pályaudvarokkal. *Dr. Zielinszky Szilárd* műegyetemi tanár annak idején az átmenő forgalom megvalósítása mellett foglalt állást, és elgondolását nagyszabású tervben rögzítette. Bár az elvet a szakmai körök annak idején helyesnek ismerték el, megvalósítására nem került sor. 1944-ig szinte meg nem szűnő vita folyt a kérdés körül, és megszámlálhatatlanul sok terv született. Ezek közé az elképzelések közé tartozik *Vámos Ferencnek* a cikkben említett terve is, anélkül, hogy a kiemelkedő javaslatok közé számított volna. 1944 óta a problémáról — legalább is a nyilvánosság előtt — hazai vonatkozásban alig esett szó, annak ellenére, hogy külföldön egyre több nagyvárosban teszik a vasúti hálózatot átmenő forgalom lebonyolítására alkalmassá. A cikk érdeklődő olvasói hálásak lettek volna, ha ennek a problémának a jövőben történő mikénti megoldásáról budapesti vonatkozásban is némi tájékoztatást kaptak volna.

2. *Feszl Frigyes* építész 1884-ben halt meg, javaslata tehát már jóval a Zielinszky-féle terv előtt született meg.

3. 1937 és 1944 között a tervezői munkára erősen serkentő hatással volt az 1937. évi városrendezési törvény, amely előírta Budapest városrendezési tervének 1944. február 1-ig történő elkészítését, ami annyit jelentett, hogy eddig az időpontig a pályaudvarok rendezésének kérdését is dűlőre kellett vinni. Számos nagynevű mérnök terjesztette elő javaslatát, köztük a vasút- és városfejlesztés egyik — e lap olvasói előtt sem ismeretlen — művelője és esztétikusa: *Ney Ákos* is. A tervek általában jól átgondolt, értékes tervek voltak. A Siklós László által említett „kiérleletlenség" vádja legfeljebb annyiban indokolt, hogy a helyzet akkor már bizonytalan volt: a háborúvesztés sok vonatkozásban előre vetette árnyékát. A terveket széleskörű bizottság tárgyalta, amelyben a Kereskedelmi Minisztérium elnöklete alatt a kérdésekhez és tervekhez hozzászóltak a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, a Székesfővárosnak, a BSzKRT-nak, a MÁV-nak, a Műegyetemnek és a Magyar Mérnök- és Építészegyletnek képviselői. Hivatalosan annak idején *Akay Elemér* ún. „miniszteriális" tervét fogadták el, amely azonban a háborús események miatt szintén nem kerülhetett kivitelre, és azóta már túlhaladottá is vált. Megemlítjük itt, hogy a probléma megoldására irányuló munkának mindenki részére nyitva álló, szellemi központja a Magyar Mérnök- és Építészegylet volt, amely nagy példányszámban megjelenő közlönye útján külön is gondoskodott a tervek és a tárgyalási tevékenység széleskörű, beható ismertetéséről; ezért nem egészen helytálló Siklós Lászlónak az az állítása, hogy egyes érdekeltségeket a vitából kizártak.

4. A cikk nem tesz említést a Boráros téri új nagyvasúti fejpályaudvar létesítésének tervéről. Már a 30-as évek óta tudott dolog, hogy ez a hely vasútüzemi szempontból kiválóan alkalmas új fejállomás létesítésére, azóta pedig *dr. Ertl Róbert* számszerű adatokkal, kalkulatív úton is kimutatta (Közlekedéstudományi Szemle, 1968. évi 9. sz.), hogy az elgondolás megvalósításával a budapesti főpályaudvarok jelenlegi túlterhelése megszüntethető, igénybevételük teljesen és a legracionálisabb módon kiegyenlíthető. Az új pályaudvar ideális topográfiai és funkcionális beleilleszkedése a közúti forgalomba a budapesti közönség érdekeit is nagymértékben szolgálná.

5. Megemlékezhetett volna a cikk írója a Vásárváros pályaudvarról is. Egy, a budapesti déli összekötő híd és a Kelenföldi pályaudvar között létesítendő megállóhely jellegű, de nagyszabású, reprezentáló állomás célszerűségéről már a múltban is gyakran esett szó. Újabb nyomós érv a vasútállomás megépítése mellett, hogy a Budapesti Nemzetközi Vásár áttelepítése az összekötő vasúti híd mellé — mint véglegesen elfogadott megoldás — már a közeljövőben várható.

6. A Déli pályaudvar bővítési tervének közzététele igen széleskörű érdeklődést elégít ki. A pályaudvar bővítése megkönnyíti majd a forgalom lebonyolítását, különösen nyáron, a balatoni idény tartama alatt. Kár persze — bár elkerülhetetlenségét be kell látnunk —, hogy a Vérmezőből egy darab áldozatul esik. Az üvegcsarnok-szaporítás örvendetes: a közölt vázlatos alaprajz mutatja, hogy a homlokperonon tartózkodók nem lesznek többé az északi szél hatásának közvetlenül kitéve. A cikk nem említi és a vázlat nem mutatja, de reméljük, hogy a vágányok menti hosszperonok, amelyeken az utasnak esetleg 300 méternél is hosszabb utat esőtől védtelenül, gyalog kell megtennie, a bővítés során perontetőt kapnak.

7. Végül még az irodai célokra tervezett toronyházról essék néhány szó. Ennek létesítése tulajdonképpen már nem tartozik szorosan a pályaudvarok rendezésének tárgykörébe, érinti azonban a városkép esztétikájának kérdését. A magasba törekvés ne legyen öncél: igen magas épületek építését csak a szükség, vagy a nagyfokú gyakorlati célszerűség indokolja. A szóban forgó helyen toronyház építésének a szükségessége erősen vitatható; viszont nagyon valószínű, hogy az ódon szépségű Várhegy szomszédságában a modern épületóriás a panoráma harmóniáját rontja. Budapest földünk legszebb városai közé tartozik. *Szépségének lekötelezettjei vagyunk mindnyájan:* művészek, tudósok, építtetők, építők, lakosság és vasutasság egyaránt. Budapest szépségét mint idegenforgalmunk egyik fontos tényezőjét is, ápolni kell. Ha az idegenforgalmat szolgáló vasút részére olyan létesítményt alkotunk, amely az idegenforgalmat előmozdító tényezők ártalmára van: a „contradictio in adjecto" hibájába esünk. Természetes és ésszerű, ha a pályaudvart, mint a város életének egyik nagyfontosságú tényezőjét, külső megjelenés tekintetében is kiemelkedővé tesszük. A kiemelés azonban ne szertelen, hanem a művész kritikáját is kibíró méretarányokkal és a stílusszépség hatásával történjék. A 29 szint túlzásnak látszik, a tömbszerűség pedig bántó, sivár megjelenésűvé teheti az új létesítményt a bájos, harmonikus környezet közepette. Érdeklődéssel tekintünk a városkép hivatott esztétikusainak véleménye elé ebben a kérdésben.

Bronts Lajos
aranyokleveles gépészmérnök,
a Műszeripari Kutató Intézet
tudományos munkatársa

1021

FÓRUM

Róna József szobrának ráckevei meghívása

Olvasóink talán még emlékeznek arra a vitára, amely lapunkban – és másutt is – Szavójai Jenő lovasszobra körül folyt. A vitázók egyetértettek abban, hogy a szobornak ma nincs már helye a dunai panorámának ezen a kiemelkedő pontján. Viszont abban is megegyeznek a vélemények, hogy a szobor jó, sőt, egyik legjobb lovasszobrunk. Csak meg kellene találnunk a helyét. De hol?!

Örömmel adunk most nyilvánosságot egy, szerintünk igen egészséges javaslatnak.

LŐRINCZ GYÖRGY felvétele

Miközben a dolgok átértékelődnek, fontos, hogy minden meglelje a maga helyét. Ezzel kapcsolatban beszélnék Róna József Szavójai Jenőről készített lovasszobrának elhelyezéséről.

A zentai „hős" adományozott birtokán, Lucas Hildebrandt közreműködésével, szép kastélyt építtetett. Az idők során európai hírűvé emelkedett műemlék Ráckeve büszkesége. Helyreállítása folyamatban van, számtalan terv sorjázik a rekonstrukcióhoz, melyek közül a legérdekesebb: vázás szoborkert létesítése, a Csepelszigeten élő nemzetiségek egy-egy tipikus lakóházának felépítése a hátsó parkban, a nemzetközi Duna-Múzeum elhelyezése a kupolateremhez csatolt részeken. Olyan gondolat is erősödik, hogy Martonvásárhely beethoveni ellenpontjaként felcsendülhetne itt, a százados tölgyek, barokk szobrok testvéri együttesében, J. S. Bach, Händel muzsikája.

Hogyan kapcsolódik e nemes célkitűzésekhez Róna József szobra?

Elöljáróban annyit jegyzek meg, hogy a mű eredetileg is kisváros főterére készült. A zentai polgárok kérték fel Róna Józsefet, hogy a zentai csata 200. évfordulójára készítse el Szavójai Jenő lovasszobrát. Mindez 1896-ban történt. A rendelkezésre álló kevés idő is hozzájárult ahhoz, hogy a gyorsan dolgozó Rónára esett a választás, Zala György ellenében. Az elkészült szobor első névtelen kritikusa „A Hét-"ben a mű összhangját és lendületét méltatja; Lengyel Géza szerint „megállítja az embert", ezért eredeti rendeltetésének megfelelően „kis vidéki város terén kellene állnia". Később Farkas Zoltán joggal állapítja meg, hogy Róna József értékei semmivel nem maradnak el Zaláé és Stróblé mögött (köztudottan utóbbiak akadályozták meg, hogy — mint Lotz Károly javasolta — Róna szobra megkapja az állami nagy aranyérmet).

Amikor Róna József elfogadta a zentaiak ajánlatát, haladék nélkül hozzákezdett a tervezéshez. Felhasználta azt az élményt, mely a bécsi spanyol lovaglóiskolában érte, Zumbusch társaságában. Az ügető mén hirtelenül fenségesen megállt, s mozgásának összetett szépsége képzeletében szoborrá növekedett; ezt az emléket egyeztette Verrocchio és Donatello sugallataival, s miután a készülő szobor kapcsán többször tanulmányozta Andrássy Tivadar lipicai ménjét — a forma megszületett. Zala György és Stróbl Alajos minden tiltakozása ellenére nagy volt a lelkesedés, s a Műcsarnok elé állított szobor végül is állami kis aranyérmet kapott. Vészi József így írt a Budapesti Naplóban: „A Szavójai Jenő szobra évszázadok múlva is fog állni". Zumbusch remekműnek tartotta az alkotást, s Rafael Donner barokk ízeit fedezte fel a domborításokban. Imponáló Fadrusz János magatartása. Irígység helyett példának tartotta e művet, kiindulópontnak Mátyás lovasszobrához, és szerényen csak annyit jegyzett meg, hogy örülne, ha az ő alkotása utólérné Róna művét. Többszörösen is túlszárnyalta, — de hogy ez megtörténhetett, abban részes a kollégákat tisztelő embersége is, vérbő tehetsége mellett. Fadrusz János küldöttség élén ment Széll Kálmán miniszterelnökhöz a szobor méltó gondozása ügyében. A zentaiak ugyanis cserbenhagyták Róna Józsefet; nem fizettek, azzal a méltatlan hivatkozással, hogy a szoborvásárláshoz szervezett sorsjegyárusítás nem hozott eredményt. Széll Kálmán a királynál keresett támogatást. Ferenc József úgy intézkedett, hogy a várban állítsák fel Szavójai Jenő portréját. Hosszas huzavona után, Zenta város érthetetlen visszahúzódása ellenében, e királyi gesztus szabad pályát nyitott az emlékműnek „a világ egyik legszebb helyén", ahogy Róna e szavakkal hálálkodott. Tény, hogy Ferenc József ez esetben nagyvonalúan viselkedett, hiszen arra a helyre irányította e plasztikai alkotást, ahol eredetileg az ő képmását akarta elhelyezni a Széll-kormány. A szobor árából a joggal sértődött Róna József visszafizette a zentaiak hamari felbuzdulásának előlegét, és telket vásárolt.

A császári koncepció az idők során elavult, de megmaradt a mű. A budai vár rekonstrukciója után e központi térségbe nemzeti történelmünk halhatatlan alakjait indokolt elhelyezni: Hunyadi, Rákóczi, Széchenyi méretű és intenzitású személyiségeket. A szocialista országépítés időpontjában egy Szavójai Jenő centrumú és téri indítású budai vár merő anakronizmus, hiszen itt a tér Mátyás királyt vagy Dózsa Györgyöt igényli. Szavójai Jenő emlékének helye van hagyományainkban, de nem a centrumban, hanem az oldalszárnyon, — azon a vidéken, ahol alkotott, kastélyt épített: Ráckevén.

A mű minősége is erre a helyre predesztinálja, hiszen ma már inkább művelődéstörténeti és nem művészi jelentősége nagy; Buda sűrű teréből kiszorul, Ráckevén hiányzik, ahol komoly helyi értéke, lokális funkciója van, hiszen a hildebrandti építészeti együttest, a felhangzó barokk zenét árnyaltan kezdeményezi a szoborban kifejezett indító pillanat: Szavójai Jenő ráckevei szépségszervezése. Firenzében is a formák harmonikus tolongása a felemelő; itt is lehetőség nyílik arra, hogy a Dunával, erdővel összecsengő, szobrot kapott barokk kastély az artisztikum magasabb fokozatát érje el a tér hiányának plasztikai pótlásával. A Zentán győzedelmeskedő Szavójai Jenő emlékének perifériális fontosságú eszméje, a ráckevei kulturális erjedés, az idegenforgalom terjeszkedése, e kisváros európai léptékű barokk és gótikus épületei — a görögkeleti szerb templom és a hildebrandti mű — egyaránt igénylik, hogy szemet-szívet-értelmet tágító, másutt fölösleges, itt égetően hiányzó szobor kerüljön a kastély előterébe: Róna József sok emberi irígységet, kisszerűséget, történelmi idők viharát leküzdő alkotása.

Losonczi Miklós
Ráckeve, Ady Endre Gimnázium

Ügetőverseny Start Az *Uj Idők* eredeti fölvétele

Szobrok a tavaszi szalónban

A Képzőművészeti Társulat műtárlata

Szobor nincs túlságosan sok ezen a kiállításon, de van minden fajtájából. Két nagyméretü monumentális mű pompázik ott, az egyik *Róna* József Eugén-szobra, amely Zenta város számára készült, a másik *Zala* Györgyé, egy szimbolikus, dekorativ mű, amely az ezredévi Árpád-emlékre kerül. Mind a kettőnek képét már ösmerik olvasóink. *Zala* mesternek műve, a Gábor arkangyal, amint magasba emeli a magyar koronát és az apostoli kettős keresztet, nagy magasságba, mintegy harminc méternyire kerül, azt hisszük egy oszlop tetejére. Ehhez mérten talán nem lesz eléggé érdekes tömeghatása. Odafönn ugyanis elvész majd az a finom, leheletes redőzet, amelyet nagy gonddal dolgozott ki Zala s a hatás jóformán csak a szimmetrikusan kiterjesztett szárnyaktól várható. A fiatal test ruganyos, eleven mozdulata így közelről szemlélve kedves látvány, de odafönn a magasban édes-kevés érzik majd ki ebből. Attól tartunk, hogy a hosszu, leomló peplon, amely az angyal testét födi, egyetlen, szinte geometrikus vonalu tömeggé fog olvadni, ami hátrányára lesz a hatásnak. Az ilyen, magas helyre kerülő szobroknál felette fontos a silhouette-hatás; mihelyt a körvonalak nem eléggé érdekesek, elvész magának a műnek érdekessége is. Egész más volna ennek a szobornak hatása, ha erős mélységek ősztanák meg a nagy ruha egyhanguságát.

Róna nagyobb ügyet vetett az itt fölsorolt hatásokra. Az Eugen-szobor majdnem minden oldalról érdekes és a probléma, amelyet megoldott, jóval több nehézséggel jár, mint a Gábor angyalé. A jelentéktelen külsejü copfos emberke, aki szétzúzta a török hatalmat egyetlen tüzes rohamban, nem az a téma, amely magától megoldódik. A jelentéktelen külső volt az, amit Eugén hercegről a legtöbb kortárs mint feltünő momentumot jegyzett föl. És éppen az ejtette ama copfos világot ámulatba, hogy egy ilyen Quasimodo verte szét szilánkokba a szultán mindenhatóságát. A korcs embert, vagy az országverőt fedezze-e föl művében a szobrász? Olyan dilemma, amelyet soha sem lehet közmegelégedésre megfejteni, mert a köztudatban nem fér meg a hadverő katona alakja a testi jelentéktelenséggel. *Róna* megosztotta a kétformáju hadvezért: lovasszobrán a történelmi Eugént alakította meg bronzból, a szobortalapzat domborművein pedig bemutatta, hogy mi volt ez a kis alak a csaták forgatagában. Nem szeretjük ugyan a szobormagyarázó relief-gloszszákat, de ez esetben igazán szükség volt rájuk, mert csak így olvadhatott össze egy jellemképpé mindaz, amit Eugén hercegről tudtunk.

Ebből a néhány megjegyzésből látható, hogy a kompozició jelentékeny nehézségekkel járt. A nehézségeknek, a fejtörés-sajtolta verejték csöppeknek azonban nyomára sem akadunk magán a szobron és ezt mint kiváló erényt jegyezzük föl. Két monumentális feladat megoldásáról szóltunk eddig: de szobrászaink ezen kivül a mostani tárlaton fölfedik nekünk az élet egyéb változatait is. Apró életképek sorakoznak itt egymás mellé a humoros szobrász-vicctől kezdve a tragikus lélektani tanulmányig. Az utóbbinak legkitünőbb képviselője *Weinberger* Márk, az előbbié *Telcs* Ede kis bronz-arcképe és *Kiss* György groteszk *Szorult helyzete*. Weinberger új alak a műkiállításainkon. Egészen fiatal ember, aki végig ette a nyomoruság száraz kenyerét tíz évi külföldi csavargás alatt. Régebben úgy beszéltek róla, mint *Hollósy* Simon mester legreményteljesebb tanítványáról. Münchenből Párisba ment s ott, amennyire kötött kézzel lehet, neki esett a a mélyebb tartalmu szobrászatnak. Beváltotta a reményeket: az ő Kainja most a kiállítás egyik igen kimagasló műve. *Rodin* nemrégiben azt mondta egy látogatójának, hogy művészete céljául tűzte ki az élet intenziv kifejezését a testben. Körülbelül ilyes törekvést érezünk ki *Weinberger* Kainjából is. Hogy a lelkifurdalásoktól gyötört és kínjában bujdosó ember arca nem koncentrálja magában mindazt, ami a lelkiismeretfurdalást kifejezné, azt mellékesnek tartjuk. Mi több: ez a körülmény még emeli előttünk a munka becsét. Rég elkoptatott sablón az, hogy az ember egész jelentősége éppen és csakis az arcán tükröződjék vissza.

97

Uj Idők 1899. V. 31.

A szobrász előtt nem lehet az arc a testnél fontosabb elem. Itt egy erős izoméletet élő testről van szó, amelyet egy belső indulat szakadatlan emócióban tart. E tagokban sebesen lüktet a vér, itt minden izom a legvégsőig feszülve állandó készségben van arra, hogy tovavigye ezt a kínoktól gyötört alakot. Az emóciót jelző mozdulat a felső testben és az arcon kevéssé érdekel minket, bár a hát és a vállak megmintázása valóságos hatvágás. Az életnek Rodin-említette intenziv kifejezése főképpen a lábmozdulatban ragad meg minket: ez a kiszámíthatatlan mozdulat mesteri, ilyesmit csak igen erős tehetség tud megérezni és így alakítani.

Az élet csöndesebb, halkabb szólamait még egy sor művész ragadta meg. Így *Telcs* Ede, akinek Enyelgés című hautreliefjét mult számunkban mutattuk be. Ez a szép márványmű kiválik azzal, hogy gyorsan, elevenen vett elénk egy darabkát az életvásárból, kiválóan sikerült kerek formában. A csókolozó pár alakjai — s ez eléggé fontos szobrászati elem — jól kitöltik ezt a darab helyet, amely nekik adatott. Virtuóz *Telcs*-nek egy hirtelenül megmintázott kis férfi képmása, egy cvikkeres úr, aki oly közvetlen pongyolaságban áll előttünk, minha váratlanul beléptünk volna dolgozószobájába.

Kedves gyermekarc *Ligeti* Miklós Ártatlansága és szépek *Strobl* tanár arcképei. A arckép szobrok egyáltalában a rendes színvonalon állanak.

Egy kis mesterműről kell még megemlékeznünk. Külföldi ember készítette: *Stuck* Ferenc, a nálunk jól ismert festő-szobrász. Csöppnyi kis bronzszobor az ő Amazonja, egyszerüségével, nagy formáival, magától kialakult mozgásával szinte antik erejü. A hatalmas paripa mozgása különösen megragad minket, az amazon hajításra emeli dárdáját és ez a harci vágy szinte végignyilallik mind a két alakon. A csatázó asszony erősen belevágja combjait a mén oldalába, baljával elfordítja a paripa fejét, hogy a dárda biztosan röpüljön a cél felé. Ez a mozdulat intenziv kifejezi a harci vágyat, egyszerüen, magától értetődően.

Nem csodáljuk, hogy ennek a kis szobornak mindjárt a műtárlat megnyitása után gazdája akadt. Kis mestermű, egy pár marék bronzból összealkotva, de a test-élet nagyszerü játékaival tele.

Az életnek intenziv kifejezése a testben amint ebből látható, nem éppen *Rodin* mester szabadalma. De a modern művészi felfogásnak talán legigazabb és legőszintébb problémája. Ez hadüzenet a puszta dekorativ szobrászatnak, amely inkább külső hatásokat keres. Élet, élet, élet az alfája és omegája a művészetnek, s minden azon fordul meg, mily közvetlenül, mily szubjektive, mily el nem koptatott formák nyelvén tudják azt a szobrászok bemutatni. Azt hisszük, hogy a mi szobrászaink is kezdik megszeretni ezt a gondolatot. Ezzel istenhozzádot mondanak az üres emlékmű-gyártásnak, a pózolásnak, az olcsó hatásvadászatnak. És ezzel uj látóhatárok nyilnának meg szobrászatunknak.

LYKA KÁROLY

A zentai szobor magával viszi a Mücsarnokot
Keményfi Jenő croquisje

Simonne

Élt Mentoneban egy mellbeteg polgárleányka, aki nem bízott többé az életben és a halálra készülődött. Ekkor egy szép, nemes és gazdag gróf meglátta Simonnet — mert a leányt így hivták — és feleségül vevé, azon okból, hogy Istennek e méltatlanul sujtott kedves kis bogárkája ne muljon el anélkül, hogy ne sejtse a szerelem boldogságát. És hogy ha már bimbóban le kell válnia az élet virágzó ágáról, legalább higye, hogy nyilott szép földi álom kisérje az ismeretlen álmodozásokba.

Ez a mese — mese. Egy tündérszép darabból való, amely az elmult héten bukott meg a Nemzeti Szinházban. Különösen a nagylelkü grófra haragudott a közönség és igen rosszakat beszéltek róla. gy és ilyen formán:

— Micsoda külön baja van ennek az idegbeteg, fáradt gavallérnak? Közeledik az ötven év felé, megunta a nőt. Jól van, menjen a pokolba, vagy házasodjék meg. Vegyen el egy magához méltó dámát, aki majd hozzá méltóan fog vele elbánni. De a gentlemann nem akarja megcsinálni a szokásos drámát, neki valami különös kell. Szemet vet egy halálra vált szűzre, kinyujtja a vaskos, az impertinens kezét egy harmatcsöpp után, amely ebben a pillanatban még reszket, még csillog, hogy a következő szempillantásban eltünjön a napban, a semmiségben. Őrült ez az úr, vagy gazember, hogy feleségül akar venni egy leánykát, csak azért, mert tudja, hogy legtöljebb nehány hónap és ő özvegy, ujra szabad és ujra kezdheti a kegyetlen experimentumokat? Nem szerelmes belé, nem akarja bírni, de az a vágya, hogy a lány higyen a szerelmében, és higyje, hogy asszony, boldog, irígyelt, amikor csak játszanak vele, mint egy bábuval! A rendőrségnek, a policiának kellene eltiltani az ilyen darabot. Persze Párisban adták először, a rettegett kritikus, Lemaitre írta! Ott utálják már a becsületet, lenézik azt, ami természetes, tökéletesen megvannak kergülve és mi — utánuk kergülünk!

Ugy-e világos, hogy ez a kifakadás asszonytól ered? Egy leány — nem egészen fiatal leány — bocsátkozott az úrnővel vitába:

— Nekem ne szidjátok ezt a grófot, nekem tetszik. Mért ne lehetne megszeretni egy fiatal leányt, ha beteg is? A férfi nem tudja még, hogy lángol, még azt hiszi, hogy nagylelkü és hogy a részvét, meg mit tudom én micsoda ellágyulás dolgozik benne. Ha úr volnék, én is megtennék ilyesmit, egyszer életemben, különösen, ha már úgy is túl volnék a szerelmeken. Ez a mi férfink csak nyerhetett ebben a gyönyörü játékban: legrosszabb esetben is csak szerettette magát valakivel, akit ezáltal boldoggá tett. Oly hűn, oly őszintén és nemesen szerettette magát, amilyenről mi itt a földön már álmodni is csak tizennégy éves korunkban merünk. A kedves gróf isteni önzése: nekem imponál, hiszek benne és csak egyet sajnálok, hogy a kis Simonne nem gyógyult föl a házasság közben. Ha én Lemaitre vagyok, így irom meg a »Fehér nász«-t és ti most mind tapsolnátok. Szegény francia, csak genie, halhatatlan férfi és nem egyszerü, férjhezmenendő leány. Ha lakzira táncoltat a darabja végén, egy szolíd, de szenvedélyes kánkánt . . .

Az olvasót megbecsülöm azzal, hogy nem avatkozom belé beszélgetésekbe, szükségtelen magyarázatokat nem adok. Magától érthető, hogy e vitatkozások a mult pénteki premier után folytak, vacsoraközben és valamelyik hotel ebédlőjében. A hölgyek, rendes színházlátogatók, tehát frazelogiájuk is más, mint az a családi körökben divatos. Mi férfiak hallgattunk. Hogy is mondjam, az első órában — az előadás után — egy kissé meg voltunk butulva. Egy brutalitás nélkül való, csaknem eszményi szerelem, ma — mit csinál-

Az előreszámítás adatai szerint Budapesten a munkaerőforrás a harmadik ötéves terv időszakában viszonylag kedvezően alakul. Az 1951. jan. 1-től 1956. jan. 1-ig terjedő időben született korosztályok 1966. évtől kezdve folyamatosan lépnek a munkaképes korba, tehát 1971. jan. 1-ig a munkaképes korú népesség száma várhatóan 57,4 ezerrel lesz magasabb, mint 1966. jan. 1-én volt.

Produktív koruk ellenére a munkaerőkínálatot nem jelentők közül a legnagyobb arányt a tanulók képviselik. Oktatási rendszerünk gyors fejlődésével évről évre nő azoknak a fiataloknak a száma, akik a 14 éves életkort betöltve tovább tanulnak. Számításaink szerint a tovább tanuló fiatalok száma az 1965. évi 135,6 ezerről 1971-ig 139,9 ezer főre fog emelkedni, tehát a harmadik ötéves terv időszakában ennyivel kevesebb munkaképes korú fiatalt lehet a munkába bevonni.

A háztartásban dolgozó munkaképes nők száma az 1965. évihez viszonyítva nem változik lényegesen, mert munkába bevonásuk növelésére — figyelemmel a már jelenleg is igen magas aktivizációs színvonalukra — kevés a lehetőség. Számításaink szerint a munkaképes korban levő nyugdíjasok száma is csak egészen jelentéktelen mértékben változik majd. A nyugdíjas korhatáron felüli aktív keresők száma ezzel szemben némileg csökken. Mindezek figyelembevételével a főváros lakosaiból nyerhető aktív keresők száma a harmadik ötéves terv időszakában 46,9 ezer fővel növekszik (3. táblázat).

Munkaerőszükséglet

A harmadik ötéves terv időszakában várhatóan — a termelő és nemtermelő ágazatokban együttesen — kb. 66,5 ezerrel növekszik a budapesti munkahelyek száma. Ennek 70,5%-át (46,9 ezer fő) fedezi a budapesti munkaerőtartalék, 29,5%-át (19,6 ezer főt) pedig az ingázók számának növelésével szükséges pótolni.

Az összes munkahelyszám emelésének 44,8%-át az ipari munkahelyek számának növelése jelenti. Ebből a harmadik ötéves terv időszakában végrehajtott beruházások munkaerőszükséglete 30,1% (20 ezer fő). Az államigazgatási és hasonló munkakörökben foglalkoztatottak száma — számításaink szerint — nem fog emelkedni. Ezzel szemben növekedni fog az egészségügyi, szociális, kulturális és kommunális ágazatokban, valamint a kutatóintézeteknél foglalkoztatottak száma, és ez az összes létszám növekedésének mintegy 27,1%-át, a kereskedelem létszámnövekedése 17%-át teszi ki, 11,1%-át pedig az építőipar és a közlekedés igényli.

Mindezekre figyelemmel a munkaerőmérleg forrás- és felhasználás oldala az alábbiak szerint alakul:

1966. I. 1—1971. I. 1. közötti kiöregedés, elhalálozás miatti pótlás	**120,0 ezer fő**
A munkahelyek számának 5 év alatti növekedése	**66,5 ezer fő**
Munkaerőszükséglet összesen:	**186,5 ezer fő**

Először munkába lépő budapesti lakosú ifjúság	**146,9 ezer fő**
Iskoláskort meghaladó munkaképes korú vándorlási többlet	**20,0 ezer fő**
Ingázók számának emelésével pótolható hiány	**19,6 ezer fő**
Fedezeti forrás összesen:	**186,5 ezer fő**

A munkaerőszükséglet és fedezet megoszlása %-ban

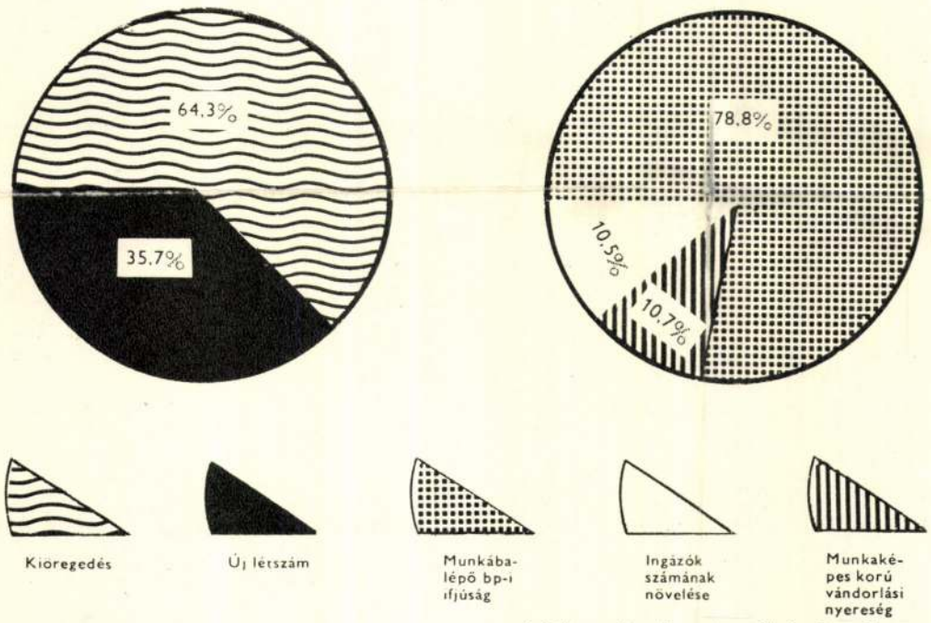

Gondok a minőséggel

A fiatalok továbbképzése ma már általában a népgazdaság igényeivel összhangban folyik, és Budapesten évi átlagban több mint 15 ezer szakmunkásiskolát végzett lép először munkába. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy még a szakmunkásképző iskolát végzett fiatalok elhelyezése sem problémamentes. Ez abból adódik, hogy az egyes ún. nem kedvelt szakmákban a szakmunkásiskolába jelentkezők száma évről évre alatta marad a megadott tervszámoknak. Más esetekben, mire a szakmunkástanulók az iskolát befejezik — egyes iparágakban — olyan technikai és technológiai fejlődés, vagy profil rendezés történik, ami szakmunkás-csökkenést von maga után.

A minőségi és választéki összetétel megteremtését nehezítik még az alábbiak: Egyrészt olyan szakképzettséget adó iskolákkal is rendelkezünk, amelyből munkaerőkereslet a fővárosban alig van. Pl. mezőgazdasági technikum. Másrészt a szakképzettséget nem adó gimnáziumokban végzett és tovább nem tanuló fiatalok általában irodai munkakörben akarnak elhelyezkedni, ahol azonban a szükséglet minden évben lényegesen kevesebb, mint a munkaerőkínálat. Külön problémát jelent még azon fiatalok elhelyezése, akik a szakmai képzettséget nem nyújtó általános iskolát fejezték be és nem tanulnak tovább. Nem vitás, hogy a népgazdaságnak ma is szüksége van bizonyos számú szakképzetlen munkaerőre, de ezek nagyobb részének nehéz fizikai munkát kell végeznie. Az általános iskolát befejező 14—15 éves fiatalok azonban nem alkalmasak még az ilyen munkára, sőt egészségük védelme érdekében több munkakörben tilos is 16 éven aluli fiatalok alkalmazása. Fokozza a munkaerőproblémákat ezen a területen az is, hogy a munkaerőszükséglet általában folyamatosan jelentkezik, a munkaerőkínálat pedig periodikusan, az oktatási időszak befejezésétől függően.

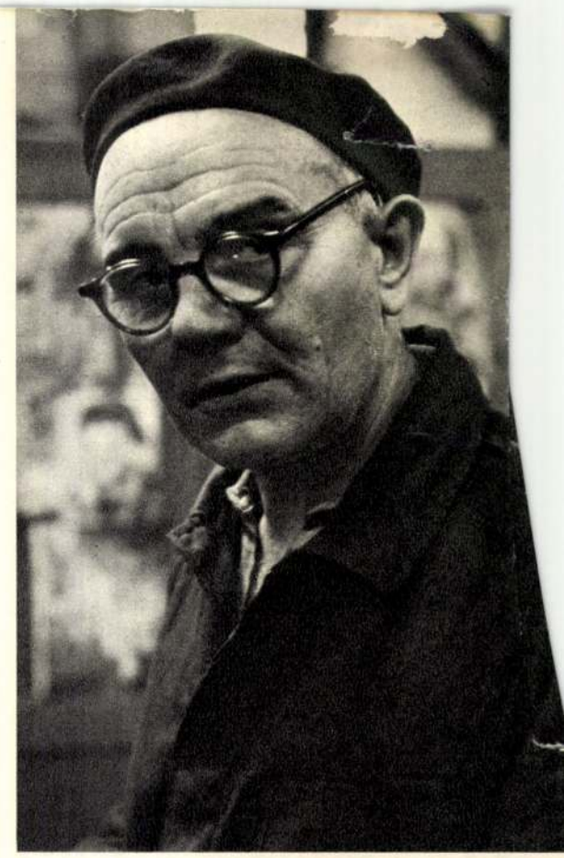

Gyuris Gyula felv.

A munkaerőhelyzet alakulásának felvázolása bizonyítja, hogy Budapesten a III. ötéves terv időszakában a munkaerőellátás nem lesz zökkenőmentes, mert a munkaerőszükséglet kielégítésére mindinkább szűkülő munkaerőforrás áll rendelkezésre. Egyes foglalkozásoknál (pl. lakatos, esztergályos, szerszámkészítő stb.) ki sem elégíthető munkaerőigénnyel kell számolni.

Előreláthatóan az alábbi intézkedésekre van szükség:

— a beruházási keretek elosztásánál nagyobb súlyt kell helyezni a meglevő fővárosi üzemek műszaki színvonalának emelésére és a nehéz fizikai munkák gépesítésére,

— szorgalmazni kell a III. kategóriába sorolt ipari üzemek kitelepítésére hozott határozatok végrehajtását,

— a fővárosi ipar fejlesztésére vonatkozó korlátozó rendelkezéseket ki kell terjeszteni minden olyan egyéb területre, amely nincs közvetlen kapcsolatban a lakosság ellátásával,

— a munka jobb megszervezésével fel kell számolni azt az üzemi létszámtartalékot, amely eddig a termelés egyenetlensége miatt vált szükségessé,

— hatékonyabban kell alkalmazni a létszámtakarékosságra irányuló ösztönzési rendszert,

— kerülni kell a teljes értékű szakmunkát végzők nyugdíjazását,

— azokon a munkahelyeken, ahol részmunkaidős foglalkoztatásra van lehetőség, a háztartásban dolgozó, de ilyen munkakört vállalni szándékozó nőket kell alkalmazni.

E javasolt intézkedések megtétele és végrehajtása esetén a III. ötéves terv időszakában indokoltan jelentkező új munkaerőigényt, ha minőségben nem is, de mennyiségben biztosíthatjuk.

Dr. Bérczi Loránt felvétele

KINEK DIRIGÁL A BUDAI VÁRBAN SAVOYAI JENŐ?

A budai Várban, a királyi palota előtt, mindenki láthatja, aki fölnéz, sötét lovasszobor ágaskodik, mintha odatartozna a falakhoz, pedig semmi köze hozzájuk. Sajnos, a szobor kitűnő, a főváros köztéri szobrainak egyik legsikerültebbje. Mi több, varázsló szobor is. Hisz a pöttömnyi alak, akit ábrázol, naggyá nőtt. A gnómok mindig valamivel megnövesztik magukat, hogy emberszabásúvá váljanak a társadalomban. Leggyakrabban a magas kalap hordásával teszik ezt, de van törpe, aki bottal hadonászik, dárdával, sőt esernyővel is beéri némelyik. A budai Vár szobralakja lóval növesztette magát. A szobrász eleget tett a megrendelőnek, illett a ló a lovas alá, mert az hadvezér volt, s nem is akármilyen. A kis hadvezér jobbjában seregeket dirigáló tábornagyi botot tart s diadalmasan sugárzó arccal tekint le Budapestre, mintha a Dunán és a házrengetegen győzelmei csataterét szemlélné végig. Büszkén szól. Ezt mondja: — Én győztem, én vagyok a hatalom és az erő, ti ott alattam legyőzöttek és behódolók vagytok, teljesítsétek parancsaimat!

Ez a szobor betolakodott a budai Várba. Jószerével soha nem kap ott helyet, ha nem a Habsburg-király jelöli ki azt neki. Savoyai Jenő soha nem volt a magyar királyok várához tartozó alak. Jó ízlésű ember volt, építészethez, képzőművészethez értő lény, ismerte történetünket: maga se kívánta volna, hogy a budai várban örökítsék meg. Megsarkantyúzná lovát, s elszökne a palotából, ha látná magát. Nemcsak ma nem való oda, tegnap és tegnapelőtt sem volt odavaló. De ott áll és hirdeti magát annak a várnak a legszebb pontjáról, ahol a magyar királyok arany trónusa helyett már készítik minden trónusnál ragyogóbb helyeit a magyar műveltség kézzelfogható emlékeinek. A népből feltámadó nemzet saját kultúrájának állítja helyre a budai királyi palotákat, a legszilárdabb történeti értéknek, melyre magabiztosan tekinthet fel e nemzet minden fia. Ennek mindnyájan végtelen örülünk. De mi keresnivalója van ott a számunkra legkevésbé szilárd történelmi értéknek: Savoyai Eugenio Habsburg-tábornagynak?

Szeget üt mindenki fejébe ez a szobor, amikor Pestről átkel Budára s széttekint az épülő-szépülő Város. Kinek dirigál ott kevély paripáján a törpe herceg? Magyarországnak soha nem volt szimbóluma az olasz származású, osztrák zsoldba álló francia katonatiszt, aki féltékeny s hiú királya elől menekülve 1683-ban Lipót osztrák császár és magyar király szolgálatába állott, s haláláig a Habsburg-birodalom nagyszabású védelmezője volt. A kétszáz esztendő, mellyel a Pragmatica sanctiótól 1918-ig meghosszabbodott a Habsburg-család uralma szegény hazánk felett, Savoyai Eugenio hosszabbítása volt. Értett hozzá. Ne fukarkodjunk az elismeréssel: ezt a két századot a lángeszű kozmopolita törpe ajándékozta urainak, a Habsburgoknak, akik befogadták. Lipót császárnak esze nem volt, de szerencséje igen. Eugenio herceg jó fogása volt Bécsnek.

Igaz, a herceg volt a zentai hős, ő omlasztotta szét hazánk déli határain a török uralom utolsó bástyáit. Magyarországot azonban nem az ország lakosainak szabadította fel, hanem kenyéradójának. Eugen herceg, az „edle Ritter", ahogy Bécsben hívták, közvetlenül nem került szembe a magyarság kuruc katonai felkelésével, de franciaországi és törökellenes hadjáratai közvetve verték a mi katonai és politikai szabadságharcunkat. S Savoya hercege nem csinált titkot abból, hogy gyűlöli a magyarokat. A Habsburg-párti talpnyaló főuraink is tudták, hogy a firtató szemű agglegényke még bennük sem bízik meg, a szívvel-lélekkel elnémetesedő labancokban. Eugen herceg a kuruc szabadságharcot könyörtelen módszerekkel kívánta elintézni: a magyar nemzetiségű lakosság teljes kiírtásával. Szó szerint javasolta a bécsi haditanácsban, hogy a császári ármádia ne kímélje se a gyerekeket, se az asszonyokat. A gazdasági berendezést kíméljék meg, de a lakosságot öljék le! Még az áruló Károlyi Sándor és az öreg Pálffy is megborzongott, mikor a szatmári békekötés előtt kiderült a kalandor generális terve.

Tulajdonképpen nem is értjük Savoyai Eugént, mit akart ezzel a pusztítással, ezzel a nemzetirtással? Hisz a condottiere gazdasági zseni is volt, az osztrák monarchia törnetírói legalább így emlegetik katonai erényei felsorolása után. Felmérte a szétdúlt országot, s elmagyarázta Bécsben, milyen pompás gyarmat ez a Magyarország, nincs ilyen több e földrészen! Kiszámította, mennyit adhat ez a „kolónia" évenként gabonában, katonában, adóban, borban, szarvasmarhában, lóban, sóban, lenben és kenderben. A győztes herceg pontos számítása szerint indult meg a Habsburg-abszolutizmus kendőzetlen gyarmati politikája a töröktől megszabadult Magyarországon. De a magyarokat gyűlölte, rebellis népség, önimádatban szenved, szabadságot követel, s jogokat emleget. Meg kell szabadulni tőlük, van elég betelepíthető más náció.

Remek helyzetet teremtett Savoya her-

PREISICH GÁBOR

Városrendezők vitája 180 évvel ezelőtt

Hülff Móric Bálint pesti városbíró és helyettes polgármester 1787. december 15-én két tervrajzot küld Mailáth helytartósági elnöknek. Az egyik tervet báró Schilson János kerületi kamarai adminisztrátor készítette, a másik a városi tanács ellenjavaslata. Mindkét tervrajz főtémája a piactér — a későbbi Erzsébet tér, ma Engels tér — elhelyezése és a városfalaktól — a mai Deák Ferenc utcától az „Újépületig", a mai Szabadság térig terjedő terület parcellázása. A feladat nagyszabású, hiszen végső fokon 131 házhely eladását biztosítja a város számára, megoldja a vásártér elhelyezését és megindítja a város fejlődését a városfalakon túl, észak felé. Jelentősége Pest fejlődésében döntő fontosságú, a tervszerű városfejlesztés megindulását jelzi, a Lipótváros alapvonalai e tervek nyomán alakulnak ki.

A tervezés tulajdonképpen már 1785-ben kezdődött. A Helytartótanács ekkor szólította fel Pest városát, hogy jelöljön ki új vásárteret a város falain kívül. A város először a vásárnak a belső városban megtartását, a vásár helyéül kijelölt utcák rendezését és a Váci kapu előtti területnek házhelyekké felosztását javasolja azzal, hogy e házhelyek eladási költségéből fedeznék a rendezési költségeket. Ebben az időben *Orczy László* a „császári adminisztrátor", ezt a tisztséget II. József császár alapította, a városi tanácsok működésének gazdasági — és politikai — irányítására. Az adminisztrátorok a Helytartótanácsnak voltak alárendelve és a városok műszaki fejlesztésének ügye — ha erre az időszakra egyáltalán használhatjuk ezt a kifejezést — az ő feladatkörükbe tartozott. Ezért Orczy László a Helytartótanács felszólítása nyomán — a városi tanáccsal egyetértésben parcellázási tervet készíttet, amelyet 1787 elején a városi tanács a Helytartósághoz továbbít. A tervrajz érdekes dokumentuma a városfalaktól északra elterülő terület akkori állapotának. Ott áll a nemrégiben befejezett óriási kaszárnya: az „Újépület." Az Újépület a városfalak, a szabályozatlan Duna és a Váci országút közötti terület homokgödrökkel és buckákkal szabdalt, a part közelében van a vámépület, a dohányraktár és a sóraktár, a városfalak mellett régi temető, a Váci országút mentén a „Hetz-amfitheater", a *Gvadányi:* „*Falusi nótárius*"-ból ismert állatviadalok színhelye.

Az Orczy által készített terven a Helytartótanács által kívánt vásártér nem szerepel, mindössze a mai Deák tér helyén látszik egy kisebb térszerű beszögellés a Duna felé tervezett széles útvonal és a Váci út sarkán. A terület többi része — a nem „szanálható" raktárépületek meghagyásával — derékszögű útvonalhálózattal egyenletes telekcsoportokra van osztva. A tervet Mailáth, a Helytartótanács elnöke is aláírja, úgy látszik, hogy a jó üzletnek ígérkező parcellázásnak semmi sem áll útjában, vásártér nem létesül, a vásárok továbbra is a belváros szűk utcái

Orczy László 1786. évi javaslata a későbbi Lipótváros egy részének rendezésére. Jellegzetessége az országút hajlatában — a mai Deák tér helyén — nagyobb tér kialakítása, innen a Dunához vezető széles útvonal. Ettől északra a só- és dohányhivatali épületek, távolabb az építés alatt álló kaszárnya, az ún. Újépület körvonala látható

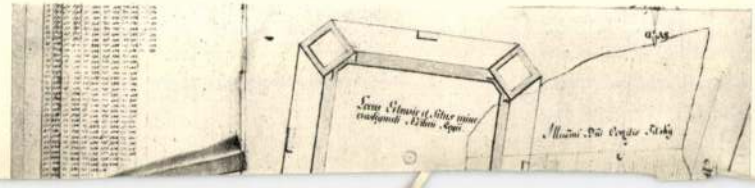

cege. Az osztrák kereskedők vámmentesen vihettek ki mindent az ország területéről, s főúri és katonai versenytársaik ugyancsak nyerészkedhettek a magyar áruval, nyugaton. Kolonics és Caraffa garázdálkodása csak véres rablás volt, a kutyaarcú kis herceg lovagló ostorával csizmáját ütögetve rendszert teremtett elődei alkalomszerű fosztogatásából. Kedélyesen mosolygott, mikor megkérdezték a titkos tanács ülésén, hogy miből is akarja fenntartani az állandó nagy hadsereget, melyet megszervezett? Miből? Magyarországból! A katonai beszállásolás és élelmezés sehol sem olyan olcsó, mint Pozsonytól keletre, a szolgálatkész magyar földön. A császár hallgatott a szakszerű fejtegetésre, Eugenio di Savoya terveit nyélbe ütötték.

Jellemezzem még? Mondjam el, hogyan hallgattatta el a labanc főurak zsémbelését, amikor indítványozta a hadiadó bevezetését? Megmagyarázta nekik, ne tartsanak semmitől. A hadiadót a jobbágyság, a városok s az egytelkes szegény armalista nemesek fogják befizetni, nem a gazdag főúri családok. Azért egy kukkot se többé! S az előrelátó herceg döntött úgy, hogy a bécsi központi hivatalokba, az akkori minisztériumokba, ne kerüljön be magyar főnemes, mert az berzenkedhet s névtelenül is tanácsokat adhat a császárnak. A kancelláriákba az olasz úr főleg nem magyar származású köznemeseket juttatott be, hajbókoló végrehajtóit minden Magyarország-ellenes és magyarságellenes cselszövésnek és jogtiprásnak. Eugenio úr volt az, aki a töröktől visszafoglalt déli országrészeket örökös katonai közigazgatás alá helyezte, nehogy visszakapcsolják ezeket a vidékeket a megújuló magyar közigazgatásba s a sebesült ország Jób-teste visszakapja egységes vérkeringését. Gonosz törpe volt; ő rendelte el, hogy Magyarországot ernyedt gazdasági és társadalmi állapotában konzerválva kell tartani, csak így marad gyúrható anyag a bécsi vezetés kezében.

Hosszan sorolhatnók elő a gáncstalan lovag gáncstalan magyargyűlöletének megnyilvánulásait, de azt hiszem, ennyi is elegendő érvnek ahhoz, hogy az eredetileg Zenta városa számára készített lovasszobrát, melyet — kiapadván hirtelen a városi kassza — I. Ferenc József vásárolt meg s rakatta a budai királyi palota főhomlokzata elé — ne tartsuk ott tovább. Ferenc József budai szobor-ajándékai közül az elsőt nagy keservesen, hosszú éveken át húzódó harcok, a szoborra rakott pokolgépek és gyalázó feliratok után sikerült még a király életében eltávolítani a Szent György térről. Ez a gyűlölt Hentzi-emlékmű volt, a budai osztrák várparancsnoké, aki szembeszállt a magyar szabadságharccal s Buda ostroma közben esett el 1849-ben. Hentzi rendelte el a Lánchíd felrobbantását, ő lövetett ágyúival Pestre. A császár sietett emlékét megörökíteni, s el kellett viselnie az eltávolítását is. Savoyai Eugen nagyobb személyiség volt az ostoba osztrák tisztnél. De mégha magunk elé írjuk kétségtelen törökverő csatasikereit is, nemzeti létünk nyilvánvaló ellenségét képtelenség a b[illegible] Vár előtt lovagoltatni. Savoyai Jenő tulajdonképpen nem állhatott volna ott, ahol állott, akkor sem, amikor Habsburg-uralom volt nálunk, s akkor sem, amikor a Habsburg-tengernagy rendezte kerti ünnepségeit a várkertben. Legkevésbé maradhat ott most, amikor a Vár a magyar műveltség múzeumává válik.

Róna József szobra ellen semmi kifogásunk, művészi alkotásként változatlanul meg kell tartanunk, csak éppen nem a mai helyén. Nem vagyunk szoborrombolók elfogultságból, gyűlölködésből. Nem távolítottuk el annak a Habsburg-palatinusnak a szobrát Budapest egyik belvárosi teréről, mely nevet is kapott tőle, mert József nádor emberséges volt, sok jót tett a főváros fejlesztéséért, megbecsülte a nemzetet. A művészeti alkotásnak, mely méltatlanul örökíti meg a hazánkat gyarmatsorba rángató ellenségünket, találunk helyet másutt, a főváros más pontján, talán egy parkban, de nem állhat a fő helyen, országvezérlő gesztussal nem kísérthet feketén a Vár élén!

Savoyai Jenő helye mást illet meg, talán Mátyás királyt, akinek fénye nem kopott meg máig, s aki Budát híres és szép várrá formálta. Fadrusz János kolozsvári szobrát, illetve annak mását kellene a Vár elé állítani. Kultúránknak is olyan vezérlő személyisége volt Hunyadi János fia, oly pazarul építkezett és szépített mindenfelé az országban, a Várba kerülő gyűjtemények úgyis regélni fognak kezdeményezéseiről és alkotásairól, hogy szobra csak teljessé tenné jelenlétét, valóban szimbólummá válna, amelyre emelkedett szívvel tekintene fel minden járókelő.

De akárhogy is döntenek az új szoborról, a mai nem maradhat ott, ahol a magyarok országépítő emlékéről lehet csak szó!

Szalatnai Rezső

lovagolt végig a városon. Nyomában egy szolga ügetett.

A xanteni polgárok illő tisztelettel álltak félre s a hódolat mosolyával köszöntötték az ifjút.

Az egyik polgár lelkesen magyarázott kölni vendégének, aki kíváncsian nézett a lovasok után:

— Gennep grófjának a kisebbik fia, Norbert. Hinnéd-e, hogy a xanteni káptalan kanonokja ez a ragyogó pompába öltözött ifjú: — vagy legalább is élvezi a kanonoki javadalmat, noha még csak alszerpap. A császár kedvence, az államtanács tagja. Föltűnő szépsége, nagy műveltsége, szellemessége és udvarias, finom modora lebilincsel mindenkit, aki vele érintkezik. Pedig — teszi hozzá fejcsóválva — az ifjú gróf messze van a papi tökéletességtől. Többet törődik az udvari ünnepélyekkel, a vadászat izgalmaival, mint a lelkek üdvösségével...

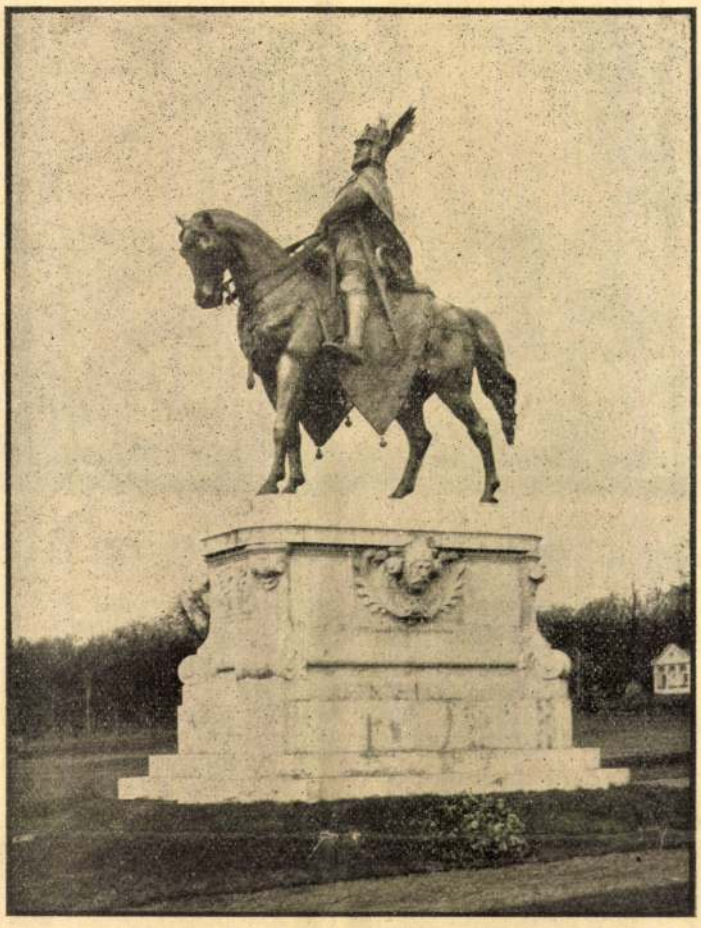

Kálmán árpádházi herceg szobra a gödöllői premontrei rendház előtt. (Róna J. alkotása.)

Ezalatt Gennep ifjú grófja eléri a város határát s kilovagol a széles kapun. — Alig hagyja el a köves utat s alig tér le a mezőre, hirtelen félelmetes, sötét felhők tornyosulnak az égen s kitör a vihar. A villámok végighasogatják az ég kárpitját.

Egy villám épen Norbert mellett csap le úgy, hogy az ifjú ájultan omlik a földre a riadtan ágaskodó paripa hátáról. A szolga kétségbeesve hajol föléje és élesztgetni kezdi.

S Norbert a kábulat homályában égi jelenést lát; suttogva kérdezi:

— Mit akarsz, Uram, hogy cselekedjem?

— Hagyj föl a bűnnel és tégy jót! — hangzik az égi szózat.

E villámcsapás fordulópont Norbert életében. Az égi tűz bevilágított lelke legmélyére s tisztán látta bűneit; de tisztán látta a föladatot is, amelynek a megoldására Isten őt e földre küldte. Az égi tűz elégette a föld, az anyagiasság, a pompa, a gőg emberét, s megtisztítva adta át a világnak a hőst, a szentet.

Gennep Norbert, a világfi helyett már Szent Norbert kelt föl a földről.

E csodálatos megtérés után Norbert visszatért Xantenbe s hosszú ideig teljes visszavonultságban élt: — imádkozott, böjtölt, virrasztott, elmélkedett és sanyargatta testét. Tudta, hogy a multat nehéz lesz legyőznie; — Isten műhelyében vése és kalapács ereje dolgozik a műremeken, a harmonikus lelken.

Hogy kitépje magát a régi környezet varázs-köréből, a Köln közelében levő siegburgi bencés apátságba vonult, s ott a szentéletű Conon apát vezetése alatt igen nagy haladást tett a lelki életben s a teológiai tudományokban.

Kölnben áldozópappá szentelték, utána negyven napig elmélkedett s készült lélekmentő szerepére. 1116-ban Gyertyaszentelő Boldogasszony napján mutatta be első szentmiséjét. Első szentbeszédében ezt a tételt fejtegette: Nem a jelen fontos, hanem a jövő!

A jelen csak talapzat: erre állítjuk a szebb és boldogabb jövő épületét. A nagyrahivatott ember szeme a jövőn függ, azon a jövőn, amely tele van lehetőséggel. A célok embere a jövőért él s azt igyekszik Isten akarata szerint meghóditani és megszentelni.

Az arc, különösen a szem a lélek ablaka. Figyeljük

A jászóvári premontrei prépostság 1749 előtt.

A jászóvári premontrei prépostság ma.

SZENT NORBERT FEHÉR CSALÁDJA.

A premontrei rend alapítója halálának nyolcszázadik évfordulóját ünnepli. A „fehér család" tagjai még a nagy rendalapító életében, II. István uralkodása idején (1116—31) megtelepedtek hazánkban s munkájukkal bekapcsolódtak a magyar történelembe. Méltán ünnepli a magyar nemzet is Szent Norbertet, az emberiség nagy jótevőjét, aki a termékeny hit, a kultúra hőseivel ajándékozta meg a világot.

Szent Norbert unokatestvére volt Szent László magyar királynak, s ezért Árpád-házi királyaink különös jóindulattal segítették a „fehér család"-ot, felismerték azt a nagy erkölcsi erőt, melyet a rend keresztény erkölcsi és nemzeti szempontból jelentett.

Egyfelől oly lelkipásztorokat nyertek bennük, akik a lelkekben Krisztus hitét mélyítették, másfelől oly kultúrmunkásokat, akik a nép igaz nevelői voltak. Érdekes körülmény, hogy a premontrei monostorok legtöbbje (virágzásuk idején 45) a nemzetiségi határ mentén helyezkedett el s évszázadokon át kiváló munkálója volt a Kárpátok medencéjében a szentistváni gondolat megerősödésének.

A magyar premontreiek élete monostorokban zajlott le. Innen végezték missziós tevékenységüket, itt voltak iskoláik, itt írták a kódexeket.

A hazai román és gót stílusnak kiváló művelői voltak (pl. Zsámbék). Külön hivatásuk volt közjogi jelentőségük és munkájuk, mely monostoraikat (pl. Jászó, Lelesz) hiteles helyekké avatta.

A nemzet fájó sorsában ők is osztoztak. A tatárjárás, törökdúlás végighengerezett rajtuk, II. József rendelkezése őket is eltörölte. A rend mégis föltámadt. 1802-ben I. Ferenc magyar király több prépostság egyesítéséből megalkotta a jászói és csornai prépostságot és rájuk bízta a kassai, rozsnyói, nagyváradi, keszthelyi és szombathelyi főgimnáziumban az ifjúság nevelését. Ezzel a ténnyel vált hazánkban a rend kifejezetten tanítórenddé.

A szabadságharc után megújhodó nemzet újjáépítésében jelentős szerepet töltött be, az országot megcsonkító Trianon azonban súlyosan érintette a rendet is. Míg a csornai prépostság épen maradt, addig a jászói prépostságot három részre tördelte szét, amihez hozzájárult a rozsnyói, kassai és nagyváradi főgimnázium elvesztése is.

A jászói prépostság nemrég elhúnyt nagy prépostprelátusa, Takács Menyhért dr., a jászóiak szent hagyományait és pedagógiai hivatását az újonnan alapított Gödöllőre mentette át, hogy teljesedjék a rend jelszava: *Fide et patientia Deo et patriae famulantes.*

Szent Norbert megtérése. (Spányi Kornél festménye.)

*

Az alapító lelke élteti a rendet: az alapító jelleme, lelkülete determinálja a rend évszázados szerepét, a közös emberi munkába való beilleszkedését.

Pillantsunk be Szent Norbert szívébe, hogy megérthessük a „fehér család" gyermekeinek a célját, szerepét.

*

1115. május végén, egy gyönyörű tavaszi napon a westfáliai Xanten város határában különös dolog történt.

Kora délután egy fényes ruhába öltözött főúri ifjú

MODERN IPARMŰVÉSZET A MŰZEUMBAN

Mint egész Európában mindenütt, a magyar múzeumpolitika is igen helyesen rá akar térni arra az okos elvre, hogy az élő iparművészek legjobb alkotásainak is helyet szorítsanak a múzeumi halhatatlanságnak szánt műtárgyak között. A kultuszminisztérium éppúgy mint a képzőművészetben, az iparművészet területén is az egészséges művészetpártolást tekinti a múzeumfejlesztés alkalmi indítóokának. *Végh* Gyula az Iparművészeti Múzeum főigazgatója, amikor a minisztérium részéről biztosított összegek rendelkezésére állottak, megkezdte legkiválóbb iparművészeink munkáinak megtekintését. Arra az elhatározásra jutott, hogy az élő magyar iparművészet ügyét akként szolgálhatja legjobban, ha egy modern interieurt rendez be a múzeumban, melynek egységes, művészi és minden részletében végiggondolt magyaros jellege legméltóbb kerete lesz iparművészeink muzeális értékű alkotásainak.

STÍLUS-CSILLÁROK

A magyar interieur-művész gyakran jutott abba a helyzetbe, hogy egy vagy több szobaberendezését történeti stílusban tartott vagy modern csillárokkal kell teljessé tennie. Ily feladatok megoldására azonban nem minden csillárgyártó alkalmas. Akár tervek után kell dolgozni, akár saját ötletekhez kell nyúlnia az iparosnak, a csillár, a falikar vagy a lámpa készítése biztos szemet kíván. Nagy anyagismeret, jó arányérzék, a finom részletekbe való elmélyedés oly készségek, melyek kevés magyar lámpagyártóban vannak meg. E kevesek közé tartozik *Grünberger* Jenő csillárgyártási üzeme. Alkalmunk volt látni színes finomságokra hangolt világítótesteit az Opera-kávéházban, rendkívül ízléses lámpáit a nemrég megnyílt New-York-kávéházi termekben és most legutóbb meglátogatva telepeit a Klauzál-tér 2. sz. alatt, bemutatta a Lipótvárosi Kaszinó számára készült függőlámpákat és falikarokat. Ez a műhely egyaránt jeleskedik a fában, az aranyozásban és a bronznak, üvegnek, selyemnek anyagszerű alkalmazásában. Iparművészetet ad a szó legnemesebb értelmében. Az amatőrök pedig épp úgy megtalálják ott az eredeti régiségeket, mint a kívánságuk szerint való stílus-csillárt.

VIDÉKI MÚZEUMOK

Megemlékeztünk már arról, hogy az ország egyik legszebb múzeuma, a debreceni *Déri-múzeum* befejezéséhez közeledik, az építőmunkákkal jórészt már el is készültek. A berendező-munkálatok azonban még egy ideig elhúzódnak. A múzeum és a város vezetősége most elhatározta, hogy a múzeum megnyitását a tavasszal, nagy ünnepségek keretében fogják rendezni. *Mohács* városa már évek óta rendszeresen gyüjteti a történelmére vonatkozó régiségeket s most ezek elhelyezésére II. Lajos királyról elnevezett múzeumot létesített. Az új múzeum a püspöki kastély emeletén van elhelyezve. Ennek legérdekesebb része a néprajzi anyag, amelyben Baranya-megye egész gazdag népviselete is felvonul színesen öltöztetett babákon. *Orosházának* is megvan az ő kis múzeuma, melynek anyagát mostanában Hegedüs Lóránt sok értékes relikviával gazdagította. Irásokon és könyveken kívül többek közt egy tőrt adományozott a múzeumnak, mely Leiningen tábornoknak, az aradi vértanunak kardjából készült. *Sopron* város múzeumában állították ki egy őskori teknősbéka vázát, azonkívül egynéhány kelta eredetű urnát, egy egészen ritka napórát és sok népvándorláskori relikviát. Ugyancsak a városi múzeumban fogják összegyüjteni a soproni Stornó-művészcsalád által felfedezett amphitheatrum most folyó ásatásainak többi eredményeit is és mire az ásatások véget érnek, a múzeum is egy igen gazdag osztállyal fog gyarapodni.

A Műgyüjtő 1928. I. 7.

KÉT TUDÓS HALÁLA

A magyar régészetnek és műtörténeti kutatásnak súlyos veszteségét jelenti két kiváló tudósunknak: dr. Szendrey Jánosnak és dr. Gohl Ödönnek elköltözése az élők sorából. Mintha egy korszak értékes küzdőcsapata ritkult volna meg általuk. Mind a kettő a magyar régiségeknek és a muzeális kutatásnak fáradhatatlan munkása volt. Dr. *Szendrey* János először az 1884-iki ötvöskiállítás alkalmával tünt fel, annak szakszerű vezetésével. Ennek anyagáról könyvet is írt, mely mindmáig a régi magyar ötvösemlékek egyik legfontosabb kútforrása. Később, mint a honvédelmi minisztérium tisztviselőjét főleg a magyar hadtörténelmi emlékek érdekelték. Már az 1885-ös és 1896-os kiállításokon a fegyverek és harci eszközök avatott rendezője, akinek e kiállítások nyomán megírt *Magyar Hadtörténeti Emlékek* című műve éppoly kimeríthetetlen adatgyüjteménye régi fegyvereinknek, mint a *Magyar Viseletképek* című munkája a kosztümök történelmének. Szűkebb hazájának, Borsod vármegyének monografiáját is megírta s mint régész Muhi városának romjait is publikálta. Amint tollával, úgy egyéniségével, társadalmi szereplésével is a magyar történeti művelődés eszményeit szolgálta, úgyis mint a régi, magasszinvonalú Műbarátok Köré-nek titkára. Dr. *Gohl* Ödön, a másik elhúnyt, jelesünk is kinőtt a szobatudósok szűk világából. Mint a Nemzeti Múzeum osztályigazgatója, rendszeres, nagy gyüjtőmunkával teremtette meg szűk kereteiből azt a hatalmas érem- és pénzosztályt, melynek ő volt a legkiválóbb értője is. Mint a Numizmatikai Közlöny szerkesztője pedig a nagyszámmal levő régipénzgyüjtőknek, sőt az érem és plakett modern amatőrjeinek is lelkesedést, tudást, szakértelmet sugallt. Egyesületüknek legnagyobb tekintélye, a gyüjtőknek szinte atyja volt; páratlan értékű numizmatikai könyvtárát a debreceni egyetemnek hagyományozta.

A FŐVÁROS MŰPÁRTOLÁSA

A székesfőváros képzőművészeti bizottsága, mely hosszú ideig inkább csak vitákat folytatott egyes művészek illendő és illetlen művészetéről, most végre csakugyan arra az útra lépett, hogy a művészeteket pártolja. Habár egy kis szemérmetességi csetepatét ezúttal is rögtönöztek *Róna* József szobrász Zsuzsánnakútja körül, néhány egészséges vétellel és megbízással mégis a fővároshoz méltó határozatokat hoztak. Igy az Ady-síremlék kérdését egy lépéssel előbbrevitték, mert a beérkezett pályamunkák zsűrijét is kiküldötték. Két új szobrászati emlék felállítását is elhatározták. Ezek egyike *Strobl* Alajos hagyatékából származó Liszt Ferenc-szobor, mely a Városi Színház előcsarnokába kerül. A másik *Telcs* Ede által a volt Újépület helyére tervezendő Széchenyi-emléktábla lesz, a park keletkezésének megörökítésére. Az is kegyeletes és művészi aktus, hogy a przemysl-i hősöknek, valamint a hősi halált halt egyetemi hallgatóknak emlékművet fognak állítani. De ráadásul végre a főváros arra is, hogy — úgy, amint a képkiállításokon képeket vásárol — iparművészeti tárgyak vásárlásával is fokozza az iparművészek alkotókedvét. Tizezer pengőt fordítanak egy aranyérem készítésére, mellyel évenként a legjobb iparművészt fogják kitüntetni. Négyezer pengőért iparművészeti tárgyakat fognak vásárolni és nagyobb összeget szántak a székesfővárosi idegenforgalom emelését célzó grafikai munkákra. A főváros e bizottsága tehát dolgozik, jutalmaz és gondoskodik a művészet támogatásáról. Ez pedig nemcsak a bizottság érdeme, hanem elsősorban azé az ügyosztályé, melynek a fővárosi épitőfeladatokon kivül marad ideje ily mecénási tevékenységre. Ezt annál szivesebben jegyezzük ide mert a fővárosnál rég hiányzott e szellem. Elsősorban tehát *Lieber* Endre tanácsnokot és a mellette finom izléssel, igazi művészetszeretettel dolgozó *Pacher* Béla doktort illeti ezért elismerés és köszönet.

Bessenyei György márványszobra. A kultuszminisztérium megbízásából a bécsi Magyar Ház számára mintázta Róna József

sággal teli, emberi nyelvre lefordíthatatlan újjongó epedést.

Hogy jöhetett ez ilyen hirtelen? Az előbb még távolról sem volt eszében sem. Vagy olyan ez is, mint mikor a szellő megrázza az almafát és egy érett gyümölcs elválik a gallytól és lehull? Hány vihart megélt az ágán és most ez az egy kis szellő lefujja róla, mert megérett?

Mi érlelte meg ilyen hirtelen? Egyszerre? Váratlanul?

De mindez csak úgy suhant át a lelkén, mintha álmodnék: egyetlen pillanat alatt. Nem is gondolta

Uj Idők 1928. XXXIV. 31.

tán, csak érezte. Hosszú okoskodásokat belesűrítve egy boldog rémülettel teli pillanatba.

Ösztönszerűleg egy pillantást vetett a ház felé, amelynek az ablakai idenyiltak. Ezen is megdöbbent, ahogy rajtakapta magát. Eddig sohasem jutott eszébe, hogy a házból idelátnak. És mi van abban, hogy ők ketten most itt szóbaállnak egymással? Mi volna ezen titkolnivaló? Miért hát mégis ez a rejtekhelyet kereső bűntudat, ami most azt a gondolatot súgja neki, hogy bár ne látná őket senki se?

Hosszú pillanatok után Laci szólalt meg elsőnek. Cigarettára gyujtott előbb és Katica boldogan látta, hogy a keze reszket, mintha a szíve ott dobogna az ujjai hegyében. Aztán megcsukló hangon, amelybe közömbösséget iparkodott erőltetni, azt kérdezte:

— Ujságot olvasol?

A leányt egyszerre biztos nyugalom szállta meg. A szíve tele volt izgalommal, de a hangjának és a mozdulatainak tudott parancsolni mégis:

— A rádió-mellékletet néztem, — felelte. Délután ötkor nagyon jó muzsikát lehet hallani Londonból. Nem vagy rá kiváncsi?

Lacinak a szeme úgy tapadt rá a Katica blúzára, hogy ez önkénytelenül odakapott a kezével és feljebb húzta kissé keblén a kivágást. És megismételte a kérdést elpirulva:

— Nem akarod meghallgatni?

— A gépészéknél?

— Igen. Hát persze, hogy ott.

— De hiszen a gépész ilyenkor nem ér rá. Csépel.

— Be tudom én is igazítani. Nem olyan nagy mesterség.

— És a cséplés? . . . — mondta Laci tünődve. — Nekem lenn kellene lennem igazság szerint már is.

Katicán hirtelen kedvetlenség vett erőt erre a sok szabadkozásra. Vállat vont:

— Hát akkor csak menj a géphez! — szólt szárazon. — Én igazán nem erőltetlek.

Laci egy pillanatig hallgatott. Katica a kert felé nézett, ahol fehér káposzta-lepke vitorlázott ide-oda a lesültlevelű ribizlibokrok fölött, de azért jól látta, amint Laci óvatosan végigkémleli egy futó tekintettel valamennyi ablakot. Tehát ő is!

— Nem arról van szó, — mondta Laci békítőn. — Ha most lemennék a cséplőkhöz, ötre feljöhetnék Csak tudod jól, hogy apa megköveteli, hogy utánalássak a gazdaságnak. Lemegyek most és ötre visszajövök. Jó?

Katica az ajkát biggyesztette:

— Nekem mindegy! Ahogy kedved tartja!

Laci elmosolyodott. Fölényes, öntudatos, kicsit szemtelen mosollyal majd közelebb lépett:

— Igazán mindegy neked? — kérdezte halkan

Katicán végigbizsergett a kérdés, de egy szemrebbenéssel se árulta el magát. Hideg arccal nézett farkasszemet a fiúval és olyan ártatlan hangon kérdezte, hogy Lacinak egyszerre elfogyott minden önbizalma és megszállotta a kétség, hátha mégis tévedett:

— Miért ne lenne mindegy? Én csak azt hittem, hogy te is úgy únod magad, mint én.

— Na, ami az unalmat illeti, abban semmi hiány sincs. Már alig birom idegekkel.

Benne voltak a szokott témában, ami jó volt arra, hogy a zavarukat leküzdhessék, de ami egy kis csalódást okozott mind a kettőjüknek.

— Neked még jó, — mondta a leány. — Van legalább valami dolgod és vadászhatsz is. De én? Amit a háztartás körül segíthetek, az is csak olyan önállótlan, szinte gépies munka. Az egyetlen foglalkozás, amit a néni jószemmel nézne, a kézimunka. Azt meg utálom.

Laci már megbánta, hogy az imént gyáva volt. És most merészen fordítani akart egyet a beszéden:

— Pedig milyen jó lenne, ha egy párnát stikkelnél nekem.

Katicának tágra nyilt a szeme:

— Párnát? Miféle párnát?

— Kanapépárnát. Hogy délután arra hajtanám a fejemet és rólad álmodnám legalább.

Mire kimondta, már el is szégyelte magát. Mert biz' ez kicsit régimódi és ügyefogyott módja volt az udvarlásnak. De ebben a pillanatban nem kínálkozott alkalmasabb fordulat, hogy visszazökkenjen abba a kerékvágásba, amelyen elindult s amit erőszakkal elhagyott. Katica elnevette magát. Gúnyosan ugyan, de volt benne egy csepp csiklandósság is.

— Hát te csak akkor tudsz énrólam álmodni, ha a saját kezem munkája van a fejed alatt. Na hiszen! Köszönöm az ilyen rajongást!

— Katica!

— Tessék?

Egy másodpercig egymás szemébe néztek. Akkor biborpirosra gyult a fiú arca és rekedten tört ki ajkán a szó:

— Ha én téged egyszer szívem szerint, úgy igazán megcsókolhatnálak! — És egy önkéntelen mozdulattal a Katica keze után kapott.

— Jesszusom! — rettent vissza a leány. — Hiszen minden ablakból idelátni!

Lacinak felragyogott az arca.

— Hát csak azért? Csak azért nem? — de a könnyű győzelmen valami ijedtséget érzett. — Szent Isten! — gondolta. — Ha ezt a mama sejtené!

Tudta, hogy bolondság amit tesz, de vérét ingereite a lehetőség és sürgetve esdekelt:

— Katica! Csak egy csókot! Csak egyetlen egyet! Hisz tudom, hogy te is . . .

A leány lángoló arccal tiltakozott:

— Bizony Isten, nem tudod mit beszélsz! Most már komolyan megharagszom.

— Katica!

— Ülj le oda! Hiszen, aki így lát bennünket, Isten tudja miket gondol. Nem is értem, hogy képes valaki . . .? Jaj Istenem!

Laci szándékosan nem nézett az ablakok felé, ahonnan — úgy érezte ebben a pillanatban, — ezer szem lesi. A foga közt szürte a szót, úgy kérdezte:

— Van valaki az ablakban?

— Nincs. De akár van, akár nincs.

— Hallgass ide! Én most lemegyek a kert végébe. Itt a jobb oldalon. És ott fogok rád várni a diófák alatt. Két perc mulva jöjj utánam a másik oldal felől.

— Dehogy megyek! Megbolondultál?

— Katica!

— Elment az eszed!

— Én ottleszek és várlak! Gyere! Beszélnem kell veled!

Katica nevetett. Édesen, felszabadult kedvvel, dévajon és boldogan:

— Hogyisne! Menj a kúthoz és dugd a fejed a vederbe. Jót fog tenni a hideg víz.

— Én lemegyek a padhoz és várni foglak! — — mondta a fiú keményen és komoran. — És te le fogsz jönni!

Azzal már meg is fordult és feleletet sem várva megindult a kerítés mellett. A vizslája lógó nyelvvel és Katicára vissza-visszatekintgetve loholt utána.

Folytatjuk

HIREK

A regényalak

Egy öreg hölgy — irják az angol lapok — hónapok óta ide-oda utazgat London és Edinburgh között, a Repülő Skót nevü gyorsvonat egyik harmadosztályu fülkéjében. A vasuti alkalmazottak mind ismerik már, de nevét egyikük sem tudja, — ugy hivják egymás között: a Repülő Skót öreg hölgye. Az asszonyság este beszáll a vonatba, ahol külön szakaszt bérel, bezárja maga mögött az ajtót, kényelembe helyezkedik és közben bizonyára édesen alszik Londontól Edinburghig, mert annyit mégis hajlandó volt elárulni, hogy álmatlanság ellen szedi ezt a költséges, de szerinte mindennél hatásosabb altatót: a vasuti utazást Anglia és Skócia között. Évek óta hasztalanul keresi az álmot, semmisem használt. Ekkor megpróbálta, hátha álomba ringatja a vonat kerekeinek egyhangu zakatolása és a próba eredménnyel járhatott, mert ime, most már hónapok óta használja hálószobának a Repülő Skót harmadosztályu fülkéjét és még mindig nem dobta sutba ezt az orvosságot is, mint a többit.

A mindennapi élet leleményesebb minden regényirónál. Micsoda bátorság kellene ahhoz, hogy egy iró kitalálja ezt a különös figurát, aki kényelmes otthona helyett csak ilyen kerekeken guruló hálószobában tud álomba szenderedni. A nyájasnak nevezett olvasó fölényesen legyintene és azt mondaná: ilyen nincs a való életben, ilyet csak a megeröltetett irói képzelet találhat ki. És ime: a való élet minden különösebb skrupulus nélkül beleirja az emberi sorsok végtelen és örök regényébe az öreg angol hölgyet, guruló hálószobájával és nyilván mégsem tulságosan boldog életével, mert hiszen az álmatlan embernek boldogság az álom, de menetrend szerint elaludni és felébredni, mégsem tartozhatik a legnagyobb földi gyönyörüségek közé.

Sokat lehetne erről gondolni, mondani, pro és kontra. Mondhatná valaki például azt is, hogy ez az öreg hölgy olyan egyedülálló tüneménye az életnek, hogy épp ezért nem hihetné el senki, ha iró találja ki, mert az iró feladata örök és általánosan emberi dolgokat rajzolni, nem pedig különc jelenségeken törni a fejét. Ez igaz. De viszont az is igaz, hogy ebben az öreg hölgyben sem az az igazán érdekes és megható, amit felületesen tudunk róla, hogy csak vasuti kocsiban tud aludni, — regényalakká az a sok mindenféle lelki mozzanat avatná, amit nem ismerünk, de az iró megsejt mögötte: hogyan jutott el különcségéig és hogyan viseli furcsa sorsát.

A régi vitát az élet és iró jogairól talán ugy lehetne kettévágni, hogy az életnek épp ugy joga lehet regényalakokat költeni, mint az irónak életfigurákat, fontos csak az, hogy mindegyik emberi legyen, ennek a szónak legbonyolultabb, vagy legegyszerübb, de mindig igaz értelmében.

(—óth—)

Személyi hir

— **Kolosváry Borcsa Mihály a Honszeretet társelnöke.** A Honszeretet Társadalmi Egyesület december 15-én tartott közgyülésén egyhangu lelkesedéssel társelnökévé választotta dr. vitéz *Kolosváry Borcsa Mihály* miniszteri tanácsost, a miniszterelnökségi sajtóosztály vezetőjét. Az uj társelnök személye rendkivül nagy nyeresége annak a régóta folyó társadalmi munkának, amely a magyar gondolat érvényesitését tűzte ki feladatául.

— **A 6. hadtest polgári osztálya volt vezetőjének bucsuztatása.** Ungvárról jelentik: Vitéz Siménfalvy Sándor miniszteri osztálytanácsos, akit a belügyminiszter felmentett a 6. hadtest alá rendelt polgári osztály vezetésétől, baráti vacsora keretében bucsuzott el csütörtökön este a tisztikar tagjaitól, a városi tisztviselőktől és barátaitól. Az osztálytanácsost munkatársai és *Ungvár* társadalma nevében többen felköszöntötték.

Egyházi hirek

— **Jubileum.** Debrecenből jelentik: A református egyház presbitériuma csütörtöki ülésén melegen ünnepelte *Juhász-Nagy Sándort* egyházkerületi világi főjegyzőségének huszonötödik évfordulója alkalmából. A presbitérium elhatározta, hogy többezerpengős alapitványt létesit *Juhász-Nagy Sándor* nevére. Ezután foglalkoztak a *Kulin Imre* halálával megüresedett egyházmegyei gondnoki tisztség betöltésével. A presbitérium szentpéteri *Kun Bélára* adta le szavazatát.

— **A Református Konvent a párbér arányositásáért.** A Református Egyetemes Konvent határozatilag kimondotta, hogy *az olyan párbérszedés, amely a híveket nem anyagi helyzetük arányában terheli, ellentétes az egyházi törvény szellemével.* Ezért felhivják az egyházkerületeket és ezek utján az egyházmegyéket, hogy az egyházi törvénynek az arányos adózásra kötelező rendelkezéseit haladéktalanul hajtsák végre. Kimondották azt is, hogy a párbér kérdésében tett előterjesztéseket nagy figyelemmel fogadják és felkérik az elnökséget, hogy a nagy aggodalomra jogositó adatokat közöljék a kormánnyal. Tisztában vannak ugyanis azzal, hogy az egyházközségek háztartása addig rendbe nem jöhet, amig az adóségelyeket nem állitják helyre és az iskolai terhek tekintélyes részét a községre vagy az államra át nem hárítják. Hangsulyozzák végül, hogy az egyházi adó beszedése a presbitériumnak és a gondnoknak a kötelessége.

— **Uj tanitóegyesületi elnök.** A bányai evangélikus egyházkerület tanitóegyesülete *Dex Ferenc* budapest-deáktéri tanitót elnökévé választotta.

— **Egyházi zene.** December 18-án, Advent IV. vasárnapján a budapesti katolikus templomok *népénekes* szentmiséinek kötelező énekrendje a Szent vagy Uramgyüjteményből a következő: 2. Harmatozzatok égi magasok! 146. Hol vagy én szerelmes és 196. Üdvölégy Mária.

A Szent István Bazilika énekkara 10 órakor Palestrina: Missa brevis-ét adja elő, gregorián korális változó részekkel, Harmat gradualejával (Prope est Dominus) és Orlando Lasso offertoriumával (Ave Maria). A déli 12 órai szentmise müsordarabjai: Demény: Jézus Szive-miséjéből miserészek, Bruckner: Ave Maria és Harmat: Csodákkal tündöklő

A belvárosi főplébániatemplom énekkara d. e. 10 órakor Palestrina: Assumpta est Maria-miséjét (a capella) adja elő a Graduale Romanum szerinti változó részekkel és Vittoria offertoriumával. A 12 órai szentmise müsordarabjai: Deák-Bárdos György: Kyrie e c-moll miséből. XVI. századbeli Ismeretlen szerző: Ave Maria, Bruckner: Pange lingua és egy régi magyar Mária-ének.

A budavári koronázó főtemplom énekkara 10 órakor Palestrina: Missa brevis-ét adja elő, a Graduale Romanum szerinti változó miserészekkel, melyeket a férfikar énekel. Befejező énekszám Erkel: Himnusza.

A pálosok Sziklatemplomában fél 12 órakor az énekkar Bébl Ernő karnagy vezetésével a De Beata gregorián misét adja elő és nőlkari feldolgozásban adventi motettákat énekel.

A tabáni plébániatemplomban 10 órakor az énekkar vegyes szólamu énekeket ad elő. A 12 órai orgonás misét szólóénekkel mutatják be.

A krisztinavárosi plébániatemplom énekkara a d. e. fél 11 órakor kezdődő nagymisét az előirt népénekekkel kiséri. A 12 órai szentmise alatt szólót énekelnek.

A Ferdinánd-téri plébániatemplomban 10 órakor az Árpádházi B. Margit vegyeskar Rheinberger: G-dur (a capella) miséjét énekli, gregorián korális introitussal, recitált változó részekkel és Halmos offertoriumával. A fél 12 órai szentmise alatt énekszóló.

A terézvárosi plébániatemplom énekkara 10 órakor Palestrina: Iste Confessor-miséjét adja elő, gregorián korális változó részekkel.

Az erzsébetvárosi plébániatemplomban a délelőtti népenekes szentmisék után 12 órakor a templomi énekkar H. Huber: Salve Regina pacis-miséjéből ad elő miserészeket és eléneki Kersch: Kinek első szent királyunk... kezdetü Mária-énekét.

A szentdomonkosrendi plébániatemplomban a Dominikánus énekkar 10 órakor a gregorián De Angelis-misét adja elő a III. sz. Credoval és a Dominikánus Graduale szerinti változó miserészekkel. 11 órakor dr. Hajnal András rendi teol tanár mond szentbeszédet, az énekkar pedig a következő müveket adja elő: Jöjj Szentlélek Uristen, Palestrina: II. miséjéből a Kyrie, Sanctus, Benedictus és Agnus Dei miserészeket, Sztojanovits Jenő: Ave maris stella (op. 100) c. háromszólamu női karra irt szerzeményét. A 11 órai szentbeszédet és az utána következő szentmise ismertetett egyházzenei programját a rádió is közvetiti.

— **A tiszakerületi evangélikus presbitérium köszöntötte a Felvidékről visszatért gyülekezeteit.** Miskolcról jelentik: A tiszai evangélikus egyházkerületnek az uj egyházi törvény alapján legutóbb alakult presbitériuma megtartotta első ülését, *Lichtenstein László* egyházkerületi felügyelő, országgyülési képviselő és *Duszik Lajos* püspökhelyettes-esperes elnöklésével. Az egyházkerület számos gyülekezetet kap vissza a felvidéki részekkel. Ezek bekapcsolásának előkészitésére nézve kimondotta a presbitérium, hogy előreláthatólag január közepén rendkivüli kerületi gyülést tartanak, amelyre már meghivják valamennyi visszakerülő felvidéki egyházközség vezetőit is. Ez alkalommal több fontos állásfoglalásra készül a kerület: ünnepélyes deklarációt tesznek a hazatérőkről, visszaállitják a gömöri és kishonti esperességet, majd a jelenlegi egyházkerületi presbitérium lemond és az összehivandó kerületi gyülés uj presbitériumot választ.

Egyesületi hirek

— **A Finn-Magyar Társaság női szakosztálya elbucsuztatta a finn követ feleségének édesanyját.** Pénteken délután a Pátria Klubban bensőséges ünnepélyen bucsuztatta el a Finn-Magyar Társaság női szakosztálya a finn követ feleségének, *Lemniki Talas*-nak Budapestről távozó édesanyját, *Aino Raivio* asszonyt. *Némethné Sebestyén Irén* méltatta az eltávozó finn nagyasszony érdemeit, aki tizenegy gyermeket nevelt fel hazájának és mindannyian résztvettek a finn fehér csapatoknak a kommunisták elleni küzdelmeiben. Még a legfiatalabb fia is, aki akkor tizéves volt, résztvett a küzdelemben és fontos szerepet töltött be a hirszolgálatnál. Leánya, a budapesti finn követ felesége, bár még iskolába járt, bevonult önkéntes ápolónői szolgálatra. Maga a nagyasszony a front mögött a hadsereg ellátásának munkájából vette ki részét. A bucsuztató beszédet müsor követte, amelyen *Dedinszky Izabella* zongoraművésznő, zilahi *Farnos Eszter* és dr. *Schindler Marian* léptek fel.

— **A Baross Szövetség évzáró ülése.** A Baross Szövetség országos elnöki nagytanácsának évzáró ülésén *Ilovszky János* elnök beszámolt az elmult esztendő munkájáról és eredményeiről. Hangoztatta, hogy a Barosszellem ma már végigárad az egész országon és ellenállhatatlanul követeli a keresztény magyar iparosság és kereskedőtársadalom jogainak gyakorlati érvényesülését. Az ülést követő vacsorán *Hamerli József* országgyülési képviselő annak a reményének adott kifejezést, hogy *Imrédy* miniszterelnök meg fogja valósitani a keresztény Magyarországot.

— **Az Országos Közegészségi Egyesület** dr. Darányi Gyula egyetemi tanár elnöklésével közgyülést tartott. A tisztujitás során elnökké dr. *Darányi Gyula* egyetemi tanárt, alelnökökké: dr. *Belák Sándor*, dr. *Manninger Rezső* és dr. *Lőrinc Ferenc* egyetemi tanárokat választották meg. Az egyesület ötvenedik évi fennállása alkalmával alapitott *Fodor József*-emlékérmet az elnök dr. *Scholtz Kornél* titkos tanácsos, ny. belügyi államtitkárnak nyujtotta át.

Őskori fogat találtak

Johannesburg, dec. 16. (Inf.) A transvaali Storkfontein közelében fontos őstörténeti leletre bukkantak. A lelet csupán egyetlen fog, de a tudósok szerint nagy jelentősége van, mert vagy kimondottan emberi fog, vagy olyan emberszabásu majom foga lehetett, amely az emberhez minden most ismert majomfajtánál közelebb állott. A vitás fogat dr. Julius Staz találta és azt gyanitják, hogy ugyanolyan fajhoz tartozó lény rághatott vele valaha, mint amilyennek csontmaradványait nemrég dr. Broom találta meg ugyanebben a tartományban. Az őskori fog korát ötven-százezer évre becsülik.

Előadások és gyülések

Vasárnap.

Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület. (Reáltanoda-utca 13—15.) Ünnepi közgyülés. (D. e. fél 11.)

Gyakorló Gyorsirók Társasága (Országházi Muzeum.) Dr. Téglás Géza és dr. Gulovits Titusz előadása. (D. e. fél 11.)

Szent István Akadémia (Szent István Társulat.) Ünnepi ülés a Szent István év befejezéseként (11).

A piarista ifjuság (Kegyesrendi gimnázium.) Hódoló ünnepség Szent István tiszteletére. (5.)

Különfélék

— **Üdvözlő táviratok a miniszterelnöknek.** Schandl Károly beszámolót tartott Devecserben. A gyülésen hódolattal emlékeztek meg a *kormányzóról* és üdvözölték *Imrédy Béla* miniszterelnököt, gróf *Teleki Pál* kultuszminisztert és *Kánya Kálmán* külügyminisztert. — *Ugodon* a NEP választmánya nagygyülést tartott. Dr. *Magyarász Ferenc* plébános beszéde után a gyülésről táviratban üdvözölték *Imrédy Béla* miniszterelnököt és *Jaross Andor* minisztert.

— **Hegyaljai Kiss Géza imakönyve.** Az ismert kiváló publicista és költő, dr. *Hegyaljai Kiss Géza* debreceni református lelkipásztor „Szivem temploma" cimmel mindennapos használatra és egyes alkalmakra szóló, ötszáznyolc oldalas uj imakönyvet adott ki, amely a szerzőnél (Debrecen, Kassa-ut 12.) is megrendelhető.

— **Kereskedők a kereskedelmi nyelv magyarságáért.** Az *Országos Kereskedő és Iparos Szövetség* igazgatósági ülésén dr. *Szarka István* főtitkár ismertette a *Pintér Jenő* főigazgató szerkesztésében megjelent *„Magyar kereskedők nyelvvédő könyve"* anyagát, amely minden kereskedőnek és iparosnak tájékoztatásul szolgálhat a magyar nyelv helyes használatára és az idegennyelvü szakkifejezéseknek magyar szavakkal való pótlására. Az igazgatóság nagy elismeréssel fogadta *Pintér Jenőnek a* kereskedelmi nyelv magyarsága érdekében kifejtett munkáját és elhatározta, hogy minden eszközzel támogatja a magyarositó törekvéseket. Ezért az *OKISz* egyes érdekeltségeit felkérik, hogy *levelezésükben, számlákon és árumintakönyveikben egységesen vezessék be a magyar szakkifejezéseket*, kirakatalkban pedig *helyesen fogalmazott magyar felirásokat és magyar nyelvü árumegjelöléseket* használjanak.

— **Elmarad a gyógyszerészi nagygyülés.** Az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesülete fölkért bennünket annak a közlésére, hogy *szombat estére hirdetett nagygyülése elháritathatlan akadály miatt elmarad.*

— **Az államrendőrség karácsonya.** Az államrendőrség római katolikus tisztikara és legénysége december 23-án reggel nyolc órakor ünnepi szentmisén vesz részt a Szent István bazilikában. — A rendőrség görögkatolikus tagjai ugyancsak december 23-án, reggel nyolc órakor a Rózsák-terén lévő görögkatolikus templomban vesznek részt közös istentiszteleten. — A református rendőrök karácsonyi előkészitése december 21-én, délután négy órakor lesz a Vilma királynő-uton lévő református templomban, ahol másnap, december 22-én, délelőtt kilenc órakor istentisztelet lesz. — Az evangélikusok december 22-én délelőtt kilenc órakor a Deák-téri evangélikus templomban vesznek részt istentiszteleten, az unitáriusok pedig december 20-án, este hat órakor a Kohány-utcai unitárius templomban.

— **Birák és ügyvédek vallásos ünnepe.** Az Evangélikus Missióegyesület, a *Pro Christo Diákszövetség*, a *Bethánia-Egylet* és a *Keresztyén Ifjusági Egyesület* szombaton este hét órakor a *Bethánia-Egylet* nagytermében (Gyulai Pál-u. 9.) jogász-tagjainak rendezésében evangéliumi jogász-teaestét tart. Dr. *Pogrányi Géza* ügyvéd imája után dr. *L. Eördögh Árpád* kir. közigazgatási biró mond elnöki megnyitót, dr. *Szirmay-Kalos Pál* kuriai biró *„Szibériai lelki élményeim"* cimmel ad elő, dr. *Molnár Gyula* közigazgatási biró *„Zörgessetek és megnyittatik nektek"* textusra Bibliát magyaráz, *Szeleczky Olga* énekel, dr. *Graf Elemér* büntetőjárásbiró zárószava után pedig *Sallay István* református lelkész imádkozik.

— **Téli szőlősgazda-tanfolyam.** A földmivelésügyi miniszter *Beregszászon, Kiskunhalason, Sátoraljaujhelyen, Pécsett, Szegeden* 1939 január 2-tól február 28-ig téli szőlősgazda-képző tanfolyamot rendez. A tanitási idő napi három óra lesz. A tanfolyam befejeztével a hallgatók vizsgát tesznek, amelynek eredményéről bizonyitványt kapnak. A beiratás és tanitás dijtalan. A tanfolyamra hallgatókként a városok polgármestereinél lehet jelentkezni.

— **Pestkörnyékiek selyemzászlót adományoztak a köbölkuti templomnak.** A főváros környékén lakó köbölkutiak a község felszabadulásának emlékére nemzetiszinü selyemzászlót adományoztak *Köbölkut* temploma számára. A zászlót száztagu küldöttség vitte *Köbölkutra*, ahol *Hetényi N.* iskolaigazgató, *Marczinka Imre* plébános és *Máté István* mondott hazafias beszédet.

— **Akinek netán kedve szottyanna...** Párisból irják: Egy elterjedt női folyóirat mulatságos összeállitást közöl azokról a tiltott cselekményekről, amelyek a párisi rendőrség kihágási jegyzékében szerepelnek. A botrányokozáson, az éjszakai csendháborításon és a szabályellenes hajtáson kivül számos, nem éppen mindennapi tilalom szerepel ebben a jegyzékben, persze a megfelelő büntetési dijszabással. Tilos például az ablakból a járókelők fejére köpni. Ez még a legolcsóbb „mulatság", mert mindössze nyolc frank büntetéspénzbe kerül. Igaz, hogy a rendőri eljárás költségei jóval nagyobbak, ugyhogy a delinkvensnek összesen 75 frankot kell leszurkolnia. Komolyabb bünnek számit már, ha valaki szeszesitalt ön. halaktól benépesitett vizbe. Ezért kéthónapi hüvös jár. Akinek netán kedve szottyanna valamelyik párisi közkutban fürdeni, megteheti, de 100 frank birságot kell fizetnie. A hatósági eljárás járulékos költségei 1100 frankra rugnak, ugyhogy a kutfürdőzés csekély 1200 frankjába kerül. Akkor már olcsóbb szépen, rendesen szabályszerü gőzfürdőbe menni, vagy nyáron a homokpartra . . . Aki feltünési viszketegségben szenved, kiélheti rigolyáját, csak birja erszénnyel. Ime, néhány példa a kinálkozó „lehetőségekre": leopárddal az utcán sétálgatni: 13 frank; költségekkel együtt 100 frank. Kutyát nyilvános helyen megnyirni: 15, illetőleg 150 frank. Nagyjából 100 frankos „átalányért" a következő csinyeket követheti el a polgár: homokkal dobálhatja a járókelőket, tilos helyen virágot szedhet, menettérti jegyét átruházhatja másra. A Champs Elysées uttestjének kellős közepén lefeküdni, már némileg drágább szórakozás egynapi áristomba, egy frank birságba és 800 frank járulékos költségbe kerül.

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége mozgalmat indit a festők és szobrászok foglalkoztatásáért

A *Magyar Képzőművészek Országos Szövetségének* szerdán megtartott ülésén *Róna József* elnöki megnyitójában *hódolattal üdvözölte a Kormányzót* a Felvidék visszacsatolása alkalmából. Egyuttal bejelentette, hogy *az egész magyar képzőművésztársadalom ki fogja venni részét a Felvidék ujjáépitésének kulturmunkájából.*

Szentgyörgyi Gyenes Lajos igazgató, a Szövetség szociális és gazdasági munkásságát ismertetve bejelentette, hogy a művésztársadalom sulyos anyagi helyzetének orvoslására novemberben *közel négyezer pengőt forditottak;* a segélybizottság ezenfelül *nyolcezer pengőnyi segélyt* szavazott meg *százötven művész* részére. A Szövetség a legmélyebb hálával tartozik a *Kormányzónénak,* aki a magyar művésztársadalom szociális ügyeinek *legnagyobb támasza.* Ép ezért az elnökség egyhangulag elhatározta, hogy a Szövetség Andrássy-uti uj otthonának diszterme részére *Glatz Oszkárral megfesteti a Kormányzóné portréját. Glatz Oszkár* nagy örömmel fogadta a megtisztelő megbizást. A Főméltóságu Asszonyt az eucharisztikus ünnepségeken viselt diszmagyar ruhájában fogja megörökiteni.

Ezután köszönetet szavaztak a *honvédelmi miniszternek,* amiért a felvidéki bevonulás alkalmából *a sajtóhadiszállásra kiváló képzőművészeket hivott meg.* Ez lehetővé fogja tenni, hogy *a newyorki világkiállitás magyar pavillonja a felvidéki bevonulás méltó hirdetője legyen.*

A Szövetség köszönetet szavazott még Székesfehérvár polgármesterének: *Csitáry Emilnek* is, aki városának közgyülésével kimondatta, hogy a Kormányzó hetvenesztendős születésnapja, az eucharisztikus év és a Szent István-év emlékére *nagyszabásu freskókban örökitik meg a székesfehérvári bevonulást és országgyülést.*

A festő- és szobrászművészek *foglalkoztatása* érdekében a Szövetség elhatározta, hogy erőteljes mozgalmat indit a *székesfőváros közgyülése által évekkel ezelőtt elfogadott határozat végrehajtásáért, amely előirja az épitkezési költségek két százalékának művészeti kiképzésre való forditását.* A Szövetség *hasonló állásfoglalást kér* az egyes minisztériumoktól és a közmunkatanácstól is.

Az *elfajult műkereskedelem* kártevéseit *a műkereskedelmi reformmal és a műtárgyértékesitő-központ* felállitásával igyekeznek majd megszüntetni.

Végül a Szövetség elhatározta, hogy felirattal fordul a kormányhoz, hogy az ötéves program keretébe foglalt művészi munkák költségeinek első részletét *vegye fel már most, az 1939—40. év költségvetésébe s állittasson Komáromban, valamint Kassán* monumentális diadalkaput a Kormányzó bevonulásának emlékére, a freskók, falfestmények és egyéb diszitési munkák megrendelése mellett.

Segédhivatali tisztviselők a kormány tisztviselő-javaslatairól

A *Segédhivatali Tisztviselők Országos Szövetségének* elnöki tanácsa szerdán este rendkivüli ülésen foglalkozott a kormány tisztviselői vonatkozásu törvényjavaslataival. A szóbanforgó törvényjavaslatnak a nyugdijak csökkentésére vonatkozó része a segédhivatali tisztviselőket csak akkor elégitené ki, ha a nyugdijak és keresetek együttes összegét, a 600 P legmagasabb határ érintetlenül hagyásával, *a középiskolai végzettségüeknél 500 pengőben, az egyéb képzettségüeknél 400 pengőben irnák elő.* A tényleges megélhetési szinvonalnak ezek az összegek felelnének meg.

A családi pótlék fölemelésével kapcsolatban fájdalmasan érinti a kistisztviselőket, hogy a 24 éves életkorig tartó igényjogosultságot a kezelők és dijnokok gyermekeire nem terjesztették ki. Hiába emelték fel a családi pótlékot, ha ez a legelesettebb és legszegényebb réteg *egy elavult régi intézkedés következtében a gyermekek 16 éves életkorán tul már elveszti igényjogosultságát a fölemelt családi pótlékra.* Ezen a téren átmenetileg az is javitana valamit, ha a pénzügyminiszter csakugyan megvalósitaná azt a külön alapot, mely a sokgyermekes családok megsegitésére szolgálna.

A korpótlék engedélyezése régi vágya a tisztviselői karnak és szociális elgondolásra vall, hogy elsősorban a legjobban reászorulókra terjesztették ki. Azonban csak a mindenkire kiterjedő automatikus előléptetés bevezetése hozhatna általános megnyugvást. Áll ez különösen a kezelőkre és dijnokokra, akiknek a korpótlékra való igényét ez a törvényjavaslat nem tisztázza félreértéseket kizáró világos formában.

Az OTBA ellátásnak a vármegyei, városi és községi alkalmazottakra való kiterjesztése során megnyugvást keltett a pénzügyminiszternek az a kijelentése, hogy a fogászati kezelés bevezetésének gondolatával foglalkozik. *A STOSz a költséges autonómia ellen tiltakozik.*

Az OTI karácsonyi segélyénél a kezelők és dijnokok részére megállapitott 10 pengős külön családi segélyt kevesli a STOSz elnöki tanácsa és *ennek az összegnek családtagonként 15 pengőre való fölemelését kéri.*

Pozsonyban háromnyelvü a közigazgatás

Pozsony, dec. 16. Dr. Kovács Béla, Pozsony kormánybiztosa, legutóbbi beszédében rámutatott arra, hogy a város igazgatásánál bevezette a Pozsonyban elterjedt mindhárom nyelv, a *magyar, német* és *szlovák nyelv használatát.* Egyformán akar törődni mindhárom nemzetiség boldogulásával. Pozsonyt, amely három ország határán fekszik, fontos kereskedelmi gócponttá kivánják kifejleszteni.

„Csak a szellemi, lelki és erkölcsi értelemben vett kiválóságoknak van helyük a közigazgatásban"

Boncz os államtitkár érdekes beszédben fejtette ki véleményét a jó közigazgatásról és a közigazgatási tisztviselőről

Vitéz *Bonczos Miklóst,* az ujonnan kinevezett belügyi államtitkárt, pénteken mutatta be *Keresztes-Fischer Ferenc* belügyminiszter a belügyminisztérium tisztikarának. A belügyminisztérium dísztermében folyt le az ünnepélyes bemutatkozás a belügyminisztérium egész tisztikarának részvétele mellett.

— Arra kérlek benneteket — mondta *Keresztes-Fischer Ferenc* belügyminiszter a tisztviselőknek —, hogy az államtitkár urat közérdekü munkájában azzal a szeretettel és megértéssel támogassátok, mint amilyenben nekem eddig részem volt. *Az államtitkár úr az én intencióimat fogja munkájában képviselni, tehát, amit ő tesz vagy mond, azt én tettem vagy mondtam.* Ezt legyetek szivesek tudomásul venni.

Bonczos Miklós államtitkár bemutatkozó beszédében megköszönte az illetékes tényezők bizalmát, ismertette eddigi pályafutását. Tudja, hogy népi, szociális és fajvédő kormányba jött szolgálatra és *Imrédy Bélát,* aki egy uj Magyarország felépitésére vállalkozott, minden erejével és képességével támogatni akarja.

„Nem engedhetjük meg azt a tékozlást, hogy tehetségtelen emberekkel drágán, rosszul és lassan igazgassuk az országot"

— *A közigazgatás* — folytatta — *legyen jó, igazságos, gyors, olcsó, hajlékony, a merev hivatalszellemtől mentes* és mindenek felett *szociális tartalommal telitett.* A közigazgatásnak ezt a szintjét a tisztviselők egyénisége és értéke adja meg. *Mi, kicsiny ország, nem engedhetjük meg magunknak azt a tékozlást, hogy tehetségtelen emberekkel, drágán, rosszul és lassan igazgassuk ezt az országot.* Kötelesek vagyunk kiválogatni a legjobb értékeket, azokat élre állitani, hogy jól és gazdaságosan tudjunk vezetni. *A kiválasztásnál azonban nemcsak a szellemi képességek, hanem a jellembeli tulajdonságok is figyelembe veendők.* Az sem engedhető meg, hogy felemás lelkü, puha gerincü és gyatra jellemü emberek haszonélvezzék az állami és a közigazgatási szolgálatot. *Csakis a szellemi, lelki és erkölcsi értelemben vett és válogatott kiválóságoknak van helyük a magyar közigazgatásban.* A jó szellemi felkészültségü, erkölcsi alapon álló szorgalmas tisztviselő alakitja ki a közvéleményben azt az igazi *köztisztviselői tekintélyt,* amelynek fenntartásához nem okvetetlenül szükséges „rangszerü életmódot folytatni". A tisztviselő erkölcsi integritását védjük meg azáltal is, hogy a becsületesen elvégzett munka ellenértékét megkapják és hogy az állami gépezetben oly fontos szerepet betöltő *tisztviselő idegeit ne őröljék fel az anyagi gondok.* Ezzel szemben azonban *határozottan állást foglalok azzal a régebben divatossá vált felfogással szemben, hogy „ezért a fizetésért nem lehet elég keveset dolgozni".* Akinek ez volna az elvi meggyőződése, az *adja át a helyét a keritésen kivül álló tizezreknek,* akik ugyanezt a feladatot ugyanazért a dijazásért — ha kisebb igénnyel is —, de becsületesen és hálásan fogják ellátni.

A „Köz" szolgálatán van a hangsuly

A köz szolgálatán van a hangsuly. A közigazgatásnak is szolgálnia kell népünk érdekét, fajtánk érdekét, a közösség érdekét. Ettől a gondolattól kell átitatva lennie mindenkinek a legmagasabb hivatalnoktól a legkisebb falusi jegyzőgyakornokig. A közigazgatásnak szive is kell, hogy legyen. Minden városnak, vármegyének, vidéknek megvan a különös problémája. *Ezekkel a legnagyobbrészt szociális problémákkal* szembe kell néznie a magyar közigazgatásnak. *A nép meg fogja érezni, hogy törődnek vele és hálás lesz érte.*

— Jól tudom, hogy a kormányzat és Nagyméltóságod *a közigazgatásnak éppen a gyakorlati és szociális vonatkozásu megszervezésének segitségére szólitott erre a helyre* és mivel ez a tevékenység népünk felemelését jelenti, a legtisztább és pozitiv fajvédelmet, örömmel, biztos reménységgel és tettrekészséggel vállalkozom a munkára.

A nagy tapssal fogadott beszéd után az osztályfőnökök sorra bemutatták a megjelent tisztviselőket az államtitkárnak.

Tizenötezer budapesti iskolásgyermek karácsonyi ajándéka tizenötezer felvidéki tanuló számára

Jaross Andorné a felvidéki és a budapesti gyermekek összeölelkezéséről

(Felvételünk a Képes Pesti Hirlapban.)

A *Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének oktató osztálya, Erdődy Kálmán* igazgató elnöklete alatt elhatározta, hogy *a fővárosi iskoláknak mintegy tizenötezer növendéke karácsonykor megajándékoz tizenötezer szegény felvidéki magyar gyermeket!* A gyönyörü tervet a főváros tanügyi ügyosztályában *Felkay Ferenc* tanácsnok szentesitette, a *Budapesti Hivatalos Tanitó Testület* pedig *Stolmár László* igazgató elnöklete alatt tartott ülésén kimondotta, hogy a terv megvalósitásához legmesszebbmenő segitséget nyujtja. Megmozdultak a budapesti iskolanővérek. A mozgalomról tudomást szerzett nagybányai *Horthy Miklósné,* a kormányzó hitvese is, aki elfogadta a védnökséget, *Imrédy Béláné,* a miniszterelnök felesége felajánlotta a szeretetadományok szétküldéséhez a *„Magyar a magyarért"* mozgalom szervezetét, *Jaross Andorné* pedig a *Felvidéki Egyesült Magyar Párt* hölgybizottságát mozgósitotta, hogy a budapesti iskolás fiuk és leányok adományai a felvidéki felszabadult területek igazán magyarérzésü és igazán szegény családjainak karácsonyfái alá kerülhessenek.

A főváros tizenötezer kis dobozt készittetett el. A zöld felirásu dobozokat leányok, a piros felirásu dobozokat fiuk kapták kézhez, a tizenötezer kis doboz megtöltve került vissza az iskolákba. Az iskolanővérek összegyüjtötték az ajándékdobozokat. Ezeken kivül rengeteg könyv, játék, uj és használt ruhanemü és élelmiszer ajándék került a Czukor-utcai elemi iskola tornatermébe, a FANSz „karácsonyi örömszerzési" mozgalmának főhadiszállására.

Csütörtök reggeltől péntek estig folyt a csomagok osztályozása. Tiz iskolanővérnek harmincöt árvaházi leányka segitett a nagy munkában. Minden csomagot megvizsgáltak, hogy nincs-e romlásra hajlamos gyümölcs vagy élelmiszer benne, vagy hogy nem tettek-e a kis ajándékozók például egy illatos szappant az élelmiszerek, sütemények, csokoládék és datolyák közé?

— *A budapesti tanitóság nagyszerü munkát végzett* — mondotta beszélgetésünk során az iskolanővérek vezetője. — Az ajándékozás nem volt kötelező. Több iskolában közös gyüjtés folyt és egyes osztályok ötven-hetven doboz megtöltését vállalták. Akadtak iskolák, amelyekben olyan nagy volt az ajándékozási kedv, hogy nemcsak a mozgalom dobozait töltötték meg a gyermekek szeppel és jóval, de sok játékot és hasznos tárgyat bocsátottak a mozgalom rendelkezésére. Nyolcezer meséskönyv gyült össze, kilencezer egyéb olvasmány, többszáz csomagba csomagoltuk a ruhanemüeket és nagymennyiségü élelmiszert is bocsátottunk a felvidéki magyar gyermekek rendelkezésére.

— A csomagok közül többet felbontottam. A kis *Vas Ilona* például finom süteményt, szaloncukrot, pergethető csigát, szájharmónikát és egy meleg kötött kis nadrágot csomagolt az ajándékdobozba. Levelét préselt képekkel diszitette.

— *Édes kis felvidéki testvérkém, gondolatban megölellek, boldog vagyok nagyon, hogy most már olyan karácsonyfád lesz, amely alá budapesti ajándékot is tehet a Jézuska...* — mondja a kedves kis levél.

Komlódy Lívia csomagjában budapesti fénykép disziti a levelét.

— *Mi mindnyájan kimondhatatlanul boldogok vagyunk, hogy visszatérhettetek hozzánk!* — irja.

— A gyermekkézzel irt levelekből mennyi melegség, szeretet árad a felvidéki szegény, sokat nélkülözött gyermekek felé! Egyik-másik ajándékozó arra is kéri azt, aki a csomagot majd megkapja, hogy irjon neki.

— *Az örömöm igen nagy, hogy ezt a kis ajándékot küldhetem neked* — irja levelében *Forgács Ferkó* harmadik gimnázista —, *de még nagyobb lesz, ha megirod, hogy a csomagommal szereztem-e egy-két kedves percet is neked?*

Péntek este már utrakészen állt a tizenötezer csomag és katonai tehergépkocsikon megkezdődött az ajándékcsomagok elszállitása. *Rozsnyó, Munkács, Beregszász 1500—1500, Ungvár, Kassa, Tornalja, Rimaszombat, Losonc, Ipolyság, Léva, Érsekujvár és Komárom 1000—1000, Verebély, Somorja és Dunaszerdahely pedig 500—500 ajándékcsomagot kap.* Azonkivül a különböző felvidéki járásban rengeteg könyvet, játékot és élelmiszert osztanak szét a „karácsonyi örömszerzés"-mozgalom ajándékaként.

— *Meghatott szivvel mondok köszönetet a nemes, önzetlen fáradozásért, amivel elősegitették, hogy a szeretet szárnyain összeölelkezhessenek jövő reménységeink: a Felvidék és Budapest édes gyermekei* — mondotta *Jaross Andorné.* — Nagyon jó lett volna, ha a kedves karácsonyi ajándékozásban azok a felvidéki magyar gyermekek is részesülhettek volna, akiknek továbbra is idegen uralom alatt és megnehezedett viszonyok mellett kell küzdeniök az elnemzetlenités veszélye ellen. Jó lett volna, ha a *Pozsonyi Magyar Gyermekvédő Egyesület* is kaphatott volna szétosztásra többezer budapesti csomagot, sajnos, a jelenlegi viszonyok között ez a terv már nem volt megvalósitható.

A felszabadult felvidéki városokban már kedden megkezdődik a budapesti iskolásgyermekek ajándékainak szétosztása. A megajándékozottak azonban csak Karácsony szent estéjén kapják kézhez a budapesti gyermekek ajándékait.

A „MAGYARORSZÁG" VILÁGPOLITIKAI TÉRKÉPEI

XVIII.

Olaszország harca a szövetségesekkel

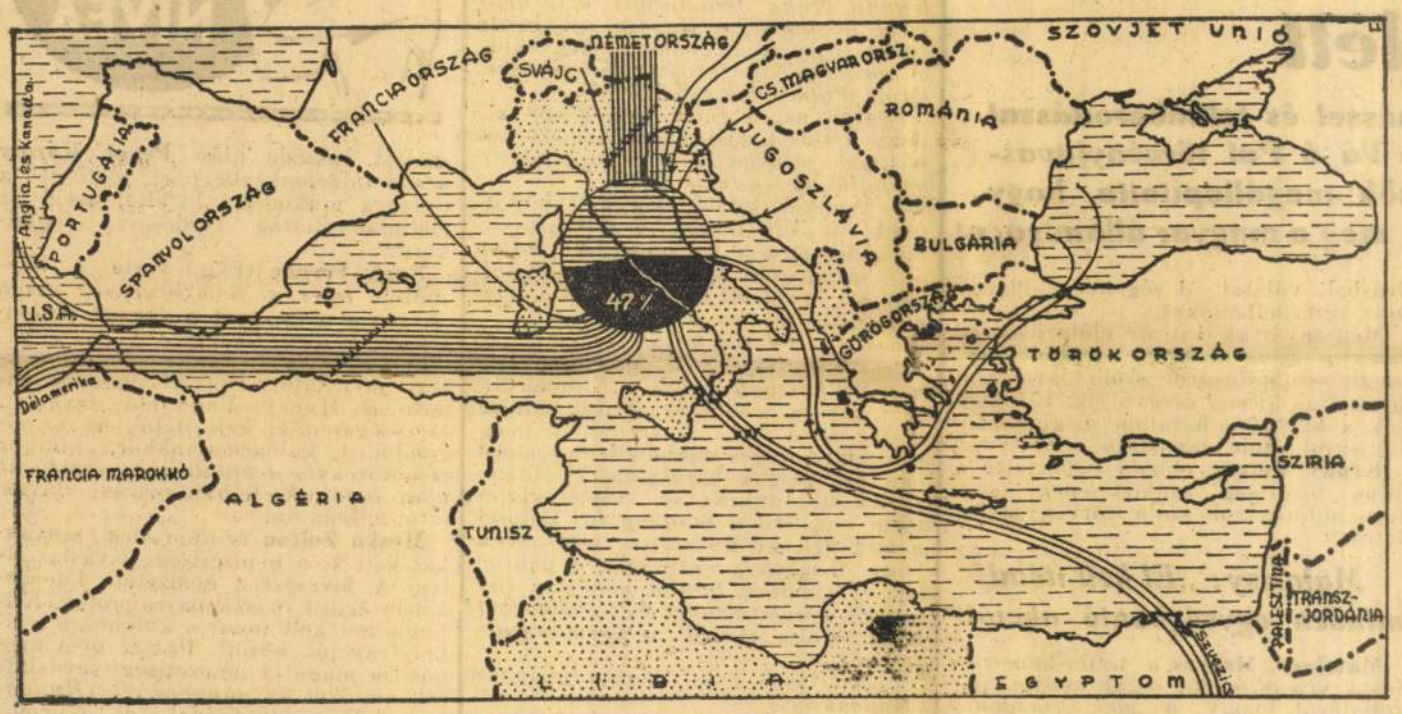

Térképünk Olaszország behozatalának irányait mutatja be a jelenlegi háború előtti időpontban (1937). A forgalom irányait jelző egy-egy vonal kb. 350 millió lira behozatalnak felel meg. Látjuk, hogy döntő szerepe van Olaszország ellátása szempontjából *Gibraltárnak*, amelyen keresztül halad az olasz behozatal egy igen jelentős része. Talán ez a helyzet rávilágít kissé arra is, miért folytak a jelenlegi háború kitörése óta oly sűrűn tárgyalások az Északamerikai Egyesült Államok és Olaszország között. Amerika ugyanis az olasz behozatalnak tekintélyes részét adja. *Szuez* forgalomra kevésbé jelentős, de erre épül a birodalom s *erre vezet az út Abesszíniába és a Távolkeletre.*

Olaszország régen elkeseredett harcot folytat gazdasági szabadságáért, ennek egyik tünete volt Németországnak mind nagyobb és nagyobb részvétele Itália ellátásában, most pedig döntő lépése *a háborúba való olasz beavatkozás.* 1920-ban Olaszország egész behozatalának 32%-át szolgáltatták az Északamerikai Egyesült Államok. Németország 4.1%-kal még igen kis szerepet játszott. 1928-ban az északamerikai behozatal jelentősége felére szállott le, 18%-ra, Németországé *két és félszeresére* emelkedett, 10%-ra. 1937-ben már messze *első helyen áll* Németország Itália ellátásában, mintegy 20%-os kvótával, mely az azóta Németországhoz csaltolt területekkel több mint 25%-ra emelkedik. Amerika már visszaesett 11%-ra.

Az új háború óta, mint tudjuk, *az eltolódás még nagyobb lett Németország javára* s azt is tudjuk, hogy a szövetségesek tengeri blokádja tűrhetetlenül súlyosbította a szövetséges hatalmaknak Olaszország gazdasági élete feletti kontrolját. Érthető, ha az erejében megnövekedett Olaszország háborúba indul, hogy örökre *lerázza bilincseit és szabaddá tegye az életérdekei szempontjából elengedhetetlenül fontos utakat.*

Idegesíti az ál-lordot az aranyrudak emlegetése

Ma is táncosnók és bárpincérek vallottak a költekezéseiről

A büntetőtörvényszék *Vályi-Nagy* tanácsa ma folytatta az *ál-lord valutabünügyének* tárgyalását.

Nagy Margit táncosnő, *Rózsa* Mária táncosnő, *Német* Margit énekesnő, *Auspitz* Ernő báralkalmazott vallomása szerint *Hampton* különféle mulatóhelyeken rengeteg pénzt költött. Egy alkalommal a *Moulin Rouge*-ban 22 üveg francia pezsgőt hozatott, az egész zenekart megvendégelte és mintegy *háromezerpengős számlát* fizetett. Később azonban *az utolsó számlával adós maradt.*

Auspitz Ernő elmondotta még, hogy a lord *vállalkozónak* adta ki magát, akinek *Németországban hatalmas gyárai vannak*, Magyarországon pedig »befagyott« követeléseiből származó pénzét költi.

Heiser Lászlóné táncosnő egy alkalommal fenn járt a »lord« uriuccai palotájában egy nagy társasággal és ott, vallomása szerint, *a lord több csomagot szedett elő és azt mondta, hogy ezekben a csomagokban aranyrudak vannak.* Az elnök *szembesítette* a vádlottat a tanuval, mire az ál-lord igen izgatottan viselkedett. Erős hangon kezdett válaszolgatni. Az elnök kérte a tolmácsot, mondja meg a vádlottnak, *viselkedjék nyugodtan*, mint eddig tette.

— *Bocsánatot kérek.* — fordult a »lord« a bíróság felé — *felizgat, hogy idejönnek emberek, akik valótlan dolgokra megesküsznek.* Beismerem, hogy sok bolondságot tettem, de nem felel meg a valóságnak, hogy aranyrúdjaim voltak. Amiket mutattam, azok Németországból hozott emléktárgyak voltak és *amikor megkérdezték, hogy aranyak-e, egyszerűen rájuk hagytam.*

A tanut a bíróság *megeskette* vallomására, majd *Füzék* Lajos főpincér tett vallomást, aki szintén arról vallott, mint a többiek, hogy a lord *egyszer csak egész váratlanul szüntette be pazar költekezését.*

Az utolsó tanu a *Susogó* kávéház főpincére volt, aki azt vallotta, hogy egy alkalommal olyan nagy mulatozást csapott a kávéházban az ál-lord és társasága, hogy az ál-lord *teljesen lerészegedett és úgy kellett hazaszállításáról gondoskodniok.*

A bíróság ezután a tárgyalást berekesztette és annak folytatását *holnapra* tűzte ki. Ezen a héten valószínűleg befejezik a bizonyítási eljárást és *a jövő hét elején talán már ítéletre is sor kerül.*

A frontharcosok éles tiltakozása a nyilasok „nemzetiségi" törvényjavaslata ellen

A Turul Szövetség Hubay Kálmánt törölte tagjai sorából

A Hubay—Vágó féle úgynevezett nemzetiségi törvényjavaslat ellen a nemzeti közvélemény tiltakozása egyre nagyobb méretekét ölt. Hétfő este a Tüzharcos Szövetség a Vigadóban tiltakozott a nyilas javaslat ellen. A szövetség riadó parancsára ezer és ezer tüzharcos vezető és tüzharcos érkezett az ország minden részéből. A beteg országos elnök vitéz gróf *Takách-Tolvay* József helyett dr. *Kenessey* Gyula emléklapos százados nyitotta meg az értekezletet. Utána *Mezey* Lajos emelkedett szólásra és egyebek között a következőket mondotta:

— A magyarság testvérré fogadott mindenkit fajra való tekintet nélkül, csak azt követelte, hogy *a nemzeti hagyományokhoz hű legyen.* Azoknak, akik a nemzet egységét akarják megbontani, innen üzenjük félmillió magyar tűzharcos nevében, hogy *a mi ökleinkkel fognak találkozni.*

A nyilas képviselők törvényjavaslatát megpecsételő szavakat a gyűlés kitörő felháborodása követte és ilyen felkiáltások hangzottak: *Árulók! Árulók! Lámpavasra velük!*

Mezey Lajos után *Tóth* András országgyűlési képviselő a következő szavakkal kezdte beszédét:

— Azért gyűltünk össze, hogy ország-világ előtt hirdessük, mit érez félmillió tűzharcos, ma is fegyvertképes férfi az országban amikor körülöttünk ég az egész világ. Akkor jön két magát magyarnak nevező ember és törvényjavaslat formájában nyujtja be azt, *amit az ő beteg lelkük problémának tart.*

Ujra a felháborodás vihara szakította meg az elhangzott szavakat. Majd *Kertész* Elemér országos ügyvezető-alelnök felolvasta az országos elnökség határozati javaslatát, amely szerint a magyar tüzharcosok *hazafias felháborodással és megbotránkozással, a vér és a kard jogán elítélik Hubay Kálmán és Vágó P. l törvényjavaslatát és ellenük a legszigorúbb megtorlást követelik.*

A záróbeszédben *Martsekényi* Imre országgyűlési képviselő arról beszélt, hogy a tömegsírokban porladó csontokra nincs ráírva, mi volt az ismeretlen magyar katona anyanyelve. Ha ezek a katonák feltámadhatnának, — mondotta — csontkezük bizonyára *a széthúzást szítók torkára forrasztaná a szót.*

A Turul Szövetség fővezérsége ugyancsak hétfő esti összejövetelén *Hubay* Kálmánt a hírhedt törvényjavaslat elleni tiltakozás jeléül *kizárta tagjai sorából.*

Alfonz exkirály leányának érdekes házassága

Róma, június 11. *(A Magyarország római szerkesztőségének telefonjelentése.)* Annak ellenére, hogy Róma teljesen a történelmi elhatározás hatása alatt áll, igen nagy érdeklődést keltett *Alfonz* volt spanyol király lányának, *Mária Krisztina* főhercegnőnek az esküvője Carlo *Maronival*, a világhírű Cinzano-Vermouth üzem tulajdonosával. A vőlegény özvegy ember, három gyermek atyja, 46 éves. Az esküvőt tegnap tartották meg, néhány órával Olaszország hadbalépése előtt.

PÁROK

E heti rejtvényeinkben hat pár neve található, úgy hogy egy-egy rejtvényben nem az egymáshoztartozók vannak. Megfejtésül a hat összeállított pár neve küldendő be (Pl.: Romeo—Júlia) szerdáig (június 19) s mellékelendő 6 darab »Párok« cím.

Jutalmak: 1 darab 10 pengős.

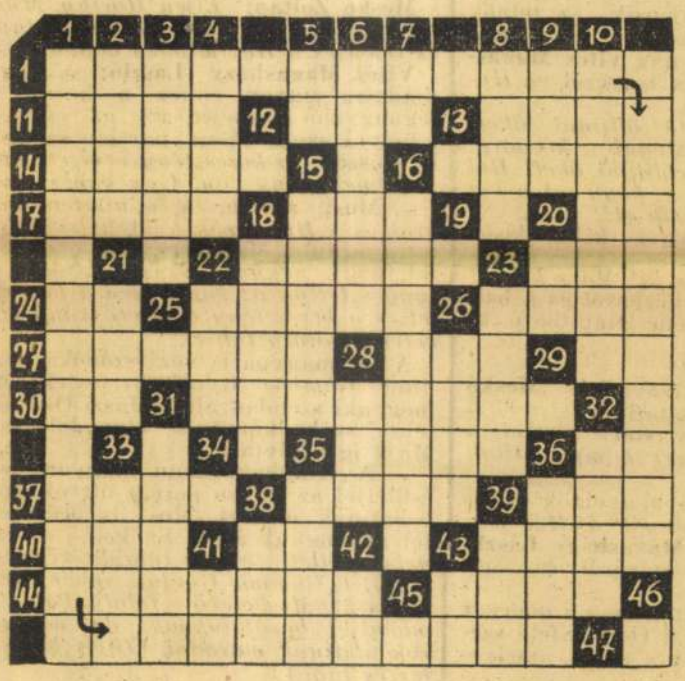

VÍZSZINTES:

1. Régi latin mondás
11. Hóhér
12. Angol női név
13. Nem fér bele semmi
14. Olgácska
16. ..... ia (ország)
17. ..... tavasszal
18. K. T. E.
20. Gallium vegyjele
22. Kis üvegcse
23. Út
24. Erek
25. A rádió egyik szpíkernője nevében olvasható
26. Oltotta vala
27. Magyar családnév
28. Ékteles vám
29. Szám
30. An + dem
31. Vádolom a ..... (sláger)
35. Jó levegőben van
36. Anyag
37. Több Ibi
38. A föür német neve
39. Magyaros szócska
40. Lök
41. Lélekzik
43. Tenger — latinul
44. Wagner-hös
45. A művészet — franciául

FÜGGŐLEGES:

1. Tompa-sor
2. El ..... hang
3. Nem amire
4. .... ördöge
5. A. M.
6. Tinódi egyik neve
7. Juttat
8. Sportember
9. Z. Z. E.
10. A szükség jelzője lehet
15. Apró
16. A rendőr megteszi
18. Ami híztos!
20. Étlenül vél
21. Váromladék
22. G. O. S.
23. Rossz jel
26. Szerelemisten
28. V. O. B.
31. Környezet
32. Virágok helye
33. Állat
35. Északi férfinév
36. Pólus
38. Csigafajta
39. West keresztneve
41. Azonos betük
42. Asszonyrag
43. Atlan lés

Viharosan tüntetett a Ház a tengelyhatalmak mellett

Minden szónok megdöbbenéssel és felháborodással ítélte el Hubay Kálmán és Vágó Pál törvényjavaslatát — Tasnádi Nagy elnök megállapította, hogy a javaslat alapjában támadja meg a magyar államiságot

Az az országos felháborodás, amely a Hubay—Vágó-féle »*törvényjavaslat*« körül keletkezett, fokozottan éreztette hatását a képviselőház keddi ülésén. Már az ülés megnyitása előtt zsúfolt volt a folyosó és különösen feltűnést keltett, hogy *a Hubay körül* csoportosuló néhány képviselő ismét *csizmában* vonult fel a képviselőházban. *Ezzel szemben a szélsőjobboldal többi tagjai, akik a későbbiek során tüntetően Hubayék ellen szavaztak, egyenruha nélkül jelentek meg.*

Az ülést ½11 órakor nyitotta meg *Tasnádi Nagy* András elnök. Első mondatában *Hubay* Kálmán és *Vágó* Pál nevét említette, mire kitört a vihar. A jobboldalon, középen és a baloldalon szenvedélyes kiáltások hallatszottak.

— *Szégyeljék magukat, le vele!*

Az elnök felkérte a Ház tagjait, hogy az elnöki bejelentést hallgassák nyugodtan végig.

„A javaslattal a Ház sohase foglalkozzék!"

— Hubay Kálmán és Vágó Pál képviselő urak — folytatta — *törvényalkotás céljából* indítványt terjesztettek be. A házszabályok azt rendelik, hogy afelől, vajjon a házszabályszerűen bejegyzett indítvány kinyomassék-e és szétosztassék-e, a Ház az elnök javaslatára *vita nélkül dönt.* A formájában házszabályszerű indítványt áttanulmányozta és megállapította, hogy *az indítvány a magyar államiságot alapjában támadja meg.*

Az elnöki enunciáció itt ismét felbeszakadt, felkiáltások hangzottak el:

— *Gyalázat! Árulás!*

— Javasolom a tisztelt Háznak, — mondotta **Tasnádi Nagy András**, — hogy az indítvány *ne nyomassék ki.* (Élénk éljenzés a jobboldalon, a középen és a baloldalon.) *ne osztassék szét a Ház tagjai között és hogy ezzel a javaslattal a Ház érdemben sohase foglalkozzék.* (Élénk helyeslés a jobboldalon, középen és baloldalon.)

Magasházy László hadbíróságot követel

Az elnök az indítvány feletti szavazásra teszi fel a kérdést. *Az elnöki indítvány mellett szavaznak a nyilas keresztes front tagjai is.* Szavazás közben *ismét kitör a vihar.* A kormánypárt tagjai éljenzik az elnök javaslata mellett szavazó szélsőjobboldali képviselőket, míg **vitéz Magasházy László** felugrik helyéről és *Hubayék* felé káltja:

— *Hadbíróság elé állítani őket! Egy levegőt nem szívunk a hazaárulókkal! Tessék eltávolítani őket! Hol vannak a darabontok, hogy ezt a két embert nem távolítják el?!*

Közben szenvedélyes kifakadások hallatszanak:

— *Ki velük! Mars ki! Mars ki!*

A jobboldalról, a középről és a baloldalról már meg sem állapítható, ki kiáltja:

— *Pfuj! Gyalázat!*

Az általános zűrzavarból **Meskó Zoltán** hangja hallatszik:

— *Semmi joguk sincs viselni a nyilaskeresztet, mert kompromittálták, hazaárulók!*

A zaj csillapulásával az elnök enunciálja, hogy *indítványát a Ház magáévá tette.* **Vitéz Magasházy László** ismét felpattan helyéről és így kiáltja:

— Nyüvek támadták meg a magyar államiságot! A Jászi Oszkár-féle szemétdombról kikeltek a poloskák, amelyeket Jászi rakott le.

Ezt a közbeszólást a jobboldalon és a középen megtapsolják.

Lassan csillapul a vihar. Az elnök több bejelentést tesz, majd közli, hogy a Ház legközelebbi ülésén a miniszterelnök és a belügyminiszter írásbeli választ ad régebben elhangzott interpellációkra.

Megszavazták azt az előterjesztést, hogy a 36-os bizottság működésének meghosszabbításáról szóló javaslatot nyolcórás ülésen tárgyalják. Elfogadták a kivételes hatalom meghosszabbításáról szóló javaslatot.

Krudy Ferenc előadó ismertette a 36-os bizottság működésének meghosszabbításáról szóló törvényjavaslatot:

Matolcsy: „El kell ítélni minden egységbontó akciót"

Matolcsy Mátyás, a nyilaskeresztes front vezérszónoka azzal kezdte felszólalását, hogy *a mai sorsdöntő időkben minden magyarnak egymásra kell találnia. (Taps.) Ezekben a sorsdöntő időkben el kell ítélni minden olyan akciót, amely a magyarság egységét megbontaná. (Taps.)* Nem azt kell keresni, ami elválaszt, hanem *ami összeköt.* A Kárpátok medencéjében küldetése van a magyarságnak.

Isten rendeléseként állunk itt a germán, szláv és latin népek találkozásánál. Lehet, hogy hálátlan ez a küldetés, de ide rendelt a sors. Ezt a rendkívüli feladatot csak úgy tudjuk teljesíteni, ha a magyarság szupremációja érvényesül a Duna medencéjében. *Erről a kérdésről még csak nem is tárgyalunk senkivel. (Taps.)* A kisebbségi kérdést *nem ilyen hangon és nem ilyen körülmények között kell tárgyalni.* Azután rátért magára a javaslatra és bírálta a kormány működését.

Ünnepük a tengelyhatalmakat

Vitéz Magasházy László, a kormánypárt vezérszónoka szólalt fel ezután.

— Lelkem elszáll a német-francia határra, ahol a germán hősök a világtörténelem legnagyobb csatájában győzelemről győzelemre haladnak.

— *Éljen a tengely! Éljen Mussolini és Hitler!* — hangzott a felkiáltás, mire a *képviselők felállva hosszasan ünnepelték a két baráti állam vezérét.*

Vitéz Magasházy László: Lelkem elszáll Olaszország narancs- és pálmaligetei felé, ahol a régi rómaiak utódai a nagy vezér parancsára menetkészen állanak...

Meskó Zoltán: *Éljen Horthy, Mussolini és Hitler! (Hosszantartó taps és éljenzés a Ház minden oldalán.)*

Vitéz Magasházy László: ... hogy diadalra vigyék ennek a kornak a legnagyobb eszméjét, azt az eszmét, amely a szőke Tisza partján sarjadt ki először: *a keresztény nemzeti fajvédelmet. (Ugy van! Ugy van!)*

— Most, amikor a *miniszterelnök urat* és a *Ház elnökét* látom, — folytatta ezután Magasházy — eszembe jut, hogy *negyven évvel ezelőtt kifüggesztettük az egyetemen a keresztet és a keresztény nemzeti irány követését határoztuk el.*

A kormánypárt vezérszónoka ezután *Gömbös* Gyuláról emlékezett meg, aki szembeszállt a Jászi Oszkár-féle szabadkőműves elgondolással. Majd így folytatta:

— A világháborúban magyar becsülettel az utolsó percig ott álltunk barátaink mellett. Most is becsülettel ott fogunk állni, ha kell, *a tengely mellett, amely tulajdonképpeni szülőjét, Gömbös Gyulát innen termette ki. Mi betevő falatunkat is odaadjuk barátainknak, de magyarok akarunk maradni. (Zajos helyeslés és taps.)*

Az állam üdve a legfontosabb!

Magasházy László ezután kijelentette: *a kormánypárt biztosítéka arra, hogy a földkérdést meg fogják oldani.* Ezt a problémát magyar becsülettel kell kezelni és nem demagógiával.

— Én a képviselői sérthetetlenség híve vagyok, — folytatta ezután — de azt tartom, hogy *az állam üdve a legfontosabb.* Éppen ezért azt kérem a belügyminiszter úrtól, *csapjon le a békétlenkedőkre és ha megtette volna tegnap, vagy tegnapelőtt azt, amit most gondolok, a Ház tapsa kísérte volna. (Ugy van!)* Nehéz időket élünk, *a kormány intézkedjék energikusan, ha az állam üdve ezt írja elő.*

Ezután azt a reményét fejezte ki, hogy a Ház tagjai, bármilyen párton is ülnek, *minden körülmények között megtalálják egymás kezét.*

— Amikor kifelé meg kell mutatnunk becsületünket, — folytatta — mondjuk meg a kormánynak: *adjon meg mindent a harcoló tengelyhatalmaknak, mert mi tőlük várjuk a trianoni bilincsek megszűnését.*

Ezután így folytatta:

— *Ne szítsunk ellentéteket, de ne is ajánlkozzunk kifelé.* A nemzetiségi kérdés a világáramlatok hatása alatt és a mi akaratunkból megoldódik. A tüzes nacionalizmus korában azt várjuk barátainktól: biztosítsák számunkra az Árpád alapította hazában *a magyar faj szupremáciáját.* Aki kísérletet tesz arra, hogy darabokra szaggassa a nemzetet, *az szemben találja magát a tízmilliós magyarsággal és szembe kell hogy találja magát a kormányzattal is.*

Felkiáltások a kormánypárton: *Mindenkivel!*

— A kivételes hatalom megszavazásakor a párt csak azt kéri a belügyminisztertől, hogy *ezzel a hatalommal minden körülmények között éljen és ne riadjon vissza semmitől.*

Magasházy László nagy tapssal fogadott beszéde után **Peyer Károly** a szociáldemokrata párt részéről a cenzura működését bírálta, majd az élelmiszerellátás kérdésével foglalkozott.

Nagy Ferenc (Fkg.) kérte a kormányt, hogy a 36-os bizottság révén sürgősen oldja meg a nemzet legfontosabb kérdéseit.

Ezután megbélyegezte a nemzetiségi javaslatot. Pártját megdöbbentette a Hubay—Vágó-féle javaslat. Mélységesen el kell ítélni ezt az elgondolást, különösen akkor, amikor ez a törekvés *a hatalomhoz vezető út akar lenni.* A felhatalmazási javaslatot elfogadta.

Meskó Zoltán szintén éles szavakkal kelt ki a nemzetiségi javaslat ellen. A javaslat a nemzetet létérdekében érinti és szétmarcangolná. Különbséget kell tenni a különböző nyilas frakciók között. Pártja nem azonosítja magát a nemzetiségi javaslattal, amelyet az *úgynevezett Hungarista Egyesült Földek és Gyepük korcs eszméjének leszármazottjaként kell tekinteni.*

Gróf Apponyi György elfogadja a felhatalmazási javaslatot.

Lapzártakor az ülés folyik.

A polgármester csökkentette a fővárosi alkalmazottak szabadságidejét

A főváros törvényhatósági bizottsága június 26-án tartja utolsó közgyűlését, azután *megkezdődik a városházán a nyári szünet.* A hivatalokban azonban a nyári hónapokban is szerény munka folyik. Különösen a folyamatban lévő közmunkák lebonyolítása okoz sok gondot. A tisztviselők az idén nem mehetnek olyan hosszú szabadságra, mint eddig. Ma adta ki *Szendy* Károly polgármester rendeletét, amely *a közigazgatási alkalmazottak nyári szabadságának időtartamát a rendkívüli viszonyokra való tekintettel átmenetileg csökkentette.*

A rendelet szerint azok az alkalmazottak, akik eddig hatheti szabadságidőt vehettek igénybe, az idén egyhónapi, azok pedig, akik 5, 4, illetve háromheti szabadságra voltak jogosultak, az eddiginél 1—1 héttel kevesebb szabadságban részesülnek. Azok az alkalmazottak, akiknek kétheti szabadságidejük volt, az idén 10 napi szabadságot kapnak. A legalsó alkalmazotti csoport részére járó nyolc napi szabadságidőt a polgármester rendelkezése érintetlenül hagyta.

Állami nyugdíjat kérnek a 70 éves képzőművészeknek

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége a *Fészek* klubban tartotta évi közgyűlését. *Sidló* Ferenc országos társelnök az elhúnyt országos elnök, *Róna József művészi és közéleti tevékenységét* méltatta és megemlékezett a *kormányzó húszéves országlásának* évfordulójáról.

Szentgyörgyvári Gyenes Lajos beszámolója szerint a szövetség *művészsegélyezésre közel 100.0000 pengőt fordított.* A szövetség *Weisz* Fülöp adományozásából *25.000 pengős ösztöndíjalapot létesített,* ennek évi kamataiból két festőt és egy szobrászművészt 500—500 pengős ösztöndíjban részesítenek. A szövetség tavalyi munkáját ismertetve *Sidló* Ferenc megemlékezett arról a munkáról, amelyet a szövetség a magyar képzőművészet érdekében tett, majd *ismertette a szövetség javaslatait,* amelyeket *memorandumban* a kultuszminiszter elé terjesztett.

Ezek között szerepel a *magyar műalkotások* reprodukcióinak az iskolák részéről való beszerzése, a *rajznak* a középiskolák felső négy osztályban való kötelező tanítása, a *műkereskedelmi reform* további kiépítése, valamint a *hetven évet betöltött magyar képzőművészek állami nyugdíjának kérdése.* A beszámolóhoz számosan szóltak hozzá.

Szentgyörgyvári Gyenes Lajos, a magyar művésztársadalom háláját és köszönetét tolmácsolta a Főméltóságú Asszonynak, aki évek óta a művészszociális kérdések legmegértőbb támogatója. *József* főhercegnek, a szövetség díszvédnökének, *Hóman* Bálint kultuszminiszternek, a M. kir. *Posta* igazgatóságának, *Ugron* Gábor díszelnöknek, a *Nemzeti Banknak*, *Weisz* Fülöpnek és a *magyar sajtónak.*

Keddi és szerdai rádióműsor

KEDD:

BUDAPEST I.: 17.00 Hirek szlovák és ruszin nyelven. 17.15 »Uj rendelet a lakóházak légoltalmáról.« Kartal Imre dr. előadása. 17.45 Cigányzene. 18.45 »A jó ember.« Thury Zsuzsa elbeszélése. 19.15 Hirek. 19.25 Blaha Márta zongorázik. 20.00 »Projektárok.« Szinmű három felvonásban. 21.40 Hirek, időjárásjelentés, hirek szlovák és ruszin nyelven. 22.10 A Rádió Szalonzenekara. 23.00 Hirek német, olasz, angol és francia nyelven. 23.20 Cigányzene. 0.05 Hirek.

BUDAPEST II.: 17.45 Francia nyelvoktatás. 18.15 A földmivelésügyi minisztérium mezőgazdasági félórája. 19.35 Oszuszky Mária ruszin népdalokat énekel. 20.00 Hirek magyar, szlovák és ruszin nyelven. 20.25 Hanglemezek. 21.00 Cigányzene. 21.45 Időjárásjelentés.

SZERDA:

BUDAPEST I.: 6.40 Ebresztő. Torna. Hirek. Közlemények. Hanglemezek. Ebrend. 10.00 Hirek. 10.20 »Podmaniczky Júlia.« Irta Németh Sarolta. 10.45 »A murányi vár legendája.« Irta Firbás Nándor. 11.10 Nemzetközi vizjelzőszolgálat. 12.00 Harangszó. Himnusz. Időjárásjelentés. 12.10 Cigányzene. 12.40 Hirek. 13.20 Időjelzés, időjárás- és vizállásjelentés. 13.30 Hanglemezek. 14.30 Hirek. 14.45 Műsorismertetés. 15.00 Árfolyamhirek, piaci árak, élelmiszerárak. 16.10 Gyermekdélután. 16.45 Időjelzés, időjárásjelentés, hirek. 17.00 Hirek szlovák és ruszin nyelven. 17.15 Tabányi Mihály tangóharmonikahármasa. 17.45 »Horgásztörténetek.« Igali Mészáros József előadása. 18.15 A Rádió Szalonzenekara. 19.15 Hirek. 19.25 »A Strauss-család.« Előadás hanglemezekkel. 20.25 Az Operaház előadásának ismertetése. 20.30 Az Operaház előadásának közvetítése a margitszigeti Szabadtéri Színpadról. I. és II. felvonás. »Faust.« 21.30 Hirek időjárásjelentés. Hirek szlovák és ruszin nyelven. 23.00 Hirek német, olasz, angol és francia nyelven. 23.20 Tánclemezek. 0.05 Hirek.

Szülők figyelmébe! Svábhegyi Iskolaszanatórium! XII., Mártonhegyi-út 6. Fogaskerekű mellett
Szünidei elsőrendű üdültetés elemi és középiskolai tanulók részére Külön leányosztály. Szabadlevegős erdei elemi és középiskola. Kizárólag bennlakóknak. Államérvényes vizsgáztatás. Felvételek a jövő tanévre. Felvilágosítás Magyar Iskolaszanatórium Egyesület központi iroda, VIII., Sándor-u. 26. Tel. 131-583

Ernst Múzeum aukcioi 53. 2.

V. FÉM

1121—1300.

1121. ÜLŐ NŐALAK, aranyozott bronzszobrocska, márványtalpon. Francia, Louis Philippe. 80.—

1122. KILENC KÜLÖNFÉLE PLAKETT ÉS ÉREM, bronz, ezüst és ón. XIX. sz. 9.—

1123. MADONNA, öntött bronz plakett. Olasz. 6.—

1124. ÉREM, öntött bronz, Philippo Strozzi és Nonnia Strozzi képmásával. Olasz. 5.—

1125. HÁROM OLTÁRGYERTYATARTÓ, aranyozott bronz, ékkövekkel, két triposz és egy oszlopidomu. Magyar, Louis XVI. 60.—

1126. KUPA FEDŐVEL, ón, csavaros testtel. Német. 10.—

1127. A REMÉNY, aranyozott bronzszobrocska, vörös márványtalpon. 60.—

1128. KÉT VÁZA, bronz, domboru sárkánnyal. Japán. 60.—

1129. EGYIPTOMI NŐALAK, öntött bronzszobor. Jelezve *J. Guillott.* Francia, XIX. sz. 60.—

1130. KAROS GYERTYATARTÓ, KÉTÁGU, (villanyra), öntött bronz, XIX. sz. 20.—

1131. KÉT FÜSTÖLŐ ÁLLVÁNY, öntött bronz, villany-teafőzővé alakitva, ezüst kannákkal. Japán. 280.—

1132. MILÓI VÉNUSZ, öntött bronz szobor. Francia, faoszlopon. 150.—

1133. SZATIR HERMA, KÉT PUTTÓVAL, öntött bronzszobor. Jelezve: H. PERNOT. Francia, XIX. sz. Serpentin kő oszlopon. 200.—

1134. SZOPTATÓ PARASZTNŐ, bronzszobrocska, szürke márványlapon. Jelezve: Róna József. Magyar, XIX. sz. 150.—

1135. KÉT JEGESMEDVE, bronzszobrocska. Jelezve: F. Cornik. Belga, XIX. sz. 60.—

1136. BÁNYÁSZ, öntött bronzszobrocska, fekete márványtalpon. Jelezve: GROS. XIX. sz. 80.—

1137. VADÁSZ, öntött bronzszobrocska, zöld márványtalapzaton. Jelezve: *H. Müller.* Német, XIX. sz. 80.—

1138. KÉT BIRKÓZÓ, öntött bronzszobrocska, antik szobor mása. Ovális márványtalpon. Olasz. 100.—

1087. TOJÁSDAD SZELENCE, aranyozott ezüst. Magyar, Louis XVI. 40.—

1088. NÉGYSZÖGŰ SZELENCE, zománc, ezüst foglalatban. Kétrekeszes. Berlin, XVII. sz. 50.—

1089. EMBERALAKU SZELENCE, szines porcellán, ezüst foglalatban. Német, XVIII. sz. 80.—

1090. OVÁLIS DISZTÁL, aranyozott ezüst, trébelt kagylós és gyümölcsdiszitéssel. C H mesterjegy. Augsburg, XVII. sz. 150.—

1091. ECET-OLAJTARTÓ ÁLLVÁNY, ezüst, Louis XVI. diszitéssel. F C S mesterjegy. Rimaszombat, 1779. 60.—

1092. NYELES POHÁR, ezüst, zsidó körirattal. Magyar, 1800 k. 40.—

1093. KIS SERLEG, ezüst, emberidomu szárral. Bécs, 1836. 70.—

1094. CUKORTARTÓ, FEDŐVEL, ezüst, triposzalaku. Milano, empire. 60.—

1095. TALPAS CUKORTARTÓ, FEDŐVEL, ezüst, neobarok diszitéssel. Milano, 1840 k. 60.—

1096. TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, csónakalak. Magyar, empire. 20.—

1097. ASZTALI CSENGŐ ALJJAL, ezüst, trébelt neobarok diszitéssel. Bécs, 1850 k. 40.—

1098. KIS ÜST, ezüst, barok diszitéssel. Olasz, XVIII. sz. 50.—

1099. TÖRÖK TINTA- ÉS TOLLSZÁRTARTÓ, ezüst. Török, XVIII. sz. 80.—

1100. FALI SZENTELTVIZTARTÓ, ezüst, két pávával. Milano, 1830. 10.—

1101. FALI SZENTELTVIZTARTÓ, ezüst, Szent József alakjával. Olasz, 1840 k. 10.—

1102. FALI SZENTELTVIZTARTÓ, ezüst, a Szentcsaláddal. Milano, 1830 k. 10.—

1103. FALI SZENTELTVIZTARTÓ, ezüst, delfinekkel. Olasz, 1830 k. 15.—

1104. FALI SZENTELTVIZTARTÓ, ezüst. Milano, Louis XVI. 15.—

1105. FALI SZENTELTVIZTARTÓ, ezüst, rajta géniusz oltárnál. Milano, 1830 k. 15.—

1106. NAGY ASZTALDISZ, ezüst, szárán két nőalak. Barok-stilusban. 3730 gr. 250.—

1107. NAGY JARDINIÉRE, ezüst, két angyalfejes fogóval, betéttel. Barok-stilus. 2550 gr. 170.—

1108. TÁLCA, ezüst, négy női fejjel cartouchban. Barok-stilus. 1190 gr. 100.—

1109. KÁVÉSKANNA, ezüst, barok-stilus. 850 gr. 70.—

1110. HAT KIS POHÁRTARTÓ, ezüst, barok-stilusban. 45 gr. 40.—

A MŰCSARNOKBÓL

HÁBORÚS KIÁLLÍTÁS. Társulatunk a háború és a Műcsarnoknak hadi-kórház céljára történt átengedése által akadályozva lévén rendes Téli kiállításának a megtartásában, módot keresett arra, hogy egyrészt nyerőtagjainak, akik az ez évi Tavaszi kiállításon nyereményértékeiket nem érvényesítették, erre alkalmat adjon, másrészt pedig, hogy a Magyar Képzőművészek Egyesületével karöltve megteremtett művészsegítő alapot eladások révén lehetőleg gyarapítsa. Ezt a módot megtalálta abban, hogy Róna József szobrászművész és egyesületi elnök, valamint Lesskó János társulati helyettes titkár fáradhatatlan buzgósága révén létre hozott egy olyan kiállítást, melynek minden egyes darabja vagy a művészek, vagy a Társulat ajándéka a nemes célra s amelynek ilyenformán az eladásokból származó minden jövedelme a hadbavonult művészek családjainak és a segélyre szoruló művészeknek a támogatására gyüjtött alap gyarapítására szolgál. A Róna József elnöklése alatt álló segítőbizottságnak sikerült a jótékonycélú kiállítás védnökeiül József királyi herceget és Auguszta királyi hercegasszonyt megnyerni, ami már magában véve biztosítéka a kiállítás sikerének. Társulatunk tagjainak ösmert művészetszeretete és páratlan nagylelkűsége e kiállítás alkalmából is meghatóan nyilvánult meg, amennyiben a nyerőtagok közül egy jeles művészünk 800 koronás nyereményét minden ellenérték nélkül átengedte a segítőbizottságnak. A szobrászmesteriskola hadbavonult igazgatója, Strobl Alajos 600 koronás nyereményét, Tschögl Henrik 600 koronás, a mezőhegyesi Intézeti Kaszinó 500 koronás, Ghiczy Pál 400 koronás, Breitner L. Zsigmond 400 koronás, Andrássy Géza gróf 400 koronás, Gomperz Károly 400 koronás, Abelesz Zsigmond 400 koronás, Hegyés László 400 koronás, az Uri Club 300 koronás és Dreher Jenő 300 koronás nyereményét. Lemondott továbbá a bizottság javára egy nyerő 200 koronáról, Strobentz Gusztáv pedig 200 koronáról. A nagylelkü adakozásból ily módon ellenérték nélkül 6200 korona jutott a bizottság nemes céljára. Ezenfelül, mert a Társulat a Műcsarnokban, melyet hadi-kórház céljára ajánlott föl, nem rendezhetett rendes Téli kiállítást, kieszközölte, hogy a kiállításra kitűzött pénzdíjakat szintén a bizottság kapja meg. Ezek összesen 5800 koronát tesznek ki, amely összegből Jankovich Béla dr. kultuszminiszter a Rökk Szilárd-alapítvány 2000 koronás díját és a 600 koronás néhai Ráth György-féle díjat, Ráth György özvegye 600 koronás díját, Esterházy Miklós Móric gróf 600 koronás díját, a Lipótvárosi Kaszinó 1000 koronás és az Erzsébetvárosi Kaszinó 500 koronás és Halmos Izor 500 koronás díját engedte át. Ami a vásárlást illeti, a nyerő tagok eddig 16.270 koronát vásároltak, s ebből az összegből 1270 korona ráfizetés. Magánosok 16.950 koronáért vettek műtárgyakat. Az eladott művek száma összesen 55. Ily módon a kiállítás összes eddigi jövedelme a jótékony célra 45.220 koronát tesz ki. Végül még közöljük, hogy a kiállítás céljára a Társulat a maga tulajdonából 16.820 korona leltári értékű 34 műtárgyat s a nála zálogban lévő művek közül 14.116 korona értékű 43 művet engedett át a kiállítás céljára. A művészek közül a következők szerepelnek műveikkel a kiállítás tárgymutatójában: Aggházy Gyula, Andrejka József, Angyalffy Erzsébet, Ács Ferenc, Bachmann Károly, Baditz Ottó,* Barta Ernő, Basch Andor, Basch Árpád,* Basch Gyula, Bednár János, Beér Dezső, Benczúr Béla, Benczúr Gyula dr., Berán Lajos, Berkes Antal, Beszédes László, Bezerédy Gyula, Béli Vörös Ernő, † Bihari Sándor, Biró Mihály, Boruth Andor, Bosznay István, Boemm Ritta, Börtsök Samu, † Brodszky Sándor, Bruck Hermina, Bruck Miksa,* Burger Lajos,* Cser Károly, Csermely János, Cserna Rezső, Csillag István, Csók István, † Coulin Arthur, Czencz János, Czigány Dezső,* Damkó József, Deák Ebner Lajos,* Déry Béla, † Donáth Gyula, Dudits Andor, Edvi Illés Aladár, Edvi Illés Ödön, Egerváry Potemkin Ágost, Egry József, † Eisenhut Ferenc, Erdőssy Béla, Fábián Béla,* Fáy Sándor, Fehérvári Erzsi, Ferenczy Károly, Ferenczy Valér, Fesztyné Jókai Róza, Frecskay Endre, Fémes Beck Vilmos, Fényes Adolf, Gara Arnold, Gergely Imre, Gerritsen Vilmos, Glatter Ármin, Glatter Gyula, Glatz Oszkár, Glatzné Wildner Mária, † Gross Béla, Gulácsy Lajos, Halász Hradil Elemér, Hatvany Ferenc báró, Háry Gyula,* Herrer Cézár, Heyer Arthúr, Holló Barnabás, Horthy Béla,* † Horti Pál, Horvai János, Horváth

Béla, Humayer Erzsi, Hüvös László, † Illés Antal, Innocent Ferenc, † Ipoly Sándor, Istók János, Istvánffy Gyula,* Iványi Grünwald Béla,* Jámbor Lajos, Jászay József,* Jávor Pál, Jendrassik Jenő, Józsa Károly, Juszkó Béla, Kacziány Ödön, Kada Alajos, Kallós Ede, Karczag Zoltán, Karlovszky Bertalan, Karvaly József,* Katona Nándor, Kató Kálmán, Kárpáthy Rezső,* Kedvek János, Keményffi Jenő, Kernstok Károly, Kéméndy Jenő, Kézdi Kovács László, † Kimnach László, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Kiss György, Kiss Rezső, Királyfalvi Károly,* Klammer Mariska, Kléh János, Knopp Imre,* Kobor G. Elek, Kobor G. Henrik, Konek Ida, Korcsek János, Koroknyai Ottóné,* Koszta József, Kosztolányi Gyula, Kovács Sámuel, Körmendi Frimm Ervin, Körmendi Frimm Jenő, Kőrösfői Kriesch Aladár, Kövér Gyula, Krupka Ferenc, Kunwald Cézár, Kúnfy Lajos, Lámné Hilbert Irén, Lányi Dezső, Ligeti Miklós, Lipóth Ferenc, Litkei Antal,* Lukácsy Lajos, Lux Elek, Madarász Viktor, Magyar-Mannheimer Gusztáv,* Makó Bertalan, Margó Ede, Markó Ernő*, Mányai József, Marsili E.* (olasz), Mednyánszky László báró, Meissl Ágost, Miesz Frigyes, Mihalovits Miklós, † Molnár József, Murányi Gyula, Nagy István, Nagy Sándor, Nagy Vilmos, Nádler Róbert,* † Nádor Ákos, Náray Aurél, Németh Lajos*, Olgyay Ferenc,* Olgyai Viktor, Papp Gábor,* Papp Sándor, Pállya Celestin, Peske Géza,* Plány Ervin, Pongrácz Szigfrid, Poór Bertalan, Pörge Gergely, Radnay Béla, Raáb Ervin, † Rajzó Miklós, Reinerné Istvánffi Gabriella, Révész Imre, Romek Árpád, Róna Árpád, Róna József, Rottmann Mozart, Rubletzky Géza, Rudnay Gyula, Sándor Béla, Sándor József, Sassy Attila, Senyei Károly, Sidló Ferenc, Siligai Ferenc, Simay Imre, Soós Elemérné, Soós Géza,* Stetka Gyula, Strobl Zsófia, Szamosi Sós Vilmos, Szamovolszky Ödön, Szász István, Szegedi Maszák Leona, Szenes Fülöp, Székely Andor, dobai, Székely Károly, Szigeti Jenő, Szinyei Merse Pál, Szlányi Lajos, Szüle Péter, † Tahy Antal, Tamássy Miklós, Tarnóczy Berta,* Telcs Ede, † Telepy Károly, Telkessy Valér, Tornyai János,* Tornai Gyula, Tölgyessy Arthur, Török Jenő, Tury Gyula, Udvary Géza, Uitterschaut Viktor* (belga), Ujváry Ignácz,* Vajda Zsigmond, Vass Viktor, Vastagh Géza, Vastag György id., Vámossyné Eleöd Carola, Vedres Márk, Veres Zoltán, Vidovszky Béla, Wágner Géza, Wolff Károly, Zala György, Ziffer Sándor, Zubriczky Loránd,* Zsákodi Csiszér János, Zsombolya Burghardt Rezső. A meghalt művészek és a csillaggal jelöltek műveit a Társulat engedte át a kiállításra, kivéve a következőket: Baditz Ottó, Bruck Miksa, Deák Ebner Lajos, Háry Gyula, Litkey Antal, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Markó Ernő, Nádler Róbert, Senyei Károly, Soós Géza és Újváry Ignác, akik a Társulat tulajdonában lévő műveiken kívül más műveket is küldtek a kiállításra Néhai Coulin Arthur művét a művész özvegye, Strobl Zsófia egyik művét és Simay Imre rajzát Wolfner József engedte át a kiállításra. A tárlat december hó 7-ig volt nyitva naponta 9—4-ig 40 fillér belépődíj mellett.

JÓTÉKONYCÉLÚ MŰVÉSZESTÉLY. József főherceg és Auguszta főhercegnő Ő cs. és kir. Fenségeik védősége, és gróf Andrássy Gyuláné, Bárczy Istvánné, Benczur Gyuláné, Lánczy Leóné és Lónyai Sándorné úrnők elnöksége mellett hétfőn 1914 évi december hó 7-én este ½8 órakor az Uránia szinházban, a Magyar Képzőművészek Egyesületének a Segítő-alapja javára nagyszabású művészestély volt, amelyet Róna Józsefné rendezett. A művészestélyen közreműködtek: Dienzl Oszkár zongoraművész, D. Rácz Erna hangversenyénekesnő, Durigo Ilona kamaraénekesnő, Földessy Arnold gordonkaművész, Hajdu Ilona a m. kir. Operaház tagja, Hegedüs Gyula, Dr. Parvis Taurino a m. kir Operaház tagja, Pliwinszky Zsigmond a m. kir. Operaház tagja, Róna Józsefné operaénekesnő. A művészestélyre szóló meghívókat a rendező bizottság küldte szét, amelynek tagjai a következők: Balló Edéné, Basch Gyuláné, Jendrassik Jenőné, Karlovszky Bertalanné, Kézdi-Kovács Lászlóné, Konek Ida, Ligeti Miklósné, Magyar-Mannheimer Gusztávné, Róna Józsefné, Strobl Alajosné, Spiegel Frigyesné, Telts Edéné, Vajda Zsigmondné, Zala Györgyné. A művészestély iránt, mely a mostani háborús szezon egyik legkimagaslóbb eseménye volt, a legszélesebb körökben is a legnagyobb érdeklődés mutatkozott. A jótékony célra való tekintettel a bizottság felülfizetéseket is köszönettel fogadott és azokat nyilvánosan nyugtázza.

KARÁCSONYI VÁSÁR A FÉSZEKBEN. A Szépművészeti Múzeumban látható jótékony-

KÉPZŐMŰVÉSZET

FŐSZERKESZTŐ: GYÖNGYÖSI NÁNDOR DR.

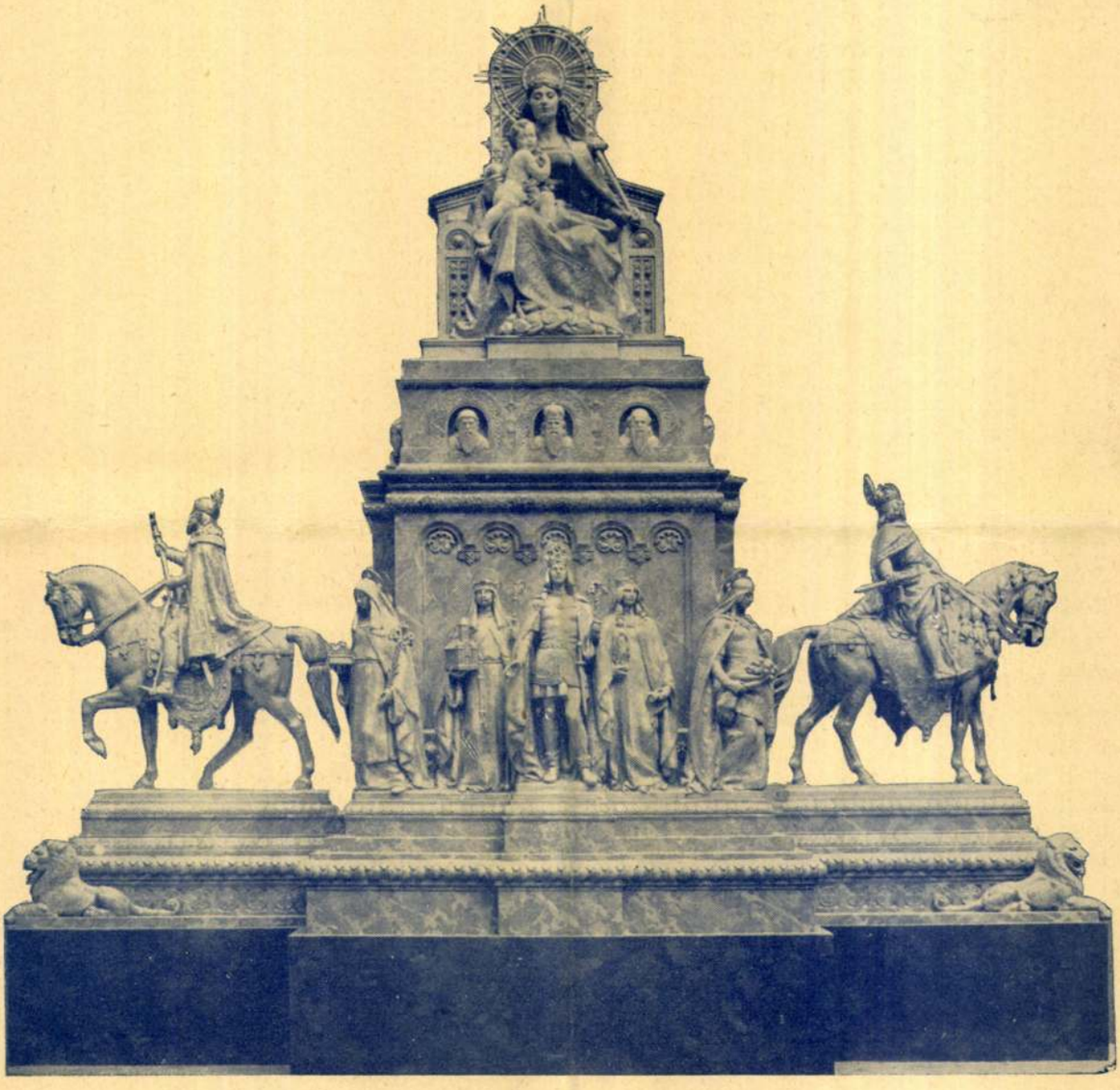

RÓNA JÓZSEF: AZ ÁRPÁDHÁZI SZENTEK EMLÉKSZOBRA

IV. ÉVFOLYAM 32. SZÁM 1930. SZEPTEMBER

IV. ÉVFOLYAM 32. SZÁM 1930. SZEPTEMBER

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőségi fogadóórák délután 3—5-ig. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Katona József ucca 27

Telefonszám: Aut. 161—56.

Előfizetési ára: Egész évre 24 pengő, félévre 12 pengő, Egyes szám ára: 3 pengő.

Egész éves előfizetés: Romániában 900 leu, Jugoszláviában 300 dinár, Csehszlovákiában 160 csehkorona, Németországban 28 márka, Ausztriában 32 schilling, Itáliában 88 lira, Svájcban 28 frank.

Megjelenik minden hónap elsején, kivéve július és augusztus hónapokat.

TARTALOMJEGYZÉK:

Kernstok Károly: Művészet és gépesztétika 153
Magyar mesterek: dr. Hültl Dezső (Gy.) 162
Chroniqueur: Műteremlátogatás Andrejka Józsefnél . . 163
Tárlatok: A velencei nemzetközi kiállitás, Egyházművészeti kiállítások, stb. (gy) 164
Siklóssy László dr.: A karosszék 170
Hirek 174

A KÉPEK JEGYZÉKE:

Róna József: Az Árpádházi szentek emlékszobra . . . . . Címlapon
Hültl Dezső: Gazdák biztositó szövetkezete bérháza 154
Hültl Dezső: Az Angol kisasszonyok zugligeti templomából 155
Hültl Dezső: A Piarista gimnázium 156
Hültl Dezső: A gróf Semsey-palota 157
Hültl Dezső: A székesfővárosi autóbuszgarázs . . 158
Hültl Dezső: A Moktár-sportház 159
Hültl Dezső: A piarista rendház kápolnája . . . 160
Hültl Dezső; dr. Vértesy Sándor villája 161
Hültl Dezső: A Vértesy-villa kapuja 162
Hültl Dezső: Az autóbuszgarázs oldalnézete . . 162
Andrejka József: Fiam 163
Andrejka József: Csirkét vegyenek 163
Andrejka József: Néhai Weisz Manfrédné . . . 164
Andrejka József: Kútszobor 165
Ligeti Miklós: Krisztus 166
Andrejka József: Fehér Ipoly 166
Andrejka József: Terefere 167
Gulyás Sándor: Szent Imre 168
Márton Ferenc: Szent András 168
Sidló Ferenc: Madonna gyermekkel 169
Wellmann Róbert: Serédi Jusztinián 169
Sárkány Loránd: A Golgotha 170
Kopeczky Raoul: Fasor 171
Siklódy Lőrinc: Székely csöngettyüs 172
Heintz Henrik: Szent Imre 172
Kisfaludy-Stróbl Zsigmond: Szent Imre 173
Szent Péter karosszékben. Faragvány. XV. század. 173
Dagobert király trónusa. XIV. század 174
Olasz renaissance karosszék. XVI. század . . . 174
Gobelines karosszék XV. Lajos korából 174
Barok fotel. Francia XVII. század 174
Sassy Attila (Aiglon) Ex libris 175

Tevan nyomda és könyvkiadóvállalat Békéscsaba

nagyító üvegen keresztül két megfelelően elhelyezett fénykép-lemezre néz. Ismeretes, hogy a stereoskopon, bármi csekély eltérés van is a két lemez közt, ez rögtön szembeszökik. Ha például az egyik lemezről hiányzik valami tárgy, a mely a másikon megvan, a néző, a mint szeme erre a helyre jut, kellemetlen érzést érez, a csak egyik lemezen levő tárgy úgy látszik, mintha messzire előre állna a lemezről. Ha a nevezett készülékben két oly lemezt nézünk, melyekre csillagok vannak fotografálva, akkor minden közben beállott változás azonnal szembetünik. Egy a lemezre fotografált bolygó, mely időközben, ha csak kevéssel is, változtatta helyzetét, rögtön magára vonja a szemet, mert előre áll a kép síkjából. E készülékkel Pulfrich több lemezen, melyeket Wolf tanár régebben nagy fáradsággal végig vizsgált s melyeken néhány új bolygót talált, ez utóbbiakat azonnal s a legnagyobb könnyűséggel megtalálta, sőt még egy új bolygót is fedezett föl rajtuk, a mely Wolf figyelmét elkerülte. Ez a tény meggyőzőn bizonyítja készülékének hasznavehetőségét; segítségével bizonyára mind több és több új bolygót fognak fölfedezni.

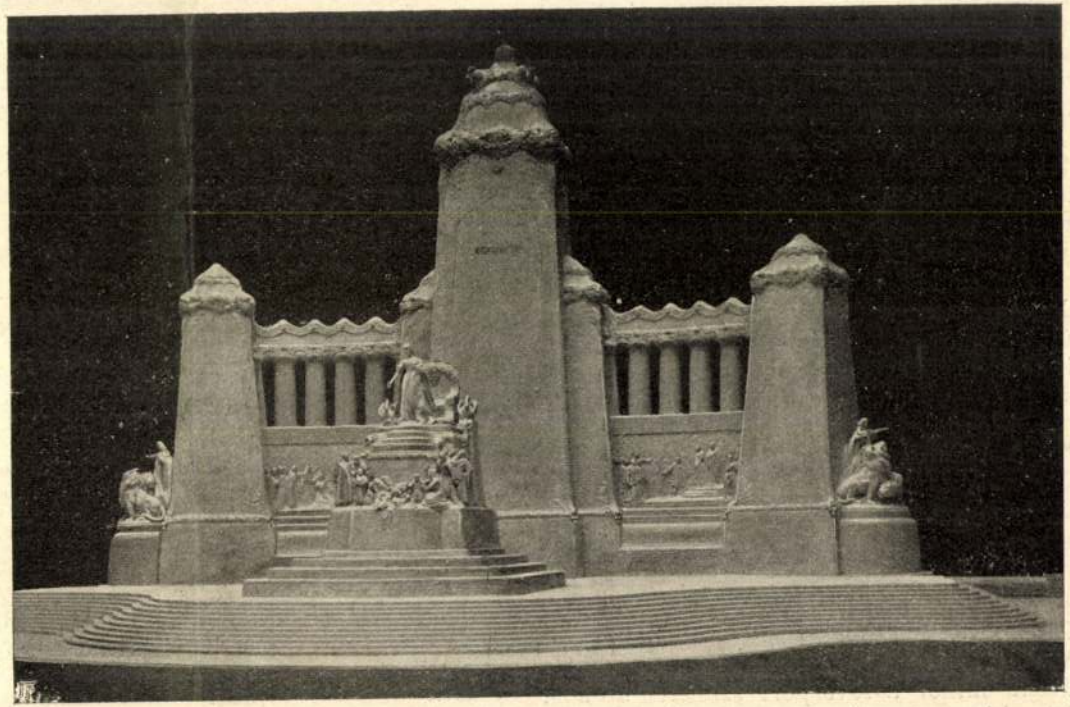

RÓNA JÓZSEF — LEITERSDORFER BÉLA PÁLYAMŰVE

EGYVELEG.

* **A basutók távirása.** Sajátságos módját gyakorolják a távírásnak a dél-afrikai basutók. *Rideont* nevű hittérítő ezt így irja le: Egy nagy tököt, mely-

netet a tökdobon elveri, a hang a közeli faluba elhallatszik, hol azt egy másik őr átveszi és tovább adja. Ha az őr a hírt jól meg nem értette, vagy pe-

gondolatra jöttek tehát, hogy új-fundlandi kutyákat tanítsanak be mentési szolgálatra. És ez sikerült is; a nagyerejű, kitünő úszó és érzelmes ebek erre a czélra nagyon beváltak s most néhány ilyen

Vas. Ujs. 1903. 408.1.

ünnepélyességgel nyitottak meg. 1886-ban Buda vára visszavételének kétszáz éves évfordulóját is nagy ünnepélyességgel ülte meg a lövészegyesület. 1888 junius 24-én a király Albrecht főherczeg kiséretében meglátogatta a lövöldét, a mit egy olajfestményű képen örökítettek meg. 1890-ben a nagy német lövész-szövetség berlini díjlövészetén Szávoszt Alfonz vezetése alatt vett részt az egyesület s értékes selyemzászlót hoztak haza onnan. Ugyanezen évben egyesült a szintén a mult század elején alakult pesti lövöldével, melynek 1840-ben épült régi lövőháza a jelenlegi Lövölde-téren volt s díszes nagyterme sokáig szolgált a régi pesti fiatalság mulatságainak szinhelyéül. Az egyesült lövöldék tiszta vagyona most kétszázhatvanezer korona értékű, a tagok száma pedig kilenczszázon felül van. A budai lövészegyesület évtizedek óta mindig vezérszerepet vitt a fővárosi közéletben. A lövölde dísztermében körös-körűl elhelyezett életnagyságú olajfestmények egész sorozata mutatja, hogy a főlövészmesterséget már a mult század elején a város legtekintélyesebb családjainak tagjai vitték.

Télen, mikor a lövősport szünetel, a budai oldalon hires pénteki vacsorákon vitatják meg a közügyeket, melyeken igen gyakran részt vesz a budaiak népszerű képviselője, Darányi Ignácz miniszter is.

*

A lövész-egyesület mostani ünnepélyét abból az alkalomból rendezte [illegible]

czeg, tőle jobbra sorban állának gróf Szapary huszárszázados, Járitz András főlövészmester, Auguszta főherczegnő, Libits Adolf udvari tanácsos, Szőcs András a lövész-egyesület gazdája, Lobkovitz herczegné, Zichy grófnő udvarhölgy, Darányi miniszter, Sauervein Károly bizottsági tag. József főherczegtől balra Gromon Dezső államtitkár, József Ágost főherczeg, Rácz Károly fővárosi bizottsági tag, Matheidesz Dániel, Vándory József lövészmester, Lobkovitz Rezső herczeg, Kormos Gyula lövészmester, Surányi térparancsnok, Mauthner Károly lövészmester)

jelenvoltak éljenzése közben föltűzte mellére az egyesület mesterlövő-jelvényét. Szép szöglövéseket lőttek *Auguszta* főherczegasszony, ki fölváltva jobb és bal kézzel lőtt, *Lobkovitz* hadtestparancsnok felesége is. Már alkonyodni kezdett, mikor a vendégek abbahagyták a lövöldözést. *József* főherczeg 12, *József Ágost* főherczeg 120, *Auguszta* főherczegasszony pedig 92 lövést tett.

A czéllövés többi napjai június 9., 11. és 14-ike voltak, e napon dőlt el a czéllövések eredménye.

Díjak voltak: a király adta 30 drb. husz koronás aranya, külön-külön szép díszítésben; József főherczeg ezüst serlege; Lobkovitz és neje szintén ezüst serleget adtak. Díjakat adtak: a főváros, a honvédelmi és földmívelésügyi miniszterium; külön báró Fejérváry és Darányi miniszterek s ezenkívül pénzintézetek, egyesületek és magánosak. *Járitz* András főlövészmester június 14-ikén este hirdette ki az eredményt. Mesterlövő czímet és jelvényt nyert *József Ágost* főherczeg a pisztoly-czéltáblán; továbbá *Grawátsch* Tivadar és *Dietl* Ágoston a 150 méter távolságu fegyver-czéltáblán; ifj. *Löwinger* Mór és *Gyulay* Elemér dr. a pisztoly-czéltáblán.

A király által adományozott 30 drb aranyat emlékül többek közt osztották ki. *Wirth* Károly, a József főherczeg által adományozott serleg elnyerésével együtt a «lövész király» czímet is kapta. *Rátonyi* Zoltán állatorvos a Lobkovitz herczegi pár

csillagokat előbb fedezték fel. Ezért vált szükségessé, hogy mind nagyobb és nagyobb erejű messzelátókat készítsenek, melyekkel sikeresen lehessen új bolygókat kutatni. Ez a munka mind nehezebb s mind kevesebb sikerrel járó lett. Könnyen el lehet ezt képzelni, ha meggondoljuk, hogy a messzelátóban látható parányi csillagok megszámlálhatatlan seregét csillagtérképekre pontosan, csillagról-csillagra föl kell jegyezni s ezeket a bejegyzéseket időről-időre összehasonlítani a mennybolttal, hogy valamelyik kis csillag nem változtatta-e meg azóta helyét. Mindazonáltal e fáradságos módszerrel 1891 őszéig nem kevesebb, mint 322 kis bolygót sikerült fölfedezni, melyek legnagyobb része, fényükről itélve, alig néhány földrajzi mérföld átmérőjű.

A mondott évben Wolf német tanár a bolygók kutatásának új módszerét kezdte alkalmazni az által, hogy segítségül vette a fényképezést. Nagy fényképező-lencsével lefotografálta az ég kisebb darabkáit; a lemezeket azonban sokszor teljes két óra hosszat kellett exponálnia. Mivel pedig az egész mennybolt minden nap látszólag megfordul a föld körül, a fényképező-lemezeket is megfelelő mozgás-

K Rózsa József

Állandó
gyümölcsvásár

Róna József
Estikurr
1938 febr 20

vivott küzdelemben igen fontos tehát, hogy *ebben az adott helyzetben mindenki eligazodhasson.*

Ezért nemcsak szinte égetően aktuális, hanem elismerésre méltó, igazán közcélu feladatot vállalt dr. *Bródy* Ernő orszgy. képviselő, amikor a fenti cimen gondos tájékoztatót állitott össze az állampolgársági és községi illetőségi törvények alapján mindazok számára, akik e kérdésben eligazitásra szorulnak.

Bizonyos szempontból *tájékoztatásnál is többnek kell tekintenünk e füzetet;* ismerteti az állampolgársági és illetőségi törvények érvényes rendelkezéseit és az ügyek elintézésének gyakorlati módjait — *jogbiztonságot nyujt tehát a polgárnak e kérdések zilált területén,* amit különösen fontosnak kell tartanunk.

A törvények alapján készült egyszerü, szabatos és világos tájékoztató, áttekinthetőségénél fogva ki-

tőség kérdésével, leszögezi a *hallgatólagos illetőséghez* szükséges feltételeket, ismerteti a *trianoni változás folytán bekövetkezett eshetőségeket* s részletezi az illetőségi bizonyitványhoz szükséghez okmányokat, beszerzési módjukat és a benyujtás helyét is.

„A megélhetésért viaskodó magyar polgárnak — irja munkájának előszavában dr. *Bródy* Ernő — nehéz küzdelmei között fel kell deritenie családi multját, elsárgult papirokat kell kiásnia, vissza kell mlékeznie időpontokra, amelyekről régen elfelejtkezett, vagy sohasem tudott. *Mindenki, aki teheti, aki illetékes, akinek szava van, segitse embertársát ebben a munkában. Pártatlanul, igazságérzettel, emberi jóindulattal, megértő lélekkel kell utbaigazitani a magyar haza hü polgárát.*"

Az eligazitás e fontos munkáját dr. *Bródy* Ernő a maga részéről e

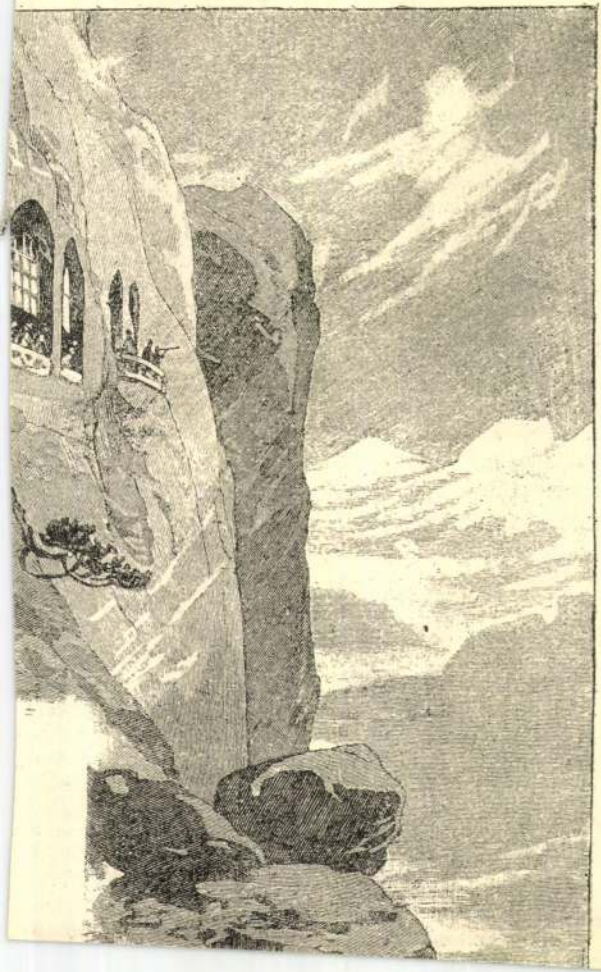

csak heti 10 óra hallgatására vannak kötelezve és részesülnek az egyetemi hallgatók összes jogaiban és kedvezményeiben. Ha valamelyik növendék tanát az egyetemen el nem engedik, azt az intézet A fakultás nemcsak a református, de a többi s felekezetbeli növendéket is fölveszi. Az növendékek teljes ellátást kapnak *évi* sznek mérsékeltebb föltételek is és a díj fizetésétől is fölmentenek. vannak háló-, nappali, olvasó- és k s általában az intézet berendezése Van tornacsarnok, hideg- és meleg központi fütés és világitás Az erdélyi kerület igazgatótanácsa ajánlatá atójául *Kenessey* Bélát, a budapesti ia rendes tanárát választották meg. amodást az érettségi bizonyitványn eologiai vagy egyetemi indexszel együtt kell benyujtani a fakultás igazgatójánál, Kol ott. Szept. 5-én tul el nem fogadnak folyamodás.

Klapka szobra Komáromban. A Klapka komáromi szobrának végrehajtó bizottsága Róna József szobrászszal végleg megkötötte az alkut a szobormű elkészitésére. A művész 1896 okt. 15-ikéig köteles a szobrot felállitani.

Az állat- és növényhonositó társaság május 26-án tartotta közgyülését *Gelléri Szabó* János elnöklete alatt.

A titkári jelentés mindenekelőtt a veszteséget emeli ki, a mely *Xantus* János volt alelnök és *Frivaldszky* János másodelnök halálával érte a társaságot. A társaság a fővárossal kötött szerződést az állatkert területének átengedése iránt további 30 évre megkötötte. Az állatkertnek a földmivelésügyi miniszter 500 frtnyi segélyadományt utalványozott, Budapest főváros 4000 frtot, s egyéb évi segélyben is részesült. A jelentés kiemeli *Serák* Károly állatkerti igazgató eredményes munkásságát. Az állatok számát az elmult évben 443 dbbal szaporitották. Az állatok száma most 1799 darab, 80,089 frt értékben. Bevétel volt 74.304 frt, kiadás 72,896 frt. A folyó évi költségelőirányzatban 63,000 frt bevétellel szemben 65,300 frtnyi kiadás áll. Végül a

Róna József, Leitersdorfer Béla. Pályaművük architekturájának stílusa nem kiforrott, tömegei szertelenek, az arányok tévesek. A művészek maguk is érzik, hogy a főalak csoportja nincs szerves összeköttetésben a hátulsó óriás mérvű és különállóan szobrászilag is diszített építészeti részszel, mert a középcsoportot önállóan, mint emlékművet változatképp a tér közepére is tervezik. Mindazonáltal egyes mellékcsoportoknak szobrászati becse megokolja a pályázati hirdetmény 12. pontjának alkalmazását.

Róna József, Leitersdorfer Béla

Második csoport

Művészet. 1903. 279. l.
(A Erzsébet-emlékmű második pályázata.)

előzve a német festészetet. Mikor későn, 1901-ben a német műkritika is felfedezte, megírta róla: „Dass ein Mann, der das gemalt hat, uns, da herüber im Reich, unbekannt bleiben konnte, will einem nicht einleuchten" s azt is elismerte, hogy fel kellett volna fedeznie, mert odahaza Németországban ebben az időben, ami az impresszionizmust illeti, még nem volt mit felfedezni.

Erejét, intenzitását ez a nagyjelentőségű kép évtizedekig nem tudta kifejteni. Szinyei a korán jöttek kálváriáját járta vele. Münchenben kiállította, ott némi feltűnést keltett ugyan, de korántsem akkorát, mint aminőt megérdemelt volna. Innen a bécsi világkiállításra vitte, hol a bajor csoport keretében került bemutatásra, illetve került volna, ha a megnyitás előtt, rossz akasztása miatt Szinyei el nem viszi. Tíz évvel készülte után, a bécsi

Róna József

l.

Mincs Régiségt-
vatt. VIII. aukc.
1948. máj.
86. l

-alad csoportképe a meisseni porcellánra jellemző szine-
Hátlapján ötsoros orosz felirat. Fekete fakeretben Meis-

estén elől a meisseni Albrechtsburg szines képe. Meissen

lán ibolyaszinben földön alvó angyalpár. Kék kardjegy

n, arany diszitéssel, testén Wedgwood modoru friz.
n 1820 k.

kihajló testén elől szinesen Madonna, VP benyomott

szines porcellán-szobrocska, jobb kezében harsona, bal
HAAS. IN. SCHLAGENWALD. 1838.

nes és arany diszitéssel. Oldalán ovális keretben szines
Fischer). Cseh 1840 k.

, szines és arany virágokkal, kék jegy. Elbogen 1825 k.

eres testén zöld alapon, ovális arany keretekben szépia
any S jeggyel. Schlagenwald 1820 k.

Róna József

Művészi Ipar

1891. 69. l.

70. l

culla dell'arte cristiana, nella terra promessa della pittura decorativa: a Roma; solo ai grandi spettava quest'onore. Ebbe più fama in vita che dopo morto: i posteri lo dimenticarono presto. Grandi lavori famosi non sono legati al suo nome. Se si corresse delle deficienze tecniche della sua arte giovanile, se riuscì a formarsi uno stile suo personale, non raggiunse però mai grandi altezze, ed anche nella maturità dell'arte sua ebbe momenti deboli. La sicurezza del disegno e della composizione qualche volta vacillano, qua e là s'irrigidisce in monotono schema la sua decorazione individuale, ma anche in tali casi ci compensa il suo gusto, la chiara concezione decorativa, l'idea unita nella forma, la leggerezza dei colori, la profonda e sincera devozione che illumina le sue figure. L'effetto decorativo, la qualità artistica delle sue opere possono essere differenti, ma esprimono però sempre chiaramente il contenuto religioso, richiamano l'anima del fedele alla devozione.

Non fu un grande innovatore. Stava sul ponte che unisce due epoche. La sua arte poggia sull'arte barocca, egli è ancora

Róna József

Róna József: Savoyai Jenő herceg lovasszobra a Várpalota előtt
Róna Giuseppe: Statua equestre di Eugenio di Savoia innanzi al Palazzo Reale

sét kéri, azután a hetven évesnél idősebb magyar képzőmüvészek részére állami nyugdij adományozását és egy sereg más gyakorlati kivánságát fejti ki a müvészeknek. A tisztikar ujra való megválasztásával végződött a közgyűlés.

ta, piár

266

Róna József
Sidló Ferenc

Magyarság 1940. június 10.

— **A Képzőművészek Országos Szövetségének közgyülése.** A művészek nagy érdeklődése közben tartotta meg közgyülését a Fészek-klubban a Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége. Sidló Ferenc társelnök a szövetség elhunyt elnökének, Róna Józsefnek érdemeit méltatta, majd a kormányzó iránt fejezte ki a szövetség hódolatát. Szentgyörgyvári Gyenes Lajos igazgató a szövetség munkásságát ismertette és kiemelte, hogy a szövetség csaknem 100.000 pengőt fordított művészek megsegitésére. Bejelentette, hogy Hóman Bálint miniszter átirata szerint a miniszertanács hozzájárult ahhoz, hogy a posta 100.000 pengő ára feláras bélyeget bocsásson ki a Magyar Képzőművészek Segitő- és Nyugdijintézete céljára. Weiss Fülöp kir. titkos tanácsos 25.000 pengős adományából a szövetség ösztöndijalapot létesitett, amelynek kamataiból évenként két festő, meg egy szobrász 500—500 pengőnyi ösztöndijban részesül. A szövetség memorandumban terjesztette a kultuszminiszter elé javaslatait. Mindenekelőtt a képzőművészeti munkaalkalmak és a velök kapcsolatos művészeti közmunkák megszervezé-

Róna József

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-301

MAR 26

ESTI HÍRLAP

1021

Bessenyei György, az egykori testőr és író szobra eddig a bécsi Collegium Hungaricum udvarát díszítette. Róna József alkotását most hazahozták és a Művelődésügyi Minisztérium a nyíregyházi tanárképző főiskolának ajándékozta. A 16 mázsa súlyú, fehér márványból készült szobrot a főiskola előcsarnokában állították fel.

(MTI foto — Ujlaky felv.)

Bu

Kelle
beszélg
menti
magyar ujságírokkal, tegnap délután, az Ujságíró Klubban rendezett fogadáson. *Maurice Edelman* író és képviselő, a küldöttség vezetője, a többi között elmondotta: *„Hazatérve, Angliába, segítünk majd eloszlatni az önök országáról kialakult régi, romantikus képet, amely tömören így foglalható össze: Magyarország lóháton. A látottak, személyes tapasztalataink alapján felvázoljuk majd otthon az új, az ipari Magyarország képét."*

Az Esti Hírlap munkatársával beszélgetve, *Lady Gammans* konzervatív képviselőnő elmondta, milyen személyes kép alakult ki benne az általa eddig ismeretlen Magyarországról, ahol — noha régi világutazó — most először jár.

— Három dolog tetszik nekem nagyon a magyarokban — mondja —, három olyan dolog, amelyben érzésem szerint hasonlítanak ránk, angolokra. Az első: *bátorságuk.* Ez egész törté-

...ire vazla-
...ltem vele,
...n, meré-
...világot, az
... *kitűnő,*
... *humoruk,*
... *humor-*
érzékük. A harmadik: *nagy lelkesedésük és szeretetük a sport iránt.* A negyedik pedig, ez most, utólag jutott eszembe, a negyedik: *a férfiak maguknál igen jól tudják viselni ruháikat, frizurájukat, nagyon jól öltözöttek.*

Amikor megkérdezzük, hogy asszonyaink, leányaink öltözködéséről nincs-e hasonlóan jó véleménye, azt válaszolja: ***a nők a világon mindenütt igyekeznek jól öltözködni, de a férfiak nem.***

Lady Gammans önmagáról is szól néhány szót. Férje is képviselő volt, az ő oldalán tanult bele a politika mesterségébe, s amikor a lord meghalt, ő jelöltette magát ugyanabban a választókerületben, *London* északi részében, *Hernsey*-ben. Büszke rá, hogy három jelölttel szemben választották meg, immáron másodszor.

Jól érezte magát Budapes-

Érvényét vesztette minden külföldön tartózkodó amerikai állampolgár útlevele

Newyork, január
(A Pest newyorki szerkesztőségének kábeltávirata)

Rendkívüli feltűnést keltett Amerikában a szenátus tengerészeti bizottságának döntése, amely

jóváhagyta a 13.000 tonnás President Harding és hét másik kisebb amerikai személyszállító gőzösnek Norvégia részére történt eladását.

Ezzel az amerikai semlegesség történetében új fedezet nyílt. Noha az amerikai kormány a norvég regiszterbe való átírással egyidőben ki fogja jelenteni, hogy a jövőben ezek a hajók nem állnak amerikai védelem alatt és sorsukhoz hivatalosan nincs köze, tekintve, hogy a hajók Anglia és Amerika között fogják a forgalmat norvég lobogó alatt fenntartani, tulajdonjoguknak negyven százaléka pedig továbbra is az amerikai hajózási társaság kezében marad,

az Egyesült Államok polgárainak magánérdekei rendkívüli arányban belebonyolódtak a háborús eseményekbe.

Az újra megnyíló kongresszusban éppen ezért a teljes elzárkózási politika hívei hangot is fognak adni annak az aggodalmuknak, hogy az események ilyen fejlődése mellett

Amerika nem lesz képes ellenállni annak a veszélynek, hogy belekeveredik a háborúba.

Egyébként politikai körökben az a vélemény uralkodik, hogy a háborúba keveredés aggodalma a legnagyobb gyakorlati akadálya a finnek tényleges megsegítésének, amit az ország hangulata rendkívül szívesen fogadna.

Különleges fontosságot kell tulajdonítani a most életbeléptetett új amerikai útlevélszabályzatnak is. Tekintve, hogy a hadviselő államok kémeinek jelentős része hamisított amerikai útlevelekkel űzi tevékenységét, a kormány rendeletet adott ki, amelynek értelmében

valamennyi külföldön tartózkodó amerikai állampolgár útlevele elveszti érvényét,

s azzal a legközelebbi amerikai konzulátuson köteles jelentkezni. Ott személyazonosságát megállapítják, ujjlenyomatot vesznek róla és új útlevéllel látják el, amelynek érvénye külföldön hat hónapra terjed, s amellyel *nem lehet egyik hadviselő államból a másikba utazni.*

Aigner László

AKORMÁNYZÓ ÚJÉVE

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti:

A kormányzó úr Őfőméltóságánál újév napjának délelőttjén szerencsekívánatainak kifejezése végett megjelent: *József* főherceg úr Ocsászári és Királyi fensége, majd gróf *Teleki* Pál miniszterelnök a *kormány*, gróf *Széchenyi* Bertalan, a felsőház elnöke a felsőház, dr. *Tasnádi* Nagy András, a képviselőház elnöke a képviselőház, vitéz *Bartha* Károly táborszernagy honvédelmi miniszter, *Werth* Henrik gyalogsági tábornok, a vezérkar főnöke és vitéz *Sónyi* Hugó gyalogsági tábornok, a honvédség főparancsnoka a honvédség szerencsekívánatait tolmácsolták.

Déli 12 órakor a kormányzó úr Angelo *Rotta* pápai nunciust fogadta, aki *a diplomáciai testület szerencsekívánatait juttatta kifejezésre*, majd *Karafiáth* Jenő főpolgármester vezetésével a székesfőváros küldöttsége, *Wulff* Olaf nyugalmazott folyamőrvezérfőkapitány és báró *Lukasich* Géza nyugalmazott altábornagy a Mária Terézia-rend nevében, vitéz *Hellebronth* Antal nyugalmazott tüzérségi tábornok a Vitézi Rend nevében, dr. *Töreky* Géza, a Kúria elnöke s végül dr. *Ravasz* László református püspök, dr. *Tasnádi* András és *Szabó* Imre esperes a református egyház nevében tisztelegtek Őfőméltósága előtt.

Tömegesen érkeztek táviratok. Sürgönyöztek eddig: az angol, olasz, norvég, görög, bolgár és román királyok, a Német Birodalom kancellárja, Pál jugoszláv kormányzóherceg, a finn, mexikói köztársaságok elnökei Franco tábornok, Spanyolország államfője, továbbá fejedelmi személyiségek és külföldi követek. Nagy számban jöttek sürgönyök és üdvözlő feliratok az ország társadalmának minden rétegéből, állami méltóságoktól, törvényhatóságoktól, egyesületektől, magánosoktól, földművesektől, munkásoktól.

Amerika nem mond le a békeközvetítésről

840 amerikai közlisztviselő van Moszkva zsoldjában

Newyork, január 2
(A Pest newyorki szerkesztőségének kábeltávirata)

Roosevelt elnök ma üzenetet intéz a kongresszushoz s ebben jólinformált körök tudomása szerint részletesen megemlékezik legutóbbi békeközvetítési kísérleteiről. Amerikai vezető politikai körökben kijelentik, hogy a kísérletek balsikere nem kedvetlenítette el az elnököt, sőt ellenkezőleg: bizakodva úgy döntött, hogy

folytatja az egész amerikai nemzet által helyeselt akcióját a közvetítés lehetőségének megteremtésére.

Éppen ezért lehetségesnek tartják, hogy az elnök üzenetében ismét meg fogja állapítani, hogy Amerika kész résztvenni minden olyan konferencián, amelynek az a célja, hogy békésen rendezze a világ összes vitás kérdéseit.

Ugyanesak a kongresszus új ülésszaka elé kerül az úgynevezett Dies-féle kijelentés, amely az amerikai közhivatalokban helyet foglaló kommunistákról számol be. A bizottságban rendkívül heves vita előzte meg a beterjesztendő szöveg elkészítését:

a jelentés 840 személyt nevez meg, mint akik kommunisták, Moszkvából kapják utasításaikat és mégis amerikai állami hivatalt töltenek be.

A finnek rendkívüli erőfeszítéseket tesznek, hogy a legrövidebb idő alatt repülőgépekhez és hadianyagokhoz jussanak Amerikában. Leszámítva azt a 44 harci gépet, amelyet az amerikai haditengerészet már régebben megrendelt s most a finn kormánynak átengedett,

nem sikerült gyors szállítási időpontot kapniok

sem a repülő-, sem a hadianyaggyáraktól. Valamennyi gyár túl van halmozva az amerikai hadsereg és az angol-francia szövetségesek rendeléseivel.

Aigner László

Újév a városházán

Újév napján délelőtt a főváros vezető főtisztviselői üdvözölték *Szendy* Károly polgármestert és *Karafiáth* Jenő főpolgármestert. A Magyar Élet Keresztény Községi Pártjának küldöttségét dr. *Vályi* Lajos képviselő vezette a polgármester elé. Szendy polgármester az üdvözlésre adott válaszában hangoztatta, hogy nehéz idők várnak ránk. A tömegekben és azokban, akiken tényleg segíteni kell, nem szabad elérhetetlen vágyakat ébreszteni, mert ezzel a felfordulást készítenénk elő.

A párt nevében *Bényi* Károly bizottság tag köszöntötte *Karafiáth* Jenő főpolgármestert, aki hangsúlyozta, hogy az autonómiában rejlő hatalmas erőt ki kell használni úgy, ahogy az nemzetünk érdekében szükséges. *Az autonómiának törhetetlen és meggyőződéses híve.*

Róna József hirtelen meghalt

Képzőművészetünk új esztendeje fölé gyász árnyéka borul: *Róna* József, a legkiválóbb magyar szobrászok egyike, Szilveszter hajnalán elhúnyt. A hetvennyolc éves mestert váratlan szívroham ölte meg. Halálával súlyos veszteség érte egész művészeti életünket, amelynek konzervatív értékei között az elhúnyt művész igen jelentős helyet foglalt el.

Róna József a fejérmegyei Lovasberényben született, 1861-ben. Első iskoláit Bécsben végezte. Majd, amikor 1885-ben megnyerte a berlini Beer-díjat, Rómába ment, ahol minden érdeklődését a renesszánsz művészet tanulmányozása kötötte le. 1886-ban Budapesten telepedett le s *Megszorult faun* című művével elnyerte a Rökk Szilárd díjat. Később Antwerpenben és Párisban kapott aranyérmet.

Műterméből — évtizedek során — egész sereg nagyméretű emlékmű került ki, többek közt a miskolci, szegedi, rozsnyói Kossuth-szobor, a komáromi Klapka-szobor, a gödöllői Erzsébet-szobor s Zrinyi Miklós szobra a Köröndön. De legemlékezetesebb alkotása: Savoyai Eugén várbeli lovasszobra, amellyel kis állami aranyérmet is nyert. Ez a szép barokkstílű szobor szerencsés foglalata Róna minden jellemző művészi kvalitásának s körülbelül a legjobb fővárosi lovasszobor. A nagy állami aranyérmet Róna József egy fafaragványáért, a *József* és *Putifárnéért* kapta. Számos síremléket alkotott s tőle valók a Vígszínház szobrai is. Utolsó műve a szülővárosának készített hősi emlék volt.

Róna József halála osztatlan részvétet keltett az egész magyar művésztársadalomban, ahol az agg kora ellenére is fáradhatatlanul dolgozó mestert rendkívül szerették és nagyrabecsülték. Temetése szerdán délelőtt 11 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben.

RÓNA JÓZSEF SZOBRÁSZMŰVÉSZ

A pesti izr. hitközség és a pesti szent egylet elöljáróságai *Róna* József elhunyt szobrászművészt saját halottjuknak tekintik és a temetésen a felekezet nevében *Stern* Samu, a pesti izr. hitközség és a Magyar Izraeliták Országos Irodájának elnöke fogja búcsúztatni.

Újra diadalmas magyar film!
BERCSÉNYI HUSZÁROK
Békebeli romantika! * Az úri magyar élet filmje!
Csortos, Makay, Szeleczky, Szilassy, Vaszary, Mihályfy

SPORT

A futballkormánybiztos azonnali hatállyal felmondott Kenyeres Árpád főtitkárnak

Dr. Gidófalvy Pál, a Magyar Labdarúgó Szövetség miniszteri biztosa levelet küldött Kenyeres Árpád országos főtitkárnak s a levélben közölte vele, hogy az MLSz-nél viselt főtitkári állását december 30-ával azonnali hatállyal felmondja. Kenyeres Árpád főtitkártól a szövetségi iratokat és értékeket szombaton délután 2 órakor a miniszteri biztos megbízásából Vághy Kálmán főtitkár és Gálffy András, a Játékvezetők Testülete főtitkára átvette. Ezzel kapcsolatban az MLSz-ben megszűnt a szolgálati viszonya 1939 december 30-ával Elek Tivadar könyvelőnek és a Játékvezetők Testületében Korányi Sándor tisztviselőnek.

A Ferencváros újév napján 2:2 arányban döntetlenül mérkőzött az isztanbuli válogatottal

A Kispest vereséget szenvedett a WSC csapatától

Szombaton kezdte meg törökországi vendégszereplését a *Ferencváros* labdarúgócsapata. Az együttes 5:3 (2:3) arányban vereséget szenvedett az *isztanbuli válogatottól*. Vasárnap játszotta a Ferencváros második mérkőzését és ezúttal 3:1 (3:1) arányban győzött az *isztanbuli B. válogatott ellen.*

A Ferencváros újév napján újból mérkőzött az isztanbuli válogatott együttessel és 2:2 arányban döntetlenül játszott. Az első félidőben a Ferencváros vezetett 1:0-ra. A gólokat dr. *Sárosi* és *Sárosi* III. lőtte, a mérkőzést viharos szélben játszották, miközben helyenként jégeső seperte végig a pályát.

A *Kispest* labdarúgócsapata *Dornbachban* 2000 néző előtt játszott a *WSC* együttesével. A mérkőzést a bécsi csapat 3:1 (1:0) arányban nyerte. Az *Ujpest FC* túracsapata Eszéken a *Grozs*-gyár együttesével játszott és 1:1 arányban döntetlenül végződött a mérkőzés. Az Ujpest gólját *Kállai* rúgta.

A BKE jéghokki csapata 7:1-re verte a bukaresti együttest

A városligeti Műjégpályán szombaton este mérkőzött az *FTC* jéghokki csapata a bukaresti *FC Rapiddal* és azt fölényes játékkal *6:1 (1:0, 2:1, 3:0)* arányban biztosan verte. A *Rapid* újév napján délben 12 órakor a *Budapesti Korcsolyázó Egylet* csapatával mérkőzött és vereséget szenvedett *7:1 (1:0, 2:0, 4:1)* arányban. A mérkőzésen mindössze 200 néző fagyoskodott. Erős hidegben és fagyasztó szélben folyt le a meccs, amelyet *Emerling* és *Szoviszky* vezetett.

Az első harmad gólját *Miklós* szerezte egyéni játékkal, majd a második harmadban *Gosztonyi* messziről küldött lövése talált utat a hálóba *(2:0)*. A harmad végefelé ismét *Gosztonyi* volt eredményes *(3:0)*. A harmadik harmad első felében *Gosztonyi* ütött újabb gólt *(4:0)*, majd a fordulás után román rohamok következtek, melyeknek során a BKE kapuja előtt támadt kavarodásból *Anastasiu* szépített az eredményen *(4:1)*. Pár perccel később *Miklós* ütött gólt *(5:1)*, nem sokkal később ugyancsak *Miklós* a kapu mögül előre hozott korongot fordulásból vágta a bukarestiek hálójába *(6:1)*. A mérkőzés utolsó gólját *Ott* ütötte *(7:1)*.

SPORT EGY MONDATBAN

A BKE vasárnap reggel a városligeti Műjégpályán rendezte 500 és 1000 méteres összetett versenyét, amelyen Bácskai (1:36.4 p) szerezte meg az elsőséget Hidvégi (1:36.7 p) és Ladányi Gedeon (1:36.8 p) előtt.

—•—

ÚJÉV NAPJÁN játszották Bécsben a Téli Kupa labdarúgó torna döntőjét, amelyen a Rapid 3:1 arányban győzött a Vienna ellen, a harmadik helyet pedig az Admira szerezte meg a Waeker elleni 9:3 arányú győzelmével.

—•—

A SZEGED FC labdarúgó csapata hétfőn 2:1 (0:1) arányban győzött Szabadkán a szabadkai válogatott ellen, vasárnap pedig 4:0 arányú győzelmet aratott a tiszaparti együttes a ZSAK felett.

1940 DECEMBER 1-ÉN lesz a magyar—olasz labdarúgómérkőzés Olaszországban.

Hadijelentés a finn világbajnokokról

A »*National Tiedende*« című finn lap hetenként beszámol arról, hogy a finn atléták és a többi világhíres finn sportolók hol küzdenek mint katonák és milyen eredménnyel.

A két világhíres gerelydobó rekorder, *Nikkanen* és *Jaervinen* a karéliai félszigeten harcol, mint repülő. Velük egy században küzd a két világhíres hosszútávfutó, *Isohollo* és *Salminen*. Az 5000 méteres síkfutás olimpiai bajnoka, *Höckert* és a hosszútávfutó világrekordok tulajdonosa, *Maeki*, mint közkatonák a Ladoga-tó mellett küzdenek az első vonalban.

Kurikkala és *Kartinen*, a sívilágbajnokok különleges sípatrulokat vezetnek, amelyek igen nagy pusztításokat végeznek az oroszok soraiban váratlan rajtaütéseikkel.

Valamennyi sportembert már több ízben kitüntették.

HIREK

Január 2

1916. *A vállalkozó szellem nagyszerű megnyilatkozását látjuk Tatár Imre volt verseci 7. honvédgyalogezredbeli honvéd esetében, aki a 306. honvédgyalogezrednek Rarance körül vivott e napi harcai közben a figyelő- és fülelőszolgálatra volt kirendelve. Figyelőállásában észrevette, hogy az orosz állás felé húzódó, de elhagyott egyik összekötőárokban gyanús mozgolódások folynak. Erre saját kezdeményezéséből nyomban előrekuszott, majd amikor észrevette, hogy az árokban hat fönyi orosz járőr motoszkál, egy kézigránátot dobott közéjük, azután vakmerő elszántsággal az oroszokat egymaga megrohamozta, akik ijedtükben tüstént megadták magukat. Ezért a kiválóan bátor, lelkiismeretes törődömségre mutató és elszántan végrehajtott vitézi tettéért Tatár honvédet a kis ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.*

— Herczeg Ferenc a reviziós mozgalom felvilágosító munkájának szükségességéről. Újév napján *Nagy* Emil volt igazságügyminiszter vezetésével a Magyar Reviziós Liga elnöksége üdvözölte *Herczeg* Ferencet. *Herczeg* Ferenc válaszában hangoztatta, hogy most, midőn egy újabb világégés szakadt reánk, *elsősorban jól felszerelt hadseregre van szükségünk, de emellett folytatnunk kell felvilágosító munkánkat.* A világsajtó tanusága szerint a csehek és más ellenségeink máris megkezdték mérgező munkájukat és a világ közvéleményének félrevezetését. *Az új békekonferenciára tehát úgy hadügyi, mint szellemi téren fel kell készülnünk.*

— A hadirokkantak kedvezményei. A *HONSz* sajtóértekezletet tartott, amelyen a hadigondozottak *járadékrendezésére vonatkozó rendeletet örömmel üdvözölték*, kifejezésre juttatták azonban, hogy a járadékok arányosítását továbbra is szorgalmazzák. Bejelentették az értekezleten, hogy *a hadirokkantak félárú utazási igazolványait* január 1-től a budapesti MÁV üzletvezetőség területén kizárólag a budapesti déli üzletvezetőség fogja kiszolgáltatni (keleti pályaudvaron), Bars-Hont, Nógrád és Pest vármegyék területére a félárú utazási igazolványokat a budapesti északi üzletvezetőség (VI., Teréz-körút 62.) bocsátja rendelkezésre. Jelentették végül, hogy *a biztosított felvidéki és kárpátaljai hadigondozottak jelentkezése megtörtént. 14.933 biztosított jelentkezett.*

— A Rongyos-gárda állt szilveszteri őrséget az Országzászlónál. Szilveszter éjszakáján az ereklyés Országzászlónál a Rongyos-gárda tagjai látták el az őrszolgálatot. Pontosan éjfélkor felvonult zászlaja alatt a Rongyos-gárda százada és felváltotta a fáklyákkal virrasztó régi őrszemeket, majd kürtszó jelezte az újesztendő bekövetkeztét. Ekkor a Rongyos-gárda tagjai elimádkozták a Magyar Hiszekegyet, majd az ereklyés országzászló nagybizottságának elnöksége részéről dr. *Nagy* Iván mondott újesztendei köszöntőbeszédet.

— Gyászrovat. Dr. *Steuer* Györgyné született *Marschall* Ilona 49 éves korában meghalt. Vasárnap délután temették el a katolikus egyház szertartásával a farkasréti temetőben.

— Petőfi-ünnep Kiskőrösön. *Kiskőrösről* jelentik: Kiskőrös közönsége kegyelettel ünnepelte meg Petőfi Sándornak, a város nagy fia születésének *százhetvenedik évfordulóját.* A csikorgó hidegben megszámlálhatatlan sokaság szorongott a költő szülőházának udvarán, ahol az ünnepet tartották. *A szülőház ablakait kivilágították* és a ház homlokzatán egész nap nemzetiszínű lobogó lengett. A társadalmi egyesületek külön-külön is megünnepelték az évfordulót.

— Jól sikerült sütemény örömet szerez az egész családnak. Villanysütőben sütemény, kalács és pecsenye egyaránt szépen, ízletesen sül meg. A villanysütő és tűzhely kiváló használhatóságát mutatják be az Elektromos Művek Honvéd-utcai villamos konyhájában csütörtökön, pénteken délelőtt fél 10 órakor, azonkívül szerdán délután 5 órakor.

Kedves utazóközönségének
B. U. É. K.
Kéktaxi és a Szövetkezeti Taxi
Telefon: 33-33-33.

— Gróf Zichy János a keresztény nemzeti politika »neofitáiról«. A Keresztény Gazdasági Párt újév alkalmából *meleghangú táviratban üdvözölte gróf Zichy János titkos tanácsost, a párt elnökét.* Az üdvözlésre *Zichy* János hosszabb táviratban válaszolt. »Az objektív megállapítás hangján el kell mondanom, — így szól többek között az elnök sürgönye — hogy bizony sokszor meg kellett küzdenünk a politika szeszélyes kedélyhullámzásával, *a politikai divatok felületességével, a politikában gyorsan feltünő és még gyorsabbban eltünő sikerek csábító erejében, a lenyügöző defetizmus pusztításával és a keresztény nemzeti politika neofitáinak nem mindenkor nyugati formában mutatkozó türelmetlenségével és túlzásaival.* Mivel programunk a kereszténységnek és magyarságnak tiszta vizéből táplálkozott, nem kedvetlenedtünk el soha harcainkban.«

— »A tiltott műtétek kérdése.« A Magyor Családvédelmi Szövetség előadássorozatában január 3-án, szerdán délután ½7 órakor dr. *Szádeczky Kardoss* Lajos »*A tiltott műtétek kérdése*« címen előadást tart a szövetség előadótermében. (IX., Üllői-út 11., I. em. 11.)

— Uzdóczy-Zadravecz István püspök újévi beszéde. Újév napján a Társadalmi Egyesületek Szövetségének vezetői üdvözölték *Uzdóczy-Zadravecz* István püspököt, a TESz országos elnökét. Szörtsey József ügyvezető elnök köszöntésére Uzdóczy-Zadravecz István válaszában kijelentette, hogy az a munka, amelyet folytat, minden pártpolitikán felül áll. Külpolitikai szempontból csak bizakodással tekinthetünk a jövő felé.

— Bajtársi találkozó. A volt m. kir. dési 32. honvédgyalogezred volt legénysége és altisztjei rendes havi bajtársi összejövetelüket január 2-án este ½8 órakor tartják a VI., *Hajós*-utca 31. sz. alatt lévő Patz vendéglő külön helyiségében.

A volt m. kir. besztercebányai 16. honvéd és népfelkelő gyalogezred legénységi bajtársai legközelebbi összejövetelüket január 6-án Budapesten, a Kecskeméti Söröző külön termében, IV., *Kecskeméti*-utca 14. este 8 órai kezdettel tartják meg.

A volt cs. és kir. 85-ös gyalogezred bajtársai 1940. évi január hó 7-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor a *Raposa*-féle vendéglő, VII., *Akácfa*-utca 12., különtermében tartja meg a rendes havi találkozóját.

— Két festő, egy szobrász. A *Kossuth Lajos*-utcai műteremben kiállítást rendezett gróf *Degenfeld* Katalin, *Kenedi* Andor festőművész és *M. Kornis* Ilona szobrászművész. *Degenfeld* a krétarajzokban a legerősebb, portréi igen *nagy rutinra vallanak. Kenedi* Andor még bizonytalan, különösen színrakás tekintetében, bár *mély költői elgondolásokkal dolgozik.* Legmeglepőbb *M. Kornis* Ilona tehetsége. Nietzsche-fejei tökéletes, nemcsak intuició, hanem a bátor és biztos technikai tudás tekintetében is. Megváltó-szobra bensőséges lirájával, Beethoven-tanulmánya robusztus erejével tűnik ki. *(b. f.)*

— Rázuhant a csille. Kedden reggel hat órakor az óbudai gázgyárban egy leszakadt csille rázuhant *Szalóky* Sándor 35 éves gyárimunkásra, aki koponyaalapi törést szenvedett. Életveszélyes állapotban volt, amikor a mentők a *Margit*-kórházba vitték.

— Eger a borfogyasztási adó ellen. *Egerből* jelentik: Az egri hegyközségek az ó-év utolsó napján tartotta közgyülését, amelyen erélyes állásfoglalásra került sor a borfogyasztási adóval szemben. A közgyülésen komoly felszólalások hangzottak el, amelyek a borforgalom szabaddátétele érdekében emeltek szót. A közgyülés egyhangúlag elhatározta, hogy körlevél formájában felhívással fordul az ország összes hegyközségeihez és felszólítja őket, hogy csatlakozzanak az egységes mozgalomhoz és felirattal forduljanak a földmüvelésügyi és pénzügyi kormányhoz a borfogyasztási adó eltörlése ügyében. Az egri hegyközség vezetősége reméli, hogy az akciónak sikere lesz és a szőlősgazdaérdekeltségek egyöntetű kérelmére megindulnak a tárgyalások a borfogyasztási adó eltörlése érdekében.

HÍREK

A „TÁRLAT LEGJOBB KÉPE" C. PÁLYÁZAT DÍJAI. A Tavaszi Tárlaton kiállított művekre — épp úgy mint a Téli Tárlaton — öt díjat tűzött ki a *Képzőművészet*, melyeket a közönség ítél oda szavazás útján a legjobb műveknek, míg a jutalmat magát a győztes szavazó nyeri el. A Tavaszi Tárlaton díjaink a következők:

1. A legjobb portré festmény. Jutalom: *Englerth* Emil megfesti a győztes szavazó olajarcképét.
2. A legjobb tájkép. Jutalom: *Körér* Gyula tájképe.
3. A legjobb kompozició. Jutalom: *Vigh* Bertalan festménye.
4. A legjobb szobormű. Jutalom: *Csillag* István megmintázza a győztes szavazó plakett arcmását.
5. Ezt a jutalmat az a szavazó nyeri, — tekintet nélkül arra, hogy hány szavazólappal vett részt a versenyben — aki az első négy díj győztes műveit eltalálta. Jutalom: *Maugsch* Gyula szobra.

Körér Gyula, *Maugsch* Gyula és *Vigh* Bertalan műveinek reprodukciói a Képzőművészet májusi számában jelennek meg, amikor a szavazás eredményét is közöljük. A szavazólapok beküldésének utolsó napja e hónap 25-ike. Az áprilisi szám fedőlapján adjuk a második szavazólapot, mely borítékban küldendő be.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE KÖZGYŰLÉSE. *Wälder* Gyula műépítész elnökletével tartotta meg a *Magyar Képzőművészek Egyesülete* idei tisztujitó közgyűlését. A nagyszámban megjelent művészek *Wälder* Gyulát egyhangúan újból elnöküknek választották, főtitkár pedig *Szödy* Szilárd szobrászművész lett szentgyörgyvári *Gyenes* Lajos festőművésszel szemben. Pénztárossá egyhangúan ismét *Horváth* Béla festőművészt választották. A festőszakosztály választmánya igy alakult meg: Elnök lett *Thúry* Gyula, alelnök *Major* Jenő. Választmányi tagok: *Bacsa* András, *Balló* Ede, *Czencz* János, *Edri* Illés Jenő, *Györffy* István, *Körér* Gyula, *Mérő* István, *Pádly* Aladár, *Romek* Árpád és *Szlányi* Lajos.

A MŰCSARNOK TAVASZI TÁRLATÁNAK DÍJAI. A tavaszi tárlat alkalmából minden évben esedékes az állami nagy aranyérem odaitélése. Az idén azonban a zsüri nem adta ki a nagy aranyérmet, hanem két kis aranyéremre bontotta a nagy díjat és ezeket *Nádler* Róbert festőművésznek és kisfaludi *Stróbl* Zsigmond szobrászművésznek ítélte. A Társulati nagy díjat, 1600 pengőt *Nyilassy* Sándor kapta „Vetésnézők" képére. Az Ipolyi Arnold díjat *Bory* Jenő „Püspökkút" c. szobormüvére, a Lipótvárosi Caszinó díját *Körér* Gyula „A sztár" c. képére, a *Róth* György díjat *Siklódy* Lőrinc Hanzély főhadnagy siremlékére, a Jellinek Géza díjat Heintz Henrik „Angyali üdvözlet" c. festményére, a *Wolfner* Gyula díjat *Lühnsdorf* Károly „Tanúlmányok" c. rajzára, a Halmos Izor kisplasztikai díjat *Martinelli* Jenő „Vizió" cimü szobrára, a Zinner díjat pedig *Horváth* József „Bucsúzás" c. képére adták ki. Kitüntető elismerésben részesültek a következő művészek: *Moldován* Béla, *Istókovics* Kálmán, *Horváth* Béla, *Fried* Pál, *Prohászka* József és dr. *Lux* Kálmán műépitész.

RÓNA JÓZSEF: EGY MŰVÉSZ ELETE. Két reprezentábilis, vászon kötésbe burkolt, pompás kiállitású kötet hagyta el a sajtót e napokban. A két kötetes mű szerzője: *Róna* József, a kiváló szobrászművész. Művészi termelésben és élettapasztalokban gazdag férfiú tárja multját a nagyközönség elé és ez a mult nemcsak a Róna Józsefé, de a magyar művészeté is. Róna József gyermekkora összeesik a modern magyar művészet gyermekkorával. A XIX. század második fele az a hősi korszak, melyben a modern magyar művészet szinte előzmények nélkül, máról-holnapra megalakúl. Ez az időszak bontakozik ki paralell a Róna József izgatóan érdekes élettörténetével együtt abból a műtörténeti regényből, — talán még ez a legtalálóbb meghatározása ennek a nagyszerű munkának, — melyet Róna József csodálatos irói készséggel irt meg. Bámulatos az a plaszticitás, mellyel a jeleneteket az olvasó elé tárja. Mintha csak mintázná őket. Egyes figurái olyan elevenen élnek, hogy szinte letapinthatók. Nincs az a métier-beli iró, aki ne vállalhatná büszkén magáénak a szobrászművész Róna József regényét. Szándékosan nevezzük regénynek, mert az a korrajz és műtörténelem, mely ebben a két kötetben megelevenedik, olyan cselekményre felépitett, fordulatos és izgalmas, akár egy Jack London-regény. A gondosan kiállított könyvet, melynek bővebb ismertetésére még visszatérünk, számos illusztráció diszíti. Megrendelhető a Képzőművészet kiadóhivatalában is.

A DEUTSCHE KUNST UND DEKORATION legujabb száma az Alex. Koch kiadványainak ismert gondos művészi külsejében jelent meg. A gazdagon illusztrált folyóirat német és francia piktorok műveivel ismerteti meg az olvasót.

VIGNALI RÁFAEL HUNGÁRIA MŰÖNTŐJÉBŐL nemsokára kikerül Zala György grandiózus művének, a *Milléniumi emlékmünek* utolsó lovasszobra is. Ez a hatalmas mű, mely párját ritkítja egész Európában, minden egyes darabjával ennek a kiváló műhelynek nagyszerű képességeit dicséri.

A szerkesztésért felelős: Dr. Gyöngyösi Nándor
A kiadásért felelős: földvári Dr. Nagy Jenő
Tevan Nyomda és Könyvkiadóvállalat Békéscsaba

kitünő minőségü
Meinl-főzelék dobozban teljesen pótolja a friss főzeléket!

Képzőművészet
1929. 19. 7.

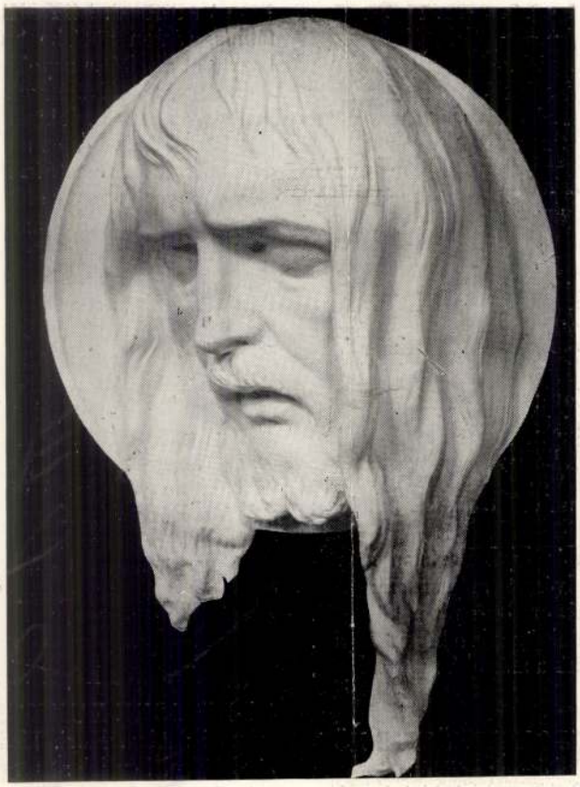

SCHMIEDMANN LÁSZLÓ: KRISZTUS FEJ. Dr. Pálfi Lajos úr tulajdona

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

liefjai és *Vass* Jánosnak (Székesfehérvár) két római stílusban tartott oltártervezete. A kiemeltek mellett még sokan vannak, akik méltatást érdemelnének, de ezt a helyszűke nem engedi.

A díjazás húsvét másodnapján történt meg a következő eredménnyel: Aranyérmet nyert *Kovács* Jenő József (Kaposvár) az „Utolsó út" c. kompozíciójára; a nagy ezüst plaketten hárman osztoztak: *Wágner* Géza (Siófok), *Vass* Béla (Szombathely) és *Fetter* Károly (Dombóvár). Ezüst érmet nyertek: *Wallacher* László (Szekszárd), *Pazsitzky* Sándor (Kaposvár), *Magasi Németh* Gábor (Esztergom). Bronz érmet nyertek: *Hessky* Iván (Tata), *Dabasi Kováts* Gyula (Pécs), *Soós* István (Kaposvár), *Marczell* György (Dombóvár) és *Dobó* Sándor (Kaposvár). Oklevéleket nyertek: *Farkas* Klára (Kaposvár), *Szentes* Béla (Kaposvár), *Ágoston* Venczel (Baja), *Kerekes* János (Székesfehérvár), *Lovrits* Kálmán (Kaposvár) és *Márton* Jakab (Székesfehérvár). Versenyen kívül állnak *Bacskay* Béla (Kaposvár) és *Éber* Sándor (Baja) már régebben beérkezett művészek; továbbá *Hortobágyi* Ágost a tárlat rendezésén h. elnöke saját kívánságára és *Sassné Farkas* Böske, ki bemutatott képeivel már több helyen szerepelt.

A dunántúli művészek szövetkezése olyan jelenség, mely az elhagyott vidék ébredését jelenti s nemzeti szempontból is elismerést és dicséretet érdemel.

MISKOLC. *Városközi kiállítás.* Nagyméretű és érdekes kiállítás nyílik meg Miskolcon május 26-ikán a dunáninneni városok kongresszusa alkalmából. Ezen a kiállításon a miskolci művészeken kívül részt vesznek: Debrecen, Nriregyháza, Kecskemét, Szolnok és Szeged városának művészei is. Ezt a nagyszabású tárlatot megelőzően nyílik meg májás 1-én a Lévay-Egyesület kiállítása.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY. *A Hetek kiállítása.* Hét festő- és szobrászművész, akiknek személyes kapcsolataik vannak Hódmezővásárhely városával, elhatározták, hogy rendszeresen kiállítást fognak rendezni a képzőművészeti kultúra népszerüsítése érdekében ebben a nagy alföldi városban. Az első ilyen kiállítás most nyílt meg az egész város intelligenciájának nagy érdeklődése mellett. A kiállítók: *Rudnay* Gyula, *Tornyay* János, vitéz *Darvassy* István, *Barkász* Lajos, *Pogány* Ferenc, *Pásztor* János és *Kallós* Ede, valamennyien jól ismert nevei a magyar képzőművészetnek.

EGER. *Egyházművészeti kiállítás* nyílt meg Egerben a *Szövetség* művészcsoport rendezésében. A magas nivójú kiállítást *Szmrecsányi* Lajos egri püspök nyitotta meg nagy feltünést keltett beszédben. A kiállító művészek közül *Horvai* szobrászművész, a társaság elnöke és *Kampis* János festőművész, igazgató jelentek meg a vernissageon.

A KÉPZŐMŰVÉSZEK SEGÍTŐBIZOTTSÁGÁNAK MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

VENUS SZÜLETÉSE. VÁZLAT. BRONZ RÓNA JÓZSEF SZOBORMŰVE

logusuk illusztrációi közé is csak oly képeket vettek fel, amelyek az illető nép vagy hely nemzeti karakterét tükrözték vissza. Ez a faji különbség a művészetben tehát, amelyet úgy hívunk, hogy nemzeti művészet és amely már eddig is létezett, lehetséges, hogy ujólag sem túlságos barátságosan fog jelentkezni, de még inkább elő fog mozdítani egy olyan körülményt amit lényegében ismét csak szívből helyeselhetünk, a nemzeti művészetek eszméjének valódi felismerését, korának ragyogását és a nemzeti művészetek kölcsönhatásának szeparálását, még oly esetben is, ha azok akik azt aktiv gyakorolják a mesterségbeli részt (technikát) oly nemzet iskoláján szerezték, amelynek művészetétől most magukat teljesen abszorbeálni akarják.

Az az érdekcsoport tehát, amely jelenleg a szlávság összgondolatát szolgálja, azt a kérdést, amelyet a legnagyobb valószinűség szerint fegyverrel nem fog tudni diadalra vinni, a kultúra illetve a művészet terén akarja győzelemhez segíteni.

A szláv művészet (értve ezalatt főleg a modern orosz művészetet) már eddig is oly sikereket ért el, amely bennünket magyarokat a jövendő elsőbbsége kérdésében komolyan gondolkozóba ejthet. Ugyanis a művészet versenyterén ezentúl csak oly népek jöhetnek számításba, akiknek kincsesbányájuk még kellő tarlammal van megtöltve. Azok a nyugati népek, amelyek eddig e téren vezető szerepet játszottak, kell hogy kiejtsék a kezökből vezérszerepüket. Az emberiség mindig újat és újat akar. A nyugatiak ezt az újat már nem produkálhatják. Vagy ismételgetni fogják magukat, vagy csak külsőségekhez fognak tapadni. A művészetben tehát újabban csak három fiatal nép jöhet számításba: a finnek, a szlávok (lengyelek, oroszok) és a magyarok. Mind a három faj a népi körülményekben árul el valami közösséget egymással. Mérlegeljük a helyzetet: mily szerepet tölthetünk be az új politikai alakulatok után a művészeti világversenyben?

Művészet 1914

A KÉPZŐMŰVÉSZEK
SEGÍTŐBIZOTTSÁGÁNAK
MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

SZÁZADOS FA
DEÁK-EBNER LAJOS
FESTMÉNYE

Első sorban azt is meg kell állapítanunk, hogy nekünk magyaroknak igenis van oly művészetünk, amely nemzeti sajátosságainkat zárt alakban érvényre tudja juttatni, amely lényegében különbözik más népek művészetétől, amelyet tehát speciálisan magyarnak nevezhetünk. E megállapításhoz ugyan ezúttal reflexiókat kell fűznöm. A magyarság eddigi szereplése nagy külföldi nemzetközi kiállításokon nem volt általánosan döntő hatású. Oka pedig az, hogy a gyüjtemények összeállítása lényegében különbözött a fentebbi megállapítástól. Túlnyomó részben oly műveket válogattak össze, amelyek a tipikus művek előnyös szereplését lerontva más nemzetek javára billentették le mérlegüket. Itt újra rá kell mutatnom mindarra, amiket már pár év óta irok külföldi kiállításokról szóló beszámolóimban.

Nekünk most végre komoly eshetőségeink vannak, hogy a legközelebbi művészeti világtornából győzelmesen kerülünk ki. A legkomolyabb ellenfeleink a szlávok itt is, akik utóbbi időben valami egész különleges művészettel kisérletezgetnek. De a világversenybe most a politika is bele fog játszani. A szláv művészet iránt való szimpátia helyébe mint érzelmi momentum a magyar szimpátia kerül nagy nyugati szövetségesünknél. A helyzet tehát a mi javunkra kezd alakulni és dőreség lenne ezt a helyzetet ki nem használni, Csak érteni kell a módját. Ez a mód pedig főleg abban áll, hogy a jövőben rendezendő külföldi magyar művészeti kiállítások anyagát nagy körültekintéssel kell megválogatni. Részletezzük a helyzetet. A jövőben kell, hogy főszerepet játszon az elmélyedéssel járó ambició, amely művészeinket magasabbrendű művek megalkotására és nem könnyű sikerek hajhászására vagy vásári portéka készítésére ösztönözze. A siker fele pedig a nemzeti karakterben: a kizárólagos magyarságban fog rejleni. Ez az amit nem győzhetünk eléggé szem előtt tartani és hangsúlyozni, mert főfeltétel, hogy a műalkotásokban a nemzet egyénisége tükröződjék vissza, még pedig az «el nem használt frisseség és erő, amely kultivált ízléssel párosul» és amelyet már feljebb is kiemeltem, az a formanyelv amely a nép pszihológiájából merítse kincseit; az a

HÍREK

A „TÁRLAT LEGJOBB KÉPE" C. PÁLYÁZAT DÍJAI. A Tavaszi Tárlaton kiállított művekre — épp úgy mint a Téli Tárlaton — öt díjat tűzött ki a *Képzőművészet*, melyeket a közönség ítélő oda szavazás útján a legjobb műveknek, míg a jutalmat magát a győztes szavazó nyeri el. A Tavaszi Tárlaton díjaink a következők:

1. A legjobb portré festmény. Jutalom: *Englerth* Emil megfesti a győztes szavazó olajarcképét.
2. A legjobb tájkép. Jutalom: *Körér* Gyula tájképe.
3. A legjobb kompozició. Jutalom: *Vigh* Bertalan festménye.
4. A legjobb szobormű. Jutalom: *Csillag* István megmintázza a győztes szavazó plakett arcmását.
5. Ezt a jutalmat az a szavazó nyeri, — tekintet nélkül arra, hogy hány szavazólappal vett részt a versenyben — aki az első négy díj győztes műveit eltalálta. Jutalom: *Maugsch* Gyula szobra.

Körér Gyula, *Maugsch* Gyula és *Vigh* Bertalan műveinek reprodukciói a Képzőművészet májusi számában jelennek meg, amikor a szavazás eredményét is közöljük. A szavazólapok beküldésének utolsó napja e hónap 25-ike. Az áprilisi szám fedőlapján adjuk a második szavazólapot, mely borítékban küldendő be.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE KÖZGYŰLÉSE. *Wälder* Gyula műépítész elnökletével tartotta meg a *Magyar Képzőművészek Egyesülete* idei tisztujító közgyűlését. A nagyszámban megjelent művészek *Wälder* Gyulát egyhangúan újból elnöküknek választották, főtitkár pedig *Szödy* Szilárd szobrászművész lett szentgyörgyvári *Gyenes* Lajos festőművésszel szemben. Pénztárossá egyhangúan ismét *Horváth* Béla festőművészt választották. A festőszakosztály választmánya igy alakúlt meg: Elnök lett *Thúry* Gyula, alelnök *Major* Jenő. Választmányi tagok: *Bacsa* András, *Balló* Ede, *Czenez* János, *Edri* Illés Jenő, *Györffy* István, *Körér* Gyula, *Mérő* István, *Pádly* Aladár, *Romek* Árpád és *Szlányi* Lajos.

A MŰCSARNOK TAVASZI TÁRLATÁNAK DÍJAI. A tavaszi tárlat alkalmából minden évben esedékes az állami nagy aranyérem odaítélése. Az idén azonban a zsüri nem adta ki a nagy aranyérmet, hanem két kis aranyéremre bontotta a nagy díjat és ezeket *Nádler* Róbert festőművésznek és kisfaludi *Stróbl* Zsigmond szobrászművésznek ítélte. A Társulati nagy díjat, 1600 pengőt *Nyilassy* Sándor kapta „Vetésnézők" képére. Az Ipolyi Arnold díjat *Bory* Jenő „Püspökkút" c. szoborművére, a Lipótvárosi Casinó díját *Körér* Gyula „A sztár" c. képére, a *Róth* György díjat *Siklódy* Lőrinc Hanzély főhadnagy siremlékére, a Jellinek Géza díjat Heintz Henrik „Angyali üdvözlet" c. festményére, a *Wolfner* Gyula díjat *Lühnsdorf* Károly „Tanúlmányok" c. rajzára, a Halmos Izor kisplasztikai díjat *Martinelli* Jenő „Vizió" cimű szobrára, a Zinner díjat pedig *Horváth* József „Bucsúzás" c. képére adták ki. Kitüntető elismerésben részesültek a következő művészek: *Moldován* Béla, *Istókovics* Kálmán, *Horváth* Béla, *Fried* Pál, *Prohászka* József és dr. *Lux* Kálmán műépítész.

RÓNA JÓZSEF: EGY MŰVÉSZ ELETE. Két reprezentábilis, vászon kötésbe burkolt, pompás kiállítású kötet hagyta el a sajtót e napokban. A két kötetes mű szerzője: *Róna* József, a kiváló szobrászművész. Művészi termelésben és élettapasztalokban gazdag férfiú tárja multját a nagyközönség elé és ez a mult nemcsak a Róna Józsefé, de a magyar művészeté is. Róna József gyermekkora összeesik a modern magyar művészet gyermekkorával. A XIX. század második fele az a hősi korszak, melyben a modern magyar művészet szinte előzmények nélkül, máról-holnapra megalakúl. Ez az időszak bontakozik ki paralell a Róna József izgatóan érdekes élettörténetével együtt abból a műtörténeti regényből, — talán még ez a legtalálóbb meghatározása ennek a nagyszerű munkának, — melyet Róna József csodálatos írói készséggel irt meg. Bámulatos az a plaszticitás, mellyel a jeleneteket az olvasó elé tárja. Mintha csak mintázná őket. Egyes figurái olyan elevenen élnek, hogy szinte letapinthatók. Nincs az a métier-beli iró, aki ne vállalhatná büszkén magáénak a szobrászművész Róna József regényét. Szándékosan nevezzük regénynek, mert az a korrajz és műtörténelem, mely ebben a két kötetben megelevenedik, olyan cselekményre felépített, fordulatos és izgalmas, akár egy Jack London-regény. A gondosan kiállított könyvet, melynek bővebb ismertetésére még visszatérünk, számos illusztráció diszíti. Megrendelhető a Képzőművészet kiadóhivatalában is.

A DEUTSCHE KUNST UND DEKORATION legujabb száma az Alex. Koch kiadványainak ismert gondos művészi külsejében jelent meg. A gazdagon illusztrált folyóirat német és francia piktorok műveivel ismerteti meg az olvasót.

VIGNALI RÁFAEL HUNGÁRIA MŰÖNTŐJÉBŐL nemsokára kikerül Zala György grandiózus művének, a *Milleniumi emlékmünek* utolsó lovasszobra is. Ez a hatalmas mű, mely párját ritkitja egész Európában, minden egyes darabjával ennek a kiváló műhelynek nagyszerű képességeit dicséri.

A szerkesztésért felelős: Dr. Gyöngyösi Nándor
A kiadásért felelős: Földvári Dr. Nagy Jenő
Tevan Nyomda és Könyvkiadóvállalat Békéscsaba

kitünő minőségü
Meinl-főzelék dobozban teljesen pótolja a friss főzeléket!

Képzőművészet
1929. 19. 7.

SCHMIEDMANN LÁSZLÓ: KRISZTUS FEJ. Dr. Pálfi Lajos úr tulajdona

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

liefjai és *Vass* Jánosnak (Székesfehérvár) két római stílusban tartott oltártervezete. A kiemeltek mellett még sokan vannak, akik méltatást érdemelnének, de ezt a helyszűke nem engedi.

A díjazás húsvét másodnapján történt meg a következő eredménnyel: Aranyérmet nyert *Kovács* Jenő József (Kaposvár) az „Utolsó út" c. kompoziciójára; a nagy ezüst plaketten hárman osztoztak: *Wágner* Géza (Siófok), *Vass* Béla (Szombathely) és *Fetter* Károly (Dombóvár). Ezüst érmet nyertek: *Wallacher* László (Szekszárd), *Pazsitzky* Sándor (Kaposvár), *Magasi Németh* Gábor (Esztergom). Bronz érmet nyertek: *Hessky* Iván (Tata), *Dabasi Kováts* Gyula (Pécs), *Soós* István (Kaposvár), *Marczell* György (Dombóvár) és *Dobó* Sándor (Kaposvár). Oklevéleket nyertek: *Farkas* Klára (Kaposvár), *Szentes* Béla (Kaposvár), *Ágoston* Venczel (Baja), *Kerekes* János (Székesfehérvár), *Lovrits* Kálmán (Kaposvár) és *Márton* Jakab (Székesfehérvár). Versenyen kívül állnak *Bacskay* Béla (Kaposvár) és *Éber* Sándor (Baja) már régebben beérkezett művészek; továbbá *Hortobágyi* Ágost a tárlat rendezésén h. elnöke saját kívánságára és *Sassné Farkas* Böske, ki bemutatott képeivel már több helyen szerepelt.

A dunántúli művészek szövetkezése olyan jelenség, mely az elhagyott vidék ébredését jelenti s nemzeti szempontból is elismerést és dicséretet érdemel.

MISKOLC. *Városközi kiállítás.* Nagyméretű és érdekes kiállítás nyílik meg Miskolcon május 26-ikán a dunáninneni városok kongresszusa alkalmából. Ezen a kiállításon a miskolci művészeken kívül részt vesznek: Debrecen, Nyíregyháza, Kecskemét, Szolnok és Szeged városának művészei is. Ezt a nagyszabású tárlatot megelőzően nyílik meg május 1-én a Lévay-Egyesület kiállítása.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY. *A Hetek kiállítása.* Hét festő- és szobrászművész, akiknek személyes kapcsolataik vannak Hódmezővásárhely városával, elhatározták, hogy rendszeresen kiállítást fognak rendezni a képzőművészeti kultúra népszerűsítése érdekében ebben a nagy alföldi városban. Az első ilyen kiállítás most nyílt meg az egész város intelligenciájának nagy érdeklődése mellett. A kiállítók: *Rudnay* Gyula, *Tornyay* János, vitéz *Darvassy* István, *Barkász* Lajos, *Pogány* Ferenc, *Pásztor* János és *Kallós* Ede, valamennyien jól ismert nevei a magyar képzőművészetnek.

EGER. *Egyházművészeti kiállítás* nyílt meg Egerben a *Szövetség* művészcsoport rendezésében. A magas nivójú kiállítást *Szmrecsányi* Lajos egri püspök nyitotta meg nagy feltűnést keltett beszédben. A kiállító művészek közül *Horvai* szobrászművész, a társaság elnöke és *Kampis* János festőművész, igazgató jelentek meg a vernissageon.

SAVOYAI JENŐ HERCEG
LOVAS SZOBRA.

RÓNA JÓZSEF MINTÁJA UTÁN ÖNTÖTTE
BESCHORNER ÉRCZÖNTŐDÉJE BUDAPESTEN.

Magyar Iparművészet
1903.

A KERTI HÁZ DUNAFELŐLI HOMLOKZATA.

A FAMUNKÁT KÉSZÍTETTE NEUSCHLOSS KÁROLY ÉS FIA.

234 RÓNA JÓZSEF

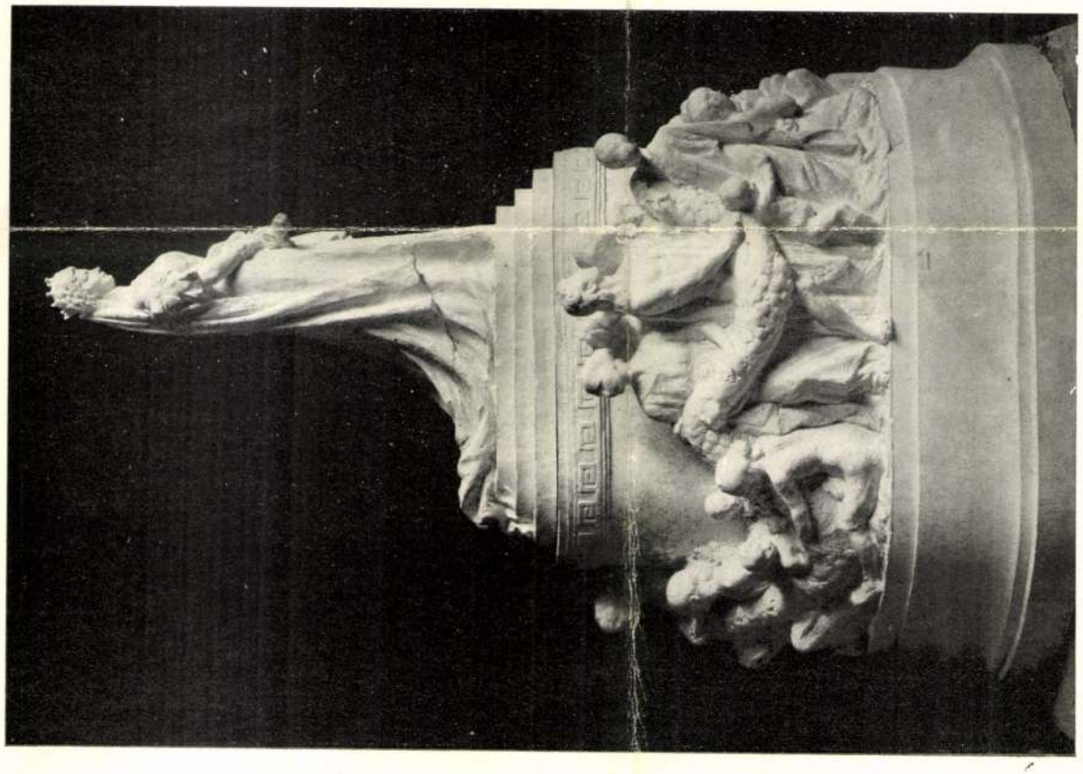

233

233—234. I. díj 6000 K.

233—234. I. Preis.

230 és

231 l

Magyar Iparmuvészet

1916.

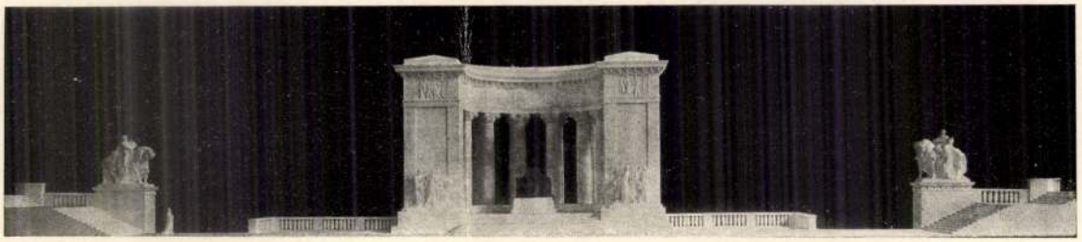

235

ZALA
GYÖRGY
SZOBRÁSZ,
HIKISCH
REZSŐ
ÉPÍTÉSZ

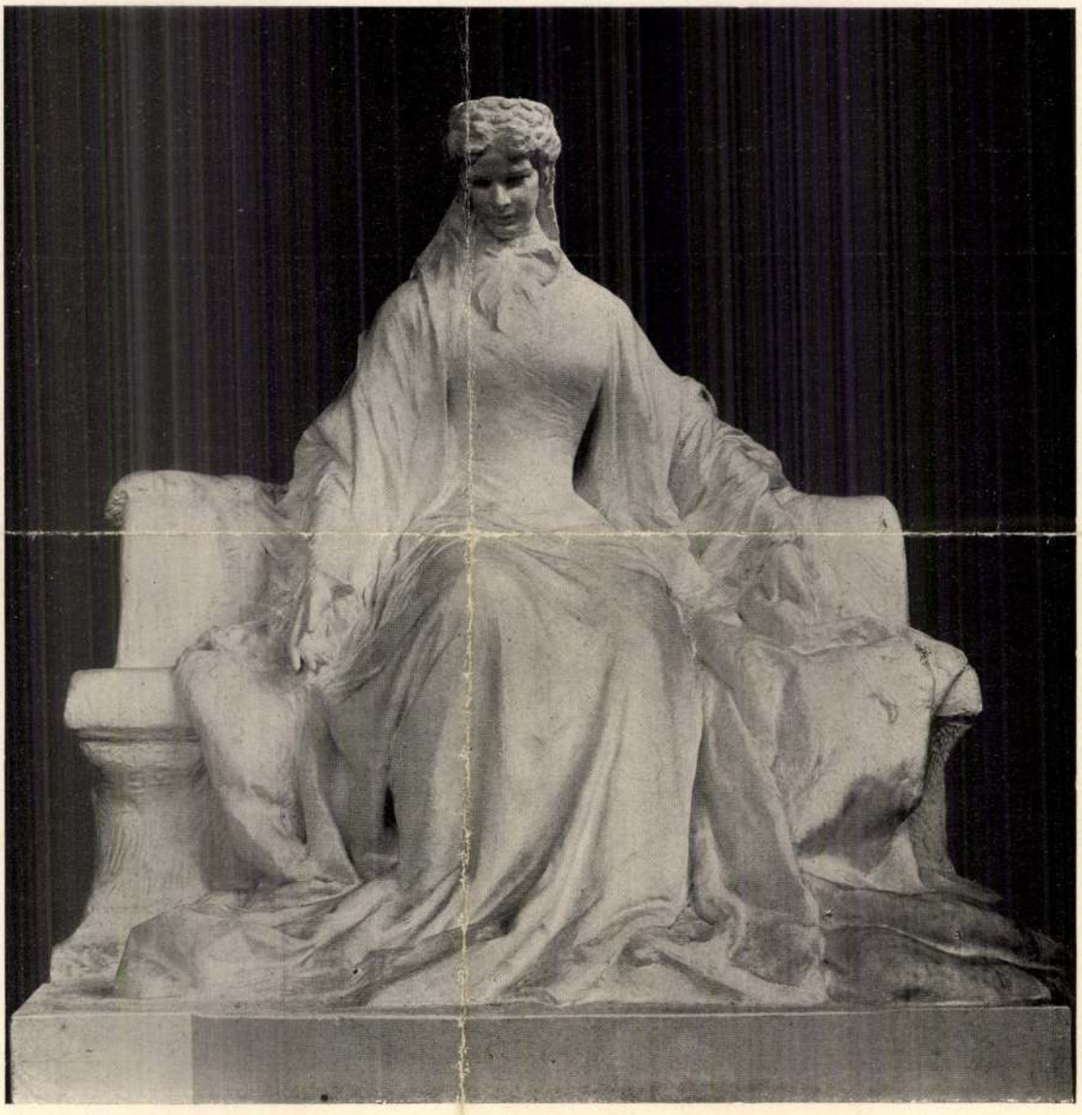

236

235—236. I. díj 6000 K. Várhegyi megoldás.

235—236. I. Preis. Geplant an dem Festungshügel.

mult színházi évadban 40.000 kombinált bérltottak az üzemi dolgoenkívül külön bérletetott az Operaház. A ndszer sikerének az egyetlen szépséghibája, bérletgyüjtés későn inkáig elhúzódott és enetkezlében egyes béregóriákban csak noen, sőt decemberben r az első előadásokra. on okulva, a küszöbönnházi szezon közönzését most idejében be. A Színházi Körvező Iroda az idén Fővárosi Tanács néposztályának fennhalá tartozó intézményti ki tevékenységét. is indult a nagyarágalom az új színházi leteinek elhelyezésére. zés kizárólag az üzeozók tömegei felé irá-

EZER KOMBINÁLT BÉRLET

ből ítélve; idén a talényegesen több komínházbérletet igényelgozóink. A fokozott snek megfelelően, leg000 kombinált színelhelyezésére lehet . Most is, mint a tadban, ötféle kombiet kerül forgalomba.

számu bérlet keretéOperaház 4, a Madách 3, az Ifjúsági Színház törő Színház 1 előujt 56—160 forintig érleti áron.

zámu bérlet az Operaa Városi Színházban dő 4, a Nemzeti Színház 3, a Honvéd Színház 2, a Vidám Színpad 1 előadására érvényes és 48—148 forintba kerül.

A 3. számu kombinált bérlet az Operettszínház 3, a Nemzeti Színház 2, a Vidám Színpad 2, az Ifjúsági Színház 2, a Bábszínház 1 előadására érvényes. Ez a sorozat 44—132 forintba kerül.

A 4. számu bérletben a Nemzeti Színház 3, a Katona József Színház 3, a Fővárosi Vígszínház 3, a Honvéd Színház 1 előadást nyujt 68—148 forintért.

Végül az 5. számu csoportosítás keretében az Operett Színház 3, a Madách Színház 3, a Katona József Színház 2, az Ifjúsági Színház és a Vidám Színház 1—1 előadása tekinthető meg 52—140 forintért.

Egy-egy kombinált bérlet tehát 10—10 előadásra érvényes, a bérlet ára pedig átlag 35 százalékkal olcsóbb, mint a színházak napi ára. A bérleti összeg 8 havi egyenlő részletben is fizethető. A 6 forinton aluli helyekre nem terjednek ki a bérletek. A bérleteket most is nemzeti színészetünk nagyjairól nevezik el. A díjrészletek befizetésének megkönnyítésére minden bérlethez hozzáfüzik a csekkbefizetőlapokat és a posta a bérlet megfelelő havi szelvényének lebélyegzésével igazolja a részlet befizetését. A 10 bérleti előadáson felül minden bérlettulajdonos további 3 előadást tekinthet meg ugyancsak 35 százalék kedvezménnyel, a bérletfüzethez csatolt utalványlapok felhasználásával. Ezeket az utalványokat az Opera-

s- és apróhirdetések

díjszabása forintban

	Köznap	Vasár- és ünnepnap		
		Csak vidék	Csak Bpest	Összes példány
ird. sént	0.60	1.40	1.40	1.80
les sav.	1.—	2.20	2.20	2.50
tés ént	1.20	2.60	2.60	3.—

kisebb hirdetés 10 szó. — Az első és minden vastagon szedett őnek számit. — Telefonszám betüvel = 4 szó — Álláskeresők- engedmény — Szombaton a vasárnapra feladott kis- és apró ek után 25% felárat számitunk — Közhasználatú szavak rövidítéseinek a togát fenntartjuk magunknak.

osztály: V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34. Telefon: 125—340 — a hirdetési dijat csekken (61.080. sz.), vagy postautalványon küldhetik be.

rendezés

Bútor

ny. vasbútor. tőszág gyerlegolcsóbban. vállal. Prohász- Jenő-utca 46.

ORÉRT.

prért. ruháért bbet fizet NGISSER

—776

kétszemélyes marhabőrgar. telek. renoválás. tisztítás. rnitosnál. Sem tca hét.

hálók kom. szobák. úriegyes bútominőségben, kedvezménnyel atók. Akácfa- Gelsei

bútorainak adok száraz ban bérhozzá- 180—517.

barokk komoba komplett! vebbet 189-456 5-ig.

N, JÖVÖK

gyeszem TORÁT. BÚTORÁT IS RUHÁIT.

-212

rt. íróasztalozekrényt vennillen is. Tel.:

rendezés úi sürgősen áky-utca 17.

szoba kétszeam évvel daraeladó. Rákó- I. 4 Adler.

kétszemémié. garnitúés rendelé- y-utca harKárpitos.

Kombináltak, hálók olcsón. Székely bútorüzlet. Bajcsy-Zsilinszky-út negyvenhárom.

Költözés miatt leszállított árakon vállalok elsőosztályú pólanyagmentes rendelési munkákat. Kárusitom fizetési kedvezménnyel egy és kétszemélyes rekamiékat, szelőnokat, garnitúrákat. Király-utca 70 (helyen) Vida kárpitos.

Jóminőségű kétszemélyes patent rekamié, foteli és székek eladók. — József-u. 7. pincében.

HÍVÁSRA

BÚTORT. RUHÁT. VARRÓGÉPET VESZEK.

T. 225-199

Kétszemélyes rekamié ebédával két fotel négy székkel 3300.— Rendelésre iótállással. Rákóczi-tér 11. Kárpitosnál.

Kétszemélyes rekamié, 2 fotel, 2 székkel olcsón eladó. Práter-utca 16. Pince.

Kétrészes kombinált szekrény, prima kisipari munka eladó. Erkel-utca 20. udvarban Bútorüzlet. Üllői-út sarok.

Kétszemélyes rekamié tömördió. Garnitúrák is. Gyönyörű kisipari munka garanc ával. Saját érdekében nézze meg! Noszkay kárpitosmester. Rökk Szilárd-utca 23.

Kétszemélyes egyszemélyes rekamié, fotelágy olcsón eladó. Üllői-út 65. Kárpitos.

Kétszemélyes rekamié és könyves polc eladó. Mérleg-utca 10. Asztalos.

Kettőszemélyes ebedás patent rekamié szövethuzattal eladó. Podmaniczky-utca 67. Kádár.

Magas áron veszek BÚTORT, RUHÁT T. 493-051

Műbútorok: Barokk szekrény, fotelok, asztal, márkás hálók, kombináltak, úriszobák. — Egyes darabok, konyha. Rendkivül jutányosan. Király-utca százegy. — Hádel.

Rekamiék, különfélék, jó kisipari munka, olcsón. Zichy Jenő-utca harminchárom. Kárpitosnál.

Sürgősen eladó kombinált szekrény, sublódok, rekamiék, fotelek, székek, asztalok. Mendelsohn. Pozsonyi-út 21.

Sürgősen olcsón eladó használt kombinált szekrény, háromajtós szekrény és egyszemélyes kanapé rekamié. Bognár. Sziget-u. 19/b.

Uibútorok Sztopka képesített asztalos üzletében! Hálók, konyhák, kombináltak fizetési kedvezménnyel! Weselény-utca 45 (Leninkörút sarokház.)

VESZEK HÁLÓT, kombinált bútort és konyhaberendezést

T. 343-787

— Hivásra jövök. —

Gyönyörű háromajtós kolonial szekrény asztallal, két nádazott fotellel eladó, teljesen új. Telefon: 311—214.

Jókarban lévő kombinált szekrény eladó. Megtekinthető hármkor. IX., Mester-utca 57. Házfelügyelőnél.

Költözködöm: Különféle rekamiékat foteleket, fotelágyat, székeket, szelőnokat, olcsón árusitom. Kárpitos, Aradi-utca kettő. Jókautcánál!!

Külföldi Sajtószolgálat
FIGYELŐSZOLGÁLATA
Bp. VI. Dalszinház-u.1.
Tel.: 227-651; 227-488

MAGYAR NEMZET
Róna József 1951 JUL. 27.

A Kossuth-„síremléktől" a Kossuth-szoborig

1.

„Ezúttal először vagyok Budapesten és mondhatom, hogy mint zsűritag, utoljára is. Egyáltalában nem tudom megérteni, hogy miért hívtak meg bennünket voltaképpen, ha annyira semmibe sem veszik a mi szakértői véleményünket. A pályadíjra és a kivitelre egyetlen egy pályamunkát találtunk érdemesnek, még pedig Róna Józsefét, de azt is olyanformán, hogy a főalakon némi változások történjenek. Kívüle még igen kvalitásosnak találtuk a Kallós Ede mintáját és igen érdekesen hat a Gárdos—Tátray-terv. Ami a Horvay János munkáját illeti, arra nézve a legtalálóbb megjegyzést az én Calandra kollégám tette, aki azt mondotta, hogy nem a szabadság eszméjének a megörökítése, hanem közönséges síremlék! A zsűriben általában a legnagyobb pressziót fejtették ki és Kossuth Ferenc állandóan a maga véleményét szuggerálta. Ez, kérem, lehetetlen állapot és bennünket nagyon elkedvetlenített."

2.

Ezt a nyilatkozatot a sajtó számára 1908. áprilisában, a Kossuth-szoborbizottság zsűrijének döntése után tették. Tette pedig — a zsűri másik két meghívott külföldi művésztagja, az olasz Calandra és a hollandus Van der Stappen nevében is — az a külföldi mester, aki a zsűriben a tizenhárompróbás, valódi világhírt képviselte: Adolf Hildebrandt. Attól az akkori magyar hivatalosságtól, amelynek a szemeláttára kivirágzó magyar irodalmi és művészeti forradalom mesterei számára is csak vaksága és szidalma volt, nem lehetett elvárni, hogy a Kossuth-szobor zsűrijébe, teszem azt, Rodint hívja meg. De legalább meghívta Hildebrandtot, ezt a konzervatív, de becsületes és jó művészt, ezt a német eredetű, de Firenzében származott s ott gyökeret vert mestert, akinek művészi világhíre is kétségkívül jogosult volt, s akinek művészetelméleti működése is — híres könyve, „A forma problémája a képzőművészetben" — egészséges szerepet töltött be.

Nos, ha Bismarck lovasszobrának mestere így nyilatkozott a Budapesten ma is álló Kossuth-emlékműről — képzelhető, mit szólt volna hozzá a Balzac-szobor Rodinje! Alkalmasint ugyanazt — ha kissé mérgesebben is —, amit Hildebrandt és két társa: jó művésznek rossz szoborról csak egyféle véleménye lehet.

S ebben az egyféle véleményben Hildebrandt — s akinek szavait idézte, Calandra — egyúttal egy főbenjáró esztétikai igazságra is rátapintott: hogy ami rossz politikailag, rossz az bizony művészetnek is. Amint hazugságból jó vers, hamis célzatból jó szobor sem születhetik. „A szépség nem más, mint az igazság közvetlen megjelenési formája" — tanította, pedig szocialista sem volt, Pauler, a filozófus. „Beauty is truth, truth beauty", vagyis „a szépség igazság, az igazság szépség" — dalolta, pedig Marx még meg sem született, Keats, a költő. S amint képnek is rossz lett volna egy-egy kacér Madonna, vagy ájtatos Vénusz, amint versnek is rossz volt egy-egy bornemissza költő bordala, — a művészet ugyanezen vastörvényénél fogva volt rossz, s nemcsak Kossuth-szobornak, de általában szobornak is, a hamis célzatnak engedelmeskedő Horvay műve, a szabadság sírkő-nemtőjévé faragott Kossuth.

Szerencsére nem sokáig állt már a helyén: olvasták a miniszteri tanácsi határozatot, mely kiírta a pályázatot, hogy Budapesten az igazi Kossuthnak végre igazi szobra legyen. S a végnapjait élő mai szobrot nem éli túl más, mint ami rajta egyedül halhatatlan: az emlékmű hátsó falára vésett Petőfi-strófa.

Alígha volt még rá eset, hogy valamely zsűri döntése után magának e zsűrinek művésztagjai sürgős hírlapi nyilatkozatokban — s íly hévvel s íly egyhangúan — háríttották volna el maguktól a felelősséget s bélyegezték volna meg e döntést. Megtette Hildebrandt, megtette a zsűri ugyanúgy semmibevett magyar művésztagjai nevében Szinyei Merse Pál.

A nyilatkozatokból és interjúkból — mert a kutyába sem vett művészek felháborodásukban, igen helyesen, túlitették magukat minden diszkréción — kiderült még az is, hogy Kossuth Ferenc, a wekerlei koalíció akkori aktív kereskedelemügyi minisztere karonfogva cipelte a zsüri minden művésztagját a Horvay-féle modellhez, mondván: «Úgy-e, kedves mester, ez a legjobb valamennyi között?» — s kiderült továbbá, hogy e kettős, miniszteri és családi nyomatékot jelentő pressziő ellenére, a szavazáskor a zsüri egyetlenegy művésztagja sem adta voksát arra a szoborra, mely ma a Kossuth Lajos-téren áll.

3.

E soroknak nem célja, hogy a hivatalosan egykor oly igen pártfogolt szobrásznak, Horvay Jánosnak — akinek tucatnyi vidéki Kossuth-szobra közt akad utóvégre egy-két mérlegelhetőbb munka is — művészi emlékében gázoljanak. Róla csak annyit, hogy Kossuthjának felfogása nem beszél túlékesen az alkotó gerincességről a megrendelő, akkori hivatalosság iránt, s hogy másrészt túlságosan változatos művészi fantáziára, egyéniő s beleélő képességre sem vall például az az 1937-es Beethovenje, melynek reprodukciója épp a minap került ismét a kezembe, ugyanazzal a főthajtó s meakulpázó mozdulattal, amellyel Kossuthja a forradalomért „vezekel".

Célja e soroknak ezúttal csupán egy határozott mozdulat, mely a Kossuth Lajos-térre mutat. Oda, ahol aztán a magyar reakció legalja, a Horthy-ellenforradalom végül mégis felállította azt a Kossuth-kriptacsoportozatot, amelyet felállítani még Wekerléék alatt sem mertek. Pár év multva szembeállítottak vele egy barokk, főúri Rákóczit (oldalán nem Pro Libertate, hanem Recrudescunt vulnera lett a véset, mint Horthyék akaratlan önvallomása: az általuk ismét „megújult sebek") — s mert stílus dolgában s hitványságban is a világ legalja voltak: Kossuthnak jobbkeze felől felállították (emlékeznek-e még reá?) a Tisza István ficamodott nyakú kooroszlánját. Így volt együtt a Kossuth Lajos-téren a szoborállító Horthy-Budapest farsangi pantheonja: a Hofburg udvarára tervezett Rákóczi, a lesütött szemű Kossuth és az „oroszláni" Tisza. Gömbös Gyula pedig a sarkon, a TESZ erkélyéről szónokolt, mígnem — még szerencse, hogy nem itt, hanem Budán — neki is szobra lett. Kommunisták robbantották fel, mikor a szoborállító labancok hívására itt voltak már német gazdáik maguk is. Igen, oda, a Kossuth Lajos-térre kívánnak mutatni e sorok...

Oda, ahol a mostani Kossuth-síremlék helyett Kossuth Lajosnak szobra végre állni fog. Állni fog, állni büszkén az ország szívében és a magyar kormány akaratából. Mert ne feledjük: még azt a pályázatot sem, melynek siralmas eredményeként e mai, végnapjait élő síremlék-Kossuth ott búsong — még azt sem a testület írta ki, mely magyar kormánynak nevezte magát. Csak a fővárosi magisztrátus, mely erre nézve ugyanabban a közgyűlési határozatban kötelezte volt magát, mellyel Kossuth hamvainak hazahozatalára — fényes, de mégis csak mellékajtón való hazahozatalára — vállalkozott, azon a jógcímen, illetve mentőürügyön, hogy Kossuth Budapest díszpolgára volt. A kormány meg sem jelent — csak Csáktornyától Budapestig térdeltek a sínek mentén kétoldalt a hű, a népi milliók.

Ugyanazok, akiknek akaratából Kossuth most vonul be a főkapun.

Rónai Mihály András

A két csehszlovák Sztálin-díjasnak,

Jan Kapr zeneszerzőnek és Vladimir Vlcsek filmrendezőnek, akik az „Új Csehszlovákia" című színes szovjet dokumentumfilm elkészítésében való közreműködésükért kapták meg a Sztálin-díjat, hétfőn nyújtotta át a díj oklevelét és jelvényét Szilin, a Szovjetunió prágai nagykövete.

kellemes volt tudnom, hogy olyan nagy tekintélyeket, mint Szász és Zinácska, én lépten-nyomon megfoghatok, hogy nem tudják: mi illik, mi nem. Ők most az én hatalmamban vannak s nyugalmuk teljesen az én nagylelküségemtől függ. Majd megmutatom én nekik!

Mikor lefeküdtem, Zinácska szokása szerint bejött a szobámba, meggyőződni afelől, hogy nem feküdtem-e le ruhástól és imádkoztam-e. Ránéztem az ő szép, boldog arczára és elnevettem magamat. A titok furta az oldalamat és kifelé kivánkozott. Szükségét éreztem, hogy némi czélzást tegyek és a hatásban kéjelegjek.

— Tudok ám valamit! — szóltam nevetve — hihihi.

— Mit tud maga?

— Hihihi! Láttam, mikor maga a füzfák alatt Szásával csókolódzott! Lementem maga után és mindent láttam.

Zinácska összerezzent, elpirult s szavaimtól meglepetve, megtámaszkodott az asztalhoz, amelyen egy pohár viz és egy gyertyatartó állott.

— Láttam mikor magok... csókolództak, — ismételtem heherészve s gyönyörködve a Zinácska zavarában... Aha! Megmondom a mamának!

A kétségbeesett Zinácska mereven nézett rám s meggyőződvén, hogy én csakugyan mindent tudok, magánkivül ragadta meg a kezemet és remegő suttogással szólt:

— Peti, ez alávalóság! Az isten nevére kérem... Legyen férfi... ne szóljon senkinek... Tisztességes emberek nem szoktak spionkodni... Ez alávalóság... Kérem magát...

Ugy félt szegényke az anyámtól, mint a tüztől, mert anyám igen erényes és szigoru volt; de az is szörnyen bánthatta, hogy az én kiállhatatlan, gunyolódó nyelvem megszentségteleniti az ő első, tiszta, poétikus szerelmét s igy elképzelhető az ő akkori lelki állapota. Az én jóvoltomból Zinácska egész éjjel nem tudott aludni s reggeli teához kék karikás szemekkel jelent meg... Tea után találkoztam Szásával s meg nem állhattam, hogy ő előtte is ne hetvenkedjem:

— Tudok valamit! Láttam, mikor tegnap mademoiselle Zinácskával csókolództál.

Szász rám nézett és azt mondta:

— Szamár!

— Ő nem volt olyan kislelkü, mint Zina, s emiatt a várt hatás nem volt olyan nagy. Ez engem még jobban felingerelt. Ha Szász nem ijedt meg, akkor bizonyosan nem hiszi, hogy én mindent láttam és mindent tudok. No megállj, majd bebizonyitom én azt neked!

A délelőtti leczkék alatt Zinácska rám se nézett és folytonosan zavarban volt. Ahelyett, hogy rámijesztett volna, mindig a kedvemben igyekezett járni, egyeseket adott a feleleteimre és azután sem panaszolt be apámnak pajkosságaimért. Koromhoz képest nagyon okos lévén, kiaknáztam az ő titkát, ahogy akartam: nem tanultam meg a feladatokat, a szobában tótágast jártam és beszédemben szemtelenül vakmerő voltam. Egy szóval: ha abban a szellemben folytattam volna egész mostanig, hát a legnagyobb szédelgő lehetett volna belőlem. Nos, elmult egy hét. A titok tudása már egészen elgyötört. Mindenáron el akartam azt fecsegni, hogy gyönyörködhessem az effektusban. S ime egyszer egy ebéd alkalmával, mikor sok vendég volt nálunk, roppant ostobán mosolyogtam,

Róna lovasszobra.

ravaszul rásanditottam Zinácskára és igy szóltam:

— Tudok valamit... hihihi... mindent láttam...

— Mit tudsz? — kérdezte anyám.

Erre még ravaszabbul néztem Zinácskára és Szászára. Látni kellett volna, hogy' rezzent össze Zinácska s milyen mérges szemeket vetett rám Szász. Én bekaptam a nyelvemet s nem szóltam többet. Zinácska lassankint elsápadt, összeszoritotta a fogát s azontul nem evett. Ugyanaznap, a délutáni tanulás alkalmával, nagy változást vettem észre a Zinácska arczán. Arcza szigorubb, hidegebb, márványszerü lett, tekintetét különösen szegezte egyenesen arczomba s becsületemre mondom, hogy a farkast kergető, neki-

A Hét 1899. május 21.

vadult kopóknál sem láttam soha olyan falánk, megsemmisitő tekintetet. Jelentését aztán nagyon is megértettem, mikor Zinácska a leczke alatt egyszer csak összeszorította a fogát s azon keresztül szürve a szókat, ezt mondá:

— Gyülölöm magát! Oh, ha maga kiállhatatlan, csuf kölyök, azt tudná, hogy mennyire gyülölöm magát, mennyire kiállhatatlan nekem a maga kopaszra nyirt feje, csunya, félreálló füle!

De rögtön megijedt és hozzátette:

— Ezt én nem magának mondom, hanem egy szindarab szerepét ismétlem . . .

Azután, uraim, éjjel láttam, amint Zinácska odajött az ágyamhoz és sokáig nézett arczomba. Szenvedélyesen gyülölt s már nem tudott nélkülem meglenni. Életszükségletté vált reá nézve, hogy láthassa gyülölt arczomat. Egyszer meg — jól emlékszem — igen szép nyári éjjel volt . . . A széna illatozott, csend uralkodott, a hold világitott. Én a kerti sétányon jártam és meggy-befőttről ábrándoztam. Egyszerre ott termett mellettem a halvány, szép Zinácska, megragadta a kezemet s gyorsan lihegve beszélt hozzám:

— Oh, mennyire gyülöllek! Senkinek sem kivánok annyi rosszat, mint neked! Ezt ne feledd. Akarom, hogy ezt jól megértsed.

Tessék jól megérteni: holdvilág, szenvedélyesen lihegő arcz, csend . . . még nekem, kis gazembernek is kellemes érzéseim voltak. Hallgattam, hogy Zinácska mit beszél, néztem az arczába . . . Eleinte nagyon uj és kellemes volt nekem az egész, hanem azután megijedtem s nyakra-főre szaladtam be a házba.

Élhatároztam magamban, hogy legjobb mamának panaszt tenni. Ezt meg is cselekedtem, elmondván egyuttal: hogyan csókolódzott Zinácska Szásával. Ostoba voltam, nem képzeltem, hogy mi lehet ennek a vége, máskülönben magamban őriztem volna továbbra is a titkot. A mama kihallgatott, elvörösödött a haragtól és azt mondta:

— Nem a te dolgod magadat ilyenekbe ártani, te még nagyon fiatal vagy . . . de ez aztán szép példa a gyerekeknek!

Anyám nemcsak erényes, hanem igen tapintatos is volt. Hogy botrány ne legyen a dologból, Zinácskát nem egyszerre, hanem lassankint tudta ki a házunkból, mint ahogy a különben tisztességes, de nem kedvelt embereket szokás kinézni. Emlékszem: mikor Zinácska elutazott tőlünk, utolsó pillantása, melyet házunkra vetett, azon ablak felé volt irányulva, amelynél én ültem, s biztositom önöket, uraim, hogy erre a pillantásra mai napig is emlékszem.

Zinácska nemsokára a Szása felesége lett: ő az a Nikolajevna Zinajda, akit önök is jól ismernek. Én csak akkor találkoztam ujra vele, mikor már hadapród voltam. Bármint akarta is: semmiképp sem tudta a bajuszos hadapródban felismerni a neki annyira kiállhatatlan Petit, hanem azért még sem tudott velem egészen rokoni módon bánni . . . Sőt még most is, mikor már tisztességes kopaszság fénylik a fejem búbján, hasat eresztettem és igen csendes emberré lettem, ő még mindig kancsalul néz rám és nem egészen jókedvü, ha néha meglátogatom őket. Ugy látszik: a gyülöletet éppen ugy nem lehet elfelejteni, mint a szerelmet . . . Csitt! megszólalt a kakas! Jó éjt, uraim. Mylord, a helyedre!

Ne feledd, hogy a hibákból, melyeket a világra rónak, egy részecske reád is esik.

*

Barátság — mi az? Van valakid, aki jó időben odakölcsönzi az esernyőjét.

Krónika II.

Bánffy Dezső naplója.

(IV.)

April 9.

Susztermunka. Épp most olvasom az egyik viccz-lapban a régi adomát, én különben esernyőre applikálva ismertem. Hogy a vevő ráront a suszterre: két napja, hogy vettem ezt a csizmát és már széjjelment. Amire a suszter mondja: talán viselni tetszett!

Hát ez a kiegyezési csizma is csak olyan csizma, ami megvan, amig nem viselik. Könnyü volt ezt a csizmát megcsinálni, aztán a kirakatba tenni, ahol a tömeg megbámulta: Isz tóz e Stiefel! De valamikor ezt a csizmát föl kell huzni s bizony Széll Kálmán, aki az éjszaka Bécsbe szaladt próbálni, aligha nem fogja Thun-nak mondani: talán viselni tetszett! Hiába jókedvüek a hires formula bábái és mutogatnak elégedett pofát a megszeliditett farkasok, a békéből nem lehet megélni, valamint én sem a háboru miatt mentem bele a háboruba. Az én kedves utódom ma Bécsben vért izzad és formulákat köpköd, de az a Thun érzi, hogy hol nyom a csizma és a magyar béke kedveért bizony nem dagaszt magának tyukszemet.

Aztán meg Bécsben nem ugy nézik ezt a békecsinálót, mint itt minálunk. Egy bécsi emberemtől hallottam, hogy a legutóbbi találkozásuknál Thun azt mondta neki:

— Kedves Széll, sokat hallottam már az ön rábeszélő képességéről s előre féltem már tőle. Most azonban hogy megismerkedtem vele, egyenesen meg vagyok riadva, ugy, hogy nem is merek önnel vitatkozni.

Ami nagyon hizelgett a magyar kollegának, de bizony nekem ilyen gorombaságot sohse mertek a fejemhez vágni. Nem is volt rá alkalom, mert én megmondtam: igy, meg igy és punktum!

April 10.

Ödön áttelefonált, hogy már itt van. Mára tehát van tarokkompániám. Az isten is áldja meg az én öreg Laczikámat, meg a Tónikát, meg az Ödönt, a hatalom nagyságát csak a tarokk mellett élveztem és a klubbot is csak a tarokk miatt sajnáltam. Most, hogy összeverődtünk négyen, oda se neki! Aztán jobb is igy, mindennap más hozza a kártyát, igy aztán okvetetlenül nekem is jut szerencsés napom. Mert azt már kitanultam, hogy kártyán is, mint mindenben, csak az nyer, aki maga liferálja a fegyvereket.

April 11.

Nem csodálkoznám, ha az uj rendszer ezt a napot is visszacsinálná, mivelhogy tőlem ered. Hát bizony nem sok zászlót látok lobogni s nem is igen buzgólkodnak benne, de nem is mára, hanem a jövőnek szól ez az ünnep s nem is ünnep kell a mai napra, mint inkább kellett a tény, hogy a felséges ur negyvennyolczra megbékülten gondolhasson. Ha őszintén és komolyan fogadták volna április 11-ét, nehány év mulva már márczius 15-ike lett volna belőle. Igy engem figuráznak ki és azt

hogy Ausztriát megmentette, azt sohasem fogja neki megbocsátani — Ausztria. Ma alaposan kigyőzte magát, holnap már kiveszik kezéből a vezéri pálczát s beültetik a dohos *Hofkriegsrath*-nak legpuhább zsölléjébe, ahol illik szerénynek és csuzosnak lennie. Ezt ő mind látja és érzi ebben a nagy pillanatban, mikor a lőtávolból kiczipelte irháját az utolsó menekülő török.

Szavojai Eugén époszában van tragikum is, sőt keresztűlcsendül rajta, kivált zárófejezetén valami éles irónia. Ez a szobormű pedig elmondja mindezt: a hőskölteményt, a tragédiát és az arisztofáneszi vigjátékot is. De igazságot is szolgáltat ez a szobor annak a szegény korcs-leventének, aki maga se tudta, melyik nemzethez tartozik, s igy irta a nevét: *Eugenio von Savoye*, hogy jusson belőle valami az olasznak, a germánnak s a francziának egyaránt, mivel dolgát egyikkel sem akarta elrontani. Ez a szobor egy magyar művésznek bosszuja a lelketlen és ostoba Hofkriegsrathon. Nem csinált a művész óriás termetű Apollót a szegény jött-ment hősből; meghagyta véznának, rutnak, testben jelentéktelennek. De kiváltotta belőle a jóslelkü államférfit, s a birodalmakat szétverő hadvezérnek lánglelkét. Fenn Bécsben csupa öles dalia üli a bronzlovakat; snájdigul ülik, csak ugy ordit belőlük a kihivó önérzet. S azok a hofkriegsrathbeli vitézek mind összevéve nem gyüjtöttek annyi babért, mint amennyit a zentai napon ez a vékonydongáju kalandor szerzett magának. Ezen a ránczos, összhangtalan ábrázaton ott sugárzik a géniusz, megkomrentálva — bocsánat a paradoxonért — szerény férfibüszkeséggel, azzal, amely utálja a pózt s lenézi a hiuságot, de érzi a maga becsét.

Csupa összhang ez a szobor. Vonalaiban lendületes muzsika csendül meg, kompozicziója nemes és egyszerü. Aztán van benne valami, ami a legértékesebb a mi szemünkben: minden izében magyaros. Ha részleteznem kellene, mi ad neki nemzeti karaktert, zavarba jönnék. A detailokban semmi s az egészben mégis minden. Aminthogy a nagy Eugenioban is volt valami magyaros. Talán ő maga sem ismerte tisztán ezt a lelki rokonságát a mi nemzetünkkel. De hogy érezte, homályosan bár, azt mutatják tettei. Ő volt az, aki rimánkodott a császári udvarnak, hogy bizzék a magyar nemzetben s adja meg neki az önálló hadi szervezetet. Sirt a lelke, hogy parlagon hever s elcsenevészedhetik a vitéz magyar fajnak annyi ragyogó erénye. Pórul is járt szegény. Elcsapták, mert rebellisnek tartották. S rebellisnek tartották, mert nem tudta gyülölni a magyar nemzetet. Aztán magyaros volt benne az a bolondos hevület, amely hadvezéri egyéniségét jellemezte. Amilyen czingár volt, olyan daczos és duhaj tudott lenni komoly dolgokban. Amit akart, azt egyenesen kimondta; s amit kimondott, azt állotta, vastagnyaku kálvinista csökönyösséggel. De soha se nem akart, se nem mondott semmit, ami nem volt lendületes, ami nem emelkedett magasan a hétköznapi banalitás fölé. Hát ez a magyarosság, ami kiárad a szoborból, szintén stilszerü és hozzátartozik a zentai hős emlékéhez.

Többet nem mondhatok a szoborról, beszél az ugyis magáért. Kevesebbet sem mondhattam róla, mert ellenkezésbe jutottam volna nem csupán az igazsággal, hanem ami sokkal komolyabb dolog, a kritikával is. Ahhoz értő müvészlelkü kritikusok ajánlották Zentának, hagyják itt nekünk Budapesten ezt a szobrot s vigyék el helyette a főváros valamennyi szobrát cserébe.

Zenta pedig — és itt közeledünk a csattanóhoz — nyilván megzavarodik ez ajánlat hallatára. Ez a szobor ugyanis mire lebontják, visszakerül az öntőműhelybe, s ki tudja mikor jut el Zentára. A jó zentaiak megrendelték a szobrot, de eddig nem értek rá a szükséges pénzeszközök előteremtésére. A városban már évek óta járják az olyan képes levelezőlapok, amelyek a zentai főteret ezzel a szoborral diszitve mutatják be. De a város maga még egy polturát sem szavazott meg a szobor számára. Bácsmegye Zenta városától várta az impulzust, Zenta városa pedig Bácsmegyétől. Krapülinszky és Waschlapsky urak, Heine dicső polyákjai iskolát csináltak a magyar hazának e kies vidékén. A művész jóhiszemüen fogadta a megrendelést, s mától fogva egész Budapest lesz a tanuja, hogy nagy tudással és nemes ambiczióval oldotta meg föladatát. Zenta városa és Bácsmegye bizonyára élénk megelégedéssel fogadják majd az éloge-okat, amért belevittek egy szegény magyar szobrászt ilyen remekmű megalkotásába. De hogy át is vegyék és meg is fizessék a szobrot, arra csak később szándékoznak gondolnl. A zentai anzichts-kártyákon rajta van a szobor, s az ő ambicziójukat egyelőre ennyi is kielégiti. Róna József akadémiai szobrász ur pedig, ha várt ennyi esztendeig, várjon még tovább is. Talán megüti a főnyereményt s örömében odaajándékozza Zentának a szobrot. Vagy pedig csődbe kerül talán, s a tömeggondnokkal lehet egy okos szót szólani. Dicsősége tehát van Róna Józsefnek, erről gondoskodott ő maga. Hogy e dicsőségét nem kell-e vagyoni bukásával megváltania, ezzel a helyi érdekeltség eddig nem törődött.

Hát majd visszaviszik a szobrot az öntőműhelybe. Furcsa kézizálog az, amit három társzekeren kell czipelgetni. S mivel nincs kilátás arra, hogy le lehessen egyhamar leplezni a szobrot, fontos és szükséges volt ezennel leleplezni a Bács-Bodrogmegyében uralkodó művészeti politikát.

* * *

II.

A tárlat.

Azt hiszem, hogy az istenek kétfelé osztották a művészetet. Az egyik fél az örök, megváltozhatatlan kánonoké, a másik fél az egyéniségé. Az előbbi törvényeit ki kell érezni, meg kell sejteni s az egyéniségen átszűrve kell fölhasználni. Ezért örök szép a milói Vénusz, Velasquez X. Inczéje, a belvederei Apolló és a Madonna Sistina, számtalan más örökbecsü műremekekkel együtt. A téli tárlat még mindig arról beszél, hogy a művészetben csakis a másik félnek, az egyéniségnek van becsülete, mely azután kevés intelligenczáju művésznél meghabarodik s képtelenségekre vezet.

Ó, de vége lesz ennek. Azt is tudjuk, mikor. Akkor, mikor a művészek belátják, hogy az igazi szeczesszió nem a józan észtől való elpártolás, nem a művészi egyéniség logikátlan önkénykedése, hanem egész egyszerűen uj forma, melyben uj nagy tehetségek a művészetet megnyilatkoztatják. Akkor, mikor belátják, hogy Bretagne mezőire nem lehet érzelmektől nyavalygó kinai asszonyt festeni, amint a byzanczi festők modorában való mozdulattal szagol egy virágcsokrot (lásd *Girardot* képét a tárlaton), és ha fölfogják, hogy logikai képtelenség egy nádszál tetejére angyalfejet tűzni virágnak. Lásd a legujabb magyar művészi közlönyt, melynek czimlapja az együgyű tót szeczesszió remeke.

A tavaszi tárlaton képtelenség csak egy-kettő akad, világos bizonyitékául az idők, irányok és modorok változandóságának, de még nagyon sok oly képpel találkozunk, melynek alkotóját nem ihlette meg a muzsa, mert ez az asszonyszemély elkerüli a közepes intelligenczáju embereket. És sok kép van még itt, melynek létrehozója távolról sem sejti még az örök kánonokat. Hiszen szó sincs róla, egy műnek művészi becse egyedül csakis attól függ, hogy mint van a választott téma ábrázolva. Tehát a művésztől függ. Egy Vénuszt világszép remekké farag Phidias és fazekas munkává gyur Agyagos Flóris szobrász-süvölvény. A »Vérivók«-at undoritó képpé festi

a gyönge kapcsot lazitják, ami nemzet és dinasztia között szövődik.

Hiszen azért tudom nagyon jól, hogy a millennium előtt még a legvadabb tigrisek is tapsoltak volna ennek a dátumnak, föltéve, hogy a felséges ur nem megadja, hanem ők kierőszakolják. Különben pedig nem tart soká és az uj rendszer azt is elpocsékolja, amint minden egyebet elpocsékolnak az ellenzék előtt való hasravágódás és a beléjök oltott nemzeti aspirátorok kedveért.

Április 12.

Hm, tehát meg akarja hosszabbitani az üléseket? Hallom, hogy igy is elég unalmasak és mégsem készülnének el a budgettel májusig? Lehetetlen. Hiszen mint a szinházi regisseur annyit törülhet az ellenzéki szónokok közzül, amennyit csak akar, azok meg se mukkannak. Ha pedig nem teszi, mégsem lesz ülés három óráig. A derék emberek, akiknek most annyi mondanivalójuk van a haza javára, mihelyst Széll előáll az ülés hosszabbitással, készséggel hozzá fognak járulni, aztán egyszerre csak ugy elfogy a mondanivalójuk, hogy másfél óra alatt elvégzik a hátralevő tárczákat, mintha ott se lettek volna.

Április 13.

Hát csak jöjjön az a kuriai biráskodás, majd el is mulik. Én legalább sohse néztem olyan törvénynek, melyet állandóan meg lehetne tartani is. Persze, az ellenzéknek kell a tiszta választás, mert olcsóbb pénzen jutnak a mandátumhoz, de a fölséges népnek nem kell. Ez meg akarja kapni a voksáért a járandóságot és fütyül a képviselő urak erkölcsére. Tiszta választásokat nem igy lehet csinálni s egy törvény meg nem javitja az erkölcsöket. Nem a vesztegetést kell eltiltani, hanem a népet kell megvesztegethetetlenné tenni. Mig a paraszt a markát tartja, hiába itél akár a kuria, akár a közigazgatási biróság, abba a marokba fekszik valami. S ezt tudják ők is, de ugy tesznek, mintha nem tudnák. Ki nem állhatom ezt a képmutatást.

Április 14.

Csakhogy elmult, majd belefulladtam, Na ilyen jóizüt csakugyan rég nem nevettem. És még betéteti az ujságba! Világ, csodálj! Horánszky fát vág! Az idegessége ellen, hogy a nagy szellemi munkát testgyakorlattal ellensulyozza. Fát vág, még pedig aprófát a begyujtáshoz! Az istenért, csak bele ne szakadjon a tüdeje ebbe a szörnyű megerőltetésbe. Képzelem, hogy beleaczélosodik az izomzata ebben a testedző sportban. Ez igazán államférfihoz és szellemi tultengésben szenvedő nagy elméhez való sport. S a kis ravasz csak most bocsátja világgá ezt az érdekes titkot, én pedig botorul mindig azt gondoltam, ez az ember menjen fát vágni s ne politizáljon.

Ő meg megtette régen. Politizált és fát vágott. Ez is, az is aprófa a cselédje számára.

Április 15.

A Lukács László mai beszédéből látom, hogy már javában veszekednek bent a kabinetben is, bent a pártban is. Már abból látom, amit Laczi nem mondott. Ismerem az embereimet. Ha Polónyinak ő kitér az ischli dologban, ezt a Széll Kálmán kedveért teszi. Ha pedig Széllnek még a Polónyi szava is kellemetlen, akkor a pártban lőttek neki. Már most csak az kell, hogy a bécsi bajai is kitudódjanak, vagy pláne ne is tudjon velök boldogulni s akkor az én kedves utódom, aki a formulával igy összeformulázta a pártot és jelentette Bécsben, hogy megmaradt, sőt megnövekedett a párt, mig az én politikám okvetlenül megsemmisitette volna, nemsokára abban a kellemetlen helyzetben lesz, hogy először is kiformulázza Thunt a kormányból, ami nem lesz nagy dolog, másodszor beszámoljon, hova lett az egységes többség, ami már nem lesz olyan könnyü dolog. Akkor aztán majd ő is tudni fogja, micsoda tisztességes elemek azok, akik elsőknek ellenem fordultak és melléje szegődtek. A hajó csak akkor tudja, hány patkányt visz, ha már léket kapott.

Tavaszi műtárlat

I.

Róna lovasszobra.

— április 14.

Egy bronzba öntött epopéja áll a városligetben a műcsarnok előtt. Ideiglenesen áll ott. A tavaszi tárlat után megint szétszedik, lebontják s elviszik — hogy hová azt ugyan senki el nem találja az olvasók közül.

De térjünk vissza az érczből való hőskölteményhez. Mi sors vár reá, azt e sorok végire tartogatom csattanónak. Szeretik önök a szenzációs csattanókat? Ah, annál jobb, ha igen: — ez ugyan elég szenzációs lesz. Meglepően pikáns és ijesztően szomoru.

Szavojai Eugénről szól az epopéja. Mostanáig csatázott. E pillanatban dőlt el az ütközet. A töröknek vége. A kisebbik része szalad szultánostul Temesvár felé; a nagyobbik itt hagyja a fogát a zentai sikságon. Nehéz nap volt; egész Európának egész jövendőjét döntötte el ez a nap. Eddig is megverték olykor a törököt. De most leverték. Otthon, Sztámbulban még eltengődhetik, de erre Nyugat felé nem fog kivánkozni többé soha. Ezt vivta ki a mai csatán az a nyápicz legény, akinek Szavoyai Eugén a neve.

Paripáját épp e pillanatban állitotta meg. Az állatban még benne van a csata impetusa; vágtatva lép, de szót fogad lovasának. Emez pedig feláll a kengyelvasban és széttekint. »Ezt jól csináltuk!« Ilyesmit mond a tekintete. És ahogy szemünk az övét követi, megnépesül a horizon; látjuk mindazt, amit Eugén lát. Futó hadoszlopokat, vonagló emberrakásokat, holttestek garmadáit. Mult századok szenvedései megtorolva. A félhold dideregve menekül; a kereszt diadalmas ragyogással lebeg a helyére. Mohamed vivott itt párbajt a Jézussal. Kemények voltak a feltételek. Nem harczképtelenségig ment a tusa, hanem rogyásig. S Mohamed lerogyott. Ugy lerogyott azon a napon, hogy még most, kétszáz esztendő multán sem tápászkodott fel sebéből. S a kengyelvasában ágaskodó nyápicz legény ezt mind látja. Látja nemcsak azt, ami akkor volt *ma*, hanem belefuródik tekintete a jövendőbe is s elhasitja a fátyolt, mely azt fedi. Érzi, hogy a halhatatlanságnak lett osztályosa e napon. Tudja, hogy széttört egy világot, amely még csak most volt leendő és megmentett egy világot, amelynek még soká nem szabad elpusztulnia. És ajka körül mégis van valami fanyarság. Sejti azt, hogy a miért megmentette Európát, azért még évszázadok mulva is fogják dalolni az ő dicsőségét; de

meg *Gueldry* (ez is a tárlaton élvezhető), egy másik művész pedig nagyon tisztességes művet produkálhatott volna vele, például ugy, hogy csak a vérszegény emberek csoportját ábrázolja, azt pedig csak sejteti a nézővel, hogy a vágóhid szomszéd termében vértől csurgó izomdus mészároslegények ökröket gyilkolgatnak, de ez undok működést nem helyezi a kép előterébe. S hozzá még mekkora kép! Akkora, hogy mészárszékké teszi az egész termet, amelybe elhelyezve van. *Gueldry*, aki Budapestet összetévesztette Kragujeváczczal és Szucsavával, nem oka annak, hogy ez a kép itt diszeleg. A »biráló« bizottság oka mindennek; az ő lelkén száradjon az a sok epés megjegyzés és rossz viczcz, ami a kép láttára a közönség lelkéből kitör. Mert a mi jó publikumunk már tudja, hogy a kérlelhetetlen, merev naturalizmus meghaladott álláspont, amelyre szükség volt, mint átmeneti időszakra, mert a romantico-idealizmus korában, a szent hajdankoron való kérődzés közben a művészek elfelejtették a rajzot és a festést. Tehát ujra kellett kezdeni, vissza kellett térni a természet pontos, lelketlen másolásához, mialatt a gondolatok száműzetésben lapitottak. Immáron azonban más szél fu Napnyugat felől.

És, hogy visszatérjünk a különböztetéshez, más képet fest a virágzó fákról iksz vagy ipszilon festőművész és más képet *Mednyánszky* László, aki tavaszi bolyongásai közben sok virágos fát látott, de mélyen érző borongós kedélyét az a facsoport ragadta meg, mely alatt egyszerű, korhadt fakeresztek tövében szerény sirhalmok domborulnak. A földben ismeretlen halottak, akik ott relative ujjászülettek s lett belőlük od, vagy periszprit, vagy asztrállény... fölöttük sirhalom. A sirhalmok fölött virágzó lombu fák. Azok fölött a tavasz gerjedelmétől boldogan csicsergő madarak. Azok fölött enyhe fuvalmak és bánatos felhők. Azok fölött . . . Mi van azok fölött?

E képpel szemben eddig tart a krónikás rideg kötelessége s most jön a hála, amelyet őszintén érez azért a meghatottságért, melyet e mű kelt benne. Oly édes, oly jóleső ez a bánat a sok középszerű kép közt. Eleve is hozzáteszszük, hogy jó, sőt nagyon jó középszerű képek közt. De végre is csak középszerűségek, kivéve két-három művet, melyek a magyar szinvonalon fölülemelkednek.

E szinvonal fölött van *László* Fülöp is, kivel még mindig nagyon meg vagyok akadva. Mert a kritikust néha nagyon elfogja a jellemzés dühe. Annál jobban, mennél nagyobb az ő analyzisének tárgya. László Fülöp arczképfestő, a nagy mestereknek e nemben nem kis epigonja. Velasquez arczképei előkelő zárkózottságról s rideg spanyol udvari etikettről beszélnek. Frans Hals emberei kihivóan jókedvűek s arczukról a spanyol uralomtól megszabadult Hollandia tulcsapongó öröme sugárzik le. Rubens egészséges, »szaftos« szépségeinek az arczán az életöröm mosolyog. Van Dycknél meg az a szinte parvenüszerű öröm látszik, melyet a nagyurakkal való érintkezésben érzett. Lenbach a német Walhalla festője.

Hát László? Igen nagy művész, külföldön is dicsőséget szerez a magyar művészetnek, de még nem teljesen kiforrt egyéniség, még nagyon érzi Lenbach hatását, annyira, hogy némely műve alá Lenbach is odairhatná a nevét. Ez különben nem akkora dicséret, mint amekkora gáncs. Kiállitott művei egytől-egyig gyönyörűek, de a tavaszi tárlaton lévő szász-weimári nagyherczege mégis legönállóbb, leglászlóbb. Ez a kép az ő művészetének jegeczedési pontja, a reminiszczencziáktól legmentebb s könnyű lesz László Fülöp elraktárolása a műtörténelembe, ha ezután is ugy fest.

Mert hiába, a magyar műértő közönség szinvonala mind nagyobb és nagyobb lesz. S nem igazán nagy művész a művész addig, mig azt mondják róla, hogy ennek vagy annak a modorában dolgozik.

Yartin.

INNEN-ONNAN.

♂ **Az elsikkasztott ünnep.** Ezernyolczszáznegyvenkilencz október hatodikán Arad határában kivégezték a magyar szabadságnak tizenhárom hősi katonáját. Ez idén lesz ennek ötven esztendeje és ugy volt, hogy október hatodikán ama tizenhárom emlékének nagy gyászünneppel hódol Arad városa. Ez az egyik határozat, a másik pedig, amelyet e napokban hoztak, az, hogy elmarad az ünnep. Nem a kegyelet hiányzik hozzá, hanem a pénz. Az aradi tizenhárom emlékét ragyogó tisztaságban megőrizte az idő: de az aradiak pénzét ellopta Krivány János. Magyarázata tehát van az aradi határozatnak. Ahol nincs pénz — ott nincs, még ha keres is az ember. A faktum ez, de az eset mégis csak zaklatja az ember lelkét. Az aradi árvák pénzét ellophatta Krivány János, ellopták az árvák pénzét már másutt is, de már abba, hogy a tizenhárom vértanu emlékünnepéből is elsikkaszthasson csak egy zászlónyi fekete fátyolt is, igen bajos beletörődni. Gondolatnak is vérkorbácsoló, hogy az aradi tizenhárom emlékét ne lehessen megünnepelni, ugy, amint azt tervezték — Krivány miatt. A Krivány esetnek meglehetnek a tanulságai és a következményei. Spóroljanak a világitással, vessenek ki még pótadót, főként pedig vigyázzanak jobban a közpénzekre, de a nemzet vértanuinak emlékére rendezett ünnep fényéből ne sikkaszthasson el ez az ember egy sugárnyit sem.

* * *

.*. **Montecarloi csendélet.** (Jelenet az évi mérleg elkészitése után.)

Blanc (az igazgató): Kedves titkár ur, némi megdöbbenéssel látom, hogy az idei mérleg egy millió frankkal kevesebb nyereségről számol be, mint tavaly. Miután az össznyereség mindössze 25 millió frank, önnek nem kerül nagy fejtörésébe kiszámitani hová jutunk 25 év mulva.

Titkár (szomoruan): Valóban igazgató ur. Hát még 50 év mulva! A bank 25 milliót fog ráfizetni.

Blanc: Kérem, ne bizalmaskodjon. Inkább arról számoljon be, mért csökkentünk kerek egy millióval.

Titkár: Valóban nem tudnám okát adni, igazgató ur.

Blanc: Ön ugy látszik kissé renyhén fogta föl hivatalát. Sziveskedjék csak beszámolni ténykedéseiről.

Titkár: Igazgató ur, ön kissé, hogy önérzetesen fejezem ki magamat: méltatlanul bánik el velem. Ime, könyveim. Ezek mind leragasztott reklámujdonságok, amelyekkel a külföldi lapokat elárasztottam. (Olvassa:) »Egy magyar mágnás« — tetszik tudni ez mindig jól hat s miután Magyarország messze van, a hirt senki se czáfolja meg, — »egy magyar mágnás néhány hét óta őrült szerencsével játszik Károlyhegyen« — ez tudniillik Montecarlo magyarul — »s legutóbb négyszer egymásután sprengolta a bankot. A bank több izben a részvényesekhez fordult kisegitésért.« Avagy a másik hir: »Blunt, angol fegyverkovács, akinek Monte-Carlóban eleddig virágzó revolverkereskedése volt, csődöt mondott. Ennek közvetlen oka, hogy Monte-Carlóban ez évben mindenki nagy nyereséggel távozott és a szokásos öngyilkosságok elmaradtak.« Nos? (ránéz az igazgatóra).

Blanc (nyugodtan, de határozottan): Szamár.

Titkár: De kérem . . .

Blanc: Helyesebben: ön nem ért a pszihológiához, ami egyre megy. Az ilyen hirekkel ön riaszt, de nem csábit.

Titkár (hüledezve): De . . .

Blanc: Hagyjon kibeszélni. Mi Monte-Carlo titka? A veszedelem. Egyáltalán: ma már csak a veszedelem az, ami csábit. Mért másznak az emberek a Mont Blancra? Azért, mert veszedelmes. Mért élvezünk a steeple chaseknél, a bikaviadalnál, a Carver-lövészetnél a légtornászatnál? Azért, mert vala-

mennyinél életről és halálról van szó. Látott ön már sakkversenyt, amelynek publikuma lett volna? Én nem. Ha ön Monte Carlót limonádéra alakitja át, 50 év mulva tényleg 25 milliót fogunk ráfizetni. Az embereket csak az olyan hirek csalják, amelyek halálról, revolverről, méregről stb. beszélnek.

Titkár: Valóban, igazgató ur, ön lángész!

Blanc: Próbálja csak meg, hogy közzétegye néhányszor az öngyilkosok névsorát! Micsoda tolongás lesz!... Irja a következő hirt: »Monte-Carloban, amely közel van a Mont-Blanchoz és a, borzalmas öngyilkosságról ösmert, Notre Dame de Paris-hoz, a szezon feketén indult meg. Mindjárt első nap tizennyolcz ember ugrott be a tengerbe és huszonnégyen mérget ittak. Ezzel kapcsolatosan megemlitjük, hogy a virágzó fürdőhelyen legutóbb négy revolverkereskedő és két kötélgyáros telepedett le. N. B. A mentőcsónakokat az igazgatóság önkényüleg beszüntette.«

Titkár: Óriási!

Blanc: Ha pedig önben volna valami üzleti szellem, megtenné nekünk azt a szolgálatot, hogy leugrana a sziklárol a tengerbe. Milyen csalétek volna, ha kiirhatnók, hogy a jétékosok titkára sziven ugrotta magát, azaz, pardon. a tengerbe ugrott.

Titkár: De hát ha még az igazgató ur tenné ezt meg!

Blanc: Igaza van, gondolkodni fogok róla. Ha jövőre is csökkenünk egy millióval, akkor együtt megyünk a halálba. Első az üzlet! (Káromkodva veszi fel a $17^3/_4$ milliónyi dividendáját.)

* * *

⁂ **A Vaskapu.** E héten az osztrák lapok támadást intéztek a Vaskapu ellen. Miután megbizhatók akarunk lenni, felkértük lapunk egy munkatársát, aki legutóbb Mark Twaint is megintervievolta, járjon utána a Vaskapu-dolognak. Az illető azonnal távozott, megborotválkozott s aztán szakállára esküdött meg, hogy az interview való igazság. Ime az interview:

Lent jártam a vaskapunál. Ez a kapu kőből van s éppen azért vaskapunak neveztetik s közfélelemnek örvend. Az egész ügy különben fölöttébb egyszerü. Az osztrákok szigorunak mondják az illetményeket, helyesebben: sokalják a vaskapupénzt. Ők ugyanis ugy okoskodnak, hogy a polgári világban az ember csak akkor fizet sperrgeldet, ha a kapu zárva van, de nyilt kapunál (mert azt az információt kaptam, hogy a vaskapu mindég nyitva van) még egy házmester se merészelt 5 kr. nyitási illetéket kérni. Miután lelkiismeretes ember vagyok egy füst alatt elmentem a vaskapushoz, népszerübben a házfelügyelőhöz (értsd házmester), hogy megtudjam a baj igazi okát. A házmester azután felvilágositott micsoda lakói vannak. A vaskapun rendes körülmények között ingyen lehet bemenni, de vannak, akik hajón járnak haza s az ilyenektől joggal lehet a 10 krt bekivánni. Igazat adtam neki. Mit szólna az én Dembinsky-utczai házmesterem, ha egy éjjel propelleren mennék az emeletre! Ebből is látszik, hogy odalent micsoda rablógazdaság folyik. Megkérdeztem a ház mesterét mért nem zárja be egyszerüen a kaput? A derék férfi erre is megadta a felvilágositást: akkor minden lump becsöngetne s neki nem volna egyéb dolga, mint folyton felkelni és kaput nyitni. De — fejezte be csevegésünket — ha nem akarnak fizetni, akkor egyszer becsapom a kaput az orruk előtt s aztán tőlem reggelig kint maradhatnak az éjszakában. Miután igy minden információt beszereztem, gondosan leszurtam a sperrgeldet s azzal mentem vissza Budapestre. Budapesti házmesterek, ti nem is sejtitek, milyen derék lakóitok vannak!

* * *

♂ **A negyvennyolczas doktor.** Egy negyvennyolczas ujság hirdetései között egy rendületlen negyvennyolczas orvost keres egy rendületlen negyvennyolczas község. Ez a kor a distinkcziók kora, de a testi nyavalyákat politikai pártállások szerint különiteni el egymástól még idáig senkinek se jutott eszébe. Az influenza soha se volt pártkérdés és a hideglelés vegyesen rázta ugy a negyvennyolczas, mint a hatvanhetes alapon álló politikusokat. Ez az oka, hogy bár eddig voltak különböző orvosok, sebészek, ideggyógyitók, homeopaták és különféle specialisták, de müködési terüket politikai irányok nem jelölték meg. Senkinek se jutott eszébe a betegségeket politikai jelleggel ruházni fel, mert abszolute mi tünet se merült fel, ami azt bizonyitaná, hogy például az influenza a közös vámterület hive, a gyomorkatarus gazdasági különállást óhajt, vagy a szamárhurut a reviziót követeli. A negyvennyolczas doktor tehát nem a következménye valaminek, hanem legfeljebb az előzménye. Ahol negyvennyolczas doktorra van szükség, ott bizonynyal negyvennyolczas betegségek ellenében keresik. Ez tiszta logika. Most tehát kiváncsian várjuk, hogyan fogják abban a rendületlen negyvennyolczas községben kategorizálni a nyavalyákat — politikai pártállások szerint. Ez egy sulyos kérdés. Mert ha valamennyi betegséget lefoglalnak a negyvennyolczasok számára, az angol bankot teszem Major Ferencz összegyüjtött parlamenti beszédei ellen, hogy tüstént átvedlik kormánypártivá a rendületlen negyvennyolczas község egész lakossága. Ha pedig kormánypártivá tesznek minden nyavalyát, mi keresnivalója marad ott egy negyvennyolczas doktornak?

* * *

♂ **Kitiltott kisasszonyok.** A kassai apáczaklastromból kitiltottak nyolcz tanitónőjelöltet. Nemcsak kitiltották a kisasszonyokat, hanem valósággal kikergették őket egyenesen ki az utczára és ami ezzel együtt jár — a gyalázatba. Minden ok nélkül ez a szörnyü dolog nem történhetett, de hogy megtörtént okvetlenül okát is kell adni. Biztosra lehet venni, hogy ezek a kitiltott leányok hibáztak, de a klastromnak, amely az egész világ előtt bünteti őket, nem szabad elrejteni a bünhödés okát az egész világ elől. A büntetés sulyosan kompromittáló és kihat egy egész élet boldogságára; vajjon igazságos-e, hogy a világ rákényszerül az elitélésre, anélkül, hogy ismerné a bünt, amelyet megtorol, mert a bün relativ, mint minden az életben. Egy Zola regény olvasása például lehet a kassai klastrom fejedelemasszonya szemében főbenjáró vétség, anélkül, hogy a klastromon kivül eső világ elégnek tartaná arra, hogy egy fiatal leány jó hirével és ezzel együtt egész boldogságával, tisztességével és minden reménységével lakoljon érte. Lehet, hogy az eset sulyosabb és ez esetben annál több óvatosságra lett volna kötelezve a kassai zárda, mert ami megtörtént, a falai között történt meg, az övé a felelősség, hogy megtörténhetett. Itéletet, amely nélküle mondatott ki, nem hajthat végre a társadalom. Ha valóban sulyos az ok, amely miatt azt a nyolcz kisasszonyt a klastrom kizárta a maga kebeléből, a saját reputácziója tekintetében járt el helytelenül, mikor olyan feltünő módon csinálta a dolgot; ha pedig nem olyan sulyos, a leányok reputácziója ellen követ el sulyos bünt, mikor titkolódzik. Végre is ez az egész világ nem apáczakolostor és semmiféle apáczakolostornak nincs joga egy csomó leányt kizárni a világból.

* * *

⁂ **A müvészet jövője.** (Klasszikus jelenet.)

Themis (szeméről leteszi a kendőt). Áh! Muzsa te vagy? Hova, hova?

Muzsa. Sürgős utam van, megyek homlokon csókolni Pállik Bélát.

Themis, A piktort? Vajjon mit alkot? Merinói juhokat, kosokat?

Muzsa. Védőbeszédet.

Themis. Védőbeszédet? Csak nincs pöre.

Muzsa. De igen: a sajtóbiróság ma tárgyalja. Ez tudnillik a Pálik — Hock affair, amelynek az lett a vége, hogy Hock bepörölte Pállikot.

RÓNA JÓZSEF: SAVOYAI EUGÉN HERCEG LOVASSZOBRA A KIRÁLYI VÁR ELŐTT

BORSOS JÓZSEF: MŰTEREMBEN

Erast Vilmos úr gyűjteményéből

Képzőművészet

1929. 153. l.

kép

Ősz. Hull a sok falevél, piros lázban égnek, a mint rájuk tűz az őszi napsugár. Lehullanak a földre zörrenve, csörrenve: temetés van. Temeti őket a szél, felkapja egy csomóba, s viszi, hajszolja letarolt ugaron, rőt lankásokon át isten tudja, milyen zugba. A haldokló, lepergő, tovasurranó levelekkel hány gyermeke hal meg a szívünknek! Hány reményteljes gondolatot és érzelmet visz tova a szeptember szellője, mik künn születtek, virító szépségei közt a természetnek sitthalnak meg sorvasztó levegőjében a raffinált életnek. Temetjük őket, mint az ősz temeti a lepergő, haldokló faleveleket. És várjuk feltámadásukat.

Szavojai Eugén szobra. Szavojai Eugén, a zentai hős, szobrot kap. Zenta városa *Róna* Józsefet bízta meg ennek az emlékműnek elkészítésével. A művész hozzáfogott a nagy feladathoz, meg is oldotta már s mi e helyen bemutatjuk fényképmását annak a szobormintának, mely készen áll Róna műtermében. Hatalmas erejü barok talapzat felett áll maga a lovasszobor, messzire láttatva azt a törökverő kemény vezért, a ki a zentai csatát megnyerte Magyarország és a dinasztia javára. A szobor talapzatának stílje utal arra a korra, melyben az a nagy történeti esemény lejátszódott. Az impozáns lovasszobor a maga tiszta realizmusával közvetlen elénk hozza a győzelmes Szavojai Eugén herceg markáns, érdekes alakját, melyet fínom jellemzéssel és nagyon sok erővel mutat be Róna. Ez a szép és nagy szobor a jövő évre már elkészül s akkor leplezik le, mikor ünnepre jön össze Zentán a magyarság, hogy megülje ennek a nevezetes döntő ütközetnek kétszázadik évfordulóját.

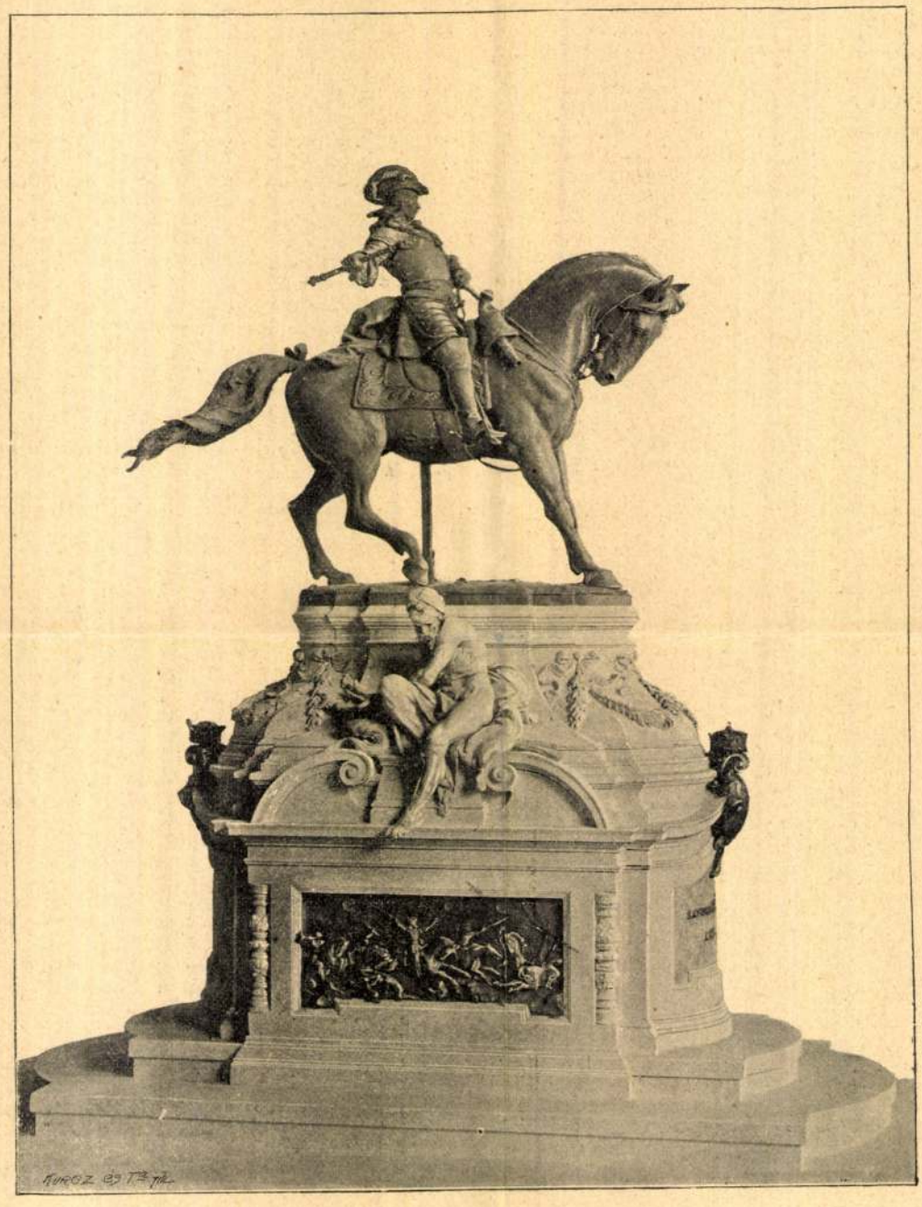

A zentai hős. RÓNA JÓZSEF szobormüve.

Millèniumi emlékek. Két új emlékművet mutatunk be e hasábokon olvasóinknak, melyeket két város kegyelete emelt, az egyiket a kultúrának, a másikat a kultúra nagy *reformer*-jének. Amaz Szeged egyik legszebb ékessége, a *kultúrpalota*, melyet csak az imént avatott fel az Alföldnek nagy centrumában a magyarság. Ebben a palotában foglal helyet a Somogyi-könyvtár, benne lesz a Dugonics-társaság, benne több tudományos gyüjtemény. A szép palota külső elegánciájával jól megfelel jelentős céljának és tartalmának. — A másik emlékművet *Sopron* városa emelte gróf *Széchenyi* Istvánnak. *Mátray* Lajos György szobrászunk műve ez, mely életnagyságban mutatja be a legnagyobb magyart, egyszerü, keresetlen pózban. Sopron város ékességei közé fog tartozni ez a szobor, melylyel polgárainak áldozatkészsége nemcsak a nagy magyar reformátor- nak, hanem a maga hazafiasságának is emléket emelt.

Fejedelmi serlegek. Három pompás aranyserleget készíttetett a magyar kormány annak a három uralkodónak találkozójára, a kik a Vaskapu megnyitásának ünnepén megjelennek. Egyforma mind a három billikom, a képüket itt találják olvasóink ebben a számban. Fínom mívü, cizelált serlegek ezek, belőlük iszik három ország uralkodója áldomást a Vaskapu nagy művére. A billikomok tizennégy karátos aranyból készültek, rajtuk a magyar történelem két nevezetes mozzanata van megörökítve. Díszes magyaros ornamentákközé foglalva ott látjuk a Vaskapu megnyitásának képét, a másikon pedig a honfoglalásét. Emezen Árpád alakja emelkedik, vezéreitől körülvéve, amazon a Duna tovahömpölygő hullámaira rózsákat vet egy géniusz. E két dombormü közé vésték a berlini szerződésnek azt a pontját, mely az osztrák-magyar monarkiára bízza a Vaskapu szabályozását, azután azt a törvénycikket, melynek alapján Magyarország megkezdte a nagy munkálatokat. A billikomok aranyfedelén négy angyal tartja a magyar koronát. Ezeket a serlegeket az ünnepségek után a Nemzeti Múzeumban helyezik el.

Lakodalmas menet. Megszoktuk már, hogy *Vágó* Páltól évenkint egy-egy jellemzetes és érdekes képét látjuk a kiállításokon annak a magyar népéletnek, mely még mindig megtartotta üde, költészetteljes zamatját, azt a zamatot, mely legszebb költeményeire inspirálta a mi nagy poétáinkat. A magyar népélet dús kincsei ott csillognak a falvak és pusztákon, az alföld karámjai közt, a hegyaljak lankásain, frissen s üdén, jóformán csak ki kell nyujtanunk kezünket, hogy benne dúskálhassunk. Csak meleg szív kell hozzá, a mi földünk erős szeretete és fogékonyság ama hangulatok iránt, melyek sajátos színeikkel kiemelik a magyar népélet világát a mi megszokott sablónos világunk szürke köréből. *Vágó* Pál sokszor nyúlt bele ebbe a színes életbe s nem egyszer szép és hangulatos dolgokat hozott onnan, mikkel aztán a műcsarnok kiállításain találkoztunk. Mai számunkban bemu-

Uj Idők 1896. II.

tatott képe, a *Lakodalmas menet*, szintén ebbe a sorozatba tartozik s mozgalmas képét mutatja ennek a kis falusi ünnepnek, mely bizonyára tetszeni fog mindazoknak, a kik szeretik a mi népünk borus-derüs életét, annak sírva vigadó költészetét.

A magyar irodalom kis tükre című munka jelent meg *Beőthy* Zsolttól. A szerző *szerény vázlatnak* nevezi ezt a könyvet és talán ez az egyetlen rossz meghatározás ebben a tükörben, a mely bizonyára nem nagy, de olyan mint a velencei: gyönyörü mívü és korrekten mutat. A magyar irodalom teljes és pragmatikus képét tükrözi, kerek, élő és klasszikusan rövid kompozicióban. Az a véleményünk, hogy ennél a vázlatnál jobb irodalom-történetünk nincs: hiányzanak belőle a haszontalan tudnivalók, ki van selejtezve belőle az, a minek históriáját csak egy hazafias humbug cikkelyezte be annak idejében. És meg van benne mindaz, a mit tudnia kell minden mívelt magyarnak. Az új könyv tudományos módszere rendkívül szerencsés, előadásának folyamatos kedvessége — a Beőthy plasztikus szavai ezek — elejétől végeig lebilincselő. De van e könyvben néhány valósággal klasszikus becsü lap, ilyen a Petőfi jellemzése, a melynél jobb en miniatur arcképet se festve, se írva nem ismerünk, a mi édes magyar idiománkban. Beőthy könyvének vége: meleg jóakarattal irott buzdítás nekünk, új irodalomnak. Úgy megszoktuk már, hogy mindazok, a kik ifjuságunknak hivatalosan beszélnek a magyar kultúráról, meg ne lássák az irásainkat, vagy a mi még kegyetlenebb: semmibe se vegyék. Most az előkelő helyről jött dicséret szinte meglepő. Beőthynek az új irodalom iránt táplált optimizmusa meg fogja hozni a maga szép gyümölcseit. A magyar irodalom kis tükre az Atheneum okos vállalkozása; formás, szép és elég terjedelmes könyv. Az ára: 1 forint 60 kr.

Milléniumi szonáta. Ezzel a címmel jelent meg legujabban *Major J.* Gyula pályanyertes műve a Pesti könyvnyomda részv. társaság kiadásában. A szimfóniának mind a három tétele magyaros szellemü és karakterisztikus. A szerző az egyes tételek elé magyar költőkből vett mottókat irt, melyeknek hangulata megmagyarázza a szonáta egyes részeinek hangulatát. A szonáta, ciméhez híven, hazafias lendülettel végződik, mottó gyanánt vevén a Szózat utolsó akkordjait.

Csáktornya. Most hogy királyunk a hadgyakorlatok alkalmából Csáktornyára is elment, az ország figyelme a kis Muraköz és fővárosa felé irányult. S a harci próbajáték közepette, a mely ott lefolyik, feltűnik újból annak a nagy hadvezérnek az emléke, a kit *Magyar Leonidás* névvel tiszteltek meg kortársai. Zrinyi Miklós, a költő, ott tartotta udvarát és ott irta meg eposzát, a mely századok múlva is a magyar irodalomnak egyik gyöngye.

Csáktornya volt forrása és fészke a Zrinyi-család nagy hadi erényeinek s egyik-másik főúr féktelenségéből eredő hibáinak is. De a fényre, a hadi dicsőségre s Zrinyi győzelmeire gondolva, el kell ismerni, hogy a Muraköz a török harcok idejében védőbástyája volt egykor a keresztény Magyarországnak, ma pedig élő tanujele nemcsak hazánk politikai sérthetetlenségének, hanem a magyar nemzeti kultúrának is.

A Dunántúllal együtt Muraközt is elfoglalták a honszerző magyarok, mely sokáig mint koronajószág élt s csak később cserélt gazdát a szerint, a mint a királyi kegy egyik vagy másik főúr érdemei felé fordult. *Gizella* királyné a veszprémi püspökségnek adományozta, *Szent László* egyházilag a zágrábi püspökség alá rendeli, míg aztán IV. *Béla* alatt a szlavóniai bán, *Csáky Dömötör* birtokába jutván, ez a porladó félben levő római alapon építtette a később oly híres csáktornyai várat; *Laczkfy* István erdélyi fejedelem pedig a szomszédos *Szent-Ilonán* a híres paulinus zárdát emeltette. *A Cilleyek* zsarnoki uralmát *Ermuszt János de Hampo grófj* után gróf *Zrinyi Miklós*, a szigetvári hős birtoklása váltja fel, hogy ettől kezdve Muraköz és vele Csáktornya hazánk történelmében fényes szerepet vigyen s a Zrinyi-család jeles tagjai hazafias tetteinek, küzdelmeinek főszintere legyen.

Zrinyi György, a ki Csáktornyát szabadalmazott várossá teszi, 1603 után a protestáns vallást terjeszti, később Pázmány tanácsára ismét meg is semmisíti. Midőn azonban fia, a hadvezér és költő *Zrinyi Miklós* gróf horvát bán örökli, felvirad rá a haladás, fejlődés s politikai fölvirágozás napja, hogy emléke örök betűkkel legyen beírva nemzetünk történelmébe. Zrinyi a Csáky-féle várat teljesen fölépítteti, fölszereli s az ország egyik legnagyobb erősségévé teszi. A vár fejedelmi berendezést, gazdag fegyver- és könyvtárt rejteget falai között. Zrinyi innen indul törökverő győzelmes hadjárataira, míg nem az általa a Mura és Dráva összefolyásához épített *Uj-Zerinvár* ármány okozta lerombolása után a *kursancei* erdőben történt gyászos tragédiája nemcsak a nagy hős fényes hadi pályájának végét, hanem Csáktornya szép reményekre jogosító jövőjének megsemmisülését is szomorúan jelentette. Zrinyi Péter lefejeztetése után Spankau és cimborái a történelmi, hadi s tudományos emlékekben gazdag Zrinyi-várat valósággal kiraboljják, összes műkincseit, okiratait Bécsbe hurcolják s csak az üres és elhanyagolt állapotban levő vár maradt az utolsó Zrinyire, Ádámra. Ezen kizsákmányolásnak tulajdonítható, hogy a csáktornyai várban később már egy szög sem emlékeztetett a hős Zrinyiek korára.

Igaz, a nemzeti kegyelet s büszkeség teljes épségében maradt fenn azon sivár időben is, mely ezután a csáktornyai kastélyra borult. *Althan Mihály gróf* a pusztulófélben levő vár földszintjére két emeletet építtet, de utódai már 1792-ben gróf Festeticsnek adják el a többi birtokkal együtt s azóta e családé.

Muraköz horvát lakossága Csáktornyával élén 1848-ban tüntette ki fényesen hazafias érzelmeit, midőn *Gasparich Márk* szerzetes, tábori lelkész lelkesítő szónoklatainak hatása alatt

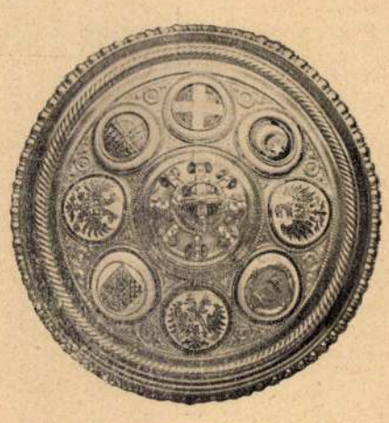

Fejedelmi serlegek.

A „Magyar Nemzet“ néma rovata

Ny. K., Gödöllő. Az, amit sokszor nagyon sokan „természetes okosság“-nak neveznek, az legtöbbször valóban egyenlő *a velünkszületett butasággal*. S amikor a természetes okosság túlhangsúlyozott konjunkturista szólamokkal a szerzett anyagi és szellemi műveltség rovására dicsértetik, nagyon gyanús és kérdéses: vajjon nem az ostobaság kelleti-e önmagát? — A hagyományőrzés és haladás „alternativá“-jára valóban klasszikus és minden ilyen alternatívát eloszlató *Berzeviczy Gergely* felelete: *„Nékem nem tetszenek a bárgyú régiség és az ostoba újság; a jót ellenben, akár régi, akár új, szeretem.“* — Fájdalom, *Széchenyinek* e nagy előfutára még ma sem eléggé ismert. *Gaál* Jenő könyve óta *Nagy* Tibor *Berzeviczy Gergely*-tanulmányát ajánlhatjuk olvasásra.

Nyilaskereszt es, Sopron. A hideg ész, a ráció, bármennyire is fogyatékos önmagában, *mégis több*, tökéletesebb és szellemibb jelenség *az ostobaságnál*. Igaza van, a tudás pusztán nem boldogít. De hozzátehetjük: *a tudatlanság még kevésbbé*. Ha önt sem elégíti ki a 19. század eszmevilága, amiatt hogy minket sem elégít ki, ez semmiesetre sem késztethet arra, hogy *a történelemelőtti korszakokba menjünk vissza „eszmékért“*. Annyira pedig semmiképpen sem „átkos“ a mult század, hogy nagy szabadságharcait, íróit, művészeit, tudósait ne vegyük tudomásul.

B. D., Budapest. Kérdésére — őszintén bevalljuk — nem tudunk megnyugtató és kielégítő választ adni. Az illetőről eddig sem voltunk valami nagy véleménnyel.

K. M., Budapest. A vers valóban megfelelne az említett célnak. Aggodalma a miénk is, mert e csere valóban nem válik javunkra és *talán még a földnek is fájni fog*. A család új tagjának mindig szebbnyelvűbben, lemondásra eltökéltebben illene viselkedni.

Többeknek. A *Néma rovat* nem arra való, hogy világnézeti vitákat vívjunk olyan „világnézetű“ emberekkel, akik *még a világnézet fogalmával sincsenek tisztában*. Ez különben nemcsak a *Néma rovatra* érvényes elhatározásunk.

B. J., Budapest. Amit legtöbbször „reálpolitikának“ neveznek, az gyakran a lehetséges legirreálisabb célzatú politika. — Szocializmus, kollektivizmus, liberalizmus, nacionalizmus, stb., ilyen szavak alatt majdnem mindenki azt ért, amit akar. Van, aki előtt csak valami nagy vörös, sárga, fekete színfolt jelenik meg és elborítja agyát. Ami pedig nagyon sok mindent „jelent“, az sokszor igazában nem jelent semmit. Ahhoz, hogy önnel egyetértessünk, de még ahhoz is, hogy ne érthessünk önnel egyet, tudnunk kell, hogy egyenként és általában mit ért ön az elítélt és az el nem ítélt, de levelében mindenféleképpen többször citált izmusok alatt?

K. G., Nagykanizsa. A *Néma rovat*-ban rejtvényfejtéssel nem foglalkozunk. Így hát nem értjük, mit akart mondani egyik újvilági „közgaszdászunk“ e patetikus kijelentésével: „A magyar fiatalság törekedjék arra, *hogy több legyen a fóka, mint az ember.*“ Hálásak lennénk, ha az illető megmagyarázná, hogy a szegény magyar fiatalság hogyan érheti el ezt a különben kétségtelenül tiszteletreméltó célt?

L. L., Gyula. Azért, mert valaki szenved, még nem bizonyos, hogy az illetőnek igaza is van. Nemcsak az igazságért lehet és szoktak szenvedni. Az „önmagáért való“ szenvedésnek pedig a népek életében sincs értelme. Főleg éppen az öngyötrő természetek szoktak legkevésbbé az igazságért szenvedni. Ady „A szenvedésnél többet“ című versének utolsó sora: *„A szenvedés után kevés.“*

Homo oeconomicus. A szellemi és anyagi kultúrigények általános leszállítását javalló takarékossági jelszavak mindig gyanús eredetűek. Még akkor is, ha „jó szándék“ inspirálja azokat. Az úgynevezett „jószándék“-nak különben is tág értelme van sokszor: sok balgaság is megfér alatta. A gazdaságos takarékosság nem a nemes szórakozást zárja ki, hanem a bizantinikus, avagy éppen civilizációellenes pazarló könnyelműséget. Ne arra törekedjünk tehát, hogy ne költekezzünk — ha van miből —, hanem, hogy jó helyre költsünk. Akként szórakozzunk, hogy ne szórjunk el semmit haszontalanul.

Ezt írja az Olvasó

Nem volt bélyeg újév napján a trafikokban

Újév napján a szokásos üdvözlések áradatát eddig még nem tapasztalt, példa nélkül álló akadály nehezítette meg. Úgy látszik, a kettős ünnepekre nem gondoskodtak megfelelő mennyiségű bélyegről és *városszerte kifogyott a dohánytőzsdékben a kétfilléres, a hatfilléres és a tizfilléres bélyeg.* Célszerű volna felhívni a posta figyelmét erre az anomáliára, utasítsák a trafikosokat, hogy máskor ünnepekre, különösen kettős ünnepekre kellő mennyiségű bélyeggel lássák el magukat.

(Aláírás)

Kegyetlen tél Európaszerte

Milánóból jelentik: A Dolomitokban fekvő Selva községből kedden reggel mínusz 32 fok hideget jelentettek. Ilyen alacsony hőmérsékletre tizenöt év óta nem volt példa ezen a vidéken.

Rómából jelentik: Észak-Olaszországban tovább tart a fagyhullám. Az Apenninekben és az Abruzzókban az utakat még mindig vastag hótakaró borítja s a közlekedést csak a legnagyobb nehézségek árán tudják lebonyolítani. Észak-Olaszországból továbbra is 10—15 fokos hideget jelentenek.

Bukarestből jelentik: Romániában rendkívüli hideg uralkodik. Brassóban 27, Argesben 28 fok hideget mértek, országszerte havazik. A Dunán megindult a jégzajlás és *a hajózás megszünt.*

Ékszertolvaj magyar ál-grófnő Szatmáron

Kolozsvárról jelentik: Szatmáron letartóztattak egy veszedelmes ékszertolvajnőt, aki álnév alatt *magyar grófnőnek* adta ki magát. A veszedelmes szélhámosnő több ékszerészüzletben fordult meg, ahol több értékes ékszert elemelt. Letartóztatása után kiderült, hogy nemrég szabadult a kolozsvári börtönből.

Revolveres újévi verekedés a villamoson

Újév hajnalán egy 42-es jelzésű villamosról a kispesti vámnál a kalauz le akart szállítani egy öttagú garázda társaságot, az ittas csoport egyik tagja, *Bál* István 21 éves gépmunkás azonban ellenállt és le akarta ütni a kalauzt. Egy ismeretlen utas riasztásképpen revolverével a levegőbe lőtt, Bál István ki akarta csavarni az utas kezéből a fegyvert, amely *dulakodás közben elsült és a golyó a gépmunkás vállába fúródott.* A mentők életveszélyes állapotban a Szent István-kórházba vitték.

Háztulajdonos és bérlők véres verekedése Rákosgyöngyén

Kedden délelőtt a Rákosgyöngye strandfürdő közelében épült, Nemes-utca 7790. számú házban, mely özvegy *Huzsevny* Artúrné tulajdona, véres verekedés történt a bérlők és a háztulajdonos között. Dr. *Veszely* András bérlőnek az utóbbi időben nézeteltérései voltak a háztulajdonosnővel, aki erre unokafivére, báró *Klaubicz* Tivadar segítségével ellorlaszolta a lakás bejárati ajtaját. Ebből támadt a verekedés, aminek során a többi bérlő közül ifjabb *Cselényi* Gyula, az egyik albérlő, továbbá *Murányi* Sámuel és felesége megsérült. A mentők mindhármukat kórházba vitték.

A nemzetet gyalázta, 500 pengőre ítélték

Özvegy *Krausz* Árminné szabadszállási gazdálkodót a Kúria *Kvassay*-tanácsa 500 pengő pénzbüntetésre ítélte, mert több alkalommal a nála dolgozó munkások előtt a magyar állam és a magyar nemzet becsületét sértő kifejezéseket használt. A Kúria envhítő körülménynek vette a vádlott büntetlen előéletét és azt, hogy cselédeitől ért sértések után használta a nemzetgyalázó kifejezéseket.

A német kormány az állatkontingens megkettőzését kéri Romániától

Kolozsvárról jelenti a *Budapesti Tudósító:* Több erdélyi lap értesülése szerint a márka kliringárfolyamának új megállapítását nemsokára *az állatkivitel keretének felemelésére irányuló tárgyalások is követik*, tekintve, hogy Németország jóformán kimerítette azt a megengedett keretet, amit a legutóbbi gazdasági értekezleten megállapítottak.

Eszerint Románia vállalta, hogy 1940 októberéig 15 ezer élő és ugyanannyi vágott marhát szállít a birodalomnak. A német szükségletek azonban úgy alakították a helyzetet, hogy *az élőmarha-kontingens már az első két hónap alatt kimerült*, de csaknem hasonló a helyzet a vágottmarhánál is. A román kormány ekkor úgy intézkedett, hogy egyenlő havi részletekre osztotta be a kontingens keretében még hátralevő mennyiséget. *A német kormány azonban máris közölte, hogy a kontingens megkettőzését kéri és 30 ezer élőmarhára jelentette be igényét.* Hír szerint a román állatkiviteli szervezetek a nemzetgazdasági minisztériumtól a kiviteli keret megkettőzésének jóváhagyását kérik, de csakis azzal a feltétellel, hogy az kizárólag vágott marhára vonatkozzék. Kérik továbbá, hogy az exportőrök 8 nap alatt megkaphassák a kivitt áru ellenértékét, amelynek folyósítása eddig állandóan késedelmet szenvedett. A követelések kiegyenlítésére az eddigi gyakorlat szerint csakis akkor került sor, ha a jegybank az importból származó kellő fedezet felett rendelkezett.

Egy németszármazású magyar pap alapítványa magyar gyermekek számára

Szeged, január 2.

(*A „Magyar Nemzet“ tudósítójától.*) Dr. *Becker* Vendel királyi főigazgatói címmel felruházott tanítóképzőintézeti igazgató, címzetes apát, tb. pápai kamarás, a csanádi egyházmegye főtanfelügyelője megjelent dr. *Széchenyi* István szegedi közjegyző irodájában, hogy közjegyzői okiratba foglaltassa elhatározását.

„Attól a hálától vezérelve — mondja az okiratban —, amelyet a magyar nemzet iránt érzek az évszázadokon keresztül követett és általam is tapasztalt megértő és szeretetteljes bánásmódért, amellyel a Magyarországon letelepedett német anyanyelvű lakosokat fogadta, magához ölelte s mindazokban a közjogi és társadalmi előnyökben részesítette, amelyeknek a nemzet magyar származású tagjai is részesei voltak, úgyhogy nem volt különbség magyar- és német- vagy más anyanyelvű magyar állampolgár között és mindnyájan, ha különböző anyanyelvűek is, de egy hazának egyformán szeretett gyermekei és egymásnak édes testvérei voltunk, elhatároztam, hogy *a magyar nyelvű katolikus népoktatás és hitélet támogatására az alábbi alapítványt létesítem.*“

A közjegyzői okirat ezután pontosan meghatározza a „Magyar Katholikus Szent Gellért Tanügyi Alapítvány“ nevű alapítvány célját, mégpedig a szegedi katolikus tanítóképző akadémia mellé rendelt internátus fenntartásában, tehetséges, példás magaviseletű, *magyar nemzeti érzésű*, elsősorban *magyar szülőktől származó*, főleg tanyai vagy falusi származású, másodsorban a magyar hazával érző és magyar nyelven beszélő idegen származású szegény gyermekek ellátásban vagy segélyben való részesítésében.

Dr. Becker Vendel ezután kijelenti a közjegyzői okiratban, hogy az általa létesített alapítványnak adományozza a gyálavedresházai határban levő két tagból álló ingatlanát, amely *összesen 111 katasztrális hold és 1235 négyszögöl elsőrendű szántóföld, a rajta lévő ingó- és ingatlan beruházásokkal együtt.* Az alapítványi vagyon kezelését az alapítványi felügyelőség ellenőrzési jogának biztosításával haláláig maga vállalja, halála után pedig a mindenkori csanádi megyéspüspökre bízza, ha azonban a megyéspüspök bármilyen ok miatt ezt a megbízást nem vállalhatná, a mindenkori gyálai plébánost bízza meg az alapítványi vagyon kezelésével.

Dr. Becker Vendel pápai kamarás jótékony, magyarcélú alapítványának híre gyorsan elterjedt Szegeden és mindenütt általános örömet keltett.

Byrd kapitány elindult délsarki felfedező útjára

Rómából jelenti az *NST:* Mint Wellingtonból, Újzéland fővárosából jelentik, *Byrd* admirális, a híres sarkkutató *Észak Csillaga* nevű hajóján a wellingtoni kikötőből elindult az Antarktisz felé. Byrd tengernagy először a Bálna-öbölbe hajózik, ahol a második expediciós hajó, a *Bear* várja.

Róna József szobrászművész meghalt

A leghírnevesebb magyar szobrászművészek egyike, a Magyar Képzőművészek Országos Szövetségének alapítója és elnöke, *Róna* József, Szilveszter napjának hajnalán váratlanul elhunyt. Közel 80 esztendős volt, de a legutóbbi időkben is kitűnő egészségnek örvendett. Róna mint kis inasgyerek tünt fel, Lotz Károly vette gondjába. Bécsbe, majd ösztöndíjakkal hosszabb időre Rómába küldték. A nyolcvanas évektől itthon élt és főleg történelmi szobrokkal gazdagítja városainkat. Legismertebb művei: Szavoyai Jenő lovasszobra a Várkertben, Kálmán árpádházi herceg Gödöllőn, az aradi Szentháromság-szobor, Klapka Komáromban, Kossuth szobrai Szegeden és Miskolcon, stb. Műkritikus is volt és a Fészek-klubnak igazgatója. Kitüntetések egész sorát nyerte el, m. kir. kormányfőtanácsos volt, a Ferenc József-rend lovagkeresztjének, a vaskoronarend III. osztályának tulajdonosa, az olasz Korona-rend parancsnoka, a nagy állami aranyérem és több más nagy díj nyertese Budapesten, Párizsban, Londonban, Berlinben, Antwerpenben. — Temetése szerdán délelőtt 11 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben.

Mind a magam, mind gyermekeim, **Gertrud** és **Erzsébet** nevében mély fájdalommal tudatom, hogy forrón szeretett férjem

Fuchs Richárd

1939 december hó 31-én csendesen elhunyt.

Földi maradványait 1940 január hó 3-án, szerdán délután 3 órakor fogjuk a Farkasréti temetőben a református egyház szertartása szerint örök nyugalomra helyezni.

Özv. Fuchs Richárdné
szül. Quittner Márta

„Ne nyugtalankodjék a ti szivetek, se ne féljen: higyjetek Istenben és higyjetek én bennem!“

Az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya-Részvénytársaság igazgatósága, felügyelőbizottsága és tisztviselői kara mélységes szomorúsággal jelenti, hogy a Társulat érdemekben gazdag, 32 éven át volt vezérigazgatója

Fuchs Richárd

1939 december 31 én elhunyt.

A megboldogult négy évtizeden keresztül elválaszthatatlanul forrott össze a Vállalattal és tudásának, képzettségének, feddhetetlen jellemének minden megnyilvánulásával segítette elő annak fejlődését és felvirágoztatását. A legsulyosabb világgazdasági válságok közepette ritka éleslátással és biztos kézzel győzte le a helyzetadta nehézségek sorozatát.

Erős akarata, utólérhetetlen munkabirása, kitartása és mélyen érző, meleg szeretetet sugárzó lelke felejthetetlenné teszik rokonszenves egyéniségét.

El nem muló hálával és kegyelettel őrizzük nemes emlékét.

A megboldogult hült teteme folyó hó 3-án délután 3 órakor fog a Farkasréti temetőben a református egyház szertartása szerint örök nyugalomra helyeztetni.

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága és felügyelőbizottsága mélysége megilletődéssel jelenti, hogy az igazgatóság és végrehajtóbizottság nagyérdemű tagja,

Fuchs Richárd úr

az Urikány—Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya R.-T. vezérigazgatója

1939 december 30-án elhunyt.

A Megbodogult két évtizedet meghaladó időn át tevékenyen működött közre igazgatóságunkban és végrehajtóbizottságunkban, ahol mindenkor nagyra értékeltük alapos tudását, széles látókörét, biztos ítélőképességét és egy munkában eltöltött élet eredményeiből leszűrt gazdag tapasztalatait.

Hálásan emlékezünk vissza társulatunk ügyei iránt mindenkor tanusított meleg érdeklődésére; emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

Újévi üdvözlések

Az 1940. esztendő első napján, újévkor, megtörténtek és elhangzottak az évenként megismétlődő üdvözlések. A hivatalos üdvözlések sorát vitéz Nagybányai *Horthy* Miklós kormányzó üdvözlése vezette be, akit nemcsak az ország hivatalos funkcionáriusai köszöntöttek ünnepélyesen, hanem külföldi uralkodók, a budapesti diplomáciai kar, a magyar társadalom hivatalos és nem hivatalos intézményei és a nemzet minden rétegének tagjai is szerencsekívánataikkal halmozták el.

A miniszterelnök a külföldön élő magyarokhoz intézett *újévi rádiószózatot* s az egyes politikai pártokban is elhangzottak az újévi üdvözlések ugyanúgy, mint ahogy társadalmi egyesületeink vezetőit is újévi üdvözléssel köszöntötték.

A kormányzó újévi üdvözlése

A kormányzó őfőméltóságánál újév napjának délelőttjén szerencsekívánatainak kifejezése végett megjelentek: *József* főherceg, majd gróf *Teleki* Pál miniszterelnök a kormány, gróf *Széchenyi* Bertalan a felsőház elnöke a felsőház, dr. *Tasnádi Nagy* András a képviselőház elnöke a képviselőház, vitéz *Bartha* Károly táborszernagy honvédelmi miniszter, *Werth* Henrik gyalogsági tábornok, a vezérkar főnöke és vitéz *Sónyi* Hugó gyalogsági tábornok, a honvédség főparancsnoka a honvédség szerencsekívánatait tolmácsolták.

Déli 12 órakor a kormányzó *Angelo Rotta* pápai nunciust fogadta, aki a diplomáciai testület szerencsekívánatait juttatta kifejezésre, majd *Karafiáth* Jenő főpolgármester vezetésével a székesfőváros küldöttsége, *Wulff* Olaf nyugalmazott folyamőr-vezérőkapitány és báró *Lukachich* Géza nyugalmazott altábornagy a Mária Terézia-rend nevében, vitéz *Hellebronth* Antal nyugalmazott tüzérségi tábornok a Vitézi Rend nevében, dr. *Töreky* Géza, a Kúria elnöke s végül dr. *Ravasz* László református püspök, dr. *Tasnádi Nagy* András és *Szabó* Imre esperes a református egyház nevében tisztelegtek őfőméltósága előtt.

Tömegesen érkeztek táviratok. Sürgönyöztek eddig: az angol, olasz, norvég, görög, bolgár és román király, a német birodalom vezére és kancellárja, *Pál* jugoszláv kormányzóherceg, a finn, mexikói köztársaságok elnökei, *Franco* tábornok, Spanyolország államfője, továbbá fejedelmi személyiségek és külföldi követek.

Nagy számban jöttek sürgönyök és üdvözlő feliratok az ország társadalmának minden rétegéből, állami méltóságoktól, törvényhatóságoktól, egyesületektől, magánosoktól, földművesektől, munkásoktól.

A főváros küldöttsége a kormányzónál

Január 1-én a főváros tíztagú küldöttsége a királyi várba hajtatott dr. *Karafiáth* Jenő főpolgármester vezetésével, hogy a hagyományos szokásoknak megfelelően Magyarország kormányzója előtt kifejezze a főváros közönségének jókívánságait. A kormányzó örömmel vette tudomásul a főváros közönségének jókívánságait és utána a küldöttség tagjaival hosszasan elbeszélgetett.

— Köszönöm üdvözlő táviratát, amelyet az új év kezdetén hozzám intézni szíves volt. A jókívánságokat szívből viszonzom. Fogadja mind Ön, mind kormánya a magyar nemzet iránti baráti érzelmeim megismételt kifejezését.

Mussolini.

A szlovákiai magyarság üdvözlése

Pozsonyból jelentik: Gróf *Esterházy* János újévi köszöntőt írt a szlovákiai magyarsághoz.

— Az 1940-es év — mondja a többi között — szintén súlyos év lesz, talán még súlyosabb, mint volt a most lezárult esztendő. *Nekünk, magyaroknak, minden nemzeti erényünk teljes vértezetével kell készen élnünk arra, hogy az esetleges megpróbáltatásokkal meg tudjunk küzdeni.*

— *Keresztény magyarok maradunk, úgy mint azt nekünk első szent királyunk előírta.* Az ő fenkölt szelleme, az ő mély bölcseségtől áthatott törekvései lehetnek egyedüli irányítóink, amidőn feltárulnak előttünk egy új esztendőnek kapui.

— Voltak, vannak és lesznek isteni és természeti erők, amelyek megszabják a népek és nemzetek sorsát. Ezek az erők *nem engedik meg, hogy azokat, akiket a sors egy területen egy közösségbe foglalt eggbe, bármilyen emberi elgondolással szétszakítsák, különválasszák, részenkint más érdekkörökhöz akarják kapcsolni.*

Újév a városházán

Újév napján délelőtt a főváros vezető főtisztviselői, az üzemek vezetői és a pártok vezéremberei megjelentek *Szendy* Károly polgármester, majd *Karafiáth* Jenő főpolgármester előtt a szokásos üdvözlésre. A tanácsnoki kart *Bódy* László és *Morvay* Endre alpolgármester, a magyar élet kereszténypártjának népes küldöttségét *Vályi* Lajos képviselő vezette a polgármester elé. Szendy Károly az üdvözlő beszédekre válaszolva hangoztatta, hogy nehéz esztendő előtt állunk, sőt talán nehéz esztendők várnak ránk, olyan idők, amikor minden jó magyarra, a magyar munkáskezekre szükség van, de szükségünk van arra is, hogy aki őrhelyén áll, az legyen jól felkészülve, legyen becsületes, de emellett szerény is. A szociális szakadékok kiegyenlítésekor nemcsak arra van szükségünk, hogy az egyik oldal adjon, hanem szükség van arra is, hogy a másik oldal megértse, hogy kapott és megértse, ezen a téren *meddig lehet menni.*

A főpolgármesteri hivatalban a tisztviselők jókívánatait *Szentmiklósi* József főjegyző tolmácsolta *Karafiáth* Jenő főpolgármester előtt, a magyar élet keresztény községi pártjának küldöttsége nevében *Bényi* Károly lizottsági tag köszöntötte a főpolgármestert. *Karafiáth* Jenő főpolgármester válaszában hangoztatta, hogy az autonómiának törhetetlenül, meggyőződéses híve, mert meggyőződése szerint ez pluszt jelent a nemzet számára, nem pedig mínuszt s ezzel a plusszal számolni kell, ami érdekében áll minden államhatalomnak.

Egyéb üdvözlések

Rómából jelenti a *Magyar Távirati Iroda: XII. Pius* pápa kedden báró *Apor* Gábor szentszéki magyar követet *Luttor* Ferenc kánonjogi tanácsossal és *Parcher* Félix követségi titkárral együtt kihallgatáson fogadta. A magyar követség tagjai kifejezték a Szentatya előtt jókívánságaikat az új év alkalmából.

Belgrádból jelentik: Vitéz *Vasváry* József vezérkari alezredes, belgrádi magyar katonai attasé, újév napján felkereste *Nédics* hadügyminisztert és *Szimovics* vezérkari főnököt és a magyar honvédelmi miniszter és a vezérkar főnöke nevében újévi jókívánatait fejezte ki.

A *Magyar Revíziós Liga* elnöksége újévkor üdvözölte a betegségéből felgyógyult *Herczeg* Ferencet, aki válaszában vázolta azt a tevékenységet, amelyet a Magyar Revíziós Liga a magyar haza újjáépítésének terén tett, hangsúlyozta, hogy most, amikor egy újabb világégés szakadt ránk, elsősorban jól felszerelt hadseregre van szükségünk, de folytatnunk kell felvilágosító munkánkat, *mert a csehek és más ellenségeink máris megkezdték a kútmérgezést és a világ közvéleményének félrevezetését.*

A *keresztény gazdasági párt* gróf *Zichy* János pártelnököt üdvözölte táviratilag, aki ugyancsak táviratban mondott köszönetet az üdvözlésért. Bizony — hangzik a válasz —, sokszor kellett küzdenünk a politika szeszélyes kedélyhullámzásával, a politikai divatok felületességével, a gyors sikerek csábító erejével, *a lenyűgöző defetizmus pusztításával és a keresztény nemzeti politika neófitáinak nem mindenkor nyugati formában mutatkozó türelmetlenségével és túlzásaival.*

A TESZ újév napján *Uzdóczy-Zadravetz* István püspököt üdvözölte, aki köszönő szavaiban azt hangoztatta, hogy nincs ok a jövőt illetően a pesszimizmusra, az ezeréves föld egy része már visszatért hozzánk, *a külföld ma már ismer bennünket, ismeri a magyar igazságot és különösen a magyar kolonai eréngeket.*

A *Magyar Nemzeti Szövetség* vezetőségének üdvözletét az elnökség nevében dr. *Ajtay* József alelnök köszönte meg, aki arra mutatott rá szavaiban, hogy a szövetség folytatja tovább a magyar lelki és területi integritásért indított küzdelmet.

Újévi fogadás a francia követségen

Újév napja alkalmából Pierre *Guerlet*, budapesti követ és felesége, a követség palotájában fogadták a magyarországi francia kolónia tagjait és Franciaország több barátját.

Eugène *Giraud*, a francia jótékonysági egyesület elnöke, tolmácsolta Magyarországon élő honfitársai újévi jókívánságait, hangsúlyozva *hazaszeretetüket és a határ eredményébe vetett bizalmukat.*

Pierre *Guerlet* francia követ rövid beszédben válaszolt. Megköszönte a francia kolónia jókívánságait és nyomatékosan kiemelte *a francia ügy igazságát, az egész francia nép szent egységét és a francia—angol szövetség minden próbát kiálló szilárdságát.*

A miniszterelnök újévi rádió-szózata a külföldi magyarokhoz

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök újév napján délben megjelent a studióban, hogy hangfelvételt készítsenek rádiószózatáról. A rádió vezetősége részéről vitéz Leveldi *Kozma* Miklós, a *Magyar Távirati Iroda* elnök-vezérigazgatója és báró *Schell* Gyula, a rádió műsor-igazgatója fogadták a rádió vezetőtisztviselőinek élén.

Gróf *Teleki* Pál miniszterelnöknek a külföldi magyarsághoz intézett újévi üdvözlete a következő:

— Magyarország népének nevében testvéri szeretettel üdvözlöm újév napján az óhazától távol és az államunk határain kívül élő magyarokat, New Englandtól Floridáig és a Pacificig, Kanadában, Brazíliában és mindenütt, messze és közel azokat, akik emlékezésből, azokat, akik vágyból ide gondolnak, de azokat is, akik örömök vagy nélkülözések között elfeledkeztek volna már a magyar hazára gondolni — mert *mindnyájan összetartozunk.*

— Hallják és nyugodjanak meg: *Él magyar, áll Buda még!* Istenben bízva, erős akarattal, független erővel, bátor nyugalommal és a sokévszázados nemzeti lét bizodalmával állunk nehéz vártánkon a vergődő, harcoló Európa kellős közepén. Az ország a most befejeződött évben újra megnagyobbodott a ruszinok lakta három vármegyével. Sok új feladatot ró reánk az ország fokozatos megnagyobbodása, amelyeket hivatástudattal és szorgalommal igyekszünk teljesíteni. Szeretettel ápoljuk a határainkon túl lakó és a széles e világon elszórt, vérben vagy lélekben hozzánk tartozók érdekeit, halljuk és olvassuk szavaikat. Velük vagyunk különösen ezen a napon és érezzük, hogy viszonozzák érzelmeinket.

A miniszterelnök rádiószózatát a magyar rádió hétfőn éjszaka kétszer sugározta ki irányított adással: külön Dél-Amerika és külön Észak-Amerika felé. A Dél-Amerika felé irányított adás időpontját és hullámhosszát úgy állapították meg, hogy a legjobb vételi lehetőségeket biztosítsák Dél-Amerikában. Az északamerikai adás a rendes napi rövidhullámú adás keretében hangzott el éjfél után 1 órakor.

A hétfő éjszakai rövidhullámú adásokat *Erkel* „Hunyady Ferenc" című operájának nyitánya vezette be, majd a miniszterelnök rádiószózata következett. Gróf *Teleki* Pál miniszterelnök szavai először magyarul hangzottak el, majd angol és ruszin nyelven. A délamerikai adásban ezután még külön spanyol és portugál nyelven is ismertették a miniszterelnök rádiószózatát. A Himnusz és a Rákóczi-induló zárta be a műsort, amely összesen mintegy 35 percig tartott. *Amerikában újév napján a koraesti órákban, rádióhallgatás szempontjából tehát a legkedvezőbb időben hallották az adásokat.*

Rómából jelentik: Az egész olasz sajtó közli gróf *Teleki* Pál miniszterelnöknek a külföldi magyarokhoz intézett rádióbeszédét.

Belgrádból jelentik: A jugoszláv lapok részletesen ismertetik gróf *Teleki* Pál újévi cikkét.

Mussolini és Teleki újévi táviratváltása

Az új év alkalmából gróf *Teleki* Pál miniszterelnök a következő táviratot intézte a *Ducéhoz:*

— Az új év alkalmából a magyar nép legőszintébb jókívánságait küldöm Excellenciádnak és csatolom ehhez mind a magam, mind a magyar kormány legmelegebb jókívánságait.

Gróf Teleki Pál
miniszterelnök.

Mussolini a következő távirattal válaszolt gróf *Teleki* Pál üdvözlésére:

— Köszönöm üdvözlő táviratát, amelyet az új év kezdetén hozzám intézni szíves volt. A jókívánságokat szívből viszonzom. Fogadja mind Ön, mind kormánya a magyar nemzet iránti baráti érzelmeim megismételt kifejezését.

Mussolini.

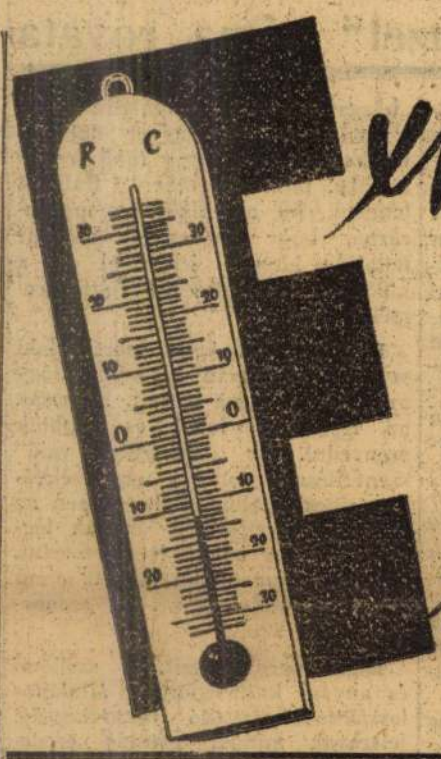

Express ajánlat:

Női kötött mellény
meleg gyapju anyagból, kézimunkával készült, válogatott divatszinekben, mindössze .. .. P **3.98**

Készletünk korlátozott!... Ebből akkor is vegyen, ha most nincs is rá szüksége!...

Magyar Divatcsarnok

Révész Imre református püspök a felekezeti iskoláról

Révész Imre, a tiszántúli református egyházkerület püspöke újévi üzenetet intézett híveihez, melyben többek között a következőket írja: *Autonómia és autarkia egyházi vonatkozásban még sokkal szorosabban összetartozik, mint a politikában.* Csak annak az egyháznak az autonómiája nem történelmi hazugság és nem öreg gyermekek szánalmas játéka, amelyik egyház a Krisztus rendelte módon, az örök újszövetségi példaadás és minta szerint, *önmaga tud* gondoskodni minden, Istennek tetsző szükséglete betöltéséről.

E szükségletek közé, tehát az egyházi autonómia és autarkia lényegterületére tartozik *egyházi iskolázásunk ügye is. Kár volna jóslatokba bocsátkozni a magyar vallásfelekezeti iskolázás legközelebbi jövője és sorsa felől. Még nagyobb kár volna feleslegesen ijedezni némely politikai irányzatoknak szélsőséges közoktatásügyi programpontjaitól, amelyeket ugyan páros napokon hirdetnek csupán s páratlanokon megkapó következetességgel letagadnak,* de amelyek kétségtelenül bele vannak dobva a magyar közvélemény bizonyos rétegeibe. *Akik már 1920 előtt is gondolkoztunk, szemlélődtünk, küzdöttünk és szenvedtünk ebben a vonatkozásban is, joggal elmondhatjuk ezekre a jelenségekre* a pusztai ember kémény és fölényes szókásmondását: *„Látjuk mi már karón varjút, ettünk is belőle!" A keresztyén iskola mai ellenfeleinek még az emlékezete is nyomtalanul kivész már akkorra, amikor a keresztyén iskola meg fogja érni* Magyarországon is, egyébütt is, a maga újjászületését. Tanítás és nevelés nélkül az egyház nem egyház — kevésbbé fontos kérdés, csak templomban-é vagy templomon kívül is, fényes palotában vagy katakombában tanít és nevel-é: a lényeg az, hogy mindig tanítania és nevelnie kell nemcsak a mát, hanem a holnapot s a holnaputánt: nemcsak a megállapodott lelkivilágú felnőtteket hanem a gyermekeket és az ifjúságot is.

A református iskola a maga négyszázados bibliás keresztyén és történelmileg magyar nemzeti szellemével az egész történetünktől és lelkünktől idegen faji államkoncepciót és az annak alapjául szolgáló biológiai materializmust sohasem teheti magáévá. És a református iskola nemcsak kerekdeden, hanem még szögletesen sem illeszkedhetik bele soha a totalizmus életfolyamatába, mert a református iskola becsületes és törhetetlen nemzet- és államhűségre tanít és nevel ugyan négy század óta, de amint eddig nem hirdetett, úgy ezután sem fog hirdetni államítoszt és állami mindenhatóságot, minthogy öngyilkosság nélkül nem kerülhet ellenkezésbe az élő Isten tíz parancsolatának elsejével: „Én, az Úr, vagyok a te Istened... ne legyenek néked idegen isteneid én előttem."

A fajiság államának és a totalizmusnak sok vonzó fátyla és kendőzése van. Valódi arca azonban világnézetileg csak egy: az, amelyik „nemzeti vallást" követel (amelyről előbb-utóbb kiderül, hogy csak az ateizmus szép álneve) és a keresztyén nevelést halálra ítéli. Nagyon jó volna, hogyha *a magyar református közoktatásügy* minden felelős intézője és irányítója *minden fokon tisztán látná ezt:* sok *keserves* meglepetéstől, csalódástól, sőt megrázkódtatástól lennének ezáltal a közeljövőben megkímélve ők is, mink is. Minden tisztelet adassék meg azoknak, akik a ma divatos koreszmék iránt való önzetlen lelkesedésükben, egyházukat és annak iskoláit buzgón és féltőn szeretve, kapcsolatot igyekeznek teremteni ezen koreszmék és a magyar református iskolapolitika között — de a magyar református iskola abban a pillanatban elvesztette létértelmét, amikor *a mindenkori koreszméken túl elfelejti meglátni és szolgálni időfeletti örökségét. Kérdezem: hol lenne ma a magyar református iskola, hogyha kritikátlan lelkesedéssel kísérelte volna pl. a XVIII. század koreszméit és maradéktalan lelkesedséggel beleilleszkedett volna pl. a II. József-féle művelődéspolitikai totalizmus életfolyamatába?*

Sanghai bár jelenti:

A JANUÁRI MŰSOR MINDEN SZÁMA ATTRAKCIÓ!

PEGY & FRED — 2 JELENNEB — SANGHAI DUÓ — EGRESSY MAGDA
Wéber Margot — Németh Mária — Asztalos Edit

Directrice: LA BELLA NOVOTNA. Műsorvezető: GALAMBOS ERNŐ

ASZTALOS JAZZ! DIZŐZÖK: BESSY LÓVE ÉS RODOSSY EDIT

Horthy Miklós-út 60. szám. Telefon: 25-74 30 Minden este 10 órától reggel 5 óráig!

Vasár- és ünnepnap műsoros 5 órai tea!

1970. MÁJ. 17.
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 6t
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Róna József
FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
Székesfehérvár
1024

„Születtem Fejér megyében, Lovasberényben..."

RÓNA JÓZSEF
szobrászművészről

Egy szobrászművész életét kívánja e néhány sor felidézni a múltból, aki a Fejér megyei Lovasberényben született 1861. február 1-én, és aki a szzadforduló éveiben — hazájában, de a külföldön is — sok elismerést vívott ki alkotásaival. Ha számba vesszük a Fejér megyében élt, itt született, innen elszármazott művészeket, kétségtelenül az ő neve is köztük van. Igaz ugyan, hogy *Róna* József, egykori lovasberényi sokgyermekes falusi gabonakereskedő asztalosinas fiából lett szobrász csak gyermekkorát töltötte Lovasberényben, élete végéig mégis szívesen emlékezett a szülőfalujában töltött évekre. Amikor 1929-ben megjelentette *„Egy magyar művész élete"* című kétkötetes önéletrajzregényét, ezekkel az érzelmes sorokkal indítja el visszaemlékezéseit.

„Kis unokámat karomba ültetve állok a nagy tükör előtt. Az egyesztendős, kékszemű, s hirtelenszőke hajú kis legényke bámulkodva nézi, hogyan fintoritja el nagypapa az arcát, s lelkendezve és sikongatva igyekszik apró kacsóival a tükörképet megfogni.

Hatvan és egynéhány esztendővel ezelőtt a Fejér megyei Lovasberényben is éldegélt egy ilyen nagypapa. Ő is karján dédelgette unokáját, egy lenhajú, kékszemű kis lurkót."

Nagyapjára emlékezve kezdi önéletrajzának írását. Könyvében megírja apjának, a sokgyermekes falusi gabonakereskedőnek küzdelmeit, gondjait. A család később Pestre költözött. Ennek a családi környek emléke elkísérte élete útján, kezdve attól, hogy asztalosinas korában, — de méginkább akkor, amikor *Hensch* budapesti kőfaragómesternél inaskodott, — először tudatosodott benne a vágy: szobrászművész akar lenni.

Tiszteletreméltó az az akaraterő, amellyel kitűzött célja felé törekedett. Mint kőfaragó szobrászinas *Michelangeloért rajongott.* Tizennyolcéves korában, 1879-ben ösztöndíjat kapott és gyalog Bécsbe ment. Ez az ösztöndíj volt az első segítség, amelyben részesült a kőfaragó szobrászinas. Bécsben sokat nyomorgott, koplalt, de megérte a nélkülözés, mert *Zumbusch* mester iskolájában alapos mesterségbeli tudást szerzett. A Zumbusch-iskola később is még néhány művében rányomta bélyegét. Zumbusch alkotta a bécsi Mária Terézia emlékművet. A barokkizlésű császárvárosban különösen megragadta figyelmét a Schwarzenberg-lovasszobor. *Hellmer*-tanítvány lett a bécsi képzőművészeti akadémián. (*Zala* György is nála tanult, később *Fadrusz* János is.) 1885-ben Berlinben a *„Megszorult faun"* című mitologiai témájú szobrával megnyerte a *Beer*-ösztöndíjat, amelynek birtokában Rómába indult. Olaszországi tartózkodásának legnagyobb élményét Michelangelo életművének megismerése jelentette számára. *„Michelangelot nem lehet emberi nagysággal felmérni, nincs hozzávaló lépték"* — írta később visszaemlékezéseiben.

Egyévi olaszországi tanulmányútja után, 1885-ben érkezett vissza Budapestre.

Önéletrajzi regényéből érdemes idéznünk a visszaérkezésről írt néhány sorát, mert a hazaszeretet különösen szép megnyilatkozása:

„Személyvonattal jöttem haza és végre megérkeztem a Déli Vasút pályaudvarára. Zsebemben már egyetlen krajcár sem volt, s kénytelen voltam gyalogszerrel hazaindulni. Amikor az alagúton átjöttem, a Lánchídnál megálltam, s meghatottan néztem a gyönyörű képet, amely elém tárult.

O, Budapest, mily szép is vagy!

A nap lemenőben volt, a széles Duna ragyogóan hömpölygött tova, fölötte a világ legszebb hídjával. És amott, a hatalmas tömegű Gellért-hegy, a szépen tagolt királyi vár, a karcsú Mátyás-templomtorony. A túloldalt Fessl Vigadója, a Szent István templom szép kupolája, a még állványokkal körülvett Parlament épületének hatalmas masszája... és a lenyugvó nap mindent bearanyozott és minden ragyogott a napfényben... és a lelkem is megtelt ragyogással és végtelen szeretetet éreztem Budapest iránt! Széttártam karjaimat, könny szökött szemembe, s szerettem volna az egész várost magamhoz ölelni.

— Teremteni, alkotni fogok, s lerakom munkám téglái a város jövőjéhez... s hatalmas tettvágyat éreztem magamban.

Felvettem kis ládámat, s szapora lépésekkel indultam hazafelé."

Ebben a nagy tettvágyában számos szobrot alkotott. Szobraiban a megszokott klasszikus keretből is megtartott valamit és azon belül az élethez kapcsolódó realizmus követése volt szobrászatának alapvető elve. Több szobra került a közterekre. *Róna József készítette el az első Kossuth-szobrot,* amelyet Miskolcon állítottak fel. Szegeden, a Klauzál-téren álló Kossuth-szobor, — amelynek talapzatán ez a felirat olvasható: *„Szegednek népe, nemzetem büszkesége"*, — ugyancsak Róna József alkotása. Turinban Kossuth személyesen állt modellt Róna Józsefnek a róla készülő mellszoborhoz. Miskolcnak Szemere Bertalan szobrot, Komáromnak Klapka György szobrot készített. A budapesti Kossuth-szobor pályázaton azonban csak második díjat nyert.

Legjobb szobra a Savoyai Eugen hercegről készült lovasszobra. A budai Várpalota kertjéről néz alá izmos, kerek formákra épített lováról Jenő herceg, a zentai győző alakja. A talapzat ünnepélyes barokk díszszel ékes, — két relief, címer, korona, babérlomb látható rajta. Eredetileg a törökverő Habsburg-herceg szobrának Zentára kellett volna kerülnie, a zentai csata kétszázadik évfordulóján akarták leleplezni 1897-ben. Róna József ezt a szbrot nem versenypályázat útján, hanem megrendelés alapján készítette el, azonban a megrendelő zentaiakkal bonyodalmakba keveredett, így került a szobor azután Budán felállításra. (Az utóbbi években lapjaink többször írtak arról, hogy — bár kétségtelenül egyik legszebb lovasszobrunkról van szó, — nem a Várpalota előtt volna annak helye, mert ez a hely sokkal inkább megilletne egy Mátyás-szobrot. Róna maga is ezt a lovasszobrot tartotta élete egyik legfőbb alkotásának. Erről az időről írta visszaemlékezéseiben:

„Az érettség érzése alig négy-öt év óta van meg bennem. Jenő herceg szobra azonban már mindenesetre az eszközök teljes birtokában készült, mindig a megelőző éveket tulajdonképen a tanuláshoz számítom. A fejlődést ma is érzem. Ha újra csinálnám a régi dolgaimat, lehet, hogy egyszerűsíteném, lehet, hogy sokat elhagynék belőlük. De akkor talán kivesznének belőle a temperamentumnak nyomai".

Legnagyobb szeretettel az Erzsébet királynét ábrázoló szobrához ragaszkodott. Ez a szobor akkor készült el, amikor az 1898. szeptember 10-én gyilkos től halálra sebezve idegenben meghalt Erzsébet királyné tragikumát már az egész ország fájlalta. A szobor, amely minden póznak árnyától is mentes, ma is ott áll a gödöllői parkban az évszázados fák alatt.

Róna József több szobrával nyert díjat otthon és a külföldön egyaránt. Így például az *„Utolsó szerelem"* című szobráért aranyérmet kapott Antwerpenben és Párisban Grand Prix-t nyert. Egyik legismertebb szobráért, a hársfából készült *„József és Putifárné"* című kompozíciójáért elnyerte az állami nagy aranyérmet. 1922-ben a Műcsarnokban gyűjteményes kiállítást rendeztek műveiből. Tőle valók a Vígszínház épületének elegáns, dekoratív szoborművei is.

Hetvennyolcéves korában halt meg Budapesten 1939-ben, az esztendő utolsó napján. Halála után szükszavú méltatások jelentek meg róla. *Farkas* Zoltán, a *Nyugat* 1940 februári számában azt írta: nem volt különösebb alkotó tehetség és legkevésbé sem önálló formaalkotó. Egyideig úgy látszott, hogy élen tud maradni, de aztán gyorsan lemaradt a Zala György és Stróbl Alajos, diktálta versenyben. Farkas Zoltán szerint Róna József legtöbb szobra mellett ma már érdeklődés nélkül megy el az igazi művészet barátja, de elismeri, hogy „Róna nem volt ügyetlen, nem volt művészi intelligencia nélkül való, — erről a művészi intelligenciáról tanúskodik kétségtelenül a túlbecsült Savoyai Eugenje, — csak éppen az alkotó zsenialitás hiányzott belőle".

Ha felmérjük Fejér megye híres szülöttjeinek seregét, Rónai József neve nem hiányozhat közülük.

Környei Elek

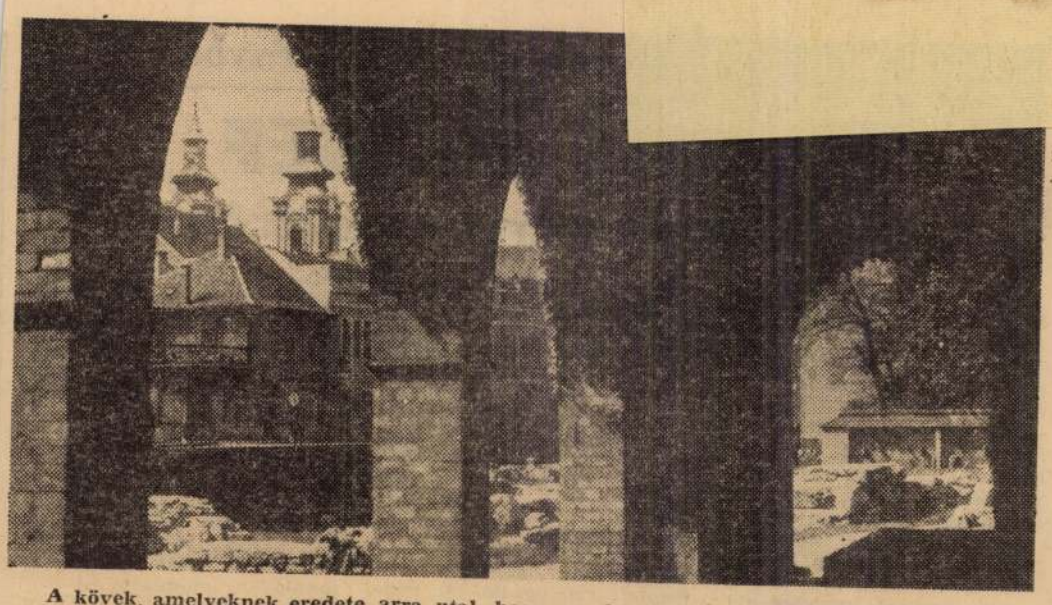

A kövek, amelyeknek eredete arra utal, hogy az elpusztult Gorsiumból hordták ide jelentős részüket, megmutatják a szemlélőnek, hogy itt állott az első magyar király egyháza, falai ma is kirajzolódnak a romkert magasztos csendjében. Öreg falak mellett zengő mezei virágok díszelegnek a napfényben. Ezer esztendő — milyen kevés idő, ha a fényévek csillagtávolságával mérjük! És nekünk — nemzeti életünk milliom viharában — mégis milyen sokat mondó!

Élt a XV. század végén Fehérvárott egy Hentel nevű jómódú polgár, aki istennek tetsző cselekedetre szánván magát, kis templomocskát építtetett a Szent Péter és Pál székesegyház szomszédságában. Úgyszólván egyetlen épen maradt középkori épülete ez a kis kápolnácska — a Szent Anna kápolna — az ezeréves városnak. Megkopott kőküszöbén nagyon sok jeles úr átlépett, hogy bűnei levezeklése okából megalázkodjék az oltár előtt.

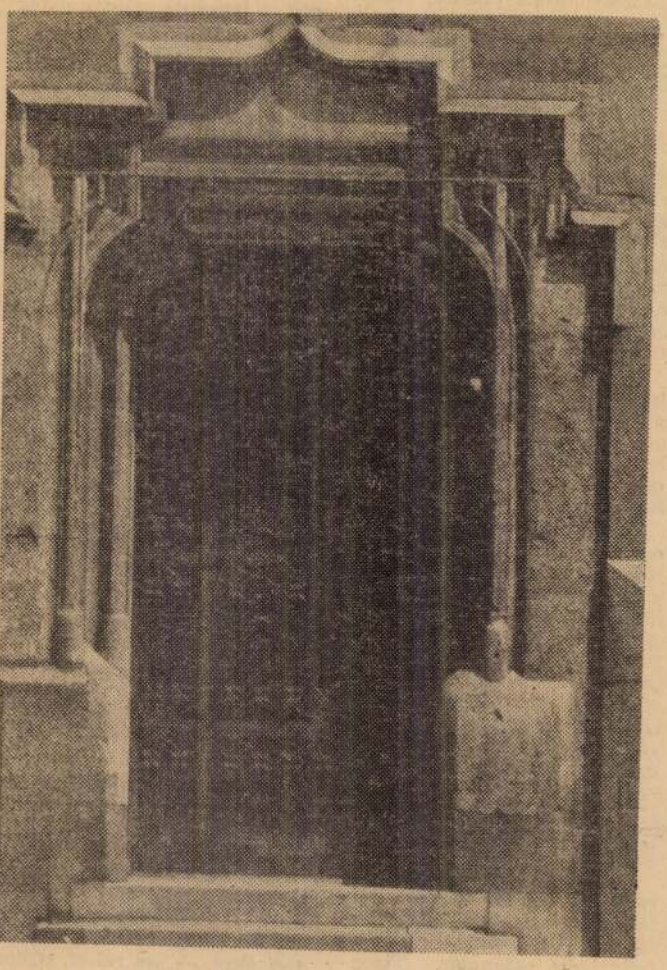

árnapi
éklete

Kislány és ódesanyja — bizonyára naponta, lehet hogy többször is elhaladnak Kálmáncsehy Domonkos szobra előtt és azt se tudják, ki volt ez a jómódú férfiú, aki a szobra szomszédságában álló Szent Anna kápolnát legutóljára rendbehozatta. Tudós volt, diplomata, királyi kincstárnok, majd váradi püspök, aki a fennmaradt írások tanúsága szerint sokat tett a város csinosításáért, vagy ha veszedelem folytán ledöntötték házait, az újjáépítéséért.

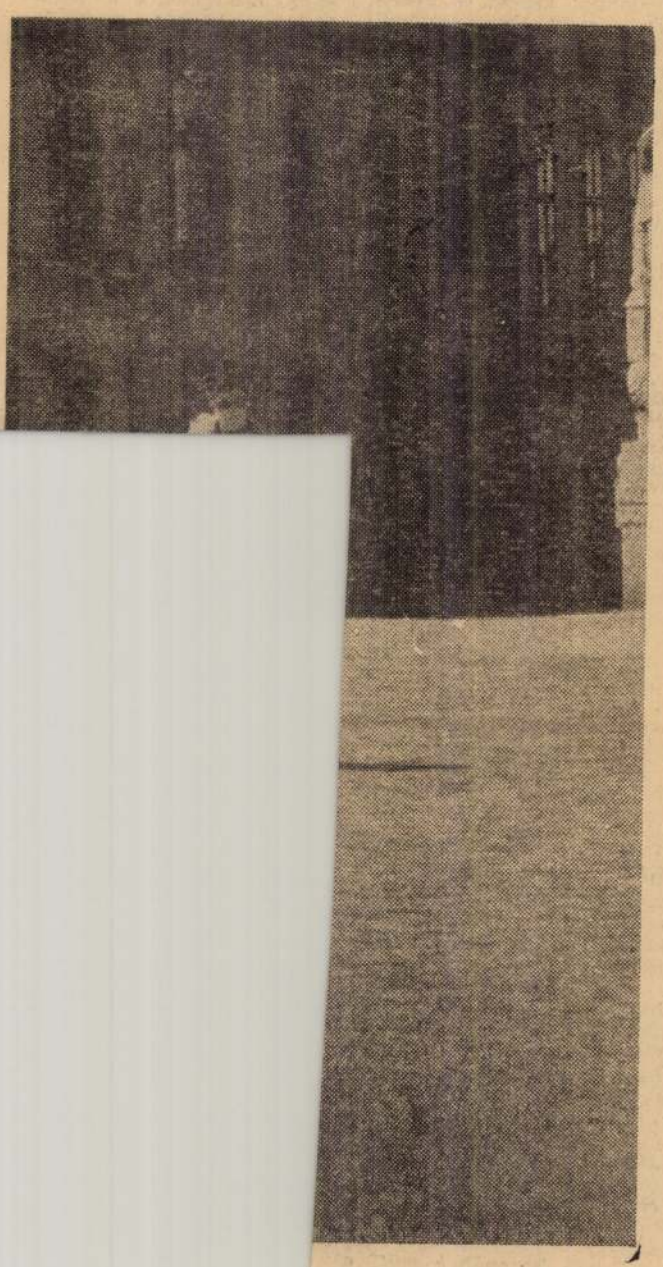

sterek sok éves, évszázados
megy az ember, kísérti ez a
ntázni való türelem, a belső
rmába álmodása. A stílusok
jt: mennyi tartalom, mennyi
belső világát nem háborítja

- A budavári palotának, egy kitünő szakemberekből álló, egy ugynevezett várbizottság, az eszmei gazdája. Feléjük lehet ezt a kérdést terjeszteni, ezt megtárgyalják, esetleg a felmerült történeti elveket is, és egy dolog jutott most az eszembe, ahogy hallgattam Rózsa Gyulának a viszontválaszát, amit a palotáról mondott, és ami igaz. Abban az időben még eléggé befolyásos szerepem volt a palota épitésében, ami minden részletnél megnyilvánult, és a kupolának a létesitésében, a kupoláról egy nagyon jó barátom azt mondta szellemesen, egy bizottságbeli kupola. Nem akartuk visszaállitani a tulajdonképpeni álkupolát, és azt kivántuk nagyjából, mint amit most hallottam Rózsa Gyulától, hogy legyen oda valami modern, de kupola. Ez 300 db vázlatot készitett a tervező, ebből husz egynéhányat kidolgoztak részletekbe, a végén 6 darabot makettben, egymás után cseréltük, végül kijött a mai. Ugyancsak egy hozzáértő kollégám mondotta, hogy ezt is megfogjuk szokni. Tehát a probléma nem olyan egyszerű, mint ahogy azt itt az előbb emlitett Rózsa Gyula, tényleg elképzelhető, miért nem lenne elképzelhető egy más egyéniség erre a kiemelkedő jelentőségű pontra, nagyon kétséges, hogy egy ilyen művészi együttesben sikerül-e majd ezt megalkotmunk. És ez az ami miatt én magam részéről szivesebben látnám az eredeti helyzet visszaállitását.

- A budavári palotának, egy kitünő szakemberekből álló, egy ugynevezett várbizottság, az eszmei gazdája. Feléjük lehet ezt a kérdést terjeszteni, ezt megtárgyalják, esetleg a felmerült történeti elveket is, és egy dolog jutott most az eszembe, ahogy hallgattam Rózsa Gyulának a viszontválaszát, amit a palotáról mondott, és ami igaz. Abban az időben még eléggé befolyásos szerepem volt a palota épitésében, ami hogy minden részletnél megnyilvánult, és a kupolának a létesitésében, a kupoláról egy nagyon jó barátom azt mondta szellemesen, egy bizottságbeli kupola. Nem akartuk visszaállitani a tulajdonképpeni álkupolát, és azt k kivántuk nagyjából, mint amit most hallottam Rózsa Gyulától, hogy legyen oda valami modern, de kupola. Ez 3oo db vázlatot készitett a tervező, ebből husz egynéhányat kidolgoztak részletekbe, a végén 6 darabot makettben, egymás után cseréltük, végül kijött a mai. Ugyancsak egy hozzáértő kollégám mondotta, hogy ezt is megfogjuk szokni. Tehát a probléma nem olyan egyszerü, mint ahogy azt itt az előbb emlitett Rózsa Gyula, tényleg elképzelhető, miért nem lenne elképzelhető egy más egyéniség erre a kiemelkedő jelentőségü pontra, nagyon kétséges, hogy egy ilyen müvészi együttesben sikerül-e majd ezt megalkotmunk. És ez az ami miatt én magam részéről szivesebben látnám az eredeti helyzet visszaállitását.

aktiv, rendkivül tehetséges vezetője, hogy küzte Dél-Magyarországról, az mert Budával ellentétben, a Dél-Magyarországból valóban ő üzte ki a törököket, tehát nemcsak ilyen értelemben, nemcsak olyan értelemben, hogy Belgiumban és egyéb nyugat-európai hadszintereken szerzett elényöket a hadszintereken, a haubsburgoknak, hanem közben pontosan ugyanennek a haubsburg gyarmatositásnak a koncekciója érdekében, gátlástalanul felszámolta, a török ellen küzdő, és magukat kitüntető magyar ezredeket az első pillanatban, mert érezte, hogy mihelyt a közös szövetség megszünik, esetleg a haubsburg dinasztriának válhat veszélyessé ez a magyar hadtestrész, több mint 20 magyar végvárat rombolt le, és azt hiszem hogy ez müemléki szempontból is meggondolandó, és végig ne felejtsük el, hogy a Rákóczi szabadságharc kitörésétől kezdve, ő volt a bécsi haditanács elnöke, és mint ilyen ő volt tulajdonképpen a legfelsőbb irányitója a szabadságharc elleni mozgalmaknak. Még egy müvészettörténeti érvet hadd mondjak el. T nár ur sokkal jobban tudja, mint én, hogy milyen óriási viták voltak a vár helyreállitásának épitészeti koncekciója körül, a kupola körüli vita, és egyebek. Az hogy visszaállitanak-e minden diszt vagy nem, ugy érzem, hogy ebben az épitészeti megoldásban nagyon nagyvonaluan választották ki a az igazi történelmi értéket, és a rárakódött sarlangokat, ami az arhitekturát illeti. Én azt hiszem, hogy ez iratta velem a cikket, hogy ugyanolyan nagyvonaluan kell szétválasztani az igazi történeti értéket, és a sallangokat, a egy történelmi alak megitésésénél.

-

aktiv, rendkivül tehetséges vezetője, hogy kiüzte Dél-Magyarországról, ám mert Budával ellentétben, a Dél-Magyarországból valóban ő üzte ki a törököket, tehát nemcsak ilyen értelemben, nemcsak olyan értelemben, hogy Belgiumban és egyéb nyugat-európai hadszintereken szerzett előnyöket a hadszintereken, a haubsburgoknak, hanem közben pontosan ugyanennek a haubsburg gyarmatositásnak a koncekciója érdekében, gátlástalanul felszámolta, a török ellen küzdő, és magukat kitüntető magyar ezredeket az első pillanatban, mert érezte, hogy mihelyt a közös szövetség megszünik, esetleg a haubsburg dinasztriának válhat veszélyessé ez a magyar hadtestrész, több mint 2o magyar végvárat rombolt le, és azt hiszem hogy ez müemléki szempontból is meggondolandó, és végig ne felejtsük el, hogy a Rákóczi szabadságharc kitörésétől kezdve, ő volt a bécsi haditanács elnöke, és mint ilyen ő volt tulajdonképpen a legfelsőbb irányitója a szabadságharc elleni mozgalmaknak. Még egy müvészettörténeti érvet hadd mondjak el. Tanár ur sokkal jobban tudja, mint én, hogy milyen óriási viták voltak a vár helyreállitásának épitészeti koncekciója körül, a kupola körüli vita, és egyebek. Az hogy visszaállitanak-e minden diszt vagy nem, ugy érzem, hogy ebben az épitészeti megoldásban nagyon nagyvonaluan választották ki a az igazi történelmi értéket, és a rárakódött salangokat, ami az arhitekturát illeti. Én azt hiszem, hogy ez iratta velem a cikket, hogy ugyanolyan nagyvonaluan kell szétválasztani az igazi történeti értéket, és a hallangokat, az egy történelmi alak megitésénél.

-

harcolunk az ilyen dolgok visszaállitása ellen. Ha erre a levélre most igy hangosban válaszolna.

- Az előbb attól tartok nem mondtam el minden érvemet, Szavolyai Jenő ellen. Ha szabad ezt használnom, azt hiszem ez egy kicsit tulzás, mert nem vagyok Szavolyai Jenő ellenes, de negativ történelmi szereplőről nem beszéltem. Nem véletlen, hogy Ferenc József akkor kapva-kapott az alkalmon, és saját, egyébként saját tervezett lovasszobra helyére állittatta Szavolyai szobrát. Tudniillik Szavolyai a XIX; század végére a haubsburg imperialistakoncekciónak, egy kicsit legendás alakjává vált. Nem véletlen, mondom ez a várbeli szobor felállitás, hiszen már 35 évvel azelőtt felállitották Bécsben a Neue Hofburg helyére, legexponáltabb a Heldenplatz közepébe, Szavolyi szobrát, és akár erre gondolunk akár a indulóra, hiszen induló is volt, és van ma is Bécsben Szavolyainak, az egész valahol, mondom a herceg figurája, a haubsburgi dicsfény, a haubsburggoár figurája nem véletlen, hiszen mérhetetlenül nagy területeket szerzett a spanyol örökösödési háboru folytán, a haubsburgoknak. Igy fogalmazhatnám meg a kifogásaimat, hogy a város fölött, ahol 3 szobor van e pillanatban, a felszabadulási emlékmü, amit azt hiszem nem kellm méltatnom, már ideologiai szempontból. A Gellért szobor a Gellért-hegy oldalában, szintén a magyar történelemnek egyik rendivül fontos sorsfordulójára esik, egy rendkivül jelentős történelmi alakjára emlékeztet, harmadikként ebben az együttesben, Szavolyai Jenő szobra, a haubsburg gyarmatositásnak a leképe, engem zavar. Különösen zavar akkor amikor Szavolyai Jenő nemcsak olyan értelemben volt a haubsburg gyarmatositás

pontomat alátámasztani. Nivel nagyon sokat ismerik Székesfehérvárott, a Városi Tanács háza előtt Pártfainak, az Egy es huszárokról, a Huszároknak az emlékművét, ami szerény véleményem szeri a mai emlékmű szobrászatnak a legjobb alkotása. Elhelyezésében egyenesen zseniális. Megszoktuk azt a rossz szokást, hogy a tér közepébe teszünk egy szobrot, ~~és~~ / nem érteni / remkül áll. Nyilván maló véletlenül történt ez igy, pontosabban valakinek a jó gondolata, de nem igy lett komponálva. NO én sajnálnám, hogy ha ezt a huszárszobrot el kellene onnan vinni, mert mit keres egy a mezittelen férfi ~~ka~~ alak. Mondtam hogy ez ~~mérx~~ miért egy mezitteln huszár. ~~Mondjuk ez igaz~~, tegyük ki talán egy strand közelébe, ide pedig hadd tegyünk valami mást. Kár lenne. Az az érzésem, hogy ebban az esetben is kár lenne, itt egy együt alakult ki, egy kapcsolat alakult ki, aminek a megörzése annál is inkább indokoltnak látszik, számomra, mert a szobor készen van, már a talapzat készen van, és éppen csak rá kellene emelni a szobrot a talapzatára. ~~Az előbb azt mondta, hogy nem~~

~~művészettörténeti, hanem~~

- Az előbb azt mondta, hogy nem művészettörténeti, hanem kifejezetten eszmei ellenérvei, és ellenérzései vannak azzal kapcsolaban, hogy a szobrot visszaállitsák-e van nem. Az egyik levélíró éppen a Népszabadságban közölt levelében olvastam, azt irja, ho ha nem kifejezetten ellenséges érzülettel viseltetünk azok irán akikről szobor készült, és ugyanakkor művészettörténetileg az jól odaillik tehát ahogy az előbb elmondta tanár ugy, hogy véletlenül, dehát jól beleillik abba a ~~komlesszusba~~ pl. exkurzusba. Akkor mié

pontomat alátámasztani. Mivel nagyon sokan ismerik Székesfehérvárott, a Városi Tanács háza előtt ~~Pártfainak~~ Pátzay, az Egy es huszárokról, a Huszároknak az emlékmüvét, ami szerény véleményem szeri a mai emlékmü szobrászatnak a legjobb alkotása. Elhelyezésében egyenesen zseniális. Megszoktuk azt a rossz szokást, hogy a tér közepébe teszünk egy szobrot, ~~és~~ / nem érteni / remkül áll. Nyilván való véletlenül történt ez igy, pontosabban valakinek a jó gondolata, de nem igy lett komponálva. NO én sajnálnám, hogy ha ezt a huszárszobrot el kellene onnan vinni, mert mit keres egy ~~a~~ mezittelen férfi ~~ka~~ alak. Mondtam hogy ez ~~mérx~~ miért egy mezitteln huszár. Mondjuk ez igaz, tegyük ki talán egy strand közelébe, ide pedig hadd tegyünk valami mást. Kár lenne. Az az érzésem, hogy ebban az esetben is kár lenne, itt egy együt alakult ki, egy kapcsolat alakult ki, aminek a megörzése annál is inkább indokoltnak látszik, számomra, mert a szobor készen van, már a talapzat készen van, és éppen csak rá kellene emelni a szobrot a talapzatára. ~~Az előbb azt mondta, hogy nem müvészettörténeti han~~

- Az előbb azt mondta, hogy nem müvészettörténeti, hanem kifejezetten eszmei ellenérvei, és ellenérzései vannak azzal kapcsolatban, hogy a szobrot visszaállitsák-e van nem. Az egyik levélíró éppen a Népszabadságban közölt levelében olvastam, azt irja, ho ha nem kifejezetten ellenséges érzülettel viseltetünk azok irán akikről szobor készült, és ugyanakkor müvészettörténetileg az jól odaillék tehát ahogy az előbb elmondta tanár ugy, hogy véletlenül, dehát jól beleillik abba a kom~~lesszusba.~~ plexumba Akkor mié

városképnek. Azért mondom hogy véletlenül, mert talán nagyon kevés hallgató tudja, hogy a szobor nem ide készült. A szobrot nem ide komponálták, a palotának ez a része nem ugy készült, hogy előtte ez a szobor álljon. A Gyula is emlitette, hogy 1900-ban helyezték el oda, ~~[illegible]~~ nevezetesen azért mert lent a város, 1697 -ben a város felszabadulásának 300.dik évfordulójára, pontosabban a törökök érvényes kiverésének 300-,dik. évfordulójára, megemlékezésként a hős törökverő fővezérk, mert csatát már nem Szavolyai Jenő vezette, emlékére egy emlékszobrot rendelt Róna Józseftől, és elég gyors határidővel mert hiszen minden ilyen centenáriumra későn döbbenünk rá, és eléggén nagy pénzért, nem akarok itten rögtönözni, de mintha 100 ezer forintért, készitette a szobrot, és ahogy ez akkor szokásban volt, mindenki megmozdult, ugye kaszinós, rendőr, adományokat gyüjtöttek, és elmult egy év, megalakult a szobrbizottság, és kiderült, hogy a pénz nincs sehol. Én ezt már nem tudom részleteiben , csikkasztották, eladminisztrálták, de lopták a szobrot ki kellett ~~xx~~ fizetni, a magyar kormány Ferenc Józsefet kértem még, hogy a saját pénztárából fizesse ki a szobrot, meg is tette, odarakta a palota elé, mondván hogy a Zentaink már nem érdemlik meg. Tehát nem lehet arról szó, hogy itt valami művészi ~~kpm~~ kompoziciónak a részében áll, tudatos kompoziciónak a részében áll, hanem egy szerencsés helyzettel, amelyik a két alkotást, a palota homlokzata, és az előtte álló szobor, elég szerencsésen összeilleszkedett, s mint mondottam, egy megszokott képévé, jó képpé változott a budapesti , budai városképnek. Egy példával tudnám az én állás-

városképnek. Azért mondom hogy véletlenül, mert talán nagyon kevés hallgató tudja, hogy a szobor nem ide készült. A szobrot nem ide komponálták, a palotának ez a része nem ugy készült, hogy előtte ez a szobor álljon. A Gyula is emlitette, hogy 1900-ban helyezték el oda, nevezetesen azért mert lent a város, 1697 -ben a város felszabadulásának 300.dik évfordulójára, pontosabban a törökök érvényes kiverésének 300-,dik. évfordulójára, megemlékezésként a hős törökverő fővezérre, mert csatát már nem Szavolyai Jenő vezette, emlékére egy emlékszobrot rendelt Róna Józseftől, és elég gyors határidővel mert hiszen minden ilyen centenáriumra későn döbbenünk rá, és eléggé nagy pénzért, nem akarok itten rögtönözni, de mintha 100 ezer forintért, készitette a szobrot, és ahogy ez akkor szokásban volt, mindenki megmozdult, ugye kaszinós, rendőr, adományokat gyüjtöttek, és elmult egy év, megalakult a szobor-bizottság, és kiderült, hogy a pénz nincs sehol. Én ezt már nem tudom részleteiben , csikkasztották, eladminisztrálták, de lopták a szobrot ki kellett fizetni, a magyar kormány Ferenc Józsefet kértem meg, hogy a saját pénztárából fizesse ki a szobrot, meg is tette, odarakta a palota elé, mondván hogy a Zentaiak már nem érdemlik meg. Tehát nem lehet arról szó, hogy itt valami müvészi kompoziciónak a részében áll, tudatos kompoziciónak a részében áll, hanem egy szerencsés helyzettel, amelyik a két alkotást, a palota homlokzata, és az előtte álló szobor, elég szerencsésen összeilleszkedett, s mint mondottam, egy megszokott képévé, jó képpé változott a budapesti , budai városképnek. Egy példával tudnám az én állás-

vüli módon kitüntették magukat a török felmentősereg szétverésében, és mondom kezdnak Bottyán János generálistól kezdve, Bercsényi Miklósig, a Rákóczi szabadságharc vezéralakjáig, egy sereg olyan nemzeti hős volt ugyanulyan alvezére Buda visszafoglalásának, mint Szavolyai Jenő.

- Végül is mi lesz a sors a annak a szobornak,? Kérdezzük dr. Dercsényi Dezsőtől, az ORSZÁgos Müemléki felügyelőség tudományos munkatársától. Aki jegyezzük meg egyben, régi tanára és professzora volt Rózsa Gyulának, és most mint egy professzor is megfedi, vagy megdicséri egykori tanitványát, ezért a glosszáért.

- Megszegésről szó sem lehet. Azt hiszem az az egészséges, hogy egy ilyen témáról nyugodtan lehet vitatkozni. Nekem az a vélemé nyem, hogy jobb lenne otthagyni ezt a szobrot, bár amit most végighallgattam, Rózsa Gyulának az érvelését, az merült fel bennem hogy miért vagyok itt, mert itt a szobor, számomra egy müvészettörténész számára, elismerten jó alkotás, sőt talán egyike a legismertebb szobrász, a legjobb szobrászkorszaknak, és azt, hogy Szavolyai Jenő mit ér a magyar történelemben, én nehezen tudom eldönteni, ez / nem érteni / értékelés kérdése Mégis van egy momentum ami miatt bizonyos fokig illetékesnek tartom magamat , egy ideig foglalkoztam a vár helyreállitásának kérdésével is, rám volt bizva, nevezetesen azért, mert itten az elmult 7o esztendő alatt, a palota, és a szbbor között kialakult véletlen, itt hangsúlyozni szeretném, hogy nagyon egészséges müvészi kapcsolat. Megszokott képévé vált a budapes

hausburg hadvezér uralja a budapesti városképet. Azon akartam elgondolkodni, és elgondolkodtatni másokat, hogy szüséges-e most, amikor az egész vár renoválása folyik, és az utolsó pillanatban vagyunk voltaképpen, visszaállitanik egy haubsburg hadvezért, a vár ormára, a város fölé. A szobor a maga nemében, és a maga korában érdekes alkotás. Szabolyai nem annyira negativ szereplője a magyar történelemnek, hogy egyszerüen sehova se kerülhessen a szobra. De ugy éreztem, hogy a Szabolyai szobor helyére, egy olyan uralkodóhelyre, valami más szobrot lehetne állitani, és a Szavolyai szobrát, müvészettörténeti, évtörténeti rangjának megfelelően, valahová máshová rakni. Sokk levél érkezett erre, és a több levél volt, amelyik nagyon kellemesm számomra nagyon kellemesnek tünő javaslattal állt elő,, a levélirók többsége javasoltak, hogy most miután restaurálják a Ráckevén a Szavolyai kastélyt, és muzeum lesz e épületből, a kastély parkjába helyezzeék el ezt a szobrot. Én azt javasoltam még, hogy a szobor otthagyása mellett, azt volt az érv, hogy az épitészeti együttes igényel oda, egy hangsúlyos plasztikai alkotást. Én ugy érzem, hogy ebből a szempontból nézve sem nélkülözhetetlen a szobor, vagy ha igen, addig nélkülözhetetlen, amig el nem határozzák, hogy teszaek oda a esetleg egy olyan alkotást, ami hát ha már Buda visszafoglalásával kapcsolatban gondolunk, akkor vagy igaz hadvezér, vagy egy nemheti hős, ez nem szoborjavaslat akar lennei csak hangos gondolkodás, Fiák János hajduőrnagy volt az, pl. aki kitüzte a 686-os ostrom idején a először a magyar zászlót a várra, a Petneházy huszárok voltak azok, akik rendki-

Lóna József

1971. I. 15. 19.24. Petőfi /6/ V.

Vizszhang

-Mést természetü, de ugyanosak közérdekü kérdésről vitáztak a napokban a Népszabadság hasábjain.

- Ha áll majd, hol áll majd Szabolyai Jenő szobra, erről szólt vita, a Népszabadság hasábjain. A vitát kiváltottuk irója, ~~Szabo~~ Gyula ujságiró.

-Nem müvészeti, és nem történeti kifogások irattak velem ezt a cikket, hanem sokkal inkább történeti, kulturisturiai, ha ugy tetszik talán tul nagy mü, tul sulyos a szó, de valami ideologiai jellegü meggondolásból ~~xxxx~~ született a cikk. A Szabolyai szobor a várpalota előtt, a várhegy ormán, olyan uralkodó helyet foglal el, ammnyira rányomja a bélyegét a városra, hogy nem tartom abszolut szükségesnek azt, hogy egy

1021

1971. I. 13. 19.24. Petőfi /6/ V.

Visszhang

-Más természetü, de ugyancsak közérdekü kérdésről vitáztak a napokban a Népszabadság hasábjain.

- Ha áll majd, hol áll majd Szabolyai Jenő szobra, erről szólt vita, a Népszabadság hasábjain. A vitát kiváltottuk irója, Rózsa Gyula ujságiró.

-Nem müvészeti, és nem történeti kifogások iratták velem ezt a cikket, hanem sokkal inkább történeti, kulturisturiai, ha ugy tetszik talán tul nagy mü, tul sulyos a szó, de valami ideologiai jellegü meggondolásból született a cikk.

A Szabolyai szobor a várpalota előtt, a várhegy ormán, olyan uralkodó helyet foglal el, ammnyira rányomja a bélyegét a városra, hogy nem tartom abszolut szükségesnek azt, hogy egy

puttonyosok közé sorozták. Az apró fekete emberke, hátán a puttonynyal, a mint ügyetlenül csetlett-botlott a szedők között, igazán olyan volt, mint valami szüretelő krampusz. Ügyetlenségein roppant jól mulatott a kis Valéria főherczegnő.

De szomorú napokat is élt ez a kis emberke Gödöllőn! Egy őszön veszedelmes tüdőgyulladást kapott. Áldott emlékű királynénk igen aggódott miatta, kinos fuldoklásában nem egyszer maga nyujtá neki a csillapító gyógyszert s bátorító szóval biztatta a nehéz beteget.

Volt egy másik feketebőrű pártfogoltja is üdvezült királynénknak: Mahomed, egy nubiai szerecsen, kit a bécsi kiállítás alkalmával az egyiptomi alkirály küldött ajándékul Erzsébet királynénak. Erre a délafrikai népfajra jellemző a rendkívüli honvágy. A nubiai nem bir néhány hónapnál tovább idegen földön megmaradni. Így történt Mahomeddel is. Alig volt pár hónapot az udvarnál, szótlan, búskomor lett. Királynénk megszánta a búsuló afrikait, s megkérdezte tőle, mi bántja? A nubiai így felelt:

— Szüleimet szeretném még egyszer látni, aztán újra visszajönni!

Kivánsága teljesült. A külügyminiszterium útján, gazdag ajándékokkal megrakottan tért vissza csakhamar napsütötte hazájába. Alig mult el néhány hónap, a jó szerecsen ismét Bécsben termett. Nyilván belátta, hogy oly jó dolga még álmában sem volt, mint a királyné udvarában. Hanem bizony nem sokáig tartott ez a boldogság sem. Néhány hónap mulva megint csak erőt vett rajta a honvágy. Visszaküldték ismét s aztán nem is tért többé vissza.

Letünt napok.

A királykisasszony mindig vidám, jókedvű volt Gödöllőn. Egyszer Auersperg Aglája herczegnővel, e kedves barátnőjével sétált, midőn megpillantottak egy vándor verklist. Kedvök jött a kastélyba híni, hol a rokkant vitézzel egy óra hosszáig forgattatták sipoló hangszerét, ők meg tánczoltak mellette, mint két boldog gyermek. Aztán a sípládást jól megjutalmazva bocsáták el.

Nagyon szeretett Valéria főherczegnő már kis korában a haraszti erdőben sétálni, melynek főútját most «Valéria-út»-nak hívják. Eljárt ott a vadászházba is etetni a csibéket és más baromfiakat, a miben nagy kedve telt.

Egyszer felséges anyjával az erdei úton sétálva, találkoztak egy bögrés tóttal. A jámbor atyafi, nem sejtve kilétöket, szörnyen kinálgatta a bögréket. A királykisasszonynak megtetszett két szép színű, kiválasztá, s anyja engedelmével meghagyta a tótnak, hogy menjen a városba s várakozzék a kastély előtt rájuk. Jano várakozott szépen, s megpillantva a hazatérőket, nyomban hozzájuk csatlakozott. A kastély portása észrevéve ezt, integetett nagy botjával, hogy maradjon el, de hiába, mert ő bizony nem tágított. S jól is tette. A királykisasszony meghagyta, hogy vegyék meg minden bögréjét dupla áron, magát pedig vendégeljék meg.

Mindez csak a gödöllői vidám égalj alatt történhetett meg, ott is úgy, hogy egy jószívű királyleány felett mindig a kedély ege ragyogott.

Az Erzsébet-emlék Gödöllőn.

Nagyasszonyunk emlékéhez méltó gondolat volt, úgy megörökíteni alakját és nevét, hogy a természet maga, a melyet egész életén át imádott, szolgáljon hozzá keretül.

Az alapeszme Darányi Ignácz földmívelésügyi miniszteré. Ő kezdeményezte, ő hajtotta végre ezt az eszmét.

Nemzeti gyászunk legelején, 1898 november 19-én kezdeményezte Darányi Ignácz az Erzsébet-fák ültetését s az Erzsébet-ligetek létesítését. A mozgalomnak fényes eredménye lett: az ország különböző helyén 3 milliónál több fa és százánál több liget viseli megdicsőült királynénk nevét. Ezek közt a legnagyobb, legszebb a gödöllői Erzsébet-park, melynek telepítése 1898 november havában kezdődött.

A királyi kastély kertjével szembe eső s a haraszti erdővel határos park terjedelme 52 hold; egyik része árnyas erdő, széles utakkal és játékhelyekkel, nagyobbik fele pedig díszkert, szebbnél-szebb csoportosítással. Az egész parkterületet szép kerítés veszi körül; öntözésére csővezeték van fektetve, a melybe a sziklacsoport alatt elhelyezett nagy medenczéből jut a viz.

A park díszes főbejárójától széles úton hatalmas sziklacsoporthoz jutunk, melynek egyik magasba nyúló szirtjén kőből faragott korona

A 70-es évekből való fényképek után.

A KIRÁLYI CSALÁD.

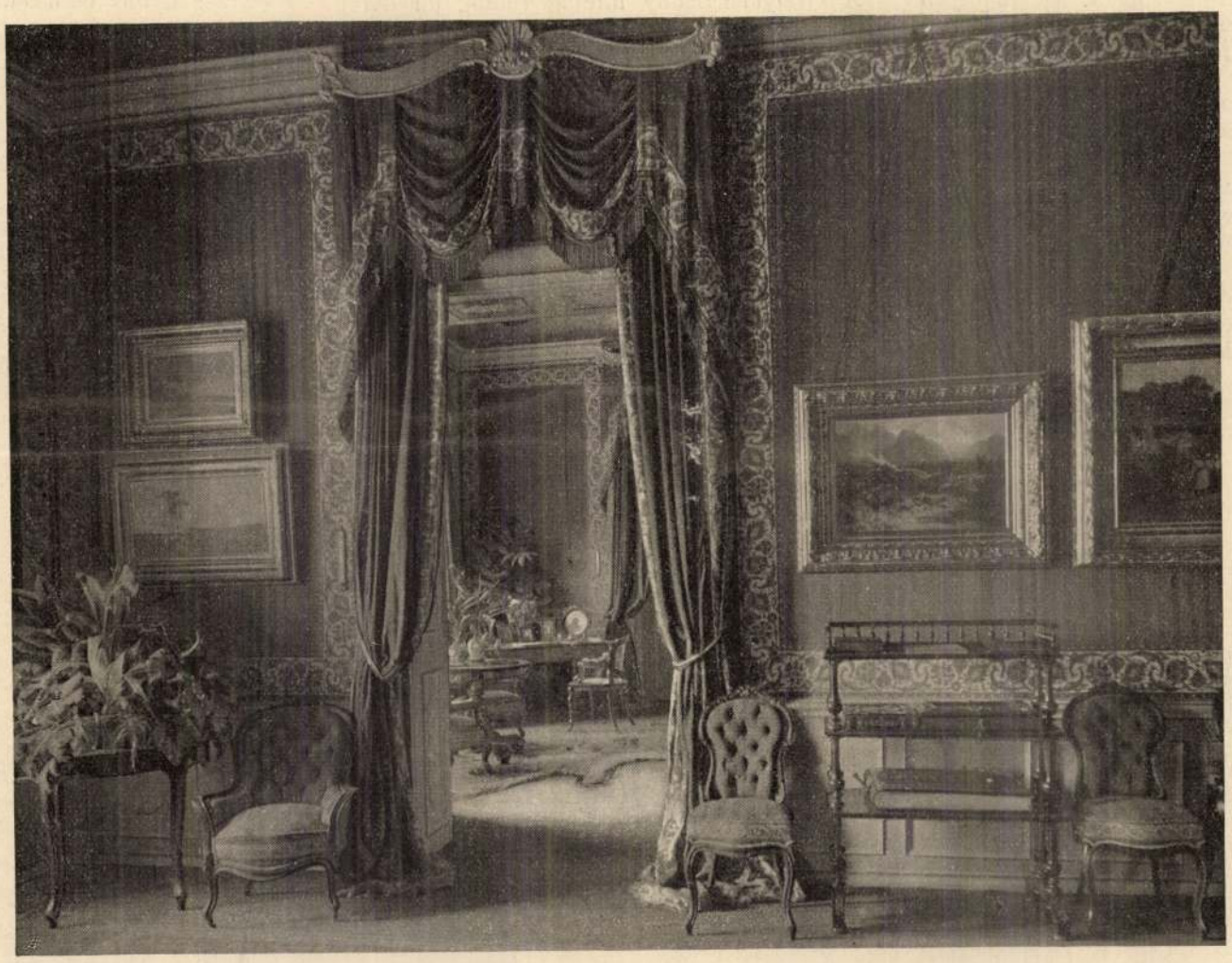

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ DOLGOZÓ-SZOBÁJA A GÖDÖLLŐI KASTÉLYBAN.

Mikor aztán a «hideg vacsora» is elfogyott, a tömött bábot hajigálták egymásra, ha pedig a jókedv tetőpontra hágott, kiterjesztették a gyermekszoba határait, s belevonva a játékba a többi lakosztályt is, a kis királykisasszony bújósdit játszott barátnőivel, a mi valóságos házfölfordulással járt. — Így mulatott a király és királyné, mikor nem akartak más lenni, mint szerető apa és a legjóságosabb anya . . .

Királynénk és környezete.

Páratlan lelki nemesség, mély bensőség és szivjóság sugárzott ki a megboldogult királyné egész lényéből. És legkivált közvetlen környezetének volt bőven alkalma tapasztalni e finom, magasztos léleknek megnyilatkozását. Őszinte, szeretetteljes ragaszkodással viseltetett azok iránt, a kik körülötte éltek, s ragaszkodását azzal a rendkivüli kegygyel és varázssal tudta kifejezni, a mely nála szinte lelki szükség volt.

Egyik gödöllői séjour vége felé történt. Már meg volt határozva az elutazás napja is, a mikor báró Nopcsa Ferencz, a királynénak évtizedeken át odaadó, hűséges főudvarmestere megbetegedett. Az udvari orvos naponta jelentést tett a királynénak a beteg főudvarmester állapotáról. A jóságos Nagyasszony maga is többször meglátogatta szobájában a beteget. Az utazás napja mindinkább közelgett s mindenki bízott abban, hogy Nopcsa báró a kitűzött napig felgyógyul. De az elutazást közvetlen megelőző napon az udvari orvos azt jelentette, hogy a beteg semmi esetre sem kelhet útra. Királynénk, a mint e jelentést vette, nyomban Ő Felségéhez a királyhoz sietett s az utazás elhalasztását kérte. «Mert — mondá — azt a szegény jó öreget csak nem hagyhatom egyedül ebben az üres, elhagyatott kastélyban!» Felséges urunkat rendkivül meghatotta hitvesének hű főudvarmesteréhez való e gyöngéd ragaszkodása s másnap reggel egyedül távozott Gödöllőről, a királyné pedig udvarával együtt bevárta Nopcsa báró felgyógyulását.

«Kedves magyar leányunk.»

A hetvenes évek vége felé a királyi család a szokottnál is hosszasabban időzött Gödöllőn, s nagy gonddal kezdték meg Mária Valériának a kis királykisasszonynak komolyabb nevelését s oktatását. Nevelése Korniss grófnőre, erre a fenkölt lelkű magyar hölgyre, míg oktatása teljesen Rónay Jáczint püspökre, a kiváló magyar tudósra volt bízva, kit annak idején Rudolf trónörös mellé a minisztertanács ajánlott a magyar történelem tanáráúl. Különben a kis királykisasszony, vagy, mint felséges szülői nevezték: «kedves magyar leányunk» egész környezete a legnagyobb gonddal volt összeállítva.

Ő Felsége kivánságára az egyes tantárgyakat is magyarúl tanúlta Valéria főherczegnő. «Leányommal naponként magyarúl imádkozzék. Azt akarom, hogy vallásos, de ne vakbuzgó legyen. A vallás vigaszára az élet folyamán mindnyájunknak nagy szüksége van!» Ez volt királynénk utasítása Rónaynak.

Rendkívül érdekes, mily gondos és figyelmes anya volt a királyné; környezetének nem volt szabad elhallgatni leányának legkisebb hibáját sem. A lefektetésnél mindig jelen volt királynénk. Együtt imádkozott leányával s aztán egy búcsúcsókkal vált meg tőle. Mikor a királykisasszony szavalni tanult, királynénk sokat foglalkozott vele. Még kis leány volt Valéria, s nemes gondolkozású, fenkölt lelkű anyja már szivébe csepegteté az emberszeretet magasztos érzését.

— «A mi a tied, oszd meg másokkal!»

Erre a fönséges, szép erényre úgy szoktatá rá a «mi magyar leányunk»-at, hogy ebéd vége felé, mikor a czukorkák kerültek az asztalra, engedte, hogy a kis Valéria annyit vegyen magának, a mennyit csak akart. S mikor aztán egész halom volt már előtte, akkor azt mondta:

— Igy, ennek fele részét tedd félre, s délután, ha sétálni mentek, oszd szét a szegény gyermekek közt, a kikkel találkozol. Majd meglátod, hogyan fognak azok örülni?

Valéria szót fogadott. Eleinte csak engedelmességből, de később már igazi örömmel. Jóra fogékony, nemes lelke megérezte, hogy nincs nagyobb boldogság a földön, mint másokkal jót tenni. Sőt a legközelebbi karácsonykor már neki is volt egy eszméje: csecsebecse helyett pénzt kért, a mit majd az utczán szét fog osztani. A királyi szülők boldogan teljesítették kisleányuk kivánságát, s a karácsonyfa ágairól apró zacskók lógtak le, telve újdonatúj ezüst forintosokkal. Összevéve volt vagy 2—300 darab. S a gödöllői gyerekek, ha kocsiját meglátták, ujjongva kiabálták: «Jön a Valéria!» s aztán köréje sereglettek, míg ő örömmel szórta közéjük piczi kezeivel a ragyogó új ezüst forintosokat, czukorkákat, süteményeket, melyekkel mindig meg voltak rakva zsebei.

Valéria főherczegnő szabad óráiban — igazán gyermek volt mindig Gödöllőn. Királyi szülői nem zárták a feszes illemszabályok korlátai közé. Gondolták: leányuk igazán gyermek is, kivált Gödöllőn! Sok szabadságot engedtek itt neki, látván, hogy ez is iskola, mely nemes ösztönöket fejleszt benne: a jóságot s a népszeretetet. Ezért szeretett ő mindig Gödöllőre jönni, a hol a nép is úgy várta mint az áldást, a mint hogy azt is hozott magával. Egészen a magunkénak tartottuk őt s még a szomszéd falubeliek sem hívták másként, mint a «gödöllői királykisasszony».

Rusztimo és Mahomed.

A gödöllői királynapok sok tréfás emléke füződik Rusztimóhoz, ahhoz a kis szerecsenhez, kit Sefer pasa, egy lengyel gróf, a kinek Gleichenberg vidékén volt nagy birtoka és kastélya, ajándékozott királynénknak. A királyné jó szíve megesett a kis törpén, kivel mindig a leggyöngédebben bántak, Felséges Asszonyunk szavai szerint, úgy «mint egy délszaki növénynyel». Megtanúlt irni, olvasni, majd a vallástanban is oktatást nyert, utóbb meg is keresztelték, s hogy a szórakozásban se legyen hiánya, egy kis ponny állt rendelkezésére.

Mulatságos dolog történt egyszer ezzel a szerecsennel, a kinek czivakodó természete volt, s e miatt nem egyszer volt baja a parasztfiukkal, midőn a plebánoshoz vagy kántorhoz menve magyar szóra, az utczán incselkedett velük. A lovászmester Valéria főherczegné tiszteletére zsákversenyfutást rendezett egy alkalommal a felső parkban Rusztimóval és Pepivel, a kis lovászfiuval, a kit titkon szintén szerecsenné feketített. Rusztimo nem tudta, ki lesz a versenytársa. Zsákba varrták mind a kettőt s verseny után — melyben Pepi lett a győztes, — midőn kifejtették a zsákokat, Rusztimo, a mint meglátta fekete párját, úgy elálmélkodott, hogy mozdulni sem tudott, min az előkelő nézők jóizűen kaczagtak, de senki sem jobban, mint a királykisasszony. Jó negyedóra telt el, míg Rusztimo meglepetéséből magához tért és felismerte Pepit.

Többször kivitték a buksi kis szerecsent az uradalmi szőlőkben rendezett szüretre is, hol a

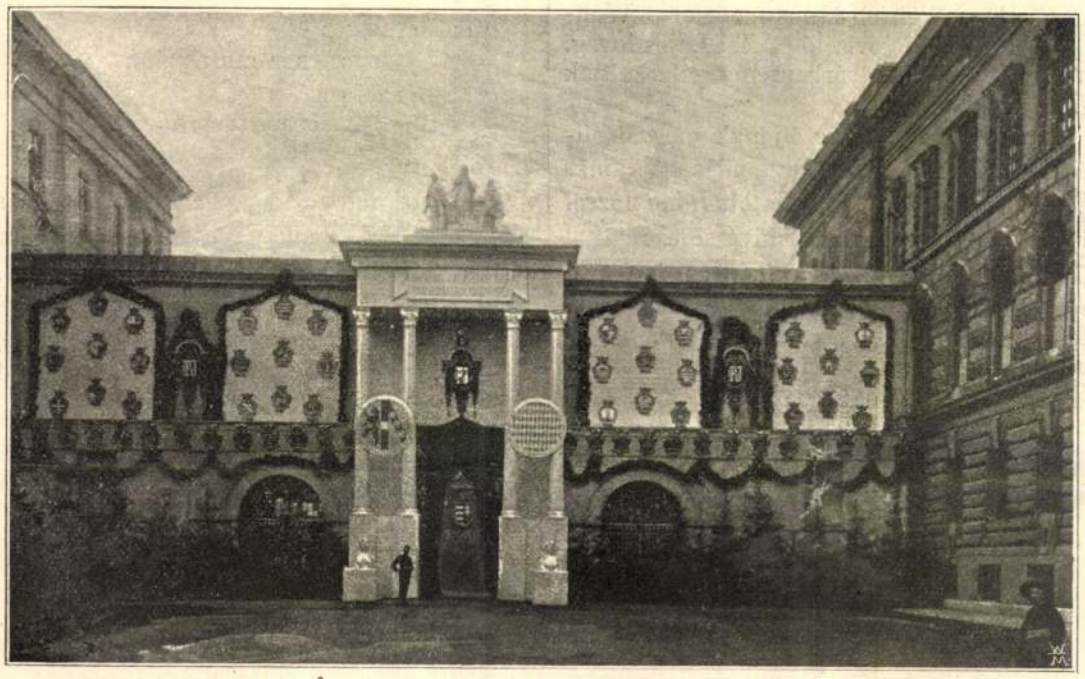

Goszleth fényképe.

ZÁSZLÓSZENTELÉS A LUDOVIKA AKADÉMIÁBAN. — A kerti kapu diszítése.

szára, mely minden ajándék elfogadását úgy a megyei, mint az uradalmi tisztviselőknek az ajándék kétszerese visszafizetésének terhe alatt szigorúan megtiltotta, többször történt azóta is hivatkozás a megyei szabályrendeletekben. Pozsony, Árva, Liptó, stb. ismételten szükségesnek tartották újabb és újabb szabályrendeletekben szerezni érvényt a törvény rendelkezésének. Fiscalis actióval fenyegették azt a tisztviselőt, a ki hasonló visszaélésnek tudomására jőve, arról haladéktalanúl följelentést nem tesz.

A közigazgatási erkölcsöknek ilyen szigorú mérlegelése mellett szembetűnő lehet, hogy a fent nevezett országos törvény keletkezése előtt semmi törvényes szabályozását nem találjuk a kérdésnek. Nemcsak hogy törvények nem tiltották azelőtt a királyi és megyei tisztviselőknek ajándék elfogadását, de sőt az 1498. évi 4. törvényczikk egyenesen a peres felek tetszésére bizta, hogy adjanak-e az itélő mesternek ajándékot vagy sem? Az igaz, hozzáteszi a törvény, hogy ha bebizonyúl, hogy az itélőmester a kapott ajándék következtében igazságtalanúl itélt, büntetése fej- és jószágvesztés. De még később is, mikor már a közszellem komolyan érezni kezdte a szükségét annak, hogy a birák részéről az ajándék elfogadását lehetetlenné tegye, kivételt tettek az enni és inni valókra, a mi jellemzi a régi patriarkhális erkölcsöket.

Tagadhatatlan azonban, hogy az egyes törvényhatóságok a saját hatáskörükben nem érték be a törvény hézagaival s pótolni igyekeztek azokat. Árvamegye már 1687-ben 24 frt birságot és hivatalvesztést mondott ki a pénzt elfogadó tisztviselőkre, a megvesztegetőkre pedig 12 frt büntetést szabott. Liptómegye még előbb, 1650-ben szabályt alkotott, hogy birói tisztet egyáltalán ne is viselhessen olyan, a ki másnak szolgálatában áll, vagy másnak a lekötelezettje. Ugy látszik mégis, hogy a köztisztviselői összeférhetetlenség ez utóbbi nemére nézve volt fölmentésnek is helye, legalább úgy olvassuk, hogy Szatmármegye hathatós kérelmére 1633-ban bizonyos Pásztory Máté csak úgy fogadta el a jegyzői hivatalt, ha megengedtetik neki a Perényiek szolgálatában is tovább működni, a mit ünnepélyesen meg is igért a megye.

Az az elv, hogy senki, a ki közhivatalt visel, másnak szolgája nem lehet, már sokkal előbb, a XVI-ik század közepén érvényesült az erdélyi szászoknál. A szász nemzet 1550-iki statutumai, Szeben város 1552-iki «Artikelbuch»-ja ismételten és egész világosan kifejezik ezt. Még tovább mennek egyes városi törvényhatóságok. Brassó városa például még a kereskedéstől is eltiltotta a várostól fizetést húzó, a város szolgálatában álló hivatalnokokat. Itt látjuk a mai érdekeltségi összeférhetetlenségnek legtisztább faját.

Még további példákat mutatnak a tisztviselői kar teljes függetlenségének biztosítására Kolozsvár város 1537-iki artikulusai, melyek értelmében senki, a kinek atyja, vagy fivére a város tanácsában, vagy a czentumpáterek közt helyet foglal, — ezek életében oda be nem választható, hanem csak az egyik, az apa, vagy a fiú, a bátya vagy az öcs. Ugyanez alkalommal azt is kimondták, hogy senki a birák vagy az esküdtek közül a vajdát, a királyi embert, vagy más előkelőséget a város ügyében egymaga meg ne látogathassa, hanem mindig csak másod-, harmad- vagy negyedmagával.

Egész a XV-ik századig nyomozhatjuk így az összeférhetetlenségi kérdés kifejlődését visszafelé, a mikor Pozsony város már szabályai közé igtatta, hogy senki a város tanácsosai és hivatalnokai közül más hivatalt a tanács engedelme nélkül ne vállalhasson, kivéve a királyi tisztségeket, valamint az esküdtek ne foglalhassanak el két hivatalt, annál kevésbbé keresse bárki is a maga hasznát hivatalos kiküldetéseiben, a közügy kárára.

De több volt-e vajjon mindez az irott malasztnál? Ez természetesen más kérdés. Hogy a legszigorúbb rendelkezéseket is nem ritka esetben játszhatták ki, sejthetjük egyebek közt Pest város példájából, a hol bár az úgynevezett Laffert-féle császári királyi commisszió úgy intézkedett, hogy senki két hivatalt nem viselhet, a város polgársága még 1754-ben is egyre kérelmezni volt kénytelen, hogy ennek az elvnek érvény szereztessék. Vonatkozott pedig e sérelem bizonyos Püchler esetére, a ki abban az időben gyám és városi kanczellista volt egyszerre. Érdekesek a nagytekintetü magisztratus érvelései, melyekkel az összeférhetetlenségnek ezt a kirívó esetét a panaszkodó polgársággal szemben szépíteni próbálja. Először is a két hivatalban nem lát természetes vagy jogi összeférhetetlenséget, másodszor azt veti ellen, hogy a két hivatal együttes betöltése a város pénztárára megtakarítással jár; harmadszor a polgárság beleegyezésével történt. De különben is — teszi hozzá végül — a Laffert-féle szabályzat illető pontja a község óhajtására vétetett fel, ha tehát attól most eltér, nem követ el semmi szabálytalanságot.

Ez az utóbbi okoskodás azonban alighanem oly merész volt, hogy a tanács maga is visszariadt tőle s ezért békítőleg hozzátette, hogy «bár e szerint Püchler lemondásra nem volna kényszeríthető, mindazáltal, mivel a két hivatalt magára nézve ő is igen terhesnek tartja, a kanczellistaságról önként lemondott.

Nem volt szabad prókátorságot sem űzni, pl. assessornak, ha csak saját és családja ügyeiben nem. Abaujmegye legalább ezt határozottan megtiltotta, és méltán, mert nem ritkán történt meg ily többfelől elfoglalt személyeknél, hogy «akármi dolgok forgottak volna, csak *per hamaritridinem* s olyan — mondván, — dolgocskám vagyon, nyerjük az időt, kénszerítették a dolgot is állhatatlan deliberatióra hozni.»

Ilyen józan és igazságos rendezéssel iparkodtak nálunk már régen elejét venni a hivatali érdek- és kötelesség-összeütközéseknek, míg végre megérett a dolog arra is, hogy az országgyülések foglalkoznak vele s általános kötelező formába öntsék a birói és törvényhozási függetlenség biztositékait. Mindez természetesen a régi társadalmi élet egyszerűbb igényeire való tekintettel történt, de azért jellemző a magyarság gondolkozásmódjára, hogy a nemzet a közerkölcsök védelmében már ekkor ösztönszerűleg felismerte azokat a veszélyeket, melyeket az összeférhetetlenségi esetek a közjóra nézve magukban rejtenek. *V.*

IGAZSÁG.

Élt egyszer egy tudós, ki bár sokat látott,
Egyet sohsem látott még: az igazságot!
Feltette magában, az lesz feladatja,
Hogy az igazságot bárhol felkutatja,
És ha megtalálta, rámutat majd: Tessék,
Im itt az igazság, másutt ne keressék!

Elindúlt útjára. Mindjárt, hogy szétnézett
Előtte tündöklött a csodás természet,
A csillagok ezre, fénye a jó napnak,
— Melytől fák, virágok életerőt kapnak, —
Az az örök rend, mit nem zavar meg semmi,
Mert ez így van, volt, lesz, ennek így kell lenni.
A mint ezt meglátta, büszkén felkiáltott:
Megtaláltam már az örök igazságot,
Te vagy az, természet, imádlak örökre!
De im, vad szél száguld a légben dörögve,
Bősz vihar közelít s mint a sötét bánat,
A fényes nap helyén felhőtábor támad,
Mely a tiszta eget szépen betakarja,
Hogy ne ártson neki zivatar haragja.
Vad mennydörgés dördűl, fényes villám csattan,
Dűl a zápor s már a másik pillanatban
Újra csend van; minden olyan, mint volt régen.
Szivárvány tündöklik a kiderűlt égen,
Csak egy bokor mellől hallszik fájó ének,
Majd megszakad szíve ott kis fülmilének,
Fészkét a bősz vihar szétszórta, leverte,
Halott kicsinyei szétszórva, leverve . . .
Nincsenek, hogy őt víg dallal fogadhassák.
Felsóhajt a tudós: Itt nincs az igazság!
S egy bús csalódással újra gazdagabban
Tovább megy, kutatni, vágya olthatatlan!

Szorgos tanulásban töltött napot, éjet,
Minden bölcsészeti eszmében elmélyedt;
De hiába' tanúlt annyi könyvet végig
Hiában akart vón hinni szegény nékik!
Látva, hogy ez védi, mit egy másik támad,
Érezte, agyában vad zürzavar támad,
Ismerte az egész tudományvilágot,
Csak egyet nem ismert: azt, a mire vágyott;
Lelke meghasonlott, ki is fáradt teste,
De az igazságot még egyre kereste!..

Fagyos téli estén az utczán bolyongott,
Régi ábrándja még most se hagyott nyugtot.
Látja, hogy megdőlve az utczaszegletnek,
Gubbaszt egy halovány, sápadt arczú gyermek.
Hozzámegy. «Hol lakol?» «Szállásom az nincsen!
Árva gyerek vagyok! Gondozóm az Isten!»
Szemei csillogtak. Köny látszott azokban,
Érezte a tudós, hogy szive megdobban.
Fogta a kis árvát, magával vezette,
Örökbe fogadta, őrködött felette.
Lelkébe sok szép és nemes magot vetett . . .
. . . És szálltak az évek, szálltak fejük felett,
Férfi lett a gyermek, van már kis családja,
Puha, meleg fészek; örül, a ki látja.
Az öreg tudós is itt talált nyugalmat
S míg a kandallóban víg lángok tánczolnak,
Mélázva meséli, hogy rég mire vágyott;
Megtalálni a nagy, örök igazságot!
«Kedves gyermekeim» — szól, hangja megrezdűl,
S ragyogó köny csillog szemein keresztűl, —
«Most már megtaláltam, ölelve titeket,
Mert nincs több igazság, csak a szent szeretet!»

Miklós Elemér.

nyugszik. A szikla két oldalából csergedező patak tör elő s a szirtek közt helyenként elrejtőzve, gyors folyással halad a park lapályos részébe. A sziklacsoport előrészén lépcsős feljáró kis terraszra vezet, a honnan pompás kilátás nyílik messze vidékre. A terrasz alatt bronz tábla van a sziklák közé helyezve, rajta a következő felirás:

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ
EMLÉKÉRE.

A tábla alatt antik kőpad kinálkozik pihenő helyűl.

A repkénynyel befutott, mohos sziklacsoport előtt, a domb tövében, pompás pázsit-köröndben áll a *királyné szobra*, mely a széles, négy sor fával szegélyezett úton át a főbejáró, illetőleg a királyi kastély felé tekint.

Az összbenyomás, melyet ez az elrendezés a szemlélőre gyakorol, valóban megkapó. Hatalmas sziklacsoport előtt a szobor, a háttérben őserdő, jobbról a vidék panorámája. A százados jegenyefákkal szegélyezett országútról már messziről, a mint Kerepes községet elhagyjuk s a bolnokai hegyre érünk, felénk ragyog a királyné szobra. Balról pedig Gödöllőnek Mária Valéria sorra eső része, s a Kálvária határolja a látókört.

Hogyne állana szobra Erzsébet királynénak Gödöllőn, a melynek minden fája, fűje, virága egy-egy eleven emlékeztető az ő szelíd jóságára, mosolygó fájdalmára? Hogyne állítana szobrot a Megdicsőültnek Gödöllő népe, az a nép, a melyet Ő is annyira szeretett, s mely nép még emlékében is imádja.

A szoborbizottság, melyben képviselve van a lakosság minden osztálya 1898 november 6-án alakult, elnökévé *Kapczy* Vilmos főszolgabiró; alelnökökké: *Deininger* Imre kir. tanácsos, jószágigazgató és *Pirkner* Ernő erdőmester; a végrehajtó bizottság elnökévé: *Ripka* Ferencz, a Ganz-gyár igazgatósági titkára; ellenőrökké: dr. Pruzsinszky József esperes-plebános és Garan Dániel ügyvéd; pénztárossá: Elefánty Béla községi jegyző; titkárrá: Brüll Lajos ügyvédjelölt; jegyzővé: apczi Polyák Ambrus szolgabiró; *bizottsági tagokúl* pedig: Ádám Ferencz bognármester, Alberty Pál mészárosmester, Bara István földmivelő, Bródy Zsigmond főrendiházi tag, Cserba Ferencz kir. járásbiró, Egyed Lajos állomási főnök, Fekete Imre borászati szövetkezeti igazgató, Gönczy Benő ref. lelkész, Hejk István szabómester, Jámbor András fuvaros, Kárász Pál takarékpénztári igazgató, dr. Klein József rabbi, Lénárd Pál csendőr-százados, Magyar Kázmér földmíves iskolai tanfelügyelő, Nick Ede kir. tan. jószágigazgató, Pálinkás András fuvaros, Pettera Hubert udv. vadászmester, Polner Lajos ügyvéd, Retteghi Ferencz adótárnok, Récsán János korcsmáros, Szondy Lajos községi főjegyző, Szvoboda Ignácz kántor-tanító, dr. Tegze Lajos palotaorvos, Téchy Gyula kir. járásbiró, Várnay Ödön főerdész, Weirich János szobafestő, Wolfner Tivadar orsz. képviselő és Ybl Lajos lovag, cs. és királyi udvari várkapitány választattak meg.

A bizottság kegyeletes czéljának megvalósíthatására országos gyűjtést rendezett s már tavaly nyáron megbizást adhatott *Róna* József szobrász művésznek, a ki művészi szeretettel vállalkozott a magasztos feladatra, melynek sikeres megoldását igazolja az, hogy királyunk, midőn múlt év október hó 18-án Gödöllőn megtekintette Róna két tervét, azoknak sikerült volta felett legmagasabb elismerésének adott kifejezést s a felséges úr maga jelölte ki azt a mintát, melyet leginkább Gödöllőre valónak itélt.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA GÖDÖLLŐN. — Róna József szobormüve.

Az Erzsébet-szobor talapzata zebegényi trachitból készült s három lépcsőfokon, nyolczszögű formában emelkedik három méter magasra. A lépcső alján pompás bronz-koszorú van, melyet a gödöllői nők készíttettek, a következő felírással:

A GÖDÖLLŐI NŐK SZIVÉBEN
ÖRÖKKÉ ÉLNI FOG EMLÉKED.

A talapzat felső része oszlopfej-szerűen van kiképezve; nyolcz oldalát kőből faragott, részben aranyozott virágfüzérek diszítik; felirata a következő:

(A talapzat előlapján.)
ERZSÉBET KIRÁLYNÉNK
(A talapzat hátlapján.)
KÖZADAKOZÁSBÓL
1901.

A szobor, mely maga 2·5 méter magas s a budapesti Beschorner-gyárban bronzból öntetett, a parkban sétáló királynét ábrázolja, a mint egy pillanatra ernyőjére támaszkodva megáll s maga elé mereng; balkezében legyezőt és séta közben szedett virágot tart.

A művész szépen fejezte ki a szoborban a plasztikai nyugalmat, másrészt azt a könnyed, szinte légies bájt, a mely boldogúlt királynénk megjelenését jellemezte.

RÉGI ÖSSZEFÉRHETETLENSÉGEK.

Az összeférhetetlenségről szóló törvényjavaslat feletti vitákban, melyek most a képviselőházat foglalkoztatják, alig voltak eddig tekintettel a magyar közélet történeti hagyományainak nagy és intő tanúlságaira. Pedig nemzeti múltunknak nincs oly korszaka, melyben az összeférhetetlenség kérdése, a köztisztviselői és törvényhozói állás minden gyanun felül álló hozzáférhetlensége a közvélemény szorgos gondoskodásának tárgya ne lett volna. Nemcsak országos törvényeinkben kell ennek nyomait keresnünk, de lépésről-lépésre kisérhetjük fejlődését köztörvényhatóságaink életében is.

Már az 1649. évi 46-ik törvényczikkben is előfordúl az összeférhetlenség szabályozásának egy neme, mely megtiltotta az országgyűlési tárgyalások alkalmával bárminemű czímek, ajándékok vagy kitüntetések elfogadását. Ezt a törvényt azóta többször is megújították. Az 1790-iki országgyűlésen úgy az alsó tábla, mint a főrendi tábla tagjai nagy része is nyilvános esküt tett arra, hogy az országgyűlés ideje alatt nekik igért vagy fölajánlott czimeket, hivatalokat és kedvezményeket még az országgyűlés után sem fogják elfogadni.

A negyvenes években már maguk a megyék tétettek esküt követeikkel, ámbár az utasításaik ellen cselekvő követek amúgy is visszahívhatók voltak. Így 1847 október 18-án Pestmegye is megeskettette a maga követeit, hogy hat évi időn belűl hivatalt vállalni nem fognak. Erdélyben öt évi időre eskették fel ugyanerre a követeket.

Mindazáltal ugy az 1840-iki, mint az 1843-iki és 1847-iki országgyűlésen is sok volt a panasz, hogy az egyik párton igen sok tisztviselő foglal helyet.

De nemcsak a nemzet törvényhozóinak, hanem a köztisztviselőknek függetlenségére is gondoltak az ősök, s az 1729. t.-cz. 18. szaka-

ezek felett két-két olajfestményt látunk: baloldalt tengeri táj, alatta elvonúló hadsereget ábrázoló kép, míg a szemben levő falon jockey, a mint akadálygátat akar átugratni, az alsó képen pedig fuvarosok etetnek az erdőszélen.

A szalonnak a nagyteremmel közös fala mellett egy kerevetet, kerek asztalt és néhány széket látunk. A kerevet fölött egy nagyobb olajfestmény ragadja meg figyelmünket: Hubernek 1869-ből való képe ez, mely a még gyermek Rudolf trónörököst ábrázolja sötét pejparipán.

A kis szalon mellett volt királynénk irószobája, melynek bútorzata csupán egy kis diófa iróasztal, a két ablak közt elhelyezett garnitura s egy könyvszekrény. A garnitura mögött tükör födi a falat. A könyvszekrény tetejére kisebb bronzszobor van elhelyezve: lovas alak két kopóval s e fölött a falon a zandwoorti kastély képe.

A baloldali ablak egyik alsó üvegtábláján Mária Valéria főherczegnő és Auersperg herczegnő láthatók ezzel a dátummal: «október 1884»; a fénykép fölvételét Koller tanár Gödöllőn készítette. A villamos fénynyel világított irószoba az utóbbi években kárpittal két részre osztatott. Az elfüggönyözött rész fürdőszobának volt berendezve. Úgy ezt a szobát, mint az előbb leirt szalont királynénk itt időzésekor szebbnél-szebb apró dísztárgyak és fényképek díszítették.

A Mária Terézia-szoba.

Az irószobából az egyszerűen bútorozott s nagyrészt családi képekkel díszített toilette-szobán át a hálószobába juthatunk, mely úgy van megőrizve, mint azt Grassalkovics herczeg Mária Terézia számára — ki egykor Gödöllőre ellátogatott — berendeztette s mely most is egyik legdíszesebb terme a gödöllői királyi kastélynak. Oldalfalai vörös márványból vannak, igen gazdag aranyozással; mennyezete igazi mestermű. A hálószobának egy ablaka a «Schimmelhof»-ba nyílik s mellette kétoldalt egy-egy chaise-longue áll. Az ablakkal szembeeső falnál, középen állt a királynénk által használt egyszerű, széles vaságy, mely hoszszával a terem belseje felé volt elhelyezve s fölötte aranyozott magyar korona diszíté a fényes márvány falat. Két kiálló fal mintegy elkülöníti egyik részét a teremnek s itt van az ajtóval szembeeső falon az a nevezetes emlékű nagy olajfestmény, mely Mária Terézia méltóságteljes alakját ábrázolja, a mint jobbkezével egyszerre három koronát érint. Ezt a festményt egy kis üvegajtón bejövő fény világítja meg. Ez az ajtó a hálószobát egy előcsarnokkal köti össze, honnan csigalépcső vezet a földszinten lévő s királynénk schönbrunni kedves szobáinak mintájára berendezett két társalgóba, melyeknek kényelmes, ibolyaszínű s élővirágokkal diszített kerek pamlagai a legvonzóbb otthoniasságot kölcsönzik.

A hálószoba mellett lévő előcsarnokból az olvasószobába is nyílik egy ajtó. Ezt a szobát csak átjáróúl használta királynénk a verandára, melyet nyolcz éve készíttettek a felséges asszony óhajára, a ki szép időben rendesen itt költötte el családi körben reggelijét. A veranda alsó része a társalgó-szobák egyikébe nyílik s fedett folyosó a lovardával köti össze. A lovarda köröndjének korlátját az átalakítás alkalmával piros bársonynyal borították. Mennyezetéről csillár függ alá, falain négy óriási tükör. A bejáratnál szembeeső emelvényen 12 aranyozott támlájú piros bársony zsölyével, melyek felett nagy olajfestmény delelő ménest ábrázol.

A kiséret lakása.

Királynénk volt lakosztályából a nagytermen át egy tág folyosóra jutunk, mely összeköttetést képezett az udvarhölgyek, régebben pedig Rudolf trónörökös, Gizella és Mária Valéria főherczegnők lakosztályai közt. E folyosóról nyílt Ferenczy Ida alapítványi hölgynek három szobából álló lakása, mely legközelebb esett a királyné szobáihoz.

A folyosó végében volt Mária Valéria főherczegnő lakása, a felső parkba nyíló ablakokkal, középütt nagy szalonnal, mely világoskék szinben volt berendezve. Ettől jobbra a kis toilette-szoba, balra pedig a hálószoba, melylyel Korniss grófnőnek szobái voltak összekötve.

A Magyarországon született királyleány, mikor mint asszony idegenbe került, nem tudott megválni az édes gyermekkor emlékeitől s lakosztályának összes bútorait elvitte magával Welsbe, hol azok mindig a kedves Gödöllőre emlékeztetik.

Korniss grófné lakása utóbb Festetits Mária grófnőnek, királynénk udvarhölgyének volt berendezve, ki addig a kastély tulsó szárnyában Lipót bajor herczeg mostani lakását foglalta el. Innen hat lépcsőn s Gizella főherczegnő leánykori szobáin át a «Kardinálisgang»-nak nevezett folyosóra jutunk; ebből nyílt Rudolf trónörökös egykori lakása, mely később Gizella főherczegnőé lett.

Ezen négy, illetve öt szobában a világos kékes-szürke szín dominál s a bútorok fényezett, sárga bőrrel vannak bevonva.

Az oratorium.

A kastély balszárnyának első emeletén Ő Felsége lakosztályán kivül Lipót bajor herczegnek vannak még termei, mely utóbbiakat az oratoriumba vezető folyosó köti össze a király lakosztályával, illetve az ebédlővel.

E folyosón egy előcsarnokba jutunk, honnan az oratoriumba nyílik egy ajtó, melynek üvegfalán át belátható az egész templom. Az üvegfal két végében egy-egy imazsámoly, közepén pedig hat, bársonynyal bevont, magas támlájú szék áll. Itt végezte királynénk templomi imáját, a mi eleinte külön udvari misén, később pedig, midőn a gödöllőiek egyre nagyobb számmal siettek ilyenkor a templomba, a közönség rendes isteni tiszteletén történt.

A park.

A kastély két belső szárnya által képezett udvarnak mintegy folytatása a pompás felső park. Puha, eleven zöld pázsit borítja a kavicsos fövénynyel behintett, szélesen kanyargó utak által szegélyezett mezőségeket. A park elején óriási örökzöld fenyőfa teregeti tűlevelű galyait, melyek egészen a földre hajolnak. Baloldalt hatalmas gesztenyefasor huzódik s a régi törzsek buja hajtásai úgy összefonódnak, hogy még a napsugár sem törhet át rajtuk.

A fasortól balra, egy kőkerítés választja el a parktól azt a kertet, a hol üvegházakban és melegágyakban tenyésztik a virágokat. A kastély homlokzatának jobb- és baloldalán pedig egy-egy díszkert van. A jobboldali, a «Királyné kertje» terjedelmesebb, mint a másik, mely Ő Felsége lakosztálya előtt terül el. Királynénk igen szerette kis kertjét, s ha rosz időben le kellett mondania kedves sétáiról, ez a kis pagony nyujtott érte kárpótlást. Ide nyílik a veranda is, s királynénk volt lakosztályának minden ablaka.

Az alsó park a maga természetes egyszerűségében a legvonzóbb s legkellemesebb sétahelye Gödöllőnek.

Legszebb a két park tavaszszal és őszszel, mikor a rügy fakad, virág nyílik, s mikor lehull a levél, hervad a virág. S a tavasz és az ősz volt az az idő, mikor a király és a királyné is leginkább fölkereste Gödöllőt. Rövidebb-hoszszabb tartózkodásra az utóbbi időkben rendesen őszszel jött el a királyné, mikor lehull a levél s hervad a virág! . . .

A királyi család Gödöllőn.

Az átalakított, az újra ünneplőbe öltöztetett Gödöllő alig hogy a korona birtokába került, egyre jobban megkódította a felséges családot. Királyunkat pompás erdőivel, királynénkat pedig rokonszenves népével, lovaglásra kiválóan alkalmas talajával, tiszta, egészséges levegőjével, mely rendkívül jó hatással volt az akkor még kis főherczegnőre, Mária Valériára, kit 1868 szeptember havában hoztak először Gödöllőre s ekkor gyakran látták őt a gödöllőiek pirospozsgás szadai dadájával.

Itt ünnepelte meg ez évben a király névnapját is s a gödöllőiek este fáklyásmenetet és szerenádot adtak Ő Felségeiknek, kik azt a kastély erkélyéről hallgatták meg. A következő évben pedig Erzsébet-napját ünnepelte meg lelkesen Gödöllő. Volt fáklyásmenet szerenáddal, kivilágítás, s a városháza előtt népünnep. Ezóta vált szokásossá Gödöllőn, hogy Erzsébet-napkor Magyarország Nagyasszonyának, Erzsébet királynénak tiszteletére minden gödöllői, szegény, gazdag egyaránt kivilágítja lakásának ablakait.

A királyi család gödöllői otthonában mellőzte a feszes etikettet, s gyakran volt hivatalos ebédre a szolgabiró, s Beniczky Ferencz, az akkori jószágigazgató.

Nem egyszer felhozatták Ő Felségeik a gödöllői czigányt, vagy egy vándor művészt fogadtak.

A hetvenes években folyton élénkebbé váltak királynénk gödöllői séjourjai. Valéria főherczegnő mintegy szemlátomást nőtt, erősödött s kis kocsiján, melybe egy shetlandi ponny volt fogva, — földig érő, bozontos sörénynyel — bejárta Gödöllő egész környékét. Gizella főherczegnő, ki ekkor már Lipót bajor herczegnek volt menyasszonya, különösen a szegények támogatásában lelte örömét. Személyesen eljárt a szegényházba, melynek lakóit ruhával, süteményekkel s pénzzel ajándékozta meg. Rudolf trónörökös nevelői körében komoly tanulmányokkal volt elfoglalva, s szabad idejét rendesen vadászattal tölté.

A lovas vadászatok.

A király és királyné résztvettek az úrlovasok róka- és szarvas-vadászatain s ilyenkor itt volt a magyar arisztokráczia szine-java. A díszes és nagy társaság néha csakugyan festői képet nyujtott, gyakran egész a Dunáig űzte gyors száguldásban a felvert vadat.

Érdekesek voltak az országos agarász-egylet versenyei, a Fáczánkertben rendezett galamblövészet, de főleg az úrlovasok besnyői lóversenyei, melyekre külön vonatok szállították a sok idegent.

Királynénk lovas sétái alkalmával bejárta Gödöllő egész környékét, jól ismerte minden útját s ösvényét. Még dülőútakon s torony irányában is szivesen lovagolt. Kívánságára egy alkalommal toronyiránt való futtatás volt — azaz árkon-bokron keresztül. A versenyben ifj. Fáy Béla lett a győztes, ki a pesti határtól leghamarább ért Gödöllőre.

Királynénknak Gödöllőn saját falkája is volt s ezzel a nagy vadászatról visszatérve, csaknem minden nap délután kiment a határba, hol irlandi mintára készített akadálygátak voltak állítva; a falka rendesen szimat után ment s így a királyné mindig útjába ejthette a gátakat. Mesés dolgokat mondanak királynénk akkori lovas-bravurjairól. Könnyedén röpült át lovával olyan magas palánkokon, miket még a legmerészebb lovasok is gondosan elkerültek.

Vadászat után szivesen látta királynénk vendégeit a kastélyban estebédre, hol mint a legjobb háziasszony gondoskodott róla, hogy mindenki jól érezze magát. Tudta a meghivottak kedvencz ételeit s nagy öröme volt az így szerzett kedves meglepetésekben. Királynénk végtelenül kedves vendéglátó volt, mindenre kiterjedt figyelme, kinálgatta vendégeit, akárcsak a legmagyarabb háziasszony, szellemes tréfáival pedig állandó jó kedvben tartotta a társaságot.

A gyermekszobában.

Nagyon kedves, derűt és melegséget sugárzó volt az a kép, mikor a királyné visszatérve délutáni lovaglásából, Ő Felségével, a királylyal együtt fölkereste a gyermekszobát, a hol Valéria főherczegnő játszogatott bábúival, meg a magakorú barátnőivel, néha Amália főherczegnővel, királynénk fivérének, Károly Tivadar bajor herczegnek leányával, legtöbbször azonban Auersperg Aglája herczegnővel, de megtörtént, hogy budapesti kis barátnőivel is, ugymint: Berchthold Sarolta, Andrássy Mária (gróf Andrássy Aladár leánya) és a Karátsonyi comtesekkel, a kik ilyen alkalommal rendesen néhány órát töltöttek Gödöllőn.

Valéria és kis barátnői előadást rögtönöztek, majd zongorához ült valaki, s a fölhangzó ütemekre tánczra perdült az egész társaság. Igen kedves mulatság volt a «hideg vacsora.» Mindnyájan leültek az asztal köré, s a kezüket az asztalterítő alatt tartva adogatták egymásnak a legizletesebb étkek czíme alatt hirtelen beszerzett fejes salátát, zöldséget, répát, vizben áztatott s fűrészporral kitömött keztyűt, stb. Micsoda vidám kaczagás szülője volt ez a tapogatós játék, a mit kis lánya kedvéért a királyi pár is teljesen «szabály szerint» és igen «komolyan» játszott.

20. SZÁM. 1901. BUDAPEST, MÁJUS 19. 48. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre 24 korona, félévre 12 „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 16 korona, félévre 8 „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre 10 korona, félévre 5 „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ GÖDÖLLŐN.*

Közel Budapesthez, alig négy mérföldnyire tőle, sűrű erdők közt rejtőzik Gödöllő. Kicsiny kis helység, de van egy nagy, országra szóló, sőt határain messze túlterjedő nevezetessége: a királyi kastély. Hatalmas parkban büszkén, ragyogón s mégis hivogató, meleg otthont sejtető szépségben emelkedik ez a kastély, melyet még a XVIII. században gróf Grassalkovics Antal épített, Mária Terézia királynő látogatásával tisztelt meg, s a Grassalkovics-család kihalta után báró Sina és egy belga bank kezén át végre 1867 márczius 22-én a korona tulajdonává, királyi családunk pihenő helyévé lett.

A mint a kincstár átvette az ósdi kastélyt, azonnal hozzáláttak átalakításához, a mit annál gyorsabban kellett végezni, mivel a király, a ki akkor családjával Budapesten tartózkodott, még azon év folyamán hosszabb időt kivánt Gödöllőn tölteni. Lázas sietséggel folyt tehát a munka. Királyunk, mint a kastély koronás gazdája, márczius hó 31-én volt itt először, május 11-én pedig a királynéval kocsizott ki Gödöllőre, hogy megtekintsék az építkezéseket. A királyné, ki fehér nyári ruhát viselt, mindent a legnagyobb érdeklődéssel nézett meg s főként saját lakosztályait illetőleg adott egyes utasításokat.

* Ma leplezik le azt a szobrot, mely Erzsébet királynénk emlékezetét van hivatva megörökíteni Gödöllőn, azon helyen, melyet a megboldogult fejedelmi hölgy annyira szeretett s a hol családja körében életének annyi szép napját töltötte. Ezen alkalomra egy emlékkönyv is jelent meg *Ripka* Ferencznek, a szobor-bizottság egyik elnökének tollából, mely igen vonzó képet nyújt a gödöllői királyi kastélyról s megkapóan rajzolja a királyné életében ott lefolyt kedves családi jeleneteket. A boldogult környezetének elbeszélései nyomán készült, sok eddig ismeretlen adatot tartalmazó szép leirásból ezennel alkalmunk van nekünk is, a szerző szivessége folytán, néhány részletet közölni.

A kastély átalakítását augusztus végével befejezték s már szeptember elején künn volt az egész udvar. A régi kastély megifjodva, ünnepi díszben várta királyi tulajdonosait. A rozzant, zsindelylyel fedett kupolák helyébe bádogtornyokat raktak s belseje is teljes tatarozáson s részben átalakításon ment keresztül.

Róna József mintája.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA GÖDÖLLŐN.

Az egyes lakosztályokat a királyi család óhajához képest egyszerűen, úgyszólván polgáriasan kellett berendezni. Nem a fényűzés, hanem mindenben inkább a czélszerűség vétetett figyelembe s gróf Lónyay Menyhért, az akkori pénzügyminiszter mindenre kiterjedő figyelmének nagy része volt abban, hogy a királyi családnak oly kedves otthont varázsolt a gödöllői kastélyba. A miniszter felkérte Ferenczy Idát, dicsőült királynénk fölolvasónőjét, hogy ellesve a Felségek minden gondolatát, lakosztályaiknak berendezésében segítője legyen. S közös fáradozásuknak teljes sikerét a király és a királyné elismerése igazolta. A kastély ezen berendezésén csak lényegtelen változások történtek napjainkig.

A lépcsőház oldalfalai szarvasagancsokkal és kovácsolt vas-csillárokkal vannak diszítve. A nagyterem fényezett fehér falai aranyszegélyűek, bútorzatának pedig vörös bársony a borítása. Kiváló dísze a hatalmas öt csillár. Az erkélyre nyiló ablakok közt két hatalmas tükör van a falban.

Innen balra a király lakosztályába jutunk, míg a kastély homlokzatának jobboldalát a királyné lakta.

A királyné lakása.

Ezekben a pompás szobákban régebben a felséges asszony kedvencz virágjának, az ibolyának szine volt túlnyomó, később azonban, ép úgy, mint a király lakosztályában, a vörös szin lett az uralkodó. A nagyteremből nyílik a kis szalon, mely egyike a kastély legszebb szobáinak. A falakat gobelinekkel diszített kárpit fedi rokoko, vörös selyemmel bevont és dúsan aranyozott bútorokkal. Két ablaka a «Királyné kertjé»-re nyílik. Az ablakok között pompás tükör van a falba helyezve, előtte étagère világos kék majolika-vázákkal s egy óra üvegburok alatt. Az ablakok mellett a falaknál egy-egy virágasztal szebbnél-szebb virágokkal;

LUKÁCS BÉLA miskolci főispán, akit a kormányzó földmívelési államtitkárrá nevezett ki

DR. VITÉZ BONCZOS MIKLÓS, Csongrád megye főispánját a kormányzó belügyi államtitkárrá nevezte ki

Az eltünt Kádár György állítólag Budapesten rejtőzködik

A 800.000 pengős tőzsdei ügynek eddig nincs károsultja

— Az Est tudósítójától —

Titokzatos ügyben nyomoz néhány nap óta a rendőrség. A főkapitányság egyik detektívcsoportja mindenfelé keresi dr. *Kádár* György 34 éves magántisztviselőt, a *Salamon és Manovil* magánbankház alkalmazottját. *Kádár* akkor tünt el, amikor a tőzsdén az ő részvényeit kényszereladás helyett *a tőzsde intervenciós szindikátusa piacon kivül átvette.*

Dr. *Kádár* György egy évvel ezelőtt összeköttetésbe lépett a *Frankl* Emil egyezményes értékpapírkereskedő céggel. Azt mondta, hogy *a jövőben különböző tőzsdei megbízásokat fog adni.* Közölte, hogy egy tőkecsoport alakult, amelynek ő az exponense és a tőkecsoport megbízásából adja a megbízásokat. Nagyértékű értékpapirokat is tett le fedezetképpen. Amikor az év folyamán a cég az általános lanyhaság miatt *pótfedezetet* kért Kádártól, a banktisztviselő

pontosan eleget tett minden felszólításnak.

Az elmúlt év folyamán *Kádár*, illetve *a mögötte álló szindikátus kötelezettsége 600.000 pengőre emelkedett.* Ennek fedezetére 800.000 pengő értékű részvény volt Frankéknál letétben. A mult héten általános árlemorzsolódás volt a tőzsdén, ezért *Frankék* felszólították *Kádárt*, hogy *újabb pótfedezetet nyujtson.* Ennek *Kádár nem tudott eleget tenni és kimaradt a tőzsdéről.*

Frankék ekkor ezt az illetékes tényezőkkel közölték, mire a tőzsde intervenciós szindikátusa, nehogy a hatalmas részvénycsomag kényszereladása a tőzsdei árfolyamokat megrendítse,

átvette az összes részvényeket.

Ezzel az ügy tőzsdei része véget is ért.

Kádár 9-én távozott hazulról, hétfőig hiába várták. Hétfőn *egy* levél érkezett, amelyben bejelentette feleségének, hogy

öngyilkos lesz.

Ezekután hozzátartozói a főkapitányság bünügyi osztályát kérték fel a nyomozásra. Mindenfelé keresték Kádárt, de *eredménytelenül.* Kedden, 13-án expresszlevél érkezett a Semmelweis-utca 14. számú házba. A levelet minden valószínűség szerint *Kádár* György irta. A rendőrség véleménye szerint *Kádár* valahol a fővárosban tartózkodik, hogy *megvárja a 800.000 pengős ügy lebonyolítását.*

Az Est munkatársa ma délelőtt beszélt *Manovil* Alfréddal, a »Salamon és Manovil« magánbankház főnökével.

— Kádár György családja bejelentette a rendőrségen. — mondotta Manovil — a tisztviselő eltűnését. *Hogy cégünknek van-e vagy nincs kára ebben az ügyben, az még nem nyert megállapítást.* Tény, hogy ebben a kérdésben nem károsodott senki. *Mi nem tettünk bűnvádi feljelentést.*

Hashajtonak
Artin dragée. Biztos. Olcsó!

A belga királyi pár Párizsban

Párizs, december 16

A *Journal* berlini tudósítója ottani politikai körökből úgy értesül, hogy január 20-án Párizsban *francia-német kereskedelmi tárgyalások* indulnak meg, amelyeknek főcélja a két ország kereskedelmi árucseréjének kifejlesztése. Szó lesz továbbá arról is, hogy a francia gazdasági élet erőit is bekapcsolják bizonyos dunavidéki és balkáni német vállalkozásokba.

Az *Excelsior* jelentése szerint III. Lipót belga király és Erzsébet belga anyakirályné *szigorúan rangrejtve Párizsban tartózkodik.* A király és édesanyja pihenés céljából utazott a francia fővárosba. A király tegnap délután golfjátszmában vett részt, a királyné hangversenyen jelent meg.

Anglia kereskedelmi fegyverkezése

„Ha harcolnunk kell, van elég emberünk, eszünk és hitünk"

London, december 16
(Magyar Távirati Iroda)

Az alsóház a késő éjszakai órákban szavazás nélkül második olvasásban egyhangúan elfogadta azt a törvényjavaslatot, amely *a kiviteli hitelbiztosítás* alapján az állam által nyujtható szavatosság határát 50 millióról *75 millió fontra* emeli.

Oliver *Stanley* kereskedelmi miniszter záróbeszédében hangoztatta, hogy

e javaslat Anglia kereskedelmi fegyverkezésének eszköze,

amely ugyanolyan, mint a katonai fegyverkezés: »*nem akarjuk használni a katonai fegyvereket, de ha vannak fegyvereink, akkor sokkal valószínűbb, hogy nem lesz szükség használatukra.*«

Nem keressük a kereskedelmi háborút, — folytatta a miniszter — a multszázadbeli népdal szavait használva, *nem kívánjuk a harcot, de ha mégis harcolnunk kell, van hozzá elég emberünk, eszünk és hitünk.* Nem akarunk más országokat a világkereskedelemben őket jogosan megillető résztől megfosztani, nem tervezünk *ostromzárat* más országok ellen és reméljük, hogy versenytársaink belátják, hogy

rájuk nézve is előnyösebb, ha békésen megegyeznek velünk, mint hogy folytassák az esztelen, öngyilkos árromboló harcot.

A törvényjavaslat kivételes hatalmat ad a kormánynak, *de ilyen példátlan eszközök nélkül nem lehet szembeszállni a példátlan helyzettel.* Olyan államok, amelyek megsértik a nemzetközi szabályokat és ellenségesen viselkednek Angliával szemben, *nem fognak hiteleket kapni* a törvényjavaslat alapján. A törvény által felállítandó szervezet *túl fogja élni ezeket az ellenségeskedéseket.*

Schacht kivándorlási és devizaterve

London, december 16

A *Daily Telegraph* diplomáciai levelezője úgy tudja, hogy dr. *Schacht* 20—25 százalékkal akarja növelni Németország kivitelét mind Angliába, mind az Egyesült Államokba, azt ajánlva, hogy Anglia és az Egyesült Államok *készpénzt* fizessenek a kiviteli többletért és az ilymódon kapott devizák egy részét *Németország a zsidók kivándorlásának pénzügyi támogatására fordítaná. (MTI)*

Beiratkozás a Pázmány Péter Tudományegyetem II. félévére

— Az Est tudósítójától —

Dr. *Verebély* Tibor, a budapesti kir. magyar Pázmány Péter Tudományegyetem rektora hirdetményben tudatja az ifjúsággal, hogy a Pázmány egyetemen az 1938—1939. tanév II. rendes félévére *a beiktatások és beiratások 1939 február 15-én kezdődnek* és bezárólag február 28-ig tartanak. A rektori hirdetmény a kitűzött határidő pontos betartását kívánja az ifjúságtól, mert annak eltelte után úgynevezett *utólagos beiratkozásra senki sem kaphat engedélyt.* Egyéb részletes utasításokat is ad a rektor hirdetménye és egyúttal közli, hogy *az előadásokat 1939 március 1-én,* szerdán kezdik meg.

Hitler mint pártvezér utazik Danzigba

Varsó, december 16
(Az Est külön tudósítójától)

Hitler kancellárnak állítólag tervezett danzigi látogatásával kapcsolatban a Kurier Polski közli, hogy a birodalmi kancellár nem mint államfő, hanem mint pártvezér érkezik Danzigba. Ezáltal fogadtatásánál elmaradnának bizonyos diplomáciai formaságok, amelyek Lengyelországot is érintenék. (T)

Háromszoros ünnep:
karácsony, valódi ékszer, óra.

Még egy halálos áldozata van Berger Pál öngyilkosságának

Agnoszkálásról hazautazó rokona agyongázolt egy kerékpárost

— Az Est tudósítójától —

A tragikus körülmények között *öngyilkossá lett Berger Pál ügyvéd különös ügyének*

még egy halálos áldozata van.

Amikor hétfőn közölte a tököli csendőrség a főkapitánysággal, hogy a község közelében a *Dunából* kifogták a *Budapestről* eltűnt ügyvéd holttestét, a rendőrség kérésére *Berger két rokona autón Tökölre utazott, hogy a halottat agnoszkálja.* Az autót *Deutsch* Aladár főorvos vezette, aki *Berger* Pál unokafivére. Az agnoszkálás után visszafordultak és *nagy tempóban* siettek a fővárosba.

A csepeli kikötő közelében történt a halálos szerencsétlenség. Az autóval szemközt egy *kerékpáros* jött. A férfi láthatóan *részeg* volt, dülöngélve hajtotta kerékpárját. *Előzőleg egy autóbusz le is fékezett,* hogy el ne üsse a biciklistát, *Deutsch* azonban csak későn vette észer és így *a kocsi elkapta a kerékpárost.*

A férfi az autó hűtőjére zuhant, majd onnan a kerekek alá, melyek agyongázolták.

A rendőrség megállapította, hogy a halott *Kuti Tamás 44 éves fővárosi altiszt.* A főkapitányság bűnügyi osztályán megindult az eljárás *Deutsch* ellen és miután megállapították, hogy a szerencsétlenséget valószínűleg a főorvos gondatlansága okozta, *elvették tőle autóvezetői jogosítványát.*

Húsz szélsőséges képviselőt letartóztattak Ecuadorban

Quito, december 16

Az *Ecuadorban* történt államcsinyről érkezett legújabb jelentés szerint a kongresszus feloszlatására

a baloldal magatartása adott okot.

Larrea Alba baloldali pártvezér ugyanis azzal vádolta *Mosquera* államelnököt, hogy alkotmányellenes és önkényuralomra tör. Erre *Mosquera* a katonaságra és a liberális pártra támaszkodva *feloszlatta a kongresszust és elrendelte a baloldali vezetők letartóztatását.* Intézkedéseivel csak a főváros egyik lovasezrede és egy gyalogos zászlóalj száll szembe.

Arizaga Luquet volt kongresszusi elnök és husz szélsőséges ellenzéki képviselő letartóztatásban ül.

Az új választásokról még ellentétes hírek vannak, az országban teljes a rend.

Igen!
Ezt
Remtor Portable
Európa-modell
HORDOZHATÓ
IRÓGÉP
REMINGTON
IRÓGÉP R.-T.
BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 12.
Hosszú részletre is, kis felárral
P. 205.

A külügyminisztérium új sajtófőnöke dr. Ullein-Reviczky Antal

— *Az Est tudósítójától* —

Gróf *Csáky* István külügyminiszter a külügyminisztérium sajtóosztályának vezetésével dr. *Ullein-Reviczky* Antal eddigi zágrábi magyar konzult bízta meg. A külügyi sajtoosztály eddigi vezetője, dr. *Szent-István*y Béla miniszteri tanácsos külszolgalatban nyert beosztást.

A távozó sajtófőnöknek őszinte elismerését és köszönetét fejezte ki a külügyminiszter azért a felelősségteljes és odaadó munkáért, amelyet *Szent-István*y Béla hosszú éveken át kifejtett. *Ullein-Reviczky* Antal személyében kiváló diplomata került a külügyminisztérium sajtóosztályának élére.

Elsőosztályú konzul *Ullein-Reviczky* Antal, aki külügyi szolgálatát a kommunizmus után kezdte a bécsi magyar követségnél. Hosszú időn át dolgozott a párizsi magyar követségen és ismételten titkára volt a népszövetségi magyar delegációnak. Párizs után a konstantinápolyi magyar főkonzulátusra került, majd a zágrábi konzulátus vezetője lett. Minden állomáshelyén a külföldre szakadt magyarság ügyeivel a legnemesebb szívvel és lélekkel foglalkozott.

Ullein-Reviczky Antal a nemzetközi jognak is alapos művelője, több munkája jelent meg a francia könyvpiacon és 1933 óta a nemzetközi jog magántanára a debreceni Tisza István-tudományegyetemen. Külszolgálati működéséért Magyarország kormányzója legmagasabb elismerésével tüntette ki és szülővárosa, Sopron, a adományozta neki.
tiszteletbeli városi tanácsosi címet

A kisbérlők kérése az egri káptalanhoz

Kiskunmajsa, december 16
(Az Est tudósítójától)

Az egri székeskáptalannak nagyobb birtoka volt Kecskemét környékén. A birtok egy részét parcellázta, fennmaradó részét pedig kisembereknek haszonbérletbe adta. Ezek a kisbérletek az idei gazdasági év végével lejártak. A bérlők aratás után érdeklődtek, *megkapják-e továbbra is a földet.* A káptalan képviselője kijelentette, hogy

megkapják az eddigi feltételek mellett.

A gazdák a szóbeli nyilatkozat mellett írásbeli garanciát is kértek. A káptalan megbízottja ekkor hangsúlyozottan kijelentette, hogy *minden marad a régiben, legyen mindenki nyugodt.* A kisbérlők erre a második megnyugtató nyilatkozatra *bevetették* földjeiket.

December elsején összehívták őket és a káptalan megbizottja közölte velük, hogy továbbra is megtarthatják a földet, de

nem mint bérlők, hanem mint felesek.

Baromfit, birkát, kecskét nem tarthatnak, mert a jószágok kárt tehetnek a vetésben, így károsodás érheti a földtulajdonost.

A bérlők tiltakoztak a határozat ellen, a jószágtartás megtiltása ellen, előadván, hogy az aprójószág tartása életkérdés számukra, hiszen *a földek soványak, kis termést hoznak, néha az elvetett magot sem látják viszont.* Kérték, hogy

teljesítsék a nekik tett ígéretet,

ne minősítsék felesekké őket.
Most írásba is foglalták bajukat és *terjedelmes panaszukat eljuttatták az egri székeskáptalanhoz.*

Rendetlen bélműködésnél és az ezzel kapcsolatos emésztési zavaroknál, vértódulásoknál, főfájásoknál és szédüléseknél igyunk egy ideig reggel éhgyomorra és esetleg este lefekvés előtt is egy fél pohár természetes **»Ferenc József«** keserűvizet. Kérdezze meg orvosát.

Játszó gyerekekre zuhant a repülőgép

Casena, december 16
(Az Est és a United Press tudósítójától)

Csütörtökön reggel egy katonai repülőgép, amely Forlj repülőterén szállott fel, nagy magasságban kigyulladt és lezuhant. Az égő repülőgép három játszadozó gyermekre esett. Mind a hármat megölte. A repülőgép négy utasa szörnyethalt.

Halálos tiltott műtét miatt megölte magát egy híres varsói sebész

Varsó, december 16
(Az Est külön tudósítójától)

Hasábos tudósítást közölnek a lapok dr. Boleslav *Herman* kiváló sebész tragikus esetéről, amely annál nagyobb feltűnést kelt, mert az orvost országszerte ismerik.

Két nappal ezelőtt az esti szürkületben

egy elhagyatott ucca kövezetén választékos öltözetű, halott nőt találtak.

és a rendőrség hamarosan megállapította, hogy a szerencsétlen teremtés *tiltott műtéten* esett át. A vizsgálat érdekében, de azért is, hogy az ártatlanul botrányba keveredett előkelő családot kíméljék, *a rendőrség nem hozta nyilvánosságra az áldozat nevét* és a legnagyobb titokban folytatta a vizsgálatot. Másnap reggel

holtan találták orvosi rendelőjében dr. Boleslav Herman hírneves sebészt.

Könnyű volt kitalálni a *kapcsolatot* a két haláleset között. A nyomozás kiderítette, hogy *a műtétet a nagynevű orvos asszisztencia nélkül hajtotta végre* és hogy a szerencsétlen nő a szó szoros értelmében

az orvos keze alatt halt meg.

Kétségtelen, hogy *az* öngyilkos sebészorvosnak *bűntársa is volt*, mert valakinek segítenie kellett abban, hogy *a halottat felöltöztessék és elszállítsák a rendelőtől elég messze eső utcába. (T)*

Jelentéstételre Berlinbe hívják Dircksen londoni nagykövetet?

Párizs, december 16
(Az Est külön tudósítójától)

A sajtó nagyrésze összefüggést keres *Chamberlain* angol miniszterelnök alsóházi és a londoni külföldi hírlapírók bankettjén tartott beszédei, valamint *Bonnet* külügyminiszternek a kamara külügyi bizottságában szerdán elmondott beszéde között. Ezekből a nyilatkozatokból kiviláglik, — írják a lapok — hogy a londoni és párizsi kormány között az összhang nagyobb, mint valaha. A *Paris Midi* másutt meg nem erősített berlini jelentést közöl, amely szerint *Dircksen* londoni német nagykövetet jelentéstételre vissza fogják hívni Berlinbe. *(T)*

A varsói nuncius béketanácskozásai

Varsó, december 16
(Az Est külön tudósítójától)

A varsói pápai nuncius az elmúlt napokban látogatást tett Galiciában és tanácskozást folytatott az ottani három, a római egyházhoz tartozó katolikus egyház püspökeivel, köztük *a lengyel érsekkel és az ukrán görög egyesült egyház metropolitájával.* A pápai nuncius ezután visszatért Varsóba és nyilatkozatot tett, amelyben a pápa béketörekvéseire való hivatkozással a gyűlöletről és a kölcsönös megbántásokra való lemondásra, valamint testvéri egyetértésre buzdított.

Itteni politikai körök szerint a pápai nuncius missziója elsősorban a *lengyel-ukrán feszültség* enyhítését célozta. Hír szerint az ukrán püspökök egyrésze támogatja is a nunciust ebben a törekvésében. *(T)*

A Képzőművészek Szövetsége a Felvidékért és a felvidéki művészekért

— *Az Est tudósítójától* —

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetségének elnöksége és segélyzőbizottsága ülést tartott. *Róna* József megnyitójában hódolattal *üdvözölte a magyar művésztársadalom nevében a Kormányzó Urat*, aki a történelmi tradíciókban gazdag *Felvidék* visszatérését lehetővé tette. Bejelentette, hogy

a Szövetség a visszatért Felvidék képzőművészeit testvéri szeretettel segíti

és kapcsolja be a *Szövetség* munkájába. Az egész magyar képzőművészi társadalom kiveszi részét a Felvidék újjáépítésének kultúrmunkájából.

Szentgyörgyvári *Gyenes* Lajos igazgató ismertette a *Szövetség szociális és gazdasági munkásságát, munkaprogramját.* Hálával emlékezett meg a *Főméltóságú Asszonyról*, aki a magyar művésztársadalom szociális ügyeinek legnagyobb támasza. A Szövetség hálából új otthonának díszterme részére

Glatz Oszkárral megfesteti a Főméltóságu Asszony portréját.

Köszönetet szavaztak a *honvédelmi miniszternek*, amiért a sajtóhadiszállásra több képzőművészt is meghívott. Kimondotta az ülés, hogy *a Szövetség a történelmi események nagyszabású megörökítésének propagálója lesz itthon és külföldön egyaránt.*

A newyorki világkiállítás

magyar pavillonjának képzőművészeti kialakítása a *felvidéki bevonulásnak* kell hogy méltó propagálója legyen. Köszönetet mondtak *Csitáry* Emil székesfehérvári polgármesternek, amiért a város közgyűlése kimondotta, hogy a *Szent István-év* fehérvári eseményeit *freskókban* örökíti meg.

Végül számos *határozatot* hozott a Szövetség a festő- és szobrászművészeknek munkaalkalmakkal való ellátása érdekében.

Hadiállapot San Salvadorban

Managua, december 16
(Az Est külön tudósítójától)

San Salvador egész területére kihirdették a hadiállapotot és a januárra kitűzött elnökválasztást bizonytalan időre elhalasztották.

A franciaellenes olasz tüntetőket elzarasra ítélték

Párizs, december 16
(Az Est külön tudósítójától)

A legutóbbi tuniszi franciaellenes tüntetések több *olasz* résztvevője tegnap állott a bíróság előtt. *Valamennyiket öt naptól hat hónapig terjedő elzárásra ítélték. (T)*

Gromov orosz rekordpilótát halálos szerencsétlenség érte

Moszkva, december 16

Lezuhant és halálra zúzta magát Valer Gromow szovjetorosz repülő, aki arról nevezetes, hogy

elsőnek repült Moszkvából Amerikába az Északi Sark fölött.

Egy új repülőgéppel kísérletezett, mikor a halálos szerencsétlenség érte.

Amerika londoni nagykövete pesszimista

Newyork, december 16
(Az Est és a United Press tudósítójától)

Mikor befutott a hajó, fedélzetén Joseph *Kennedy* londoni amerikai nagykövettel, a hírlapírók felsiettek és kérdésekkel ostromolták. A londoni nagykövet ezt válaszolta:

— *Az európai béke tekintetében nem vagyok valami nagyon optimista, de többet nem mondhatok.*

Később még megjegyezte:

— Akármi történjék is, *Amerikának távol kell magát tartania.* Ez a meggyőződésem erősebb, mint valaha.

Meghalt Toto a világhirű bohóc

Newyork, december 16

Tegnap itt *meghalt 50 éves korában Toto, a világhírű bohóc.* Születésére nézve svájci volt és polgári neve *Almando Novel.* Nagyon kedvelte őt *Vilmos* német excsászár és *V. György* angol király. Mind a két uralkodó *többször meghívta udvari ünnepekre a vendégeket mulattatni.*

Mindenkinek alkalmas ajándék-könyvek

legnagyobb választékban kaphatók

AZ ÉST
könyvkereskedésében
VII., Erzsébet-körút 18—20.

keztében meghal. Soha még ennél vakmerőbb jelenetet komponista nem zenésített meg, mert itt a mesés szörnyeteg nem mozdulatlan kulissza, amelyet elvégre könnyü ügyesen megfesteni, hanem első sorban álló cselekvő személyiség, amelynek tehát okvetlenül az élet valószinüségével kell hatnia.

Éppen ebből a szempontból szenzációja a színházi szakembereknek Kéméndy Jenő sárkánya; az ember élő szervezetnek fogadja el a kasirozott szörnyeteget, amely külső formáival az őskor semmiféle állatára sem emlékeztet. Fantáziánk készséggel hisz a sárkány életében, noha tudományos emlékező tehetségünk egyáltalán nem támogatja.

Ha ez a sárkány beszélni tudna, kitünnék, hogy Szigfrid nem is olyan nagy hős, amilyennek az előadás estéjén mutatkozott, amikor leszurta ijesztő ellenfelét. Broulik, Szigfrid személyesitője ugyanis a próbákon mindig meghátrált a sárkány elől, annyira megijedt rémületes valószinüségétől.

Kéméndynek sok gondot okozott a fej megmintázása, mert nehéz volt olyan méretü állványt készíteni, amely húsz mázsa agyagot elbírjon. Lécvázat készített tehát, olyanformát, aminőnek a koponya szerkezetét elképzelte és erre tették most már az agyagot. A megmintázott fejet aztán lekasirozták, majd levágták az alsó-állkapcsát, rugókra alkalmazták, hogy becsukható legyen és magától ismét kinyiljon. Egymásba illő erős agyarakat kasiroztak a szörnyetegnek, majd drótrácsból nyelvet készítettek montirozott villamoslámpákkal, szemeket pedig tejüveggolyókból, szintén villamoskészülékkel, amelynek vezetéke végigvonul az egész testen. Kettős gummicső vezet a két orrlyukba, egy pedig a torokba, zett köpenyegből nyakkendőt készített neki, szájába pedig egy pucér kis amorettet dugtak. Nyári nyugalmát azonban meg fogják zavarni a kegyetlen kasirozók, akik a Wagner-színház számára lemintázzák a legtökéletesebb szörnyeteget. Íme a sárkány, mint magyar export.

Róna Eugén-szobra a végleges helyén, a budai királyi várpalota előtt

(...) nagyon is rájuk illik. Egész nap egymás mellett ülnek. A hímecske folyton udvarol kis feleségének. Forog, ugrál körülötte, mindenben iparkodik neki tetszeni. Közbe-közbe csicsereg s fejét nőcskéje fejéhez dörzsöli, csőrét annak csőrébe teszi s így csókolgatja. Azután leugrik a kalitka pálcájáról, eszik néhány szem magot, aztán ismét fölmegy kicsikéjéhez, hizeleg neki s eteti saját ételéből, melyet szájában tartott. A nap legnagyobb részét udvarlásban és csókolódzásban töltik el. Bizony példányképül lehetne őket fölállítani egynémely mai házastársaknak.

Volt eset, hogy verekedtek.

Ilyenkor a hím kezdte, de rendesen ő kapott ki a végén. Ugyanis a nőcske nem mindig viszonozza kis férje szerelmeskedéseit, bármint is igyekezik az arra rászolgálni. Így történik aztán a baj. A nőcske hideg, a férjecske tüzesen udvarol, eleinte türelmesen, de ő is megunja a dolgot s ugrál ide-oda, alá és fel, közben recsegéshez hasonló hangokat ad. Midőn ez sem használ, gyorsan hozzá tipeg s lábával jól oldalba teremti hideg élettársát.

Ez így megy négyszer-ötször egymásután. Hanem ő kicsinysége sem rest, mert erős csőröcskéjével ugyancsak visszavág vitéz kis férjének, ki aztán teljesen leverve távozik a kalitka másik szögletébe, de csak azért, hogy öt perc mulva az ostromot ismét megkezdje. Igen ám, de most csendesen megy kis párjához, ki ilyenkor már szintén készen van a békére s fejecskéjét hajtogatva, csicseregve kér és kap csókokat.

Nagyon kedves látvány, midőn a nőcske kis fejét a hímre hajtja. Apró okos szemecskéikkel pislognak egymásra s annyira elmélyedtek

TÁJÉKOZTATÓ

Az Uj Idők e száma az utolsó ebben a félévben. Illő, hogy tájékoztassuk a magyar közönséget arról, hogy minő programot tűztünk elénk a jövő számmal kezdődő új félévi folyam szerkesztésére.

Az Uj Idők szerkesztősége: — Herczeg Ferenc, Lyka Károly, Malonyay Dezső, Pósa Lajos, Sebők Zsigmond, Szikra, Tutsek Anna és Tábori Róbert (helyettes szerkesztő), — igéri, hogy ezután is gondosan, lelkiismeretesen azt csinálja majd, amit eddig: minden ízében, törekvéseiben, céljaiban s munkájában magyar szépirodalmi ujságot; magyarságunk nem afféle paszomántos, sujtásos, kacskaringósan agyonhímzett cifra szűr, melyet nyakába keríthet akármelyik parlagi izlés, de lélekben, érzéseinkben ápoljuk, óvjuk és fejlesztjük magyarságunkat, mindig szépet s jót szolgálván olvasóinknak.

Ezután is íróink és művészeink színe-javától kérjük a legjobbat s nincs olyan kis rovatunk, nem lesz olyan képünk, mely ne avatott kézből kerülne olvasóink elé.

Ezután is képes, krónikás kiséröi leszünk a hazai és külföldi eseményeknek, még pedig nyomban az esemény megtörténése után; közölni fogjuk az érdemes és érdekes emberek arcképét, fényképeket, rajzokat az események színhelyéről, másolatait a hazai és külföldi jó művészeti termékeknek.

A világirodalom jelesebb új alkotásainak bemutatására szintén rovatot nyitottunk, az idegen írók java műveit ismertetni fogjuk s mutatót is közlünk belőlük.

A jövő félévre szánt eredeti regényeink sorát Lengyel Laura új regényével kezdjük.

Herczeg Ferenc, az Uj Idők szerkesztője, a következő esztendő folyamán is csak a saját lapjába, az Uj Időkbe ír.

A társadalmi, irodalmi s művészeti kérdésekhez ezután is hozzászól Horkayné, kedves, könnyed hangon, elmés formában mond majd súlyos igazat.

Mellékletünkön lesz fordított regény is, aminek a megválasztásában ugyancsak lelkiismeretesek vagyunk, hogy érdekes legyen, tisztességes hangu, tiszta tárgyu s művészi értékü.

Mednyánszky László köré csoportosulnak művész munkatársaink, Faragó, Garay, Kubinyi, Márk, Neogrády, Pataky s a fiatalok, akiknek nevük még nincs, de talentumuk révén majd szereznek nevet is az Uj Idők hasábjain.

Körülbelül ezt igértük tavaly s az esztendő folyamán és dicsekvés nélkül mondhatjuk, hogy beváltottuk igéretünket.

Ezekután kérjük olvasóinkat ugyanarra, amire kértük: támogassák, terjeszszék lapunkat. Mennél több az előfizetőnk, annál többet költhetünk mi is lapunkra, annál dúsabb, helyesebb, díszesebb lesz az külső formájában is.

Az Uj Idők szerkesztősége

Az Uj Idők előfizetési ára:

Félévre . . . . . 8 korona.
Negyedévre . . . 4 korona.

Kérjük olvasóinkat, hogy előfizetésüket mielőbb megújítsák, nehogy a lap szétküldésénél zavar támadjon.

A kiadóhivatal
Andrássy-út 10.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Róna József

1966 FEB 21

KELETMAGYARORSZÁG

1021

Bessenyei

„Ha vérem meghűl, azt a meleget, mely most egész testemben van, kibocsátja magából, mely itt marad e földön és más dolgot fog melegíteni az életre."

Gyertyafénynél, hattollal íródtak e sorok. Már több mint másfél százada. Az írót — bár a bécsi testőrség egyenruháját viselte egykoron — nemzeti művelődésünk első nagy képviselőjeként tisztelj jük. „Bessenyei buzdító szavaival, méginkább példamutatásával munkára serkentette mindazokat, akik a nemzeti szellem süllyedését tétlen fájdalommal nézték. A felvilágosodottság szabad eszméit senki nála bátrabban és nyíltabban nem hirdette."

A virággal övezett márványszobor a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola épületében ezeket a gondolatokat juttatja eszünkbe. S ha van még valami, ami őrizni, táplálni segít az író emlékét, az a szabolcsi föld, mely Bessenyeinek bölcsője volt. Bercel nagy szülötte — a csalódott bécsi testőr — hozzánk tért vissza, mikor hátat fordított a császárvárosnak, s most mi őrizhetjük szobrát is, mely a bécsi Collégium Hungaricumból évtizedek után került magyar földre.

A Petőfi Irodalmi Múzeum érdeme, hogy Róna József alkotása néhány hete a Tanárképző Főiskolát díszíti. Méltóbb helyett nem is kaphatott volna.

gy. b.

vásártér a történelmi Öreg
ázával.

kerekség legkülönfélébb tájairól. Elsősorban vasipar, elektromos ipar, vegyipar, szerszámgépipar szerepel. Valójában nehéz lenne felsorolni mennyi szakma és iparág mutatja be kiváló termékeit. Természetesen, a kiállítók között igen jelentős arányban szerepelnek majd a szocialista országok, közöttük a mi hazánk is. Ezek több százezer négyzetméteres vásári területet foglalnak el.

Mint az előző években, az idén is óriási üzletkötések történnek majd a lipcsei vá-

Rendelet az szociális é… létesítményeiről

Az építésügyi miniszter az egészségügyi miniszterrel és az építő-, fa-, és építőanyagipari dolgozók szakszervezetével egyetértésben szabályozta az Építésügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó telepített ipari üzemek szociális és egészségügyi létesítményeinek építését és üzemeltetését. Az utasítás az építő-, szak- és szerelőipari vállalatok telepített segédipari üzemeire is kiterjed. Az intézkedés kimondja, hogy

a telepített ipari üzemekben a várható legnagyobb munkáslétszám figyelembe vételével öltözőket, mosdókat, fürdőket, wc-ket, illetve üzemi orvosi rendelőket kell építeni.

Többműszakos üzemben a mosdót, a fürdőt, a wc-t és az egészségügyi szolgálat helyiségeit az egy műszakban foglalkoztatott legnagyobb létszám alapján, az üzemi öltözőket pedig a különböző műszakokban dolgozók együttes létszáma alapján kell megépíteni és üzemeltetni.

Az utasítás szerint **a mosdóban naponta kell meleg vizet szolgáltatni.**

A szociális és egészségügyi célokat szolgáló helyiségek tisztántartásáról, takarításáról a vállalat köteles rendszeresen gondoskodni.

Páratlan művészeti lelet

Megkerült a milói Vénusz karja

A művészettörténészek, a régészek és az antik művészet rajongói nagy izgalomba jöttek: megkerült a miloi Vénusz karja. Ezt a tényt Ahmed Resseim török professzor jelentette be a török hatóságok által a külföldi turisták számára kia-

— Adjátok vissza nekünk a miloi Vénuszt és mi visszaadjuk neki a karját!

A szobrot 1820 februárjában találták meg Milosz szigetén. A sziget akkoriban az Ottomán birodalomhoz tartozott. A szultán egyik bizalmasa meg-

Róna József

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

PEDAGÓGUSOK LAPJA

1965 MÁR 5.

BESSENYEI GYÖRGY fehér márványszobrát a nyíregyházi Tanárképző Főiskola előcsarnokában állítják fel. A Bécsből hazakerült szobor Róna József szobrászművész alkotása.

Róna József

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HÍRLAP

1965 MÁR 12

BESSENYEI GYÖRGY fehér márványszobrát, amely a közelmúltban került haza Bécsből, a nyíregyházi tanárképző főiskola előcsarnokában állítják fel. A szobor Róna József alkotása.

Az idegenforgalmi

TELCS EDE
SZOBRÁSZ,
BÁNFFY
MIKLÓS GR.,
GYÖRGYI
GÉZA
ÉPÍTÉSZEK

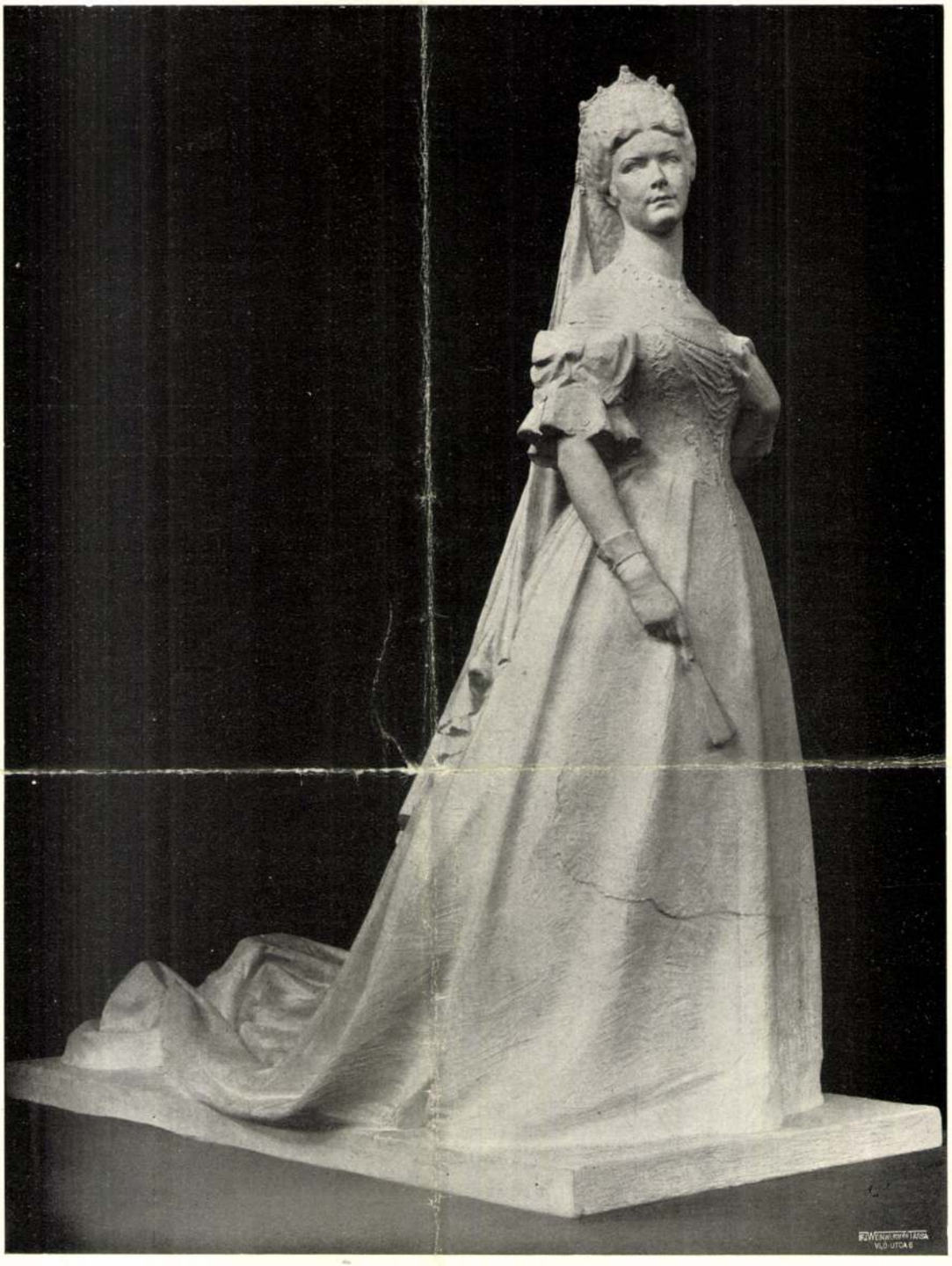

228

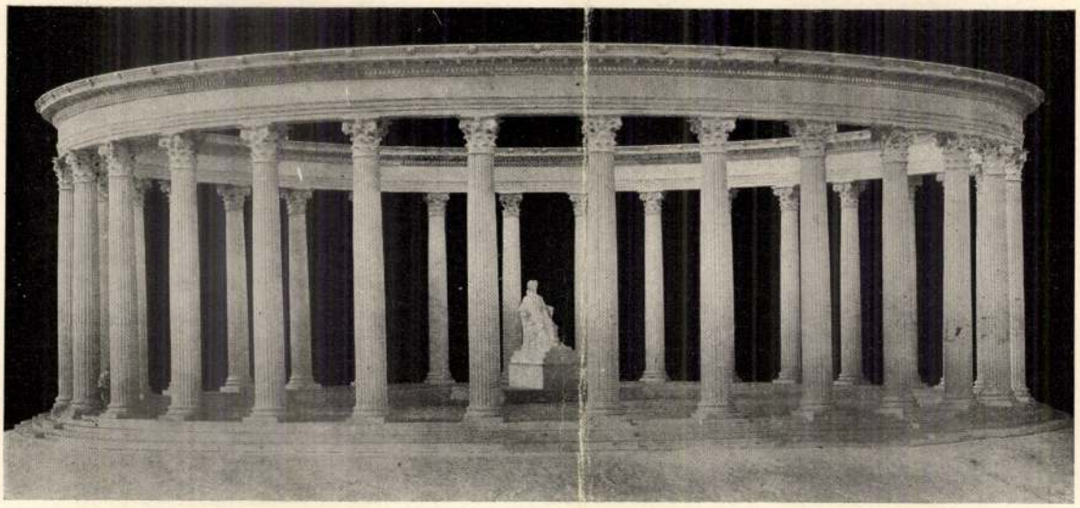

TELCS EDE
SZOBRÁSZ,
BÁNFFY
MIKLÓS GR.,
GYÖRGYI
GÉZA
ÉPÍTÉSZEK

226

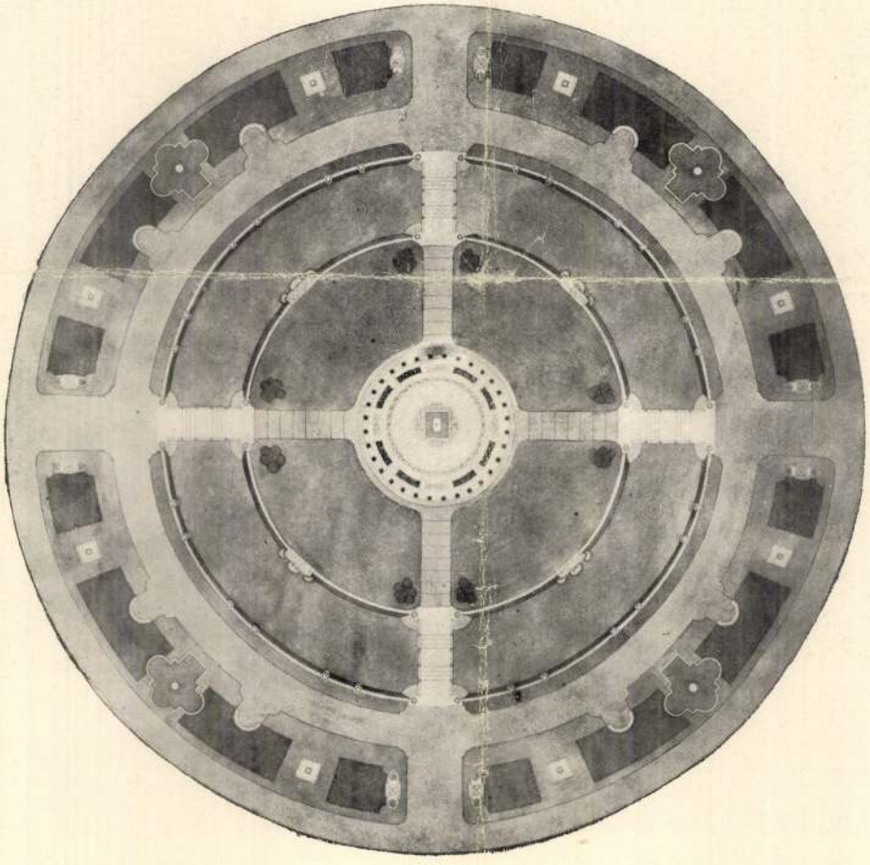

227

226—227. I. díj 6000 K. Városligeti megoldás

226—227 I. Preis. Geplant in das Stadtwäldchen.

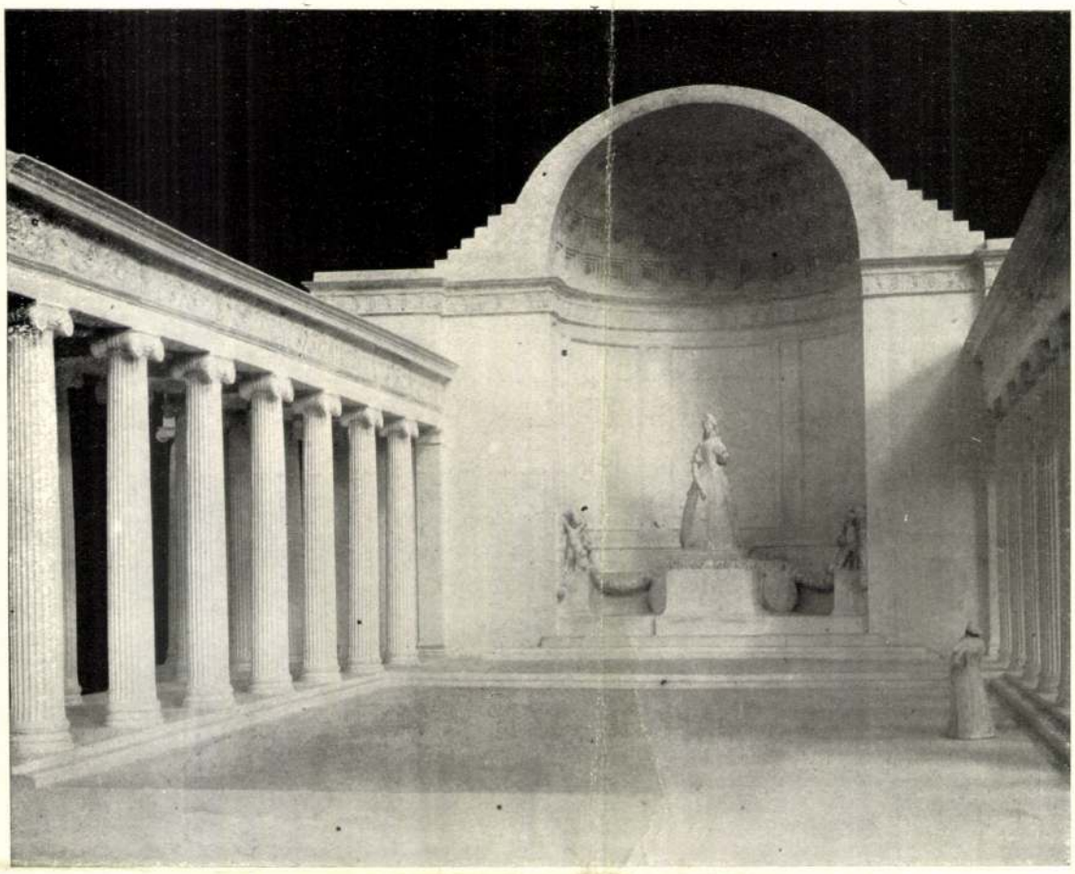

TELCS EDE
SZOBRÁSZ,
BÁNFFY
MIKLÓS GR.,
GYÖRGYI
GÉZA
ÉPÍTÉSZEK

229

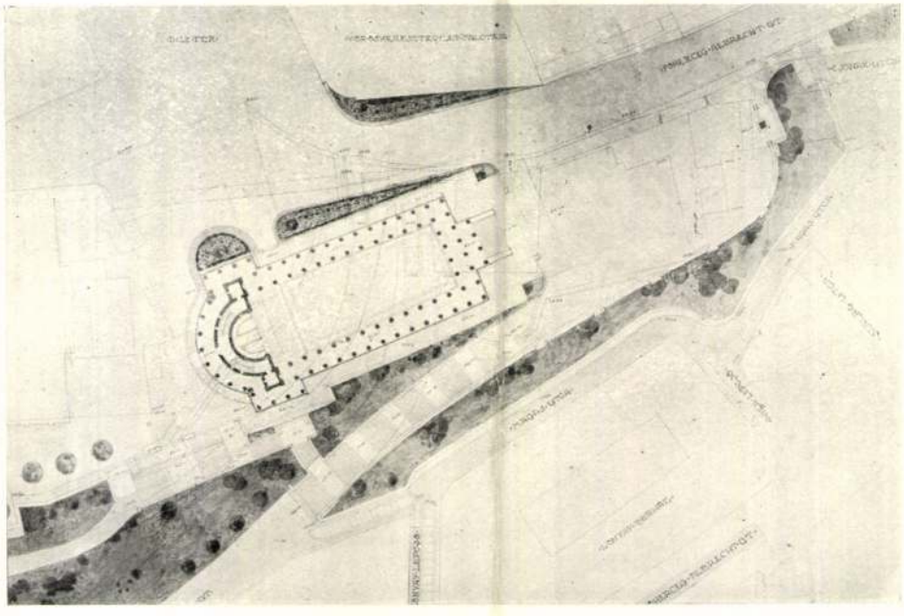

230

229—230. Várhegyi megoldás.

229—230. Geplant an dem Festungshügel.

RÓNA JÓZSEF

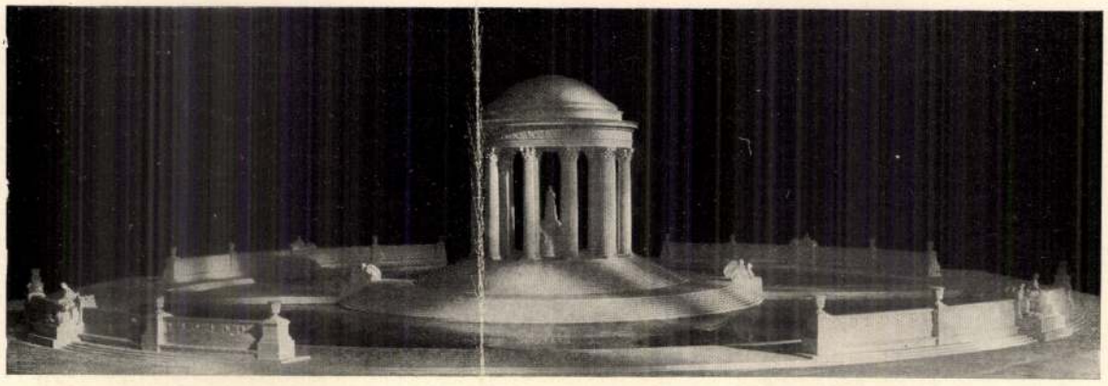

231

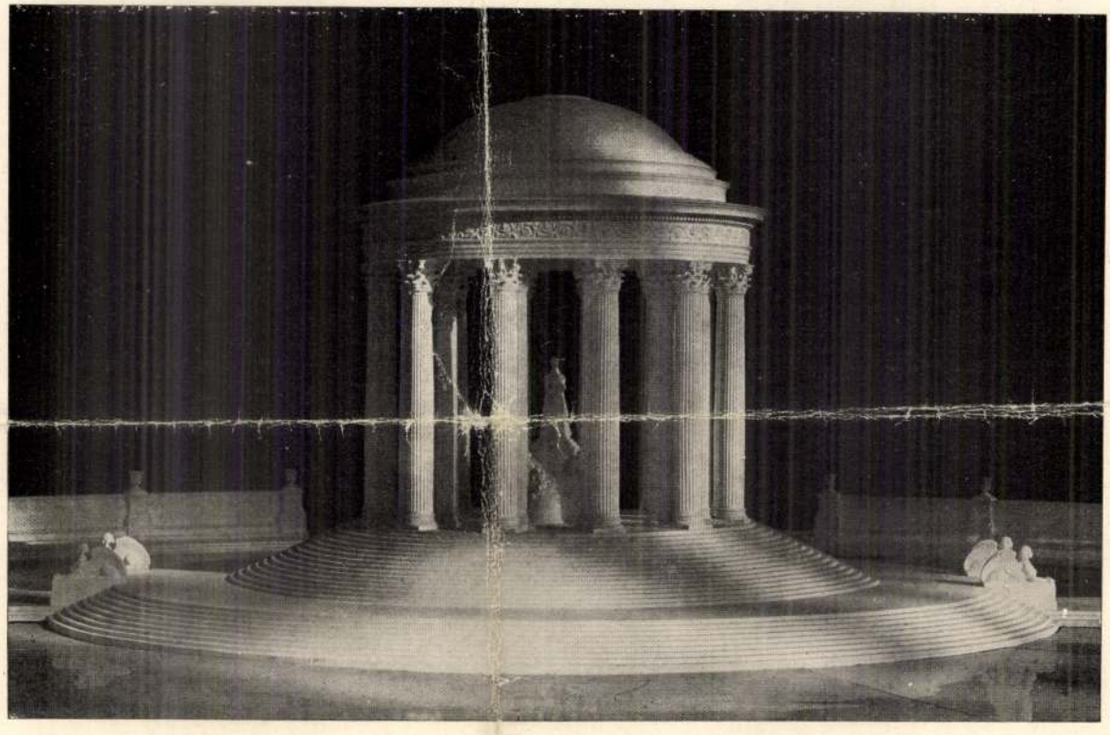

232

231—232. I. díj 6000 K. Városligeti megoldás

231—232. I. Preis. Geplant in das Stadtwäldchen.

TELCS EDE
SZOBRÁSZ,
BÁNFFY
MIKLÓS GR.,
GYÖRGYI
GÉZA
ÉPÍTÉSZEK

225

226 225. I. díj 6000 K.

225. I. Preis.

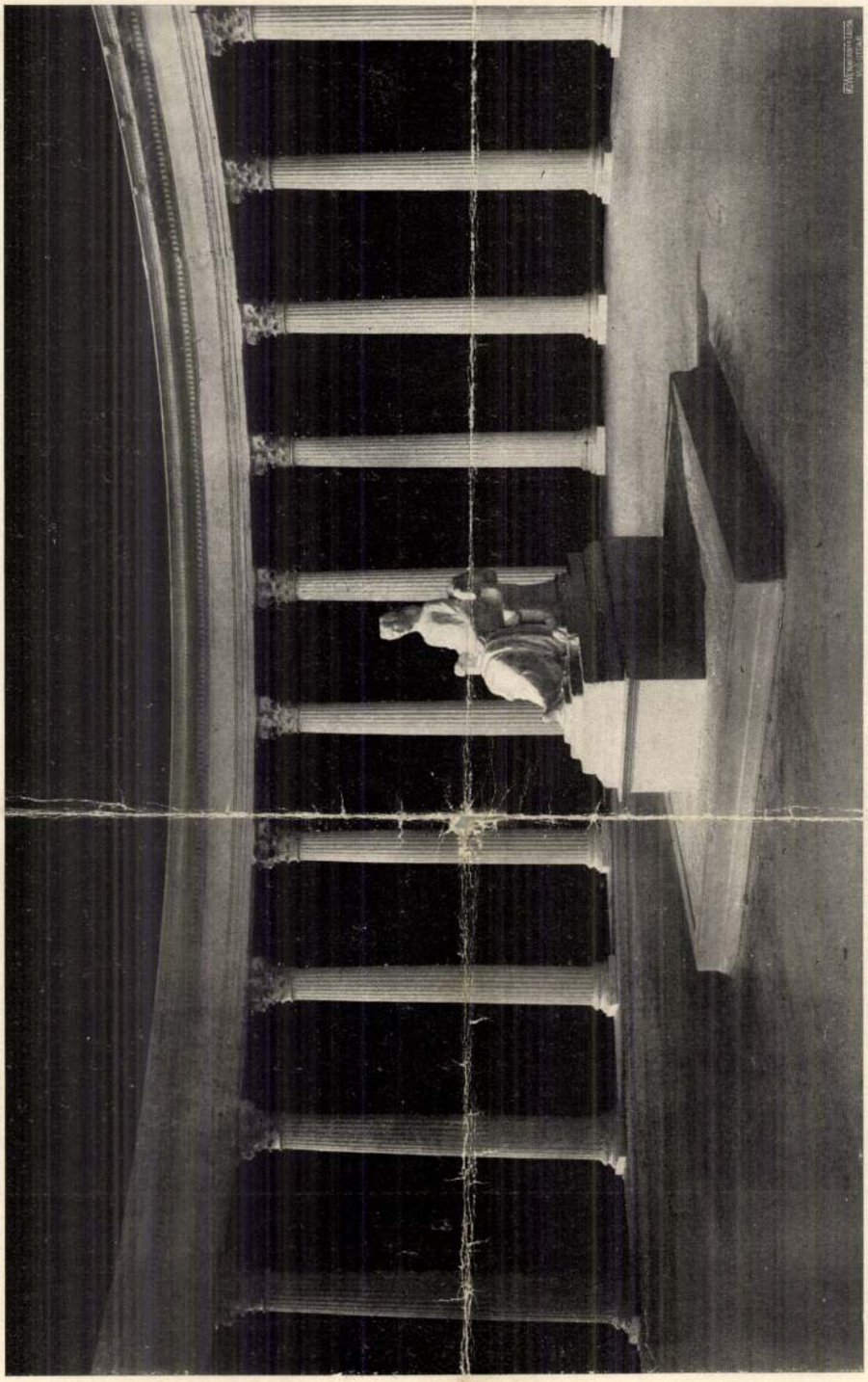

224

TELCS EDE
SZOBRÁSZ,
~~BÁNFFY~~
~~MIKLÓS GR.,~~
~~GYÖRGYI~~
~~GÉZA~~ Dénes (?)
ÉPÍTÉSZEK

224. I. díj 6000 K. Városligeti megoldás.

224. Preis. Geplant in das Stadtwäldchen.

225

225-29. (92 Gzs. emlmű, képekkel)

nincs céd.

Róna József
Telcs Ede

R. Hirsch Nelli rajza.

AZ ISTENI TISZTELET A DEÁK-TÉRI EVANGELIKUS TEMPLOMBAN.

KOSSUTH SZÁZADIK SZÜLETÉSNAPJÁNAK ÜNNEPE BUDAPESTEN.

hoz érvén a menet, az egyes küldöttségek letették rá koszorúikat s azután a mauzoleum számára kijelölt helyre vonúltak, mely mellett zöld selyem-sátor volt felállítva az ünnepély vezetői számára s itt irták alá az erre illetékesek a mauzoleum alapításáról szóló okiratot. Az alapkövet ez okirattal együtt *Halmos* János polgármester emelkedett hangú beszéde után tették le. E hivatalos ünnep után következett a polgárság képviselőinek, a fővárosi és vidéki egyesületek, társulatok stb. végtelen sorban való felvonulása, mindegyik koszorút hozott a sirra. Beszédeket mondtak *Polónyi* Géza képviselő, *Lakatos* Miklós az öreg honvédek nevében, az ifjúság küldötte stb., a dalárdák pedig a Szózatot, Himnust, a Kossuth-nótát énekelték. Este volt már, mikor a koszorúk százait mind letették a sirra.

Este, különösen a főbb utczákon, kivilágították az ablakokat s folyton nagy néptömeg hullámzott az utczákon. Legnagyobb volt a néptömeg a Múzeum-körúton, a Brázay-ház előtt, hol az agg *Ruttkayné* lakik, a kit lámpásos-menettel és szerenáddal tiszteltek meg. Itt megjelentek a közönség előtt az erkélyen Kossuth Ferencz és Lajos Tivadar is, a kik szintén nagy ováczióban részesültek.

A legtöbb vidéki városban is tartottak ünnepélyt, két helyen pedig szoborleleplezés volt. *Czegléden* szeptember 18-ikán, a mely ünnepélyről legutóbbi számunkban már megemlékeztünk, és szeptember 19-ikén *Szegeden*.

Szegeden a Klauzál-téren állították fel a Kossuth-szobrot, mely Róna József szobrászművész műve. Az ünnepély istentisztelettel kezdődött itt is, az evangelikus templomban, majd a város díszközgyülést tartott Kállay Albert főispán elnökletével, melyen Pálffy Ferencz polgármester mondott lelkes beszédet. A közgyülésről a szobor elé vonult a közönség. A leleplező beszédet dr. Tóth Pál helyettes polgármester mondta, mire Róna József szobrász átadta a szobrot a város gondozásába. Pósa Lajos «Zengő szobor» czímű ódáját szavalta el, Szeged két képviselője, Polczner Jenő és Lázár György pedig ünnepi beszédeket mondottak. A város délben megvendégelte az öreg honvédeket, a polgárság este kivilágítást rendezett. A leplezési ünnepély jelenetét Keglovich Emil szegedi fényképész sikerült fölvétele után mutatjuk be.

KOSSUTH SZOBRA CZEGLÉDEN ÉS SZEGEDEN.

Czegléden Kossuth Lajos halála napján fogant meg az eszme, hogy azon a téren, a hol egykor Kossuth lángszava megteremtette a néphadsereget, emlék álljon. A szoborra hirdetett két rendbeli pályázat művészi küzdelméből *Horvai* János fiatal szobrászművész került ki diadalmasan. A szobor alapeszméje a néphadsereget megteremtő Kossuth, kinek lelkesítő szónoklatai folytán a nép ezerszámra küldte fiait a csatamezőre. Kossuthnak a czeglédi piaczon tartott beszédét örökíti meg Horvai szobra. Arczán nemes hevület dereng, szeme lelkesítőleg int arra, a merre jobb keze mutat: előre! Balját szivére szorítja. A szónoklat hevében a prémes mente hátravetődik és a szónok alakját szabadon tárja ki. Lent a talapzaton indul is már a néphadsereg katonája: a honvéd. Elszántan tartja bal kezében a zászlót, míg jobbját öreg apja szorítja áldó szeretettel. A honvéd alakja a harczkészséget, az öregé a szülő nemes áldozatát, az egész csoport a néphadsereg születését megkapó erővel fejezi ki. A szobor talapzata három méter magas, a főalak közel három méter.

A DEBRECZENI KERESKEDELMI- ÉS IPARKAMARA SZÉKHÁZA.

A *szegedi* Kossuth-szobor azt a jelenetet örökíti meg, mikor Kossuth 1848-ban Szeged egyik házának erkélyéről beszédet intéz a néphez és így szól: «Szegednek népe, nemzetem büszkesége! . . .» Szeged szeretete és hódolata Kossuth iránt: ez a szobor eszméje. *Róna* József, a szobor alkotója Kossuthot szónokló helyzetben ábrázolja. Bal kezében tollas kalapot tart, jobb kezével pedig Szeged népére mutat. A talapzaton három alak jelképezi a népet. Az egyik harczba készülő öreg paraszt, kinek kezében kiegyenesített kasza van. Mellette levett kalappal kis fiú áll, a ki áhitatosan néz föl Kossuthra. Szemben magyar urinő áll, a ki elhozta virágait a nagy szabadsághősnek és bokrétát tesz lábaihoz. A talapzat másik oldalán rózsákból koszorút fonó leány alakja látszik s a koszorú szalagján ez olvasható: Kossuth Lajosnak. A szobor talapzata fehér pátyi kő, az alakok bronzból valók. Az egész mű körülbelől hat méter magas és a Klauzál-téren van felállítva. *Seress Gyula.*

KOSSUTH LAJOS ÉS KOSSUTHFALVA.

Az 1860-as évek végéig, Pest városa és Soroksár közt, néptelen és meglehetősen sivár puszta-ság terült el, tele homokbuczkával s itt-ott egy-egy álló tócsával. A mai gróf Haller-utcza mentén húzódó védgáttal végződött a Ferenczváros. A védgát torkolatánál, árnyas akáczfák közt, a Dunára dőlve, magányosan gurnyasztott egy mélyenfekvő sárga épület, az úgynevezett *Láger-ispitály*, mely nevét, az utolsó török háború idején, József császár korában e tájon tartott azon táborozásról vette, melyet a dobszó ütemei utánzására pattogtatott kaszárnyai rigmus is megörökített:

Mikkor Pestten lóger vót,
Akkor bizony hideg vót,
Ab' bakkancsom rövid vót,
Al' lábom is fázik vót.

Innét a soroksári határig, a Duna és a külső Soroksári-út mentén, azon a területen, melyet a soroksári és a pestkülvárosi ember Gubacser Hotternek nevez, nem volt más, mint egy mészégető telep, egy katonai sütőház és szénamagazin; oldalt esett a szépen befásított lóversenytér. Ezen túl egész Soroksárig a kulturára nem emlékeztetett más, mint a pesti határárok torkolatánál egy csárda, odébb egy téglavetőház s a Szent-kút (Mariahilfer-Brunn, vagy egyszerűen Bründl) nevű szentképpel ékes forrás, nehány fa között.

Közvetlenül alkotmányunk visszaállítása után azonban a vidék képe gyorsan megváltozott. Akkoriban Pest városa kezdett meg nem férni régi határai között. Csakhamar új telepek alakultak körülötte, melyek némelyike, a minden téren érezhető gazdasági föllendüléssel kapcsolatban, gyorsan megnépesedett.

A legelső ily telepek közül való a Pest városa és Soroksár közti buczkákon alakúlt *Erzsébetfalva*, mely a szeretett királynéról vette nevét, és *Kossuthfalva*, mely Kossuth Lajos nevét viseli.

Kossuthfalva alapjait Biróy Béla soroksári birtokos vetette meg. Erzsébetfalva tőszomszédságában, hol már akkor vejének, simaházi Totth Kálmán mérnöknek igen szép nyaralója nézett a Dunára, jó nagy területet parczellázott s a telkeket árúba bocsátván, a telepítést megkezdette. A telkeket jobbára majorosok és mesteremberek vették meg s rövid időn megindúlt az épitkezés. A telepnek azonban, mely Soroksárhoz tartozott, még mindig nem volt neve. Ekkor

— Hát isten neki, kieresztem én a páráját, mert nem lesz abból soha e világon szarvasmarha.

És úgy is lett. A szegény boczikát kivezették az anyja alól.

Maron Péter bácsi megkeményíté az ő szívét (hogy azt mondja, úgy is elég német vért ontott huszár korában), bevitte a kamrába. Se nem rúgott, se nem kapált, nagyon el volt már gyengűlve, kegyelem már annak a halál. De minthogy semmi alkalmas szerszáma nem volt kéznél, hát keresztbe tette a borjú fejét a kamra küszöbén s aztán egy, kettő, három, a nagy éles baltával egy csapásra elválasztotta a fejét a törzsétől.

Sokan nézték szomszédok, mert az efféle nagy látványosság mindig sok nézőt csal össze. Magasan szökött fel a vérsugár félívben s befecskendezte a szúszékot és a falakat, az asszonynép sikoltozott a sajnálkozásban, a gyerekek réműlten futottak be a kertbe s ott meglapúlva a mogyorófák közt, reszketve, dobogó szivecskékkel várták, mi fog történni.

A MAUZOLEUM ALAPKÖVÉNEK LETÉTELE.

ÖREG HONVÉDEK KOSSUTH SIRJA KÖRÜL.

A KOSSUTH-ÜNNEPÉLYEK.

Méltó bensőséggel és kegyelettel ünnepelte meg Kossuth születésének századik évfordulóját a nemzet A budapesti ünnep méreteiben s a benne részt vettek nagy tömegével valóban imponáló volt; részt vett benne úgyszólván az egész főváros és küldöttségek által a vidéki lakosság nagy része is.

Az ünneplés a Deák-téri evangelikus templomban kezdődött istentisztelettel, melyre nagy és díszes közönség gyülekezett össze: *Kossuth* fiai, Ferencz és Lajos Tivadar, gróf Apponyi Albert elnök vezetése alatt a képviselőház tagjai, több főrendiházi tag, a főváros és a törvényhatóságok küldöttségei, a tudományos és társadalmi testületek képviselői, stb. Az istentiszteleten Horváth Sándor lelkész mondott beszédet, mely mély hatást tett a jelenvoltakra.

A templomból a temetőbe vonúlt az ünneplő közönség, a Kossuth-mauzoleum alapkövének letételére. Kossuth sirját szépen feldiszítették ez alkalomra s már reggel elborította a koszorúk nagy sokasága. Délelőtt tiz órától kezdve folyton jöttek a küldöttségek koszorúikkal a sirhoz. A képviselőház tagjainak s a többi előkelőségeknek felvonulását az út mentén mindenütt nagy közönség nézte s éljenezte. A sir-

Csak a csősz suhancz fia, a Gyurka mondta Maronnak:

— Mégis nagy vitéz lehetett kend, Maron bátya!

Az öreg szippantott egyet megelégedetten a makrából, aztán fölvette a levágott főt és fölemelte.

— No, nézz a szemembe, borjú pajtás. Ne haragudj rám. Látod, kénytelen voltam vele.

És kitette a fejet az eszterhéj alá, a mi után hozzálátott nagy komótosan egy konyhakéssel a testtörzs felbontásához a kamrában, hol úgy is szűk volt a hely a művelethez.

A látogatók pedig, a kik már előre megalkudtak a gazdával, egyik a czombra, másik a szügyre, harmadik a májra (mert a szegény embernek jól esik a *méretlen* hús), szájtátva nézték a nyúzást s várták a magok falatját. A levágott fej is úgy volt fordítva, hogy a nyitott két nagy merev szemével benézett a kamrába.

Tóth Ferencz lehorgasztott fejjel járt-kelt a pajtában, a kertben ezalatt csak azért, hogy ott ne legyen: rövid időközökben be-benézett az istállóba, a jószágot gondozni s megújságolta visszajövet:

— A Riska nagyon szomorú. Búsúl a kicsikéje után.

(Vége következik.)

A MAUZOLEUM ALAPKŐLETÉTELI OKMÁNYÁNAK ALÁIRÁSA.

KOSSUTH SZÁZADIK SZÜLETÉSNAPJÁNAK ÜNNEPE BUDAPESTEN.

Az «édesek» terveket szőttek hozzá. Innenonnan két tehenük lesz, sok tej, sok vaj, sok túró. Az mind pénzzé válik a kezükben. Abból a pénzből aztán pitykés lajbit kap a Pali, czifra szűrt a Miska, nagy selyemkendőt a Katóka. Minden a borjúra volt építve. Nevezetes személyiség lett a családban. A gyerekek mindennap megnézegették, mennyit nőtt már s mindenik a maga vágya teljesülését látta benne közeledni. Pedig hát azonkivűl is elég kedves volt, lehetett azt szeretni a saját személye végett is.

A boczika természetesen semmit se tudott erről s élte a világát a maga esze szerint. Szopott, aludt és nézdelődött. Bámúlta a lovakat a másik rekeszben. Az öreg Riska vígan rágicsálta a lóherét. Mert jó érzés lehet, hogy a kicsinye ott lábatlankodik alatta, hol a lábához ütődik, hol a hasához és kellemesen csiklandozza, rágicsálja a tőgyét, miközben ütögeti farkával a czombjait.

Egy nap azonban azzal jött ki reggel az anyjuk az istállóból, hogy a kis borjú nem akar szopni, — mind meghagyta a tejet nekik.

Az apó is megnézte a különös jelenséget és igy szólt aggodalmas arczczal:

— A borjú nagyon szomoru. — Valaki megrontotta a szemével — vélte az asszony.

KOSSUTH SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE CZEGLÉDEN, SZEPTEMBER 18-ÁN.

— Hm, az meglehet. Nem járt itt a Galandáné a napokban?

— El kellene hivatni Maron ságort, hadd mondana valami szert.

— Szaladj el érte, Katka!

Mire Maron ságor megjött, a borjú lefeküdt az alomba és csak néha nyitotta ki a bágyadt szemeit, melyekből könnyek szivárogtak, sötétlő sávot hagyva rozsdaszín szőrén a szemek alatt.

Maron ságor megnézte az állatot és megcsóválta a fejét.

— Itt már csak egy segitség vagyon: a kés.

Lett erre nagy megrőkönyödés, kéztördelés. Az asszony elszaladt a mészárosért. De a nemzetes úr épen nem volt otthon (szegény borjú, de roszkor betegedett meg). A nemzetes úr egy kosból való zacskót vágott ki remekbe, úgy hogy a kosnak mind a négy lába rajta legyen fityegőnek s ezt vitte be ajándékba a viceispánnak a városba.

— No, már most mit csináljunk?

Maron ságor a fejét vakarta: Úgy is amolyan barkácsoló ember volt, a ki mindenhez értett.

KOSSUTH SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE SZEGEDEN, SZEPTEMBER 19-ÉN.

Keglovich Emil fényképe után.

KOSSUTH LAJOS SZÁZÉVES SZÜLETÉSNAPJÁN.

Óda.

Irta **Jókai Mór.**

Száz esztendeje múlt, hogy az égből a földre leszálltál,
Majd egy századon át fénylett nagy szellemed élve.
Mit hoztál le nekünk? A szabadság égi szülöttét,
A hit egyenlővé emelé fel a honfit, a polgárt.
Nép volt, járom alatt: nemzetté őt Te teremtéd,
Mostoha földjéből alkottál édes anyánkat.
Szárnyat a szellemnek Te adál, sajtót szabadítva:
S fényes hős tettek követék, mit hirdete ajkad:
Korszakot alkottál, tele fénynyel és örökélő
Eszmékkel, miket el nem enyésztet semmi jövendő,
Lánczot tördelve Te magad viseléd a bilincset,
Megszerzéd e hont s magad éltél messze hazátlan,
S láttad mind messzebb távozni a hont Te magadtól.
...Most már itthon vagy, haza keble melengeti hamvad,
Itt nyugszol; de mit a sirbolt és hamvveder el nem
Zárhat, a szellemed él s bevilágít messze jövőkbe.
Én tudom — ott éltem — mi vala régen Magyarország.
Névtelen és nem is ismert földje e népnek.
Népének milliói szegény rabok és igahordók,
Nagyja kevély koldus, úrnak, szolgának esetlen,
Kardját a rozsda, de nevét a rosz hír emészté.
. . . Évezred végét láttuk közelítni hazánkra,
Érjük-e azt, vagy sem? Ez sem volt irva az égre:
— Hogyha a mostoha sors le találja törülni nevünket
E hon síkjáról, mi utánunk nem marad emlék.
Hírünk, ősi dicsőségünk, mint egy mese elvész!
Mit tehetett a költő? Sirt a nemzet enyésztén.
«Hol van a hon?» kérdé búsan s nem lelte a népét.
Elmúlt az! Ne keresd! Nem jön fel az alkonyodott nap,
— Ekkor megjelenél Te magad s megráztad e földet,
Hogy minden sírnak meg kellett nyílni szavadra:
«Van magyar és lesz itt haza, míg a világ áll:
Új haza, nagy nemzet, kit az Isten újra teremtett,
Gyúl a szabadság napja, ki nemzetet alkot e földön!»
Gyermek Hercules a hogy fojtogatá a kigyókat,
Úgy Te erős kézzel fojtád méregfogú kigyót
Ifjan: a nemzetnek megölő pokolbeli szörnyét,
A ki szabadságunk gyűrűivel összeszorítá.
Átok és tilalom terhelte e szót: «szabadság».
És Te ki merted tűzni a szűz lénynek lobogóját,
Küzdtél tolladdal, egyedül, a hatalmasok ellen:
Bűnnek vették azt és rabság lett a jutalmad.
Ámde a nemzet ezért fejedet koszorúzta babérral
S szószólójává választott nagy diadal közt.
Hol lángszózattal haza bölcsei nagy seregében
Ékesszólással, mely meggyőz mind szivet és észt,
Törvénynyé emeléd a szabadságot közörömmel:
Büszke nemességünk a népet emelte magához,
Áldozatúl hozván sok százados ős jogait mind,
S jobbágy terheitől honi földet felszabadítva.
Mindezt a Te szavad, a Te lelked okozta csodára.
. . . Ám e kincseket itt ingyen nem adja a végzet:
Ármány, visszavonás, hálátlan népfajok átka
Öldöklő kézzel tűzlángot szórt a hazánkra.
Dúlva rohantak ránk a szolgahadak körülöttünk,
Lángbaborúlt ország jajját ám senki se hallá,
— Egymagad álltál itt, a ki nem vesztéd el a lelked,
S fentartád a hitet Istenben és a hazában.

. . . . . .

Láttalak én, a midőn szavaidból nőtt fel a tábor,
Mely diadalt kereső seregeknek állta az útját,
Láttam a tűzfolyamot, mit lelked lángja kiontott,
Hallottam szavadat, a milyen nem lesz soha többé.
S mint a kalász magból, kelt fel szavaidbul a hadsor.
Mintha rendre kikeltek volna a régi vitézek,
Gyermekből lett hős s az öregből ifjú levente.
S mind, a ki hű hazafi, a ki él-hal a nemzete mellett,
És a szabadságnak hive, hős zászlóid alá jött,
Védni a vad dúlóknak ezrei ellen a közjót.
Nem keresett más hont, túl messze tengerek útján,
Itt pedig a hon kis szigetén, hullámokat ontva
Vértenger várt rá, elijesztő szörnyetegekkel;
Itt maradott, — megvédte honát és adta csodáit
Harczi vitézségnek, mely túlszárnyalta a régit,
S a kinek *ajka* nem is mondá: *sebe* szólt a hazáért.
. . . S a mit a kardvas félbe hagyott, folytatta szivével,
Mint az ereklyéjét, úgy őrzé a szabad eszmét,
S ostromlá az eget, a míg azt visszaszerezte
És megvívta a kort, a melyben erősen uralgó
A Te jelszavad, a melyet hordtak lobogóid:
Együttjár a «Szabadsággal, az Egyenlőség s a Rokonszív».

. . . . . .

És a midőn a nagy mű összeomolt, mit emeltél,
(Gigászok diadalmaskodtak az istenerőkön)
A haza földjével nem kaptad el a haza sorsát.
— Hol menedéket adott száműzöttnek szabad ország,
Ott emeléd szavadat, idegen szót égre kiáltva;
Dörgés lett abból, mely viszhangozta keservünk
Félsziget országa s a dicső brittek birodalma,
És oczeánon túli világ zengett szavadtól.
Minden nép ajkán hirdetted: «él a magyar még!»
A mikor azt hitték, el van sírolva örökre,
S aztán évtizedek sorain át függe a kardod,
Mint egy lángpallos az erőszak büszke fejénél,
Nagy fenyegetve örök harczczal, míg nem lesz igazság;
Míg a szabadságnak s népjognak sírja ki nem nyíl.
Ott idegen földön táplálltad honfiszerelmed,
Mindened a honnak szentelve: semmi se tőle.
S eltemetéd idegen földön, ki drága szivednek,
Szivedtől szakadott leányod és szerető nőd,
Két fiadat élethivatás távolba vezette,
Ott maradtál Te magad, mint prófétája honának
Pusztában egyedül hirdetni az isteni igét.

. . . . . .

Száz esztendeje múlt, hogy a sors e honnak adott át.
— Rengett akkor a föld? Hullottak tűzmeteórok?
Dűltek-e tornyok alá? Lángolt-e az égbolt?
A hogy reszket a föld most és tűzoszlopokat hány,
Napfényként ragyogó tűzcsillag hull le az égből.
. . . Kit fog szülni a föld? Csillagtól esve teherbe?
— Isten nem hagyhatja vezér nélkül maga népét.
Hallod a kriptádból ez örömzajt, mely ma körűlvesz?
Visszaszületsz-e közénk, új életet élni e földön?
Látni e drága hazát, a kit Isten újra teremtett
Így megerősödve hatalomban, ősi erényben,
Távol vágyaidat, miket lángszavad hirdete egykor,
Testté, lélekké alakúlva, magasra emelve,
Látni a fővárost, melynél szebb nincs a világon.
Fényes csarnokait törvénynek és tudománynak,
Szemközt a koronás palotát, pompásul emelve
Egy *holt* s egy *élő* «szent jobb»-bal hinti az áldást,
Emlékek seregét érczből, márványból emelve
Hősöket és koronás főket, nagy tettek zászlóvivőit.
Költőket, haza és szent eszmék képviselőit.
Szobrokat, a miknek tervét most képzi művészagy,
Látnoki szem már látja alakjaik ott a jövőben.
Jobbparton a felejthetlen őrangyala honunknak,
Szentté elfogadott Erzsébet drága királynénk,
Balparton a Te szobrod messze világba tekintve,
Kikhez messzünnen, koszorúkat hozva kezükben
Mint csodatevő szentképekhez járnak a népek.
— Óh, jönidő még, melyben e szobrok a csillagos éjben
Egymásnak nyújtják kezeik s emelik fel az égre,
Várva az Istentől csodatételt drága hazánkért
S ércznél, márványnál merevültebb karjaik a bús
Néptársaknak széttárúlnak hű ölelésre;
A hogy összetalálkoztak ama nagy ravatalnál
Drága *babéremlék*, koronás nő kegyadománya,
A *ciprus-galylyal*, mit Kossuth külde Deáknak.
. . . Ily csoda van most is, sírodnál itt az egész nép,
Nincs itt ellenség: jó testvér mind valamennyi,
Isten békéjét ünnepli ma nagyban a nemzet.
. . . Óh, ne maradj lenn: ottan alant az éjji sötétben!
Óh, ne maradj fenn, odafenn a csillagi fényben!
Itt a helyed! Új század várja lejöttöd.
Szép e drága haza! Odafenn nem szebb a menyország,
Éltedben de sokat szenvedtél hosszú időkig!
Nemzetedért s a szabadság isteni eszméköréért,
Tartozik a végzet, hogy mind ezt visszafizesse
Néked egy új élet gyönyörével és diadallal.
Addig is élsz idelenn valamennyi honfi szivében
És az anyák neveden oktatják kis csecsemőik!

MÉRETLEN HÚS TÓTHÉKNÁL.

Közönséges falusi eset.

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Az állatok érdeke se egyforma és semmiképen se kerülhet egy kalap alá. A tapasztalataikból leszűrt igazságaik is különbözők. A hangya például ragadozó állatnak tartja a fülemilét és jámbor léhűtőnek a tigrist. A ló azt szeretné — hogy tovább szőjjük a dolgot — ha valami gazdag nagy úr tulajdonába jutna, mert ott kímélik, vakarják, zabbal etetik, pokróczczal takarják, a tehénnek ellenben az a szerencséje, ha szegény emberhez jut, mert ott ő valóságos családtag, dédelgetik, friss lóherével, burgundiával etetik s vigyáznak rá, mint a szemük fényére. Csak a sertésnek mindegy, mert annak mindenütt az a sorsa, hogy megölik és megeszik. A sertés pályája rövid, sivár és reménytelen.

Hanem most csak egy tehénről van szó, a Riskáról, a melyik szegény paraszt emberé és nyolcz liter tejet ad naponkint. Hát nem sok, de ő tőle mégis elég, mert csak egyszerű magyar fajta, kajla szarvú, fehér szőrű, csontos, szikár, hegy-völgy váltakozik a testén. Ősei soha se legeltek Siementhalban, sem sehol havasi füveken, szóval alacsony származás: paraszt tehén.

A palócz ember megbecsüli a tehenet, nem fogja eke elé, mint a stájer, mert gavallér hozzá: a tehén a gyöngéd nem a szarvasmarhák közt, ő adja a tejet, elli a borjúkat, nem szabad dolgoztatni. Azonfelül hálás is hozzá a palócz és a tehenet «ő kelmének» hija. Megtiszteli ezzel. Mert a többi állat mind «ne-te-ne», vagy «brcs ki», «tülled-hozzád» vagy «czoki», csak a tehénnek jár ki a titulus: «a Riska ő kelme».

Hát igen is, ő kelme szegény paraszt familiához kerűlt, a felvégi Tóth Ferenczhez, a hol igen szerették. A gazda gyöngéden veregette meg lapoczkáit reggelenként, mikor kihajtották, a gazdasszony rendesen valami csemegével várta este, mikor a mezőről a csordával hazajött s ugyancsak megkorholta vásott gyerekeit, kik rögökkel hajigálták:

— Nem féltek az istentől, a legnagyobb jótevőtöket megütni, a ki táplál benneteket? Mingyárt elszárad a kezed, te Miska, te gézengúz!

A gyerekeknek persze nincs jó eszük. A tej nem imponál azoknak. Azt hiszik a kis csacsik, hogy valahonnan a Polovszkyék árkából meríti az anyjuk. Még többet ér nekik, ha néha a Riska odadörzsöli az oldalát a szederfához, mert ezzel megrázza s potyogni kezdenek az érett fekete szederbogyók. Akkor szinte pajtás a Riska.

Hanem előttük is megnőtt a tehén becsülete, mikor egy reggel tarka borjút hozott a világra. Kedves volt a borjú, olyan okos szemekkel, mint egy kanonoké. Lámpás a homlokán és rózsaszín foltok az oldalain imitt-amott. Ez már a gyerekeknek is tetszett. A Riska ezentúl otthon maradt a borjúval s valóságos búcsújárás volt egész nap az istállóba. Rendre eljöttek a rokonok, a szomszédok, megbámúlták a borjút, megköpködték, hogy szemtől ne jőjjön neki. «Nagyot nőjjön, mint a Zichyék bivalya», mondák a babonás szokás szerint, vagy azt az észrevételt tették, hogy gyönyörű üsző lesz belőle, kár volna odaadni a mészárosnak.

— A mészárosnak? — csodálkoztak a gyerekek. — Hát mit csinálna vele a mészáros? Hiszen a mészárosnak nincsen tőgye, a miből szoptatná.

— Jaj, édes lelkeim, nem is azért kellene az a mészárosnak, hanem hogy egy nagy kést fogna és krk! elvágná a boczika nyakát.

Erre aztán elkezdtek sírni a gyerekek, mint a záporeső. Oh, a csúf mészáros! Hát ugyan nem fájna-e a szíve?

Napokon át kellett biztatni az apjuknak, hogy megnyugtassa.

— Dehogy no. Ej dehogy. Nem eladó a borjú, fölneveljük tehénnek. Hanem mikor a kis Kata megnő, a Kata lesz eladó és a tehénné cseperedett borjú lesz a hozománya.

A testvérkék a böszmék most már azon siránkoztak, hogy ha a Kata lesz eladó akkor hát az ő nyakát vágja el a mészáros a nagy késével.

Ez alatt pedig szépen növekedett a kis jószág.

Róna József.

RÓNA JÓZSEF és LEITERSDORFER LIPÓT
Vörösmarty-szobor mintáját közöljük a 219-ik ol-
[illegible] 2000 koronás második díj
nyertese

Művészet 1903. 207. l.

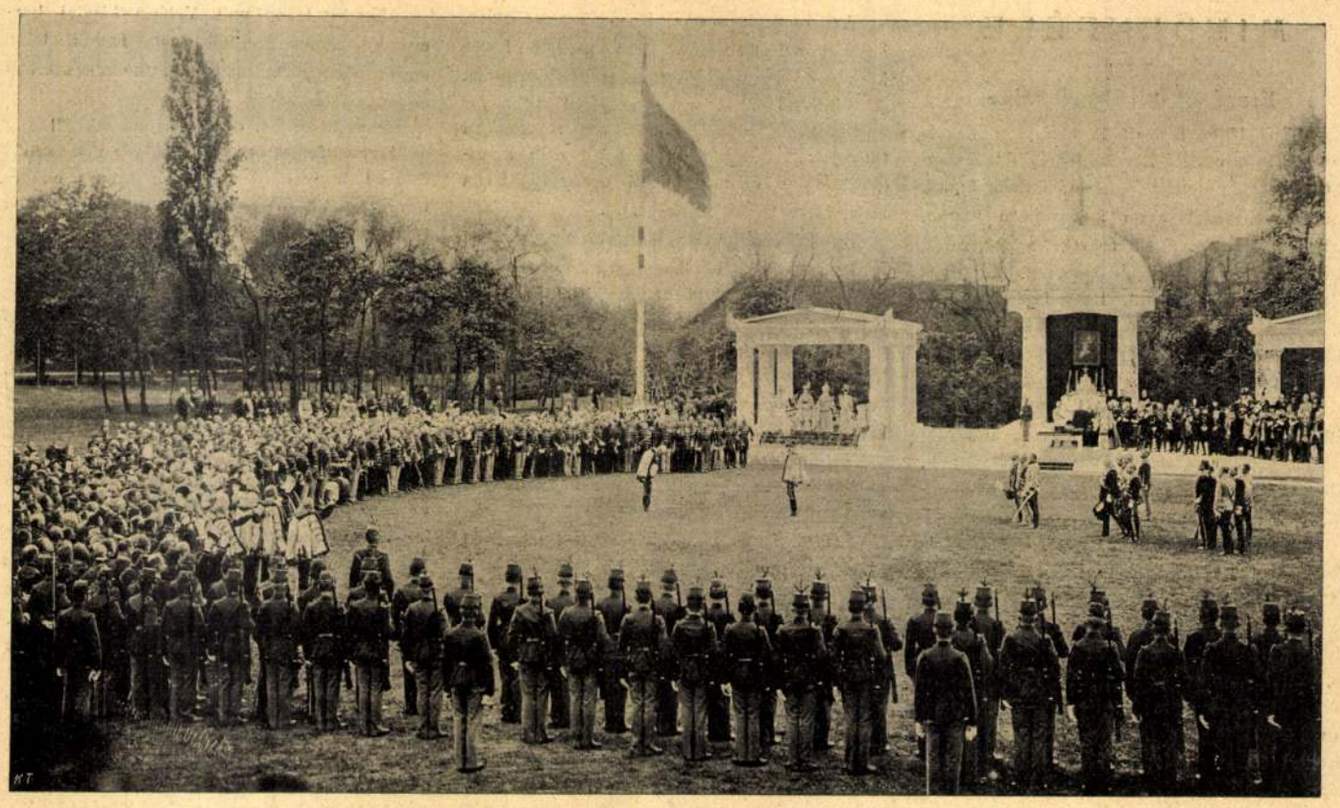

A Ludovika-Akadémia zászlószentelési ünnepén a király meghallgatja József királyi herceg üdvözlő beszédét

Goszleth fényképe

A Ludovika-Akadémia május 8-iki zászlószentelési ünnepén az akadémia növendékei dísz-sortüzet adnak

Goszleth fényképe

MINDENFÉLE

Erzsébet királyné szíve

Május 19-én leplezik le Gödöllőn Erzsébet királyné emlékszobrát. Ismét föllelevenedik a magyar ember lelkében a mély bánat, mely ránehezedett azon a szomoru napon, mikor villám szárnyain érkezett a lesujtó hír, hogy a legjobb királyné eszeveszett gyilkos tőrének esett áldozatul. De a fájdalom rezgésébe a csöndes öröm is vegyül: ismét láthatjuk majd nemes alakját, hiven megörökítve a művész vésője által.

S el fognak zarándokolni oda, ahol szobra áll, Magyarország leányai, hogy a nőiesség legtisztább megtestesülésének hódoljanak, Magyorország fiai, hogy s hála érzésétől általjárassák a szivüket.

Ennek a napnak emlékét egy könyv is őrzi meg, mely most jelent meg album alakjában. Föl van jegyezve benne sok kedves apróság, mely elhunyt Nagyasszonyunk gödöllői tartózkodására vonatkozik, sok olyan is, ami idegenben történt. Az Erzsébet-szoborbizottság megbizásából irta — s mondjuk ki mindjárt: szépen, kedvesen és költői módon irta meg Ripka Ferenc, a bizottság elnöke.

Íme néhány kiszakított lap az érdekes albumból.

Ráday Pál gróf, Gödöllőnek a hetvenes években szolgabirája, 1873 november havában hivatalos volt ő felségeikhez ebédre. Az egyik szárnysegéd folyton kinálgatta Rádayt borral, úgy, hogy a király is észrevette:

— Igyék gróf úr! Hisz egy pohár bor a hazáért meg nem árt!

Ráday meglepetve nyult poharához:

— Fölséges Uram, engedje meg, hogy a költő szavait tovább fűzhessem: A legelső magyar ember a király! Éljen a király!

S már üríteni akarták a poharat, midőn a királyné szólt közbe mosolyogva:

— Hadd folytassam én is: Addig éljen, míg a honnak él!

Egyik gödöllői tartózkodás vége felé történt. Már meg volt határozva az elutazás napja is, amikor Nopcsa Ferenc báró, a királynénak évtizedeken át odaadó, hűséges főudvarmestere megbetegedett. Az utazás napja mindinkább közelgett s mindenki bizott abban, hogy Nopcsa báró a kitűzött napig fölgyógyul. De az elutazást közvetlen megelőző napon az udvari orvos azt jelentette, hogy a beteg semmi esetre sem kelhet útra. Királynénk amint e jelentést vette, nyomban a királyhoz sietett s az utazás elhalasztását kérte.

— Mert — úgymondta — azt a szegény jó öreget csaknem hagyhatom egyedül ebben az üres, elhagyatott kastélyban!

A királyt rendkivül meghatotta hitvesének hű főudvarmesteréhez való e gyöngéd ragaszkodása s másnap reggel egyedül távozott Gödöllőről, a királyné pedig udvarával együtt bevárta Nopcsa báró fölgyógyulását.

Amikor a fóthi kastélyra, Károlyi István gróf halálával gyász borult, s királynénk a gyászesetről értesült, másnap azonnal kocsira ült s meglátogatta gödöllői szomszédasszonyát, hogy özvegységében legelőször ő tolmácsolja neki részvétét s vigaszát.

Az osztrák-porosz háboruban történt, hogy a sebesülteket a Bécs mellett fekvő Mauerban ápolták rögtönzött kórházakban. A királyné főudvarmesternőjével többször meglátogatta a siralomnak ezt a szomoru tanyáját. A betegnek mindig jól esik a vigasztalás, s fölér egy ital orvossággal, ha látja, hogy törődnek vele . . .

Egyik betegnél figyelmeztette az orvos a felséges asszonyt, hogy menthetetlen, de különben sem hagyja magát kezelni. A királyné elolvasta a fejcédulát, s látta, hogy magyar baka. Megszólította hát magyarul. A halálnak szánt baka a magyar szóra fölült az ágyában, s amúgy magyarosan adta elő kivánságát:

— Az isten áldja meg kisasszonykám! ne hagyjon itt elpusztulni ebben az idegen világban.

A királyné megnyugtatta, bátorította, majd azt kérdezte tőle, hogy mit küldjön neki Pestről, mert most oda készül.

— Egy kis jó magyar dohányt szeretnék szívni mielőtt meghalok, de pipát is kérnék hozzá, mert az enyémet ellőtte a német a sipkám mellől.

A felséges asszony mosolyogva igérte meg, hogy megkapja, s tovább ment; a harmadik ágyon egy cigány dobos feküdt. Az orvos jelentette, hogy amputálni kellene az egyik karját, de nem engedi, s igy ez is belepusztul.

A királyné biztatta, hogy vesse magát alá a műtétnek hisz ezzel az életét menti meg.

— Hát nem bánom, — felelt a cigány, — de csak úgy, ha a kisasszonyka addig itt marad, akkor tán kibirom.

És a királyné ott maradt, míg a cigányt — megoperálták . . .

Amint pedig haza érkezett Schönbrunnba, rögtön kiküldé Mauerba a palotaorvost, hogy nézné meg a magyar bakát s ha lehet hozassa el onnan, mert ő maga akarja ápoltatni. A schönbrunni kastély orvosa, az öreg Fünk örömet kivánván szerezni fölséges urnőjének, legnagyobb gonddal vitette el a tizenegy helyen megsebzett bakát Mauerból a penzingi tiszti kórházba, ahol már másnap reggel meglátogatta a királyné. A nagy beteg hálálkodva köszönte meg a királyasszony végtelen kegyét s csak az volt még kivánsága, hogy a felesége ápolhassa. A királyné azonnal teljesitette ezt a kérését is s meghagyta a tűzrőlpattant magyar menyecskének, hogy minden héten jöjjön el hozzá Schönbrunnba s tegyen jelentést az ura állapotáról.

Amint pedig Pestre jött, csakugyan megküldötte a sebesülteknek igért pipát, meg a magyar dohányt. Ferenczy Idával ládaszámra vásároltatott pipát, dohányzacskót, dohányt, s küldött minden magyar katonának, akik mikor megtudták, hogy ki találja el igy a legnemzetibb és legtitkosabb gondolatukat is, áldották még a lépte nyomát is.

A magyar baka pedig, akiről a katonaorvos mindenáron le akart mondani, a schönbrunni palotaorvos gondos ápolása mellett négy hónap mulva a feleségével együtt vidáman hagyta el a kórházat, s mint rokkant még sokáig húzott rendes évi kegydíjat, mely halála után özvegyére szállt, ki azt még most is élvezi.

Még kis leány volt Valéria királyi hercegnő s nemes gondolkozásu, fenkölt lelkü anyja már szivébe csepegteté az emberszeretet magasztos érzését.

— Ami a tied, oszd meg másokkal!

Erre a fönséges, szép erényre úgy szoktatá rá, hogy ebéd vége felé, mikor a cukorkák kerültek az asztalra, engedte, hogy a kis Valéria annyit vegyen magának, amennyit csak akart. S mikor aztán egész halom volt már előtte, akkor azt mondta:

— Így, ennek fele részét tedd félre, s délután, ha sétálni mentek, oszd szét a szegény gyermekek közt, akikkel találkozol. Majd meglátod, hogyan fognak azok örülni?

Nagyon szerette Gödöllőt és nem egyszer mondta.

Sehol sem nyugszik le a nap olyan szépen, mint Gödöllőn őszszel!

Egyszer sétára indult. Útjában az egyik terebélyes fa alatt, a hűs árnyékban, rongyos vándorló legény aludta délutáni álmát. Feje alatt kis batyuja, keze a mellén összefonva, kalapja pedig a feje mellett; látszott, hogy alvás közben csúszott le arcáról.

A királyné észreveszi. Nemes lelkében fölvillan egy eszme, odafordul a kisérő udvarhölgyhöz:

— Örömet akarnék szerezni ennek a szegény embernek. Van a grófnőnél pénz?

Udvarhölgye kivesz a tárcájából öt darab ezüst forintost.

S a következő percben Magyarország királynéja óvatosan a vándor mellé lép, s lehajol, hogy az öt ezüst forintost a zsiros, rongyos kalapba tegye . . .

Aztán szintén olyan óvatosan visszalép, s pár lépésre távoznak. Ekkor a királynénak eszébe jut, hogy azt az öt csillogó ezüst forintost könnyü meglátni akárkinek, s könnyü elvinni is.

Visszasietnek tehát, s a királyné még egy papirforintost is kér a grófnőtől. Abba szépen begöngyölgeti az öt ezüst forintost, leteszi a vándor mellé, s a kalappal leborítja . . .

Így . . . most már tökéletes a jótékonyság műve! Megindulnak, s mosolyogva még egyszer visszanéz, s magasztos, szép lelkében végtelen gyönyört érez.

. . . A vándor pedig fölébredve, babonás félelemmel, s mégis féktelen örömmel konstatálja, hogy álmában tündér járt körülötte.

. . . Az! Tündér: Magyarország tündére!

Így élnek ezek a történetkék Gödöllő vidékének lakói közt, s mint igaz mondák szállnak nemzedékről nemzedékre, hogy megörökítsék emlékét megdicsőült királynénknak.

—◈—

A gödöllői Erzsébet-szobor

Azon a napon, amelyen e sorok nyomtatásban megjelennek, Gödöllő fényes ünneppek lesz színtere. A királyi udvar, sok főherceg, a magyar kormány, a nálunk akkreditált diplomaták és tízezer vendég jelenlétében a király szavára lehull a lepel Erzsébet királyné bronzszobráról, amelyet Róna József alkotott. Mi nem láthattuk a szobrot, de a művész előzékenységéből mégis közölhetünk róla négy szép fénykép-reprodukciót. Magáról a műről majd akkor irunk, amidőn

megtekinthettük a kész szobrot, amint Gödöllő új, imént befásított terén áll. Róna rendkivül gyorsan készült el vele, úgy, hogy már őszszel meglehetett volna a leleplezés, de az udvar tavaszra halasztotta ezt az ünnepet. A különvonatok egész sora viszi vasárnap a közönséget Gödöllőre s a leleplezés fényes eseménynek igérkezik. Lázasan készül rá Gödöllő és a rendező-bizottság, amelynek tömérdek tennivalóit Kapczy főszolgabiró és Ripka Ferenc vezetik. Ennek a két férfiunak kiváló érdemei vannak a szobor létrejötte körül is. A gödöllői ünnepről jövő számunkban több képet fogunk közölni.

Oklevél-kiállítás

Elkoptatott frázis, de azért igazság: a történelem az élet mestere. Azokból a sárgult foliánsokból, portól lepett oklevelekből szinte megszólal a mult, hogy lelkesítsen, oktasson. De azért a mai közönség bármennyire elismeri e szavak igazvoltát, vajmi keveset érdeklődik iránta. Megrögzött szokásunk már manapság, hogy csak a jelen érdekel és a multat csak akkor szeretjük megismerni, ha valami tetszetős formába nyujtják.

Nos az az oklevél-kiállitás, amelyet az Országos Levéltár, ott Budán, a belügyminisztérium szomszédságában megnyitott a közönség számára, valóban a leghelyesebb mód, hogy a mi mai társadalmunk érdeklődéssel forduljon mindazokhoz, miről annyiszor szól a történelem.

Ritka érzékkel, kellő körültekintéssel van itt összegyüjtve, kezdve az Országos Levéltár legrégibb oklevelétől, Kálmán király 1109. évi adománylevelétől egész II. József haláláig minden, ami egy vagy más tekintetben világosságot ad s összefüggésben némi, bár töredékes s halvány képet nyujt fejlődésünkről, nemzeti nagyságunkról.

Sőt ezzel a kiállítással megelőztük még a külföldet is, mert olyat, mely ennyire betekintést engedne a nemzet előrehaladásába, még a nagy államok fővárosaiban is hiába keresünk. Helyes tehát a cél, mit ennek megnyitásával Pauler Gyula, az Országos Levéltár tudós főlevéltárnoka elérni akart és e mellett úttörő, célszerü volna, ha a Nemzeti Múzeum is megvalósítaná.

Az anyagot a cista raritorum: a ritkaságok ládája szolgáltatta. Ebből a gyüjteményből válogatták össze azokat az okleveleket, melyeknek egyenkint is megvan a kellő érdekessége. Mert ha a régi irásokat, a latin, görög, magyar szöveget nem is tudjuk elolvasni és meg kell elégednünk a katalogus rövid, de jellemző fölvilágositásaival, majdnem minden oklevelen találunk olyan különlegességet, ami figyelmünket felkölti és érdeklődésünket leköti.

Különösen a színdús címerek szinte meglepőek. Elégséges lesz a képünkön is bemutatott 1509-ből való II. Ulászló idejéből származó címer megerősítő oklevélre hivatkozni. Mily meglepő a keret ornamentikája, mely annyira tanuskodik az akkor már fejlődésnek induló izlésről. Címere párja egyike a legbecsesebbnek, mit az Országos Levéltár fölmutathat. S így lépten-nyomon akadunk olyan jelenségekre, melyeket, érdemes volna azoknak is figyelemre méltatni, kik iparművészeti szempontból foglalkoznak a mult fenmaradt érdekességeivel. A turulmadár, a birodalmi címer, a sisakos vitéz, a karmait emelő oroszlán, a pajzsokat őrző, díszítő madár egy-egy érdekessége a letünt századok festészetének. Másutt ismét az ornamentika, a magyar stil kelti föl érdeklődésünket.

Épp ily változatosak a különböző pecsétek. Előállításukra következtethetünk és láthatjuk, miként fejlődik a kivitelben. Az egykoru ólompecsét mellett ott vannak a selyemszalagos, hártyás zsinóron lefüggő lovas pecsétek, gyakran aranyból készitve. Egyes okleveleken ismét a gyürüs pecsétek láthatók tisztán, másutt meg a lekapart pecsétek helye fölött, mint a Sárkány-rend alapitása oklevelén, a rend vitézeinek nevei olvashatók.

Az Országos Levéltár kiállítása — Az Uj Idők fényképe

Régi magyar királyok okiratai

A legrégibb hártyára irt oklevél mellett ki van állítva a legrégibb papirokmány is 1319-ből: az egri káptalan bizonyságlevele. S amint változik a hártya, a papir anyaga, épp úgy módosul az irás is, melynek fejlődése szinte megelevenedik előttünk az oklevelek láttára.

Hölgyeinket különösen érdekelni fogja Rozgonyi Cecilia, a galambóci hősnő oklevele, Báthory Erzsébet, a csejthe-vári hirhedt szép asszony végrendelete, Thurzó Éva német-magyar-tót levele, Széchy Mária kapitulációs irata, Mária Terézia kézirása és több oly kézirat, melyeknek irónőiről szinte regékbe illő mondákat vagy meglepő dolgokat mond el a történetirás.

De ki győzné előszámlálni mindazt, mit e kiállítás bemutat. Hisz e levelek a Garai, Hunyadi, Báthori, Nádasdy, Zrinyi, Thököly, Wesselényi, Rákóczi családok történetébe is betekintést engednek és ott találjuk a Rákóczi időszak oklevelei közt még az Ocskay brigadérosban szereplő báró Heisternek is egy érdekes kiáltványát.

Ez futólagos ismertetés is, azt hisszük, elégséges, hogy ez oklevél-kiállítás iránt fölkeltsük a közönség érdeklődését és sürübben látogassuk a helyet, hol minden oklevél letünt évszázadok nagyságáról beszél.

Naményi Lajos

A színház. Lehet, hogy hibás vonása a mi társadalmi életünknek, hogy mindennél jobban érdeklődik a színház iránt, de ez a vonás megvan és számolni kell vele. Aki teljességgel meg akarja ismerni a színházi életet, tudni óhajtja, hogyan készitenek ott elő darabot, attól kezdve, hogy a szerző odaadja az igazgatónak, egészen azon estig, mikor sikert arat, vagy elbukik: olvassa el azt a könyvet, melyet számos kiváló iró közreműködésével Szomaházy István állitott össze. De még annál is többet talál benne. A színigazgatók jellemzését, a primadonnák lélektanát, a taps és a pisszegés természetrajzát, a különféle egybefutó és szétágazó szálak ismertetését, a kulisszák titkait, a vetélkedést, irigykedést és a bohémszív meleg lüktetését. Szóval olyan teljes könyv ez, aminőt még keveset irtak a színházról külföldön, nálunk egyáltalában nem. A díszes kiállitásu kötet ára három korona.

Steiger Gyula

Ha egyéb érdeme sem lett volna annál az egynél, hogy ő volt az, aki a magyar nyelv egyeduralmát sürgette és keresztülvitte a főváros tanácskozásaiban, olyan időben, mikor még nagyon hatalmas volt nálunk a német elem, ez az egy is biztositaná neki a rokonszenvet, a kegyeletteljes emléket. De az egész élete olyan tevékenységnek volt szentelve, mely a közjót előmozditotta, munkája nem az önzést szolgálta, hanem a társadalmat.

Harmincötéves volt csupán, mikor mint országgyülési képviselő keresztül tudta vinni, hogy a székesfővárosi közigazgatásban a hivatalos magyar nyelven kivül ne legyen más nyelvnek helye. Soha nem szünő lelkesedéssel ápolta és fejlesztette a magyarság eszméjét és ennek a lelkesedésnek egyik gyümölcse

volt a Népszínház, melynek létrejöttében Steiger Gyulának elévülhetlen érdemei vannak. Azonkivül számos ipari és kereskedelmi vállalkozásban volt oroszlánrésze és különösen a fővárosi közlekedésügy köszönhet neki sokat.

Született Abaujmegyében, Szántón 1837-ben. Családja svájci származásu volt és magával hozta a szabad földről a függetlenség, a szabadság szeretetét. Már 1860-ban az ifjuság vezetője volt az abszolutizmus ellen való harcban. Az alkotmányos korszak kezdetével vizszabályozó és vasuti vállalatot vezetett, ezt akkor hagyta el, mikor 1872-ben a Józsefváros megválasztotta képviselőnek és mikor az országgyülés megalkotta a fővárosi törvényt, az ő szövegezését fogadta el. Ebben a törvényben volt először kimondva, hogy Budapest hivatalos nyelve a közigazgatás minden ágában kizárólag magyar.

Három hónap óta volt súlyosan beteg és a halál május 14-én érte utól, mindenütt mély részvétet keltve. Holttestét a család komárommegyei birtokára, Fürre szállították, ahol most megpihen egy áldásos élet tevékenysége után.

—⟐—

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

P. Teréz *Kalocsa.* Kisasszony! Ön így kivánja, tehát meghagyásához híven, így szólítjuk. Ön unja, hogy önt mindenki Terikének hivja és Teréz óhajtana lenni. Helyes. Tehát Teréz és nem Terike. Ön kijelenti, hogy ne tartsuk bakfisnek! A világért se. Továbbá óhajtaná tudni, hogy mi az az ideál? És arra kér bennünket, hogy e kérdésére szerkesztőségünk legilletékesebb tagja adja meg a választ. Ót biztuk meg, a legilletékesebbet és ő meg is adná a választ, de van egy passzus az ön bájos levelében s ez zavarba ejti. Ön ugyanis azt irja: „Szeretném tudni, mi az az ideál? Van ugyan egy hü barátnőm, aki bevallotta nekem, hogy neki öt ideálja van, de én nem merem megkérdezni tőle, hogy mi az az ideál". Teréz kisasszony! Legilletékesebb tagja szerkesztőségünknek nem tudna önnek olyan illetékes választ adni, mint az a hü barátnője. Az, bizonyosak vagyunk benne, sokkal poétikusabban megfelelt az ön kérdésére. Esetlen prózairók vagyunk mi ilyen esetben, egy tizenötéves leányka pedig kész poéta, pláne ha verset nem ir.

Demosthenes. 1. Abban, hogy tanára ellen föllépjen, ki az ön leirása szerint valóságos zsarnok, nemcsak hogy nem szolgálhatunk útbaigazitással, de óva intjük, hogy ne tegyen semmit a jelzett irányban. Mindenesetre ön húzná a rövidebbet. Az ifjuság sokszor lát ott zsarnokságot, ahol csak szigoru igazságérzés és kötelességtudás kellemetlenkedik neki. Ilyen esetben csak egy orvoslas van: hogy fokozott szorgalommal és igyekvéssel fegyverezze le a szigort. Ha pedig mégis az ön részén volna az igazság, kérje föl édesatyját, hogy ő tegye meg a szükséges lépéseket, de semmiesetre sem saját maga járjon el a dologban. 2. Forduljon egy szakorvoshoz tanácsért. Azt a bajt célszerü kezeléssel könnyen lehet gyógyitani és nem is szükséges azt a mindenesetre nehéz módot választani, melyet az ön által említett híres görög szónok választott.

Amica. Hogy miféle magyarázatát lehet adni annak, ha két embernek álma megegyezik? Minden valószinüség szerint nem egyéb puszta véletlenségnél. De az sincs kizárva, hogy azt a két embert előtte való este ugyanaz a gondolat és érzés izgatta, — ami már nem mindig véletlenség.

P. Sándor urnak. A nyár folyamán okvetlenül sorát kerítjük.

B. Emilia *Budapest.* Levelére maga a szerző fog válaszolni, ki ez idő szerint távol van a fővárostól.

Anönymus *Szeged.* Könyvkereskedésben nem kapható. Forduljon az Uránia Színház titkári hivatalához, vagy pedig magához a szerzőhöz, az emlitett színház cimén.

Sátoralja-Ujhely. A fiatalember mindenesetre helytelenül cselekedett és rászolgált neheztelésére. Az a kérdés már most, csakugyan nem visszonozza-e az érzését és nem hajlandó-e, ebből kifolyólag elnézni a hibáját? De még ebben az esetben is érezztesse vele neheztelését, mert ezt megköveteli női méltósága. Semmi esetre se menjen bele abba, hogy elkisérje önöket a kirándulásra és kerülje egy időre a vele való együttlétét. Ha aztán becsületes szándékának állhatatosan adja tanujelét és ha ön is visszonozza érzelmeit, akkor megbocsáthat neki. Mindenesetre kötelessége mindent megmondani annak, kinek házában él és kikérni tanácsát arra nézve, hogyan viselje magát a jövőben azzal a fiatalemberrel szemben.

V. Gy. *Kis-Cell.* A kereskedelmi akadémia érettségi bizonyitványa jogosit az államszámviteltani kurzusra, amelyet két féléven keresztül kell hallgatni a budapesti vagy a kolozsvári egyetemen. A tandij félévenkint 21 kor. Lehet magánuton is végezni, amely esetben a budapesti egyetemen kell vizsgálatot tennie. Lehet adóhivatalnok, végrehajtó, dohányjövedéki tiszt, vámhivatalnok vagy megyei tisztviselő. A fizetés 1000 koronától 4800 koronáig, a lakáspénz 300-tól 1200 koronáig emelkedhetik.

Előfizető fia, *Kassa.* Valami különös, a rendes látnivalótól eltérő érdekesség nincs kilátásban. Hanem azt hisszük, hogy egy fiatal diáknak, ki minden valószinüség szerint most jön először a fővárosba, elég látnivaló az is, amit Budapest rendes körülmények között nyujt.

Három nap a boldogságtól. — A szerkesztő. — A teaestély. Megkaptuk és a legközelebbi számban véleményt mondunk róla.

Óda. (Erzsébet királyné emlékezetére.) Több bensőséget, több igazi költészettel kellett volna belevinni. A sikerült forma egymagába még nem teszi.

Oszkár. Azt irja, hogy sok új tehetséget fedeztünk föl és viszont sok embert ábrándítottunk ki abból a hitből, hogy ő is iró. Ne vegye rossz néven, ha önt is kiábrándítjuk.

Bakfis. Tán éppen azért udvarol a fiatalember látszólag más leánynak, hogy fölkeltse annak érdeklődését, kit szeret, anélkül, hogy eddig megtudta volna tőle, számithat-e viszontszerelmére? Ránk legalább ezt a benyomást tette az ön leirása. Ha úgy állna a dolog, a fiatalember nem cselekszik ugyan egészen helyesen, de megbocsátható neki ez a csel. Különben erről könnyen lehet meggyőződni. Mutasson az illető hölgy melegebb érdeklődést és majd kitünik, csel volt-e csupán az ifju udvarlása vagy pedig csakugyan olyan csél-csap-e a természete.

Estve. Az öreg szolga alakja jól van megrajzolva, de a mese nem elég színes, nem elég érdekes. Abból a tollból már sokkal különb is került az Uj Idők számára.

Szeretlek-e? A vers nem éppen rossz, meglátszik rajta, hogy müvelt ember irta, kinek van formaérzéke és gondolatjait szabatosan ki tudja fejezni. Hanem a közölhetés mértékét még sem üti meg.

Kiengesztelve. — Bürök. — A csütörtöki ünnep miatt egy nappal előbb zárjuk le a lapot és azért levelére csak a jövő számban válaszolunk.

A. Ilonka. Verő Györgynek A szultán cimü operettje 1892. november 19-én, egy szombati napon került először színre a Népszínházban.

Gazdasszony. 1. Matrózsapkát minden időben viselhetnek 6—8 éves gyermekek. 2. Fiatal leányoknak egyaránt jól illik akár koszorualakban föltüzve viselik hajukat, akár leengedve.

Vadgalamb. Ha még nincsenek hivatalosan eljegyezve, az illendőség úgy hozza magával, hogy a fiatalember ne kisérje egyedül haza kirándulásból szive választottját. Megtehette volna ugyan, hogy édesanyja társaságában, ki szintén jelen volt a kiránduláson, kisérje haza a leányt, de amennyiben az idősebb úrhölgy el lehetett fáradva és esetleg messzebb lakott, őt illeti meg első sorban a figyelem.

Kivánosi. 1. A pénzügyőri szemlész napi fizetése két korona és negyven fillér, ruha- és egyéb átalány. A vizsgálat tárgyait a vámpalotában mondják meg. 2. Megrendelhető Singer és Wolfner könyvkereskedése útján. 3. Bármely nagyobb zenekereskedésben megveheti. 4 Nem igen szokás azt a hangszert előkelő társaságban játszani. 5. Szindarabot csak kivételesen közlünk, akkor is csak olyant, mely egyfelvonásos.

L. L. *Ha meg kell halnom . . .* Szép vers, de nagyon érzik rajta a Tompa Mihály őszi költeményeinek hangulata. Az utolsó strófát miért irta más formában, mint a megelőző négyet? Küldjön be, ha van, egynéhány verset, hátha találunk köztük kedvünkre valóbbat.

Nem közölhetők. Orgonahullás. Füzérek. Eskü. Tisza partján. Itt a tavasz . . . Ne zugolódj! A távolból. Hozzá. Utcán. Meleg fészek. Őszszel. Levél. Emlékezel? Ajándék. Távolban. Oh, de régen várom . . . Emmihez. Programbeszéd. A rablók. Tragédia. Dal. Mulandóság. Jösz te kedves lányka . . . Irénke. Isten tudja . . . Este. Tavaszodik . . . Sirva kongott . . . Szeretném, ha . . . Ismertelek . . .

—⟐—

Tartalom

Szöveg: *Pogányok.* Irta Herczeg Ferenc. — *Krimhilda.* Irta Szántó Kálmán. — *Virágzó fák.* Irta Ambrozovics Dezső. — *Szinpadi bukás.* Irta Tábori Róbert. — *A kompatibilitás filozófiája.* Irta Calvus. — *A szultán háreme.* — *Nyaralás.* — *Rovatok:* Mindenféle. — A szerkesztő üzenetei.

Képek: Szövegkép. — A lakmározók. Pesite Géza festménye. — Erzsébet királyné szobra Gödöllőn (három kép). — Alsó-Tátrafüred. — A Ludovika-Akadémia zászlószentelési ünnepén (két kép). — Az Országos Levéltár kiállitása.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**
Szerkesztőség és kiadóhivatal.
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 10. szám

Ha őszül a haja,

használja a *„Stella"* vizet, mely nem fest, hanem a haj eredeti szinét adja vissza. Üvegje 2 korona, Zoltán Béla gyógyszertárában Budapest, Sétatér-utca, Szabadsag-tér sarkán.

MEGAY

Bohéme-tortája a legjobb torta! 2 kor 50 fil. beküldése után Megay Róbert cukrász Miskolcon, megküldi önnek bérmentesen. Kapható Budapesten: Szenes Ede cs. és kir. udvari szállító, Seidl József és Szimon István uraknál, Budán: Gaizler Béla, udvari szállító. Aradon: Ring Zsigmond, Szombathelyen: Kikaker János, Fehértemplomon: Stefanovics János, Debrecenben: Geréby utódai uraknál, Nagy-Váradon: Kádár János uraknál.

Köszvényt, reumát, fejszaggatást, ischiast biztosan gyógyit a már sokszorosan kitüntetett

MIRACULIN.

Egy üveg ára két korona. Kapható *Török József* gyógyszertárában, Budapest, Király-utca 12., továbbá az ország összes gyógytáraiban.

Fölhivjuk olvasóink figyelmét *Koch* testvérek lapunk e számában közölt hirdetésére.

Róna József

A külső lépcsőn.

1 **Róna József.** Savoyai Jenő herczeg zentai lovas szobra. Szobormű. Magántulajdon.

I. TEREM.

* 2 **Palmié J. Charles.** Naplemente után. Olajfestmény. 4000 frt.

* 3 **Hirémy-Hirschl Adolf.** A lelkek az Acheronnál. Olajfestmény. 8000 frt.

3/a **Boudry Alois.** Colette anyó. Olajf. 700 frt.

4 **Raynolt Antoinie-Marie.** Orpheus. Olajfestmény. 1000 frt.

5 **Bourgonnier Claude.** Krisztus. Olajfest. 2500 frt.

6 **Luyten Henry.** A tenger gyermekei. Olajfestm. Hármaskép. 6500 frt.

* 7 **Neven Du Mont, August.** Női arczkép. Olajfestmény. 2500 frt.

* 8 **Peske Géza.** Ott a hol a törpék laknak. Olajfestmény. 800 frt.

* 9 **Br. Mednyánszky László.** Virágzó fák. Olajfestmény. Eladó.

Képzm. Társ. 1899 3*

sav. nemzetk. Nicall

10 **Heyden Hubert von.** Nyugalom a sertésállásban. Olajfestmény. 3000 márka.

11 **Dierckx Pierre Jacques.** Hazatérés. Olajfestmény. 1100 frt.

* 12 **Tölgyessy Arthur.** Aranysugarak. Olajfestmény. 4000 forint.

13 **Katona Nándor.** Hangulat a Dunán. Olajfestm. 600 forint.

13/a **Katona Nándor.** Esti hangulat. Olajf. 350 frt

13/b **Bernier Geo.** Brabanti fogat. Olajf 1500 frt.

* 14 **Bosznay István.** Őszi alkony. Olajfestm. 1000 frt.

15 **Bosznay István.** Erdei út. Olajfestm. 1200 frt.

16 **Koopman Augustus B.** Ulysses és a Szirének. Olajfestmény. 4000 frt.

* 17 **Olgyay Ferencz.** Csallóközi tájkép. Olajfestm. 2400 forint.

18 **Frenzel Oszkár.** Bika a patakban. Olajf. 3000 frt.

18/a **Heichert Otto.** Haldoklás. Olajf. 5000 frt.

19 **Leempoels Jef** «L'Initiation a l'idéale sagesse des hommes de tous temps. Symbole de la révélation d'un meilleur devenir.» Olajf. 40.000 frank.

20 **De Smeth, Henri.** Tanácskozás. Olajfestmény. 2500 forint.

II. TEREM.

21 **Fényes Adolf.** Anyátlan gyermek. (A szegény emberek élete című cziklusból.) Olajfestm. Eladó.

22 **Fényes Adolf.** Iskolás fiú. Olajfestmény. Eladó.

23 **Fényes Adolf.** Özvegy asszony. (A szegény emberek élete című cziklusból.) Olajfestm. Eladó.

24 **Fényes Adolf.** Profil I. Olajfestmény. Eladó.

* 25 **Fényes Adolf.** Család. (A szegény emberek élete című cziklusból.) Olajfestmény. Eladó.

Keglovich Emil fényképe után.

KOSSUTH SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE SZEGEDEN, SZEPTEMBER 19-ÉN.

Vas. Ujs 1902. 636. l.

Ifjan : a nemzetnek megölő pokolbeli szörnyét,
A ki szabadságunk gyűrűivel összeszorítá.
Átok és tilalom terhelte e szót : «szabadság».
És Te ki merted tűzni a szűz lénynek lobogóját,
Küzdtél tolladdal, egyedül, a hatalmasok ellen :
Bűnnek vették azt és rabság lett a jutalmad.
Ámde a nemzet ezért fejedet koszorúzta babérral
S szószólójává választott nagy diadal közt.
Hol lángszózattal haza bölcsei nagy seregében
Ékesszólással, mely meggyőz mind szivet és észt,
Törvénynyé emeléd a szabadságot közörömmel :
Büszke nemességünk a népet emelte magához,
Áldozatúl hozván sok százados ős jogait mind,
S jobbágy terheitől honi földet felszabadítva.
Mindezt a Te szavad, a Te lelked okozta csodára.
. . . Ám e kincseket itt ingyen nem adja a végzet :
Ármány, visszavonás, hálátlan népfajok átka
Öldöklő kézzel tűzlángot szórt a hazánkra.
Dúlva rohantak ránk a szolgahadak körülöttünk,
Lángbaborúlt ország jajját ám senki se hallá,
— Egymagad álltál itt, a ki nem vesztéd el a lelked,
S fentartád a hitet Istenben és a hazában.
. . . . . .
Láttalak én, a midőn szavaidból nőtt fel a tábor.
Mely diadalt kereső seregeknek állta az útját,
Láttam a tűzfolyamot, mit lelked lángja kiontott,
Hallottam szavadat, a milyen nem lesz soha többé.
S mint a kalász magból, kelt fel szavaidbul a hadsor.
Mintha rendre kikeltek volna a régi vitézek,
Gyermekből lett hős s az öregből ifjú levente.
S mind, a ki hű hazafi, a ki él-hal a nemzete mellett,
És a szabadságnak hive, hős zászlóid alá jött,
Védni a vad dúlóknak ezrei ellen a közjót.
Nem keresett más hont, túl messze tengerek útján,
Itt pedig a hon kis szigetén, hullámokat ontva
Vértenger várt rá, elijesztő szörnyetegekkel ;
Itt maradott, — megvédte honát és adta csodáit
Harczi vitézségnek, mely túlszárnyalta a régit,
S a kinek *ajka* nem is mondá : *sebe* szólt a hazáért.
. . . S a mit a kardvas félbe hagyott, folytatta szivével,
Mint az ereklyéjét, úgy őrzé a szabad eszmét,
S ostromlá az eget, a míg azt visszaszerezte
És megvívta a kort, a melyben erősen uralgó
A Te jelszavad, a melyet hordtak lobogóid :
Emlékek seregét érczből, márványból emelve
Hősöket és koronás főket, nagy tettek zászlóvivőit.
Költőket, haza és szent eszmék képviselőit.
Szobrokat, a miknek tervét most képzi művészagy,
Látnoki szem már látja alakjaik ott a jövőben.
Jobbparton a felejthetlen őrangyala honunknak,
Szentté elfogadott Erzsébet drága királynénk,
Balparton a Te szobrod messze világba tekintve,
Kikhez messzünnen, koszorúkat hozva kezükben
Mint csodatevő szentképekhez járnak a népek.
— Óh, jön idő még, melyben e szobrok a csillagos éjben
Egymásnak nyújtják kezeik s emelik fel az égre,
Várva az Istentől csodatételt drága hazánkért
S érznél, márványnál merevűltebb karjaik a bús
Néptársaknak széttárúlnak hű ölelésre ;
A hogy összetalálkoztak ama nagy ravatalnál
Drága *babéremlék*, koronás nő kegyadománya,
A *ciprus-galylyal*, mit Kossuth külde Deáknak.
. . . Ily csoda van most is, sírodnál itt az egész nép,
Nincs itt ellenség : jó testvér mind valamennyi,
Isten békéjét ünnepli ma nagyban a nemzet.
. . . Óh, ne maradj lenn : ottan alant az éjji sötétben !
Óh, ne maradj fenn, odafenn a csillagi fényben !
Itt a helyed ! Új század várja lejöttöd.
Szép e drága haza ! Odafent nem szebb a menyország,
Éltedben de sokat szenvedtél hosszú időkig !
Nemzetedért s a szabadság isteni eszméköréért,
Tartozik a végzet, hogy mind ezt visszafizesse
Néked egy új élet gyönyörével és diadallal.
Addig is élsz idelenn valamennyi honfi szivében
És az anyák neveden oktatják kis csecsemőik !

MÉRETLEN HÚS TÓTHÉKNÁL.

Közönséges falusi eset.

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Az állatok érdeke se egyforma és semmiképen se kerülhet egy kalap alá. A tapasztalataikból leszűrt igazságaik is különbözők. A hangya példáúl ragadozó állatnak tartja a fülemilét és jámbor léhűtőnek a tigrist. A ló azt szeretné — hogy tovább szőjjük a dolgot — ha valami gaz-

A gyerekeknek persze nincs jó észük. A tej nem imponál azoknak. Azt hiszik a kis csacsik, hogy valahonnan a Polovszkyék árkából meríti az anyjuk. Még többet ér nekik, ha néha a Riska odadörzsöli az oldalát a szederfához, mert ezzel megrázza s potyogni kezdenek az érett fekete szederbogyók. Akkor szinte pajtás a Riska.

Hanem előttük is megnőtt a tehén becsülete, mikor egy reggel tarka borjút hozott a világra. Kedves volt a borjú, olyan okos szemekkel, mint egy kanonoké. Lámpás a homlokán és rózsaszín foltok az oldalain imitt-amott. Ez már a gyerekeknek is tetszett. A Riska ezentúl otthon maradt a borjúval s valóságos búcsújárás volt egész nap az istállóba. Rendre eljöttek a rokonok, a szomszédok, megbámúlták a borjút, megköpködték, hogy szemtől ne jőjjön neki. «Nagyot nőjjön, mint a Zichyék bivalya», mondák a babonás szokás szerint, vagy azt az észrevételt tették, hogy gyönyörű üsző lesz belőle, kár volna odaadni a mészárosnak.

— A mészárosnak ? — csodálkoztak a gyerekek. — Hát mit csinálna vele a mészáros ? Hiszen a mészárosnak nincsen tőgye, a miből szoptatná.

— Jaj, édes lelkeim, nem is azért kellene az a mészárosnak, hanem hogy egy nagy kést fogna és krk ! elvágná a boczika nyakát.

Erre aztán elkezdtek sírni a gyerekek, mint a záporeső. Oh, a csúf mészáros ! Hát ugyan nem fájna-e a szíve ?

Napokon át kellett biztatni az apjuknak, hogy megnyugtassa.

— Dehogy no. Ej dehogy. Nem eladó a borjú, fölneveljük tehénnek. Hanem mikor a kis Kata megnő, a Kata lesz eladó és a tehénné cseperedett borjú lesz a hozománya.

A testvérkék a böszmék most már azon siránkoztak, hogy ha a Kata lesz eladó akkor hát az ő nyakát vágja el a mészáros a nagy késével.

Ez alatt pedig szépen növekedett a kis jószág.

lelkek«, hanem »rózsaszín meg piros lelkek« is óhajtanak a színházban mulatni.

— De uram, hiszen a rózsaszín meg piros lelkekről is nagylelkűen gondoskodott az állam! Keressék a nekik való mulatságot az orfeumokban és café chantantokban, de ne sülyesszék le az ő kedvükért a színházakat is arra a nivóra. És azt az üzleti szempontot sem értem egészen tisztán. Föltéve, hogy csakugyan a közönség ízlése kívánja ezt így, hol fognak akkor megállani? Az ember végre hozzászokhatik mindenhez s aki mindennap kaviárt eszik, utoljára a kaviárt sem talalja pikánsnak. Erősebbet kiván. A közönség úgynevezett ízlése is mindig erősebbet fog kívánni s ha majd mindent a színpadra vittek, a mi nem oda való, mit találnak majd még fel, ha csakugyan ez kell a népnek? Ez az üzleti szempont határozottan nem mutat üzleti éleslátásra.

Meg aztán én kurta asszonyi szemmel úgy gondolkozom, (persze, az asszonyi észjárásban nincs logika) hogy hát a színházaknak talán még sem az volna a céljuk, hogy a közönség esetleg elfajult ízlését szolgálják. Talán éppen tanítniok, nevelniök kellene egy jobb ízlésü közönséget? Úgy tudom, vannak intézetek, melyekben az iszákosságot gyógyitják. Nem lehetne-e a színházakban azt a lelki iszákoskodást, az elfajult ízlést éppen úgy gyógyítani?

No már erre a föltevésemre az én fölényesen mosolygó ismerősöm hangos nevetésre fakad.

Hogy én milyen naiv asszony vagyok, milyen gyerekes fölfogásom van a színházakról, direktorokról, színműirókról s a színház hivatásáról! Bizony még megtenném a színházat erkölcsnemesitő és javító intézetnek! Hiszen oda nem tanulni, hanem mulatni, szórakozni jár a publikum és legyek szíves, nézzek csak körül, kik mulatnak a legjobban, — minél pikánsabb a darab, hát annál jobban: az asszonyok!

Körülnéztem. Igaz; csakugyan, a közönség túlnyomó része asszony. Az első fölvonásnál még pirulnak és zseniroszzák magukat. A másodiknál már mosolyognak, a harmadiknál már fesztelenül nevetnek. Szóval beleszoknak. Éppen mint aki először lép ki a sáros utcára, félve emelgeti a lábát, de azután ha látja, hogy sehogy sem kerülheti ki a sarat, hát nem törődik többet vele, ha sáros is lesz a ruhája szegélye. C'est le premier pas qui coute! Szóval a színház kitünően dresszirozza a nőket a frivolságra. Megtanítja őket, hogyan lehet nyilvánosan mulatni, nevetni és pirulás nélkül végig hallgatni olyan dolgokat, amiről eddig azt hitték, hogy olyasmire még gondolni sem illik! És tessék elképzelni, hány olyan nő van, akinek az »illik vagy nem illik« a legerősebb erkölcsi támasza!

RÓNA JÓZSEF: A zentai Eugen-szobor

És a konzekvencia? Hogy ami a színpadon illik, az miért ne illenék az életben? . . .

Csak még egyet kérdezek, szerkesztő úr, aztán többet nem fecsegek, mert unja is már olvasni, ugy-e ezt a sok badarságot? (Az Istenért, csak valahogy azt ne higyje, hogy most bókot akartam provokálni!)

Mondja meg nekem azt az egyet, hogy ha a szegény direktorok csakugyan jobb meggyőződésük s akaratuk ellen kénytelenek a párisi, londoni, berlini külvárosi színházak frivol, selejtes termékeit a mi közönségünknek beadni, — miért hangoztatják akkor, mikor szinházépitésre ingyen telket kérnek a fővárostól a kulturális hivatást és főleg a *nemzeti missziót?*

Hol volt a nemzeti misszió ezen a télen? Mert én nem láttam.

És még egyet: az előadásokról. Ez ugyan a végére került a levelemnek, pedig a legeléjére akartam irni, de mi asszonyok ezt már igy szoktuk — még ha regényt is irunk, hát még ha csak levelet. Vagy a végén kezdjük, vagy az elején végezzük.

Roppant különösnek találtam tudniillik azt, hogy a szinészeink minden kétértelmüséget, minden frivolságot annyira pointiroznak, olyan buzgalommal emelnek ki, ami igazán jobb ügyre volna érdemes. Lám a francia szinész könnyedén átsiklik minden kényesebb helyen; olyan az egész, mint egy villanás, alig venni észre. De nálunk még megropogtatják a szavakat, hogy valahogy el ne kerülje egy embernek is a figyelmét.

Lehet, hogy semmiben sincs igazam, amiket most itt elmondtam. De érzem, hogy magyar asszony nem veszi be azokat a dolgokat, amelyekről nálunk el akarják hitetni, hogy: a közönség ízlése!

Ezt el kellett mondanom. Hogy azonban némileg kiengeszteljem, hát nem teszek utóiratot. Pedig mindig szoktam.

Szívesen üdvözli MARGIT

Ujdonság 1899. V. 17.

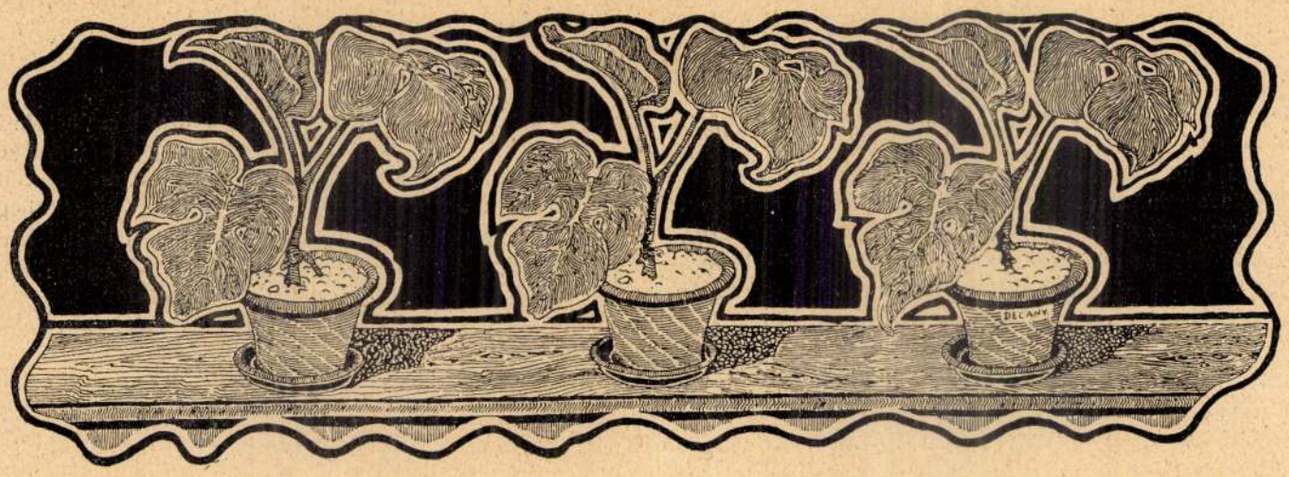

Azonban távol tartom magamat az aktuális politikától, mert azt sem nem szeretem, sem nem — szabad. Különben megvagyok elégedve a belletrisztikai impressziókkal is, amelyek megrohannak, amíg kihallom a folyosóra a rabonbán csatakiáltását. Nézelődöm és látom, hogy a tavasz ragyogó világítása míly szürke, keshedt és korhadtnak mutatja ezt az egész házat. A növényrostból készült szőnyegek mint elkoptak, piszkosak és szétmállók, különösen a miniszteri szobák felé. A falakon a füst már a vakolatot mozgatja, a nádszékek nádja be és leülve, minden ki és elhasználva, kopott, ormótlan és dísztelen még a gyufatartó is, amely az egyetlen úri alkotmányon, a kandalló vállán áll. És a tavaszi napnak tetszik, hogy e szegénységet kicsúfolja: bevilágít a tárgyak legpicinyebb likacsaiba és ezenközbe szinte hangot is ad, mert tudni való, hogy tavaszszal a nap muzsikál is. Csak érteni kell a szavát, én hallom amint duruzsolja: »elkopva, elernyedve, letarolva, biz, biz, biz!«

*

Természetes, hogy ez a tisztelt Házra csak mint épületre szól. Ami a lelkieket illeti: az új életben soha úgy még nem tobzódtunk, mint manapság. Ime, a nagy erdélyi, a konzervativ forradalmár is ezt zúdítja neki a Háznak. Mérhetetlenül élvezik. És nekem is átjárja minden ízemet az a gyönyörüség, amit az orvosok éreznek, ha valami ritka szép, világosan kifejlődött kóreset áll előttük. Ugron mint szónok, csoda. De nagyobb csuda az ember a politikusban, az, hogy néhány száz ember itt most a füle bojtját sem mozdítja meg, amint a nagyerejü kalapácscsal üti, bicskával vagdossa, árral szurkálja — a fejüket. Csakhogy — igaz — e fej nincs többé a törzsön. Tegnap volt, hogy volt és ma már más ül a helyén, szépen, okosan és méltóságosan.

A gyík, a gyík, mely jól él ha a farkát le is vágják, a teledékeny, szívós és öntestképző gyík jut az eszébe a szegény szépirodalmárnak. Mi is egy gyík egy emberhez képest, aki politikus!

*

Ez pedig így van rendjén — mert így van. Az mellékes kérdés, hogy a nagyszabásu perfidiák, melyek koronként jelentkeznek a politikában: milyen jelentőséggel bírnak a nemzet természetrajzára nézve? Az sem fontos, mely a letünt nagyúr rászolgált-e arra, hogy ma már nem kiván vele tarokkozni Arányi Miksa sem és ha mulatni akar, pikétre invitál, haza, agg mamelukokat, de hiába. Az a fő, hogy új nap süt. És ennek a vakító fényében a Ház oly szürke, annyira régi és fáradt, hiába akarja elpirítani és neki tüzesíteni a visszakerült fejedelmi tribun, nincs itt alkalmas médium, csak kettő, az egyik ő maga, a másik pedig az, aki hófehér ruhában apró lépésekkel végigtünik a folyosón — a szép és kedves öreg: Podmaniczky Frigyes.

PETUR

Sötét krónika a színházakról

Kedves szerkesztő úr, engedje meg, hogy kipanaszoljam magamat. Jogcimem, hogy egy télen együtt báloztunk. Maga már valószinüleg nem emlékszik erre, de nekem azért emlékezetes, mert azután a farsang után mentem férjhez. De ez nem tartozik ide. Csak azért említem, mert én azóta nem igen voltam színházban. Tudja, a gyermekek kicsik voltak, és — hanem ez sem tartozik ide.

Csak annyit akarok mondani, hogy az idén azt mondtam az édes uramnak: éhes vagyok egy kis színházra. Öt év óta annyi új színház keletkezett, annyi új darabot írtak, egyiket sem láttam. Vágyom egy kis magasabb szellemi élvezetre. Most már könnyebben elmehetnék esténként, mint eddig. És az édes jó uram azt felelte: — Legyen a te kivánságod szerint!

És megkezdtük a színházba járást. Szorgalmasan igyekeztünk kipótolni, amit öt év óta mulasztottunk. Minden premiérre elmentünk. És most a színházi évad vége felé ámulva nézek körül. Aludtam én öt esztendeig vagy pedig tökéletesen elfeledtem, milyen volt azelőtt a színház? Rettenetesen elmaradhattam mindentől vagy pedig olyat fordult a világ és akkorát haladt, (nem tudom: előre vagy hátra) hogy már én többet soha utól nem érem?

Hiszen emlékszem, leánykoromban nagyon sokat vitt az édes anyám színházba és emlékszem, mily nemes, hogy ne mondjam, éppen magasztos élvezettel eltelve mentem mindig haza. Hanem esküszöm, hogy én az én leányomat nem fogom színházba vinni, legalább nem Budapesten és nem azokba a darabokba, amelyeket én láttam az idén. Pedig minden darabot láttam.

De én sem megyek el többet. Köszönöm szépen ezt a »magasabb műélvezetet«. Pedig asszony vagyok és senki sem mondhat prudenek vagy szenteskedőnek. Ha az uram — négyszemközt — egy-egy borsosabb adomát, vagy pikáns, de csakis szellemes pikantériát mond, jóízüen tudok nevetni rajta. De csakis az uramtól hallgatom meg és csakis négyszem közt. De még neki sem engedek meg mindent s ha valami túlmerész dolgot találna mondani, befognám a száját.

És most, nemzeti missziót, kulturális hivatást hirdető színházakban, száz meg száz ember előtt, fényes villámos világítás mellett kellett nekem olyan arcpirító kétértelmüségeket végig hallgatnom, amit az uramtól sem tűrnék el!

Szerkesztő úr, kérem, magyarázza meg nekem, mi ebben a nemzeti misszió, a kulturális hivatás? Mert én nem tudom.

Egy úr, aki előtt ilyenformán kifakadtam, fölényesen mosolygott s azt felelte:

— Ez üzleti szempont, asszonyom! A közönségnek ilyen az ízlése s a színházak, ha nem akarnak üres ház előtt játszani, kénytelenek a közönség ízlését követni. Végre is, a színház nem tizenöt éves lányok aziluma s nemcsak »fehér

Róna József

K

RÓNA JÓZSEF: FAUN ÉS NYMPHA

Művészet 1930/31 jub. füzet.

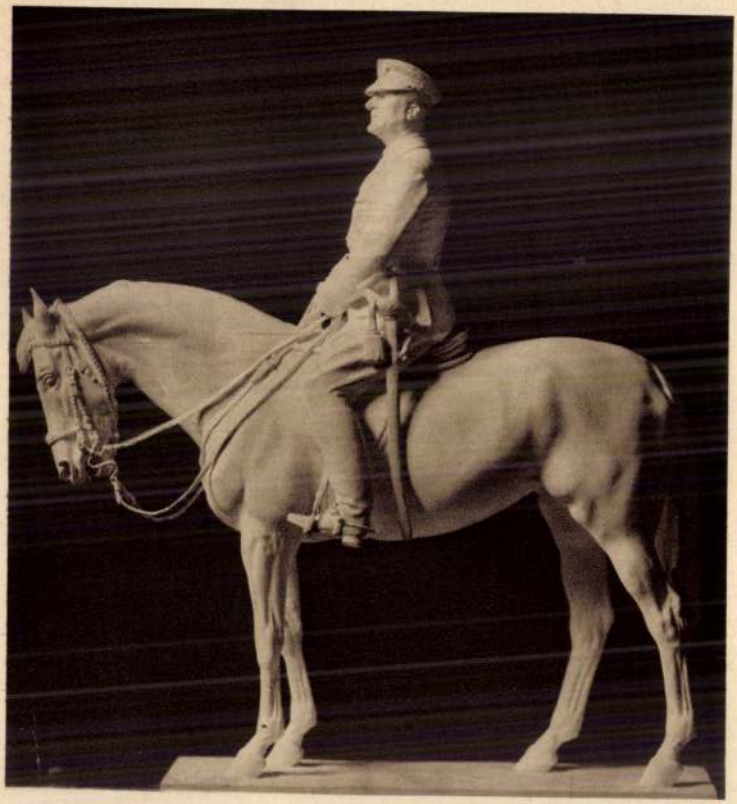

VASTAGH GYÖRGY: VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS

meg azt is. Húzzák a teli talicskát, a kocsit, a fogatot. Ezt a virágárusnőt egy kis kávéház ablakából rajzoltam. Amikor vázlatommal elkészültem, a pincérnő sietett hozzám és átadott egy szál vörös rózsát. Ezt küldte el hálája jeléül a virágárusnő. Ekkor értettem meg, hogy romok között, a háboru dulta városban is tovább él a szép iránti vágy.

-Ön egy kicsit a mi házigazdánk is és nagyon örülök, hogy a Televizió müvészeti müsoraiban legalább havonként villanásokat bemutathatunk a szép épületből és azthiszem, hogy jó vendégek leszünk, már legalábbis mindent tiszteletben tartunk.

-Szivesen látjuk a Televizió munkatársait és úgy érzem, hogy éppen itt a jelyszini közvetitések bizonyitják be, hogy nekünk müzeológusoknak is milyen nagy lehetőségünk van rendezkedni, esztétikus környezetben mütárgyakat bemutatni.

-Köszönöm szépen. Ugy is találkozunk még a következő müsorunkban. Kedves nézőink, a Budapesti Történeti Múzeumban, hazánk felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából kiállitást rendeztek. Ezen a kiállitáson mutatták be azt a rajzos naplót is, amit egy szovjet tiszt készitett az ostrom alatt, a háboru során. Erről készitett filmet Oskó Judit és Fritz Péter.

-Naplórészlet. Budapesten sem egyszerübb rajzolni, mint Romániában, ugyanaz a kiváncsiság, ugyanazok a mosolygó tekintetek kisérnek ha rajzolsz. Mindenki csodálkozik. Orosz tiszt s lám elkezd rajzolni. Azon kivül még németül és angolul is beszél. Ezt már sehogy sem tudják összeegyeztetni az oroszokról alkotott képzetükkel.

-Ez év januárjában kint jártam Moszkvában, hogy a Szovjetunió Hadtörténelmi Múzeumában anyagot válogassak a múzeumunkban rendezendő 30 éves felszabadulási kiállitáshoz. Ott találkoztam három grafikával, kettő egy ostromot ábrázoló grafika volt, a harmadik pedig magyar embereket ábrázoló grafika volt, ami rendkivül megragadott engem s megkérdeztem, hogy ki a szerző? Közölték, hogy egy Kokorin nevezetü festő, közelebbit nem tudtak róla megmondani. Nem hagyott nyugodni, elkezdtem kutatni és megtaláltam a festőt, Kokorin elvtársat, aki ma a Szovjetunió Képzőmüvészeti Akadémia tagja, kiváló müvész 68 éves, ősz mester. Ezelőtt 30 évvel, 38 éves korában, mint főhadnagy itt harcolt Budapesten és a harcban, majd közvetlenül a harc után megörökitette a budapesti embereket. Naplót vezetett élményeiről, rajzos naplót, amelyen az embereket rajzolta és élményeit megirta. Meglepően karakterisztikus alakokat rajzolt, Hihetetlen volt az, ahogy lehet látni ezeken a rajzokon, ahogy bemutatja az akkori budapesti embert és a naplója, meg kell mondani, amit önmagának irt, az hihetetlen mély szeretetről tanúskodik a budapesti ember iránt. És mi büszkén mutattuk most be a 30 éves felszabadulási kiállitáson, mintegy filmkocka szerüen pergetve le a magyar nézők, a budapesti nézők előtt ennek a naplónak minden egyes lapját, hogy láthassák a szovjet ember, amely harcban ismerkedett meg vele, hogyan látta a budapesti embert 1945-ben.

-Budapest a romok, a kiégett ablakok, a halott házak városa. És mégis gyönyörü maradt. Budapesten egyetlen ház sincs, amely ne viselné a háboru nyomait. És mégis a gyönyörü épületek városa maradt, olyan város, mely évszázadok történetét tárja fel. A csodálatos hidak városa, a szép, de nem kék Duna partján.

A béna, nyomorék városban pezseg az élet. Az emberek igen gyorsan alkalmazkodnak az új körülményekhez. Tisztitják, szépitgetik, gyógyitgatják sebeit. Minden házban üzlet, bár üveg nincs, áru az van a kirakatokban. Vannak közvetlenül az utcára nyiló üzletek, a romokon, vagy azok között kínálják portékájukat. Autó egyáltalán nincs a városban, ló is alig akad. Az emberek helyettesitik ezt is,

-Mennyi ideig tart majd a költözködés, szóval mikorra tudnak átköltözni ?

-Hát kb. azért a nyár elejéig eltart még a költözés, hiszen összesen több mint 50.000 mütárgyat kell megmozgatni, hát ennek egy része és méghozzá egy tekintélyes része már itt van a Budavári Palotában, de még van tennivaló és a kisfilmen lehetett is látni a csomagolás bizony időigényes, nagyon alapos előkészületet és komolyságot kiván és ezt nem lehet elkapkodni.

-Mennyi időt töltöttek a régi épületben ?

-17, majdnem 18 esztendőt.

-Majdnem 18 évet, nem csoda, hogy a dolgozók, akik megszerették egy kicsit szomoruan néznek most a költözködésnél.

-Hát ugyanakkor vidámak is azért, mert ide jöhettek, hát végülis.

-Ez volt a nagy álom, nem ?

-Igen, hát most jutottunk abba a helyzetbe, hogy a mi múzeumunk megfelelő helyiséget és elhelyezést kapott.

-Most itt milyen lesz a beosztás ?

-Ezen a részen ahol most vagyunk, az első emeleten.

-Igen.

-Itt már a XIX.századi festészet és szobrászat lesz, de ennek az emeletnek a régi XVIII.századi, tehát a Mária Terézia idején épült részében ott még a régi magyarországi müvészet lesz, a földszinttel együtt a XII.századtól, a XVIII.század végéig, ebből a szakaszból.

-Igen.

-Megmaradt müemlékek azok lesznek a földszinten és az első emeleten.

-Itt az első emeleten a XIX.századig lesz, a második emelet XIX. XX.század fordulója és a harmadik emeleten pedig egészében a XX. század.

-Az új tulajdonos, hogy van megelégedve az épitők munkájával ?

-Nagyon, nagyon.

-Szépen sikerült ?

-Müvészileg is és,

-Hát látványnak nagyon.

-Iparilag is nagyon szép, úgyhogy egy múzeológus számára nagyobb öröm nem lehet, mint ebbe az épületbe beköltözni.

1021

1975.II.15.17.50.TV. -Hné-
Müvészeti Magazin.

Róna József alkotása

-Most Müvészeti Magazinunk II.száma jelentkwzik. Kapcsoljuk a Budai Várpalotát.

-Jó estét kivánok kedves nézőink. Második alkalommal jelentkezik a Müvészeti Magazin és igazán szép, mondhatom reprezentativ helyszinről köszöntjük Önöket, a Budavári Palota egyik erkélyéről. Alattunk jól látszik azthiszem a csillogó Duna és Budapest egyik legszebb öltözéke, a kivilágitott Lánchíd. Itt a Palota fő részénél Szavolya Jenő Lovas-szibra látszik egy kicsit úgy hátulról, illetve oldalról. 1900-ban került ide és érdekes történeti érdekesség, majdnem anekdóta, hogy tulajdonképpen nem is ide szánták. A törökverő hős emlékére, Zenta városa rendelte, pénzügyi nehézségek, mintahogy a régi városi mogisztátusnál ez előfordult, azt okozták, hogy nem tudták kifizetni, végül ide került és ez a szép neóbarokk alkotás Róna József alkotása igazán méltán dísziti ezt a környezetet. Azthiszem kedves nézőink, hogy a most következő háromnegyed órában sikerült Müvészeti Magazinunknak néhány olyan érdekességet összegyüjteni, hogy kellemes lesz a velük töltendő 90 perc.

Kedves nézőink, engedjék meg, hogy bemutassam Önöknek a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatóját Pogány Ő Gábort, aki jeles esemény szinhelye volt a közelmúltban, hiszen új kulcsokat vett át és új helyszinre költözött a Galária. Ebben a kisfilmben épp a költözködés utolsó villanásait sikerült megörökitenünk. A Nemzeti Galéria régi épületében, ahogy Önök nevezik a Kuriában, ugye ?

-A Kuriában.

-Ott azért még áll a régi anyag valahol.

-Igen a XIX.századi fesztészeti anyag az I.emeleten még láható, Markó Károlytól egészen Munkácsy-ig, Szinyei Merse Pálig. Ez az anyag ez egészen az itteni nyitásig látható lesz a Kuria épületében.

-Milyen gondosan csomagolnak ?

-Nagyon vigyázni kell, mert a rázkódás is árt a képeknek és maga a hőmérséklet változás, a páratartalom változás, úgyhogy nagyon pontosan és rázkódás mentesen, de ugyanakkor bizonyos mértékig légmentesen is, a külső behatástól meg kell védeni a képeket ilyenkor.

-Azthiszem nemcsak azoknak, akik ott dolgoztak, hanem a látonatók, akik megszeretették a Galériát, kicsit furcsa most látni ilyen elárvultan, hofy a képek a fal mellett, lassan megürül az egész.

-Hát azért nem árvult el az épület, hiszen a Néprajzi Múzeum fog oda költözni.

-Ezt öröm hallani.

-Éppen ideje volt, mert a Néprajzi Múzeumnak kb. 50 évig nagyon áldatlan állapotok között kellett ott a Népliget mellett meglennie. Itt rövidesen éppen ahogy látjuk ezekben az üres termekben kiállitás fog nyilni, mégpedig néprajzi témáju, a Néprajzi Múzeum anyagából. És bizony ideje is, hogy ez a rendkivül gazdag anyag, a Néprajzi Múzeumnak az anyaga is láthatóvá váljék.

A Müemlékek Orsz. Bizottsága

mélyen tisztelt Elnökségének!

BUDAPEST

VI., Aréna ut 41.

Róna József

Román Ernő

K

Irod

Szabadságharcz - Szobor

tervpályázata. Bpest 1907.

Műleirás, költségszámítás 15. l.

Bírálat 35. l.

Róna József

Vas. Ujs. 1896. 221. l.

Klapka komáromi szobra. Komárom 1849-iki hősi védőjének, Klapka György tábornoknak, Komáromban állítandó szobrát *Róna* József szobrász készíti, s a napokban fejezte be az agyagmintát. A szobor-bizottság tagjai (Beöthy Zsolt, Zala György és Feszty Árpád) a szobrot megelégedéssel szemlélte s a kivitelre elfogadta.

GIESSHUBLER

Róna József

vod

Mult és Jövő

1930. márc. szám

(P. J.: Róna József

mintermében, archézek-

kel és számos képpel.)

Himzett fran

Róna József

Fleischer Gyula: A kent Istvan-rend alapítása és a rendalapítás képzőmüvészeti ábrázolásai.
~~III. kt.~~ 256. l 257. l.

A gróf Klebelsberg Kuno Magyar Történetkutató Intézet Évkönyve Bp 1933. III. évf

FÉNYVES

Simonffy Imre. Nagy ünnepet ült az elmult héten híres Debrecen városa. A város feje, Simonffy Imre ülte huszonöt éves pol-

Simonffy Imre

gármesteri jubileumát. Lobogódíszt öltött a nagy alföldi város ez alkalommal és öregje-fiatalja egyaránt sietett kifejezni rokonszenvét és szeretetét népszerü polgármesterének. Szép és változatos a debreceni polgármester pályafutása. Viharos időkben, szép időkben egyaránt kitartással és buzgósággal vezette a város ügyeit. A királyi elismerés is többször fölkereste: királyi tanácsossá lett, most pedig legfelső elismerést kapott. De talán még nagyobb elismerés az, amit munkásságának közvetlen szemlélőjétől, magától a debreceni néptől kapott. Népszerübb ember nincs ma ott nála s ha néha-nap a város úri ötösfogata végigrobog vele a nagy piacon, a büszke civis tisztelettel emeli meg előtte széles karimáju kalapját. Jelen számunkban bemutatjuk a rokonszenves arcu öreg úr arcképét.

—⟡—

Róna József új szobrai.

Ebben az évben három Róna-szobor került az aktuálitasok sorába. Az egyik a törökverő Eugén hercegé, óriás bronzalkotmány, amelyet irásban és képben már bemutattunk olvasóinknak s a mely a budai királyi palota kerül. A másik az aradi Szentháromságszobor, amelynek nagy képe e számunkat díszíti. A harmadik pedig Erzsébet királyasszonyé: ez a gödöllői parkot fogja díszíteni. Képe még nem kerülhet a nagy nyilvánosság elé: eddig csak a király látta, aki melegen megdicsérte munkájáért a művészt. Nehéz föladat volt élő előkép nélkül megalkotni egy jellemző portré-szobrot, akik a királyasszonyt közelebbről ismerték, gyakran egymásnak ellentmondó plasztikai jellemvonásokat emelnek ki s ezek az ellentmondások temérdek nehézséget okoztak eddig is mindazoknak a művészeknek, akik a boldogult nagyasszonyt festették vagy mintázták.

Új és nagy alkotás a szentháromság-szobor, amely Arad egyik legszebb utcájának torkollását fogja díszíteni. A kis segédminta, amelyet a művész a megrendelőnek annak idején bemutatott, mindenkinek osztatlan tetszését vivta ki: most a nagy minta, amely öntésre vár, hosszu elismerő cikkekre adott alkalmat a fővárosi sajtónak. Az ilyen téma nem közönséges nálunk: a plébániák és egyházi kegyurak nagyobbára az osztrák „herrgottschnitzler“ intézetektől szerzik be a vallásos plasztikai müveket. Arad jó izlésére vall, hogy egyenest művészi inspirációhoz fordult. Rónában megtalálták a mestert, aki ebbe az elvont tárgyba plasztikai költészetet tud belevonni. Az Atyaisten drámai teremtőgesztusa, a Fiú-isten nemes egyszerüsége, ihletett mozdulata, erőteljes és művészi kifejezésre talált itt. Akit e gyakran és fájdalom majdnem mindig sablónosan ábrázolt tárgy le nem köt, az mégis élvezni fogja e műnek tisztán plasztikai szépségeit is, nemes előadását, a félárnyékok gazdag tónusjátékát. Kétségtelen, hogy monumentális hatása nagy lesz nemcsak méreteinél fogva, hanem főképp, mert a színpadias hatás mellőzésével széles, nemesen egyszerü formákba öltötte alakjait. *Róna* fantáziája ebbe az elkoptatott tárgyba is új szeszt öntött: a rendesen összezsúfolt alakokat széjjelválasztotta s a szentlélek galamb-képét egy magas obeliszk fölött helyezte el, anélkül, hogy ezáltal a kompozició egységén kár esett volna. A kitünő mester e legújabb szerzeménye méltón sorakozik eddigi szép müveihez.

—⟡—

Az első tisztelgés. Ujdonatúj egyenruhában, kardcsörtetve halad végig két egyéves önkéntes az utcán. Ujdonsült katona mindakettő, most van először rajtuk a szabálytalan, magasgalléru atilla és a szélesre szabott lovaglónadrág. Valami eddig nem ösmert diadalérzet lepi meg a szivüket . . . A napsugár kacagva siklik végig a kard nikkelkosarán és a fényes lakkcsizmán. Mégis csak szép ez a katonaélet, a mellettük elhaladó asszonyok, leányok tekintete érdeklődve tapad rájuk. Mindenki megnézi őket s ők haladnak tovább büszkeségtől dagadó kebellel. Mégis csak szép ez a katonaélet . . .

De ím, az utcasarkon egy ezredes fordul velük szembe Afféle sok vihart látott huszárezredes, akinek napbarnította arca éles és ijesztő ellentét a pléhgallérral . . . egy szigoru pillantással végigméri a két fiút, akik dobogó szívvel, tétovázva néznek egy-két pillanatra a hatalmas úrra. Azután, a kétségbeesés ösztöne megsúgja nékik, hogy ők katonák. Kardjához kap mind a kettő és mereven, hosszan tiszteleg az egyik jobb kézzel, a másik pedig ballal. Az ezredes szigoru arcának ráncai körül mintha valami jókedvü mosolygás lebegne, mialatt visszaszalutál. Nem lehet ezeket szigoruan venni . . . hisz csak regruták, az istenadták.

—⟡—

Úton-útfélén. Apró történetek, irta Révész Ernő, Singer és Wolfner kiadása. Egyszerü cím, egyszerü történetek. Olvasva e könyvet, mintha csak a kis vidéki város széles, ákáccal szegélyezett, néptelen utcáin jarnánk, ahol az ablakokban még muskátlis-cserepek díszlenek. Egyszerüségükben kedves históriák ezek, valamelyes csöndes derü rezgi át őket, tarkítva itt-ott finom gúnynyal vagy találó leírással. Igen tartalmas kórkép a Hála, ügyes genre-kép a Perpetuum mobile. Közvetetlenségével hat az Első bűn, mely a kötet első elbeszélése. Egy fiatal ügyvédbojtár lelki vívódását irja le, midőn először próbál — a principálisa megbízásából — vesztegetni. A Földi igazságban a közigazgatás mizériáiból nyújt egy találó képet, az Óh szerelem cimü kis novellában pedig a nagy fájdalmak mulandóságát és a nagy érzelmek változékonyságát ecseteli vonzóan és kedvesen. Révész Ernő könyve mindenesetre igen figyelemreméltó munka, igazi fiatalos szívvel és kedélylyel van megírva. Kész cáfolat e kis mű a szerző egyik vallomására, amely így szól: „Hatvankilencet irtunk . . . megvolt még a hajam koromfeketén és a szívem hófehéren. Azóta egyre-egyre szaporodtak az ősz szálak a fejemen, a kedélyem pedig — ejh, jobb felőle nem is beszélni?“

Rajzolta Haáz Miklós

Ujházi mint Zsiga a Cigányban

Uj Idők 1900. VII. évf. 5. 4.

Grange asszonyságnak addig is, mig azt tán személyesen tehetném, hódoló tiszteletemet jelenteni; azon fogok lenni, hogy vezérkönyvem haladék nélkül rendeltetése helyére eljusson, a' mi végre a' sikert illeti, az jó akaróim kegyes közreműködésén kivül bizony sokban a' szerencsétől is függ, adja Isten hogy dicső nemzetem dalai a' külföldett is ugy áthassák, mint a' honi kebelt! Magamat nagy becsü hajlamába ajánlva, őszinte tisztelettel maradok mélyen tisztelt honfitársam.

Jó akaró Uram alázatos szolgája

Erkel.

—⟡—

A Tegnap, a Ma és a Holnap

Lázár Béla dr. könyve

Ha az én tudós barátom, Müller Gerhárd professzor még élne, nagyon boldog volna. Neki tudnillik az volt a különös rögeszméje, hogy az irodalom csak akkor éli majd aranykorát, ha a kritikát államosítják. Hogy miért gondolta ezt, annak magyarázatát a következőkben adta:

— Az állam a modern társadalom gondviselése, tőle ered minden, ami jó. Az igazságszolgáltatást ő szervezi, a kereskedelemnek és az iparnak ő adja meg a létezés szükséges biztosítékát. A polgári társadalom fáján nem nőhet egy új levél és nem hullhat le róla, anélkül, hogy föl ne jegyezné. Világos tehát, hogy az irodalom és a művészet is csak úgy fejlődhet, ha ő gondozza a kissé gyengealkatu kisdedet. S hogyan lehetne ezt jobban, mint azzal, ha a kritikát is a kezébe veszi.

— Bocsánat! — vetettem én közbe, — volt már arra is eset, tetszik tudni: a cenzura korában. De nem mondhatnám, hogy nagyon örült neki az irodalom.

— Az egészen más! Nem mintha elvből ellenezném a cenzurát, mert egészen jól bevált az irodalom gyermekkorában, mikor a kisdednek még szüksége volt járszalagra. Ma, mikor már megerősödött és a saját lábán is tud megállni, szintén szüksége van egy támaszra, egy jóbarátra, ki egyengeti az útját. Gondolja, hogy a mai kritika teljesiti ezt a hivatását?

— Nem gondolom, sőt úgy találom, hogy néha gáncsot vet neki, mert . . .

— Mert olyan kezekben van, kik mögött nem áll az állam tekintélye. Az iró, mikor megkritizálják, abban az erős meggyőződésben van, hogy csak egyéni meggyőződés, egyéni jó- vagy rosszakarat sugalja a kritikát. Hiányzik a minden kétséget eloszlató tekintély, melyet csak az állam adhat meg. Azért is államositani kell a kritikát.

Ezt a legmélyebb meggyőződés hangján mondta és azért állitom, hogy boldog volna, ha még élne, mert Lázár Béla dr. könyvében megtalálná az első lépést az ő eszménye megvalósításához: a kritikai osztályozást.

Lázár Béla meglátott egy sereg irót, ki szabadon jár-kel és ir, anélkül, hogy kedve volna valamely ezredhez, századhoz vagy szakaszhoz csatlakozni. Micsoda rendetlenség ez? Hogyan lehet megtürni, hogy valaki sehova se tartozzék? Fogta magát és besorozta őket, mindenkit abba a rangosztályba és körbe, melyhez tartozónak az ő legfelsőbb itélete szerint véli.

Hogy megesik a szerencsétlen iróval, hogy olyan századhoz tette át Lázár Béla hadtestparancsnok, melyben nem érzi magát jól, mert nem odavaló, mivel irói alkata, gondolkozása és iránya nem harmonizál a többivel, az nem tesz semmit. Majd beletörődik. Mer röndnek muszáj lenni!

A rangfokozatot is ő állapítja meg. Hogy ki legyen sarzsi és ki csak közlegény, kit illet meg a hadnagy, az őrmester, a fürer és a káplár címe, azt mindig a fölebbvaló tudja legjobban. S Lázár Béla azt hiszi, hogy ő fölebbvaló a mai magyar irodalomban.

Zsolnay mester szobra
Mintázta Horvai János

Hagyjuk meg ebben a boldog hitében és lássuk, hogyan viselkednék az államositott kritika, melylyel szemben ő is csak olyan közlegény, mint a többi, könyvével szemben. Én azt hiszem, nem kapna érte semmiféle érdemrendet, avagy előléptetést, mert az ő könyve nagyon egyoldalu, hiányos és rossz.

Egyoldalu azért, mert Lázár Béla, a kritikus, minden kritika nélkül osztogatja a rangfokozatot. Elsőrangu iró neki sokszor az olyan, kit a közvélemény a hatodik rangfokozatba beosztott és viszont. Hiányos, mert a neki rokonszenves iróemberekről hasábokat ir össze, azokkal pedig, kiknek nem sikerült kegyét megnyerni, nagyon röviden végez. És rossz, mert a stilje nehézkes, színtelen és merev, akár csak az, melyen az ezred- és a századparancsokat fogalmazzák.

S ezért azt gondolom, hogy az én tudós barátom, Müller Gerhardus még sem volna olyan boldog, mint én képzeltem. Mert ha azt akarta is, hogy a kritikát államosítsák, bizonyára úgy képzelte, hogy az új törvény végrehajtásával tehetségesebb hivatalnokok lesznek megbízva. *T. R.*

—⟡—

A fazekasmester szobra. Palissy óta Zsolnay Miklós a világ leghiresebb fazekasmestere: a pécsi magyar ember dicsőségben, hírnévben osztozik a nagy franciával. Csodálatos agyag-remekműveit bőségesen bemutatta az Uj Idők olvasóinak, a halál azonban elragadta tőlünk ezt a nagy művészt s a pécsiek, akik méltán büszkék a legnagyobb fiúkra, szobrot akarnak neki emelni. Egy fiatal pécsi szobrász, aki négy esztendő óta dolgozik Róna József mester műtermében, a Zsolnay iránt érzett pietásból megmintázta az ő érdekes alakját, ennek képét itt közöljük. Horvai János a művész neve s ez a munkája jó bemutató: főképp a nagy egyszerüség tetszik nekünk, amelylyel a híres művészt megmintázta s amely a nagy elhunytnak is egyik legfőbb jellemvonása volt. A szép mintáért sok dicséret jutott ki a fővárosi kritikusoktól Horvainak.

—⟡—

A francia és svájci Jurahegység természeti és politikai földrajza. Becses monografiát irt e cím alatt *Balázs* István tanár, akinek sokoldalu készültségét eddigi tudományos munkálkodásából is ismerjük. Ez a monográfia felöleli mindazt, amit a francia és svájci Jurahegység hegyrajzáról, vízrajzáról, növényvilágáról, éghajlati viszonyairól, geológiájáról tudunk, azonfölül adja ennek a hegyvidéknek politikai földrajzát s ismerteti azokat a hegységeket, amelyek a francia és svájci Jurahegységgel legalább morfológiailag megegyeznek. Élvezetes és világos a könyv előadása, beosztása könnyen áttekinthető. A művet három tábla illusztráció és egy térkép díszíti. Megjelent Singer és Wolfner bizományában.

—⟡—

Új könyvek

Pecserszki: Erdők világa, regény három kötetben. Fordította: Telekes Béla. Kiadta az Athenaeum.

Benedek Elek: A magyar nép multja és jelene. Az Athenaeum kiadása. Két kötet ára díszes kötésben 32 korona.

Vértesi Károly: Keleti ég alatt. Palesztinában. Utirajzok. Kiadta a Franklin-Társulat.

Nikelszky Géza: Ifjuságom. Versek. Szerző kiadása.

Becz Béla: A galamb hagyatéka és egyéb történetek. Szerző kiadása.

O és O: Tanügyi szecesszió. Modern pedagogia.

Radó Antal: A Magyar könyvtár, újabb négy füzete. Van benne vers, elbeszélés és utirajz. Minden egyes füzet ára 30 fillér. Wodianer F. és fiai kiedása.

—⟡—

a művészetért, azt nem belső szükségből teszi, hanem leginkább azért, mert ezzel hazafiúi cselekedetet vél véghezvinni. Igazán csak akkor virágozhatik föl a művészet, ha annak támogatása a közönségnek belső életszükségletévé válik s ha a közönség belátja, hogy akkor, amikor elmulaszt egy kínálkozó alkalmat arra, hogy valami műtárgyat magának megszerezzen, csak saját magát fosztja meg egy-egy nagy és tartós élvezettől. A művészek szintén nem hazafiságból dolgoznak és alkotnak, hanem nemes önzésből. Művészi temperamentumuk sodorja őket a művészet berkeibe, ahol festenek, mintáznak, ugyanazért, amiért a madár énekel. Majd ha a közönség ezt megérti, átérzi, akkor fog elkövetkezni a művészet igazi föllendülése. A kiállító művészeket élteti.

Utána *Rakovszky* István, a számszék elnöke a műszerető magyar társadalom nevében *Andrássy* Tivadar grófra, *Miklós* Ödön a magyar hölgyekre, *Kacziány* Ödön pedig a művészek nevében *Andrássy* Tivadar grófra emelte poharát.

Ezután a jelenvoltak általános és zajos kívánságára *Berzeviczy* Albert, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat alelnöke emelkedett föl szólásra és körülbelől a következőket mondotta:

Nem tudom — úgymond — van-e jogosultságom e helyen arra, hogy beszéljek. Mert azt, hogy egy ilyen kedves körben a jelenlévők megtisztelő bizalmának ily spontán megnyilatkozása által magamat különösen megtisztelve érzem és érette hálás köszönetet mondok, azt igen röviden is kifejezhetem. És hogy e köszönet őszinte szivemből jön, az olyan embernél, mint én, akit oly igaz és mély vonzalom kapcsol a művészekhez, csak természetes. Nem tudom, hogy legutóbb a képviselőházban tartott beszédem nem-e találkozott a jelenlévők körében ellenzéssel. Nem szeretném, ha beszédemet a művészek közül bárki is félreértette és úgy magyarázta volna, mintha én a régi irányok megcsontosodása mellett és minden új irányzat ellen törtem volna lándzsát. Nem. Az én művészeti krédom röviden abban a negativ tételben foglalható össze, hogy nem fogadhatom el azt, amit annak idején, *Remigius* kivánt *Chlodwig*-tól mondván: „Égesd el mindazt amit eddig imádtál, és ezentúl imádd mindazt, amit eddig elégettél! „*Soha nem tápláltam azt az ambiciót, hogy önkéntes mentőnek csapjak föl a művészet terén*, — egyrészt azért, mert szerény képességeim mellett nem érzek magamban erőt erre a nagy föladatra, másrészt és legfőképpen pedig azért, *mert a magyar művészetet egyáltalában nem tartom olyannak, mint a mely a mentésre szorul!* Sőt ellenkezőleg, úgy tartom, hogy a magyar művészet kilátásai még soha nem voltak oly kecsegtetők, mint mostan. A század végén vagyunk uraim, annak, a századnak a végén, mely mérhetetlenül sok ideált pusztított ki az emberiség szivéből. Sokkal többet, mint amennyinek a tüzét lángralobbantotta benne. S éppen azért a művészek soha annyira nem szomjaztak az ideálok után, mint éppen most, a hanyatló század alkonyán. S a művészetnek éppen az a hivatása, hogy az emberiségnek ezt a szomjúságát kielégítse és szívének az elpusztított ideálokat visszaadja. Ha a művészek erre képesek lesznek, akkor a művészetnek egy új aranykorszaka fog reánk elkövetkezni. Kívánom, hogy a magyar művészetet emeljék nagyra, virágoztassák föl, nem az ilyen magamfajta szerény műbarátok, hanem magok a *művészek*. S hogy a mi művészeink erre képesek, azt fényesen igazolja az, hogy a maguk lelkéből merítenek, már pedig mindaddig, amig a maguk lelkéből merítenek, a közönség meg fogja őket érteni. A művészeket élteti.

Végül *Jakab* Ödön méltatta szép szavakkal a magyar művészet rohamos fejlődését.

Az elhangzott beszédeket, de különösen *Andrássy* Tivadar grófét és *Berzeviczy* Albertét a jelenvoltak zajos tapssal és éljenzéssel honorálták.

A sikerült lakoma a késő éjjeli órákig tartott.

Levelek.

— A »Műcsarnok« rendes levelezőjétől. —

VI.

Páris, április.

Utolsó levelemben szólottam volt *Besnard* képeiről, — adós vagyok a *Cazin*, *Claude Monet* és *Thaulov* kiállításról igért beszámolóval.

Ezúttal is igérettel kezdem. Majd ha szíves olvasóink érdeklődése és pártfogása révén kétszer akkora terjedelmű lesz ez a mi kis közlönyünk, mint a mekkora most, külön-külön cikket fogunk szentelni e három művésznek, kikről kénytelenek vagyunk sokkal kurtábban szólani ezúttal, semmint szólani szeretnénk s illenék; meg akkor majd illusztrációkat is csatolunk a szöveg mellé . . . Hisz jóformán abszurdum, hogy képekről beszélvén, a képeket meg ne mutassuk, és abszurdum, hogy a művészetek iránt napról-napra lelkesebben érdeklődő magyar közönség nem reklamálta még a legilletékesebb helyen, a Műcsarnok

Műcsarnok 1899. 13 sz.

Közel ½8 volt már, mikor a miniszter a kalauzoló urak szivességét melegen megköszönve távozott, előbb azonban ismételten kifejezést adott a tárlat érdekessége és kiváló színvonala fölött érzett őszinte örömének és megelégedésének.

Amikor a megnyitási ünnepségek és magának tárlatnak nagy erkölcsi sikerét újólag a legnagyobb örömmel konstatáljuk, még megemlítjük, hogy a kiállítás anyaga összesen 603 számból áll, amelyek közt 126 magyar művész 285 művel, 45 külföldi művész 67 művel és a műépítészeti retrospektiv kiállítás 251 művel szerepel.

A tárlat rendkívül sikerült képes tárgymutatójából mindjárt a megnyitás napján több mint *ezer* példány kelt el, ami szintén örvendetes jele a közönség széleskörü és nagy érdeklődésének.

*

A megnyitás után este 9 órakor kedélyes lakoma volt a Royal-szálló dísztermében, melyen kiállító művészek és műbarátok vettek részt és a fehér asztal mellett folytatták a művészetnek szép ünnepségét.

A lakomán a következők vettek részt.

Művészek: Aggházy Gyula, Balló Ede, Basch Gyula és neje, Bálint Zoltán, Bruck Lajos és neje, Burger Lajos, Both Menyhért, Bruck Miksa, Bobula János, Brodszky Sándor; Czigler Győző, Endrey Sándor és neje, Egerváry Potemkin Ágost, Grosz Béla, Györök Leó, Gerster Kálmán, Haraszti József, Innocent Ferenc és neje, Jámbor Lajos, Jankovics Gyula, Kallós Ede, Knopp Imre, Kacziány Ödön és családja, Karlovszky Bertalan és neje, Kardoss Gyula, Kann Gyula és neje, Karvaly József, Ligeti Miklós, Linek Lajos, Lechner Gyula, Morelli Gusztáv, Mihalik Dániel, Mannheimer Gusztáv és neje, Márk Lajos, Nádler Róbert, Olgyay Ferenc, Pállik Béla, Pártos Gyula, Pállya Celesztin, Róna József, Szenes Fülöp, Sándy Gyula, Strobl Zsófia, Strobl Alajos és neje, Szlányi Lajos, Schikedanz Albert és neje, Tolnay Ákos, Tölgyessy Arthur, Telepy Károly, Tahi Antal, Telcs Ede, Tull Ödön, Tornay Gyula és neje, Thein Miksa, Ujváry Ignác, nővére és neje, Vajda Zsigmond és neje, Weinberger Márk, Zeller Mihály, Zemplényi Tivadar és neje.

Nem művészek: Andrássy Tivadar gróf, v. b. t. t., a Képzőművészeti Társulat elnöke, Ambrozovics Béla ny. min. tanácsos, Ágai Béla dr., Benkő Kálmán, a Képzőművészeti Társulat igazgatója, Berzeviczy Albert dr. v. b. t. t., a Képzőművészeti Társulat alelnöke, Beck Soma dr. Benedict Ottó, Egger Gyula és neje, Goth Sándor, Gábor Ignác, Hegedüs Gyula dr. és neje, Hammersberg Jenő kir. főügyész, Herzl Mór és neje, Hirsch László, Iványi Ernő dr., Jakab Ödön, Izsépy László m. kir. huszárszázados, Kiszely Gejza, Karsai Sándor dr., Karsai Olga és Irén, Katona Béla dr., kir. főügyészi helyettes, Kovács Dénes, Lyka Karoly, Miklós Ödön volt államtitkár, Prém József, Pulszky Garibaldi, Politzer Illés, Pichler Győző orszgy. képviselő, Radisics Jenő az Iparművészeti Múzeum igazgatója, Rudnai Győző, Rosenberg Aurél, Rakovszky István v. b. t. t. az állami számvevőszék elnöke, Röser Miklós és neje, Sólyom Gyula, Szász Gyula, Szüry Dénes miniszt. tanácsos, Szalay Imre min. tanácsos, a Nemzeti Múzeum igazgatója, Sármay József dr., m. kir. huszárszázados, Tóth István, Wágner Géza dr., Ambrozovics Dezső és mások.

Elsőnek *Andrássy* Tivadar gróf, az *Országos Magyar Képzőművészeti Társulat* elnöke szólalt föl s a kiállító művészekre emelte poharát, körülbelül a következőket mondván:

Ma nyílt meg — úgymond — a Tavaszi Nemzetközi Kiállítás, a legbiztatóbb előjelek mellett. Ezt az alkalmat nem mulaszthatja el anélkül, hogy köszönetet mondjon azoknak a művészeknek, akik ezt a szép kiállítást rendezték, köszönetet, először azért, mert a mi hálátlan viszonyaink közt már magában az, hogy valaki a művészet rögös útján halad és nem riad vissza az előtte föltornyosuló akadályoktól, köszönetet érdemel. De köszönetet érdemelnek a művészek azért is, mert nem csatlakoznak azokhoz, akik a gazdasági élet forrongásai közepett, esetleg kevesebb munkával, nyugodtabb, fényesebb életet tudnak maguknak biztosítani. Köszönetet érdemelnek azért is, mert akkor, amikor művészi temperamentumuk diadalt ül a könnyebb megélhetésre irányuló törekvés fölött, nagy szolgálatot tesznek úgy a művészetnek, mint a közönségnek. Az isteni szikra szülte alkotások körében fölmelegszenek a gazdasági élet forgatagában s a politikai küzdelmekben megdermedt kedélyek. Erőt és kitartást kíván a művészeknek, mert mindakettőre nagy szükségük van. Elfogja a szégyenérzet, ha rágondol, hogy mily kevés az, amit a társadalom cserébe ad a művészek lelkes és önfeláldozó munkájáért. Az állam, néhány egyesület s társulat megteszi ugyan azt, amit a rendelkezésre álló szerény anyagi eszközökkel tehet, de ezzel azután jóformán ki is van merítve az a támogatás, amelyre a művészek számíthatnak. Maga a társadalom, ha elvétve tesz is valamit

BOCCACCIO
RÓNA JÓZSEF DOMBORMŰVE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

1902-től 1912-ig, tehát 10 év alatt, a művásár évi átlaga körülbelül egyforma, vagyis állandóbban megállapodott. Nem lesz érdektelen tehát, ha ennek az eredményeit összehasonlítva, egypár érdekes számítást teszünk.

Számításunk alapjául a Műcsarnoktól és a több, művészeti intézményektől beszerzett hivatalos adatok szolgálnak.

Ezek szerint 1902-től 1912-ig elkelt a Műcsarnokban az állami, közintézménybeli vásárlásokat és a tagok számára való sorsolást is beleértve, 5370 drb kép, összesen 2.650,000 korona értékben. Ebből állami vásárlás volt 1.105,000 korona, vagyis a közönségre jut 1.545,000 korona.

A művásárlók száma volt e tíz év alatt 4538, Tekintettel arra, hogy 4538-an vásároltak 1.545,000 koronáért, egy művásárlóra jut 340 korona kifizetett vételár. A legkevesebb képet vették 1902-ben, 289 drbot, a legtöbbet 1903-ban 957 drbot. Ugyancsak 1902-ben volt a legkevesebb vevő: 163 és 1903-ban a legtöbb: 820.

Az egy képre eső elméleti átlagár a legtöbb volt 1902-ben, 1025 korona, a legkevesebb 1904-ben 295 kor. A tíz évi összeredményeket alapul véve, elkelt évente átlag 537 drb kép, átlagosan 495 korona árban. A művásárlók számának évi átlaga 454.

A kormány 10 év alatt 1.105,000 koronát, a közönség pedig 1.545,000 koronát fordítván a vásárlásra, az összvételnek valamivel több mint egy harmada az államra, valamivel kevesebb mint két harmada a közönségre jut.

A kiállító művészek számának évi átlaga 180, tehát feltéve, ami különben a valóságnak meg nem felel, hogy évente mindegyik művésztől vennének képet, jutna egy-egy művésznek évente a műcsarnoki vásárlásokból 1470 korona.

A számításba vett tíz év alatt kollektiv kiállítást rendezett 23 művész. Ezeken a kiállításokon befolyt összesen 565,000 korona, tehát

Művészet 1915

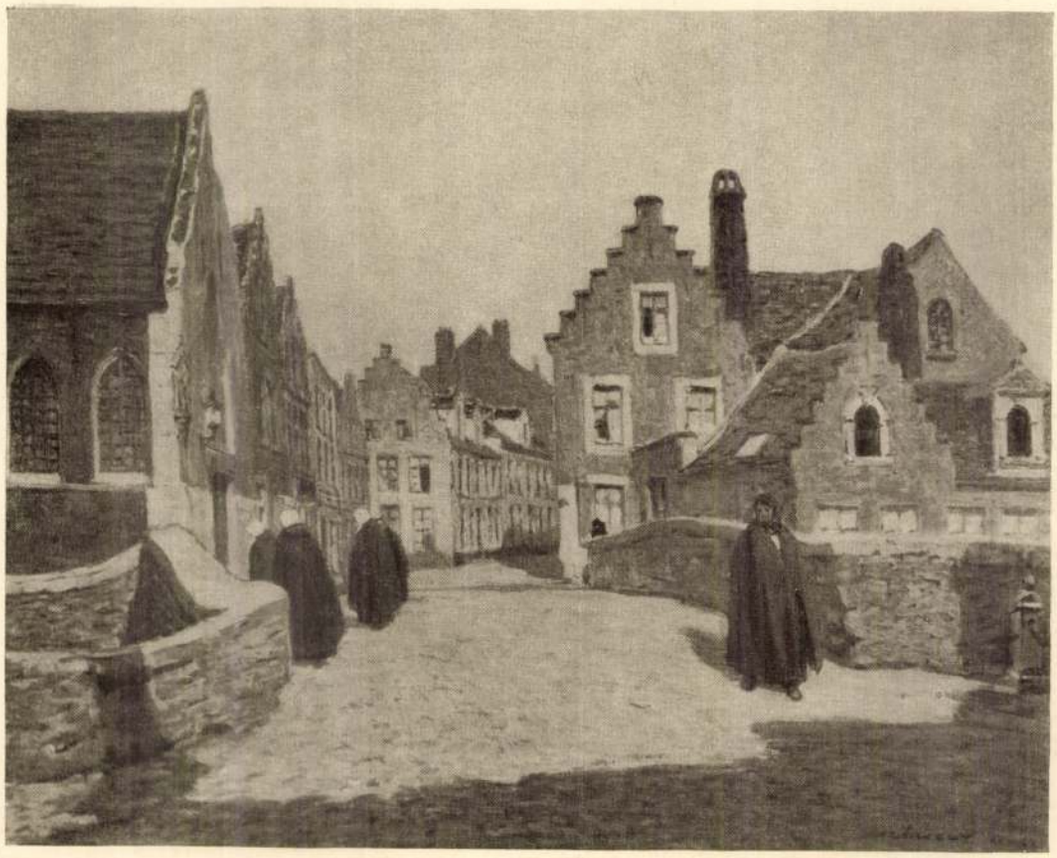

NYÁRI REGGEL BRUGESBEN
DOBAI SZÉKELY ANDOR FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

nagyobb számban válnak tucat-művészekké, mint a jobbmódu tehetségek. — Tehát mennél intenzívebb a művásár, annál inkább van remény az igazi művészet fejlődésére. — Természetesen igen fontos, hogy a művásárlók művészetértelmi foka folyton növekedjék. — Mennél magasabb fokú az általános művészeti intelligencia, annál inkább van alkalom az őszinte művészeti meggyőződés megnyilvánulására, — ami pedig tehetséggel párosulva, feltétlenül kvalitásosabb értékeket eredményez.

A magyar művészetnek az utóbbi húsz esztendőben való rohamos nivóbeli emelkedése szoros összefüggésben áll azzal a ténnyel, hogy a közönségnek nemcsak műszeretete, hanem művészetmegértése is az előző évtizedekhez képest szinte mérhetetlenül meghatványozódott. Elég, ha rámutatunk arra, hogy huszonöt évvel ezelőtt csak az egyetlen Országos Magyar Képzőművészeti Társulat rendezett kiállításokat, ma pedig kilenc különféle művészeti egyesület — ezek közül négy önálló kiállítási helyiségekkel — mutatja be tagjainak a munkáit.

Azelőtt évente két kiállítás volt Budapesten, ma az egyes művészek kollektiv" kiállításait is beleértve, egy év alatt ötven-hatvan tárlat nyílik meg. Ezelőtt három évtizeddel pikturából élő művész volt nem egészen száz, — ma van több mint ezer. Hivatásos, tehát egyszersmind szakképzett műkritikus volt kettő, ma a képzőművészeti írók száma körülbelül negyven. Ez a rohamos emelkedés arra vall, hogy a közönség, tehát a fogyasztók érdeklődése folytán nőtt. A művészet luxuscikkből kezd átalakulni lelki szükségletté. A művészetet ma már nem pártolják — amint ezt régen olyan szépen hangzóan mondogatták, — hanem mint életszükségletet megfizetik. A közönségnek ez az érdeklődése nagy ugrásokban fokozódott egészen 1902-ig, s azóta körülbelül állandóan egyforma magas fokon áll.

1911

Rizsporos

ordultan, szembenézve és tojásdad
inyujtott jobb kezében parancsnoki
pedig csipőjére támasztotta. göndör
mlik, szemöldöke és szeme barna, ba-
zete: vért, és ~~felett~~ az aranygyapjas
bélésű piros palásttal. Derekát szol-
a háttérben kék párnán az ékköves csá-
Az égbolt felhőzött.

72 cm.-- Lelt.sz.1321.-- Értéke 300 K.
1911 márczius 15-én.-- Az adomány el-
n (699-911).

135-911
911-1
t.6562.

39

s vísli,

Róna József

ivód

Magyar Hirlap
1913 máj. 25.
(Döntés az Erzsébet-
kobor pályázatám.)

U. 304

a melyen dohány-
zacskó hever

Gyarapodás.

~~cz~~ képez nek társaságot. Körülök az egyik ballábát fel-
el az asztalra könyököl, hol vágott do-
ig a pipát fogja és mutatóujjával a tüzet
k pezzo a hordó mögött áll és baljában poharat
~~kő hever.~~ A pipázó öltözete: prémes kucsma,
sizma, öv a derékon és kard vállon átve-
ű prémes kucsmát, zöld dolmányt, szük nad-
, topánt, sárga övet és derekára kötve
czélben látható, kucsmát kék béléssel ~~[illegible]~~ és
.

cm.
gróf Berchtold Arthurtól 200 koronán. (87/99

. 31-én (673/99).
vette 1900: IV. 25-én a 7101 szvsz. lei-

érő mozdulatokat tesz és balkezét a látoga-

820

Róna József

cród

Budapesti Hirlap

1913. máj. 25.

(Döntés az Erzsébet Királynő emlékpályázatról.)

U. 307

Róna József

wobrán

vod

z

Kampis János:

A Kossuth-wobor tragikuma.

Az Ország.

1944. 49. r.

(dec. 16.)

MDK

Róna József

A nagy római kiáll. Művészet, 191o. 178 l.

Őriszentpéter

274

Róna József

szöd.

Zimmermann Ágoston dr

A lovasszobrok lovai.
Adatok a ló plasztikus
ábrázolásához. Különle-
nyomat a szent György
c. folyóiratból.
Bps. 1928. 53, 54. l.

Róna József

A lenti nobor pályázaton II. díjat nyert.

Szalon Ujság

1908. 7. n. (A budapesti Kossuth-nobor pályázat, képpel.)

Károly (VI-ik) III-ik, magyar Király

IV. 242.

Róna József

nagy állami arany-
érmet Eapott József
és Putifár felesége
c. hárfa szobráért.
erod

Pesti Hirlap

1909. dec. 22.
(Állami aranyérem-
mel kitüntetett
művészek.)

U. 390.

ZOOLOGICAL MUSEUM
Dep. of Vertebrates

Róna József festőművész

Benczúr Társaság

KMTARS művcsoptok

1931 feb-márc kiáll.

VI. 33

1932. febr.- márc. kiáll- 448

1933. nemz. képzm. kiáll -

517, 518, 519.

irodalmi anyagba.

Róna József

Damjanich u. 54. Műcsarnok

1930/31 pub. kiáll. 106, 167, 131.

R.S2, KA, NA.

~~Bakonybél h. n. 64.186~~

Róna József ~~Hobrán~~

Árverési Csarnok aukció kat.

38 sz. 1927 máj.

39. sz. 1927. okt.

40 – 41, nem szerepel

Idegenperg.

Róna József

Arany-szobor pályázaton résztvett pályazmüve sep.

Vas. Ujs. 1887. 802, 803. l. (Az Arany-szobor.)

mdo)

Krisztust
ereszten (feszíti ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Róna József

cikd

Pesti Hirlap

1910. okt. 21.

(Telepy Károly sirem-
lése.)

Fenti mivel, melyet
most állítottak fel.

21 445

K. Reminiszt.
Vetésen (1893: XI. 21-én 34
1894: XIII. 17-én (279/94). — K
n. a.
1894: VII. 12-én Szalay

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

30 nap **SZEPTEMBER** 37. hét

8 Vasárnap		Kis B. Assz. *Mária*
9 Hétfő		K. Sz. Péter *Ádám*
10 Kedd		T. Miklós *Erik*
11 Szerda		Prot. és Jác. *Teodóra*
12 Csütörtök		Mária neve *Guido*
13 Péntek		Notburga *Ludovika*
14 Szombat		Sz. † felm. *Szerénke*

Róna József

vód

Vas. Ujs. 1897. 407. l.
(A miskolci Kossuth-
zobor.)

Hajduk egy vár bejá

A vár bejáratán
kinek ⌊ mentéje sö
gas szárú sárga c
jait összefonta, jobb l
szik. Melléje agá
kát pánt szorítja.
ra tamaszkodva (jobbról) á
rágja piros s mag
bőrt vetett. A ha
néz. Öltözete: zöld k
rág, zöld öv és ka
nik szemünkbe

Vászon, n
Vétetett g
L. 87/g

⌊ vállra vetett

ár elszámoltatott 189
sul vétetett 1900. IV. 2

Róna József

Irod

Vas. Ujs. 1918. 372. l.
(Magyar művészek
otthonukban. Róna
József műtermében.
Arcképpel.)

Róna József

1933 feb márc

1/ Árpádházi Kálmán herceg, Gödöllői rendház, elött. VIII.12

2/ Árpádházi Kálmán herceg lovasszobra VIII.13

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

MDK

17. Róna József, szobrász

részt vett a pályázaton.

A Rákóczi emlékmű tarvpályázat.
Vállalkozók Közlönye. Bp.1909.okt.6. 6.1.

MIK

Róna József, szobrász

Román Ernö-vel közösen készitett tervét a biráló-bizottság megvette.

A Szabadságharc-szobor tervpályázata. Vállalkozók Közlönye. 1907 jun.12. 5.l.

MDK

Róna József szobrász

Savoyai Jenő, bronz
Zrinyi

Palkovics As A m. szobrászat népszerűsítése.
Mics, 1899. 9 l.

Róna József

MDK

szobrász!

Az Erzsébetkirályné emlékszobor kiviteli tanulmány-terveinek elkészitésével megbizott müvésztársaival együtt hátrálékos tiszteletdijuk kiutalását kérik a miniszterelnöktől. /1919 márc. 6. %.

25-26.o.

Az Erzsébetszoborrról lásd még 23-32.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Róna József 1861-1939

Kossuth Lajos mellsz. galv.plasztika

Ernst Mus.M.plasztikai,graf.kiáll. 124
1954.szept. 13. 1.

Róna József szobr.

Megszorult faun

Utolsó szerelem

Képszőnüvészet 1931. 37.sz. 41. l. kép

Róna József

Képzőművészet 1931. 37.sz. 41. l. kép

MDK

Róna József szobrászm.

2000 pengő jutalmat kapott.

Zala György és Orbán Antal nyerte meg a Tisza-szoborpályázatot. Pesti Hirlap 1929.jun.15. 11.1.

MDK

Róna József, szobrász.

Megszorult faun. Gipsz.

[illegible] 1914 nov.-dec. Kat. 7.1.

MDK

Róna József,

a kiáll. bizotts. tagja.

A M.Kir. Vall.és Közokt.Min. ált.rend. Nemz. Képzőmüv. kiáll. bizotts. tagjainak névsora. 1933.ápr.19.-máj.2[illegible] Kat.

Róna József
építész

MDK

Az Irodalmi és Művészeti Szaktanácsnak 1918. dec. 23-iki határozatát /a szakminisztérium létesitésének szükségességéről/ aláirta.

M.T. Képz. Műv. Bp. 1960.

21.o.

M.D.K.

Róna József nobrán

megmintaíta Kossuth alakját

Soós Gy: Magyar tört. ~~festészet~~ kisplantiza a 19 s. ban.
Mův. tört. kit. 1954 1 s. 98

MDK

Róna József, szobrász

Szent Gellért szálló és fürdö diszitö szobrai. 1915.
Legfelsö Állami Számvevöszék épületének homlokzatán 4 diszitö szobor. 1916.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp. 1942. Pázm. P. Tud. Egy. dolgozatai. 64. l.

MD K

Róna József, szobrász

Nemzeti Bank palotáját az ö szobra is diszíti, /1902-1905/ és az Igazságügy Palotát is./1906/

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. 63.l.

MDK

Róna József, szobrász

József-körut 2. szám diszitö szobrai. 1895.

Vigszinház épületszobrai 1896 az ö és Friedl Tódor szobrász müvei.

Andrássy-ut 62. 1879-98. és Szécsi Antal.
Országház épületének diszitö szobrai közt az ö alkotása is szerepel.
Széchenyi-fürdö diszitö szobrai között R. müve is szerepel. U.cs. az Igazságügyi palotán is. 1906 /.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp. 1942. Pázm. P. Tud. Egy. dolgozatai. 62. l.

MDK

Róna József, szobrász

művészete az ujabb törekvések irányába tartozik: stilizált, leegyszerüsitett mintázás, -alkalmasabb épületplasztikai feladatokra.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp. 1942. Pázm. P. Tud. Egy. dolgozatai. 43. l.

MDK

Róna József

építész

A Nemzeti Tanács meghívására 1918 dec 23-án összejött Irodalmi és Művészeti Szaktanácsnak tagja.

9.o.
M.T. Képz. K. Bp. 1960. 9.o.

MDK

Róna József szobrász

Musiklection, br.

Den lille utaalmodige, br.

Gjaeteren, br.

Katalogen for den VII. Ungarske Representative Utstilling. 1923. april. Christiania Kunstforening.

MDK

Róna József

Aeropag tag a Munkácsy Céhben.

Munkácsy Céh 8. repr. kiáll. N.Szal. 1935. márc.

MDK

Róna József

a Céh művésztagja, szobrász

Munkácsy Céh 8.repr. kiáll. N.Szal. 1935. márc. 4. l.

MDK

Róna József

Művészet 1914. 232.l.

MDK

Róna József

Művészet 1914. 231-232 l. Kép.

MDK

Róna József

Müvészet 1914. 232. l.

M.D.K.

Róna József, szobrász

Szt. István szobrát a megtekintésre érdemes művek között sorolja fel:

Dénes Tibor: Précis de l'Histoire des Beaux-Arts en Hongrie. Debrecen, 1936. 14.old.

Róna József

MDK

Szobrai a M.Nemezeti Galérián.
Kossuth Lajos tér 12.

-.- -.- -.-

Zakariás G. Sándor: BUdapest. Bp. 1961.

X/Ø/ 109.1.

MDK

Róna József

Zrinyi Miklós, szobor

A tiz szobor.
Mücsarnok,,1899. 25.sz. 397 l.

Róna József MDK

A sátoralja-ujhelyi Kossuth [redacted] emlékmü helyének kijelölésére meghivták a müvészt.

Müvészeti hirek.
Mücsarnok.19o1.26.sz.337.l.

Róna József MDK

A gödölli Erzsébet szobor leleplezése előtt fogadta a miniszteri bizottságot. A szobrot a Beschoner féle ~~öntődében~~ ércöntőben április 17-én öntötték ~~rében~~ érebe előkelő közönség jelenlétében.

A gödöllői Erzsébet-szobor.

Mücsarnok.19ol.15.sz.214.l.

Róna József MDK

Hiradás arról,hogy a kiályi palotának a pesti oldalra néző főhomlokzata előtt felállitották Szavoja Jenő bronz lovasszobrát, melyet a müvész eredetileg Zenta város számára készitett.A müvésztől a király vásárolta meg a szobrot, amely körül ujra rendezték a várkertet.

Szavojai Jenő szobra a budai várban.
Mücsarnok.19o1.14.sz.2o6.1.

Róna József

szobrász

Savoyai Jenő lovasszobra /Vár/

1D.o.

Gádor András: Budapest szobrai. Bp. 1965.

Róna József

szobrász

Savovai Jenő lovasszobra.

12.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp.-1955.

Róna József nobrán M.D.K

Utolsó nerelem
Zsuzsanna s a vének
~~[illegible]~~ Fiatal anya

Savoyai Jenő lovasnobra a Várban.

Kamyis. hag. mův. Bp. 1960 483, 487

MDK

Róna József festő
„Lovasdi" c terracotta várlatát
a stryjo tűzkárosultak javára ajánlja fel.
1886.

MDK-A-I-1/1614.

MDK

Róna József nobrán.

Komlt anyagi helyzetben van.

„~~Ob~~ „Olympiai győztes" c nobra vándíjat előlegezni kéri a KT-t. 1887.

MDK-A-I-1/1954.

MDK

Róna József

"A megromlott faun" c művével

1000.- Ftos Rökk-díjat nyert.

1889.

MDK-A-I-1/2618.

MDK

Róna József

Magyar kiállitó müvészek névsora. Mücsarnok, 1899. 22.sz. 346-348 l.

MDK

Róna József

Zrinyi Miklós szobra

lo szobor. Vas. Ujs. 1899, 472 l.

MDK

Róna József

Ybl E: A budai várpalota épitése. Müvtört. Dok. Közp. Évk. 1954-55. 1957, 253-277 l.

Róna József MDK

szobrász

Repr:

"Savoyai Jenő"

Szöveg utáni képtáblák lapszám és sorszám nélkül

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp.1955.

Róna József

[illegible]

szobrász

Repr. / a mü végén lapszám nélkül/

"Zrinyi Miklós"

Gádor [illegible]ndre: Budapest szobrai. Bp. 1956.

15. Paraszthász, földszintes, 2+kapu

23 l./

MDK

Róna József szobrász

Erzsébet-szobor

Róna József ezüstkoszoruja.
Mücsarnok, 1901, 307 l.

MDK

Róna József, szobrász

elnöklésével választották meg a pályabiróság két tagját./ Szamovolszky Ödön, Gách István szobrász/.

A Rákóczi emlékmü tervpályázata.
Vállalkozók Közlönye. Bp. 1909.okt. 6. 6.1.

M.N.K.

Róna József szobrász

Müve a kiállitáson

Savoyai emlékmü bronz modell

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. század
ban 186.l.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960 .

Róna József

szobrász

Magyar szobrászmüvészeti kiállitás - Genfben a genfi Musée d-Art,ed d,Histoire termeiben - szoborral szerepel. Judith és Holofernes és még uchány bronzszáner.

U j s á g
1929.VIII.25.

Róna József

szobrász

Magyar képző-és iparmüvészet genfi kiállitása - a szobrászati anyag részére a genfi Musée d,Art et d, Histoire igazgatósága két termet bocsátott rendelkezésre.- Judit's Holofernes's még ucháng bronz-zsánerrel szerepel -

Nemzeti Ujság
1929.VIII.25.

Róna Jónf

szobrász

A Tisza István gróf szobára benyujtott szobortervek Kelulbíráló bizottsága [illegible] pengős jutalomban részesitette benyujtott pályamavát.-

Magyarság
1929.VI.15.

Róna Imre

szobrász

A Tisza-emlékpályázat felülbíráló bizottsága pályaművét 2000 pengős jutalomban részesítette.

Vasárnapi Ujság
1920.VI.10.

Róna József MDK

Erzsébet királyné pályázat főalakja, gipsz

Erzsébet királyné pályázat főalakja, gipsz

Mücsarnok 192o-21.Téli kiállitás

Dear Friend,

Greetings to all Bahá'ís gathering together
at Ridvan and wishing them every
happiness and joy in the Cause of God.

(Miss) Ethel Rosenberg

Bahá'í Assembly of Leeds

P.H. 125 1.21

Róna József

elnökölt a M. Képzőm. Országos Közetiegének elnöki Tanácsa ülésén, amelyen Déry Béla különböző javaslatokat terjesztett elő. (művészek vasuti kedvezménye, műtárgyak szállítása, képzőművészek aggkori segélgerése tárgyában.

Képzőművészeti hírek.

P. H. 932. V. 31.

Róna József.

Pétel vers a Bernhard-Tarnáng
K. Vadlitanán.

Happerdag, 1927. dec 10.

Róna József.

Részt vesz a Benczur-Társaság IV. kiállításán.

Magyarság. 1927. dec. 10.

Róna József kobrák

dolgai kiemelkedtek még a jó aukciók
kimonalából is.

Az Áro. Csarnok aukciójának (LIX.) meglepetései
N. U. 931. X. 11.

Róna Józef.

A Kunszeti Szakalbum a Beuzum
Tanszág Kiállitásán Zollánkor-
dó naturalsa recepel. (eulitse)

Testi Szilap, 1927. dec. 11.

Róna József.

A Nemzeti Szalonban a Benczur-Társaság kiállításán tollászkodó szatírszobra szerepel. (emlétve.)

Pesti Hirlap, 1927. dec. 11.

Rava Yosef.

Kedvelt,

A Nemzeti Szalonban a Tenkrus Tár-
nasag kiállításán kis fann-figuráját
állítja ki. (emlitve)

Nagyon Tisz ap, 1927. dec. 11.

Róna József.

szobrász,

a Nemzeti Szalonban, a Benczur Társaság kiállításán kis fann-figuráját állítja ki. (említve.)

Magyar Hírlap, 1927. dec. 11.

Kunstgewerbeschule Basel

Róna József

Szobormüve, a szfőv. műgyüjteményének kiáll.-án
a Műcsarnokban.

N.U.932.VI.17.

Hans Jonas

Róna József.
szobrász

A varsói magyar képző- és iparmű-
vészeti kiállításra kerülő művé~~z~~
anyag bírálóbizottsági-taggá vá-
lasztottak.

Magyarság. 1927. febr. 17.

Róna József.

A varsói kiállításra beküldött
művek kiválogatásának mun-
kájában részt vett.

Magyarság, 1927. május 10.

Róna József

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

PN 1931. II. 22.

Róna József

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

N U 1931. V. 24.

Róna József

Szerepelt a művészcsoportok művésznői kiállításán.

PL. 1931. II. 22.

Róna József

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

MH 1931. II. 22.

Róna József

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

8 órai lejszép 1931. II. 22.

Kóta József

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

EK 1931. II. 24.

Róna József

Részvett a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

B. H. 1931. II. 22.

Róna József

70 éves születésnapjára készült plakett leírása.

(Greff Lajos műve.)

E. K. 1931. II. 22.

Róna József

70 éves jubileumára készült plakett képe.
(Greff Lajos műve.)

Est 1931. I. 31.

Rána József

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

Est 1931. II. 22.

Róna József
szobrász

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.
/Az utolsó szerelem c.immár világhirű bronzszobra./
Csikós-a vezet.

Esti Kurir
1930.XII.20.

Róna József

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel. Csikós-a

Magyarság
1930.XII.20.

Róna József

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Est
1930.XII.21.

Róna

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Magyar Hirlap
1930.XII.21.

Róna József

szobrász

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Mücsarnokban - szoborral szerepel.

Magyarország
1930.XII.21.

Róna

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.
Két vidám kompoziciója.

8 Órai Ujság
1930.XII.21.

Róna József

szobrász

Téli Tárlat - Képzőművészeti Társulat kiállitása - Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Uj Nemzedék
1930.XII.21.

Róna József

bronzszobrai teszik felejthetetlenné a rendezésében is elsőrangu kiállitást. „Uj Szalon" első kiállitása a Mult és Jövő szerkesztőségében

Ezer karikatura.

P. N. 931. XI. 15.

Róna fórsej nobrán

Szerepelt a „magyar táj és négyelemtény" kiállításon a Műcsarnokban

Esti Kurir, 1927, I. 14

Róna József

"Bolházó Faun" és "Szerelmespár" c. szobrai a "Palette d'Or" társaság Fészek-klubban rend. tárlatán.

M.H.932.V.10.

Róna József

Állástfoglalt az Egyesekert munkinyci-
nek elárvezetése ellen sajtónyilat
Kozatában

Pesti Napló 1927 V. 29

Rónai József

Árpádházi szentek kiállításán a Nemzeti Szalonban" A magyar Szentek és boldogok emlékszobra" c. szoborkompozíciója szerepelt.

PH-930.VIII.15.

Róna József szobrász

Modern egyházművészeti kiállításon a Nemzeti Szalonban az árpádházi szenteket összefoglaló szoborkompozíciója szerepelt.

UN. 930. VIII. 17.

Róna József szobrász

Árpádházi Szentek kiállításán a Nemzeti Szalonban szerepelt.

NM.930.VIII.15.

végé

Róna József

*** A szobrászművészet az egyházművészeti kiállitáson.** Nagyboldogasszony napján délelőtt a Nemzeti Szalonban megnyiló modern egyházművészeti kiállitáson a festőművészeten kivül az iparművészet is képviselve lesz, de különösen nagy erővel vonulnak fel az egyházi szobrászattal foglalkozó magyar művészeink. *Damkó* József, *Horváth* Géza, *Farkas* Zoltán, *Bory* Jenő, *Kóbor* Henrik, *Varga* Ferenc, *Végh* Klára művein kivül a római magyar művészeti akadémia tagjai közül *Wilt* Tibor és *Borzai Szuchy* Ferenc szerepelnek az egyházművészet körébe vágó alkotásokkal. A kiállitás szobrászati részének eseményszámba menő darabja *Róna* József hatalmas kompoziciója, amely huszonhat árpádházi szentnek és boldognak pompásan megoldott szoborcsoportozata a magas trónon ülő Patrona Hungaria körül. Az ezüstben, aranyban és emailban kivitelre kerülő szentek főalakjai a lovon ülő Szent István és Szent László királyok, valamint a kompozició két élén álló Szent Imre herceg és Szent Gellért püspök. A kiállitás ünnepélyes megnyitására a rendezőbizottság *Klebelsberg* Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi minisztert kérte föl.

M.930.VIII.13.

Róna József

A megalakult
Magyar Képzőművészek Országos
Szövetségének korelnöke.

PH. 932. V. 24.

Róna József

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Két faun-szobor: A megszorult faun és Az utolsó szerelem./iszákos faun/

Pesti Hirlap
1930.XII.30.

Róna József

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács
külföldi kiállitási bizottságának tagja volt.

M.929.XII.19.

Rósa Ferenc

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács külföldi kiállitási bizottsága ülésén, amelyen a Newyorkban és Amerika több városában rendezendő reprezentativ jellegü magyar képző-és iparmüvészeti kiállitások ügyét tárgyalták, mint a tanács tagja résztvett.

Magyarság
1930.I.9.

Rózna József

Zrínyi Miklós szobrát 1902-ben állították fel a Köröndön.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3071

Róna József

alkotta a Magyar Nemzeti Galéria épületén álló „Védő" és „Közvádló" című szobrokat.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

136 A

Róna József

alkotása a királyi palota előtt felállított Savoyai Jenő lovasszobor.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

307

Róna József
szobrán

1861-1939.

Savoyai Eugen lovas szobra.

Féléletnagyságú művei: „A megszorult faun", „Utolsó szerelem", „Kis tüvelmellen", „József és Putifárné"

A magyarországi műv. tört. I. 449.
Corvina 1970.

Róna József, nobrain

MDK

Több hozzászólás a vitához.

—: Hová kerüljön a Savoyai-nobor?

10.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 14.

NM-930. VIII. 17.

Róna József

Az Árpádházi szentek kiállításának aranyérmét Róna József nyerte el

A *Szent Imre-év* alkalmából rendezett *Árpádházi szentek modern egyházművészeti kiállításának* ünnepélyes megnyitása pénteken délelőtt történt a főváros előkelő társadalmának nagy érdeklődése mellett. A kiállítást *Klebelsberg* Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter nevében *Kertész* K. Róbert államtitkár nyitotta meg, mig Budapest székesfőváros képviseletében *Liber* Endre dr. tanácsnok *Pacher* Béla dr. kiséretében jelent meg. A hivatalos és a többi megjelent előkelőségeket a Nemzeti Szalon nevében *Déry* Béla igazgató és *Horvai* János alelnök fogadták. A Szent Imre-ünnepséget rendező bizottság deputációját *Hunyady* Ferenc gróf vezette.

Megjelentek: *Petrovácz* Gyula, *Farkas* Elemér országgyülési képviselők, *Glock* Tivadar tábornok, *Battenberg* Lajos államtitkár, *Némethy* Károly tanácsnok, a kiállító művészek közül *Róna* József, *Nagy* Sándor, *Vajda* Zsigmond stb.

A kiállitás naponként reggel 9-től délután 5 óráig van nyitva.

A Nemzeti Szalon diszzsürije és Battenberg Lajos nyugalmazott államtitkár elnöklete alatt a Nemzeti Szalon aranyérmét Róna József, a Magyar Szentek és Boldogok emlékszobrára itélte oda. A Nemzeti Szalon ezüstérmét Éber Sándor Szent Imre herceg eredeti freskójára, ugyancsak ezüst éremmel tüntette ki Pándy Lajos Szent Gellért vértanusága cimü festményét. A Nemzeti Szalon mentionját Borzay Zuchy Ferenc Szent Imre majolikaszobrának itélte oda.

Róna József MDK

Savoyai Jenő szobra. repr.

Vasárnapi Ujság 1903. 572-573.o.

MDK

Róna József

Róna József a magyaros érzésnek és felfogásnak is egyik legreprezentábilisabb plasztikusa. Két alkotása dokumentál emelett, az egyik egy kisplasztika, magyar lovon ül a csokós, hetykén és délcegen,amint szemével a síkság messzeségébe mereng.

A másik egy monumentális kompozició a gödöllői premontreiek részére készült lovasszobor,amely Árpádházi Kálmán herceget ábrázolja harci vértzetben.

Iván Ede: Magyar Mesterek.Róna József.

Képzőművészet,1929.évf. 161-164.lapok.

MDK

Róna József

A zentai csata /a sáncok megvétele/ Bronz-dombormű, Savoyai Jenő herceg zentai szobrára. Magántulajdon.

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. kat. 42. l.

MDK

Róna József

A zentai csata /lovasroham/ . Bronzdomborm ű Savoyai Jenő herczeg zentai szobrára. Magántulajdon.

Savoyai Jenő herczeg zentai lovasszobrának 1/10 méretű terve.Gipszszobormű.Magántulajdon.

Képzőm.Társ. 1899.tav.nemzetk.kiáll.kat. 42.l.

MDK

Róna József

1.
Velencei Biennale, 1930. 167.1.

Róna Joseph MDK

Skizze zum Prinz-Eugen-Denkmal in Budapest
Der Kleine Ungeduldige

Wien, Kunstlerhaus 1924 Mai-Juni

Róna József, nobrán MDh

Mestrovics „inaséveit" Róna Józsefnél töltötte, s a Savoyai-lovasnobor mellékalakjait mintázta meg.

–: Mestrovics Képmás a Várban 2.

Bp. 1963. aug. 1.

ESTI HIRLAP

MDK

Róna József

Pályamúvével résztvett a Szabadsagharc-szobor palyazaton.
A Szabad Hungaria Róna palyamúvén. Repr.

Kovács Dénes dr.: A szabadsagharc szobra.

Vas.Ujs. 1891. 38.évf. 166.1.

Róna József, szobrász M.D.K.

nyert megbízást a Zentán felállítandó Eugen-lovas szobor megmintázására. Róna a munkát 138.000 frt-ért vállalta.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.
okt. 6. sz. 3. old.

M.D.K.

Róna József

"A zentai hős" cimmel Savoyai Jenő hercegről készitett szobrát két változatban mutatja be a lap.

Magyar Salon, Bp. 1896. okt. hó. 26. kötet 143-146. lap.

133 Tülekedő gyerekek (kutcsoport), márvány
134 Fiatalság (női akt), márvány
135 Kutya, márvány
136 Keszler József iró képmása, bronz
137 Galambos Artur képmása, bronz
138 Ujházy Ede képmása, márvány
139 Leopárd, bronz
140 Könyvtámasztók (2 drb), bronz
140a A jó falat, márvány

Ligeti Miklós.

141 Férfi mellszobor, bronz
142 Női mellszobor, márvány

Lux Elek.

143 Táncosnő, bronz
144 Leány-torzó, gipsz

Margó Ede.

145 Dankó Pista, márvány
146 „Akik meghaltak", bronzrelief (Az Ang.-Magy. bank tulajdona)
147 „Akik visszajöttek", bronzrelief (Az Ang.-Magy. bank tulajdona)

Róna József.

148 Sylén és Ámor, szobakut, bronz és márvány
149 Nyulat leső faun, bronz
150 Herkules és Omphale, bronz

A Nemzeti Társaság első kiáll. (Nemzeti Salon) 1923. ápr. –

A műtárgyak eladására kizárólag **Kató Kálmán** műtáros van feljogositva.

A vételár 50%-a a vásárláskor, a többi 50% pedig 14 napon belül, legkésőbb azonban a kiállitás bezárásakor fizetendő.

MDK

Róna József szobrászművész

Róna József: Egy magyar művész élete.
című kétkötetes könyvéről ir ismertetést
a Magyar Művészet.

g.ö.: Róna József: Egy magyar művész élet

Magyar Művészet, 1929. 639.l.

MDK

Róna József

József és Putifárné,repr.,állami nagy aranyérem

SzmKT. 5o-155.1.

MDK

Róna József

"Saul és Dávid" c. szobrának repr.-ja.
A mű a Nemzeti Szalon Kéve-kiállitásan volt kiáll.-va.

L.K.: Két szobor képéhez.

.

Uj Idők, 1922.XXVIII. 13.sz. 257.l.

MDK

Róna József

Róna József: Egy művész élete c.két kötetes mű szerzője.

Képzőművészet, 1929. 19.sz. 104.l.

M.D.K.

Róna József, szobrász

mintázza a vigszínház főhomlokzatának allegórikus szobrait. Ugyancsak ő mintázta a bejáratok felett már elhelyezett Kisfaludy és Csiky szobrokat.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI .évf.

dec. 24. sz. 3. old.

MDK

Róna József
rézmetsző

A Kossuth-szobor-pályázat eldöntésénél pályamunkájával éles kritikát váltott ki.

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben

MNM Évkönyve 1952. 161.

Róna József, szobrász M.D.K.

Készíti a Fellner és Helmer bécsi építészek tervei szerint épülő vígszínház homlokzatának figuralis szobrászi munkait.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI.évf.

máj. 21. sz. 2. cld.

Róna József, 2 7 Ok

Memoárjainak megjelenése ösztönözte Beck G. fülöpöt Emlékezései írására.

Cz. A.: Beck G. fülöp Emlékezései 45-46. l

KÖNYVBARÁT, Bp. 1957. december VII/7.

MDK

Róna József, Bp.

Pályázatok tervkészitésre. Kossuth-szob.pályázata. Vállalkozók Közl. 1908. márc. 4. 6.l.

M.D.K.

Róna József /1861-193..

1099. Öreg faun. Szobor. 35 cm. mag. bronz.
1100. Herkules és Omphale. Szobor. 11x35 bronz.

Elvesztek. /Fővárosi Képtár/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
78. l.
MUMOK. Bp. 1952.

- M.D.K.

Róna József

764. Szabadság és Hazaszeretet jelképes csoportjai. Két épületszobor 500 cm. Sóskuti kő.

Elvesztek. /Budai kir. palota/

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet. - MUMOK. Bp. 1952. 56. l.

M.D.K.

Rona József.

Elkészitette Szemere Bertalan szobrát.

A miskolci Szemere szobor.

Városok Lapja. 1906. 1.évef. 7.szám. 9.0

Róna József, szobrász 7 Dk

100 éve született Róna József, aki Kossuth Lajos egyetlen életután mintázott, Turinban készült szobrát alkotta.
A Várban elhelyezett Savoyai Jenő lovasszobor, a Köröndön elhelyezett Zrinyi Miklós szobor is tőle való.
Tiszteletére a Művészklub centenáriumi emlékkiállítást rendez.

—: Centenáriumi Róna József emlékkiállítás
G. L.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1961. nov. 24.

MDK

Rémi Jacq
[illegible]

Meltotis

Rennes Lépi. A 60 ans Fonds Klub
Dit is Isodalcon, 1961 sept 9 - 112

Rónai József
orvos

MDK

Méltatás.

Herman Lipót: A 60 éves Fésős Klub
Élet és Irodalom, 1961 szept 9 - 11 l.

MK

Róna József

Savoyai Jenő lovasszobra. 1900.
Várkert.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
44.1.

Róna József MDK

Férfiképmás, gipsz

Buda halála, gipsz dombormüvázlat

Toldy estéje, gipszdombormü vázlat

Mücsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

Róna József MDK

A megszorult Faun, gipsz

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

MDK

Róna József /1861- 1940/

Jól megfigyelhetjük a Galériában azt a zökkenőt, mely neobarokk műveivel következett.
/ a Galéria új rendezése/

Magyar Hirdető Sajtófigyelő
Műterem 1958. -10.

MDK

Róna József

A főváros müpártolása. A Mügyüjtő 1928. 1.sz. 23.l.

K.D.N.

Róna József, szobrász

egyik első díjat nyert az Ötödik Erzsébet-emlékmű pályázaton.

Építőipar - Építőmívész et. Bp. 1916. évf. 27 sz. 162. old. és 31. sz. 184. o. 8. á.

RÓNA JÓZSEF

szobrászművész

miskolcra Kossuth-szobor 1898.

Horváth Béla- Marjalaki Kiss Lajos- Valentiny Károly
Miskolc, 1962. 117. 1. /kép/ 121.1

RÓNA JÓZSEF
szobrász

Szemere Bertalan szobra Miskolcon 1906.

ifj. Horváth Béla- Marjalaki Kiss Lajos-Valentiny Károly: Miskolc, 1962. 168.1

-1-

M. D. K.

RÓNA József szobrász
(1861-1939)

Savoyai Eugen lovasszobrának
alkotója (Bp., vársalota előtti
tér

„A megszorult fann"

„Utolsó szerelem"

„Kis türelmetlen"

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1958. 277. l.

– 2 –

M. D. K

RÓNA József szobrász

„József és Pulitárné"

Genthon- Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1945
p. 1958.

077

mdk

Róna József

A Savoyai Jenő szobor alkotója élező imasgyerekből küzdötte fel magát europai tirnévre. Savoyai J. szobrot a zentaiak rendeltek meg nála, de pénz hiány miatt nem vettek meg. Sok házalás után, Ferenc József megvásárolta.

Szerk: Demeter J.: A Festék, Budapest 1962 121-123. l.

Róna Jézsef MDK

savoyai Eugénnek lovasszobra / budai királyi palota homlokzata előtt/
Erzsébet királyné szobra / Gödöllő/
Kossuth Lajos szobra /Szeged/.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.
58.1.

Róna József MDK

Repr:

Savoyai Jenő szobra, akirályi palota várfokán.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

131. l. 93. kép.

MDK

Róna József

Erkel Sándornak siremlékének szobrászati részé
Róna József mintázta,
Repr. a lap 726.oldalán.

D.I.: Művészi siremlékek.

Vasárnapi Ujság, 1905. 52.évf. 45.sz. 726.l.

MDK

Róna József

A Vörösmarty-szobor pályázat Róna József és Leitersdorfer Lipót mintája. A 2000 koronás II.dij nyertese. Repr.

Művészet, 1903. 219.l.

MDK

Róna József

"Klapka György siremléke" a Kerepesi-uti temetőből. Róna József szobormüve. Repr.

Vasárnapi Ujság, 1894. 41.évf. 44.sz. 728.l.

MDK

Róna József

"Kálmán árpádházi herceg"szobra a gödöllői premontrei rendház előtt. Róna József alkotása. Repr.

Zászlónk, 1934.szept.15. 4.l.

MDK

Róna József képzőm.orszg.elnöke

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége közgyülésén, Ugron Gábor elnök köszönetét tolmácsolta a Szövetség elnökségének, Róna József országos elnöknek, aki önzetlenül állitotta tudását a művésztársadalom szolgálatába.

Cikk: Érdekes adatok a Magy.Képzőm.Orsz.Szöv. munkásságáról.

Pesti Hirlap, 1938.máj. 17.

MDK

Róna József

"Faun és Nympha" c.szobormü repr.

Mücsarnok, 1930/31. jub.kiáll.

MDK

Róna József, szobrász

Erzsébet királyné szobra, ered. viaszmodell.

Ernst Muzeum plasztikai anyagának gyarapodása. Szobr.dom
művek,plak.érmek.
Árver. Közl. 1939 jan. 1.rk.sz. Kat. 5e.old.

M.D.K.

Róna József, szobrász

egik márvány szobrával kapcsolatban

emlités történik róla

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században,

A Magyar Nemzeti Galéria Közelményei,

1960. II. sz. 98. old.

M.D.K.

Róna József, szobrász

Savoyai Jenő emlékmü kis bronz modelljét említi

Csap Erzsébet: Magyar szobrászat a XIX-XX. században,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 99. old.

MDK

Róna József

Kolozsvár. Erdélyi zene-és szinm.kiáll. 1941.

46.l.

MDK

ifj. Róna József, szobrász

darabjai szerepelnek a gyüjteményben.

Petrovics Elek: A Szépmüv.Múzeum modern magyar szobrai. Magyar Müvészet, 1926. 256.l.

M.D.K.

Rona József

Szobrászmüvész Savoyai Eugén lovasszobra
Zentán van felállitva.

Széll Sándor dr : Zenta történelmi nevezetessége
Városok Lapja.1941. 10.szám. 118.oldal.

MDK

Róna József

Savoyai Jenő lovasszobra,repr.

Utolsó szerelem

Megszorult Faun

Zenelecke

Kampis Antal: Az ujabb magyar szobrászat. A szépmüvészetek könyve. Bp. 1940.

512,513.1.

M.D.K.

Róna József, szobrász

megbírást nyert a Pesti Izraelita Hitközségtől a zsidó hősi halottaknak állítandó emlékmű elkészítésére, melyre a művésznek 10.000 p. előleget is kifizettek. Róna három tervet is készített, amikor úgy döntöttek, hogy a zsidó kultur házban fognak emléket emelni. Róna 25.000 p-re perelte a hitközséget — a bíróság 20.000 p-öt szavazott meg neki.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

febr. 25. sz. 6. old.

Róna József

Ligeti Miklós és Sámuel Kornél szobrászokat külön kiemeli Jean Preux: "Az Ernst Muzeum kiállitása" c. beszámolójában.
Müveiket nem sorolja föl, de neveik megemlitése már müvészi kvalifikációt jelent Jean Preux kritikájában.

A HÉT, Bp. 1913. dec. 7. XXIV. évf.
49. sz. 794. lap.

Róna József

a Mezőgazdasági Múzeumban rendezett Ló és lovas c. kiállítá-son alkotása szerepel.

Sasonci Miklós: Ló és lovas.

Pest Megyei Hírlap, 1971. okt. 15.

Róna József

Róna József, a jó értékü régi szobrásznak kétkötetes emlékiratában található az, hogy a Ferenc József-i időben miként maradt el ilyen okon Zala és Stróbl Alajos mögött, akiket származásuk és ezen a réven összeköttetéseik is támogattak. Róna nem tartozott a vakmerő ujitók, uj formát kereső müvészei közé

Bálint Lajos: Ecset és véső, Szépirodalmi K. Budapest 1973. 173. old.

Róna József

Ferenc József által ajándékozott
Zvinyi Miklós szobrát a Köröndön
állitottak fel. (1902)

Fülep Lajos:A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp,1974 Magvető

617.old.

Róna József

Vajda Zsigmond és Mannheim Gusztáv tervei szerint készült el Közepkori stílusban Munkácsy Mihály halottas kocsija.

Perneczky Géza: Munkácsy, Budapest, 1970. 841

41 l

Rópa József

„Zrínyi Miklós" című ércszobrát a Dodály köröndön állitották fel.

Bersa László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335

5711

Róna József

"A Képzőművészeti Társulat 60 éve a Műcsarnokban" cimmel Dr. Szemess Miklós ir "A jubiláris tárlat"-ról, s értékeli a kiállitáson szereplő művészek munkáját:
Kukán Géza "Dózsa György"-e, Haranghy Jenő kőrajzai, Zala György plasztikus dombormüve, Markup Béla bronz "Hunyady János"-a minden elismerést kiérdemel.
Róna József "egész sor, szinte etnografikus jellegü és értékü zsidó tárgyu szobrot mutatott be.
A kiállitáson szereplő művészek teljes névsorát lásd: Stróbl Alajos nevénél.

Élet, Bp. 1922. május 28. XIII. évf.
11. sz. 269-270. lap.

Róna József
alkotta a 75 éves miskolci
Kossuth-szobrot.

Komáromi József: Hetvenötéves a miskolci

Észak-Magyarország 1973/122 6 old.

Róna József

Egy kérdés. A kis türelmetlen.

A népieskedő ág nem Izsó parasztfigu-
ráinak volt a folytatása, hanem anek-
dotákat, érdekes szituációkat merevitett
bronzba.

Heitler László: Vedres Márk.

Lálóhatár 1971/1-2 150 old.

Róna József

Műve szerepelt a „Ló és lovas"
c. kiállításon a Mezőgazdasági Mú-
zeumban

Pestmegyei Hírlap 1971. április 15
4. old.

Róna József

Bobula János épitész egyike a pályázó müvész-
csoportoknak,
Füredi Richárd,- Lechner Ödön és -Körösfői-
Kriesch Aladár a másik,
Beck Ö. Fülöp,- Hikisch Rezső a harmadik cso-
port, vagyis a hét müvész "a másik három di-
jon osztozkodott"-ija Tövis: "A Rákóczi-sirem-
lék" cimmel a meghirdetett pályázatra beküld-
dött pályamüvek dijazásával kapcsolatban.
Arra külön nem tér ki, hogy ez "másik három
dij" hanyadik volt, csupán azt közli, hogy az
első dijat Holló Barnabás és Györgyi Dénes kap
ta./ A siremlék a kassai székesegyház részére
készül.
A HÉT, Bp. 1909. nov. 7. XX. évf.
45. sz. 746-747. lap.

Róna József

A Mücsarnok tárlatán, a szoborteremben kiállitott, -"finom plasztikai részletekben gazdag és nemes silhouetteket adó, fafaragásu kompozicióját" igen nagyra értékeli Tövis: "A téli kiállitás" c. kritikájában, a Müvészet c. rovatban. A "József és Putifárné" c. alkotás „programmunkának is beválik: tán segit halottai ból életre kelteni e jobb sorsra érdemes, elhanyagolt müvészeti ágat" -irja, majd megjegyz hogy ez a kis müremek inkább márványt érdemelt volna.

A HÉT, Bp. 19o9. nov. 21. XX. évf.
47. sz. 778-779. lap.

Róna József

A szoborteremben nagy sikere van "Zsuzsanna a fürdőben" szobrának. "A barokk szobrászatnak nálunk, mindenha Róna volt a legkiválóbb képviselője",- mondja Tövis: "A tavaszi kiállitás" c. beszámolójában, a tárlaton szereplő müveket ismertetve.

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf.
15. sz. 255-256. lap.

Róna József

neve említve a „Szobrászat a 19. század második felében" c. cikkben

Népszava 1972 május 13
8. old.

Róna József

Rákosi Jenő: "Róna József" cimmel rövid élet
rajzot ad a müvészről: Lovasberényben szüle-
tett 1861-ben. Igen magasra értékeli a mü-
vész Szabadságharc c. szoborpályázatát és
élesen elitéli a biráló bizottság eljárását,
mellyel a mindenki által elismert müveket le
kicsinyli.
Róna József arcképét a cimlapon bemutatja a
lap.
Repr.

A HÉT, Bp. 1891. ápr. 19.
II. évf. 16. sz. 246. lap.

Róna József

A kritikus részletesen ismerteti a szobor tartalmát: A Szabadságharcban a lelkesedést, a bátorságot, a dicsőséget, a halált, az uj életre való ébredést, a hatalmas harcot az életért. A hősi halottak fölé emelkedik „Hungária erős, önérzetes, diadalmas és halhatatlan alakja."
A mult év márciusában a müvész kint járt Kossuthnál, aki intette: "az egyén külső formái nem érdemesek a megörökitésre."

A HÉT, Bp. 1891, márc. 8. II. évf. 10. sz. 153-154. lap.

Róna József

Szobrászaink között a legfiatalabb, igy természetes, hogy neki van a legtöbb bátorsága,-irja Pantagruel sign.-val a kritika. A Szabadságharcról készitendő szoborpályázatának terve a legmegfelelőbb, mert azon van „a forradalomból a legtöbb." Röviden és keveset beszél, de elmondja, mint szabadult fel a jobbágyság, hogy szabaditották fel a sajtót, miként "tiportaték le a reakció és végül elregéli a nagy csatát".

A HÉT, Bp. 1891. márc. 8. II. évf.
lo. sz. 153-154. lap.

Róna József

Az Erhsz.Muzeum- M.N.G. kiállitásán,melyet Magyer Müvészet 1895-1945 cimmel rendeztek meg szerepeltek Stróbl Alajos,Zala György,az ő nyomdokain háró Róna József,Holló Barnabás,Vastagh György,Teles Ede szobrai.

Magyar Hirlap 1969-2évf.264.sz.

Róna József

Zala György, Szikszay Ferenc, Fadrusz János, Peske Géza, Faragó József, Thorma János, Tölgyessy Arthur, Szinyei Merse Pál, Pállik Béla, Nádler Róbert, Horthy Béla, Csók István, Kaczány Ödön, Feszty Árpád, Márk Lajos, Kriesch Aladár, Ignotus, Lázár Béla, s "a magyar irodalom és müvészet szine-java" vett részt Kiss József köszöntésén, összegyüjtött, eddigi összes versei, első illusztrált diszkiadásának megjelenése alkalmából, 1897.-évben. A jeles illusztrátorokat megemliti a cikk, de nevüket külön nem sorolja fel.

A HÉT, Bp. 1898. jan. 2. IX. évf.
1. sz. 15. lap.

Róna József

"A miskolci Kossuth szobor" cimmel a müvész szobrát cimlapján mutatja be a lap. "Kossuth Lajosnak ez az első szobra, melyet a nemes Miskolc városa emelt a nagy halottnak." A szobor a miskolci piacon áll, s a müvész nagy és teljes sikerét jelenti.

A HÉT, Bp. 1898. junius 5. IX. évf. 23. sz. 363. lap.

Róna József

"A zentai hős"-ről készült szobor a kritika szerint: csupa összhang, kompoziciója nemes és egyszerü.. s ami a legértékesebb benne, "minden izében magyaros".
"Belevitték a szegény magyar szobrászt egy remekmü megalkotásába, de hogy átvegyék és megfizessék a szobrot, arra csak később gondolnak. A szobrász pedig ha várt ennyi ideig, várjon még tovább is."- irja a lap,s mivel nincs kilátás a szobor leleplezésére, a cikk "leleplezi a Bács-Bodrog megyében uralkodó müvészeti politikát."
A HÉT. Bp. 1899. ápr. 16. X. évf.
16. sz. 253, 255-257. lap.

Róna József

"Savoyai Eugén" szobrát cimlapján bemutatja a lap. Repr.
A bronzba öntött lovas szoborral hosszan foglalkozik a cikk. Zenta városa rendelte meg a müvésznél a szobrot, de a hozzá szükséges pénzösszeget nem szavazták meg. Zenta Bács megyétől, a megye Zenta városától várja az elintézést. Most a városligeti Mücsarnok előtt áll, a Tavaszi tárlat után szétszedik, lebontják.. és visszakerül az öntőmühelybe. A budapesti müvészek kérték, hogy hagyják itt a szobrot, de "erre a kérésre Zenta megzavarodott."

A HÉT, Bp. 1899. ápr. 16. X. évf.
16.sz. 253, 255-257. lap.

Róna József

Pályamüvét gazdag fantázia, finom érzék és igen nagy tudás jellemzi. A szobor a második pályázatra készült. Erről ir a Müvészet c. rovatban "Az Erzsébet-szobor"cimmel közölt beszámoló.

A HÉT , Bp. 1903. juni. 21. XIV. évf. 25. sz
416. lap.

Róna József

"Cimképünk Róna József jeles szegedi szobrának részlete, Kossuth feje, mely a maga jellegzetességében nagy müvészi tanulmány eredménye" A szobrot pénteken, Kossuth születése napján leplezik le. Azt a jelenetet ábrázolja, amikor a kormányzó harcra lelkesitette „Szeged népét, a nemzet büszkeségét".
Repr.

A HÉT, Bp. 1902. szept. 21. XIII. évf.
38. sz. 609. lap.

Róna József

"A gödöllői Erzsébet szobor a királynéről"
cimmel ir arról, hogy a szobrot a gödöllői Erzsébet-ligetben állitották fel.
Savolyay Eugén-je a királyi várpalota homlokzata előtt került felállitásra.
Vészi József beszámolója szerint a müvész eredeti neve Rózner József volt.

A HÉT, Bp. 19o1. május 19. XII. évf.
2o. sz. 312. és 315. lap.

Róna József

A müvész arcképét a lap bemutatja cimlapján. Repr. Vészi József: "Róna József" cimmel ir a müvészről. „Ezelőtt harminc évvel Lovasberényből szakadt ide a fővárosba egy kis mesterinas." Sokat koplalt, fázott, mig eljutott odáig, hogy ünnepelt müvész lett belőle. Később a bécsi akadémián Zumbusch mester keze elá került, de "akkor már meg volt a maga stilje, egyénisége és iránya".

A HÉT, Bp. 19o1. május 19. XII. évf. 2o. sz. 315. lap.

Róna József

szobrász, több kiemelkedő mű alkotója

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 13351

10031

Róna József

Az itt következő művésznéveket említi meg kritikájában Margitay Ernő a Műcsarnok kiállításáról:
Moiret Ödön, Berán Lajos, Mendlik Oszkár, Komáromi Kacz Endre, Nyilassy Sándor, Olgyay, Mihalik Dániel, Róna József, Ligeti Miklós, Pásztor János, Zala György.

Róna József szobra előtt meg kell állni, ha szereti valaki "az emberi test vonalainak játékát, amelyeken végig siklik a márvány puha viaszos fénye.."

ÉLET, Bp. 1909. ápr. 18. I. évf. 16. sz. 525. lap.

x Budapest

atilag pehely jelpehely es mel-

x Duren

nhet ketto a pehelyt tizenot
mellesztett tollat kilencotven

K Róna József

KITÜNTETÉSEK. A debreceni Kossuth-szobor pályázaton az első díjat nem adták ki, a második díjat Róna József, a harmadikat Margó Ede kapta, egyenként 1000—1000 koronával jutalmazta a zsűri Kallós Ede, Füredi Rikárd, Ligeti Miklós, Istók János és Tóth István műveit.

Művészet 1909. 264. l.

Róna József szobrász

a Kúria épületének északi sarkán Róna Józsefnek, déli ~~sa~~ oldalán Donáth Gyulának a bíráskodást jelképező szobrai láthatók. /említve/

Gábor István: Egy régi épület új élete. Budapest, 1974. jím. 14. old.

Rónay József, nobrász

Művét: Bessenyei György fehérmárvány-szobrát Nyíregházán helyezték el.

↓

Gerő Gyula: Könyvtáraratás Nyíregházán

661-663

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. nov.

XXII/11.

RÓNA J.szobrász

Csillag István szobrászmüvész kortársa volt.Róna J, 1939-ig élt.Csillag vele rokonirányzatot képviselt de nem tartozott a kor hivatalos müvészei közé. 428.old.

[illegible] 428.old.

AZ ÉREM,Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------ XXIII. 1967. [illegible] old.

Róna József

Két alkotása a M. Nemzeti Galéria épületének sarokrizalitjón.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 13350

6821

Róna József szobrász 1

Kőrnyei Elek ír róla „Marad a Savoyai-szobor" c. cikkében az 5. oldalon

Magyar Nemzet 1975 január 9 / január 9 5.old.

2

Róna József szobrász

a Fejér megyei Lovasberényben született 1861 február 1-én. Bp-en Zófaragó szobrászinas lett, majd 18 éves korában ösztöndíjat kapott és Bécsbe ment, ahol Zumbusch mester iskolájában tanult

Magyar Nemzet 1975 január 9 | január 9 5.old. 5.old.

Réna József

3

A bécsi képzőművészeti akadémián
Hellmer tanítvány lett, Zala Gyöngy, majd
1966 Fadrusz János is Hellmernél tanult

Magyar Nemzet 1975 január 9
Sz. Old

Róna József

4

1885-ben Berlinben egy mitológiai témájú szobrával megnyerte a Beer ösztöndíjat, amelynek birtokában Rómába indult. Olaszországi tartózkodásának legnagyobb élménye Michelangelo életművének megismerése volt.

Magyar Nemzet 1975 január 9 5.old.

Róna József

5

Rézítette az első Kossuth szobrot, amelyet Miskolcon állítottak fel. Szegeden a Klauzál téren levő Kossuth szobor szintén az ő állatása. Torinóban Kossuth személyesen ült neki modellt

Magyar Nemzet 1975 január 9 5.old.

Róna József

6

Mistolcnak Gemere Bertalan szobrot,
Komáromnak Klapka György szobrot, Zeszitett
Erzsébet Zirályné szobra Gödöllőn áll.
„Utolsó szerelem" c. szobrácit Antwerpenben
aranyérmet, Párizsban a világkiállításon
Grand Prix-t ~~nyer~~ Zapott.

Magyar Nemzet 1975 január 9 5.old.

Róna József 7

„József és Putifárné" c. szobrácit állami nagy aranyérmet kapott. Tőle valók a Vigszínház ~~nagy~~ épületének dekorativ szobormívei is. 78-éves korában halt meg Budapesten.

Magyar Nemzet 1975 január 9

Szold

Rónai József. [ ]

A 28. levél mellékletéből:

1909-ben ált. aranyérmet kapott.

Takáts Gyula: Huszonnyolc Ripp-Rónai levél
673-685.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Róna József, nobrász

A 28. levélhez mellékelt újságcikkből:
a zsűri tagja volt.

Takács Gyula: Huszonnyolc Rippl-Rónai levél
673-685

1971. júl.-aug. XIV/7-8.

JELENKOR, Pécs,

Róna József 8

Savoyai szobrának eredetileg Zentára kellett volna kerülnie, a zentai csata 200. évfordulóján alkotást leleplezni 1897-ben, kés ötöbbi döntés szerint került a budavári palota főhomlokzata elé.

Magyar Nemzet 1975 január 9. 5. old

Róna József szobrász

a 1893-ban meghirdetett négyezer forintos Mátyás-szobor pályázatot a művész halálnapjával pályázta meg.

Gergely Tál dr.: Nyolcvan éves a kolozsvári Mátyás-szobor.
Magyar Nemzet, 1974. szept. 11.

Róna József /2/

Az Angyalvárban az olasz vezetőség külön épületet szánt azoknak az idegen művészeknek, akik huzamosabb időn át dolgoztak Rómában, vagy ma is ott élnek. Az -erre a célra készült- uj épületben kaptak helyet a magyar képzőművészek is. A "Vita degli stranieri a Roma" c. kiállitáson mutatták be alkotásaikat: Barabás Miklós, Ferenczy István, Kovács Mihály, Lafite , Markó Károly

Róna József: fa-faragásu szobra, Putifárné és József, Zsuzsánna a fürdőben" c. alkotásait mutatták be a római kiállitáson a VIGNA CARTONI-ban. Az olasz sajtó kiemeli müveit.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf. I. kötet. 690-694. lap.

Róna József

281. kép Ady emlékmütem Gipsz. 34,5 cm
MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Róna József (1861-1939) szobrász

Művészetéről szóló tanul. a 97-98 oldalon

a „Plasztikai törekvések a szecesszióban" c. fejezetben

a „Dekoratív akademizmus" c. részben

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete. Bp. 1979. Corvina

Róna József

294. kép Faunok és nymphe 1910. Gipsz. 41,5 x 87,5 cm MNG

296. kép Vénusz születése 1909. Bronz. 62 cm MNG

297. kép Temetésre 1898. Bronz 74 cm. MNG

298. kép Megsztorult faun 1909. Bronz, 80 cm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina Bp. 1979.

Róna József

Szentgyörgyi István, Moiret Ödön, Kisfaludi S
Stróbl Zsigmond, Róna József, Simay Imre,
Beck Fülöp és Murányi, Berán Lajos szobrászok
és Conrad Gyula festő nevét említi meg Margi-
tay Ernő: "Műcsarnok" c. kritikájában, mely
folytatása előző beszámolójának a 48. sz.
példányból. Itt is ismerteti a tárlaton bemu-
tott müveket, s kifejezi elismerését, vagy bi
rálatát.

Róna József: "József [illegible] és Putifár felesége" c
szoborcsoportját hársfából faragta a müvész.
Mind technikai megformálásban, mind müvészeti
szinvonalban egyaránt kitünő,- a kritika véle
ménye szerint.

ÉLET, Bp. 1909. nov. 28. I. évf. 49. sz.
720-721. lap.

Kóna József: Egy magyar művész élete

1.–II. kötet
8°, K, L, Budapest,

Róna József

MDK

Róna József

Ungarn. Bp. 1917. 451.1.

M. D. K.

Róna József notránművén

Fényképfelvételen mutatja be a lap a művént a Fészekben, amint Bársony Rózsi ninművénnővel benélget.

Szinkán Élet, Bp. 1937, aug. 1-7
XXVII. cs. 32. sz. 17. lap.

Róna József, szobrászm. MDK

A II. dijat- 8000 K.-t- nyerte el.

ápr.10 én döntött a biráló bizottság.

A Bp.-i Kossuth-szobor tervpályázat.
Ép-IP. 15.sz. 1908 ápr.12. 162.l.

MDK

Róna József

A debreceni Kossuth-szobor pályázaton a második dijat Róna József nyerte.

Művészet, 1909. 264.l.

MDK

Róna József szobrászművész

A leghirnevesebb magyar szobrászművészek egyike, a Magyar Képzőművészek Országos Szövetségének alapitója és elnöke, Róna József 80 esztendős korában elhunyt.
Legismertebb művei: Szavoyai Jenő lovasszobra a Várkertben, Kálmán árpádházi herceg Gödöllön.

Cikk: Róna József szobrászművész meghalt.

Magyar Nemzet, 1940. jan.3. 6.1.

MDK

Róna József szobrászművész

Legismertebb művei: az aradi Szentháromság-szobor, Alapka Komáromban, Kossuth szobrai Szegeden és Miskolcon, stb. Műkritikus is vol Kitüntetések egész sorát nyerte el, m.kir.kormányfőtanácsos volt, a Ferenc-József-rend lovagkeresztjének, a vaskoronarend III.osztályának tulajdonosa.

Cikk: Róna József szobrászművész meghalt.

Magyar Nemzet, 1940. jan.3. 6.1.

MDK

Róna József szobrászművész

Kitüntetései: az olasz Korona-rend parancsnoka, a nagy állami aranyérem és több mas nagy dij nyertese Budapesten, Párizsban, Londonban Berlinben, Antwerpenben.

Cikk: Róna József szobrászművész meghalt.

Magyar Nemzet, 1940. jan.3. 6.1.

MDK

Róna József

"Zenelecke" c.szobormü repr.

Mücsarnok, 1898/99 téli kiáll.

MDK

Róna József

A Képzőművészeti Társulat műtárlatán Róna Józs
Eugén-szobra, amely Zenta város számara készül

Lyka Károly: Szobrok a tavaszi szalónban.

Uj Idők, 1899.V.31.sz. 685.l.

MDK

Róna József

"Boccaccio" Róna József dombormüve a Mücsarnok tavaszi kiállitásából. Repr.

Müvészet, 1915. 160.l.

MDK

Róna József

A Műcsarnok háborus kiállításán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállítás.

Művészet, 1914. 541-542.l.

MDK

Róna József

"Venus születése", vázlat, bronz. Róna József szobormüvének repr.
/A képzőmüvészek segitőbizottságának müvészeti kiállitásából./

M
ívészet, 1914. 397.1.

MDK

Róna József

A Vörösmarty-szobor pályázat Róna József müve. Első kategóriába osztott pályamü. Repr.

Művészet, 1902. 325.l.

MDK

Róna József

Szobormüvének repr. I.dij 6000 K.

Magyar Iparmüvészet, 1916. 231.l.

MDK

Róna József szobrász

Turinba utazott, hogy Kossuth Lajosnál tisztele
jen és felkérje őt arra, hogy egy mellszobor
készitése végett üljön nehányszor neki.Kossuth
beleegyezett a müvész kivánságába.

Vas.Ujs. 1890. 161.1.

MDK

Róna József

Róna József és Román Ernő Szabadságharc-szobor tervpályázata.

Irod.: Szabadságharc-szobor tervpályázata. Bpest, 1907. Müleirás, költségszámitás, Birálat. 15, 35.l.

MDK

Róna József

Vészi József emlékplakett c.müve.Repr. 155.l.
Savoyai Eugén herceg szobrának reliefje a talapzaton. c.müvének repr. 156.l.
Árpádházi Kálmán herceg szobra Gödöllön.c.művének repr. 157.l.

Képzőművészet, 1929.évf. 155, 156, 157.l.

MDK

Róna József

Az utolsó szerelem cimü müvének repr. 158.1.
Lót felesége sóbálvánnyá válik cimü müvének repr. 158.1.
Bessenyei György szobra c.müvének repr. 159.1.
József és Putifárné c.müvének repr. 159.1.

Képzőmüvészet, 1929.évf. 158, 159.1.

MDK

Róna József

Egyik legmonumentálisabb alkotása a budai várban felállitott Savoyai Eugén lovasszobra.
A mesternek egyik legragyogóbb alkotása a bécs Collégium Hungaricum palotája részérekészitett Bessenyei szobra.

Iván Ede: Magyar Mesterek.Róna József

Képzőművészet,1929.évf.161-164. lapok.

MDK

Róna József

Kisplasztikai alkotásai, "Putifár és József", "Zsuzsánna", "Judith és Holofernes", amelyeket "Klasszikusoknak" szoktak minősiteni: számuk légió.

Iván Ede: Magyar Mesterek.Róna József.

Képzőművészet,1929.évf. 161-164.lapok.

MDK

Róna József

Minden eddigi felfogásától merőben eltérő az a kompozíciója, amely Lót feleségét ábrázolja, amint sóbálvánnyá vátozik. Ennél egyénibben, artisztikusabban és döbbenetesebb plasztikai erővel ezt a témát meg nem oldották eddig!

Iván Ede: Magyar Mesterek. Róna József.

Képzőművészet, 1929. évf. 161-164. lapok.

MDK

Róna József

Zrinyi Miklós szobrát Róna József mintázta. A szobor az Andrássy-udvar előtti kertben nyert elhelyezést.
A szoborról kép a 352.oldalon.

Cikk: Két uj szobor az Andrássy-uton.

Vasárnapi Ujság, 1902. 49.évf.22.sz. 352.l.

MDK

Róna József szobrász

Borsod-megye jeles fiának, egykori követének, Szemere Bertalannak érc-szobrot kíván emelni Miskolcon. A mű alkotásával Róna József szobrászt bizták meg.

Cikk: Szemere Bertalan szobra Miskolcon.

Vasárnapi Ujság, 1898. 45. évf. 25. sz. 433. l.

MDK

Róna József

A gödöllöi Erzsébet-királyné szobor alkotoja.
A szoborműről repr.

Vasárnapi Ujság, 1907.54.évf.47.sz. 944.l.

MDK

Róna József

Savoyai Jenő herceg lovas szobra. Róna József mintája után öntötte Beschorner érceöntödéje Budapesten. Repr.

Magyar Iparművészet, 1903. 170.l.

MDK

Róna József szobrász

"Zsuzsánna kutja" c.műve.

Cikk: A Főváros műpártolása.

A Műgyüjtő, 1928. 1.sz. 23.1.

MDK

Róna József, szobrászm.

husz tagu müvészdeputációval képviseltette magát a Munkácsy Céh. A deputáció vezetője volt.

A Szegedi Fészek Klub reprezentativ kiáll.-a .
III. Munkácsy Céh. / a harmadik tagozat a kiáll. -(
Képzömüvészet. 1930.34.sz. 224.1.

MDK

Róna József, szobrászm.

a II.díj nyertese.

P.A.:A Kossuth-szobor pályázata. MPIP. 16.sz. 1908 ápr.1
167.l.

Róna József, szobrász MDK

a II. dijat - 6000 korona- nyerte el.

Müvészet.-A Kossuth-szoborpályázat ügye végredülöre jutott. - Szalon Ujs. 1908.7.sz. lo.1.

MDK

Róna József, szobrászm.

Szobra a kiáll. kiemelkedő alkotása.
Méltó az ünnepi esztendő jelentőségéhez.

Egyhzmüvészeti kiállitások.
Nemz.Szal.- Szent-Imre kiáll. /Szent Imre jub.év./
Képzömüvészet.1930.32.sz. 168.l.

MDK

Róna József, szobrászm.

representativ müvekkel szerepelt.

/gy./: A velencei nemzetközi kiállitás.
Képzömüvészet. 1930. 32.sz. 165.l.

MDK

Róna József

"Savoyai Eugén herceg lovasszobra a kiraly vár előtt" szobormű repr.

Képzőművészet. 1929. 153.l.

MDK

Róna József

"Megy a juhász a szamáron..." c.szobormű repr.

KMTárs.1927. táj- és életk.kiáll.

MDK

Róna József

"Boccaccio" c. dombormüve. Repr.
/A Műcsarnok tavaszi kiállitásából./

Művészet, 1915. 160.l.

MDK

Róna József

"Den lille utaalmodige" c. szobor repr.

Christianiai magy.kiáll. 1923.ápr.maj.

Róna József és Leitersdorfer

Béla!

A második Erzsébet-emlékmű pályázaton a második kategoriálea osztott pályaművük repr-

Művészet 1903. 247. l.
248, 249 l.

Róna József

cred

Az Ujság 1904. jan. 12

(Mütermekből.)

(Münchner 1904. 68. l.

Castaldo bronzérne IX. 75.

MDK

Róna József

Képzőművészet 1929. 19. sz. 1o4.1.

MDK

Róna József

"Az Arpádházi Szentek Emlékszobra" c.mű
repr.

Képzőművészet,1930. szept. IV.évf.32.sz.
Címlap.

MDK

Róna József

Savoyai Jenő herczeg zentai lovas szobra.
Szobormű. Magántulajdon.

Képzm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll.

MDK

Róna József

"Szoptató parasztnő", bronzszobrocska, szürke márványlapon. Jelezve:Róna József. Magyar, XIX.sz.

Ernst Muzeum aokciói, 53.sz. 64.l.

MDK

Róna József

Erkel Sándor siremlékét, Róna József és Márkus Géza műve, ismertették a napilapok 1905.okt.31 számai.

Művészet, 1905. 422.l.

MDK

Róna József

Greff Lajos: Róna József emlékplakett.
Repr.

KMTárs. Művészcsoportok 1931.

MDK

Róna József

"Anakreon"c.szobormű repr.

Képzőm.Társ 1904.tav.kiáll.kat.

MDK

Róna József

"Jó fogás" c. szökőkút-tervezet. Repr.

Műcsarnok, 1899/1900 téli kiall.

MDK

Róna József

"Zsuzsánna" c. szobormű repr.

Képzőm.Társ. 1909.tav.kiáll.kat.

Dear Mr. Johnson,

I am writing to you regarding the recent meeting we had with the board of directors. As you know, we discussed the proposed changes to the company's policies and procedures. I would like to follow up on that discussion and provide you with some additional information.

Please let me know if you have any questions or concerns. I look forward to hearing from you soon.

Sincerely,

MDK

MDK

Róna József

"József és a Pótifár felesége." c.szobormű repr.

Képzőm.Társ.1909/10. téli kiáll.kat.

Gyalu.

Az előtérben van a tornyának sarkain mellék-tor ülnek. A háttérben pedig a gémes kutakkal. Felirata:

Griechische

alól jobbra: AS.

Szines kny., mér. 19: 17.

140-

Róna József

Ludvigh Béla:
Emléklap dicsőemlékű
Erzsébet királyné gö-
döllői zobrának
leleplezési ünnepélyére.
Bp. [1901] [2] 20 l.

Fov. Kompt.

Bq 929/102

Fogyasztószám	Ele
	Mérőhaszn és kezel. d
80551600100 2	1 2

Az »1« jelű sorban a názfogyasztást

Róna József

Wod

1 Dívald 1927

160.1.

Róna József

wód
z
Oroszlán magyarobr

18. l.

közigazgatási kerületre vonat-
itöltés hivatalból fog történni!

-kör. .....közigazgatási kerület.

RÓ-LAP
ÁG MEGÁLLAPÍTÁSÁHOZ.

.....

.....

..... utca / tér ..... szám

a fővárosban van akalmazva, alkalmazásának

..... utca / tér ..... szám

..... utca / tér .....szám

.....

1913. évre érvényes választói névjegyzékbe

si kerületben? .....

.....

Róna József

Nobrán

wód

Művészeti Szalon

(Kolozsvár) 1930.

V. évf. 3-4. n. 27 l.

(Róna József önéletrajza.)

Róna József

Erkel Sándor sírem-
lére a kerepesi út
köztemetőben – 1905.

Thirring Bpest

128. l.

Klapka György sírem-
lére u. ott.

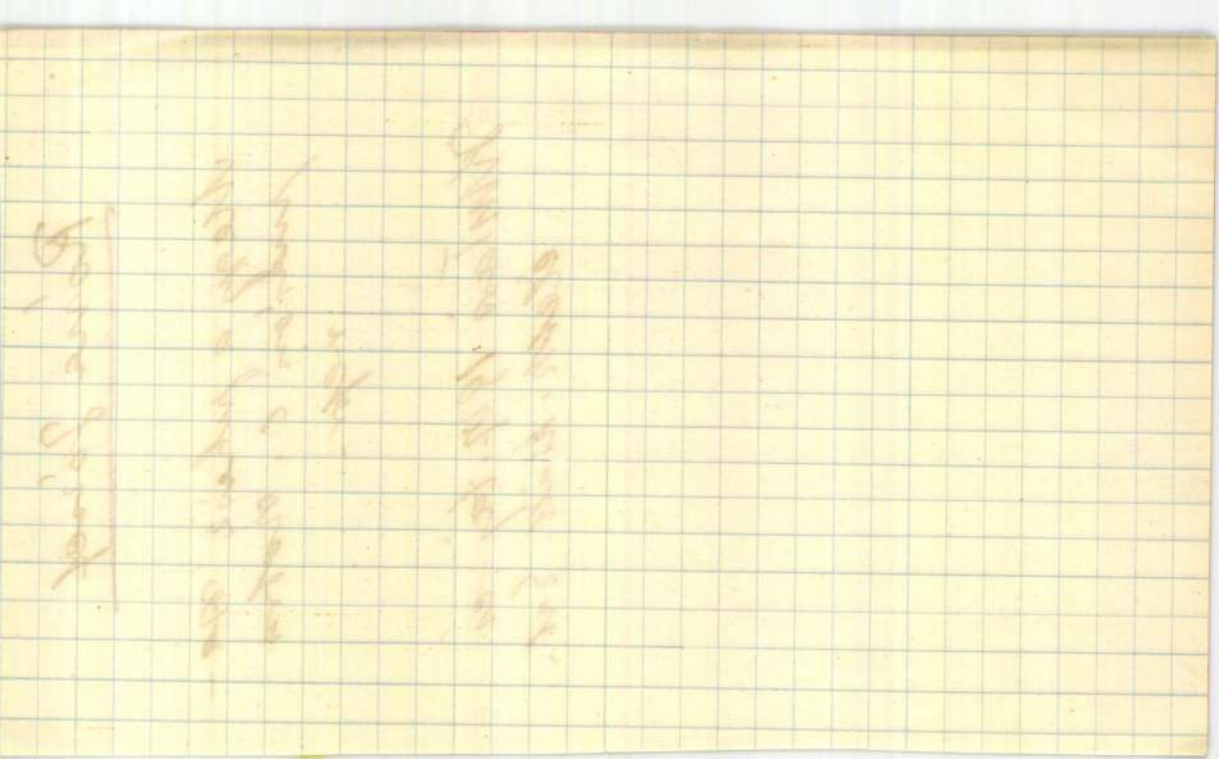

Róna József

Megy a pihász Szamárón C. Nobra repr.

KMTárs 1927. táj-ci életk. kiáll. Kat.

Róna József

Megszorult Faun,
bronz

1932 főv új szerzem kiáll Mücsarnok

BUDAPEST G

elme- és ideggyógyintézet.

GARANY J. NAGYKÁLLÓ
M. KIR. ÁLL. ELME- ÉS IDEGGYÓGYINTÉZET
NAGYKÁLLÓ

NAGYKÁLLÓ
2 FEB 24-N3

Országos Bizottsága

BUDAPEST.

IX. Hőgyes Endre u. 10.

MDK

Róna József szobr. és Lajta Béla épitész

a második Erzsébet-emlékmü pályázat

Müvészet, II.évf. 1903, 247 o.

MDK

Róna József - Leitersdorfer /Lajta/ Béla

Vörösmarty szobor pályázat, 2,000 K-s
II. dij

Müvészet, II.évf. 1903, 219.o.

Róna József szobrász

a Budavári Palota udvarán 1900-ban avatták fel a művész katonaszobrát: Savoyai Jenő hercegről mintázott lovasszobrát. A szobrot Zenta város rendelte eredetileg, de a tetemes összegű költség miatt Ferenc József vásárolta meg. (emlitve)

Mészöly Gábor: Katonaszobrok.

Lahogó, 1976. jul. 15.

Róna József

irod.

Lázár Béladr

Fadrusz János
élete és művészete

Bp. 1923. 99. l.

106. l.

Róna József

MDK

Faun és nimfa, bronz

Műcsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

Forgalom ..... *Pos.* ..... *Waggon-szám* .....

Telefon: 83-3-62 NEMZETKÖZI SZÁLLITMÁNYOK Telefon: 83-3-62

EISLER ALADÁR

NEMZETKÖZI SZÁLLITMÁNYOZÁSI ÉS RAKTÁRHÁZ VÁLLALAT
AZ AMERICAN EXPRESS COMPANY SZÁLLITÁSI KÉPVISELETE
Szállitmányozás, vámkezelés, tengerentúli szállitmányok.
Butorszállitás, Garde Meuble

BUDAPEST, V., JÓZSEF-TÉR 9.

Szállitó=jegy.

Budapest, 193 3.december 4.

Feladó: Nagyságos Dr. Szentiványi Gyula urtól

Cimzett: I.Lenke tér 7.

Szentferencrendi zárda Pécs

Szíveskedj-ék-enek gyorsáruként

cég küldeményét átvenni

Róna József

mint bronzöntő

l.

Műv. Krónika

1904. 6 n. 5 l.

szemlélővé válik. Azt m
a lelkében tisztultabb,
világ felé fordult."A m
Egyszerű parasztjai nem
lis állati munkához tap
hanem maguk a tanítvány
találkoznak a Mesterre
bigott fanatizmus. Min
az igazi, mondhatni ő
got látunk Beethovenne
Ez a mind nagyobb igén
vérből való ember szük
perspektiváju, tisztul

Róna József

cvéd

Mesterházy Jenő

A budai királyi palota hajdani és most. Bp. 1929.

26. l.

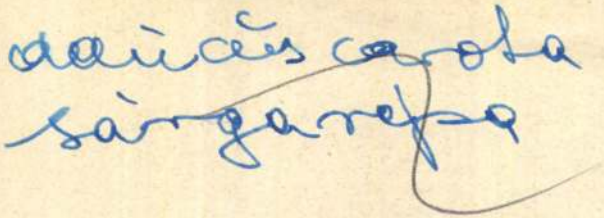

~~Bezeredy Gyula~~

Mincs Léd. — ci Róna József

1 A zimonyi emlék
szobrazati rész
fentiektől

Erdélyi M.: A m.

állam 1000 éves fennállását megörökítő 7 vidéki emlékmű.
896-1896. Bp: [1898]

Bezeredy Gyula
kerzitette a pannon-
halmi Fenlékek
szobrazati
részét is

F és munkácsi

~~Donáth Gyula~~

~~Hegedüs László~~

tovább

Róna József

Vastagh György ifj

Műcsarnok

1901. 148. l.

K

46.

Méltóságos
Báró Forte
a Műemlékek
Elnöke

Méltóságos

Május hó 21-én
hozzám átlett m
ján a 21111. ker
hivatalos nyugta

Róna József
festőművész

lásd

Szabad Művészet
1952.9.7. 419.l.

[illegible] János

Az entergom-főegyházmegyei hatóság engedelmével.

38 műlappal, 1300 növegbe nyomott képpel
és 2 térképpel

I.) I. – XVI. + 1. – 585. + I.* – VII.* ll., 2 képes tábla, 1 térkép

II.) 586. – 1128. ll., 36 képes tábla, 1 térkép

Budapest
Stephaneum
1902

Róna József

U. 1835

Vas. Ujs.
1907.465

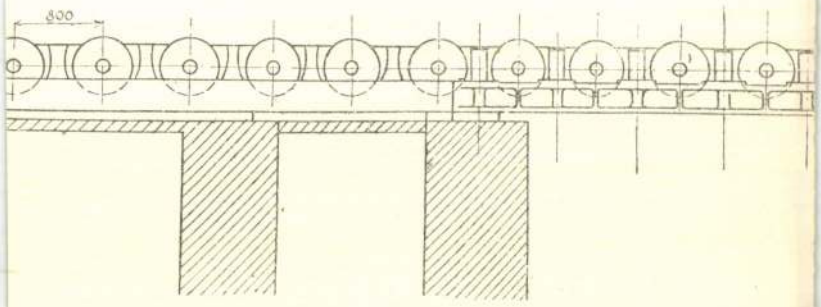

C

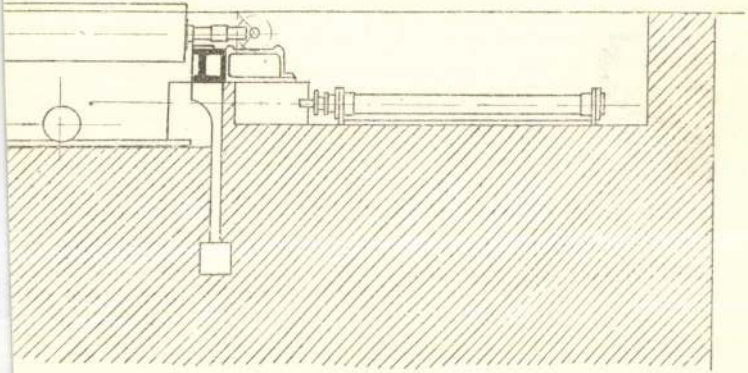

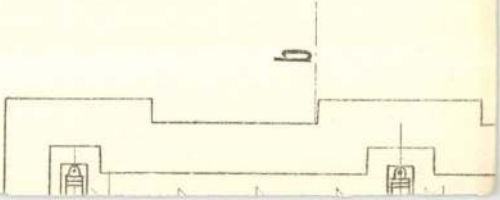

Róna József

gödöllői Erzsébet
királyné nobor és
Kálmán herceg lovas
nobra (a premontrei
gimnázium elött)
– képekkel

erod
z
Ortutay Pál, vitéz.

Gödöllői kalauz.
Bp. é. n.

Róna József

Egy művész élete c.
Könyvének ism.

Képzőművészet
1929. 19. f. 105. l.

Róna József

Szavojai-nokrának Ráckevén való felállítása mellett érvel Kovács József László

Budapest, 1970. 3. sz. 46. l.

Róna József

Savoyai-nobrát említi

Csagány István könyvismertetése /Gombos Zoltán: Budavári kertek/. Művtört.Ért.1970.4.sz.298-302. l.

301.1.

MDK

Róna József

Róna József kormányfőtanácsos. Képzőművészet 1931. 43-44. sz. 208.l.

Róna József

szobrász

wód

Bálint Jenő

Műveszfejek.

Bp. 1929.

Önarcképpel –

RONA JÓZSEF, szobrasz

Az 1940.évben rendezett "Nyiregyhazi Művészeti Hetek" keretében nagy orszagos kiallitast rendeztek. Valamenynyi élvonalbeli festönk és szobraszunk képviselve volt ezen. A majus 4-tol junius 3-ig nyitva tartott kiallitason 147 mü volt kiallitva. Köztük az övé is. 3k.old

DIENES ISTVÁN: Művésztelep a nyiregyházi Sóstófürdön 1931-34 25.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1970. V. 4.sz.

Róna József

Több alkotása szerepel a Műcsarnok kiállításán, melyet Telepy Károly rendezett. A Képzőművészet c. rovatban közölt ismertetés igen kiemeli "Utolsó szerelem" c. genre-jét, mely "humoros is, klasszikus is". A "zseniális szobrász" feltünést keltő alkotásai között megemliti Kossuth mellszobrát.

A HÉT, Bp. 1890. nov. 23.
I. évf. 47. sz. 335-336. lap.

Róna József

Az Országháznak tőlbek között a művész alkotása is díszítette.

Kevenyi Erzsébet: Reykörködő-szolnok
Tukor, 1977 aug. 7 – 12 oldal.

Róna József

A művész alkotása a Gellért Szállot díszítette.

Kerényi Erzsébet: Rylőzkodó szobrok.
Tukor, 1977. aug. 7 - 12. oldal.

Róna József

„Kossuth Lajos"

- szobor - Szegeden 1902
- Siskole 1898

Múzeumi Magazin 1977/5 22 old

Róna József

/1/

Magyar képzőművészeti kiállitást rendeztek Olaszországban, melyet Vág Boldizsár ismertet "Római magyar kiállitás" cimmel. Az olasz sajtó a legnagyobb elismeréssel ir a VIGNA CARTONI-ban bemutatott alkotásokról.
A cikk felsorolja az ott szereplő művészeket: Benczur Gyula, Beszédes László, Bezerédy Gyula, Ferenczy István, Gémes-Gindert Péter, Holló Barnabás, Lányi Dezső, László Fülöp, Ligeti Miklós, Munkácsy Mihály, Paál László, Róna József, Stróbl Alajos, Szamovolszky Ödön, Székely Bertalan, Szinyei-Merse Pál, Telcs Ede, Vastagh György, Zala György.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf.
I. kötet 690-694. lap.

Rossetti D. G. 417
Reynolds 319.
Riccio Domenico l. Brusasorci.
Riemer Márkus 71.
Rippl-Rónai József 107—117, *107—117, 119—121,* 142, 143, 212.
Ritter 280.
Rizzo 194.
Roger Van der Weyden 178.
Romney 319.
Róna József *101,* 422.
Rondinelli 198.
Rubens 333, 367, 368.
Rudnay Gyula *5, 16.*
Rueman Wilhelm 214.
Ruskin 72, 140, 141.
Saliva, dalla 199,
Sándy Gyula 71, 130, 212, 351, 424.
Santa Croce Francesco 193, 194, 203.
Santa Croce Girolamo da 188, 191, 193, 194.
Santa Croce Pietro Paolo 194.
Santi Giovanni 333.
Sarkadi Ede *35,*
Sarto, Andrea del 203.
Sassoferrato 270.
Savoldo 395, *401,* 402, 403.
Scheitz A. 256.
Spitzweg 259.
Squarcione Francesco
Stágl Rezső l. Somo
Stammel Eberhard 2
Stampa Lorenzo 331
Stauffer-Bern Karl 3
Steiner 131.
Stettner Gábor 118—
Stevens Alfred 351,
Stappen van der 42
Strobentz Frigyes 4
Strobl Alajos 71, 42
Szablya-Frischauf F
Szabolcs Ferenc 71,
Szakács Ferenc 70.
Szamovolszky Ödön
Szegfy Erzsi l. Kop
Székely Árpád 212,
Székely Bertalan 71, 92, 143, 216, 282
Szenes Fülöp 71, 14
Szilasi József *232,*
Szilassy János 424.
Szinyei-Merse Pál 1 238, 239, 242.
Szirmay Mihályné 3
Szlányi Lajos 421.
Szobonya Mihály 35
Szulyovszki Teréz 3

Róna József

1906

..... November 11-én leplezték le a miskolci Szemere Bertalan szobrát, Róna József művét.

422

Művészet 1906. 422. l.

A leíró tévesen jelzi *egri* nyomtatványnak, mert Egerben akkor *nem volt nyomda*. (Kvsz. 1879. 295 l.) A debreczeni példány tehát nem egyetlen, mert eddig összesen három példány ismeretes e termékből. (A harmadik a sárospataki főiskola könyvtárában van.)

19. A Rákóczi hadiparancsával kapcsolatosan leírja szerző a 23-ik jegyzetben (321. l.) a *Végső Búcsúzó* cz. 1704-iki debr. nyomtatványt, mert e «könyvészetileg értékes kiadvány sincs fölvéve a RMK-ba»: ami fölösleges volt, mert Szabó Károly már 29 évvel ezelőtt fölvette 248. sz. a. a RMK-hoz gyüjtött adalékok közé. (Kvsz. 1882. 94. l.)

20. «Az 1705—1712-ig terjedő évekből a debr. nyomda termékei közül *egyetlen példány sem maradt ránk*» írja szerző a 174. lapon, pedig 1706-ban megjelent ott egy «Vincze György által» nyomtattatott «*Új és Ó Kalendárium*». (Kvsz. 1879. 32. l. 104. sz.)

21. Ugyancsak Vincze nyomtatása *Pataki* Jánosnak Kende Ferencz fölött (1701-ben) tartott halotti predikációja. Debr. 1702. (Dr. *Ballagi* Aladár fedezte föl. Kvsz. 1879. 292. l.); továbbá «A' Ker. Hitnek fő ágazatinak Fundamentomi» cz. ref. káté, 1704-ből.

40 kötetben, melyek mind a Régi Magyar Könyvtárhoz tartoznak. A könyvtár zöme XVIII-ik századbeli nyomtatványokból áll.

Harsányi István.

Rona József
Művészi Ipar
1892.45.1

Róna József
szobrász

Önéletrajza: a Egy magyar művész élete. I–II. Bp. 1929.

A magyarországi műv. tört. I, 481. Corvina 1971.

Róna József MDK

szobrász

Erzsébet királynő emléke írta Elek Artur
Az Ujság 1916 jun. 30.

MDK

Róna József

Párisi kiáll. 1900.

MDK

Róna József

Kossuth szobra Czegléden és Szegeden. Vas.Ujs. 1902. 39.sz. 638. l.

MDK

Róna József szobr. II. dij.

A bp.i Kossuth szobor. Szalon Ujság, 1908, pályázat.
7.sz. Képek

MDK

Róna József szobr. ~~Kkap~~

Klapka siremléke

Két siremlék. Ország-Vil ág 1894. 747. l.

Róna József

MDK

szobrász

Műcsarnok 1901. 148.o.

Rona József, szobrász M.D.K.

műontójében került öntés alá Telcs Ede kecskeméti Kossuth-szobrának agag mintája. A szobor alapzatát Tőry Emil tervezte.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

dec. 27. sz. 8 old.

Róna József, szobrászm. MDK

Saul és Dávid c. szobra barokk gazdagsággal van felépitve.

B.A.t. Zsidó festők kiállitása.
Múlt és Jövő. 1921. XI.évf. 141.l.

MDK

Róna József

Megszorult faun

Képzőművészet 1932. 52. sz. 153.l.

Róna József

MDK

Boccaccio, szobor

Műcsarnok 1915. Tavaszi tárlat

MDK

Róna József, szobrászm.

1969. Állami aranyérem.
"József és Putifár fwlwaéfe." Szobrmü.

? Kitüntetett művészek. Kat.? 17.l.

MDK

Róna József

Ernst Muzeum kiáll. XIII. Bpest 1913.

MDK

Róna József szobrász

szobrok

Hauszmann Alajos: A br[illegible] palota. Épitő Ipar, 18[illegible]

Róna József

Savoyai Jenő herceg emlékműve, 1900, bronz, 470 cm magas, a budai Várpalota előtt, Pest, fekete-fehér fóliás reprodukció

E. Gádor – Ö. É. Pogány: Ungarische Bildhauerkunst

59 l.

Róna József

Szavojai Jenő - szobrától:

Róna József szobrának ráckevei meghivása.
Budapest, 1970. 2.sz. 29. 1.

MDK

Róna József szobr.

Savoyai Jenő hg lovasszobráért kis aranyérem

Mücsarnok, 1899. 19.sz. Az áll. aranyérmek nyertesei. 29o-1 l.

MDK

Réna Jéézsef, szobrász

műve a VII.sz. teremben felállitva.

Műcsarnok.-Kiállitás.
Az Erzsébet-emlékmü.
Müvészet.1913. 2o5-6.1.

Róna József, szobrászm. MDK

Telepy Károly nemcsak mint művész, hanem mint mütárs is hosszu éveken át működött közre a Képzőművészeti Társulat munkáiban. A Magy. Képzőművészek Egyesülete ezért felkérte a Társulatot, h. tenti okból járuljon hozzá Telepy méltó siremlékének elkészitéséhez. El is készittette a alkotója Róna József szobrászm. volt, ki önként ajánlkozott a siremlék megmintázására.

Telepy Károly siremléke.

Művészet. 1910. 39.l.

MDK

Róna József

Piéta

Képzőművészet 1935. 83-84.sz. 81.l.

Róna József

"Uj művészcsoport" cimmel /idézés cikkirótól/ Rózsa Miklós az egyes művészcsoportok, a modernek és „a Műcsarnok mesteremberei" között 20 év óta megismétlődő ellentétekről, az egymást követő botrányokról ir. Most a helyzet megváltozott. Egyszerre békésen megférnek "egyakolban, sőt egy zsüriben": Kernstok-Penteleí, Szinyei Zala Gy., Rippl Rónai-Stettka, Beck O.-Róna, s mindnyájan Innocenttel. Megszüntek az áthidalhatatlan művészi ellentétek: Zala és Stettka, Róna és Dudits, Basch Árpád és Bruck Miksa, Vedres és Gárdos A., Magyar Mannheimer és Boruth, Tornai és Révész Imre, Bosznay és Keményffy között." Ezután óva inti a fiatalokat tőlük, mert csak kihasználják fáradtságos eredményeiket, s után otthagyják őket.

A HÉT, Bp. [illegible]. 1917. dec. 16. XXVIII. évf. 797-798. lap.

zines görög fejjel, fémlábakon. — Visitkartenbehälter,
sz. v.

án, kék nyomtatott, kinai diszitéssel. — Spülkume
bild. XIX. sz.

alatti szinekben vizparti tájkép és rózsaág. Blumen-
in Unterglasurmalerei. Royal Kopenhagen, modern.

szines virágdiszitéssel és két hallal. Kina. — Bour-
Chinesisch.

s disszel. Kina. — Schale mit blauem Blätterdekor.

mu testén fekete alapon domboru virágok, közte sárga
kkal és ludakkal, két zöld mező pedig szines virá-
rzellan, birnförmig, mit Kinderfiguren en relief und

rcellán, hatszögü alak, szines virágokkal és jelene-
behälter mit Untersatz, Porzellan, mit Blumen und

tén kék alapon fehér mezőben jelenetek és virágok.
f, Porzellan, auf blauen Fond, Scenen und Blumen.

talapzaton, porcellán, oldalán, szines virágos ágak
. sz. — Grosser Blumeneimer, auf Holzgestell, Por-
le Fönixe. China, XIX. Jh.

szines kinai virágok, madarak és lepke. Kina, XIX.

1313. ÁLLÓ FÉRFIALAK: (Darma) porcellá
zaton. Japán, XIX. sz. — Männerfigur

1314. KÉT KIS VÁZA FEDŐVEL, porcellá
szines virágok. Kina, XIX. sz. v. — Z
Fond in ausgesparte Felder Blumen.

1315. KÉT VÁZA FEDŐVEL, porcellán, lap
medaillonokban virágos ág madárral. K
mit Medaillone, Blumen und Vogel.

1316. FÖDELES EDÉNY, szines porcellán,
Fó-kutya. Japán, XIX. sz. — Gedecl
und Fo-Hund. Japan, XIX. Jh.

Róna József, szóbrász

M.D.K.

az ujább Erzsébet-emlékmű pályázaton, mint épitész mutatkozik be: ő is kőrtemplomot javasol, nemint Maróti Géza és Lajta Béla is

Vállalkozók Lapja. Bp. 1916. XXXVII. évf.

jul. 19. sz. 3-4. old.

MDK

Róna József

Műcsarnok 1899. 13. sz. 191.l.

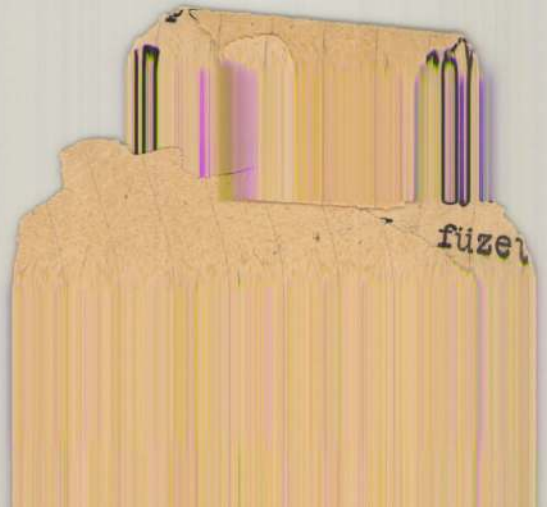
füze

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.131.6.ó

Róna József

Kocsis A.kikérdezése.
kikérdező Lakatos József.1955 aug

Müv.Tört.Dok.

Bernáth Aurél

szövarch.124

MDK

Róna József

Gergely I.: Művészfejek. Képzőművészet 1932.
224.l.

MDK

Róna József

Képzőművészet 1929. 21. sz. 132.l.

Róna József, nobrán M.D.K.

műve a Gellért fürdő Kelenhegyi-uti főbejárójának hatalmas, gardagon tagozott hőriveretét dinitő és a gőgulást jelzeperő noborcsoportjai.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1919.évf. 11. sz.

84. old.

MDK

Róna József

B. Forster Gy.: Schulek Frigyes t. tag emlékezete. Bpest a Magyar Tud. Akad. kiad. 1925. 34.l.

MDK

Róna József szobrász

Szent László c. szobra az új Országház kupolas főcsarnokában.

Cikk: Az új Országház.

Vasárnapi Ujság, 1894.19.sz. 41.évf.310.l.

MDK

Róma József

Szent László, repr.

1894-96 évek történetéről. P.H. 1930. évi naptára.

MDK

Róna József

Szent László c.szobormüve.Repr.

Ország-Világ, 1894. 337.l.

M.D.K.

Róna József, szobrász

készítette a komáromi Klapka-szobrot, mely már megérkezett Komáromba. A díszes telepratot Andretti Anselm Eperti hőfaragó készítette.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.

okt. 27. sz. 3. old.

MDK

Róna József

A Magyar Képzőm. Orsz. Szöv. Pentelei Molnár J. elhalt nagynevü festőművészünknek... Képzőművészet 1934. 77.l.

MDK

Róna József

Az Arany-szobor pályazaton 1000 F.-os IV.dijat nyert.

Vas.Ujs.1888. 3.sz. 48.l.

M.D.K.

Róna József

Savoyai Jenő lovasszobrát kiemeli Lázár Béla "Tavaszi tárlat"-ról szóló kritikájában.

Magyar Salon, Bp. 1899. május hó
321-352. lap

MDK

Róna József, szobrászm.

szobra/v. szobrai?/ vezető érték.

A szegedi Fészek Klub reprezentativ kiállitása. /Három részre tagolódót./ Egyik a Nemz. Szal. egyházm. kiáll.-nak válogatott anyaga. 1. rész.
Képzömüvészet. 1930. 34. sz. 224. l.

MDK

Róna József

"Megy a juhász szamáron..." c.szobormű repr.

Évk.KMT. 1928. 117.l.

Róna József

Boccaccio, repr.

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

Róna József, szobrász M.D.K.

és Gerster Kálmán körös tervét a Kossuth-szobor meddő pályázatán a bizottság 800 koronáért megvásárolta.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

jun. 14. sz. 9. old.

Róna József MDK

Tanulmány egy József és Putifar-csoporthoz

Mücsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Róna József

Dr.Fleischer Gyula művészettörténetiró könyvében szerepel Róna József, a bécsi művészeti akadémián tanult magyarországi növendékek névsorában.

Y.E.: Magyarok a bécsi Képzőművészeti Akadémiar

B.H.,1935.febr.17. 18.1.

MDK

Róna József. szobrászm.

A zentai csata /a sáncok megvétele/ Bronzdombormű
Savoyai Jenö herczeg zentai szobrára. Mgt.

KMT.1899. tav.nemzetk.kiáll. Kat. 42.1.

MDK

Róna József, szobrászm.

A zentai csata /lovasroham/ Bronzdombormü Savoyai Jenö herczeg zentai szobrára. Mgt.
Savoyai Jenö herczeg zentai lovasszobrának 1/10 méretü terve. Gipszszobormü. Mgt.

KMT.1899. tav.nemzetk.kiáll. Kat. 42.1.

MDK

Róna József, szobrászm.

müvével gazdagitotta a tárlat anyagát.

A városi
müvész-sorsjáték kiállitása.
Müvészet.1915.

Róna József MDK

Erzsébet királyné pályázat főalakja, gipsz

Az Erzsébet emlékmü épitészeti terve, gipsz

1:1oo

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

MDK

Róna József

A Képzőm. Társ. 1918-19. évi téli kiállitása.
Müvészet 1918. 49.l.

MDK

Róna József

Tárlatok. Képzőművészet 1931. márc. 64.l.

MDK

Róna József

Müvészet 1915. 155.l.

MDK

Róna József szobrász

I.Rákóczy György c.szobormüve az Orszaghaz kupolacsarnokaban.

Zámborszky Ilona:A Magyar Orszaghaz.Bpest.1937. /képekkel./ 131.l.

MDK

Róna József szobrász

Bocskay István c. szobormüve az Országház kupolacsarnokában.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országház. Budapest. 1937./ képekkel./ 131.l.

MDK

Róna József szobrasz

Szt. László c. szobormüve az Országhaz kupolacsarnokaban.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országhaz. Bpest. 1937./képekkel./ 131.l.

MDK

Róna József szobrasz

Teleky Mihály erdélyi államférfi c. szobormüve az Országház keleti homlokzatán.

Zámborszky Ilona: A Magyar Orszaghaz. Bpest.1937. /képekkel./ 130.l.

MDK

Róna József szobrász

I.Mátyás c. szobra a képviselőházi arkadok felett.

Zámborszky Ilona: A Magyar Orszaghaz.Bpest.1937. /Képekkel./ 130.l.

Róna József MDK

Zsuzánna a vénekkel, márvány

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

Róna József MDK

József és Putifár neje, márvány

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

Róna József szobrasz

Zsigmond, Hunyady Mátyás és Teleky Mihály című szobrai az Országházban.

Cikk: Az új országház ünnepéhez.

Ország-Világ, 1894. 19.sz. 315.l.

MDK

Róna József

Százezer pengőt kaptak művészeink. Ujság 1928. máj. 27.

MDK

Róna József, szobrászm.

A Baross-szoborpályázat pálynertes müve.

A harmadik dij nyertese. Repr. 169.1.

K-ny Ö-n. : A Baross-szobor pályázatának pályanyertes müvei.
Vas.Ujs. 1894.41.évf. 11. sz.

MDK

Róna József

Zene-leczke, repr.

Vasárnapi Ujság 1898. 45.évf. 51.sz.
887.l.

Róna József

A szigetvári Zrínyi-szobra.
Reprodukció a Vasárnapi Ujság
nov. 5-i számában.

(említve)

Pestmegyei Hirlap, 1899 46. szám, 5. lap

MDK

Róna József

Művészet 1915. 276.l.

MDK

Róna József

Pieta. Bronz.

III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.1935.
Márc.24-Máj.15.Műcsarnok. Kat. 10.1.

Róna József MDK

Judith és Holofernes, márvány

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

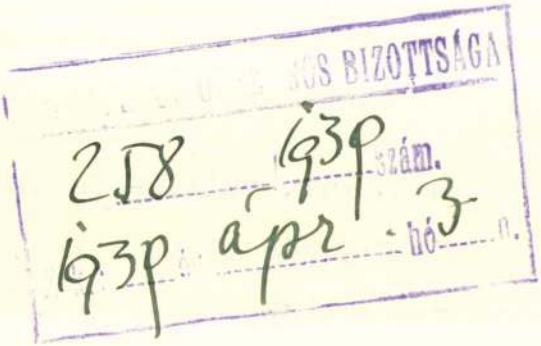

ga

u-

vé-

gy

Róna József

u. 856

Budapesti Hirlap

1913. okt. 10. (Kitüntetés a római kiállításért.)

A m. kir. vallás- és közok

és ügyszám alatt a keb. sz

rendeletének másolata:

Utasitom,

terhére utaljon ki T ö r ö k

/cim: A b a /Fehér-megye/ a

kiállitott utiszámlák n

rendelet 25. pontjában

Ezen uti

Elnökségnek visszaváról

Budapest

A kiadvány hiteléül:

miniszteri irodatiszt.

A Müemlékek Országos Bi

Róna József

u. 838.

Pesti Hirlap

1913. okt. 11.

(R. ünnepére.)

A király a vaskoronarenddel tüntette ki, ebből az alkalomból ünnepelték.

A kitüntetést az 1911. évi római nemzetközi kiállítási körül szerzett érdemeiért kapta

Debrekö

Róna József

nobrázt

l.

Műrcs Régiségk.

Vall. aukc. VIII.

(1948)

86 l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZ.

306/1932.

Pest
Herz János
1861.

Róna József

u 1859

Vas. Ujs

1906, 578. l.

MDK.

Róna József

Bronz szökőkutja az ujjáépülő Fészek klub udvarára kerül.

Magyar Nemzet 1965 ápr.1o. lap -

MDK

Róna József

Műbarátm 1922. II. 7o.o.

MDK

Róna József szobrász és Leitersdorfer Béla épitész ?

Magyar Pályázatok. 1903. 6. sz. 31.l.

MDK

Róna József

Művészház és a magy. művészet jövője. Uj Művészet, 1913. I. 3.sz. 15 l.

Róna József

A szobrászművészek közül Telcs Ede, Róna József, Zala György, Ligeti Miklós és Hüvös László ajánlották fel müveiket önkéntes adományként a hadbavonult szaktársak megsegitésére. A festők és szobrászok felajánlott alkotásaiból a Képzőművészeti Társulat "Jótékonycélu Kiállitás"-t rendezett a Szépmüvészeti Muzeumban.

A HÉT, Bp. 1914. nov. 13.
XXV. évf. 46. sz. 682. lap.

Róna József és Dudits Andor szerepel itt együtt

Rózsa Miklós: "Uj müvészcsoport" cimmel /idézés tőle/ a modern müvészek és a "Mücsarnok mesteremberei" között 2o év óta megismétlődő ellentétekről, az egyes müvészcsoportok egymást követő botrányairól ir. Most megváltoztak a viszonyok: Kernstok Penteleivel, Szinyei Zala Györggyel, Rippl Rónai Stettkával, Beck Ö. Róna Józseffel és mindnyájan együtt Innocenttel,-békésen megférnek "egy akolban, sőt egy zsüriben". Az áthidalhatatlan müvészi ellentétek megszüntek: Zala és Stettka, Róna és Dudits, Basch Árpád és Bruck Miksa, Vedres és Gárdos A., Magyar Mannheimer és Boruth, Tornai és Révész Imre, Bosznay és Keményffy között." A fiatalokat ezután óva inti ezektől a vezéregektől, akik csak learatják eredményeiket, s utána ott hagyják a bennük megbizókat.

A HÉT, Bp. 1917. dec. 16. XXVIII. évf. 50.sz. 797-798. lap

KÓNA JÓZSEF, szobrasz

Lovasberényben született. Egy pesti kőfaragóhoz ment inasnak. Önálló kompozíciói alapján 1879-ben állami ösztöndíjat kapott a bécsi művészakadémiára, ahol 3 évet tanult. Hellmer keze alatt. Római díjával a Palazzo Veneziaban levő műtermében, majd 1886-ban hazatérése után pesti műtermében alkotott műveivel kora divatos szobrásza lett. 27.old. 3.jegyz.

KOMAROMY JÓZSEF: Az első Kossuth-szobor 26.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1966. jun. 7.szám. Miskolc, 1966.

KÓNA JÓZSEF, szobrász

1898. május 30-án leplezték le Miskolcon Kossuth Lajos nak első magyarországi szobrát. Kóna József szobrászművész alkotását az Erzsébet téren. 26.old

KOMÁROMY JÓZSEF: Az első Kossuth-szobor 26.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei ,1966.jún. 7.szám. Miskolc, 1966.

RÓNA JÓZSEF, szobrasz

1886-ban történt hazatérése után pesti műtermében alkotott müveivel kora divatos szobrasza lett. Barokkos, mozgalmas stilusu alkotásaival közönségsikert aratott. Ilyenek a Vigszinhazban és a Parlamentben felallitott szobrai is. 27.old. 3.jegyz

KOMÁROMY JÓZSEF: Az első Kossuth-szobor 26.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei ,1966.jún. 7.szam. Miskolc, 1966.

RÓNA JÓZSEF, szobrász

1886-ban történt hazatérése után pesti mütermében alkotott müveivel kora divatos szobrásza lett. Barokkos, mozgalmas stilusu alkotásaival közönségsikert aratott. Ezek egyike, pl.

ZRINYI MIKLÓS szobra a budapesti Köröndön. 27.old.
3.jegyz

KOMÁROMY JÓZSEF: Az első Kossuth-szobor 26.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1966.ján.
7.szám. Miskolc, 1966.

KÓNA JÓZSEF, szobrász

1886-ban történt hazatérése után pesti műtermében alkotott műveivel kora divatos szobrásza lett. Barokkos, mozgalmas stílusu alkotásaival közönségsikert aratott.
Ezek egyike pl.
SAVOYAI JENŐ szobra a Várban. 27.old. 3.jegyz

KOMÁROMY JÓZSEF: Az első Kossuth-szobor 26.old

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1966.jún. 7.szám. Miskolc, 1966.

MDK

Róna J ózsef

A Postatakarékpénztár 38-ik aukciója. Nemzeti Ujság 1927. máj. 29. 12.l.

Róna József nobrán

Művei emlitve:

Zrinyi (Kovöndön) Savoyai fenő (Vákban) Kossuth (Miskolc) Erzsébet bikályné, József és Putifárné, Ádám és Éva

Vigilia, 1962, 2. n., 123 old.

Róna József MDK

Savoyai Jenő szobra. repr.

Magyar Iparmüvészet1903.169-172.o.

MDK

Róna József szobrász

2. dij

A debreceni Kossuth-szobor pályázat,

Vállalk. Közl. 1909. jul. 21. 4.l.

MDK

Róna József szobrászm.

Ligeti Miklós és György D. ünneplése. B.H.
1934. jul. 29. 13.1.

MDK

Róna József

I. díj

Pelóczi Antal: Az Erzsébet emlékmű. Építő Ipar Építő Művészet, 1916. 30, 31.sz. képpwl

MDK

Iparm. kiáll. Kassán. Magy. Iparművészet, 1911.

286. o.

Róna József

Pesti Napló, 1934. jun. 29. 16. o.

MDK

Róna József szobrász

Képzőművészet. 1929. 2o.sz. 127-8.l.

Róna József

szobrász

Magyar Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Pesti Napló
1930.XII.21.

Rána József.

a Vasvárdi vallalban, a Pannon-
tánsaig hiúlatán allatára
rengel.

Vasvárdi Lipág, 1927. dec. 11.

Róna József.

A Nemzeti Szalonban, a Benczur-Társaság kiállításán alkotása szerepel.

Nemzeti Ujság, 1927. dec. 11.

Róna József

MDK

Savoyai Jenő szobor. /Várpalota kertje/.

291.o.

Székely László/szerk/: Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

Róna József

Szeregelt a tudomány
nemzeti tárlatán

PH. 1933. IV. 19.

Róna József

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M. 1933. IV. 20.

Róna József

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

Pécsi lejság 1933. IV. 20.

Róna József

született az I. nemzeti színházban.

M. H. 1933. IV. 19.

Pina József

szerepelt az I. nemzeti táblaton.

EK. 1933. IV. 20.

Róna József

szobrász

Klebelsberg-emlékkiállitás - Mücsarnokban - szoborral szerepel. Hatalmas lovasszobra: Árpád házi Kálmán herceg.

Magyarország
1933.II.12

MDK

Róna József MDK

szobrász

A Magy. Képzőművészek Orsz. Szövetsége mozgalmat indit a festők és szobrászok foglalkoztatásáért. Pesti Hirlap 1938. dec. 17.

MDK

Róna József

Szabadság és Hazaszeretet, kő

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Róna József MDK

szobrász

A Képzőművészek Orsz. Szövetségének Közgyülése.
Ujság 194o. jun. 1o.

Róna József
szobrász

„Magyar hét" művészeti kiállítás – Nürnberg ben a Norris Halle-ben – a kiállítási anyag kiválasztásában résztvett s azon szobrával szerepel –

Pesti Hirlap
1929 I. 24

Róma József
rézkarc

M.D.K.

Savoyai Jenő herceg mellszobra díszíti a Várkertet

Budapest und Umgebung. Budapest.

18 l.

Róna József
szobrász

M.D.K.

Zrínyi Miklós gróf szobra

Budapest und Umgebung. Budapest. 38 l.

M.D.K.

Róna József nobrán

Szavojai Jenőt ábrázoló nobra a budai várban.

Chateau Royal à Budapest. Mp. é.n. 6,

RÓNA JÓZSEF

A JAPÁN-KÁVÉHÁZI MŰVÉSZASZTAL TAGJA

MESTEREK — MESTERMŰVEK.

PETŐFI RÁDIÓ, 1970. OKT. 11.

MDK

Róna József, nobrán

Művének, Savoyai Jenő nobrának visszahelyezése a Várpalota elé állandó vitákra ad alkalmat. 4 cikk írója (Róna Gyula) a Habsburg-alvezér helyett egy igazi nemzeti "hős" nobrát látná szívesen.

R. Gy.: Ne kerüljön vissza! 7.

Népszabadság, Bir. 1970. dec. 15.

Róna József

Említve

Gyz. Dr. Nemzeti Galéria újdonságai

Szabad Föld, Bp. 1970. nov. 22.

MDK

(Róna József) szobrászművész

(A cikkem Róna Józsefné egykori férje.)

Ő mintázta Kossuth Lajos egyetlen hiteles torinói portréját, az első magyar Kossuth-szobrot [redacted] miskolcon, a Várban lévő Savoyai Jenő-szobrot.

Rám is vonatkozik.
(Róna Józsefné levele.)

Nők Lapja, Bp. 1956. augusztus 9. [3. l.]

Róna József
szobrász

A Vaibeli Savoyai Jenő lovasszobor alkotója. A szobrot most kiűz, hogy Ráchevére helyezzék át.

Czagány István: Halábná itélték?
Művészet, 1970 junius – 18 lap

Róna József

szobrász

Zrinyi Miklós szobra a Köröndön.

124.o.

Székely László /szerk/: Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

Róna József MDK

Hiradás arról, hogy Szavojai Jenő lovasszobra, mely eredetileg Zenta város számára készült, de azután a királyi palotának Pestre néző homlokzata elé lett szánva, a megváltozott xxxtx terv szerint a király palotája elé került, xkaxxaxxxárkxxthogy a várkert szabályozása és a bástyakorlátok lebontása után szabad helyen álljon,arcával a Duna felé.

Müvészeti Hirek.Budapest első lovasszobra.
Mücsarnok.19ol.2.sz.31.l.

RÓNA JÓZSEF, MDK

~~szobrászművek~~

karikatúrája, rajzolta

Gehér Lajos

Gehér Lajos: Egy cigány, egy király

(karikatúrák) Bp. 1928.

Keine Angabe möglich

M.D.L.

M D K.

Róna József nobván

A bécsi képzőművészeti Akadémián tanult.

Az ujjáalakitott pécsi nőtevegyház.
Pécs 1891, 46

Róna József festő M.O.K.

Bp. VII. Damjanich u 54. 1901-

Től a Fészek club tagja.

A „Fészek" ..... tagnévjegyzéke. Bp. 1929
51

MDK

Róma József, (festő.) szobrász

Megszorult faun. 1889. 1000 frtos

Röck-Szilárd jutalom.

Savoyai Jenő hg. tovasszobra 1899. Kis-

áll. az. érem.

József és a Potifár-felesége. (Szobormű.)

1909. Áll. az. érem.

OMKT-Vánd. kiáll. 1910 szept. 8-dec. 27-ig.

Kitünt mür. lajstr. - Hornyánszky V. kny.

68. 69. l.

Róna József

"Az utolsó szerelem" c. diszkut-tervezettel és Kossuth Lajos arcképével bizonyitja, hogy "a fiatal szobrász-nemzedék egyik kiváló tehetségü tagja"-irja Dr. Nyáry Sándor: "Utógondolatok" c. kritikájában, mely a Mücsarnokban rendezett téli kiállitásról szól.

Képes Családi Lapok, Bp. 1891. febr. 1.
XIII. évf. 5. sz. 68-7o. lap

Róna József

"A szabadságharc szobra" cimmel Dr. Nyári Sándor leirja "a fiatal igazán zseniális művész" alkotását, kiemelve az egyes szoborcsoportozotakot és az oszlopzat tetején a bilincseit széttörő szabad Hungáriát.

Képes Családi Lapok, Bp. 1891 ápr. 12.
XIII. évf. 15. sz. 236. lap

Róna József

A lap bemutatja a müvész "Szabadság-szobor" c. pályamüvét, melyet Budapest Székesfőváros Törvényhatósága által meghirdetett pályázatra készitett.
"Képeinkhez" c. rovat kiemeli a müvet.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1891. márc. 29.
XIII. évf, 13. sz. 197. és 2o5. lap

Róna József
szobrász

Savoyai Jenő lovasszobra
(repro)

Czagány István: Szalatra ítéltek
Művészet, 1970. junius - 18 lap

Róna József
szobrán

Kénített Kossuth szobrot Miskolc
számára, melyet 1898-ban le is lep-
leztek.

Kőfalusi Emil: Az első Kossuth-szobor
Énakmagyarország 1968 máj. 30.4.

MDK

Róna József

szobrász, aranyérem
szobrász,

Klassics: Párisi kiáll.kitüntetései. Mücs. 1900.
326-7 l.

MDK

Róna József,

A kiállitási bizottság tagja.

OMKR.-Műcsarnok. IV.Nemzeti Képzőmüv. Kiáll.
BP.1937. ápr.29.-jun.20. Kat. 3.l.

M. D. K.

RÓNA József szobrász

Szeged, Kossuth-szobor

Nagy-Papp-Bártsök: Szeged Bp. 1960. 186. l.

MDK

Róna József (szül.1861)

Állami kis aranyéremmel kitüntetett művész.
1899-ben, Savoyai Jenő lovasszobra, bronz.

Szm KT 50-125.l.

Róna József szobrász M.D.K.

Utolsó szerelem.

Zsuzsánna és a vének.

Fiatal anya.

Savoyai Jenő lovasszobra a Vár főhomlokzata előtt

Lampis Antal: A képzőművészetek története 696.l.

A Kultura világa Bp. 1963.

Róna József, szobrász. MDK

Megszerult faun. 1889. - 1000 ft-os Rökk Szilárd-jutalom.

Savoyai Jenö herceg lovasszobra. 1899. - Kis állami aranyérem.

Mücs. -OMKT. Tavaszi kiállitás. 1900. Kat. 17.1.

M.D.K.

Róna József, szobrász

A Mintarajztanodában tanult. 483.o. Naturalista felfogású zsánerszobrai, Utolsó szerelem, Zsuzsánna és a vének, Fiatal anya, stb. Az újbarokk stilusu Savoyai Jenő lovasszobor. remekmű. 487.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva, 1960. Bpest

Róna József, szobrász MDK

Egyik lovasszobrának modelljét megrongálták a Nemzeti Galériában.

(nóti): Kengyel, Kantár, buzogány 2.

ESTI HIRLAP Bk. 1966. júl. 5.

MDK

Róna József, szobrász

Savoyay Jenö. Szobor.br. Jelz.nél

Nemz.Szal.Müv.Egy.-Székfv.Kpt.és Tört.Muz.uj szerzeményei 1937/38. 1939 máj.-jun. Kat.

MDK

Róna József

Savoyai Jenő herceg lovasszobra, 1889. Kis állami aranyérem.

József és a Potifár felesége, 1909./Szobormü/ Állami aranyérem.

Mücsarnok 1910/11 tav. kiáll. 15.1.

Róna József szobrász

M.D.K.

/ 1866 - 1950 /

Budavári Savoyai-szobor

Lyka: A művészetek története, Bp. 1965. 2oo. l.

Róna József MDK

Savoyai Jenő zentai lovas szobra.

Műcsarnok 1899. tav. nemzetközi kiáll.

M.D.K.

Róna József szobrász

Századvégi vásárlásokkal kerül a Szépmüvészeti Muzeum gyüjteményébe.

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 194.l.

Róna József

Szarvasi Jenő lovasszobra 1900

— kept. —

A Tyihomirov: Iszkusszstvo Vengrii IX - XX.
Moszkva 1961. Képjegyzék. 88.

RÓNA JÓZSEF

A Savoyai-szobor alkotója.

Imre Béla: Királyi lakhelyből kulturközpont.

KISALFÖLD, 1971, május 18.

M.D.K.

Róna József szobrász

Műve a Szépművészeti Muzeum szoborgyűjteményében

Savoyai Jenő lovasszobrának

modellje.

Dekorativ zsáner-szobrok

A Szépművészeti Muzeum 1906-1965. Bp. 1965- 20-4 209

Róna József

MDK

Szavoyai Jenő lovas képmása, bronz

Műcsarnok 1944.Székesfőv.Képtár Jub.Kiáll.

Róna József szobrász M.D.K.

/ 1861-1939 /

Savoyai Eugén lovasszobra.

Genthon István: Magyar művészet a századforduló idején. Bp. 1962. 4.1.

M.D.K

Róna József
rajzai

A Savoyai Jenő lovasszobor
alkotója.

Róna József rajzairól leányai: —
Művészet, 1964. január – 45 kép

M.D.K.

Róna József, szobrász

Savojai Jenő lovasszobrát a királyi palotáról szóló beszámolója során emliti a azzíró, mondván, hogy „méltó helyre került: a Habsburg-terem előtti terrasz közepére."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

aug. 26. sz. 3. old.

zélja van, csak méltó művelőkre találjon;
lkozik, első sorban az a feladata, hogy a
k összeköttetésének problemájával foglal-
dást ne is várjunk; pedig a felsorolt anya-
nyag is vár a polychromiára és ez a viasz,
inthogy a viaszban higított festék itt meddő
ţtön elolvasztaná.
ha a berlini tárlat alapján mi pálczát akar-
! Mert ha a polychromia nem is új irány,
a már meglevőt veszszük kezünkbe, hanem
küzdenünk; így aztán az első stádiumban
, mert tudjuk, hogy még a klassikus ó kor
elytelen alkalmazást; de a fejlődés magas-
i alkalmazásában keresték, mely rendelke-
az egyptomi, sem a görög nem művelte
sticátió, akár pedig a közvetlen befestés
formával, hogy az összes hatás a szobor-

aton igazán sikerült, az a Siemering L. R.
ek mintája, melynek eredetije a nagy szem-

helytelen festéke, a festék homálya, a szín
tetszésünket, s nem tekintve a mutatkozó
emelné a műbecset, hanem valóban árt a
nem lelkesedik a nagy festő iránt, nincsen
veszít. Így nekünk a polychromia nem ke
érdekében tiltakozunk az ilyen éretlen elj

Nem tekintve azonban a színek hiányá
technikai hibákat is mutatnak fel. Ezek
kedőnél voltak kiállítva, s Dr. Treu már
jának figyelmét a befestett szoborművekr
az árnyékolás tekintetében a túlzásig hala
nálnak a polychromia ügyének. Önmagáb
lehet, nem szabad; mert ez képtelenség.
testiségénél fogva is megkapja árnyékát,
lított mellszobrok azonban mind úgy van
ajak és szemek körülárnyékolva, mintha
jobb oldalon; az árnyék festése az ily d
festett árnyékú mű helyét egy nap alatt
szor a nap, illetve fénysugár irányát m

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Róna József?

A kiráfné gödöllői szobrának mestere

Lvod

Gerő Ödön. A kiráfné gödöllői szobra. Pesti Napló 1901. 137 sz.

Szigeti J. József. A gödöllői kiszélet szobor. Magyar Geniusz. 1901. 21 szám

Róna József

Arckép

1888

Rónáé a félmillió. Jeltelen cikk. Pesti Futár I. évf. 1. sz.

Czegledi Istvan: Sion Vára

VII. 269

Róna József

Pesti Hírlap 1908. ápr. 23 (A Kossuth-szobor botránya).

Erdő

Nepszava 1908. ápr. 17
(A Kossuth-szobor botránya.)

Uj Hírek 1908. ápr. 16.
(A megostromolt szobor.)

A Nap. 1908 ápr. 17
(A szoborbotrány.)

A Polgár 1908 ápr. 18
(Róna óvása.)

Az Ujság. 1908. ápr. 18.
(Óvás a Kossuth-szobor dolgában.)

Lakos Alfred: A Kossuth-szobor pályázat. (Beszélgetés, Róna József.) Budapesti Napló 1908 ápr. 19

772.

I
364.

772. Alonso Cano.

Sz. Granadában 1601-ben. † ugyanott 1667-ben.

Evangelista szent János. (Jel. k. 1. r. 11.)

A sziklánál ülő szent jobbra fordul, visszanéz és ég felé tekint, hol nagy fényességben az Úr jelenik meg, meghagyván néki, hogy a mit lát, írja le. Nem messze tőle a hétfejű sárkány tünik fel a csillagos égig érő hosszú farokkal. Az evangelista jobb kezében lúdtollat tart és baljában bőrkötésű nyitott könyv van, melybe a jelenéseket írja. Hosszú haja barna, arcza beretvált, kabátja zöld, köpenye rózsaszinű. Jobb keze mellett kalamárist látunk. Elől balra sas köti le figyelmünket.

Vászon, méretei 218 : 153 cm. — Mündler: XIV. 46.
Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

Róna József

cred

Művészet 1911. 272 l.

(A jubiláris plakett.)

A. 338

187. kép. *A beckói templom oltárkeresztje. XV. sz. vége.*

Róna J. festőművész
Tájkép. Olajf.
Képkiállitás Nyitrán, 1916

Róża Józef

l.

Łykaszobr 96 - 14

44. l.

Róna József

Mátyás-szobor pályaterve

Lázár B. Fadrusz János élete és művészete. Bp. 1923. 79. l.

Róna József

láid

Hauszmann A.: A bpesti igazságügyi palota. ~~Hauszmann Alajostól~~. Bp. 1901. 7. l.

Róna József

l

Lykanzob 96-14

32. 33. l.

34. l.

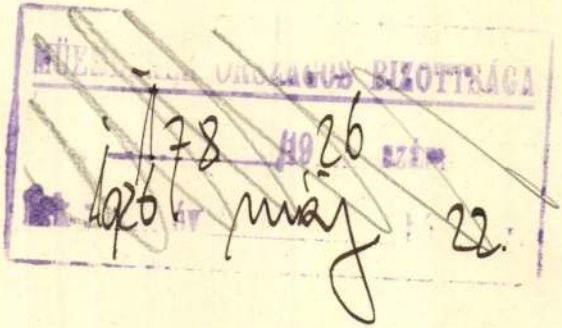
MŰVÉSZETI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRA
1926 május 22.

Róna József

Leitersdorfer díjat

II. pályázaton II. díj.

Sajó: Vörösm.

78. l. u. (Képpel)

I. pályázat I. kategória

u. o. 64. l. u. Kép.

Bizottsága

adalmának felhasználási

e.

napfényre került
és konzerválási
..... 4.000 P.

reállitási és biz-
ent István korabe-
..... 3.000 P.

tély romjainak
leletek konzer-
..... 2.000 P.

m folytatólagos
tos tereprendező
..... 2.000 P.

uj falképének
.....10.000 P.

ci templom tatero-

Róna József

Impresszionista.

Képzőművészet.
Szabadságszobor?
Élet. 1891. I.
256, 258, 259

Róna József

l.

Lex Mary Társ

~~#~~ 476. b. l.

Négyes lap

E lapon faragott kezek
uralkodók képeit látjuk

1. Mátyás király

Vállon alól, kasnyolcrad jobb
haja hosszú s sem bajusz
s fölül a mondatszalagon e

2. V. László

Vállon alól, kisnyolcrad balr
sem szakála, sem bajusza n
galléra s szegése prémes. F

3. II. Ulászlo.

Vállon alól, jobbra s kasnyo
bajusza hosszú s arcra le
koronával. Fölül ez van: „ Ulad

4. IV. Kázmér:

Vállon alól, kisnyolcrad b
s bajusza s szakála rövid.
simirus, IV. Rex Polon." E

Róna József

Lrod

Szügyi Elemér: Emlék
Budavárából. Bpest, é. n.
26. l.

DR. HÓMAN BÁLINT
m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr

1936. évi június hó 13-án (szombaton) déli 12 órakor fogja megnyitni a Országos Magyar Szépművészeti Múzeum Régi Képtárának ujonnan rendeze

NÉMET, OSZTRÁK, FRANCIA ÉS ANGOL FESTÉSZET GYÜJTEMÉNYÉT ÉS RÉGI SZOBRÁSZATI OSZTÁLYÁ

Erre az ünnepélyes megnyitásra Nagyméltóságodat / Méltóságodat / Nagyságodat tisztelettel meghívja

AZ O. M. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM FŐIGAZGATÓJA

Ez a meghívó a megnyitás napján 2 személyre belépőjegyül szolgál.

Hornyánszky Viktor R.-T.

Róna József

Urod

Magyar Irodalomtörténet

1924. 67. l.

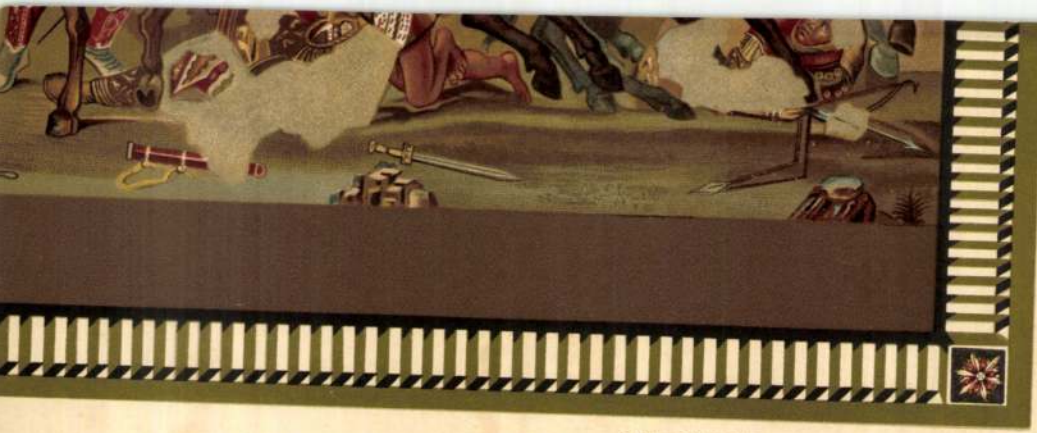

G. GROTE SER. CTO. (MÜLLER-GROTE & BAUMGÄRTEL), BERLIN.

USSBODEN-MOSAIK AUS POMPEJI.

UM.

Róna József

kobán

l.

Nemesvári 115. l

H. IX.

Högyes Endre-n 10.

Róna József
nobrász

Zrinyi Miklós
bpesti nobra
repr.

Németh Béla
Szigetvár tört.
Pécs 1903. 160 l.
után
282. l.
A mincsi kritika
nagyon támadta ezt a
nobrot.

Róna József

MDK

Ádám és Éva, márvány

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

Róna József

A Munkácsy-szoborpályázat meddő. Művészet 1914.
282.l.

MDK

Róna József

Müvészet 1914. 281.l.

MDK

Róna József

Baross-szobor tervezetek. Ország-Világ 1894.

MDK

Róna József

Savoyai Jenő herceg szobra

2000 szobor Budapest utcáin. Az Est 1938.dec. 21.

MDK

Róna József

Az Arany-szobor pályázata. Vas. Ujs. 1888. 33.l.

MDK

Róna József, szobrászm.

12. Tanulmány egy József és Putifár-csop.-hoz.
Szobormü.

Szabad müvészek csoportja.

KMT 1915/16.téli kiáll. Kat. 31.1.

Róna József szobrász M.D.K.

Zrinyi Miklós -szobor / Körönd/ 1902 /

[illegible]reisich Gábor: Bp. városépítésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 19[illegible]. 104.1.

kv.

Róna József

A képzőm.tars.1896.-ban az új tisztviselőkben tartott évi közgyűlésen választmányi tagjuk választották.

Vas.Ujs.1896. 267.l.

Róna József

Szobrának reprodukciója a Vasárnapi Ujság 1899 dec. 31. számában (emlitve)

Pesztmegyei Hirlap 1900 jan. 7. Soldat

Róna József szobrász M.D.K.

Savoyai Jenő szobra a budavári palota kertjében

Preisich Gábor: Bp. Városépítésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 19 . 104.1.

/Juhász Miklós/
főosztályvezetőhelyettes

MDK

Róna Jzsef

Pályázat. Magyar Müvészet 1926. 5. sz. 3o4.l.

E. H.

1961. nov.

4-20.

103 dk

Róna József, szobrász MDL

100 éve született. Róna az egyetlen Turinban, élet után mintázott Kossuth szobor alkotója.

A Fészek klub egyik alapítója volt.

Centenáriumi emlékkiállítását rendezi tiszteletére a Művész klub.

— : Ma

2.

ESTI HIRLAP,

25.

Róna József, szobrász MDk.

Száz éve született. Ő az egyetlen, aki Kossuthról, Turinban, élet után készített szobrot. – A Fészek Klub egyik alapítója volt.

Tiszteletére a Művész Klub centenáriumi kiállítást rendez.

– :Ma halhatták 2.(

ESTI HIRLAP Bp. 1961. nov. 25.

Róna József

Vas. Ujs. 1896. 757. l.

A komáromi Klapka-szobor. Komárom hősi védőjének, Klapka György honvéd-tábornok érczszobrát már fölállították Komáromban. *Róna* József szobrász műve, s e hó 15-ikén leplezik le ünnepélyesen. A szobor talapzatán ezek a föliratok: Az éjszaki oldalon: «*Komárom hős védőjének a nemzeti kegyelet 1896.*» A keleti és nyugati oldalon: «*Kápolna-Isaszeg 1848—49.*» «*Nagy-Sarló Komárom 1848—49.*»

28 NEMZETI UJSÁG
1937 november 28.

Róna József

A kultuszminiszterhez terjesztik fel javaslataikat a magyar képzőművészek

A *Magyar Képzőművészek Országos Szövetségének* csütörtöki elnöki tanácsülésén *Róna* József országos elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg a Szövetség elhunyt tiszteletbeli tagjairól: *Zala* Györgyről és *László* Fülöpről, továbbá *Rózsaffy* Dezső festőművész societer és *Bakonyi* Sándor művész tagjairól.

Szentgyörgyvári Gyenes Lajos, a Szövetség igazgatója a képzőművészek segélyezéséről és a karácsonyi segélyakcióról tette meg jelentését. *A segélyre szorulók lélekszáma 600.*

Előterjesztette a képzőművészek részére a munkaalkalmak megteremtését célzó javaslatait, melynek keretében a Szent István 900 esztendős országlásának örök emléket kíván állítani a magyar művésztársadalom az ország minden közintézményénél, az iskolákban, a templomokban, a bankok, gyárak dísztermeiben s egyesületi székházakban. Javaslatot tett az igazgató a nemzeti Stadion képzőművészeti dekorációja érdekében, hogy a római *Foro Mussolini Stadion* példájára a magyar nemzeti Stadion nemcsak a testi erő, hanem a magyar képzőművészeti kultura Stadionja is legyen. Már most történjen gondoskodás arra nézve, hogy 1940-ben felépülő Stadion részére felajánlott műalkotások költségeit fokozatosan az illetékesek beállítsák az évi rendes költségvetésükbe.

A Szövetség továbbá szorgalmazza, hogy az állami, közületi, városi építkezéseknél az építészeti költség 2 százalékát kötelezően képzőművészeti dekorálásra fordítsák, egyben bejelentette, hogy a Szövetség a Nemzeti Önállósítási Tanácsot megkereste a képzőművészek bekapcsolódása érdekében.

Glatz Oszkár, *Iványi Grünwald* Béla, *Szentgyörgyi* István, *Say* Géza, *Gaál* Ferenc, *Gimes* Lajos, továbbá a Szövetség ügyésze *Beckói Biró* László hozzászólása után a Szövetség ugy határozott, hogy a javaslatokat *felterjeszti a kultuszminiszterhez.*

Egyben az igazgató bejelentette, hogy a *Pentelei Molnár Jánosról* elnevezett utca első házára a Szövetség emléktáblát állit, melynek költségeit *Beckói Biró* Henrik műgyüjtő, a Szövetség részére felajánlotta.

Az elnöki tanács *Róna József* inditványára egyhangulag üdvözölte *Márk* Lajost és *Kernstok* Károlyt hosszu betegségükből való felépülésük alkalmából, továbbá köszönetét fejezte ki a sajtónak, amely mindenkor a legnagyobb megértéssel áll a magyar művésztársadalom ügyei mellett, *Say* Géza kultuszminiszteri osztálytanácsosnak, továbbá *Szentgyörgyvári Gyenes* Lajos festőművésznek, a Szövetség igazgatójának, akit tüntető melegséggel ünnepel a Szövetség azokért a nagyértékü szolgálatokért, melyeket a magyar művésztársadalom érdekében immár tizenöt esztendeje fejt ki önzetlenül.

népszerű csomaggal!

DÍSZELŐADÁS AZ OPERAHÁZBAN

Horthy Miklós kormányzó névünnepe alkalmával december 6-án, hétfőn este a *Magyar Nemzeti Diákszövetség* díszelőadást rendez az Operaházban. A műsor a következő: Himnusz, előadja az Opera énekara *Berg* Ottó vezényletével; ünnepi beszéd, elmondja sepsiszentgyörgyi dr. *Kósa* István, az Orsz. Magyar Protestáns Diákszövetség elnöke. Az egyemi énekkarok két dalt adnak elő, vezényel: *Vaszy* Viktor karigazgató. *„Béla futása"*, vitézi játék, szövegét *Kotzebue* után írta *Csery* Péter, zenéjét szerezte *Ruzitska* József, átdolgozta *Siklós* Albert, vezényli *Berg* Ottó, rendező *Ná-*

Róna József

az alábbi palota fő-
homlokzatán az elítélt
és a kiszabadult rab
szobra feszített.

Komor Marcell

Az új igazságügyi
palota. Vas. Ujs.
1896. 716. l.

Róna József

P. G. Nemzetközi kiállítás a Műcsarnokban. Vas. Ujs. 1899. 296. l.

Róna József az első a műcsarnokban azok között, a kik befejezett szoborművel vesznek részt a kiállításon. «Savoyai Jenő» lovasszobra, mely a zentai csata hősét ábrázolja háromszoros életnagyságban, a műcsarnok külső oszlopcsarnoka előtt van felállítva. Egyike legjobb lovasszobrainknak s Zenta város értékes műalkotást nyer benne. Itt még talapzat nélkül áll, de a műcsarnok belső szoborcsarnokában kiállított mintája után művészileg szép megoldását látjuk az egész műnek. Alapos tanulmányra vall úgy a ló mintázása, mint a hadvezér alakjának keresetlen mozdulata, melylyel lovát kantárszáránál visszatartja. Róna eddigi művészi sikereit ez új művével újból gazdagította. *P. G.*

P4

(2)

Korvin-tér 3

20

90. ábra

• IN MEMORIAM •

RÓNA JÓZSEF, a nagynevű szobrászművész életének 78-ik évében elhúnyt. Munkássága nemcsak a magyar művészek körében, de az országban mindenütt ismeretes s azt külön nem kell méltatnunk. A magyar szobrászat egyik nagy mestere mult el övele, aki azonban műveiben minden művelt magyar ember emlékében élni fog. A társulat minden tagja őszintén gyászolja az elhúnyt nagy művészt.

32.917. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F. : Thiering Richárd.)

MAGYAR IPARMUVESZET
1940. 10 l

Gorka Géza legújabb keramiái. — Neueste Kera

○ RÓNA JÓZSEF, 1861 febr 1 —

Andrássy Dénes gr, XIV., Műcsarnok bej.

Andrássy-út 62, kapu alatt: Vendégszeretet és Háziasság.

Corvin mozi diszo, Greff Lajossal, VIII., József-krt — Üllői-u. s.

Gellértfürdő főkapu, 2 dm.

Medvey 130. l.

131

Igazságügyi Palota bal oromz.: Elitélt és Felmentett.

József-krt. 2, diszo.

Kentaur Tritonokkal, XIV., Széchenyi fürdő előcs.

Királyi Vár, kupola: Szabadság, Hazaszeretet.

Kiss József költő ülőszobra, XIV., Városligetbe szánva.

Korsós nő, csorgó, XIV. Széchenyi fürdő, ÉK. old.

Legfőbb Áll. Számvevőszék: 4 diszo, II., Margit rakpart.

M. Nemzeti Bank, tompa sarkon: Ipar és Kereskedelem, V., Hold-u.

Országház, kívül: Zsigmond, I. Mátyás, Teleki Mihály, belül: Sz. László, Bocskai és I. Rákóczi György2—2 apr.

Savoyai Jenő hg., I., Királyi Várkert.

Sas-u. 19, 2 tl. és 2 alak.

Teréz-krt 8, Nő alak, azonos a Vilma Királynő-út 6 alatt is.

Teréz krt. 40, Apai Gondosság és Családi boldogság.

Vigszínház homl. és Faludi Gábor az előcsarnokban.

Zrinyi, VI., Körönd.

Megjegyzés: Rónának egy ideig szoborőntődéje is volt (Andrássy lovsz. Rudolf stb.)

u. o. 131. l.

~~Lelet, Kaposmérői~~ VI. 129

Róna József

RÓNA JÓZSEF

Képzőművészet 1929. 22. szám

Előfizetési ára:

Egész évre 24 pengő, félévre 12 pengő, 1/4 évre (3 szám) 8 pengő. Egyes szám ára: 3 pengő.

Egész éves előfizetés Románia részére: 800 lei.

Egész éves előfizetés Csehszlovákia részére: 160 csehkorona.

Egész éves előfizetés Jugoszlávia részére: 500 dinár.

gjelenik minden hónap elején, kivéve július és augusztus hónapoka

TARTALOMJEGYZÉK:

Fordulat a külföldi kiállítások ügyében 155
Iván Ede: Róna József 161
Gy. N. Ernszt Vilmos gyüjteménye 164
Clara Heiman: Párisi levelek 166
Chroniqueur: Látogatás Szánthó Mária mütermében 171
Képzőművészeti szeminárium: A barna szín . . 173
Hirek 176

A KÉPEK JEGYZÉKE:

pe . . . . . cimoldal
iteremben 153
yai Eugén hg. lovasszobra . . 154
zi József emlékplakett . . . 155
yai Eugén hg. szobrának reliefje 156
ádházi Kálmán hg. szobra . . 157
tolsó szerelem 158
felesége sóbálvánnyá válik . . 158
enyei György szobra . . . 159
ef és Putifárné 159
: Mosónők 160
latoni táj 161
ac játék 162
dor: Tanulmányfej 163
. 164

Ferenczy Károly: Csendélet . . .
Gustav Courbet: Találkozás . . .
Albert Bartholomé: Siremlék a halott
Flandriai mester: Lukrécia . . .
Isaák van Ostade: Az ivó . . .
Székely Bertalan: Léda és a hattyu
Benczur Gyula: Alvó akt . . . .
Szánthó Mária: Mrs. Steven Maugha
„ „ Kakulyay Károlyné
„ „ Önarckép . . . .
„ „ Ifjuság . . . .
„ „ Siesta . . . . .
„ „ Meglepve . . . .
belibregi Dimics Sándor: Tabáni táj
Sz. Hrabovszky Viola: Arckép . .

ujra dolgozom, a nyugdijról lemondtam, decemberbe például két körzetet is elláttam, napi 15o beteget. A legkisebb Kossuth szobor az látható Szolnokon egy nagy ludtojás nagyságu szobor, nemcsak a legkisebb, hanem a legérdekesebb is, mert ezt a Bach korszakban, tehát 185o és 58 között rejtették el, padló alatt, és a háznak a fölbontása alkalmával, néhány évvel ezelőtt találták meg, és egy VIII-ad osztályos tanuló, és rögtön bevitte a muzeumba, és ott látható.

- És, vajon csak a hazai Kossuth szobrokat ismeri, vagy a külföldieket is?

- Némileg ismerem a külföldit, de valójában a hazaikat ismerem teljesen.

- Külföldön hol van Kossuth szobor?

- New Yorkba van, Clevelandba van természetesen Turinba van.

- Sikerült-e ezekről fényképet szerezni?

- A külföldiekről is vannak fényképeim, s a legeslegelső szobrot, azt tulajdonképpen Róna József készitette, amikor még Kossuth élt Turinban 189o-ben nagyon jól láthatók a könyvszekrénynek a tetején.

- No most merjük azt is bevallani, hogy bizony vannak ám gyöngébben sikerült alkotások is.

- Igen. Igen, és a szobrokat tulajdonképpen szobrászmüvészek készitették, aztán sirkő készitők, azután kérem festőmüvészek. Nagyon jó, nagyszerü szobor a bonyhádi Horváth Olivérnek a mellszobra, ő nem szobrász, hanem festőmüv sz, Csongrád vármegyében van a legtöbb szobor 9, a legtöbb szobor készült 19o2-ben, Budapestnek jelenleg 8 szobra van, ehhez tartozik Kispest, Rákospalota, Zugliget, stb.

- Ön alaposan megismerte az országot, és kutatásai közben.

- Igen.

- Hogyan jutott el ezekre a helyekre, volt-e olyan alkalom is, hogy fölhivták a figyelmét egy-egy szoborra?

- Valamennyi muzeumnak irtam, valamennyi megyei müvelődési osztálynak, és valamennyi járási székhelynek, ez körülbelül ezer levél. Volt olyan eset is, hogy a járási szákhely azt irta, hogy a járásukban nincsen szobor, s másnapra kaptam egy levelet, hogy X Y helyen van, például ilyen is előfordult.

- És mindegyik szobrot lefényképezte, saját maga fényképezte?

- Nem. Nem, saját magam talán csak a negyed részét. Lefényképezte az unokaöcsém Benyhe István, azután küldtek is. Éspedig főleg az iskolák küldtek, de küldtek kollegák is, tanácselnökök is küldtek, a rendőrség is küldött, szóval különböző faktorok, jóbarátok, és mondhatom azt is, hogy körülbelül lo volt betegem, aki az ország különböző részein vannak, mint például Sátoraljaujhelyen mondjuk, vagy pedig Karcagon, most

1021

IV. 3o. 7.3o D.

Tessék a mikrofon.

- Dr. Ádámfi József szegedi orvos szabad idejét a Kossuth szobroknak szenteli, fényképeket, adatokat gyűjt róluk. Éppen most érkezett haza dunántuli utjáról. Vajon ezalkalommal melyik Kossuth szobrot nézte meg.

- Hát most hazánknak a legelső szobrát láttam, éspedig a Sió Maros szobor az 1894-ben készült, tehát ez a legeslegelső szoboro Magyarországon.

- Kinek az alkotása?

- Ez Gerendai Antal és fiáé, de tulajdonképpen Kiss György mintázta. Ugyanebben az évben készült, a szobor Dunapatajban is szintén ezek készitették. A teljes szobor, az első, az Miskolcon készült, 1898-ban, azt Hóna József készitette.

- Tulajdonképpen hány Kossuth szobor van az országban?

- 71. Rengeteg helyen voltam személyesen meggyőződni mi az ujság, ezt a témát még nem dolgozta föl senki.

- Hát valóban senki, és ön hogyan jutott éppen erre a gondolatra?

- Hát nagy tisztelője is vagyok, bár Petőfit még jobban szeretem.

- S vajon melyik a legszebb szobrok?

- A legszebb szobor, a teljes szobor a legszebbek egyike, a szegedi, és azután a miskolci.

- És a Cegléditt ön hol helyezi el?

- A cegléditt is bizony ugyanebben a rangsorban helyezem el.

1021

IV. 3o. 7.3o D.

Tessék a mikrofon.

- Dr. Ádámfi József szegedi orvos szabad idejét a Kossuth szobroknak szenteli, fényképeket, adatokat gyüjt róluk. Éppen most érkezett haza dunántuli utjáról. Vajon ezalkalommal melyik Kossuth szobrot nézte meg.

- Hát most hazánknak a legelső szobrát láttam, éspedig a Sió Maros szobor az 1894-ben készült, tehát ez a legeslegelső szoboro Magyarorzságon.

- Kinek az alkotása?

- Ez Gerendai Antal és fiáé, de tulajdonképpen Kiss György mintázta. Ugyanebben az évben készült, a szobor Dunapatajban is szintén ezek készitettők. A teljes szobor, az első, az Miskolcon készült, 1898-ban, azt Rónna József készitette.

- Tulajdonképpen hány Kossuth szobor van az országban?

- 71. Rengeteg helyen voltam személyesen meggyőződni mi az ujság, ezt a témát még nem dolgozta föl senki.

- Hát valóban senki, és ön hogyan jutott éppen erre a gondolatra?

- Hát nagy tisztelője is vagyok, bár Petőfit még jobban szeretem.

- S vajon melyek a legszebb szobrok?

- A legszobb szobor, a teljes szobor a legszebbek egyike, a szegedi, és azután a miskolci.

- És a ceglédit ön hol helyezi el?

- A ceglédit is bizony ugyanebben a rangsorban helyezem el.

ott a hármas szomszédságban mutatkozott némi eltérés, de az is oly kevéssé, hogy az előbbiektől hatásában semmiben sem ütött el.

Új és eredeti felfogást látunk Róna új szentháromság-szobrában. Tiszteletben tartotta a vallás parancsát, de művészeti lendülete is tért talált és szép harmoniába hozta e kettőt. Nem követte a többit a járt úton, hanem egy merész lépéssel új útra lépett, melylyel a vallásos alkotásoknál úttörő lett. Nem kötötte meg őt az az egyformaság, mely a többi utánzására kárhoztatta, ha közmegelégedésre akart dolgozni, hanem kivitte művészi kivánságát s eltért a dogmaszerű sablonos alkotások egyszerű utánzásától s megalkotta azt a szentháromság-szobrát, melynek eredeti felfogása lelkében született meg.

Róna szobra esemény a művészi alkotás terén. Láttuk szobrát műtermében eredeti nagyságában, mellette az egésznek kis tervezetét. A nagy alkotásban nem veszett el a kicsi harmonikus összhangja, hanem mintha még jobban megerősödött volna.

Tizennégy méter az egész monumentum. Lépcsőalapzaton áll egy karcsú obeliszk; az obeliszk csúcsán a szétterjesztett szárnyú galamb jelképezi a Szent lelket, lent az Atya és a megváltó Fiú alakja a mindenséget jelző gömbön, melynek alsó felét kis angyalok veszik körül. Az ötméteres csoportozat egész harmoniájában érezzük a szentháromságot.

Az Atyaisten jobbjának méltóságos mozdulata, a szélesen megmintázott mellizmokon az erő érzik. Szikár, szakállas alak. Mellette áll, feléje fordulva jobboldalt a Fiú, magasra emelve a megváltás jelvényét: a keresztet. Ez a méltóságteljes póz vallásos ihletre csábit s nem érezzük, hogy erőltetett volna. Róna alkotását szivünk érzi meg leginkább, mert e munkának lelke van. A nagy csoport a plasztikai érzések egész sorától gazdag és az Atya méltóságát, a Fiú szelidségét és szeretetét nemcsak azért érezzük, mert jelzők fűződnek az alakokhoz, hanem már az alakból magából érezzük e nemes hatást.

Az alapzat és az obeliszk pátyi mészkőből lesz, a csoportozat patinázott bronzból s igy szinhatásban is gazdag és nagyhatású lesz Róna szentháromság-szobra, melyet előreláthatólag a jövő év tavaszán állitanak fel Aradon.

Róna József e legújabb alkotása dicsőségét, sikereit fokozza, a melyet már e derék művész szorgalmas munkájával, szép alkotásaival elért. És Arad város kevés pénzért egy gyönyörű monumentumhoz jut Róna művészi zsenije folytán.

Vezeklés.

Irta **Vértesi Gyula.**

Szomorú őszi délután volt az! A napok szörnyű rövidek már akkortájt s délután olyan hamar beáll az alkonyat, hogy az embernek egész napjából alig marad egy-két világos órája. Még a boldog embereknek is kellemetlenek ezek a rideg, késő őszi délutánok, mikor még fűteni nem akarunk, mert a fűtött szobában megfájdul a fejünk, pedig a külső hideg kezdi már izzasztani az ablaküvegeket s a homályos lapokon át olyan szomorú derengéssel szűrődik át a külső, sötétedni kezdő világ vastag köde, nehéz párázata.

Itt kint a vidéken még csak talál az ember valamelyes melancholikus ábrándozásra csábitó költészetet a természet lassú haldoklásában, de ott nálunk, a nagy város falai között, bizony édeskeveset.

Kegyetlenül szomorú dolog ilyenkor ott lenni annak, a kinek úgy is fáj valami a lelkében.

Hogyne lenne, mikor boldog embereknek is a legkellemetlenebb emlékeit szokta felkölteni egy-egy ilyen borús, szomorú hideg őszi délután.

Ilyenkor az embernek eszébe szokott jutni az élet csintalansága és ostobasága és a mellett hogy a lelkünkre, mint a hegyre a köd, lassanként ráereszkedik az életunalom sűrű fátyola, azért mégis félő aggódással gondolunk ilyenkor arra az utolsó napra, mikor majd ott fogunk feküdni mereven a halottaságyon s mikor majd esetleg a tavaszi rügyfakasztó nap sugara úgy fog játszani testünk fölött, mint valami kődarab vagy más efféle élettelen test fölött.

A szép asszony is, a szomorú arczú szép asszony is arról gondolkozott, hogy milyen jó lenne neki meghalni, hanem azért mikor megvillant előtte a ravatal sötét képe, mégis megrezzent s odahuzódott félénken, szinte oltalmat keresve, a férje széles mellére.

Pedig tudta, hogy akkor még az utolsó kapocs is szétszakadt, mely őt Réthy Pálhoz, a férjéhez, oda-

I. évfolyam. Budapest, 1900. október 15. 10. szám.

MŰVÉSZET

MŰVÉSZETI, SZÉPIRODALMI ÉS KRITIKAI KÉPES LAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal
VI. ker., Vörösmarty-utcza 42. szám.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

SZERKESZTI
CS. SZABÓ KÁLMÁN
FŐMUNKATÁRS
BENICZKYNÉ BAJZA LENKE

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 16 korona.
Fél évre . . . . . 8 »
Negyed évre . . . . . 4 »
Egyes szám ára 80 fillér.

Szentháromság-szobor.

Arad város lelkes közönségének áldozatkészségéből Arad egy új impozáns szoborhoz jut azzal a szentháromságszoborral, melyet *Róna Józsefnél* rendelt meg. A városszépitési munkálatokkal egy útbaeső régi s nem valami túlművészi szent háromságszobrot szét kellett bontani s a közönség teljes lelkesedéssel adta össze filléreit, midőn e helyett egy új szobor felállitását határozták el. Tizezer forintot gyűjtött össze a közönség, ehhez a város még adott tizenhetet s igy huszonhétezer forinttal *Róna Józsefnél*, kitünő szobrászunknál rendelték meg a szent háromságszobrot, melynek agyagmintájával most készült el a művész és most mutatta be az aradi bizottságnak, a mely nagy megelégedéssel fogadta el a jeles művész minden tekintetben sikerült alkotását.

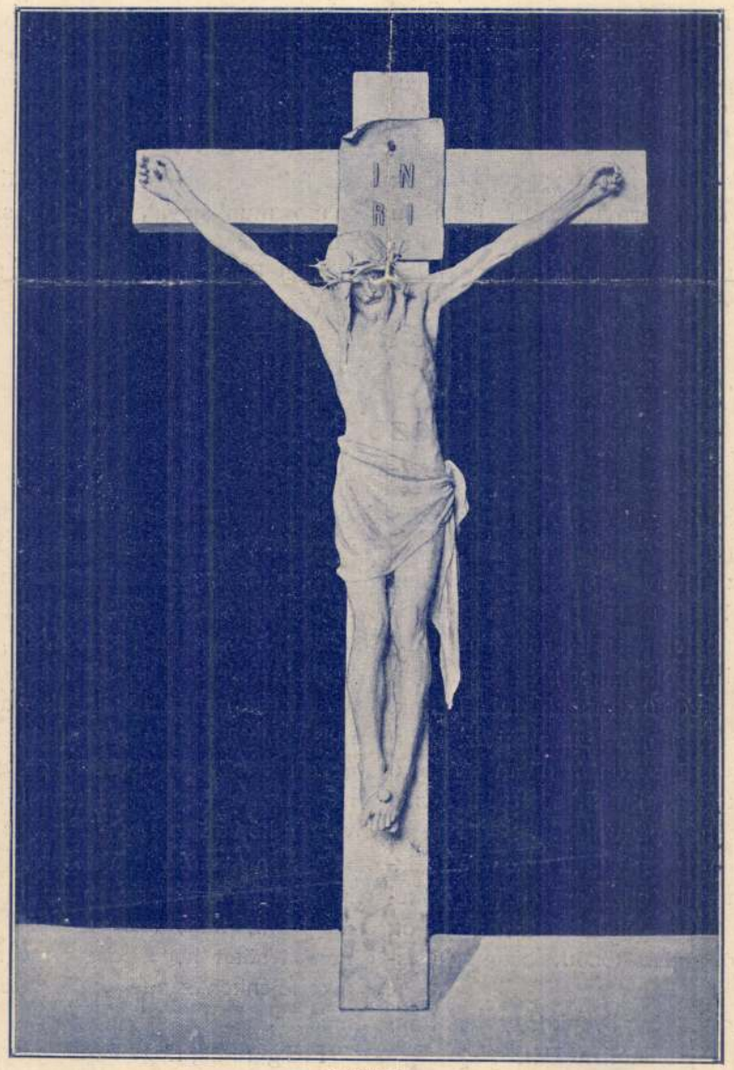

KRISZTUS.
Fadrusz János szobormüve és ajándéka Szeged városának.

Egy szentháromság - szobrot teremteni nem nehéz feladat. A művészet itt egy bizonyos dogmát állitott fel s úgy hitték, a ki ettől eltér, vagy sérti a vallásos érzést, vagy rosszat alkot. A művész alkotóerejét szűk mederbe szoritotta a sablon, mely szerint örökös egyformasággal ábrázolta a szentháromságot mindenik s már az is merészség volt, a ki csupán egy mozdulat-kifejezéssel eltért a régi és unalmas egyhangú mintától. A művész inkább munkát végzett, mint alkotást, mert nagy merészség volt eltérni az elsőktől, a kik elfogadták a szentháromság csoportos megalkotását. Itt-

NAPLÓ

FODOR ANDRÁS verses-zenés beszélgetését rendezik meg november 19-én, kedden este 8 órai kezdettel az Angelika sarokasztalnál. A költővel Horváth László klarinétművész beszélget. Közreműködik: Papp János színművész. A sorozatot Szentpál Mónika szerkeszti.

A GÖDÖLLŐI REMSEY JENŐ MŰVÉSZETI ALAPÍTVÁNY FELHÍVÁSA. Gödöllő a század első felében európai színvonalú képzőművészeti irányzatnak volt a szülőhelye. Innen sugároztak ki a Körösfői-Kriesch Aladár, Nagy Sándor, Thoroczkai-Wigand Ede, Remsey Jenő és mások által képviselt, az európaival lépést tartó művészeti törekvések. Az elmúlt diktatúra évtizedei ennek még az emlékét is megsemmisítették a köztudatban. Létezik azonban egy mag, melyből a régi hagyományok korszerű változatai kicsírázhatnak. Ennek elősegítésére létesült a Gödöllői Remsey Jenő Művészeti Alapítvány a Városi Önkormányzat támogatásával.
Az Alapítvány kuratóriuma: Habsburg Ottó, az Európa Parlament képviselője, (tiszteletbeli elnök), Roszik Gábor országgyűlési képviselő (elnök), dr. Gémesi György polgármester, Remsey Gábor grafikusművész, Nagy Tamás plébános, kapucinus rendházfőnök és Katona Szabó István író (ügyvezető alelnök). Az adományokat a Postabank Rt. Budapest 219-98636/021-12080 számla javára kérik.

A PÉNTEKEN LISZTNÉL című sorozatban november 22-én, pénteken délután fél 6 órakor a régi Zeneakadémia kamaratermében dr. Medvigy Miklós egyháztörténész tart előadást Szent Cecíliáról. Közreműködik a dr. Bucsi László vezette Liszt-vegyeskar, amely a témához kapcsolódó Liszt- és Bárdos-műveket ad elő.

Holt költők társaságában

Maszkok

Őszidőben mindenki többet foglalkozik az elmúlás gondolatával, mint más évszakokban. Tanúsítja ezt a közhelyet a világirodalom számos műve, személyes élményeimben pedig (az irodalommal, a világirodalommal is rokonságot tartó) különös kép és különös érzés, amely kizárólag novemberben bukkan föl a maga borzongató-vonzó kettősségével. Máskor sohasem. Megyek a budapesti *Petőfi Irodalmi Múzeum* folyosóján, a kiállítótermeken túl, az irodák felé, s az egyik üveges szekrény megálljt parancsol. Halotti maszkok vannak benne. *Babits* és *Ady*, *Móricz* és *Kassák* arcmása, a haláluk utáni, meggyötört és fenséges nyugalom jegyeivel. Félek is tőlük, kíváncsi is vagyok rájuk. Jelenvalónak érzem őket (Babits maszkjában szempillaszálak élnek tovább gipszöntvényen és halálon, Móriczéban bajuszmaradványok) és idegennek. Jelenvalóságuk kétségeket kelt bennem: hogy merészelek én, senki kis halandó a halhatatlanokhoz ily' bizalmas közelségbe kerülni? Idegenségük viszont arra sarkall, ismerkedjek velük, ha már életművükkel ismeretséget kötöttem egyszer.

Kiállítás

A halotti maszk mint múzeumi tárgy, mint kiállítási darab nem csak az én ambivalens érdeklődésemet kelti föl, teremőrök és muzeológusok mondják, a maszkok mellett, ha közszemlére teszik őket, mindig tovább időznek a látogatók, gyermekek és felnőttek, fiatalok és öregek, mint egyebütt. Mint például a „közönséges" szobrok előtt. Éppen ezért azt tervezik a *Petőfi Irodalmi Múzeum*ban, hogy '92–93-ban tárlaton mutatják be a nagyközönségnek a nagyjainkról készült maszkokat. Nem csak az írókét, a költőkét, a más múzeumokban föllelhető többi maszkot is. Művészekét, tudósokét, közéleti személyiségekét.

Kovács Ida muzeológus, a *Petőfi Irodalmi Múzeum* művészeti tárának megbízott vezetője kalauzol a holt költők társaságában.

– A XVIII. század végén, a XIX. század elején jött divatba a maszk-készítés – mondja. – Az ifjú *Goethé*ről készült maszkot még ma is sokszorosítják és árulják – múzeumunk tulajdonában is van egy példány –, szép tárgynak, esztétikus lakásdísznek tekintették egykor. Érdekes, hogy Goethéről idős korában is készült maszk. 1807-ben egy bizonyos *Weber* nevű szobrász vett gipszmintát Goethéről, ezt is őrzi múzeumunk. Ám arról, hogy halálakor készült volna róla maszk, nincs tudomásunk. A XIX. század elejéről való *Kazinczy* Ferenc maszkja, nem tudjuk eldönteni, vajon az élő Kazinczyt örökíti-e meg, vagy a holtat.

– *Soha nem hallottam emlegetni ezt a Kazinczy-relikviát!*

– Nem emlegetik, mert nem túl ismert, és nem is olyan megrendítően szép, mint Ady Endre maszkja. A Kazinczy-maszkot patinázták, azaz bronzszínűre festették, így került hozzánk. Magyarországon az első közismert halotti maszk Adyé, melyet *Vedres* Márk készített a költőről. Az összes *„nyugatosnak"* volt a lakásán Ady-maszk. Föltehetőleg szakrális, kegyeleti jelentősége volt, de esztétikai értéke miatt is őrizhették.

Szobrász vagy mester?

– *A nagy költőről a nagy szobrász készít maszkot általában, vagy megtehetik ezt a kegyeleti gesztust a mesteremberek is?*

– Ez is, az is előfordul. *Jókai* Mórról *Róna József* készített maszkot, miután fölravatalozták. Móricz Zsigmondról *Medgyessy*, Babits Mihályról – és Kodályról is – *Pátzay* Pál, *Kassák* Lajosról *Vilt* Tibor. Különösen szép öntvény ez, az író özvegyének az ajándéka. *Heltai* Jenőnek a halálon túl is derűs vonásait *Somogyi* József örökítette meg. *Németh* László halotti maszkjáról ellenben csak azt tudjuk, hogy az öntést *Borsos* Miklós irányította. Az író Judit nevű lánya adta oda a múzeumnak.

– *Nem emlékeztet Németh Lászlónak fényképekről, grafikákról ismert vonásaira. Szabad-e, kell-e őriznie a múzeumnak a közismert képtől drámaian eltérő arcmásokat? Egyáltalán: az irodalmi múzeum feladata az írói maszkok gyűjtése, gondozása és őrzése?*

– Az a feladatunk, hogy az írói relikviákat gyűjtsük. A maszk klasszikus gyűjtési darab, ugyanis egyszerre relikvia, szobor és kultikus tárgy. Itt kell megjegyeznem, előfordult, hogy a maszk alapján formáztak egyik-másik írónkról, költőnkről szobrot. *Ferenczy* Béni például 1919-ben Ady halotti maszkja alapján készítette el Ady-szobrát. (Ez is a múzeum tulajdonában van.) *Bokros Birman* Dezső 1924-ben ugyanezt cselekedte. De *Melocco* Miklós, ki az Ady-maszkot rendbe hozta – ezenközben kiderítette, hogy a tulajdonunkban levő maszk a legértékesebb, azaz a legelső öntvény – *Ifjú szívekben élek* című kompozíciójánál használta fel azt.

– *A szép és ifjú Goethét örökifjú halhatatlannak örökítette meg valaki. A mi költőinket, íróinkat, jeles művészeinket vajon miért nem öntötték-öntik gipszbe, míg fiatalok?*

– Vannak fiatalkori, úgynevezett élő maszkjaink is. *Vas* Istvánt 1949-ben mintázta meg a felesége, *Szántó* Piroska. *Weöres* Sándorról 1932-ben vagy 33-ban készített maszkot *Buza* Barna. Szokás volt régebben az is, hogy az írók, költők *kezéről* vettek gipszmintát, és ezeknek a másolatai terjedtek el a tisztelők között.

Klasszicista divat

– *Mi bizonyosat tud ma a művészettörténet és általában a tudomány a maszk-készítésről?*

– Nem sokat. Föltehető, hogy kultikus jelentősége is van a maszkkészítésnek, föltehető, hogy a klasszicizmus hozta „divatba", az antik szobrokat kívánták velük visszaidézni. Ha 1992-ben vagy 93-ban csakugyan sikerül megvalósítani a maszk-kiállítási tervünket, az előkészületek során bizonyára sokkal többet tudunk majd meg a maszkokról. Holtakéról, élőkéről egyaránt.

Lőcsei Gabriella

A RÁDIÓ MELLETT

Setétben ólálkodók

Ha képesek vagyunk felülemelkedni hétköznapi gondjainkon, be kell

ből, hogyan gazdagodnak néhányan

A Nagyvilág Új-Európa száma

Josef *Lutz*, egy megbukott kö-

járt; az állam ugyanis felmentette az

Ma temetik Makai Pétert

Az Operaház igazgatósága tudatja, hogy *Makai* Péter érdemes művészt, rendezőt, díszlet- és jelmeztervezőt, a dalszínház vezető díszlettervezőjét ma délután fél há-

ménynek aligha tulajdoníthatunk a szükségesnél nagyobb jelentőséget, ám az tagadhatatlan, hogy a művész, aki Európa több dalszínházában is si-

kerrel működött munkáiban szoro-

RONA József

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:
HARMATTA JÁNOS

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TÖTTÖSSY CSABA

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

†FALUS RÓBERT, KÁKOSY LÁSZLÓ, MARÓTI EGON,
SARKADY JÁNOS, SZILÁGYI JÁNOS GYÖRGY

SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1052 BUDAPEST V., PESTI BARNABÁS UTCA 1.
III. EM. 24–25. FELELŐS KIADÓ: AZ AKADÉMIAI KIADÓ ÉS NYOMDA
FŐIGAZGATÓJA

z Antik Tanulmányok évenként két füzetben jelenik meg. A két füzet egy kötetet
kot, melynek előfizetési ára 98,– Forint. Megrendelhető az Akadémiai Kiadónál,
1363 Budapest V., Állomány utca 21. Pénzforgalmi jelzőszámunk: 215-11488

TARTALOM

TANULMÁNYOK

Szilágyi János György: «Mi, filológusok» 167
Szilágyi János György: Etruszk kommentárok egy görög képmotívum történetéhez 199
Borzsák István: A hellénisztikus történetírás műhelyéből. III. A kardiai Hieronymos és Tacitus. IV. Antigonos aranyvetése. V. «Attila sírjának» historiográfiájához 215
Hamza Gábor: Nemzetközi gazdasági, politikai kapcsolatok és az antik Mediterraneum jogainak kölcsönhatása 237
Harmatta János: Avar rovásírásos edényfeliratok Haithabuban 261
Harmatta János: Avar rovásírásos edényfeliratok 272

SZILÁGYI JÁNOS GYÖRGY

«MI, FILOLÓGUSOK»*

I

Ha a harmincas évek magyar szellemi életének területei közt a filológia külön tárgyalásra érdemesült, az első pont, ami magyarázatot kíván, alighanem az, mit nevezhetünk a korszak tudományos munkásságából filológiának, és az ezzel szorosan összefüggő, de távolról sem azonos probléma: mi az, amit akkor filológiának neveztek. Ehhez kapcsolódik a másik, nagyobb kérdés: miért, milyen egyetemes és hazai előzményekből magyarázhatóan lett az ókortudományban — elsősorban erről lesz szó — a tudományszak elnevezésének kérdése az egyik legfőbb vitapont. Ezek az előzmények itt távolról sem pusztán a számontartás végett érdekesek, hanem — mint annyiszor — a kérdéseket teszik föl, amelyeket ismerni kell ahhoz, hogy jobban megértsük, *mire* válaszolt a harmincas évek magyar filológiája. Ezek a válaszok természetesen nem egy tudományszak puszta belső ügyei és nem csak a tudományszak kérdéseire akartak felelni: a máshonnan érkező kérdésekről azonban mások vannak hivatva részletesebben beszélni, itt, hangsúlyozva a jelentőségüket, ismertetnek kell feltételezni őket.

A történetet messze kell kezdeni.[1] A *philologia* és *philologos* szó Platónnál jelenik meg először, a beszéd kedvelésének olykor ironikus hangsúlyú megjelölésére. A jelentés rövidesen kiterjed az irodalom, majd általában a tudomány, mindenfajta tudomány kedvelésére vagy művelésére. Az egyértelmű antik hagyomány szerint Eratosthenés, az alexandriai könyvtár i. e. III. századi tudós őre — matematikus, csillagász, történész, irodalomtörténész egy személyben — nevezte magát először *philologos*-nak, Suetonius fogalmazása szerint *multiplex et varia doctrina*-ja, sokfajta és sokrétű tudása miatt. Az V. századi Martianus Capella *De nuptiis Philologiae et Mercurii* címen fennmaradt művében egyértelműen az *artes liberales*, az egyetemes emberi műveltség alapját képező tudományok (nyelv- és irodalom, filozófia-dialektika, rhetorika, geometria-földrajz, mathematika, csillagászat, zene) összességét jelenti,[2] és ebben a jelentésében ment át a művel együtt a középkorba is.[3] A *philologos* = tudós,

* A Magyar Tudományos Akadémia «Társadalomtudomány és szellemi élet a harmincas években» c. ülésszakán 1982. május 3-án elhangzott előadás.

[1] A következőkhöz vö. elsősorban *A. Gudemann:* Grundriss der Geschichte der klassischen Philologie. Leipzig—Berlin 1909². 1—7; *K. M. Abbott, in* RE XIX (1938) 2510—2514; *H. Kuch:* Philologos. Untersuchungen eines Wortes von seinem ersten Auftreten in der Tradition etc. Berlin 1965; *R. Pfeiffer:* History of Classical Scholarship I. Oxford 1968. 156—159.

[2] Nem biztos, hogy a cím eredeti, de mindenesetre Fulgentius az V. században már ezen a címen említi a művet, a jelentés tehát megvolt Martianus Capella századában.

[3] Az ókeresztény irodalomban kialakult egyéb jelentésváltozatairól *H. Kuch:* Klio 43—45 (1965) 337—343.

Faludi Gábor szobra

A Vigszinház előcsarnokában csendben, minden pompa nélkül, szoborleleplezés volt a mult héten. *Faludi* Gábor szobrát leplezték le, *Róna* József bravuros munkáját. Egy mosolygó arcu, fiatalos frisseségü öreg ur tekint le a talpazatról, boldog örömmel élete nagy munkájára: a Vigszinházra. Negyedszázadon át volt vezetője a szinháznak *Faludi* Gábor, s most, hogy a nagyszerü munka grandiózus eredménye után visszavonult, a *Budapesti Szinigazgatók Szövetsége* az itt következő meleg hangu levelet intézte hozzá:

„Igen Tisztelt Elnök Ur!

A Budapesti Szinigazgatók Szövetségének összes ülése engem tisztelt meg azzal a megbizatással, hogy a Vigszinház megnyitásának huszonötödik évfordulója alkalmából üdvözöljem Önt, aki a magyar nyelv és magyar kultura e nagyszerü pillérjének megalapitásában oly dicsőséges részt vett és aki az intézet negyedszázados fenállása alatt majdnem mindvégig a Vigszinház élén állott és dicsőségesen müködött.

Őszinte, igaz örömmel teljesitem ezt a kellemes feladatot. Nem sok szóval, mert hiszen alig is van szükség itt a hosszu szólamokra, de igaz érzéssel, igaz szeretettel, igaz elismeréssel és nagyrabecsüléssel. Örömmel láttuk mindig Önt, igen tisztelt Elnökünk amint a patriarkakor küszöbén is fiatalos agilitással, bámulatot keltő, csodás acélossággal, példátmutatóan mindnyájunkat vezette és fejlesztette a Vigszinházat, az egész magyar szinészet e büszkeségét. Kétségtelen az Ön érdeme abban a megalapozásban, amely oly gyönyörü lehetőségeket biztosit még a Vigszinház számára. Ezeket az érdemeket akarjuk elismerni és egyuttal még hosszu életet, erőt és egészséget akarunk kivánni, hogy minél tovább élvezze a nagy érdemet, legszebb jutalmát, amely abban rejlik, amikor az ember láthatja, hogy maradandót, üdvöset és szépet alkotott.

Fogadja, igen tisztelt Kartárs Ur, valamennyi budapesti szinház, varieté, orfeum és kabaré vezetőségének igaz, őszinte elismerésének és szerencsekivánatainak ezt a szerény kifejezését, amelylyel maradtam, kiváló tisztelettel

Budapesti Szinigazgatók Szövetsége
Beöthy László sk.
alelnök

A budapesti szinházigazgatók elismerése méltán éri *Faludi* Gábort és benne az egész Faludi-család fejét, amely negyedszázadon át valóban sokat tett a Vigszinház felvirágoztatása és annak a müvészetnek megteremtése körül, amit a Vigszinház jelent a magyar kulturában.

Óriási szervező, teremtő munkának tengelyében állt negyedszázadon át *Faludi* Gábor és körülötte munkában lelkes társai: a többi Faludiak: *Miklós*, *Sándor* és *Jenő*.

Faludi Gábor szobra
a Vigszinház előcsarnokában
(Róna József müve)

KÉRDÉS

Egy okoz most gondot nekem százat,
Hogy fogjuk hivni jövőre
Az Eskü-téri Szinbázat?

(BUFTI)

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARKET-TERRASZÁN
d. u. 5 órától katonazene
BUDAI TERRASZÁN
Kócé Antal és fiai hangversenyeznek
Fedett helyiségek.
Kávé- és étterem Frenreisz István

Szöllősi Rózsi játssza a cimszerepet elragadó egyéniségének minden kedvességével, pompás színésztalentumának pazar csillogásával. Táncai, amelyeket részben *Pártos* Gusztávval, részben *Ujváry* Lajos táncol, külön tapsokat érdemelnek. Estéről-estére mindegyiket meg kell ismételnie. *Gózon* Gyula a bonvivant szerepben produkál igen ötletes alakitást. Bebizonyitja, hogy mennyire sok oldalu színész, hogy az ének és tánc épen annyira a métierje, mint a móka. Nagyszerü kabinetfigura *Ujvári* Lajos a gróf szerepében. *Pártos* Gusztáv, mint mozirendező nagyon ötletes karrikaturát csinál. Igen kedves *Mihályi* Vilcsi. *Győri* Matild és *Molnár* járulnak még hozzá az operett kétségtelenül nagy sikeréhez.

Felujitották az uj müsorban *Harsányi* Zsolt nagyszerü énekes vigjátékát „A színész nem ember"-t, amely *Rózsahegyi* Kálmán ismert tökéletes alakitásában most is épen olyan nagy és értékes sikert aratott, mint az első bemutatóján. A felujitás sikeréből méltán részt kérnek *Berky* Lili, *Herczegh* Jenő és *Szentiványi*.

A szerzők között szerepel *Ujhelyi* Nándor kis vigjátéka a Gyöngyvirág, amelyet *Mihályi* Vilcsi, *Molnár* és *Szentiványi* játszanak el nagy sikerrel.

A magánszámok bőséges sorozatában az első helyet foglalják el *Berky* Lili, *Szöllősi* Rózsi és *Gózon* nagyszerü uj szólói, Berky Lili, Török—Pallós Balatoni ballada-ját és Emőd—Losonczi: A molnár inasá-t énekli el, a tőle megszokott kifinomult müvészettel. *Szöllősi* Rózsi vidám kupléi szinte felvillanyozzák az egész nézőteret. Harsányi Zsolt Tánc-őrületét adja elő, annyi humorral, annyi ötlettel, hogy abból egy nagy szubrett szerepre is bőségesen telne. Percekig tapsolják minden este. *Gózon* Gyula uj dala a Mit busulsz kenyeres? igen nagy hatást vált ki müvészi előadásával. Szövegét Emőd Tamás eredeti magyar motivumok felhasználásával készült, zenéjét pedig a kiváló Nádor Mihály irta. *Pál* Piroska és *Mihályi* Vilcsi szólói is kedvesek.

Balázs Sándor Lavina cimü ötletes tréfája valamint *Herczeg* Jenő és *Haraszti* Micinek egy szenzációs sikerü jelenete is szerepel a kitünő müsoron, amely igen nagy sikert hozott az Apolló kabarénak.

Paulay Erzsi első kritikája: „Paulay Erzsike Levernet Balbinc szerepében igen szép sikert ért el. Játékát meglepő önállóság jellemezte s a mi fő, nemcsak kedves szinpadi alakjával hat, de bájos egyéniségén kivül igazi talentumnak mutatkozik".

(*Pesti Hirlap* közlése, 1902 szept 17-én, a „Nők barátja" cimü vigjátékban történt nemzeti szinházi debütálásakor.)

Radó Teri (Elza)
Renaissance: „Az őrgróf" (Angelo fotografia)

A kompatibilitás filozófiája

Elsőrendü jellemeknek határozottan fölséges erkölcsi kéj: meghalni a hazáért, olajba főni a hitért, tartani az adott szót, ha szöggel bevert hordóba kerül is érette, vagy sivatagban, kőpárnán, gyökerekkel tengődni: vezekelvén az örömök hívságaiért.

Legenda és dal, kép és szobor — de mennyi! — örökíti Leonidásznak és Szent Jánosnak, Reguluszuak és Szent Antalnak erényeit.

Nem hipokrizis, hogy meghódolnak az emberi nagyság eszményinek azok is, kiknek az égő hazaszeretet: mértföldes uradalmat, ezernyi bankakciát, a buzgó hitvallás: javadalmas püspökséget termett, vagy kik az állam titkaiból dúsan szüretelnek, vagy kik sziklára legföljebb vadászni járnak, koplalni meg Karlszbádba, hogy étvágyuk visszatérjen.

Szóval a gyarló ember szereti a földi jót és nagyrabecsüli az — erényt. A bölcs Isten pedig úgy intézte, hogy az emberi nem előtt minden útirányon lobogjanak a tökéletesség fáklyái, de azért az útak hosszu vonalán a gyarlóság élhessen, haladhasson boldog békességben.

Nem szatira így, hogy a hazaszeretet rendszerint hasznot hajtó foglalkozás. Aki a hazának szolgál, éljen is a hazától, valamint az oltárnak szolgálván a pap: él ugyancsak róla.

Legjobban hajtott a hazaszeretet a jók legjobbjainak. A királyok holtig urak utána lettek. De juttattak bőven hű embereiknek is. Ország nagy bírái, itélőmesterei, várispánjai szintén gyűjtöttek mesés vagyont. A rendiség emberei őszinték voltak, nem hazugsággal béleltek, mint a mai politikusok. Egész nyiltan követeltek jutalmat a szolgálatért. Ha egy nagy vagyon uratlan leve s hogy így legyen: a honárulási pörök szaporák valának, versenyt sorolták föl érdemeiket a király előtt, a hatalmasabbja még átpártolással is fenyegetődzött. Néha kiegyeztek ötven percentre, de nem stréberkedtek az önzetlenség álarcája alatt, mint a mai urak.

Igaz, evésközben tulságig nőtt az étvágyuk. A királyok országuk mellé másokat, egyházi és világi méltóságok javadalmaik mellé tizet, huszat mást harácsoltak össze. Évszázadok alatt, szigoru törvényekkel, alig lehetett megakasztani ezt az inkompatibilitást. A nép néhanapján morgott, amint szokása. A nagy hazafiak azért elég kényelmesen kanalaztak. A Hampden Jánosok megkapták elismerésüket ércben és disztikonban. Az éhes közvéleménynek pedig odavetették időnkint a legszemtelenebb harácsolókat; egyszer bölcs Bacont a nagypecsét őrét, másszor Marlborough herceget, a kitünő hadvezért. Mindegyiken százévnél tovább rágódott a jó erkölcs, aztán nyugodtan a másik oldalára feküdt.

Abban a korban a köztisztviselő, a bíró éppen úgy szedte a maga tarifáját mindennemü eljárásáért, mint mai nap is a pápa a dispenzációért, az uralkodó a címekért, a pap a temetésért.

A koldus köztisztviselőség fogalma a nagy forradalom egyetemes rettegésében született. Amikor a filozófusok követelő elméleteikkel beavatkoztak a politikusok világába és az éhes tömeg a dolgoknak új rendjét kényszerítette ki. A jutalmakat eladdig összeharácsoló minden kiválóság a nagy kés alá került, a tiszta polgári erkölcsök ideális tipusa a címer, cím, tehetség, vagyon és jól szabott nadrág nélkül szükölködő polgártársban jelenvén meg.

Legyen azonban a jól szabott nadrág nélkül szükölködő polgártárs bármennyire puritán és tökéletes, ha a felséges parlament korlátlan uralma hosszasan tart és meggyőződik a világ róla, hogy a hatalom nála van: az emberi gyarlóság vagy az emberi érdek megrontja. A kormánynak támogatását és minden befolyást az állami ügyekre, készpénzre konvertálnak a puritán képviselő urak, megszabván a protekció tarifáját éppen úgy, mint az uriszékek bírái ítéletükét.

Mert az ember mindenekfölött éhes és alkalmazkodó állat, tehát jól akar lakni és zsákmányolását a kor szinvonalához alkalmazza. Manap már nincs birtoka az uralkodónak, amit hasznos szolgálatakért fölkérni lehetne, a nemzeti ajándék pedig csak nagy népeknél szokás. Ott is vajmi ritka. A sok ezer sovár vágyakozáson nem segít, ha egy Wellington, egy Bismark vagy egy Roberts lord nemzeti jutalmat kap. Magyarország budgetjében pedig a nemzeti ajándék össze-vissza évi tizenkétezer koronával szerepel.

Alkalmatosabb, olcsóbb minden nemzeti ajándéknál egy kis protekció az állami kölcsönök kibocsátásánál; csöndesen elbujtatott kedvezés a szerződéseknél; jövedelmező koncessziók; némi jól értesültség a közköltségen kisajátítandó területeknek idejében való megszerzésére és így tovább. A legtisztább kormány is, amely szűz a harácsolástól, bűnös abban, hogy eltüri sőt jutalomképpen osztogatgatja az állam bőrére és az állam nevében üzött sáfárkodást.

Róna József Erzsébet-szobra Gödöllőn

Róna József

Szóval a hazaszeretet haszonnal járó foglalkozás ma is. Csak érteni kell a módját. Az egyik okos embert aranynyal tömik, hogy szájíz szerint beszéljen, a másikat, hogy célszerüen hallgasson. Így lehet helyreállítani az egyensúlyt a pártok versengése között. Mindig is így lesz ez. Hozzák bár a legszigorubb törvényt, a politikai üzérkedés megtalálja a maga eszközeit, valamint a vízér, ha utjába szikla akad, megkerüli, de tovább halad.

Végre a világ ezt is kibírja. Némi pirulás csak akkor fogja el a társadalmi filozófia nemtőjét, amikor a parlamentnek hivatásos üzérei saját hasznuk szolgálatát közszolgálatnak, a haza közérdekének keresztelik. Némi szerénységet kérünk. Elégedjenek meg a törvényhozás termében harmadik rendü karzathelylyel és ne tülekedjenek az első sorba. Így a fegyverszünet meg lesz köthető.

A kompatibilitás kérdését leghumánusabban a néhai való nagyváradi püspök: Béhmer báró oldotta meg. Minden évben maga köré gyűjtötte ispánjait, kasznárait. Abszolueiót adott a multért; jövőre pedig, az ő tótos kiejtésével, kérte hű tisztviselőit: „lopjátok, lopjátok, csak nékem is hagyjátok".

CALVUS

A szultán háreme

A mult héten pokolgépet találtak az amúgy is halálosan rettegő szultán háremében Drága világ lehet ott azóta!

Pedig, milyen kegyetlenül őrzik a roskatag, félig eszelős, hamar vénült nagyúr feleségeit a yildizi háremben! Kivált néhány esztendő óta lehetetlen érintkezniök a külvilággal. A leányok többnyire gyermekkorukban kerülnek oda s ott élnek, ott halnak meg, anélkül, hogy sejtenék, mi az igazi élet. Szépséges állatjai a nagyúrnak, pompa, tömérdek gazdagság veszi körül őket, de lelkük nincsen. Ideges, izgékony, szeszélyes lények, rettegve reszketnek gazdájuk nevének említésére, — szegény szerencsétlenek.

A háremhölgyeket, szinte kizárólag, Kelet legszebb fajtája, a cirkassziaiak közül toborozzák, de kerül közéjük Sziriából és Ruméliából is néhány remek példány. A portának külön ügynöksége van e célra, zsenge korukban vásárolják össze az odaliszk-anyagot; az ügynökség feje Husszejn-Effendi, a fő rabszolgamester (Vessirdzsi-Basi) s munkatársa Eminé-Hanum. A provinciák kormányzói is kedveskednek időnkint a szultánnak egy-egy szép leánynyal, s a fejedelmi rokonság is hasonló módon keresi a szeszélyes nagyúr kegyét, de a szultán nem igen szokta elfogadni az ilyen ajándékot. Hajdanta szokás volt, hogy Ramazán huszonhetedikén a Sejk-Ul-Izlam beszállította a szultánnak a legszebb cirkassziai szűzet, az évi rabszolgaleány-vásár legpompásabb bimbóját.

Aki a hárembe kerül, annak el kell felednie mindent, ami kivül maradt: szüleit, testvéreit, barátnőit, hazáját, soha többé ember nem látja s a neve is az lesz, ami a nagyúrnak tetszik. Kellő nevelésükről a Bas-Kalfa gondoskodik, úrnőjük a Validé-Szultána s a Haznédar-Usta tanítja őket úri móresre. Neveltetésük minden célja, hogy minél kecsesebbek, tetszőbbek és csábosabbak legyenek; járásuk, maguktartása, mozdulataik, a tánc, az ének, mindent, mindent csak úgy s azért tanulnak, hogy a szultán fáradt kedve nekipezsdüljön. A szerelem akadémiáját járják ki, mielőtt mindenható gazdájuk színe elé bocsáttatnának. Rendesen két esztendeig tart ez az iskola s a második esztendő végén a Validé-Szultána előtt vizsgáznak a leányok; tudniok kell, mit szeret s mit ki nem állhat a szultán, ismerniök kell szeszélyeit, mániáit s már ezután várhatják, mikor veszi őket észre. Némelyiket talán soha, hisz háromszázan vannak s mind a háromszázan szebbnél szebbek és mind a háromszázan tetszeni akarnak. Megesik, hogy éppen a fejedelmi rokonság valamelyik leányára, vagy éppen valamelyik rabszolgaleányra téved a szultán óhajtó pillantása, az lesz az övé, mert minden az övé, ha néki úgy tetszik s ő az egyetlen török, aki előtt nincsen fátyol a nők arcán. Megesett s nem régen, hogy idősebb leánya, Zekkié hercegnő egyik szolgáló hölgye, Mesté Alem tetszett meg a szultánnak egy hárembeli táncmulatság alkalmával; másnap két eunuh vitte a szultán kivánságát a hercegnőhöz s a szép Mesté Alem szívdobogva indult váratlan nagy szerencséje elé; a hercegnő maga öltöztette föl és sok rabszolgával kisértette át a Yildizbe, ahol a Validé-Szultána fogadta. Csak negyednap bocsátotta őt maga elé a szultán és végignézve, összehúzott szemöldökkel mustrálta egy pillanatig, aztán így szólt: Küldjétek vissza! Nem ez az!... Reszketve, szégyenkezve kotródott a szép leány, amilyen pompával hozták, olyan silányul vitték haza, egy ráncos pofáju, vén szerecsen eunuh kisérte csak. A szép leány belehalt a szégyenbe.

A muzulmán szent törvény szerint csak négy törvényes felesége lehet az igazhitünek, de rabszolgálója (dzsarié) annyi, a hányra telik neki. De a rabszolgálók gyermeke is törvényes gyermek. Viszont régi szent szokás, hogy a szultán négy feleségét — nem rangos hölgyek sorából, hanem éppen rabszolgálói közül választja. Az, aki megtetszik a szultánnak, gőzdé (aki tetszik) s másnap ikbal (dicsőséges). Ha az ikbalnak gyermeke lesz, már azután kaldine s a hárem hercegasszonyai közé sorozódik, külön udvartartással, feleség azonban, nikiahli csak akkor lesz belőle, ha hely ürül, azaz ha a négy feleség közül meghal valamelyik, ami nem ritkaság. Abdul Hamidnak mindössze csak tizenhárom gyermeke van, de hát ennek az oka az, hogy a kalfák, vén szipirtyó rabszolga asszonyok rettentően ügyelnek, hogy tulságosan sok gyermeke ne legyen a szultánnak, Ha azonban, a szigoru ügyelés ellenére, sikerül a szerencsétlen odaliszknak az utolsó pillanatig elrejtenie állapotát s magzatját világra hozza, elérte szerencséjét, amire háromszázan áhitoznak: kadine lett belőle.

A kadine soha, semmi ürügy alatt nem válhatik meg a háremtől, hacsak a halálba. Az odaliszkot, az ikbalt elajándékozhatja a szultán, sőt így szabadul háreme néki kellemetlen vagy fölösleges alakjaitól. Az sem szokatlan, hogy valamely sötét terv végrehajtása van az ajándékra bízva s a szép, a rendesen csudaszép hóhér halálra szereti új gazdáját. Így halt meg Uléma Seifeddin-Effendi, akitől rettegett a szultán. Néha viszont aljas kémszolgálat van az ajándék odaliszkra bízva; az őrmény mozgolódások idején szorgalmasan dolgoztak a szultán visszautasíthatatlan ajándékai, révükön kerültek hurokra az örmények jóbarátai. De a háremben is szüntelen a leskelődés, az árulkodás: Abdul-Hamid odaliszkjai révén szokta megtudni, amit tudni óhajtott. Volt eset megtetszett neki egyik kadine szolgálója, ki éppen úrnője zsebkendőit mosta; a szolgálót, illő toalettben, bevezették a szultán belső termeibe s beszélgetvén, a szolgáló nem titkolta Abdul-Hamid előtt, hogy a kadine nagyon pipogya vén embernek tartja őt. Így lett a szolgálóból kadine s a kadinet lefokozták, a szultán pedig kihirdette háremében: Ily sors várakozik azokra, akiknek szivében nem az vagyon, ami az ajkukon.

Abdul-Hamid rettentő fegyelmet tart háremében. Kettős fal, szigoru őrizet, kivüle férfi oda be nem léphet. Nemcsak méltósága, nem is csupán a féltés, hogy így őrizteti hölgyeit, de az a soha nem szünő félés, az a beteg rettegés, hogy mindenütt mindig összeesküvéstől, gyilkosoktól tart és Judithot, Corday Saroltát, keres hölgyei között is. Háremét manapság már csak ritkán látogatja, néha, amikor örökös tépelődése szünetel. Az örmény forrongás elfojtása után, híres kedveltje, Izzet-Bey kormányzása idejében, gyakran időzött háremében. Abdul-Hamid inkább kecses, karcsu feleségeit szereti, holott a török izlés a méltóságosan telt formáknak

Az Erzsébet-szobor leleplezése Gödöllőn — Az Uj Idők fényképe

A király kiséretével megtekinti az imént leleplezett szobrot

Guerney írja a szenegáli óriás gólyáról, a zsabirüről, hogy példás hűségü. Ha a házastársak közül egyik elpusztul, özvegyen, egyedül él a másik s csak nehezen párosodik újra. Így a braziliai karnisi is, nyöszörögve gyászolja elveszett párját s ott emészti el magát, ahol párját elvesztette.

A tyúkok s az úszómadarak között is akadnak hűségesen szerető párok. És milyen szép óhajt lenni, mennyire akar tetszeni a szerelmes hím-madar! Akár csak a férfi. Mindenféleképp azon van, hogy őt válaszszák, ő tessék: dalol, csupa gyöngédség, könyörgő, szeretetreméltó állásba helyezkedik, szenvedélyesen követi a nőstényt, parádézik, szép tollát mutogatja, véres, halálos viaskodásra áll ki, kockáztatja életét, vagy kevésbbé veszélyes lovagi viaskodásra kél, amelyben életét veszedelem nem fenyegeti, de ereje, ügyessége, daliás volta kitünik. Nékünk is gyönyörüség, de hát a madár érti meg csak igazán a szerelmes madár énekét! Egy-egy hang, egy-egy kis nesz, amely nékünk nyers, amelyet mi észre is alig veszünk, ki tudja, mekkora gyönyörüség a madárfülnek. Régen nem érti már az állatok nyelvét a civilizált ember s az is bizonyos, hogy a szabadban élő vad-ember jobban ismeri az állati lelket, mint a tudós természetbúvár.

És a szerelmes madár köntöse! És milyen kacér tud lenni, hogy udvaroltat magának a madárkisasszony!

Néhány verébfajta s néhány énekes madár úgy illesztgeti magát, úgy billeg, táncol, amikor tetszeni vágyik, hogy szinte kómikus. Például az afrikai pusztákon élő exythrospizes githaginák táncot lejtenek a nőstény körül s úgy tárja szárnyait a hím, mintha ölelésre hívná. A struc lekuporodik nyolc-tiz percig, egyforma taktusra hintázza fejét és nyakát, szárnyaival veri az ütemet, reszket egész teste, tompa, mély búgással panaszkodik, hogy ő milyen szerelmes. A darvak is táncot járnak: és ki ne látta volna, milyen büszkén mutogatja pompás tollazatát a páva, amikor tetszeni akar párjának. A táncoló madarak közt legérdekesebbekazok a remek, narancssárga madarak, a melyek Brazilia északkeleti hegyei közt élnek. — Schomburgh Rikhard ügyelte meg őket, nagy óvatosan. Egy sziklafensíkon táncolt a hím s köröskörül nézte táncát a többi hím s nőstény vagy húsz darab. A táncoló hím gangosan járt eleinte körben, ki terjeszgette a szárnyát, hányta fejét jobbra s balra, meg-megkaparta a sziklát, ugrándozott, szerte tárta farktollait, míg belé nem fáradt s félre nem röppent, átadva a tánchelyet egy másik hímnek, az a harmadiknak és így kerültek sorra egymás után. A nőstények csipegtek a táncból fáradtan félre álló hímnek, tetszésüknek adtak kifejezést.

A király és Klotild királyi hercegnő
Kossak fényképe

Hogy milyen őrült szerelmes a fajdkakas, azt tudja minden vadász. Hajnalhasadtakor, amikor feleségeit hívja, se hall, se lát, a puskadurrranásra se eszmél.

A versengő hímek viaskodása ritkán halálos kimenetelü; a gyöngébb meghátrál. Inkább csak olyan lovagi tornák, tetszeni akarnak, jobban rémítgetik, semmint bántják egymást.

Az ilyen lovagmadarak közt legjelesebb egy gázlófajta, amelyet viaskodónak neveznek az ornitológusok. Az esztendő kilenc hónapján keresztül, szerényen megvonulva, szürke köntösben álldogál a tengerparton vagy a nagy mocsarakban, — de tavaszkor mintha kicserélődnék! Rá se lehet ismerni a szürke madárra. Békés természetét harcias, kötekedő kedv váltja föl, színes tollai nőnek, erős, sűrű, díszes, mint valami vért, a mellén, feje két oldalán tollbokréta serked — s megy, a rendes viaskodó helyre, ahol küzdeni szokták a hímek. Aféle friss pázsitos tisztás ez a hely. Az elsőnek érkező ügyel s türelmetlenül várja, jönnek-e már ellenfelei? ... S aztán küzdenek, meg-megpihennek, újra kezdik, ütik, verik egymást, de olyan kecsesen, hogy egy csöpp vér se omlik, alig egy-egy szál toll ha ott marad a viaskodás terén. Csőrük puhább, semhogy sebet ejthetnének egymáson.

Szeretik a szépet is a madarak. Az ausztráliai rigó bölcsőformáju fészket rak, színes tollakkal párnázza ki, csillogó kavicsokkal, színes kagylókkal s mindenféle ragyogó holmival ékesíti — s az ilyen fészekbe csak édelegni szállnak a párok találkára, a tojásnak, családi otthonnak azután raknak egyszerübb fészket.

A családi fészket legtöbbször a nőstény rakja. A hím csak az anyagot hordja a munkához; a költés nehéz, türelmes munkája is az anyáé s a kicsinyeket is eleinte csak az anya gondozza, védi oltalmazza őket s ha kell, meghal értük.

Sok a tisztességes, hű férj is a madárvilágban, de akad csapodár, csavargó is. Espinas, az állati társadalmakról irott kitünő tanulmányában azt mondja, hogy annál hűtlenebb a madár, mennél ostobább, mennél kevésbbé intelligens ...

Csak a madár?!

A hím hűsége határozottan fokmérője az illető madárfaj elmebeli s erkölcsi képességének és mind fogyatékosabb, amint a papagálytól lefele szállunk, a verébfajtáig, kúszók, gázlók, úszók során, eljutva így a soknejü tyúkfajtákig, a legostobább jószágig, a madarak világában.

Vén iskolafalak közül

A király és a királyi hercegek és hercegnők a díszsátorba vonulnak
Kossak fényképe

Jókai Nagyenyedi két fűzfája a régi diákéletet a poézis édes fátyolával vonja be. Ám, úgy tetszik, költészet lebeg a diákéleten mindig, valahányszor a multba nézünk vissza, akár a történelem messzelátóján, akár saját szemünkkel láttuk.

Misztikus és rajongó világba visz bennünket az a könyv, melyet Acsay direktor írt s most jelent meg, mely a győri gimnázium régi életét tárja elénk. Lépjünk be például a tizenhetedik század második felében nagyhét idején a győri jezsuitagimnázium épületébe. Sápadt tanulók fekszenek elrongyolt köntösben a padon és testükről szinte gyöngyözik alá a vér: tanulótársaikkal órahosszat vesszőztetik már magukat, hogy aztán másnap szerepet cseréljenek a sanyargatásban. Odább egy ifju tőrrel szurkálja testét, míg össze nem roskad. Az ifjuság többi része a templomban van és korbácscsal veri testét, aztán körmenetben megindul a piacon és amíg meg nem kerülik, mind a két kezükben korbácsot forgatva, irgalmatlanul ostorozzák bűnös ifju testüket. S amíg az ifjuság az önsanyargatással tisztítja lelkét, a professzorok celláiból is kihallszik a csattogás és sóhajtozás.

Mária Terézia 1773-ban eltörölte a jezsuitarendet és a gimnázium az állam kezébe került, részben papi, részben világi professzorok tanításával. A tizennyolcadik század második felének ifjusága már nem korbácsolja testét, legföljebb ha rossz fát tett a tűzre, a pedellus nadrágolja el virgácscsal (a gramatikai osztályokban) és vesszővel (a felsőbb osztályokban) sokszor az igazgató, a professzorok és az egész ifjuság jelenlétében. Gyakran azonban a professzor maga is suhogtatta a vesszőt, legalább egy 1776-ban megjelent rendelet arra inti a tanár urakat, hogy a testi fenyítést bízzák az iskolaszolgára. II. József németesítő kora azonban nagyot tágított az ifjuság békóin. Megengedte a táncolást, sőt — hallatlan! — a színház látogatását is. No, de alig hunyta be szemét József, ki is zavarták a nebulókat színházból, tánchelyről és az 1791-ben megjelent körrendelet megtiltja a kardviselést, az éjjel való csatangolást, a bottal való járást és dohányzást.

De nemcsak az ifjuság, hanem a professzorok ellen is volt elég panasz. Pikáns ezek közül Várjon Ignácnak, a II. gramatikai osztály professzorának a fegyelmi ügye. Ez a tanár féltékenykedett Vogel Ádámra, a győri királyi hivatal akcesszistájára. Féltékenységének, úgy látszik, volt is alapja, mert felesége szivesen látta a szeladont. Egy napon reggeli mise után magával vitte Várjon osztályának hét növendékét lakásába, mely a jezsuiták kollégiumában volt és Vogelt, akit felesége társaságában lelt, irgalmatlanul elverette velük, aztán kidobta lakásából. Az ekszekució után a tanár tanítványaival az iskolába ment, ahol a többi tanuló erősen zajongott; a tanár rájuk rivalt:

— Vigyázzatok, hogy veletek is ne essék meg az, ami a némettel, hogy talántán rajtatok is bőrnadrágot ne méressek!

Hogy mi történt a jeles professzorral, nem lehet tudni. Valószinüleg elküldték, mert a következő évben nincs már a neve a tanárok között.

Szaller György, a magyar nyelv professzora ellen 1797-ben azért indítottak fegyelmi vizsgálatot, mert — rokonszenvezett a francia forradalommal. Egyébként, úgy látszik, szeretett dicsekedni és nagyzolni, mert azt állította, hogy Bonaparteval összeköttetésben van és egyenesen tőle kapja a legujabb európai híreket. Bonaparte barátját röviden elcsapták. Ugyanígy járt, bár nem ily rövidesen, Kutka professzor, aki oly mosdatlanul és fésületlenül járt, hogy az utcán és vendéglőben gúnyt űztek belőle.

József rendszerének bukása visszavitte a gimnáziumba a latin és magyar nyelvet, de az utóbbit nem kötelezően s a magyarnyelvi előadásokat az ifjuságnak alig egyhatoda hallgatta. A magyar nyelvet a későbbi nemzeti újjáébredés és a hazafias bencés-rend, mely átvette a gimnáziumot, emelte teljesen érvényre. A derék rend még az ötvenes években sem engedte kiszoríttatni a magyar nyelvet az iskolából, noha Bécsből eleget szorongatták.

De visszatérve a diákéletre, az ötvenes évekből még két momentumot veszünk ki. A katonai térparancsnok 1852-ben panaszt tett az igazgatónál, hogy a diákok egy leány temetésén kardosan jelentek meg: adjon fölvilágositást az igazgató, honnan szerezték a kardot? Az igazgató azt felelte, hogy a kardokat a csendőrségtől kapott bizonyítvány alapján tisztviselőktől kapták s a temetés után rögtön visszavitték. Más ízben Dorner császári és királyi főnök átírt az igazgatóhoz, hogy a tanulók fejfödözete eltér a rendes viselettől, figyelmeztesse a tanulókat, hogy óvakodjanak ilyenektől, mert hadi törvényszék elé állítják őket.

Mi mindenre nem kellett a haditörvényszék abban az időben!

KEVE

Az Erzsébet-szobor leleplezése Gödöllőn — Az Uj Idők fényképe
A király a szobor alján cerclet tart és Róna Józseffel beszélget

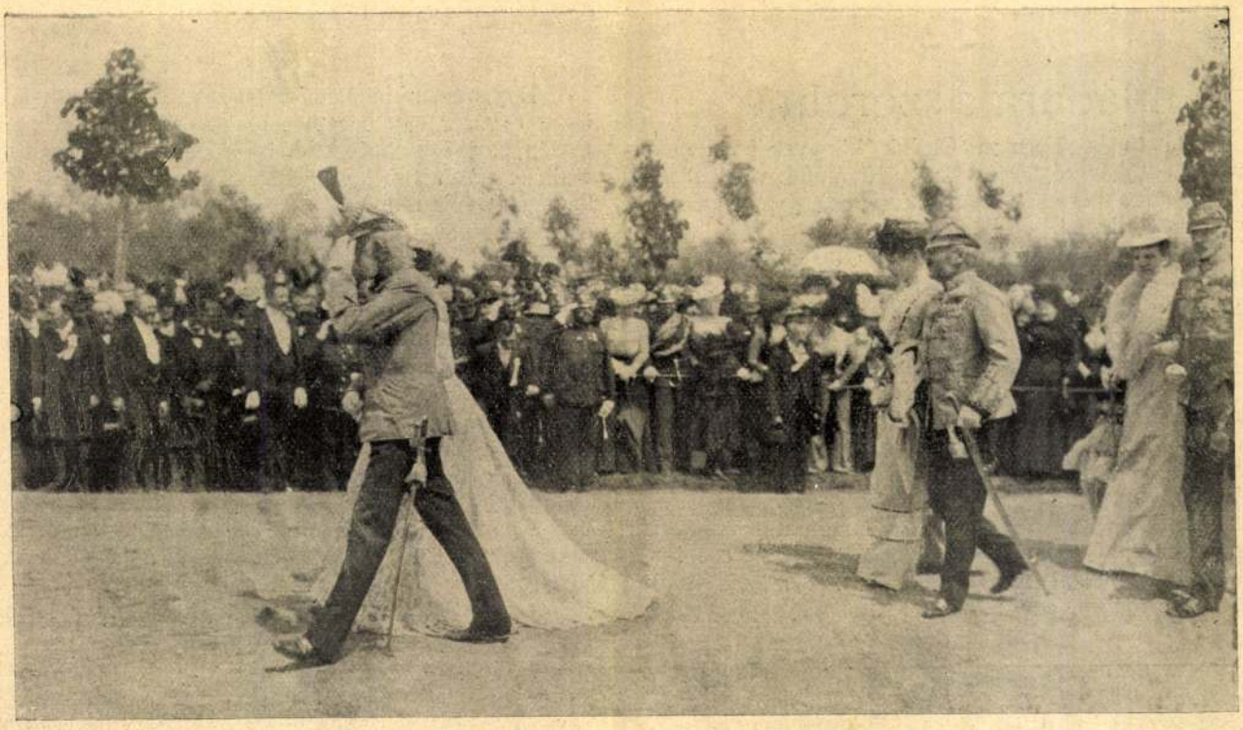

Az Erzsébet-szobor leleplezése Gödöllőn — Az Uj Idők fényképe

A király Klotild királyi hercegnővel, Frigyes királyi herceg Auguszta királyi hercegnővel és József királyi herceg Mária Henriette királyi hercegnővel megérkeznek az ünnep színhelyére

A gödöllői Erzsébet-szobor leleplezése

Erzsébet királyasszony első szobra magyar földön áll. Hogy az így van, az is hozzátartozik e nemes királyné jellemrajzához. Itt, Magyarországon szerették legigazabban. És talán valamennyi nép közt éppen a magyarhoz vonzódott leginkább az ő szíve. Alakját már életében legendák szállongták körül: most pedig megrögzíti filigrán formáit Róna József szoborműve, amely a gödöllői Erzsébet-liget művészi ékessége. Róna azt a királynét alkotta meg, akit oly jól ismertek a gödöllőiek: így sétált a parkban és a haraszti erdőben, hajadon fővel, kezében napernyővel és legyezővel. Még néhány virágot tart, amelyeket itt is, ott is fölszedett a fák árnyékában. Úgy szerette a virágot, hogy ezek is organikusan hozzátartoznak a szobor teljességéhez. Arca mosolygós, holott eddig — kevés autenticitással — csaknem mindig szomorúnak festették és mintázták.

Ismét magunk előtt látjuk filigrán, karcsu termetét, sőt még öltözéke is dokumentált a legutolsó gombig. — Mindenekfölött azonban a két kar önkénytelen, fesztelen, természetes mozdulata köti le a figyelmet. Ezeknek a gyengéd és jótékony kezeknek megvan a maguk külön élete, a maguk intelligenciája. A plasztikailag nehezen kezelhető ruha érdekessé válik azzal a mozdulattal, amelybe Róna bele tudta mintázni s amely különösen háromnegyed arcélből könnyed, ruganyos mozdulatot ad az alaknak. Háttere a levegőég, míg megnőnek a köréje ültetett fák s lombjukkal árnyékot osztanak föléje.

A királyné e legelső magyar szobrának képét mult számunkban közöltük. De Róna munkája sokkalta szebb, teljesebb a fényképeknél, mert a bronzművek általános végzete az, hogy nem lehet jól fényképezni. Odakünn, amidőn tizenkilencedikén a király intésére lehullott róla a háromszínü lepel, hosszas éljenzés jutalmazta a művész munkáját. Az öreg király szemébe könny gyűlt, az udvarhölgyek pedig, akik közvetlen közelből ismerték a boldogult nagyasszonyt, meghatottan zokogtak. Talán ez volt az első szoborleleplezés, amelynél az emberek meghatottságtól sírtak. A szobor azóta a közérdeklődés tárgya. Beavatott körök mondják, hogy a király többször említette környezetének, hogy boldogult hitvesének ilyen élethű, ilyen találó képmását sem festve, sem mintázva még nem látta. Pedig a munka rendkivül rövid idő alatt készült el.

Róna József szobrának leleplezése országos esemény volt: résztvett benne az udvar, a kormány, a parlament, az egész ország. — Hogy minő ünnepségek közt, minő dússzínü környezetben folyt le, arról azok a pillanatnyi fényképfölvételek adnak fogalmat, amelyeket ebben a számunkban reprodukálunk.

Az Erzsébet-szobor leleplezése Gödöllőn — Az Uj Idők fényképe

A király válaszol Kapczy szoborbizottsági elnök hódoló beszédére

Uj Idők 1901. VII.

Madarak szerelme

A mi tudós Herman Ottónk könyvet írt a madarakról, mely már közkézen forog. Kivánunk néki akkora közönséget s akkora sikert, amekkorát ez a pompás magyar munka megérdemel.

Most azonban nem Herman Ottó művét akarjuk méltatni, — egy francia természetvizsgáló, Magaud d'Aubusson írt érdekes tanulmányt a madarak szerelméről és családi életéről: ebből szedünk össze néhány adatot, amelyek kedvesen egészítik ki a magyar tudós tanítását.

Hogy a madárnak is van szerelemre gerjedő szíve, családi élete pedig, kis hijján, képe az ember családi életének! . . . Hogy az élőlények erkölcsi és fizikai törvényei alá tartozik a madár is, — az emberi érzés és tudás csirái ott vannak az élet alsóbb formáiban . . .

Voltaire lenézte a szerelmet. Aki fogalmat akar szerezni a szerelemről, — írta ő, — ügyelje meg a verebet! . . . Ő tehát csak fizikai részét látta a szerelemnek. Buffon se becsülte többre, azt tanította: „Le physique seul en est bon", még sajnál is bennünket, gyámolatlan embereket, hogy szerelmünkben nem tudunk olyan egyszerüek lenni, minők az állatok! Pedig hát nem igaz ez! Az állatok szerelme sincs teljes hijjával az ideálnak. Ma már rájött a biologia, hogy az ember legmagasabb erkölcsi és szellemi képességeinek csirája ott sarkad, persze egész kezdetlegesen, az állatokban. Az állati élet nagy oceánján ott uszkálnak a mi társadalmi és érzelmi életünk hajói.

A madár szeret egész az önzetlenségig, az önfeláldozásig, a belehalásig. Szereti párját, így szereti gyermekét; van benne házastársi hűség, apai és anyai önfeláldozás.

A legtöbb madár monogamiában él; a papagályok, a ragadozók, a verebek, a bibicfélék többnyire egynejüek; a tyukfajták és az uszómadarak közt vannak a többnejüek. A kis papagájférj példányképe a jó férjnek s nincs gondosabb, jobb anya párjánál; a férj nem gondol, csak a feleségével, ott dalol néki a fészek előtt, mulattatja, szórakoztatja, táplálja a költés idején; sohasem szomoru, mindig jókedvü; egymás mellett hálnak s még félálomban is édesen szólítgatják egymást.

Egy ausztráliai vadász beszélte Aubussonnak, hogy lelőtt egyszer egy cacatoés rosalbült: áldozata elterült a földön, párja kétségbeesetten röpködött fölötte, majd leszállt melléje, nézegette, kerülgette, csőrével emelgette, mintha keltegette volna. Látva végre, hogy nem ébred, kétségbeesett s magával nem törődve, nem akart megválni halott párjától.

Franklin doktor jegyezte föl a következő esetet: Ismertem két papagályt. Négy esztendeje éltek már együtt, amidőn a nőstényt meglepte a köszvény, az Angliába kerülő papagályok betegsége. Nem tudott leszállni fészkéről; párja, a hím, hordott neki enni csőrében s vagy négy hónapig így táplálta. Utóbb, amikor még jobban elgyengült s mozdulni se tudott, csőrével, szárnyával segített neki. Amikor pedig már haldokolni kezdett, iparkodott kinyitni párja csőrét, hogy egyék. Aztán panaszosan sikongott, majd meg elcsöndesült, szemét le nem vette róla, nézte, keservesen, hogy adja ki lelkét . . . Néhány hétre utána pusztult maga is.

A szenvedélyes verébben csak akkora a házastársi hűség, mint a nagy ragadozó madárban. Selby volt a tanuja, hogy két veréb egész nyáron, őszkor s még télen is hordta a táplálékot a fészekbe — a fészekben egy foglyul esett fiatal verebet tápláltak, akinek a lába úgy esett hurokba, hogy nem tudott kirepülni a fészekből.

A kenderice maga a szerelmes gyöngédség. A hím szárnyával takargatja szunyadó párját s édelgésük teli van poézissel. A fenyőmadár el nem hagyná sebesült vagy foglyul esett párját, akár élete árán. Az emberhez is bizalommal vannak s csak akkor rémülnek, menekülnek tőlünk, amikor észreveszik kegyetlenségünket. A gerle szerelme közmondásos, eltart évekig, haláláig.

A gázlókban is van hűség. A gólya például az egész életre párosodik s hívek egymáshoz. A távollét se változtat érzelmükön. Brehm írja, hogy egy nőstény gólya három teljes esztendeig tartózkodott ugyanazon helyen; télen az istállóba huzódott; párja hűségesen visszakerült hozzá tavaszkor, együtt javítgatták fészküket. A negyedik őszkor a hím se távozott, párja mellett maradt négy télen át. Gonosz emberek megölték a két gólyát, akkor derült ki, hogy a nőstény, valami régi seb miatt nem kelhetett vándorútra.

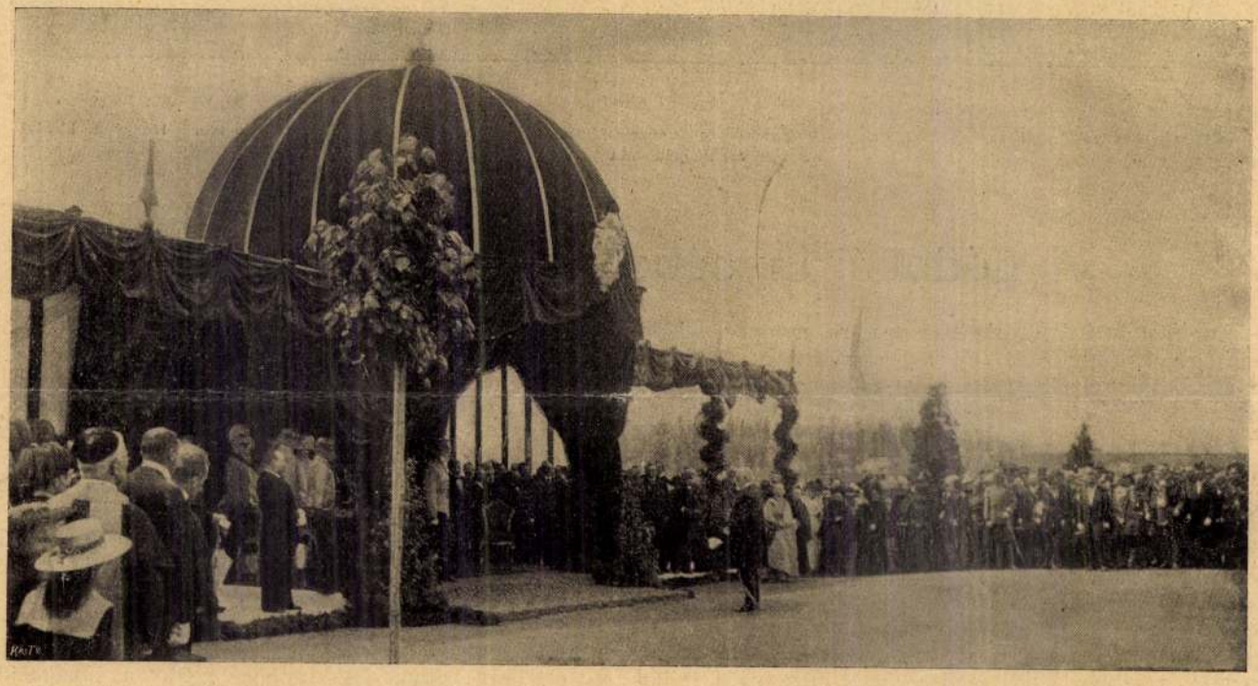

Az Erzsébet-szobor leleplezése Gödöllőn

A király meghallgatja Darányi Ignác miniszter beszédét

Az Uj Idők fényképe

éppen olyan bizalmasan sugdosnak egymásközt: — komámasszony, szomszédasszony, ángyomasszony, — képzelje csak, mi történt! . . . Hallotta-e mi a legújabb hír? . . . Akkor már ezt a sugdosást úgy hívják, hogy: pletyka!

MŰVÉSZET.

Klapka György szobra. Komáromban vasárnap lehullott a lepel egy fényes szoborról, melylyel a magyar nép Klapka tábornok emlékét megtisztelte. Komárom geniális védelmezője, a szabadságharc makula nélkül való lovagja megérdemelte, hogy éppen ezen a helyen, a hős honvédek vérétől öntözött földön csillogjon ez a szobor, beszélvén az ő bronz-nyelvén a függetlenségi küzdelem egyik legutolsó és legepikusabb felvonásáról. *Róna* József szobrász öntötte ércbe ezt a gondolatot, az ő kezei mintázták a hős tábornok alakját, az ő harci attributumai közepette, övé az érdem, hogy a magyar emlékszobrok ismét megszaporodtak egy nagyon finom, monumentális művel. Sok önfeláldozással és ideális szeretettel látott *Róna* ennek a szobornak megmintázásához, mikor annak emelése még szinte kétséges volt. A magyar nép kegyelete azonban lehetővé tette, hogy a művésznek ez a szép vállalkozása csakhamar bronztestet ölthessen. Most ott csillog az ő régi várának falai alatt, a szőke Duna erős városában. Rajta fénylik a szabadság napja, melyért annyiszor rontott a csatákba.

—

Lethe. A Vígszínház e heti ujdonsága a *Lethe* című bohózat volt melyet nagy külföldi híre után érdeklődéssel várt a budapesti premiére-közönség. Bécsben száznegyvenszer adták Gobbius *Ralph*-nak ezt a vídám bohózatát, mely az angol társadalmi smokság egynéhány furcsa kinövését mutatja be bohókás, tréfáló hangon. A bohózat a körül fordul meg, hogy *Caudelné*, az Angliában felburjánzott mértékletességi egyesületek egyikének elnöknője, tanujává válik annak az épületes dolognak, hogy az erkölcsös egyesületnek hivatalnoki kara, köztük első sorban mister Caudel, olyan helyzetbe kerülnek, a melyek homlokegyenest ellenkeznek a puritán egyesületi paragrafusokkal Caudelné rájön, hogy férje, az egyesület titkára, ballerinákkal szűri össze a levet, pezsgőzik és semmi módon sem tartóztatja meg magát a *chambre separée*k ismeretes kellemetességeitől. Sok mulatságos epizód után a bohózat oda lyukad ki, hogy Caudelné maga is félrelöki az erkölcsös tejes köcsögöt s megizleli a kiátkozott pezsgőspoharat ezekkel a szókkal: Enyje, nem is rossz ez a limonádé. Ez a darabnak morális tanusága, a mire olvasóink közül igen sokan maguktól is rájöttek. Kiváló szerep jut ebben a darabban *Szathmárinak*, *Szilasy* Rózának, *Delli* Emmának, *Sziklay*-nak és *Góth*-nak, kik mindvégig derült hangulatban tartják a közönséget.

MINDENFÉLE

Castelar levele. Spanyolországban a dicső mult hagyományaiban él a nép, mert politikai és gazdasági jelene vajmi vígasztalan. Azok közül, a kik azért küzdenek, hogy a jövő Spanyolországot méltóvá tegyék ismét a dicsőségteljes multhoz, első sorban áll *Castelar* Emil, a ki hazájának többször volt már miniszterelnöke, sőt egy ízben köztársasági elnök is. De nemcsak a politikában játszott és játszik ma is nagy szerepet, hanem egyike hazája legnagyobb íróinak. Páratlan szónok, regényírói képessége pedig a *Riccardo* és *Egy szív története* című müveiben nyilvánult meg legerősebben és ezeket a magyar közönség is ismeri. Castelar szereti a magyarokat, a mit azzal is bizonyít, hogy legközelebb már ellátogat hozzánk.

A napokban levelet intézett egy magyar íróhoz, *Huszár* Vilmoshoz abból az alkalomból. hogy az egyik müvét magyarra fordította és a fordítást neki elküldte. Ebből a levélből van átvéve eredeti formájában az a részlet, a melyet mellékelve bemutatunk és a mely hű fordításban így hangzik:

Nagyon örvendek, hogy a választásokon a liberálisok győztek. A nagy Deák müvének akármely párt részéről való megsemmisítése annyi volna, mint mély örvénybe zuhanni. Hisz' azt a szeretett Magyarországot amúgy is sok ellenség környezi, a kik hátrányára és veszélyére lehetnek.

A levélben Castelar dicsérettel emlékezik meg Huszárnak Spanyolországban tett tanulmányútjáról és kilátásba helyezi, hogy Konstantinápolyba menet a mi fővárosunkba is ellátogat és személyesen üdvözli kedves magyar barátait.

Nádorválasztás száz év előtt.

Éppen most van annak száz esztendeje, hogy boldog emlékezetű József királyi herceget a Rendek Pozsonyban nádorrá választották. Mint egy korhű följegyzés említi, a nádorrá választás november 12-én *Mixta sessioban* (vegyes ülés, követek és főrendek jelenlétében) *per acclamationem* (közfelkiáltással) történt.

A gyülésen jelen volt Ferenc császár és király is, és az új nádort *Pálffy* gróf főkancellárius üdvözölte, mire ő fensége *Batthyány* József gróf hercegprímás kezébe letette az esküt.

A nádorválasztás alkalmával a városi *Redut Szálában* nagy *Maskarás bált* tartottak: Az elsőbb rendü asszonyságok — mint a régi jegyzet említi — magyar főkötősen jelentek meg. Özvegy gróf Pálffy Jánosné, gróf Schönbornné, gróf Althanné, gróf Eszterházy Jánosné Bánffy Ágnes, gróf Batthyány Alajosné, leánya Mária-Anna pedig pártában, ugyancsak így Zichy Anna, Ferraris Mária és Eszterházy Amália grófnők.

A Tántznak mind magyarnak, mind németnek volt divattya.

A bálon jelen volt Ferenc császár is, nejével és még velök néhány királyi herceg. A régi följegyzés azt is megemlíti, hogy: *a felséges Tsászárné és királyné is magyar főkötőt viselt.* Tizennegyedikén (hétfőn) — mondja tovább az írás — fényes estvéli társaság volt Esterházy Miklós hercegnél. Ott voltak ő Tsászári királyi Felségeik is, a kik különben mostani pozsonyi időzésük alatt eljárnak más főúri társaságokba is. Eszterházy *estvéli társaságában* többek közt a következő jelenvoltakat említi: Kollonits László gróf titkos tanácsost, Póka-Teleki Kondé Miklóst és Szily János püspököket, Zichy Ferenc és Ráday Gedeon grófot, Radvánszky Jánost, Hertelendy Jánost, Majláth Györgyöt, Splény József bárót és bernátfalvi Bernáth József urakat.

A szünóra alatt az uralkodó pár

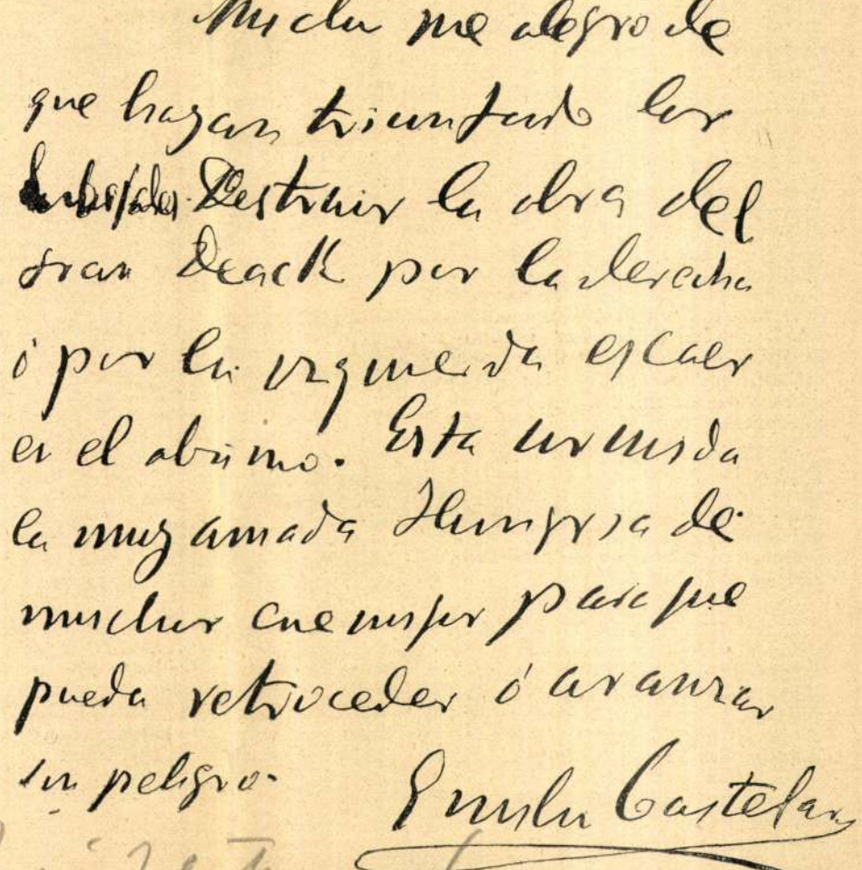

különösen gyönyörködött négy 10–16 éves ifjú *úrfi táncában*, a kik Forgách Miklós, Forgách Károly, Keglevich János és Keglevich Gábor *gróf úrfiak* voltak és toborzót táncoltak.

A nádor az első hivatalos ebédet *a vár nagy szalájában adta*. A teremben egy óriási görög P (*II*) betűformára terített asztalhoz ültek, *melyeknek két ágai között* is volt még egy hosszu asztal terítve. Batthyány prímás a nádor-ispán egészségére ürített poharat, Ferenc császár és király a magyar nemzet fölvirágozásáért. Ebéd derekán báró Schilson fölállott székére és sok *Vivát*-kiáltozások közt ivott a *Rajnai Ármádia* vezérének, Károly királyi hercegnek egészségére. *Az ebéd végét a Várban kisütögetett ágyuk bömbölései követték.*

Nem lesz érdektelen megemlíteni, hogy a napló írója hosszan foglalkozik Ferenc császár ez időben kelt *királyi propositiójával*: melynek veleje — mint megjegyzi — az, hogy Magyarország segítse ő felségét a mostani nehéz környülállásokban . . . a segedelem módját a nemzetnek *tapasztalt nemeslelkiségére* bízva . . . és ezért vagyunk mi magyar urak most oly kedvesek Bétsben és ezért tetszik úgy a magyar Tántz . . . *tiszteletlel légyen irva* — e szavakkal fejezi be följegyzéseit a naplóíró, a miből kitűnik, hogy a hangulatcsináláshoz már akkor is nagyon jól értettek oda fönt. VAJK.

Szív és ész.

XXXIII. A jó tetteket a szív sugalja, az ész pedig helyben hagyja és ha egyáltalában van olyan eset, a mikor a szív nem hallgat az ész szavára, az csupán akkor fordul elő, mikor a szív tele van szerelemmel. Szerintem jobb volna, ha akkor is ráhallgatna és kikérné tanácsát, mivel így sokkal többen haladnának a boldogság felé vezető ösvényen. *M. M.*

XXXIV. A ki igazán szeret, sohse kérjen tanácsot a rideg észtől, mert a hol ez dominál, ott sohasem keletkezik valódi mély szerelem. S mi az élet e nélkül? Sivár pusztaság! Szeretni és szerettetni, ez egyedüli vágya életem tizenhatodik tavaszának.

B. Annuska.

XXXV. A boldogság fogalma nagyon is egyéni. Vannak, a kik a gazdagságban találják meg, ezeket természetesen csak az ész vezérli, míg mások a nyugalmas családi élet révén óhajtják elérni és ezek úgy a szívet, mint az észt fogadják el tanácsadóul. A férfi, a ki az élet küzdelmeiből kiveszi részét, hallgasson inkább az eszére, a nő ellenben, a kié a csendes otthon, kövesse szívét. De ha csak lehet, válassza mind a kettő az arany középutat. *Mici.*

XXXVI. A szívben van a legnagyobb kincs: a hit. Ez tanít meg tűrni, remélni és szeretni. Már csak azért is megérdemeli, hogy övé legyen az elsőbbség. Ha mindenki a szívére hallgatna, jobban szeretnék és becsülnék egymást az emberek.

Szőke leány.

XXXVIII. Kettőn áll a vásár ennél a kérdésnél. Ha a fiatal lányokat megkérdezzük, bizonyára a szívre adják a voksukat, de a papák, meg a mamák, a kik jól tudják, hogy a szerelem többnyire időhöz kötött érzés, már inkább az észnek fogják pártját. Az ellentét a két fölfogás között nem egy könnyen kiegyeztethető. Csak azt szeretném még tudni, mire hallgat az, a ki ötvenéves korában másodszor férjhez megy? *Gazsi.*

XXXVIII. A romanticizmus korában én is a szívnek nyujtottam volna a babért, de a fin de siécle-emberiség nagyobb része az ész tanácsára hallgat. Csak nem opponálhatok annak a kornak, a melyben élek.

Klauber Teréz.

XXXIX. Ahhoz, ki csak *szivével* keresné a boldogságot, így szólnék: ». . . aztán legyen *eszed!*« — attól pedig, ki puszta *ész* útján törekednék boldogságra, ezt kérdezném: ». . . hát nincs *szived?*« *S. Francisco.*

XL. Igazán bölcs és egyszersmind boldog ember csak az, a ki minél több igaz barátot tud magának szerezni. Mivel pedig azt az embert, a ki csupán az ész szavára hallgat, csodálni ugyan lehet, de szeretni soha, viszont az, ki csak szive sugallatát követi, gyakran önmagát is, másokat is, viszás helyzetbe sodor: tehát csupán az az ember tarthat igényt felebarátai tiszteletére és szeretetére, a barátság eme két alkotó elemére, a kit minden tettében szive és esze, azaz a jóság és az okosság vezérelnek. *Vocsini doktorné.*

XLI. Vannak esetek, a mikor éppen a szív kényszerít arra, hogy az ész szavára hallgassunk. Ilyen az, mikor a leány szive ellenére megy férjhez, hogy szegény, agg szüleinek nyugalmas öregséget biztosítson. De a ki a saját kényelmeért cselekszi meg, saját magára méri a legnagyobb büntetést, mert soha sem tudja meg, mi a boldogság, a mely csak az igazi érzésben rejlik. *Kis tacskó.*

XLII. Az ész a legjobb tanácsadó és már a természet is a szív fölé helyezte. Ha valaki az eszét veszti, olyan bolond válik belőle, a kinek már semmi hasznát sem veheti az ember, ellenben ha szivét veszti el, még kárpótlást találhat ő maga is, de az emberiség is hasznát vallja a mennyiben sok esetben házasság lesz a dologból. Már pedig a pótolhatlan veszteség mindig nagyobb annál, a mely pótolható. Legyünk hát rajta, hogy a szívünket alárendeljük az eszünknek, de ennek is parancsoljon az akarat.

Gyöngyösi leány.

XLIII. Az ész mindig zavart okoz a szívben, mikor szeretünk: igazán kár, hogy nem lehetünk egész életünkben gyermekek! A szív mindig zavart okoz, mikor az ész bölcseségre int: igazán kár, hogy nem mindig hatvan éves a szívünk, mikor bölcselkedünk!

Dézsi Sándor.

XLIV. Boldog az az ember, a ki tiszta lelkiösmerettel mondhatja magáról, hogy megtette kötelességét, habár a legnagyobb áldozatok árán is. De mivel a kötelesség nem más, mint az ész által elfogadott és jóváhagyott rugója cselekedeteinknek, ebből az következik, hogy a szív hajoljon meg az ész előtt. Ez egy szegény harmincöt éves leány nézete, a ki maga keresi meg kenyerét és egykor a szerelmét föláldozta a kötelesség oltárán, de azért még sem érzi magát boldogtalannak.

Ruth.

XLV. Sajnos, de való, hogy a legtöbb ember édes gyermekének tekinti az észt, de mostohaként bánik el szívével. S ennek megfelelően gondosabban nevelik az elsőt, mint az utóbbit. Pedig az volna a helyes, hogy az eszünket szívünk, a szívünket pedig az eszünk módszere szerint neveljük.

Gombosi József

XLVI. Mai napság az önzés és a lelki gyávaság vezérli többnyire az embereket, hanem ezt röstelik bevallani és ráfogják, hogy az ész szavára hallgatnak. Az igazi boldogságra vezető út csupán az, a melyen a szív vezérel.

Styx Jankó II.

XLVII. Hol a szerencse és a boldogság együtt legyen, ott az ész a szívtől tanácsot kérjen. *Anna.*

XLVIII. A csöndes megelégedés biztosítására föltétlenül szükséges, hogy a szív érzelmeit a mindent megfontoló és higgadt ész uralma alá kényszerítsük. De azért mégis csak azoknak jut osztályrészül a boldogság, a kik a szívüket meg nem tagadják. Jókai azt mondja egyik művében: Isten a halandót a legnagyobb jótéteménnyel akkor megáldá, mikor a remény érzését csöpögtette szívébe. Én pedig azt kérdem: nem sujtotta-e átokkal az emberiséget akkor, mikor a boldogság utáni vágyat oltotta szívébe?

Lenkey Olga.

XLIX. A boldogságtól szőtt fogalom nagyon különböző az emberek érzése, gondolkozása és állapota szerint. Az egyszeri tót ember így magyarázta a boldogságot: Ha én király lennám, hatökrös szekéren mennam, vöröshagyma szívét ennam, tiszta zsírt innám. — S neki is igaza volt, valamint az önzőnek, ha csak az eszére hallgat. Ha szerelmesekről van szó, furcsa kissé az észszel előhozakodni, mert a szerelemnek semmi köze az észhez, az egyedül a szív ügye. Az igaz szerelem olyan szentség, a melyet Isten ültetett az emberi szívekbe, annak nem parancsolhat az ész. De igen is parancsolhat és kényszeríti lemondásra a hatalmas sors: Mondj le, hajolj meg és ha nem hajolsz, törj meg! Így beszél a sors velünk és nincs ellene föllebezés. De a ki egyszer igazán szeretett és lemondani volt kénytelen, az nem lehet többé tökéletes boldog, mert *hazajáró lélek* az igaz szerelem, az elvesztett igazi boldogság.

(Vége köv.) *Genie.*

GAZDASÁGI ÉLET.

A kiállítási kitüntetések. Az ezredéves országos kiállítás alkalmával a 26.000 kiállító közül 8349 kapott kitüntetést. (A közreműködők címei nincsenek beszámítva.) Kapott:

Díszoklevelet	147,
Állami aranyérmet	102,
Állami ezüstérmet	200,
Milléniumi nagyérmet	1234,
Kiállítási érmet	2914,
Elismerő oklevelet	3852,
Közreműködő címet	2243 kiállító.

A Magyar Általános Hitelbank alaptőkéjét négy millió forinttal szándékozik fölemelni. A tőkefölemelést azért tartja szükségesnek, mert árúüzlete körébe a szénüzletet is bevonja. A *Hitelbank* eme akciója által a kisebb szénbányavállalatoknak Budapesten biztos piacot szerezvén, nemcsak a már létező bányavállalatokat fogja támogatni, hanem új vállalatok létesítését is nagyban megkönnyíti.

Új részvénytársaság. Értesülésünk szerint a *Magyar leszámitoló és pénzváltó bank* fiumei közraktári vállalatát önálló részvénytársasággá fogja átalakítani.

Gyümölcsfák kiosztása. A budapesti, kolozsvári, lugosi, rudnói, tarcali, tihanyi, tordai, ungvári és zilahi állami

lakója a rendestől elütő nyárson süti meg felebarátját, bizvást számíthat rá, hogy még a legmodernebb kritikus is művészinek fogja nevezni a czifra fadarabot, ha történetesen ráakad a British Muzeum vitrinái alatt. De bizonytalan, hogy vajjon ugyanaz a kritikus a San Pietro in Vincoliban műértően vizsgálgatva Mózes szobrán a bicepseket: nem fogja-e megróni Michelangelót, a miért olyan «simán» mintázott s nem oly nagy és lendülő vonalakkal, mint Rodin és nem oly megkapó darabossággal, mint Meunier. A sirban nyugovóknak azonban még kijár némi posthumus bocsánat s talán nem fogják a nevöket sem kivakarni a műtörténelemből. De a kik manapság élnek, azok számára már készen van a finom selyemzsinór. Azaz dehogy. A jó kritikusok nem ismerik a muzulmán ildomosságot. Ők nem kérnek senkit szépen, udvariasan, hogy ugyan sziveskedjék meghalni. Hanem parancsoló szóval, goromba türelmetlenséggel követelik a harakirit, küldik a poklok fenekére az ár ellen hadakozókat. Mit akarnak még mindig a maradiak? Miért nem úsznak az árral, vagy ha nem úsznak: miért nem buknak le a vizek mélységes fenekére? Úszszanak, úszszanak, vagy bukjanak, de hamar, mert különben az özönviz sem mossa le róluk a bélyeget, hogy: «vén szamarak»... Lotz, Bihari, Zichy, talán még Munkácsy is elpirulna, mint a tetten kapott bűnös. Ám ők — jó ürügygyel — még idején kibujtak az ilyetén torquemadai ráolvasások alul. Mit csinálnak azonban azok, a kik még élnek, sőt: élni akarnak ezek után is, nem az árral úszva, a mit az új művészi kis káté parancsol, hanem egyénien, a maguk lelke, lelkük érzése szerint faragva márványt, festve a vásznat, simán, sőt, ha úgy esik jól: porczellánozva is? Mit csinálnak ők, a kiknek munkásságáról olyan areopág mond itéletet, a hol a birói tóga egyuttal hóhért is takar?

Dolgoznak.

*

Ilyen proskribáltnak a képét kapja az olvasó a szomszéd lapon. A ki festette, Túry, nem mai piktor; innen-onnan két évtizede járja a maga művészi útját. Legtöbbször töviseken és göröngyökön. Mint ember: nehezen kezelhető. Teljes bátorsággal beleadhatnók a kezébe Diogenes lámpását, olyannyira maga van, bár talán sokan hiszik, hogy oda vannak fűződve a lelkéhez. Mint festő, nem persona grata sem a művésztársai, sem a birálók szemében. Amazok megalkuvó, simulós természetével szemben éles kontraszt az ő konok szilárdsága, a melylyel mintha odanőtt volna a művészet egyetlen igaz alapjához, az egyéniség kultuszához, meg a lelkéből fakadó, érzékeiből kikristályosodó, sajátos — és nem pedig a kivülről ráerőszakolt — sablónos formákhoz. A kritikusok pedig, ha akarnának, sem tehetnének egyebet, mint hogy haragudjanak rája. Mert ellenkező esetben igazságosaknak kellene lenniök, ez pedig összeomlását jelentené az általuk teremtett hamis művészet egész rendszerének, és jelentené az ő teljes, visszavonhatatlan eltünésüket a művészetek forumáról.

Különben tagadhatatlan, hogy piktorunk a proskripcziót már művészi kvalitásai révén is megérdemelte. Lotz volt a mestere és ezzel a balsorssal velejárt az első szerencsétlenség: megtanult rajzolni. S aztán a szeme sem szerencsésebb. Kitünően lát ugyan vele, de csak akkor, ha nyitva tartja s nem pedig mint élelmesebb művésztársai, a kiknek retinájára egész szinviziókat fest a képzelet, csak az kell, hogy a szemöket lehunyják. Neki erdőt kell látnia, ha erdőt — és Olaszországba kell mennie, ha olasz levegőt akar festeni. És akkor sem lát «modern» szineket: hihetetlen sárgákat, hátatborzongató czinóbereket, ultraviolákat. Éles szemmel fürkészi, nem pedig megálmodja a természetet és a mit látott: hűségesen viszi át a vászonra.

Mindezt kedves alkalom révén mondom el. Itt és most csak ennyi a dolog, máskor vagy másutt nevezetes művészi esemény volna. Egy nagyobb vásznát fejezte be Túry, a melyet a csanádi püspök megbizásából festett a temesvári jövendő kultur-palota számára. Hat évvel ezelőtt néhány száz magyar — papok, urak, parasztok — elzarándokolt Velenczébe szent Gellért vértanúnk ott őrzött ereklyéihez. Olaszok — mert hiszen Gellért püspök velenczei patriczius családból származott — együtt ünnepeltek a magyarokkal. Élükön *Sarto* József, akkor velenczei patriárka, ma *X. Pius* pápa. Az ő alakja van ott a képen, *Dessewffy* csanádi püspök oldalán. Mátyás korára emlékeztető, fölségesen szép és leirhatatlanul festői volt a két nemzet ölelkezése a lagunák csodás birodalmában. Ezt festette meg Túry és megfestette úgy, hogy Canaletto büszke lehetne arra a képre. Sajnos, hogy mostanában egy püspöki palota magánkápolnájában, keveseknek hozzáférhető helyen van az a kép, a melynek fotografikus, tehát szintelen és szegényes mására a legmagasztalóbb dicséretet irta oda a pápa. Valószinűtlen, de annál óhajtandóbb volna, hogy a gyönyörű és nagyszabású kép egyetlen méltó helyén, a fővárosban maradjon. A szépművészeti muzeumban.

Fráter Aladár.

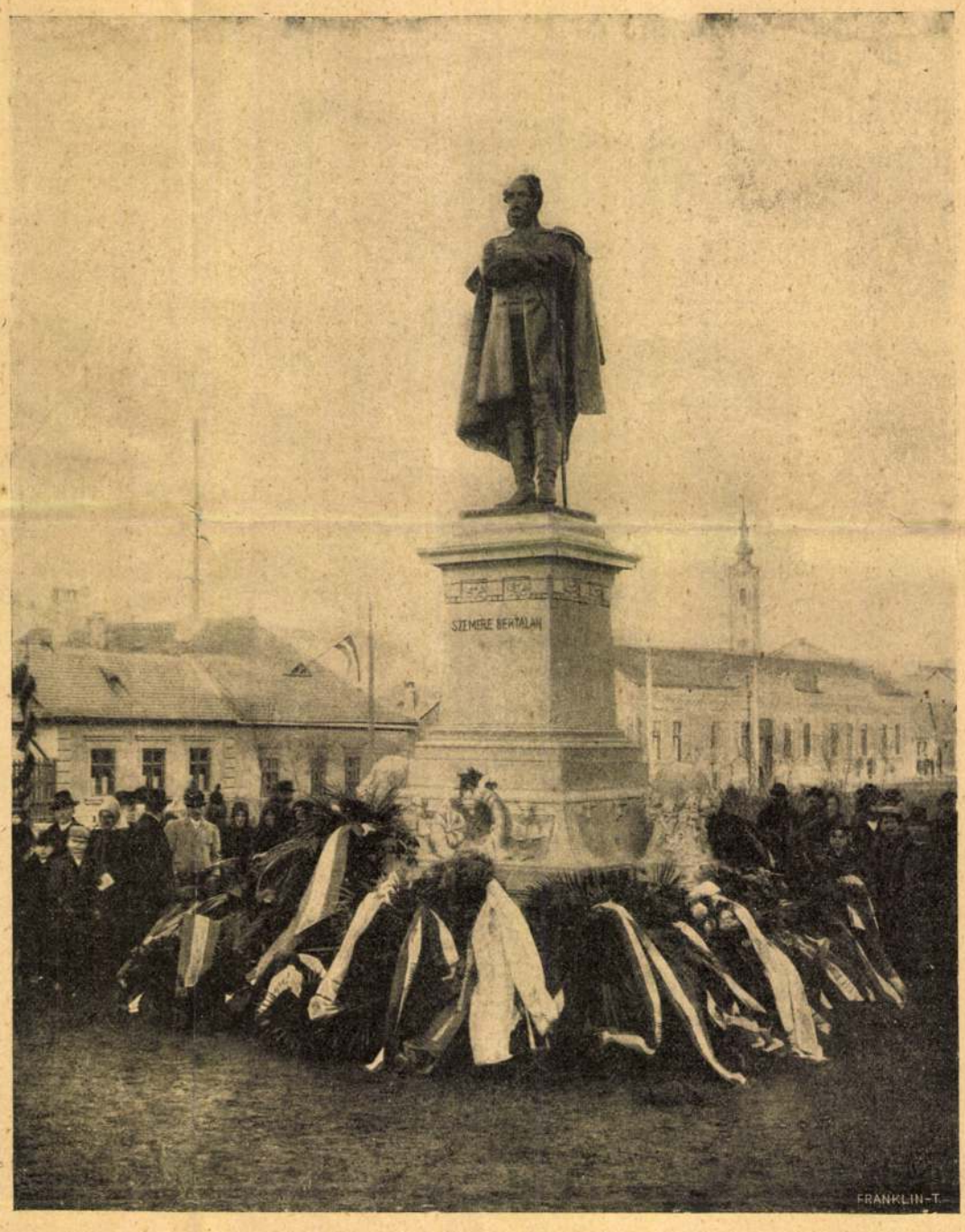

SZEMERE BERTALAN SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE MISKOLCZON.

A CHRYSANTHEMUM-KIÁLLÍTÁSBÓL.

Az ősz legutolsó virágából rendezett sikerült kiállítást az Országos Magyar Kertészeti Egyesület november 8—12-én, a régi tőzsde épület I. emeleti nagytermében. A rideg helyet kertészeink egy nap alatt valóságos paradicsommá alakították át. Az aranyvirág, proteusi alakjával és pompás szinárnyalatainak gazdagságával, szemet káprázató látványosság volt öt napon át ezernyi ezer példányban és majdnem félezernyi fajtában.

A hazai kertészek kis keretben bár, de dicséretre méltó igyekezettel olyan speciális gyüjteményt állítottak ki, a milyen Budapesten látható még nem volt s daczára az idei kedvezőtlen időjárásnak, a Chrysanthemum-kulturának nagy haladásáról tettek tanuságot, bebizonyitva azt, hogy szép növényekért nem szükséges sem Bécsbe, sem Német- vagy Francziaországba mennünk. Igaz, kertészeink még nem mutattak be olyan óriás virágokat, a milyeneket a nyugati államok hasonló kiállitásain látni lehet, a mi azonban egy csöppet sem von le érdemükből, sőt ellenkezőleg csak dicséretükre válik, mert nem a kiállítás számára dolgoztak különleges művelési fogásokkal, hanem csak azt mutatták be, a mit a nagy közönség számára, a mindennapi élet szükségleteinek fedezésére állítanak elő, és e tekintetben bebizonyították, hogy igen rövid idő alatt aránylag többet tettek a Chrysanthemum-kultura terén bármely más nyugat-európai állam kertészeinél. A husz magyar kiállító, az ország legkülönbözőbb részeiből, Kolozsvárról, Debreczenből, Temesvárról, Gömörből, Zemplénből, Baranyából és az ország szivéből egyaránt derekasan kitettek magukért, és Rädе Károly meg Koehler Frigyes, a kiállítás rendezői harmonikus és poetikus egészet alkottak a csaknem félezernyi fajta virágból. A szem a változatos alakok sokaságától, a szinek ragyogásától az első pillanatban szinte elkáprázott: idő kellett hozzá, hogy látványt megszokja és az egyes alakokat és szineket fölfogja. A mikor az első benyomásból az ember fölocsudott és a szem hozzá szokott a látványhoz s rendezni kezdte az alakokat és szineket, költői hangulat váltotta föl, és a gyönyör kellemes érzete lopódzott be a szivekbe és meghódította még a kevésbbé lelkesülő embert is. A kiállításon csak egy csoportba tartozó Chrysanthemumok voltak, az egy és két éves fajok, mint pl. a Chrysanthemum carinatum, a mely Európában először szerepelt és Afrikából származott át, nem volt képviselve, sem a valódi cserjés, állandó gyökérzetü és kórósszárú fajok, a melyekhez a magyarországi vadon termő fajták is tartoznak, mint pl. az ökörszem aranyvirág, sem a félcserjés, a Kanári-szigeteken honos *frutescens* fajták, hanem tisztán csak a tulajdonképeni ázsiai honos valódi Chrysanthemum, *Chrysanthemum indicum*, vagy *sinensis*

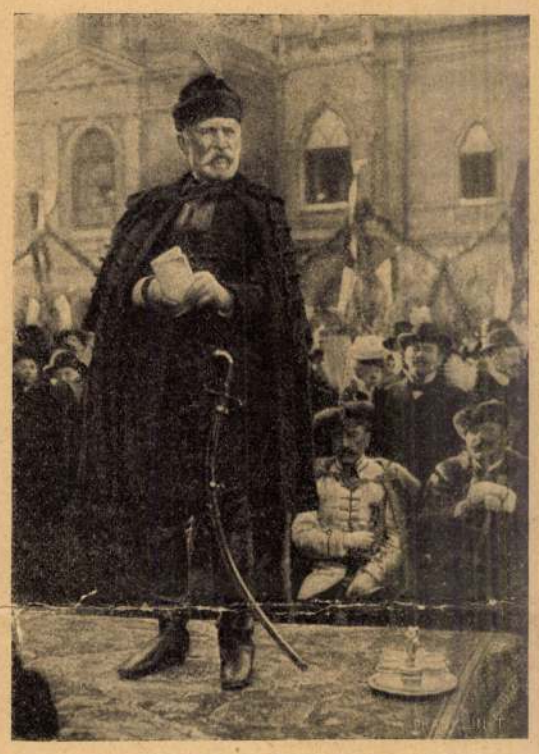

Lévay József elszavalja ódáját.

Csoport a közönségből.

SZEMERE BERTALAN SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE.

a melynek bölcsője ott ringott a nagy kinai birodalom és Japán enyhe éghajlata alatt, és akkor virul a szabad természet ölén, a mikor nálunk az ősz a növények lombját egy mesteri vonással a sárga, barna és vörös szinek százféle árnyalataival fösti meg és a tél a maga zord hidegével minden élő növényből az utolsó életerőt is kiöli.

Gyönyörrel nézem a hat legnagyobb kiállító: a budapesti kertészeti tanintézet, Babág Ferencz, Lokovsek Antal, Nádassy József, Mühle Vilmos és Bernolák Gábor Chrysanthemum gyűjteményeit, megcsudálom a kertész művészetét és tudását, végig kalandoz szemem az alakok különleges változatain, a szinek tarkaságán, de nem találok egyebet bennük, mint a divat fölkapott kegyeltjét.

Egy szeszély csak és az aranyvirág ismét csak a temetők sirvirága lesz. A kertész azonban örül a divatnak és fölhasználja minden tudását, hogy mentül tovább megtartsa és kegyeltjét az általános kegybül kiesni ne hagyja. E tekintetben Nádassy József páratlan eredményeket ért el és nagyon sokat járult hozzá e virág általános megkedveltetéséhez. Vele Babág Ferencz és a kertészeti tanintézet versenyzett szép sikerrel és míg az előbbinek alacsony növényei és szép telt virágai vitték el a dijat, addig a másik a fajták gazdagságával és a virágok nagyságával imponált. Lokovsek Antal különleges példányai — noha jó művelésükkel és óriás tömegükkel nagy hatást keltettek is, de mert nagyon tömötten helyezte el, nem tudta érvényre hozni tizenöt-harmincz virágú látványos példányait, a melyek csak akkor keltettek csodálatot, a mikor az egyes cserepeket külön-külön helyezték.

Képviselve volt itt az indiai vagy japán Chrysanthemum minden fajtája az 1902. évtől egészen 1905. év nevezetesebb ujdonságaiig, sőt Mühle Árpád a Medusa-fejű Osakában még az 1906. év egyik ujdonságát is bemutatta. Hogy kertészeink azonban nem csupán a művelessel magával foglalkoznak, hanem magasabbra is törekesznek, megmutatta Kazinczy Arthur birtokos kertésze: Lumniczer Károly Berettőről, a ki egy pompás nagy virágú, itthon előállított Chrysanthemum fajtát mutatott be, névtelenül, mint ujdonságot, a mely ez alkalommal kap majd jó magyar hangzású nevet. — A japáni tipusú magyar Chrysanthemum-ujdonság igen nagy virágu, szétterülő félgömb alaku, halvány rózsapiros szinü, lilával árnyalt nagy szirmokkal.

Ha végig tekintünk a kiállításon s a husz magyar kertész munkáját szemléljük, egy meggyőződés fog megérlelődni bennünk és ez az, hogy a hazai kertészet a virágművelésnek ebben a speciális ágában eredménynyel fáradozik és versenyképessége a külföldivel szemben napról-napra izmosodik. *K. A.*

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Római ritmusok. *Radó* Antal lírai vénája mintha felfrissült volna újabb időben; azelőtt évekig csak néha-néha szólalt meg, műfordítói munkássága egy-egy szünetében a maga hangján, most rövid egy év alatt már a második kötetet adja ki eredeti költeményeiből. Míg tavaly az irodalomra s a mai irodalomra vonatkozó nézeteit mondta el szatirikus élű verses mesékbe burkolva, most líraibb hangokat üt meg: egy római út benyomását énekli meg. Úgy van Rómával, mint eltávolodott, de lelkéből soha el nem tűnt ifjukori szerelmével az érett férfi: minduntalan eszébe juttatja egykor, ifjusága virágában ott töltött napjait s bár ma mint egész más ember, kiszélesedett látókörrel, meghiggadt szivvel járja Rómát, elfogódik a kedves régi emlékeken. Az egykori háborgó tűz ma csendes rezignációba hamvadt, az egykori heves lírai lendület helyét a reflexió foglalja el. Húsz éve most — egy barna képű római leányról dalolt, most a világtörténelem Rómája ihleti meg szivét. Titus diadalíve a zsidó faj sorsáról ad ajkára fájdalmas szavakat, a Via Appián a művészettől mosolygó régi Rómáról mereng el, a Colosseum romjai között, a római czirkuszi kegyetlenkedések szinhelyén a durva erőszakon diadalmaskodó eszme allegoriai képei tünnek fel lelkében, Giordano Bruno szobránál a szabad gondolat martirját ünnepli, a katakombákban bizó reményben olvad fel komor bölcselkedése az ideális törekvések hasztalanságáról. Leopardival, a kinek egykor hű tolmácsa volt, ma pörbe száll, a lemondást állítva szembe pesszimizmusával. A régi s az új Róma magyar motivumai is megszólalnak lantján. Szembe állítja Horatiusszal Virág Benedeket, igen szerencsésen jellemezve a két költőt ezzel a pregnáns mondással: «tán az 'a szebb-dalu, — ám a rómaiabb te vagy.» Garibaldi szobra előtt a nagy olasz nemzeti harczokban részt vett magyaroknak s a harcz nyomán támadt magyar reménykedéseknek emlékét eleveníti meg, Szent Péter templomának magyar gyontatószéke Faludi Ferencz nemes, tiszteletreméltó alakját idézi elébe; még Tasso tölgyénél is eszébe jut az, a ki Toldiról regélt s ki alkonyának idején a tölgyekről dalolta legbájosb énekét. Igy olvad össze líra, archaeologia, életfilozofia és magyar érzés a versekben s a tárgyak szines változatosságát belső egységbe foglalja a költő férfias melancholiája, a mely nem czéltalan, üres panaszkodás, hanem egy érzékeny lelkű, de egyensúlyozott gondolkodású költő élettapasztalatainak leszűrődése. Kissé tán öregíti is magát, halálsejtelmek suhannak át egy-egy pillanatra a lelkén, ez azonban csak pillanatnyi hangulat, a mely gyakran el szokta fogni azokat, a kik az öregkor határához közelednek. Nagyon kedves, meleg az az egy-két vers, a melyeket a költő a távolból otthon maradt gyermekeinek szentel. Egy-két erősebben lírai hangon kívül az egész kötet csupa gondolati poézis, de — poézis a javából. Csak nagy ritkán válik a hangja értekezővé, érzése átmelegíti gondolatait, sokszor pedig gyönyörködve érezzük, hogy a költő a szivével gondolkodik. Finom, elmés verselését — hisz Radó Antalról van szó — nem is emlegetjük, csak figyelmeztetünk azokra az érdekes hatásokra, melyeket néhány versében a klasszikus formák alkalmazásával ér el.

A Dunántúl népköltészetéből. Mióta a Kisfaludy-társaság megindította népköltészeti gyűjteseinek közlését, rövid idő alatt máris igen becses és nagy mennyiségű anyag gyűlt össze. A gyűjtők között úgy az anyag terjedelmére, mint újságára s a feldolgozás szempontjainak érdekességére első hely illeti meg *Sebestyén* Gyulát, a ki a regős-énekek felkutatásával és feldolgozásával egész új körét nyitotta meg népköltészetünknek. Most dunántúli gyűjtéseit adja ki egy vaskos kötetben. Ellentétben régebbi kutatásainkkal, a kik csak a karácsonyi és legfeljebb még vízkereszti népies játékokra vetettek ügyet, Sebestyén gazdag gyűjteményt közöl a Szentiványi, Luczanapi és Aprószenteki játékok emlékeiből is, kimutatva e népszokások ősi középkori eredetét és nemzetközi kapcsolatait. Közöl nagyobb ballada és románcz-gyüjteményt, dalokat, ráolvasásokat, meséket és mondákat s az egész anyagot feldolgozza nagyon gondos és széles körre kiterjedő tanulmányokon alapuló jegyzeteiben. A ráolvasások és népies verses levelek gyűjteménye is egészen új dolgokra figyelmeztet, a melyekre eddigelé nem terjeszkedtek ki a kutatók. A gyűjtemény, mint a Kisfaludy-társaság titkárának, *Vargha* Gyulának előszava mondja, nemcsak teljes, hanem eszthetikai szempontból is becses, gazdag s jelentékeny lépéssel visz a fontos czél: az egész magyar népköltés felkutatása felé.

Almanach 1907-re. *Mikszáth* Kálmán almanachja, mint már 18 év óta minden évben, most is megjelent. Mint máskor, most is a szerkesztő, Mikszáth előszava a legérdekesebb benne; írók és közönség egyaránt érdeklődéssel szokták várni ezt az előszót, mert a kitünő író benne szokta elmondani az irodalmi élet egyik-másik jelenségére vonatkozó nézetét. Ezuttal a mai irodalomnak mesékben való szegénységéről szól az ő tréfásan mondott, de velejében komoly modorában. Mikszáthon kivül

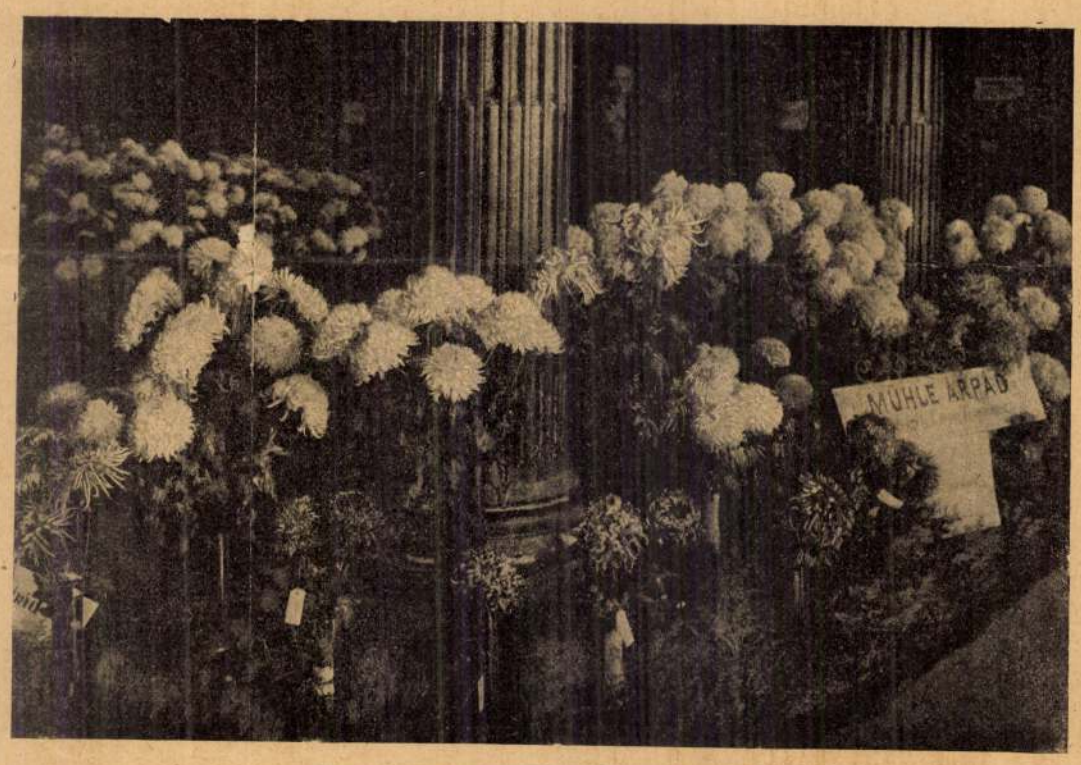

A BUDAPESTI CHRYSANTHEMUM-KIÁLLÍTÁSRÓL.

de sok gonddal és munkával járó állásától hajlott kora miatt megválik, ám e nehéz időkben hazafias kötelességének tartja a tisztséget még egyszer vállalni, nehogy esetleg egy igazgatóváltozás is nehézségeket okozzon a művészet és a Társulat életében. A választmány az ősz igazgatót kijelentéseért percekig tapsolta és éljenezte. Az igazgatóság tagjai lettek: Dudits Andor festőművész, Róna József szobrászművész, Vágó József építőművész és Végh Arthur dr.

A bizottságok következőleg alakulnak meg:

Festészeti szakbizottság: Előadó: Jendrássik Jenő, helyettes előadó: Bruck Miksa. Tagok: Benczúr Gyula dr., Bosznay István, Déry Béla, Dudits Andor, Glatz Oszkár, Innocent Ferenc, Kézdi Kovács László, Mérő István, Papp Sándor, Poll Hugó, Spányik Kornél, dobai Székely Andor, Szinyei Merse Pál, Thury Gyula, Udvary Géza és Zádor István.

Szobrászati szakbizottság: Előadó: Róna József, helyettes előadó: Tóth István. Tagok: Gárdos Aladár, Istók János, Kisfaludi Strobl Zsigmond. Lányi Dezső és Zala György.

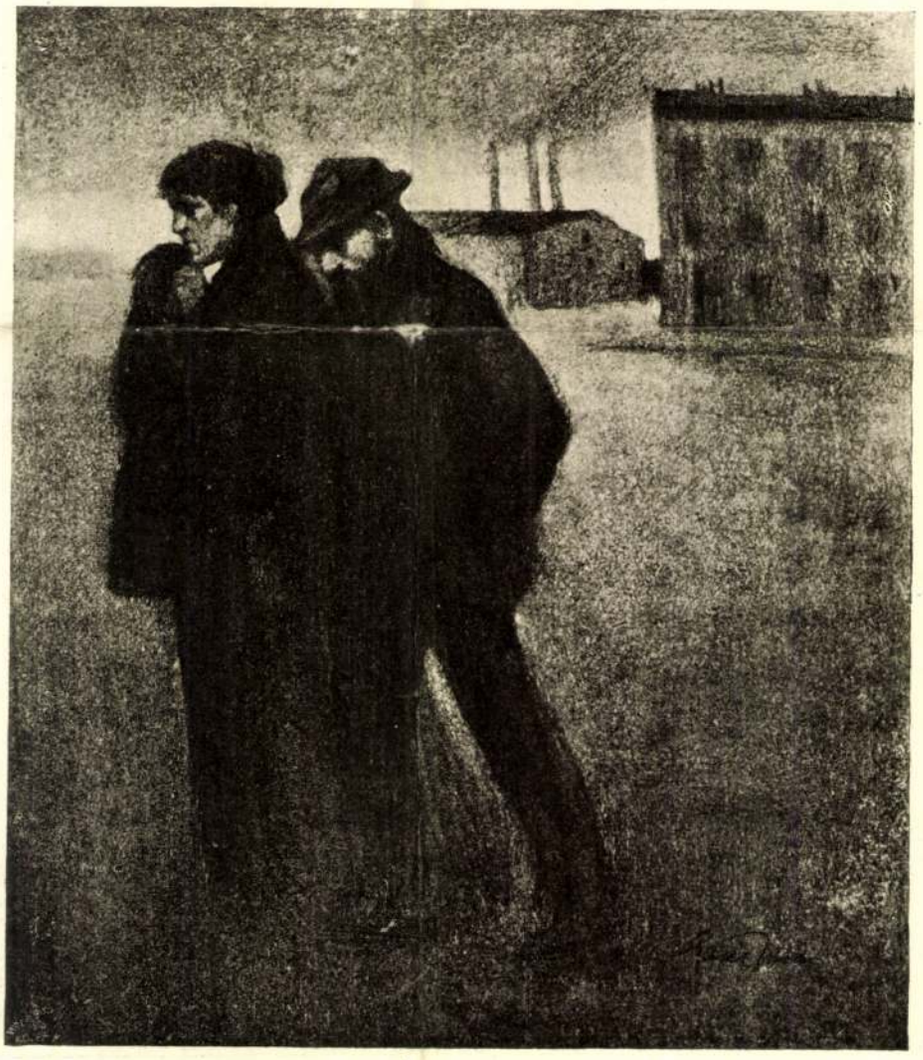

GAÁL ISTVÁN — A GYÁRBÓL

A MŰCSARNOKBÓL

A KIRÁLY ÉS A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZET. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat közgyűlésén Forster Gyula báró, belső titkos tanácsos, elnöki megnyitójában a legnagyobb hálával emlékezett meg képzőművészetünk legelső pártfogójáról, a királyról, aki a tavaszi tárlaton is a legelső vásárló volt és a közgyűlés az uralkodóhoz hódoló táviratot intézett. A táviratra Forster báró alelnökhöz a következő válasz érkezett:

«Ő császári és apostoli királyi Felsége az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat közgyűlésén egybegyült művészek és a művészetek híveinek nagyméltóságod által tolmácsolt hódolatát és jókívánatait szives köszönettel, legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott. Legfelsőbb parancsra Daruváry.»

Ő Felsége válaszát a választmánynak májusi ülésén mutatták be és a választmány az uralkodót sokáig lelkesen ünnepelte és éltette.

A KIRÁLY A MŰVÉSZEKNEK. A kultuszkormány értesítette Róna József szobrászművészt, a Képzőművészek Egyesületének és a Képzőművészek Segítő Bizottságának elnökét, hogy a király a háború által inségbe jutott magyar művészek segítségére legkegyelmesebben negyvenezer koronát adományozott. Az összeg felerészben a képzőművészek, felerészben pedig az iparművészek segítésére való. A király nagylelkű adományát különösen értékessé teszi, hogy az uralkodó a nagy összeget teljesen a saját maga elhatározásából adományozta. A király nagylelkű adományát a művészek és a művészeti élet vezetőférfiai a leghálásabb örömmel fogadták.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT ÚJ VEZETŐSÉGE. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat választmánya Forster Gyula báró v. b. t. tanácsos elnöklésével tartotta meg alakuló ülését a Szépművészeti Muzeum palotájában. Az alakuló ülésre nagy számban egybegyült tagokat az elnök üdvözölte, s a jegyzőkönyv hitelesítésére Glatz Oszkár festőművészt és ujpesti Wolfner Gyulát kérte fel. A választások során a választmány a társulat igazgatójává újból egyhangú lelkesedéssel zólyomi Wágner Géza dr. udvari tanácsost választota meg. Helyettes igazgatóvá ugyancsak egyhangú lelkesedéssel ismét Jendrássik Jenő festőművészt választották meg. Az igazgatót és helyettesét a választmány nevében Forster báró elnök melegen üdvözölte és köszönetet tolmácsolt nekik áldozatkész működésükért, melylyel különösen a háború kitörése óta nagy szolgálatot tettek az egész magyar művészetnek és kulturának. A választmány ragaszkodó bizalmát Wágner dr. igazgató gyönyörű beszéddel köszönte meg, amelyben kijelentette, hogy már régebben elhatározta, hogy díszes,

HALMI ARTUR ÖNARCKÉP

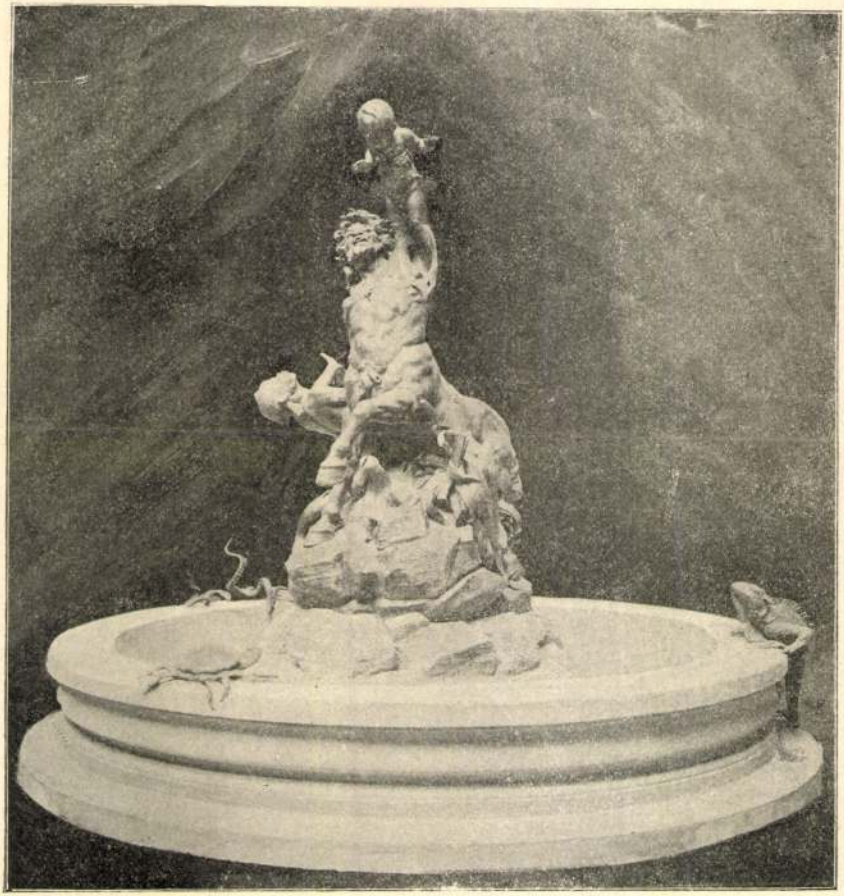

Róna József: Jó fogás. (Szökőkút tervezet).

…t küldte szét az előfizetőknek, …ses mű mind a négy. Az első …a Commediájá»-nak 3-ik része: …sz Károly fordításában, melyet …a ismertettünk. — A 2-ik kötet … Bélától. «Az *aesthetika* történ… művének első kötete. A művet …ove-jutalommal tüntette ki. …örögök æsthetikáját adja elő, …odorban, úgy hogy a nagy… …vashatja. — A harmadik kötet *Ausztria története*, átdolgozta …gozást átnézte Pauler Gyula. …első három, 1526-ig terjedő …agyar fordításban. Ez az első …a Habsburg Rudolfig terjed. …a történetébe Magyarország …tte, ezek a részek a magyar …k, s az így támadt hézagokat …tte. — A negyedik kötet az «*Francziaország*», fordította …nézte Angyal Dávid. A 360 …ány tulajdonképen a jelen… …mertetése, a mint az a nagy …ult. Az események egészen …et elnökké választásáig ter… …lom is föl van véve a kötetbe.

…k számára. Irta dr. *Vámbéry* …kezési rendszer, hogy polgár …észetesen kellő tájékozott… …kező esküdt-polgároktól a jog …zor oly nehéz kérdéseiben. … a törvényhozás által beléjük … megfelelelhessenek, meg kell …delem erősségeit s a józan …bizonyos jogi tudásra is van … Rusztem kézikönyve épen … s míg egyfelől az esküdtet …eiről világosítja fel, másfelől tentő forrásban. Szól a szép testtartásról, a szépséghibák eltüntetéséről, a kendőzés és a szinpadi toilette titkáról és sok más egyébről, a mi a nőket érdekli, szigoruan tekintetbe véve az egészségtan követelményeit, hogy a mit ajánl, védője, ápolója legyen a szépségnek, de egyuttal a testi egészségnek is. A csinos vászonkötésü könyv ára: 4 korona.

Derült világ. Irta *Gauss* Viktor. Gyermekeknek való kedves olvasmányok vannak e könyvben, a melyet serdültebb ifjak is szivesen olvashatnak. A könyv tartalmát tevő rajzok, mesék, apró történetek az állatvilágból vannak véve. Különösen csinos a Csonka nevű varjú s a Jancsi szarka megható kis története. A szép kiállitású, számos képpel diszített könyvet az Athenaeum adta ki s ára kemény kötésben 5 korona.

Szív, *De Amicis* munkája új kiadásban jelent meg a Lampel-féle (Wodianer és fiai) könyvkereskedésben. A legelső ifjusági könyvek közé tartozik, melyet minden nyelvre lefordítottak, magyarra *Radó* Antal fordította. Az új kiadás is sok képpel van illusztrálva. Ára kötve 2 frt 80 kr.

A katonai ezredek története. A katonai körök azt tervezik, hogy megirassák népies nyelven az egyes ezredek történetét, mind ama csatákat, a melyekben részt vettek. A magyar ezredek magyar nyelvü füzeteket kapnak s minden katonának ismernie kell annak a csapatnak a történetét, a melynek zászlaja alatt szolgál.

Új lapok. *Fiumében* az eddig megjelent «*Magyar Tengerpart*» czimü hetilap újévtől mint napilap jelenik meg. Szerkeszti és kiadja *Hegyi* Jenő. — A magyar nyelv egy másik meglehetősen idegen területén is, a délvidéki *Resiczán* ujévtől «*Resiczai Lapok*» czímen heti lapot szerkeszt Deák Gyula polgári iskolai tanár.

Nemzeti Szinház. A régi franczia klasszikus irodalom egyik előkelőségének *Racine*-nak «*Britannicus*» tragédiája került szinre először decz. 22-ikén a Nemzeti Szinházban, *Ivánfy* Jenő fordításában

nagyobb emberemlékezet óta még nem volt, október 27-én már Skóczia éjszaki partjaira jutott.

ZRINYI MIKLÓS SZOBRA. — Róna József szoborműve.

KÉT UJ SZOBOR AZ ANDRÁSSY-UTON.

A király által ajándékozott tíz szobor közül kettő teljesen elkészülvén, ezeket közelebb felállították az Andrássy-uti köröndön. Az egyik szobor *Zrinyi* Miklóst a szigetvári hőst, a másik pedig *Bethlen* Gábort ábrázolja. Ez utóbbi a Hübner-udvar előtti parkban áll, amaz pedig az Andrássy-udvar előtti kertben van elhelyezve.

A szobrok ünnepélyes átadása egész csöndben ment végbe. A főváros képviseletében *Márkus* József főpolgármester és *Halmos* János polgármester jelentek meg *Vosits* Károly tanácsos és *Heuffel* Adolf középitési igazgató kiséretében. *Széll* Kálmán miniszterelnök rövid beszéd kiséretében adta át a szobrokat a főváros képviselőinek, mondván, hogy e két szobor is bizonyitéka a nemzet és királya együttérzé-

Vas. Ujs. 1902. 352. l.

felével, a hálával, életem fogytáig adósa marad.

Fogadja legforróbb köszönetemet szives jóságáért és igen kérem, tartsa meg továbbra is jóakaratában

a sirig lekötelezett hálás szolgáját:

Szerdahelyi Kálmánt.

E levélre Prielle Kornélia a következő széljegyzetet irta:

Ez a levél iratott 1872-ben juliusban; Aradon vendégszerepeltünk tömegesen a Nemzeti Szinházi tagokkal szervezett társulattal. Hozzám jutott 1892 áprilisban, mikor Nagy-Becskereken bucsúztam és a megyeházánál Dániel Lászlónál voltunk többen.

Ugy-e, hogy ritkaság ez a mai világban?

Tegyük le a két szobor elé ez évfordulón a kegyeletes megemlékezés, az igazi művészet iránti tisztelet koszorúját.

Sydney Carton.

A FÁJDALOMRÓL.

Költők és bölcsészek már rég óta hirdetik, hogy a fájdalom szükséges rosz, mely nélkül az élet elképzelhetetlen. «Fájdalom a boldogságnak egyik alkatrésze», irja Arany János egyik gyönyörű versében és sok más költemény tartalmazza különböző változatban ugyanezt a gondolatot. A költészet és magasabbrendű gondolkozás ezzel a véleményével azonban mindmáig egyedül állt: a nép széles rétegei, a józan ész után induló tömeg számára a fájdalom még mindig az a rém, melyből minél kevesebb szükséges s melynek teljes hiánya a boldogság maga.

A mit azonban fellengősen szép mondatok nem tudtak az emberiséggel elhitetni, azt kezdi most tagadhatatlan igazsággá emelni a rideg természettudomány és pedig első sorban az élettan. Minél behatóbban vizsgálja az orvostudomány az emberi szervezet működését, annál meggyőzőbbé válik az az elv, hogy a fájdalom nemcsak hogy elkerülhetetlen, de a boldogsághoz szükséges is. Nehány franczia tudományos folyóirat több új érvvel erősítette nemrég ezt a felfogást. E czikkek alapján, melyekben *Vaulair* és *Lucas-Champonnet* orvosok a fájdalom természetrajzát érdekes világításban mutatják be, fogjuk mi is ezt a mindenkire nézve oly érdekes témát tárgyalni.

Az első kérdés: hogyan támad a fájdalom? A test bizonyos részére ható inger által, melyet valamely ideg az agyba vezet. Fájdalomnak

[illegible] észlelhető. A kik valami magasságból, háztető[illegible] ről, hegyről leestek, azt állítják, hogy súlyo[illegible] sérüléseik mellett is valami kéjes érzés támad[illegible] bennük.

Régebbi időben gyakori eset volt, hogy műté[illegible] közben a beteg elájult s így fájdalom nélkü[illegible] állta ki az operácziót. A fájdalom ez esetbe[illegible] bódítószerként szerepelt s így mintegy önmag[illegible] hatását rombolta le. Damiens Róbertról, [illegible] XV. Lajos ellen elkövetett merénylet tettesérő[illegible] van följegyezve, hogy a reá kiszabott réme[illegible] halálrakínzást bámulatra méltó nyugalomma[illegible] szenvedte végig. Türelmesen nézte a pribékeke[illegible] a kik minden izét egyenként tépték ki a testé[illegible] ből. Az első megcsonkítás, igaz, óriási jajkiál[illegible] tást csalt ki belőle: ez után azonban az egés[illegible] kínzás rá nézve is csak látványosság volt, me[illegible] lyet ép oly nyugalommal szemlélt, mint a köréj[illegible] sereglett előkelő néző közönség bármely tagja[illegible]

A fájdalom hordozói az idegek, tehát ha túl[illegible] ságosan erős inger hat rájuk, felmondhatják [illegible] szolgálatot. Mivel azonban a különféle inge[illegible] fajtákat különféle idegek vezetik, megtörténhe[illegible] tik, hogy ugyanaz a testrész egyes ingereke[illegible] érez s mások iránt viszont teljesen közönyö[illegible] Például valaki érezhet a tapintási, a hőmérsél[illegible] leti ingereket vezető idegekkel s a fájdalo[illegible] viszont ismeretlen maradhat előtte. Hiszteriku[illegible] embereknél gyakran egész testfelületek veszt[illegible] el fájdalomérző képességüket. Ezek az ú. n. anæsthetikus zónák olykor igen szeszélyesen vannak a testen elosztva. Hol a háton, hol a térden, hol a karon lépnek föl. Az ilyen helyekre aztán bátran lehet tűt szúrni vagy égető, maró szereket csepegtetni: az ember mit se érez. A czirkuszok önmarczangoló fakirjai s a középkor önkorbácsoló rajongói csupa ilyen hiszterikusok, a kik fájdalomérzés nélkül tehettek magukon oly dolgokat, mely másnak óriási kinokat okozott volna.

Hogy a túlnagy fájdalom érzéketlenné tesz, ezt azon esetek is bizonyítják, midőn nagy lelki fölindulások pillanatában testi sérüléseket észre se veszünk. A nagy inger itt elnyomja a kicsinyt. Tudvalevő dolog, hogy a katonák gyakran csak a lövöldözés megszüntetése után, vagy a roham végén veszik észre, hogy a harcz közepette maguk is megsebesültek. A küzdelem lelki izgalma

[illegible] tehát, hogy a fájdalom, ha nem is a legegyszerűbb módon, de azért biztosan a betegség forrásához vezet. Természetesen a fájdalomnélküliség is megteheti ezt a szolgálatot. Egy fogorvos beszéli, hogy egy öreg úr fogat húzatni jött hozzá. Kihúzott neki egyet s mivel még nehány teljesen korhadt, gyógyíthatatlan fogat talált, egy másodikat s harmadikat is. Az öreg úr e közben semmi fájdalmat sem érzett, a minek nagyon örült. A szerencsétlen persze nem sejtette, hogy az orvos ebben az érzéketlenségben a bekövetkezendő idegbaj előjeleit látta. A fájdalommentesség ebben az esetben a hátgerinczsorvadás közeledtének tünete volt.

Épen mivel azok a betegségek, melyek titkon, lappangva, alattomosan törnek reánk, a legveszélyesebbek, örülhetünk a fájdalomnak, mely figyelmeztet a közeledő vészre. S azért is kedves a fájdalom, mely a fájdalomnélküliség, az egészség megbecsülésére tanít. Az egészséghez,

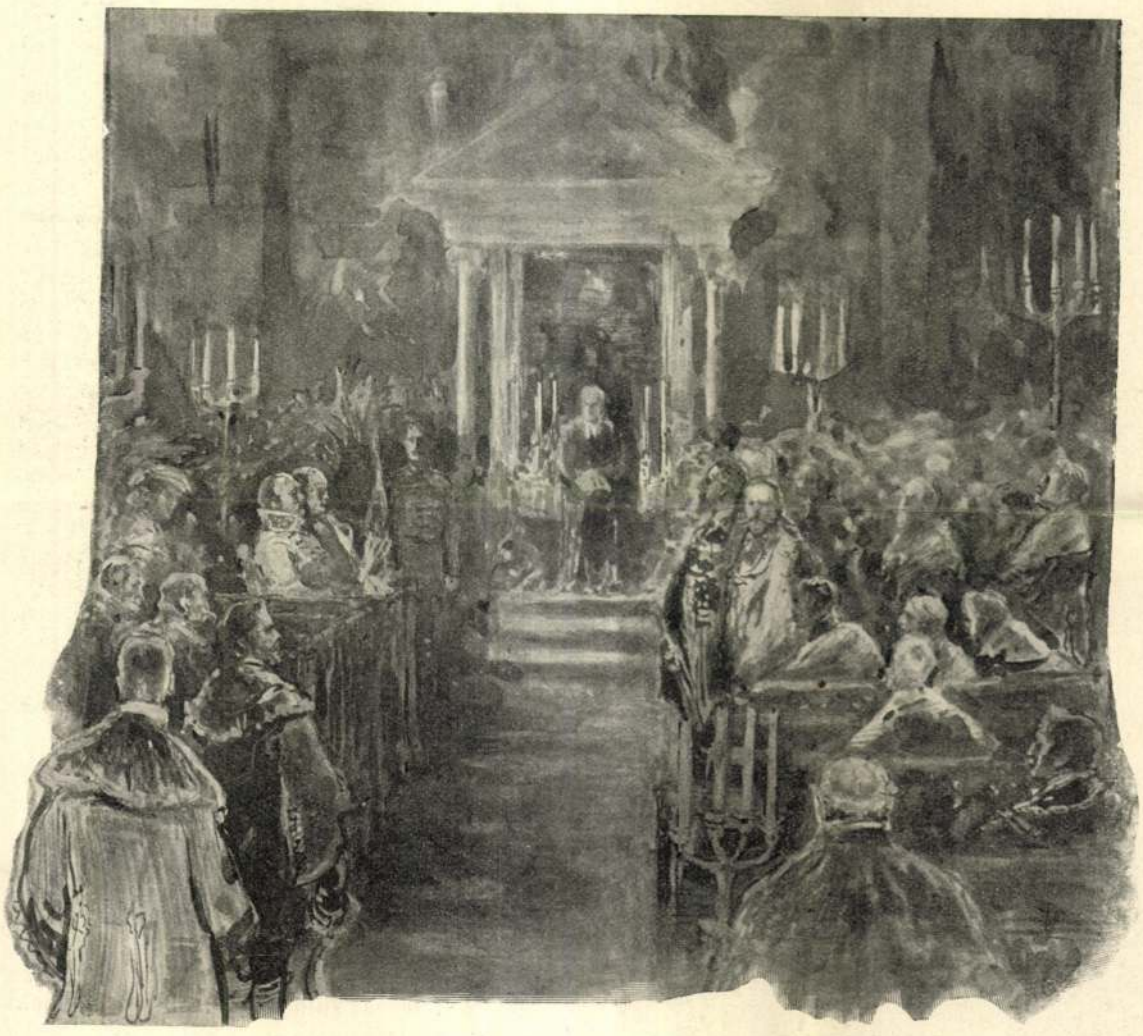

R. Hirsch Nelli rajza.

AZ ISTENI TISZTELET A DEÁK-TÉRI EVANGELIKUS TEMPLOMBAN.

KOSSUTH SZÁZADIK SZÜLETÉSNAPJÁNAK ÜNNEPE BUDAPESTEN.

hoz érvén a menet, az egyes küldöttségek letették rá koszorúikat s azután a mauzoleum számára kijelölt helyre vonúltak, mely mellett zöld selyem-sátor volt felállítva az ünnepély vezetői számára s itt irták alá az erre illetékesek a mauzoleum alapításáról szóló okiratot. Az alapkövet ez okirattal együtt *Halmos* János polgármester emelkedett hangú beszéde után tették le. E hivatalos ünnep után következett a polgárság képviselőinek, a fővárosi és vidéki egyesületek, társulatok stb. végtelen sorban való felvonulása, mindegyik koszorút hozott a sirra. Beszédeket mondtak *Polónyi* Géza képviselő, *Lakatos* Miklós az öreg honvédek nevében, az ifjúság küldötte stb., a dalárdák pedig a Szózatot, Himnust, a Kossuth-nótát énekelték. Este volt már, mikor a koszorúk százait mind letették a sirra.

Este, különösen a főbb utczákon, kivilágították az ablakokat s folyton nagy néptömeg hullámzott az utczákon. Legnagyobb volt a néptömeg a Múzeum-körúton, a Brázay-ház előtt, hol az agg *Ruttkayné* lakik, a kit lámpásos-menettel és szerenáddal tiszteltek meg. Itt megjelentek a közönség előtt az erkélyen Kossuth Ferencz és Lajos Tivadar is, a kik szintén nagy ováczióban részesültek.

A legtöbb vidéki városban is tartottak ünnepélyt, két helyen pedig szoborleleplezés volt. *Czegléden* szeptember 18-ikán, a mely ünnepélyről legutóbbi számunkban már megemlékeztünk, és szeptember 19-ikén *Szegeden*.

Szegeden a Klauzál-téren állitották fel a Kossuth-szobrot, mely Róna József szobrászművész műve. Az ünnepély istentisztelettel kezdődött itt is, az evangelikus templomban, majd a város diszközgyülést tartott Kállay Albert főispán elnökletével, melyen Pálffy Ferencz polgármester mondott lelkes beszédet. A közgyülésről a szobor elé vonult a közönség. A leleplező beszédet dr. Tóth Pál helyettes polgármester mondta, mire Róna József szobrász átadta a szobrot a város gondozásába. Pósa Lajos «Zengő szobor» czimű ódáját szavalta el, Szeged két képviselője, Polczner Jenő és Lázár György pedig ünnepi beszédeket mondottak. A város délben megvendégelte az öreg honvédeket, a polgárság este kivilágitást rendezett. A lelep-

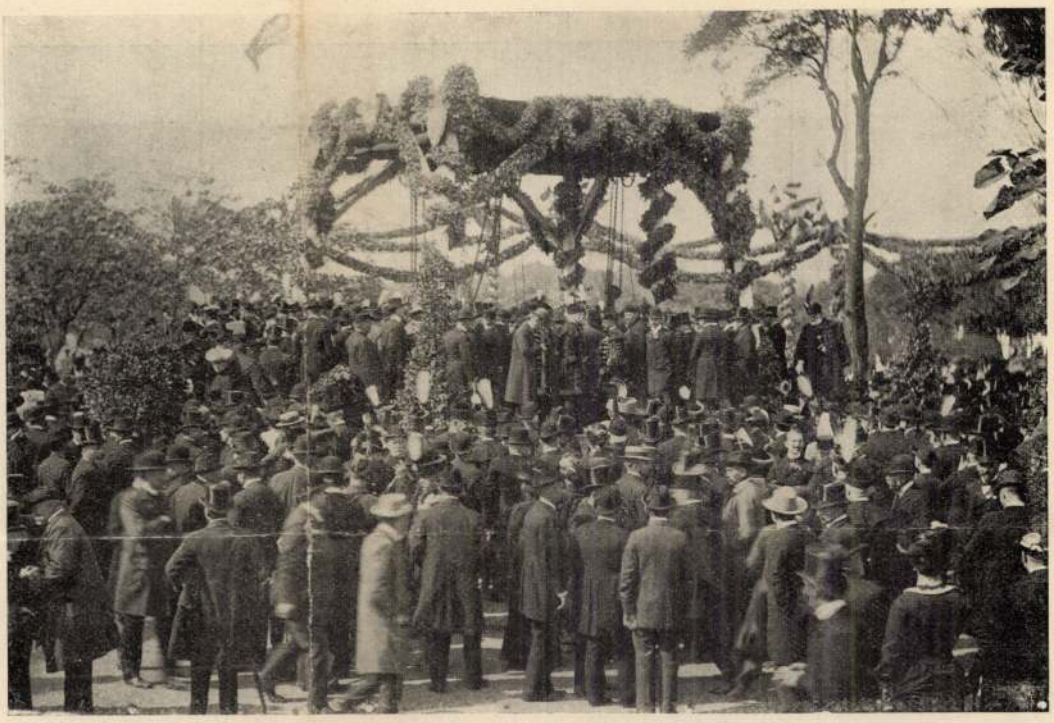

A MAUZOLEUM ALAPKÖVÉNEK LETÉTELE.

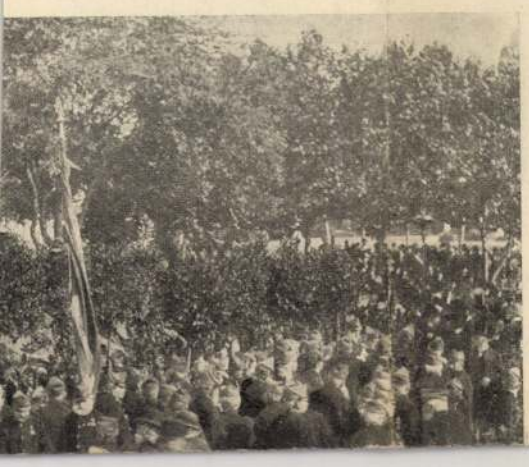

A KOSSUTH-ÜNNEPÉLYEK.

Méltó bensőséggel és kegyelettel ünnepelte meg Kossuth születésének századik évfordulóját a nemzet A budapesti ünnep méreteiben s a benne részt vettek nagy tömegével valóban imponáló volt; részt vett benne úgyszólván az egész főváros és küldöttségek által a vidéki lakosság nagy része is.

Az ünneplés a Deák-téri evangelikus templomban kezdődött istentisztelettel, melyre nagy és díszes közönség gyülekezett össze: *Kossuth* fiai, Ferencz és Lajos Tivadar, gróf Apponyi Albert elnök vezetése alatt a képviselőház tagjai, több főrendiházi tag, a főváros és a törvényhatóságok küldöttségei, a tudományos és társadalmi testületek képviselői, stb. Az istentiszteleten Horváth Sándor lelkész mondott beszédet, mely mély hatást tett a jelenvoltakra.

A templomból a temetőbe vonúlt az ünneplő közönség, a Kossuth-mauzoleum alapkövének letételére. Kossuth sirját szépen feldiszítették ez alkalomra s már reggel elborította a koszorúk nagy sokasága. Délelőtt tiz órától kezdve folyton jöttek a küldöttségek koszorúikkal a sirhoz. A képviselőház tagjainak s a többi előkelőségeknek felvonulását az út mentén mindenütt nagy közönség nézte s éljenezte. A sir-

TELI OKMÁNYÁNAK ALÁIRÁSA.

NAPJÁNAK ÜNNEPE BUDAPESTEN.

A királyi sátor.

Kossak fényképe.

AZ ERZSÉBET-SZOBOR LELEPLEZÉSE GÖDÖLLŐN.

Mindig legszebb, legemlékezetesebb napjai közé fogja számítani a kies fekvésű Gödöllő az idei május 19-ikét, midőn ott Erzsébet királyné szobrát leleplezték.

Gyönyörű tavaszi reggel virradt a kellemes dombos-völgyes tájra, melynek zöldelő tölgyerdői, virágos kertjei mámorító illattal töltötték be a tiszta, éltető levegőt.

Berkekből, erdőkből, a királyi kertek hatalmas sűrű fáinak lombjai közűl kedves madárdal hangzott, innen is, onnan is, szakadatlanúl, mintha a kis dalosok is érezték volna a nap jelentőségét.

A kedves zenébe csakhamar más hangok is vegyűltek: az érkező különvonatok füttyöngetése s az emberi léptek sürű, halk ropogása, a szép tiszta kavicsos útakon.

Egymásután érkeztek s csapatosan haladtak az ünnepély szinhelye felé a budapestiek százai, ezrei, a jó gödöllői népség, a környékbeli községek küldöttségei, koszorúkat, apró feliratos táblákat hordva magukkal: Aszód, Bagh, Boldog, Csömör, Czinkota, Kerepes, Verseg, Isaszeg, stb. stb. községek.

Oda, arra a tájra igyekezett mindenki, a honnan egy szép díszkapu látszott, túl rajta, aranyozott, pirosbársony, kupolás díszsátor, közelében pedig a letakart szoboralak és a koronás emlékdomb.

A sok nép csendesen rendezkedett el a kijelölt helyekre s mindig újabb-újabb tömegekkel szaporodva, türelemmel várta a történendőket. Elhelyezkedtek a nagy számban összegyűlt tűzoltók is, emitt-amott kordont vonva, az útakon pedig lovas rendezők száguldoztak.

Közben megérkezett Pest vármegye küldöttsége Beniczky Ferencz főispán vezetése alatt; Budapest főváros küldöttsége, élén Márkus József főpolgármesterrel; a pestvidéki kir. törvényszék küldöttsége, a földmívelési miniszterium tisztikara csaknem teljes számban; a honvédelmi miniszterium számos tagja, a régi honvédek országos egyesülete, a hirlapirók s az egyetemi ifjúság küldöttei. A budapesti hölgyek küldöttsége Tisza Kálmánné és Csiky Kálmánné vezetése mellett jelent meg.

Jöttek aztán még: a gödöllői nők választmánya, több katonai küldöttség, a magyar államvasutak elnöksége, Ludvig Gyula elnök-igazgató vezetése mellett, az aszódi evang. leánynevelő-intézet tanári kara, a Ganz-gyár igazgatósága Asbóth Emil vezérigazgatóval élén, több dalárda tagjai s még egyéb társulatok küldöttei, képviselői.

Az ünnepélyes csöndben várakozó sorokban, pár perczczel 11 óra előtt egyszerre csak halk moraj támadt, majd felhangzott messziről, a kastély tájáról az «éljen» riadása, mely egyre terjedt közelebb-közelebb.

A *király* és kisérete érkezett.

A felség a díszkapuig kocsin jött, ott pedig leszállva, gyalog folytatta útját.

Kossak fényképe

A király Klotild főherczegnővel.

Fogadására a díszkapu bejáratánál ott voltak: Frigyes, József és József Ágost főherczegek, Klotild, Auguszta főherczegnők, és József főherczeg leánya: Erzsébet Henriette főherczegnők, továbbá Harrach Mária Terézia grófnő, Hohenlohe herczegné, gróf Andrássy Aladárné, Széchen Miklós grófné palotahölgyek, Festetich Mária és Sztáray Irma grófnők, Sennyei Miczi bárónő udvarhölgyek és Ferenczy Ida alapítványi hölgy. A főherczegi kiséretben: báró Kotz Venczel, gróf Szapáry József, Zichy Erzsébet grófnő, Szirmay Sarolta grófnő és Vécsey József százados, Apponyi Lajos gróf, magyarországi udvarnagy.

A magyar kormány részéről megjelentek: Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László, Darányi Ignácz, Wlassics Gyula, Hegedüs Sándor, Plósz Sándor, gróf Széchenyi Gyula és Cseh Ervin miniszterek; továbbá Gromon Dezső, Toepke Alfréd, Nagy Ferencz, Cseörgeő Gyula és nemeskéri Kiss Pál államtitkárok; Lobkovitz Rezső herczeg hadtestparancsnok, gróf Csáky Károly váczi püspök; a főrendiház küldöttsége, gróf Szapáry Gyula, — a képviselőház küldöttsége pedig Perczel Dezső vezetése alatt.

A díszkapunál a király karjára öltötte Klotild főherczegnőt, utánuk mentek Frigyes főherczeg Auguszta főherczegnővel, József főherczeg Erzsébet Henriette főherczegnővel, József Ágost főherczeg, majd a miniszterek s a többi előkelőség.

Zúgó éljenzések közben megérkezvén a díszsátorhoz, a király s az uralkodó ház tagjai oda bevonúltak, míg a sátortól jobbra a miniszterek s az udvari kiséret helyezkedtek el, balfelől pedig a főrendiház s képviselőház tagjai, valamint a boldogúlt királyné udvarhölgyei.

Miután a kiséret elfoglalta helyét, a király kilépett a sátor előrészébe és ott is maradt aztán, mindig állva.

Most felzendűlt a himnus, melynek eléneklése után a király elé lépett *Kapczy* Vilmos főszolgabiró, a szoborbizottság elnöke, s kérte Ő Felségét, hogy a szobormű leleplezését engedje meg.

Erre a *király* erős, messzehallatszó hangon így válaszolt: «Szivem mélyéből köszönetet mondok mindazoknak, a kik istenben boldogúlt, felejthetetlen hitvesem emlékét itten, a hol mindig oly szivesen időzött, kegyeletteljesen megörökitették. És most hulljon le a lepel!»

Pillanat alatt előtűnt a szobor. A király feltekintett rá s nézte, nézte sokáig, mozdulatlanúl, mélységes, szivet facsaró szomorúsággal. Ősz fejére, jóságos arczára odatévedt egy napsugár, s megcsillant a könnyeken, melyek az agg uralkodó bánatos szemét borították.

Az ezernyi tömegben mély csend támadt, még csak a ruhák suhogása, vagy sohajtás sem hallatszott. Nem mozdúlt semmi, senki, az élők is olyanok voltak, mint az a bronz szobor. A sok

Darányi Ignácz földmivelésügyi miniszter beszédet mond.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE GÖDÖLLŐN.

ezernyi szempár mind oda volt szegezve az agg király arczára.

A király egyszerre megmozdúlt: a szoborról feltekintett a kéklő égre. S arczáról lassan eloszlott az a mély, tépő fájdalom, helyét a megnyugvás, hit derűje foglalta el.

A dalárdák Kern Aurélnak Erdélyi Zoltán alkalmi költeményére szerzett himnuszát énekelték.

Ezután *Ripka* Ferencz, a végrehajtó-bizottság elnöke, *Darányi* Ignácz földmivelési minisztert fölkérte a szobor őrizetbe vételére, mire a *miniszter* Ő Felségéhez fordulva, lendületes, szép beszédében többek közt a következőket mondta: «Egy láthatatlan erő vonzotta a megdicsőült királynét hozzánk közelebb és közelebb. Tüneményes volt, hogy mennyire megszerette a magyar földet és a magyar népet. De nemcsak a megdicsőült királyné szerette a magyar népet: a magyar nép sem szeretett s nem imádott királynét még úgy, mint a megdicsőült Erzsébetet. Nem is halhat meg az, ki egy nemzet szivében van eltemetve. Elmulhattak napjai; de élni — él tovább a nép emlékezetében és hagyományában, a nép költészetében és imáiban. És jelen van mindenütt, a hol jó emberek szeretnek és szenvednek, hogy példát adjon a szeretetben és példát adjon a szenvedésben is. E szobrot kegyeletes őrizetbe veszem. De nem őrzöm egyedül. Velem együtt őrzi azt Gödöllő becsületes magyar népe; velem együtt őrzik azt százak és ezrek névtelenül, jutalmat nem keresve, szivük nemes ösztönét követve csupán.»

A beszéd mély hatást keltett. Utána a dalárdák a Szózatot énekelték el.

A *király* ekkor elhagyta a díszsátort s *Darányi* miniszter által bemutattatta neki a szoborbizottság tagjait, *Róna* József szobrászt és még többeket, kikkel mindnyájokkal váltott pár nyájas szót.

Majd megszemlélte ő is, az uralkodó-ház jelenvolt tagjai is a tavaly Zala György által készített Erzsébet-emlékdombot.

Azután pedig, Klotild főherczegnőt karján vezetve, fényes kiséretével távozott a király. De még egyszer megállította valami: a gödöllői népiskola növendékei, kik a díszsátor mellett egy csinos alkalmi dalt énekeltek. A király egy darabig mosolyogva szemlélte az apróságot; az egyik kis leánytól egy bokrétát is elfogadott s csak úgy ment aztán tovább a kastély felé.

Az óriási közönség pedig szétoszlott s nagy rajokban özönlötte körül az emlékdombot, a szoborművet, melynek koszorúiból mindegyik vitt magával egy-egy babérlevelet, emlékéül a megható ünnepélynek.

*

Az ünnepélyre vonatkozó képeken kívül alkalmunk van ezúttal két, a gödöllői királyi park egyes részleteiről felvett képet is bemutatni, ama díszmű után, melyet a földmivelési miniszterium a hazai díszkertekről a párisi kiállítás számára készíttetett.

TORNAVERSENY.

Május 15-én és a rákövetkező nap, 16-án, áldozó csütörtökön tornaversenyt tartottak a szövetségben álló fővárosi és vidéki torna- és sportegyesületek a a budapesti (budai) tornaegyesületnek a régi Szent János-kórház melletti játszóterén. Mind a két nap igen érdekes versenyeket látott a nagy számban összegyűlt közönség, de kivált a második napon.

Az első nap az annyira népszerűvé vált labdarúgó versenynek volt szentelve, míg a második, az áldozó csütörtök, különböző szabadgyakorlatoknak és szertornázásoknak. Reggeltől délig előgyakorlatokat tartottak a derék tornászok s délután, a mikor a kedvező, derült időben nagy és előkelő közönség gyülekezett össze a tribünön s egyéb helyeken, vagy hatszázan víg zeneszó mellett felvonúltak a versenytérre.

Az ünnep első pontja az egyesületi zászlók megkoszorúzása volt: tizenkét fehérruhás leányka végezte ezt a tisztet, mint képünkön látható, a «Hymnus» hangjai mellett, melyet a katonazenekar játszott. A nagy tribün előtt egy asztalon állottak a verseny díjai, a tribünön magán pedig nagy sokasága a hölgyeknek és uraknak, köztük a társadalmi élet sok előkelősége, magas rangú katonatisztek.

A versenyekről készült képeink egyike a versenyfutást tünteti fel abban a pillanatban, a mint a győztes már-már eléri a czélt. A buzogány-gyakorlatokban, melyeket két érdekes képben mutatunk be, a budapesti (budai) torna-egyesület nyerte el az

WOHL JANKA.

ú. n. vándordíjat, mely különben a mult évben is ez egyesületnek jutott.

A versenyt a díjak, arany, ezüst, bronzérmek kiosztása fejezte be.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Versek, írta Farkas Imre, *Budapest 1901.* E kötet szerzőjétől nem lehet a költői tehetséget elvitatni. Legkedvesebb tárgyai a szerelmen kívül a hazafiság s a családi érzések. Hazafias érzése legszivesebben elbeszélő formában nyilvánúl: a szabadságharcz s a Rákóczy-kor emlékei ragadják leginkább lelkesedésre. Efféle kis elbeszéléseiben azonban nagy mértékben nyilvánúl a szerző egyik nagy hibája: a bőbeszédű hosszadalmasság, a mely szétfolyóvá teszi a szerkezetet s ellapít sokszor szépen induló verset is. A katona-életet is szereti rajzolni, de az e körből vett versei közül csak a kötet első verse, a «Katona-temetés» és az «A kis kadét» czímű mondható sikerűltnek. Magasabb és művészibb törekvésre, önállósága erősödésére volna szüksége a szerzőnek, hogy kétségtelen költői tehetségét teljesen kifejthesse. A kötet csinos kiállításban, Singer és Wolfner könyvkereskedésében jelent meg. Ára fűzve három korona, kötve öt korona. Mutatványul a következőt közöljük belőle:

Levél.

«Édes fiam. — Hogy érezed magad?
Nem hagyta még el szivedet a hit?
Nem vagy beteg? Van-é meleg szobád?
Nem csaltak-é meg fényes álmaid?
Miért nem irsz, ha pár rövidke sort is,
Aggódva várjuk itt mindannyian,
Az ősz hideg, nedves a levegője . . .
Vigyázz magadra, édes kis fiam.»

«Apád egy kissé gyenge, beteges,
A régi bajt még nem heverte ki.
Ha rólad van szó, mindig mosolyog,
Te vagy a legfőbb öröme neki.
Ha jön egy versed, elolvassa százszor . . .
A nővérednek új ruhája van,
Tudod, nagy ujság az ilyesmi nálunk . . .
Vigyázz a pénzre, édes kis fiam.»

«Egymás között úgy elemlegetünk,
Kivált ha jő az este hüvös árnya:
Mit csinál Imre? Van-e most neki
Meleg szobája, meleg vacsorája?
Ilyenkor aztán elborul a lelkünk,
Terád emlékszünk hosszan, szótalan,
Megyek feküdni . . . imádkozni érted . . .
Isten megáldjon, édes kis fiam»

Gyöngyösy László: Arany János élete és munkái. Ez a most megjelent könyv a nagy költőnek első összefoglaló, részletes életrajza. Gyöngyösy László, a ki már néhány évvel ezelőtt adott ki egy kisebb munkát Arany János ifjúságáról, hosszas és fáradságos kutatás, tanulmányozás eredményeit írta meg e művében. Nemcsak az eddig már megjelent adatokat szedte össze, hanem maga is gyűjtött igen sok újat, különösen a költő ifjúkoráról: Arany még élő vagy nemrég meghalt kortársaitól. Köztük első sorban Szilágyi Istvántól sok olyan jellemző apróságot, anekdota-szerű adalékot sikerült megtudnia, melyek nagy mértékben hozzájárulnak a költő egyéniségének, élete körűlményeinek, fejlődésének ismeretéhez. E mellett azonban lelkiismeretesen fölhasználta Gyöngyösy az eddig nyomtatásban megjelent adatokat is, úgy hogy könyve teljes és hű képet nyújt Arany életének minden szakáról. Megelevenedik előadása nyomán előttünk a tudományra vágyódó szalontai kis fiú, a debreczeni diák, a vándorszinész, a sors csapásaitól megtört s csak családjának élni kivánó nótárius, a ki azonban Toldijával egyszerre, váratlanúl a legnagyobb magyar költők sorába emelkedik. Megismerkedünk a költő tervezgetéseivel, azzal a válságos fordulattal, melyet sorsában a forradalom okozott, kőrösi tanársága keserves éveivel, majd a fővárosi lapszerkesztés és az akadémiai főtitkárság sok ügyes-bajos dolgával, melyeket nagy költői alkotások dicsősége sugároz be. A költő utolsó éveinek, teremtő ereje végső fellobbanásának, fájdalmas betegeskedésének s halálának rajzával fejeződik be az életrajz. Elismeréssel kell kiemelnünk Gyöngyösy szép, élénk előadását; ügyesen tudja előadásába beleszőni a költő mindennapi életének aprólékos adatait, melyekkel nemcsak teljesebbé lesz a kép, a melyet rajzol, hanem egyuttal élénkebben is elénk tűnik a költőnek alakja. Érdekesek a könyvnek azok a részei, melyek Arany szalontai életéről szólnak; a Petőfivel való szoros baráti összeköttetés fölött kissé könnyedén síklik el a szerző, de annál melegebben írja le Tompával való barátságát s az utóbbinak betegségét és halálát. Ez az egész műnek legszebben írt részlete. Gyöngyösy könyvében nemcsak tanúlságos, hanem kellemes, vonzó olvasmányt nyer a közönség. A kiadó Franklin-Társulat a könyv érdekességét számos illusztráczió közbeszövésével fokozta. Kissé szegény életrajz-irodalmunk jelentékenyen gazdagodott e könyvvel. Ára öt korona.

Régi erdélyi lakadalom, történeti korrajz három képben; írta s összeállította Dr. *Szádeczky* Lajos. Annak idején részletesen ismertettük azt a fényes ünnepélyt, melyet az idei farsangon rendezett Kolozsvár előkelő társasága az «Emke» javára s melyben egy régi erdélyi lakadalmat, gróf *Székely* Ádámnak gróf *Bánffy* Annával való egybekelését játszották el Erdély előkelő társadalmának tagjai. Az ünnepély tervezője s az előadott darab szerzője, dr. *Szádeczky* Lajos egyetemi tanár most füzetben is kiadta a darab szövegkönyvét, képekben is bemutatva a szereplőket s a «régi erdélyi lakadalom» egy jelenetét. A füzetet mindenki érdeklődéssel olvashatja, mert a kétszáz év előtti erdélyi lakadalmi szokások hű és élénk rajzát találja meg benne. A ki pedig látta magát az ünnepélyt, Szádeczky füzetében kedves emléket nyer róla.

Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben czímű nagy hon- és népismertető vállalatból, mely gyorsan közeledik befejezéséhez, közelebb már a 373—375. füzetek jelentek meg, melyek *Magyarország* VII. kötetének 6., 7. és 8-ik füzetei. E kötet hazánk erdélyi részeit ismerteti; legutóbb megjelent füzeteiben veszszük *Kolozsvár* leirásának befejezését, mely többek közreműködésével készült s lehetőleg teljes képben állítja az olvasó elé erdélyrészi első városunknak múltját és jelenét.

A Kolozsvárról szóló tartalmas közleményhez csatlakozik *Kolozsmegye* ismertetése, mely részletesen kiterjeszkedik az egész megye minden vidékének táj- és néprajzi bemutatására. A szintén többek közreműködésével készült czikknek egyik kiválóan vonzó fejezete *Kalotaszeg népe és a kalotaszegi varrottasok* alapos ismertetése *Gyarmathy* Zsigáné tollából, kit e részlet megirására különösen illetékessé tesz egyebeken kívül az is, hogy a varrottasok régi mintáinak fölélesztése és e kézimunkák házi iparrá emelése épen az ő buzgólkodásának köszönhető. A következő közleményekben a *Mezőség*, Erdély eme sajátszerű vidékének leirását találjuk *Bedőházi* Jánostól, s utána a természeti szépségekben oly gazdag *Torda-Aranyosmegye*, majd *Szolnok-Dobokamegye* táj- és néprajzi ismertetését *Téglás* Istvántól és *Kádár* Józseftől; élénken és tartalmasan irt czikkek oly férfiak tollából, kik e vidékeket alaposan ismerik; ezekhez csatlakozik *Molnár* Antal érdekes czikke, melyben *Szamosujvárt* és a hazai örménységet tüzetesen ismerteti. E közleményekhez *Cserna* Károly, *Dörre* Tivadar, *Háry* Gyula, *Richter* Aurél, *Roskovics* Ignácz és *Túry* Gyula festőművészeink készítettek szép rajzokat. — E honismertető vállalat a magyar kir. államnyomda kiadásában és Révai testvérek bizományában jelenik meg két-két ivből álló, számos rajzzal élénkített füzetekben. Egy-egy füzet ára 60 fillér.

VITÉZ BENÁJA HÁROM UTJA. A *Mult és Jövő* erdélyi számában bővebben megemlékeztünk *Giszkalay* Jánosnak, a kiváló zsidó poétának „Kis emberek és nagy gyermekek számára" irt mesekönyvéről, amely nem is mese, hanem a zsidó valóságok történeti szimbóluma. A régi bibliai élet körül szövődött mesehagyományt dolgozta fel Giszkalay, de természetesen szabad folyást engedett fantáziájának. Talán itt-ott túlcsapong is a képzelet, ahol a fékezés célszerűbb és artisztikusabb lett volna. De Giszkalay elsősorban zsidó tendenciák kidomboritására fektette a súlyt és ebből a szempontból bizonyára közelebb is jutott a célhoz. Vitéz Benája három útjának vannak részletei, amelyek valóban megindítóak. Kár, hogy a mesébe szőtt szép versek hatását kissé csökkenti a magyar-héber rímösszetétel, mint „cháj—táj" stb. Giszkalay János jó szolgálatot tett a magyar zsidó meseirodalomnak, amelynek termése bizony nem mondható túlságos bőnek. Meg kell emlékeznünk az érdekes illusztrációkról is, *Kóra* Nándor rajzairól, amelyek szépen egészitik ki a mesék hangulatát. A könyv a cluji Noar izléses kiállitásában jelent meg.

VENETIANER LAJOS EMLÉKEZETE. Dr. *Kálmán* Ödön hitk. elnök és dr. *Friedmann* Dénes főrabbi tollából ily címen jelent meg az a két emlékbeszéd, melyet a szerzők a Venetianer-arckép leleplezése alkalmából tartottak.

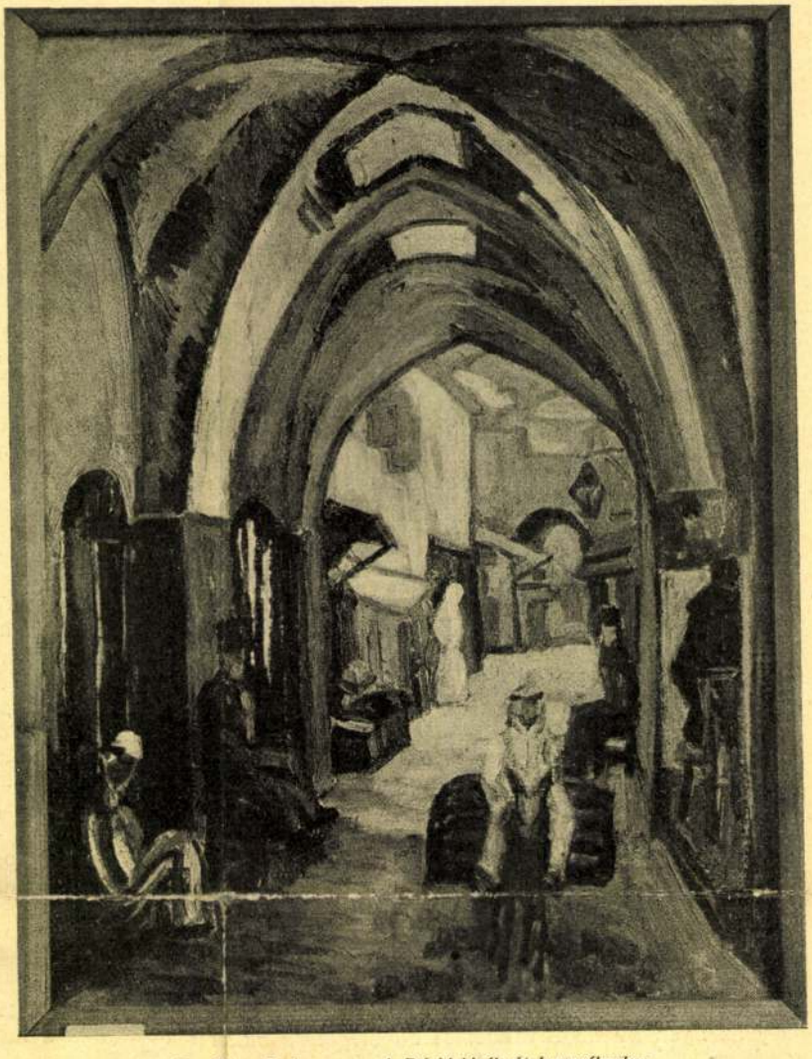

Ben-Cijon Zuckermann: A Dávid király-út Jeruzsálemben

Dr. Schick József newyorki rabbi

„THE KADDISH". *Compiled by Rev. dr. Joseph Schick. Dr. Schick József*, az ónodi rabbi fia, aki a háború alatt mint tábori lelkész szolgált, 6 év óta Newyorkban működik mint egy ottani konzervativ hitközség főrabbija. Jellemző arra a népszerűségre, melyet a fiatal rabbi új hazájában rövid idő alatt kivívott, hogy amerikai polgárrá avatása alkalmával Newyork város alpolgármestere és egyik parlamenti képviselője szerepeltek tanukként és hogy a newyorki városi közgyüléseket havonként egyszer ő szokta megnyitni egy angol imával. Most jelent meg „The Kaddish" cimü munkája, mely tárgyánál fogva általános érdeklődésre tarthat számot. A szerző édesanyja emlékének dedikálja művét e szavakkal: „Anyám emlékének, ki Judea hű leánya volt, kinek nagy szelleme halála után is tovább vezéreli gyermekeit". A mű nem egyéb, mint a *Kaddis* monografiája. Részletesen foglalkozik a Kaddis történetével és lélektanával, a zsidó gyásszal, az élet céljával, a lélek halhatatlanságával, a feltámadással, a túlvilági élettel és külön két fejezetet szentel a Kaddis „hatalmának" és „psychologiájának".

Toll-hegyről

KIKERESZTELKEDETT MŰVÉSZEK TÖRTETESE.

Nem vagyunk hívei semmiféle inkviziciónak. És ha nem tartjuk lélekemelőnek a középkori kutatást a kikeresztelkedettek lelki világáról, vajjon titokban nem tartanak-e még a zsidókkal, hogy ezért máglyára vigyék a bűnösöket, nem tartjuk helyénvalónak azt sem, hogy ma kutassuk a kikeresztelkedettekről, vajjon lélekben jó zsidók-e, ahogy ők maguk hangoztatják, természetesen csak — zsidók előtt, hogy ezért aztán megjutalmazzuk őket. Szeretjük az egyszerű ténymegállapításokat. Már pedig ez ahhoz az egyszerű igazsághoz vezet, hogy a pesti izr. hitközség, amikor a renegátság ellen való harcot hirdeti, nem adhat ugyanakkor megbízást éppen a renegát szobrásznak, hogy elkészítse a zsidó kórház nagy zsidó professzorának a szobrát. Elvégre vannak kiváló zsidó szobrászművészeink, akik talán nem egy állami vagy városi megbízástól esnek el azon a címen, hogy zsidók, hát akkor miért essenek el a pesti izr. hitközség megbízásától is azért, mert nem keresztelkedtek ki? Azonkivül van a hitközségnek bizonyos zsidó kultúrprogrammja is, amely magában foglalná a zsidó kultúra támogatását. Lehetséges-e, hogy ez a támogatás abból álljon, hogy az összes kitünő művészek közül kikeressék éppen a kikeresztelkedettet és azt ünnepeljék hivatalos pompával és dísszel? Itt van a szobrászművészet nesztora, *Róna József*, aki már annyi dicsőséget hozott a zsidóságra és bibliai tárgyú műveinek egész sorozatába öntötte bele biblikus lelkének mélységes érzéseit. Mivel szolgált reá arra, hogyha már nagykoncepciójú zsidó hősi szoborművét, egy évtized nagy mesteri alkotását nem valósítják meg, hogy az ilyen kisebb hivatalos zsidó megbízásoktól is megfosszák? Itt van a fiatalabb generáció kitünő mestere, *Gárdos Aladár*, akinek nagy kvalitásait szebbnél szebb szoborművek hirdetik. Részesülhet-e mellőzésben hivatalos zsidó fórumokon is azért, mert hűségesen kitart zsidósága mellett? És itt vannak a legfiatalabbak, ős zsidó tehetségek, akiket támogatni kellene s nem elidegeníteni és renegátságba kergetni! Nem vagyunk intoleránsak. A *Mult és Jövő* mindig szóhoz juttatott kiváló nem-zsidó művészeket képben, szoborban, zenében és szavalatban egyaránt. A művész születik, Isten kegyelméből kapta a tehetséget és nem tehet róla, hol és milyen körülmények közt született. Csak az ellen van kifogásunk, aki a születési körülményeket kényelmesen korrigálja és a kifelé keresztény, befelé zsidó kettős szerepét játssza. A zsidó intézményeknek pedig vigyázniok kell, nehogy közvetve a renegátság propagálóivá legyenek. A zsidó ritus, a zsidó temető sok művészi feladat lehetőségétől fosztja meg a zsidó művészt. Milyen érzelmek tölthetik el akkor, ha látja, hogy ahol művészi feladat kinálkozik, ott is éppen a renegátot választják ki. Nem fog-e arra gondolni, hogy a neolog zsidóknak jobban imponál a zsidó művész ha kikeresztelkedett?

A BOLYGÓ ZSIDÓ UJ TIPUSAI

jelennek meg ebben a zűrzavaros világban. A sorsnak különös játéka dobálódzik az emberekkel. Egyik megrendítő példa a következő: Egy tizenhatéves fiu keresett fel bennünket még a télen és rémült arccal mesélte el élete szomorú történetét. A palesztinai Szafedben (Cefath) született 1912-ben. Szülei Magyarországból vándoroltak ki a Szentföldre. Apja tóraíró és elöimádkozó volt. Mikor a háború kitört, apja meghalt, anyja pedig hazamenekült a kisfiuval együtt Magyarországba. Itt meghalt az asszony is és az árva fiu jóemberek támogatásából élt, majd fölcseperedve, a makói jesiva növendéke lett. Tavaly ősszel egy „razzia" alkalmából elfogták a fiut és minthogy semmiféle okmánya nem volt, mint palesztinai születésü „idegen", kiutasító végzést kapott. Mikor ennek eleget nem tett, — hisz nem volt hová menjen — elfogták és Budapestre hozták a toloncházba. Itt nyomorgott hónapokig, majd végzést kapott, hogy átteendő a határon hatóságnak való hivatalos átadás nélkül. Erre pedig egy téli estén kivitték a román határra, úgy éjfélkor és mutatták neki az irányt a havas réteken, merre kell mennie, míg majd rátalál valakire. Órákig bolyongott a fagyos éjszakában, kabát nélkül, lerongyolva, hajnalban megtalálta egy román járőr és letartóztatta. Hetekig volt elzárva, folyt a vizsgálat, míg megállapítást nyert, hogy a fiu nem önszántából szökött át a határon. Ezután egy hideg februári éjjelen kivitték a határhoz és megmutatták a havas mezőkön, merre kell mennie vissza Magyarországba. Egész éjjel járt hóban, fagyban, míg sikerült „hont foglalni" és egyelőre titokban elkerülni a toloncházat. Minthogy semmi okmánya nincs, az angol konzulátus nem adhatott neki palesztinai vizumot sem, de költsége sem lett volna a nagy útra és így egyelőre országok határai között bujdosik, mint ifjú Ahasvér keresve menedéket és várva letartóztatását és további ide-oda-toloncolását. Jó emberek most felruházták és szereztek neki ideiglenes tartózkodási engedélyt Bécsben, míg megszerzi az okmányait. De honnan és hogyan?

ANTISZEMITA PLAKÁTOK LONDONBAN.

„Tehát Londonban is!" — kiáltanak fel csodálkozva azok, akik a zsidókérdés és az antiszemitizmus egész ügyét már a muzeumba itélték. Igen, még Londonban is! — mondják azok, akik tudják, hogy mi sem könnyebb, mint népszenvedélyeket ébresztgetni és ép azért nincs lezárva a zsidógyülölet problémája sem. *„Kerüljétek a zsidók boltjait."* Ezt plakatirozták ki a londoni Hyde-park padjaira és illatosan virágzó élő fáira. Persze, hogy a rendőrség azonnal akcióba lépett és megállapítást nyert, hogy jól öltözött hölgyek és urak ragasztották ki a plakátokat. Le is kaparták gyorsan a rend őrei és az ügy csak a sajtóban vert nagyobb hullámokat.

Kitünő minőségü

Hutter szarvas szappan

כשר

Kapható
minden füszer- és festékkereskedésben.

Gyártja a budapesti orth. hitközség rabbinátusának felügyelete mellett:

Hutter József Szappangyár – Olajipar Részvénytársaság

Budapest, VII., Erzsébet körut 6. Tel:. J. 461-92, 93, 94, 408-92

Reliefek – Róna József
turbán

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. f. 466–468. l.

Magyarország a római nemzetközi mű-
vészeti kiállításon.

Körplasztika (?) – „Zsuzsánna" – Róna „Putifárné"

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. I. 466–468. l.

Magyarország a római nemzethöri művészeti kiállításon.

Körplasztika – Savoyai Jenő szobra –
Róna

Revue de Hongrie.

1911. IV. a. VII. I. 466–468. l.

Magyarország a római nemzetközi művészeti kiállításon.

Körplasztika

Kossuth szobor, Róna József

Pesti Napló, 41 éf. VI. 26. 1890

Kőrplasztika. gr. Andrássy Dénes szobra,
Róna

Pesti Hilap. 1921. máj. 31. 2

A tavaszi tárlat megnyitásakor
leleplezték...

Ybl

Alkalmazott táblakép
Roskovics Ignác oltárképe.

Budapesti Hirlap 1882. VII.24.
202.sz. 3.o. /Sz.és M./

Építészet

<u>világi</u>

Róna József. rotunda, Erzsébet emlékmühöz

Pesti Napló, 1920 X.31

Körplasztika. „Olympiai győztes",
Róna

Pesti Hirlap. 1884. szept. 22. 3

Róna József Zumbusch bécsi
tanár...

Körplasztika. „Priamus és Thisbé",
Róna

Pesti Hirlap. 1883. okt. 10.

Prém József: Az őszi mintkiállítás

Kōrplasztika. Kálmán árpádházi
hercey szobra, Róna

Pesti Hirlap. 1932. márc. 23.2

Kálmán árpádházi hercey
lovasszobrát

S z e g e d

Kossuth-szobor
/Rosa József/

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
350-351.
"Ez a nyár a szobrászok nyara.."

Miskolc: Szemere Bertalan-szobor
Róna József 1906.

Művészet V. évf. 1906. 422. l.

Róna József szobrász.

Művészet. 1907. 268. l.

Róna József szobrász.

Művészet. 1905. IV. 414. l.

Róna József szobrász.

Műbarát.1923.III.24.l.

Róna szobrász.

Népszava. 1923. V. 1. 11. 1.

Róna József szobrász.

Műbarát.1922.II.70.1.

Róna József szobrász

Pesti Hilap. 1923. ápr. 15. 7

k. k. l. a Bruczer Társaság mudriállítása

Róna József úrhoz

Pesti Hírlap. 1923. szept. 23. 3

a képzőművészeti Tanács Fula György

Róna József szobrászművész

peres ügyéről

8 Órai Ujság 1931. X. 29. 4.

Hír

Róna József Kobrán

Magyar Művészet, 1926

257-363.o.

Petrovics Elek: A Szépművészeti Múzeum uraeru magyar képei.

Róna József szobrász

Pesti Hilap. 1923. febr. 1.3

a képzőművészek egy táborban

Róna József spobrady

Pesti Hirlap. 1920. okt. 31. 4

k. k. L. Erzsébet királyné emlékspobrának...

Róna József szobrász

Pesti Hirlap. 1921. máj. 31. 2

a tavaszi tárlat megnyitásakor

leleplezték...

Rózsa József
nohán

8 órai lyjsej
1925 méj Zi. 8 l.

Róna József
nohán
Porai hjegé
1925 márc. 8. 6 l.

R ó n a J ó z s e f szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
280.
"A rendes Téli Kiállitás zsürijei.."

Róna József szobrász

Budapesti Szemle, 1913

(CLV) 154.-156. l. D: kiállításról.

Róna József

szobrász

Művészet, 1939. IV. évf. 27. sz. 69. l.

Kemse Béla: A Fővárosi Képtár új szerzeményeinek kiállítása.

Rona József szobrász

MŰVÉSZET
II.évf. 1903.
65.
"Kitüntetések"

Róna

Szobrász

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. F. 466-468. l.

Magyarország a római nemzetközi mű-
vészeti kiállításon.

R ó n a József szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
285-294.
"Lajta Béla"

Róna József győjteményes kiállítása

1922. Szobrász

(a Képzőművészeti Társulat rend.)

Művészet, 1922. II. 70. o.

Aggházy Gyula, Nyilassy Ferenc,
Róna József.

R o n a J ó z s e f szobra

M Ű V É S Z E T
II. évf. 1903.
73.
"Művasár"

Körplasztika - Emlékszobor

Rona József:
Zrinyi Miklós szobra
/Budapest, Körönd/

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
223.
"Szeged..."

Körplasztika - Emlékszobor

Rona József:
Szegedi Kossuth szobor

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
223.
"Szeged.."

Róna József szobrász

Pesti Hirlap. 1883. okt. 10

Prém József: Az ostpi mutkiállítás

Róna József szobrász

Budapesti Szemle, 1903.

CXV. 285.–294. l. Éber László:

Erzsébet Királyné emlékszobra.

Róna József szobrai

Magyar Iparművészet, 1899. II. köt.

4. sz. 175. o. Hivatalos tudósítások.

Alkalmazott plasztika - Emlékmü

Róna József:
Erzsébet emlékmü pályázata

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
206-211.
Illusztráció: 205-236 lap között.

Plasztika (1900 - 1919) — Körplasztika.

Rónai József: „József és Putifárné".

Revue de Hongrie

1909. II. anno. IV. k. 760 - 763. l.

Téli Tárlat.

Plasztika, körplasztika
az Erzsébet-emlékmü pályaterve,
Róna József, Leitersdorfer /Lajta/ Béla

Müvészet, II., 1903. 276-280.

Az Erzsébet-emlékmü pásodik pályázata

Róna József szobrász

A "Művészet" szerkesztőbizottságának tagja/1914-15/

MŰVÉSZET
XIII.évf.1914.
88.
"A Művészet szerkesztő bizottsága"

Róna József szobrász

Magyar Müvészet 1925.52.o.
Kiállitások.

R ó n a József szobrász

A Munkácsy szoborpályázat
birálóbizottságának tagja

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
125-126.

"Munkácsy szobra"

R o n a József szobrász
1861 -

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
72 - 80.
"Benczur jubileum"

Müvészek, XX. sz.

R o n a J ó z s e f
szobraszmüvész
1861 -

M Ü V É S Z E T
XIII. évf. 1914.
231-232.
"A Társulat uj vezetősége"

Müvészek.XX.sz.

R ó n a József szobrászmüvész
1861 -

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
230.
"Az Orsz.M.Képzőmüvészeti Társulat közgyülése"

Müvészek, XX.sz.

R ó n a Jozsef szobrászmüvész
1861 -

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
230.
"Id.Vastagh György ünneplése".

Róna József, szobrász XX. k.

Revue de Hongrie

1909. II. ann. IV. k. 760-763. l.

Téli Tárlat.

S z e g e d

Kossuth szobor
/Róna József/

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
223.
"Szeged.."

B u d a p e s t .

Zrinyi Miklós szobra
/Róna József/

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
223.
"Szeged..."

Róza József szobrász

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
350-351.
"Ez a nyár a szobrászok nyara.."

R o s a J ó z s e f szobrász

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
354-355.
"Pályázatok"

Róna József

Katol.Szemle.1931.I.128-35.l.

Róna József szobrász

Pesti Hirlap. 1932. máj. 24. 11

Megalakult a Magyar Képzőművészek

Orsz. Szövetsége

Róna József szobrász

Pesti Hirlap. 1932. márc. 23. 2

Kálmán árpádházi herceg
lovasszobrát...

Róna József szobrász

Pesti Hirlap. 1932. ápr. 12. 7

Az alkotómüvészek tömörülése

Róna József szobrán

Műbarát, 1922. II. 70. o.

Agghány Gyula, Zyhány Ferenc,
Róna József.

Róna József, szobrász

Művészet, II., 1903.326-27.

In memoriam.

Róna József

Katol.Szemle.1930.II.1011-18.1.

Róna József szobrász

Budapesti Szemle CLXI.
1915. 321-346. o. Berzeviczy
Albert: A háború a képző-
művészetekben

Róna József, szobrász

Budapesti Szemle, 1887. LII.

457-466. l. Pasteiner Gyula: Az arany-szoborra beárkezett pályaművek,

Rónai József, Sokrás

Budapesti Szemle, 1884.

XXXVII. 295.-310. l. Angelos:

Az ősi művészetről.

Róne József Bobrón

Budapesti Szemle, 1890.

LXI. 148. - 160. l. Pasteiner Gyula:
a képzőművészet téli tárlata.

Róna József szobrász

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
223.
"Szeged..."

Róna József szobrász

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
223.
"Szeged..."

Róna József szobrász

Budapesti Szemle, 1908.

CXXXIV. 447–454. l. Erdey Aladár:

Újabb művészeti morgalmak.

Róna József, szobrász

Müvészet, II., 1903. 276-280.

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata

Róna József szobrász

Budapesti Szemle CCXXVI. 1932. 364-371. Károly Rezső: A muhi csata hősének lovasszobra Gödöllőn

Gráber Margit festő

171

Róna József szobrász

Budapesti Szemle CCXXXVI.
1935. 99-85. Soltészné Szilárd
katá: Arany János a magyar
képzőművészet tükrében

Ferenczy Noémi gobelinterverő

79, 99, 120,

Róna József szobrász

Pásztortűz, 1927. 22 sz.

508. l.

Galni Farkas: Negyedszázéves a holdas
vári Mátyás szobor

Róna József, szolvász

Iparmüvészet 1896-ban 207

Rána József, rozvárs

Iparmüvészet 1896-ban 297.

R ó n a József szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
187.
"Képzőmüv.Társulat bizottságai"

R ó n a József szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
179-186.
"O.M.Képzőmüv.Társ.közgyülése"

R ó n a József szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
206-211.
"Az Erzsébet emlékmü"

Róna József szobrász

Népszava 1922. márc. 12. 5. o.

Három művész

Hand colored

Sailor as Hero-Kid, Photo

Helpful as Ambulance, Photo

Waiter Jose Team, Photo

Róna József MDK

Szilén és Ámor-kut, bronz

Herkules és Omphale, bronz

Nyulat leső faun, bronz

Műcsarnok 1933 Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Róna József

MDK

Árpádházi Kálmán herceg lovasszobra

Mücsarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Róna József MDK

Sappho, bronz

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Rónai József

Műcsarnokban a nagy magyar kiállításon neve szerepel.

EK. 932. II. 21.

M.D.K.

Róna József, szobrai

Savoyai Jenő várbeli szobrairól közöl a lap egy igen szép fényképet Szalatnai Rezső cikkéhez illusztrálására, ami a szobor művészi értékét elismeri, de az ábrázolt alak magyar-ellenes, magyar-gyilkoló és pusztító volta miatt, követeli a szobor eltávolítását.

BUDAPEST, Bp.1966. IV.évf. 7. sz. 32-33 old.

Róna József.

Részt vesz az Ady Endre-szivem-lék elkészítésének pályázatán.

Magyarság, 1928. febr. 9.

Róna József.

a Műcsarnokban bemutatott Ady-síremlékpályázaton pályaműve szerepel, mely női aktot ábrázol. (említve.)

a Reggel, 1928. febr. 13.

Róna József.

A fővárosi tanács Ady Endre
szemlék-terpályázatán vezet
vett művével.

Magyarság, 1927. dec. 8.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Róna József, nobrán

Gyűrűző vita a Savoyai-nobor-
körül...

– Itt a budapestiek beszélnek
Darás Endre: Vita egy nobor körül... – 6.

EŞTI HIRLAP, Bp. 1959. aug. 5.

M.D.K.

Róna József

Az Erzsébet-szobor pályázatra beküldött művét hozza a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1902. márc. hó. XXXVI. kötet
625. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Róna József, szobrász

Savorgai Jenő szobrának, Róna József alkotásának védelmében nyilvánítja véleményét Korány Margit kerámikus. Szavai nagy művészhez méltóak, felelősséglől áthatottak.

- Itt a budapestiek beszélnek

Korány Margit: A művész véleménye 6

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. aug. 5.

Róna József, szobrász

MDK

Újabb levél, mely védelmébe veszi Róna József kitűnő lovasszobrát: Savoyai Jenő-ét.

– Itt a budapesti beszélnek

K. Sz. György: Még egyszer Savoyairól 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969 aug. 1.

Róna József

nevét említi mint a budai Várpalota elött álló Savoyai Jenő lovasszobrának alkotóját és közli a szobor reprodukcióját

Fényes T.: „Eugen von Savoyen in der Luft"

Neueste Nachrichten, Bp. 1968. III. 6. ✓ 6 l.

Róna

Haunmann a volt Kúria épületé-
nél és a budai palotánál foglal-
koztatta

Czagány István: A budavári palota és a Szent György tér épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép
13 C. l.

Róna József

„Zrínyi Miklós" egész lábra, fekete fehér fénykép reprodukció.

Gádor E.: Budapest szobrai. Budapest, 1955.

Róna József

„Gavoyai Jenő" egész tábla, fekete-fehér fényképreprodukció.

Gádor E.: Budapest kobrai, Budapest, 1955.

M.D.K.

Róna József szobrászmüvész

Leitersdorfer Béla müépitésszel együtt második dijat nyert az Erzsébet-szoborpályázatra beküldött pályamüvel. Repr.-ját hozza a lap. "Hónapról-hónapra" c. rovat.

Magyar Salon, Bp. 1903. juli. 39. kötet
1080-1085. lap

M.D.K.

Róna

A Kossuth-szobor pályázat II. díját nyerte.
A lap bemutatja a szobor repr.-ját.

Magyar Salon, Bp. 1908. márc. 25. évf.
lapszám nincs.

M.D.K.

Róna József

Az 1911. évi római nemzetközi kiállitáson résztvevő müvészek között szerepel, ezenkivül a szobrászati gyüjtemény összeállitásán vesz részt több müvész társával együtt.
A kiállitáson résztvevő müvészek alkotásait előzőleg a magyar Mücsarnokban mutatják be, -közli a lap "Irodalom és Müvészet" c. rovata.

Budapesti Illusztrtált Szalon Lapok, Bp. 1910. okt. hó.

M.D.K.

Róna József

A müvész egyik rendezője és kiállitója a Képzőmüvészeti Társulat téli tárlatának, mint a lap "Irodalom és Müvészet" c. rovatában irja "Vernissage a Mücsarnokban" cimmel.

Budapesti Illusztrált Szalon Lapok, Bp. 1910. nov. hó.

MDK

Róna József

A kassai székesegyházba szánt Rákóczi siremlék...
Művészet, 1909, 398 l.

Róna József

Az Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat 1899. évi rendes közgyülésén vett részt.

MDK

Mücsarnok, 1899. 215. l.

MDK

Róna József

Szépművészeti Muzeum Évk. VII. 191. o.

Róna József.

Az Ady-síremlékpályázaton vészt vesz női aktot ábrázoló pályaművével. (említve)

Nemzeti Ujság, 1928. febr. 14.

Róna József.

Az Ady-szeremlékpályá-
zaton részt vez pályamű-
vével.

Magyarság, 1928. febr. 12.

Róna József.

a főváros képzőművészeti bizottságának mai ülésén Petrovácz Gyula és Tauffer Gábor ellenezték a „Zsuzsánna kutja" c. művének megvásárlását. (említve.)

Magyarság, 1927. dec. 18.

Róna József.

Az Ady-emlékpályázat szürije pályamunkáját nem szorosta be a döntőbe.

Pesti Napló, 1928. febr. 12.

MDK

Róna József, szobrászművész

az Uj Művészcsoport ügyvezetője lett, mely csoportot a jury kellően magalakultnak ismert el.

Háros művész csoport a Társulat kebelében. - Művészet. 1918.

RÓNA JÓZSEF

Az Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja

Képzőművészet, 1934. 187.oldal

M.D.K.

Róna József 850 sz.

Művészeti Aukciók és Kiállitások Grill-féle könyvkereskedés Gergely R.T. III.aukció. Bp. 1947.nov.

Róma József
szobrász

M.D.K.

A Savoyai Jenő lovasszobor, a Zrinyi emlékszobor, tolb-Kossuth emlékmű alkotójának születésének századik évfordulóján emlékkiállítása volt a Fészek Klubban.

Hirek
Művészet, 1962. február — 43 l.

Róna József MDK

Erzsébet királyné szobra. Városligeti megoldás. repr.

Magyar Iparművészet 1916. 225-230.o.

M.D.K.

Róna József, szobrász

műve az Andrássy-uti Körtéren 1902-ben, Ferenc József adományából felállított Zrínyi Miklós szobor, melyről cikkíró úgy nyilathozik, hogy (a szemhörtiekkel együtt)... „szárnyaszegett, lélek nélkül való mumkák.. semmi érzést nem ébresztenek bennünk... hagyományos pozituráknban... unathozva állnak kőtalpaikon..."

Petrik Albert: A tíz Mirály szobor.

Építőipar - Építőművészet. Bp.1914. 38.évf. 37.

331-332. old. 4.á.

Róna József MDK

Szt. Sebestyén, gipsz
Olympiai győztes, gipsz

Mücsarnok 1885. őszi kiáll.

MBK

Róna József szobr.

Rákóczi-síremlék tervpályázata. Építő Ipar. 1909. okt. 5. 362 l.

Róna József

szobrász

A Tisza-szoborpályázat felülbíráló bizottsága benyújtott pályaművét 2000 pengős jutalomban részesítette.

Pesti Hirlap
1929.X VI.15.

Róna József

szobrász

A Tisza szobor-pályázatra benyujtott pályamüve említésre méltó.-

Nemzeti Ujság
1929.VI.16.

MDK

Róna József

Erzsébet kir.né szobra, gipszminta

Szépmüv.Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp.1952.

Róna József

szobrász

Tisza István szobor pályazüvek kiállítása - Műcsarnokban - tervével szerepel. Obelisket állít, fent a szentkoronával s a magyar címerrel. Alatta Tisza palástban, mezitelen felsőtestet, szűre mult kézzel. A mű felirása: A haza szeretet apostola s vértanuja. Kétoldalt a Bátorság s Bölcsesége, látok Hungária alakja

Pesti Hirlap
1929.VI.16.

Róna

szobrász

Tisza - szobor pályázat : pályaművével szerepel.
Szépek az oldalba helyezett szimbolikus csoportok.

Az Est.
1929.VI.16.

M. D. K.

RÓNA József szobrász

(1861 - 1939)

Savoyai Eugen lovasszobra (a vártalota előtt)

„A megszorult faun"

„Utolsó szerelem"

„Kis türelmetlen"

„József és Putitárné"

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1

Bn. 1962, 273

MDK

Róna József

"Sappho"c.szobormű repr.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun.

MDK

Róna József

Nürnbergi magy.kiall.kat. 1929.
Életrajzi adatokkal.

MDK

Róna József

Kossuth szobra Szegeden, repr.

Vasárnapi Ujság 1902. 38.sz.615.l.

MDK

Róna József

Éber L.: Erzsébet királyné emlékszobra. MI 1916.
218.l.

Róna József szobrász

Faun és Nimfa

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa. 1934

MDK.

Róna József f

Műcsarnok 1901. 74. l.

MDK

Róna József

Thirring G.dr.: Szépmüv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bpest. 1926. 91.l.

Rónay József

szobrász

A Tisza István gróf szoborpályázatára beküldötte pályaművét.-

Magyarság
1929.VI.5.

Rónay László

szobrász.

A Tisza István gróf szobor pályázatra beküldötte pályaművét.-

Nemzeti Újság
1929.VI.5.

Róna József MDK

Judith és Holofernes, gipsz

Munkácsy Céh IX. kiáll.
Nemzeti Szalon 1936. máj.

MDK

Róna József

Sappho. Bronz.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiall.
képes tárgymutatója. 1936.máj-jun. 12.1.

Róna József

Kiállít a Bucsúr Társaság keresztelővárosa rendezett első vidéki kiállításán.

M. 1926. II. 5. (Magyarság)

Róna József

MDK

Mostra Roma 1928. VI.

MDK

Róna József

szobrászati szakbizottság előadója lett

Az Orsz.M.Képzőm.Társ.választmánya... Épitő Ipar Épitő Művészet 1916.máj.7.

116.l.

MDK

Róna József

Művészet 1917.

MDK

Róna József

Kikeresztelkedett müvészek törtetése. Mult és Jövő 1928. XVIII. jul.-aug.

M.D.K.

Róna József, szobrász

3-ik díjat nyert a Baross-Gábor szoborpalyázaton

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Heti Értesitője, Bp.
1898. XVII. évf. 218. old.

Róna József

wód

z

Malonyay Dezső:

Rákóczi siremlére.

Budapesti Hirlap

1909. 255. 77.

Róna József

nobrán

vád pály a terve

z megvételre

ajánlva.

Építő Ipar

1909. nov. 14.

(A Rákóczi-síremlék

tervpályázata.)

Mdk

Róna József szobrászművész

alkotását Semsey Bertalan szobrát

1906-ban állították fel

ifj. Horváth Béla Miskolc

1962.

168

LA BIENNALE DI VENEZIA

XXIIÈME EXPOSITION BIEN

1940

No

Prénom et nom: .....

Adresse: .....

Date et lieu de naissance: .....

Titre de l' oeuvre

Róna József

szobrász

szód

Ujság. 1927. nov. 13.

(Hogyan képzelem én el Kossuth Lajos szobrát?)

M.D.K.

Rósa József
szobrász

A Savoyai Jenő lovasszobor
alkotója

N. Peinreskova: Györi Dezső
Művészet, 1968. január – 14 lap

Róna József

Zenelecke, 1898, bronz, 74 cm.

Die Kunst der Jahrhundertwende, Ausstellung: István Király muzeum Közleményei, Serie D., Nr. 41. Székesfehérvár, 1965. 17 l.

Róna József

Savoyai Jenő szolgálatában

Polgár Károly: „Budavár hét ostromban"

Magyar Nemzet, 1967. XII. 20. 5. o.

Tisztelt Szerkesztőség!

Róna József

Savoyai Jenő lovasszobra jó példa az újbarokk stílusra.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 10 l.

Róna József

Bécsben tanult, Savoyai Jenő lovas-szobra magán viseli a bécsi újbarokk stílust. Nagy gonddal dolgozta ki az alak minden apró részletét.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 12 l.

Róna József

eklektikus szobrászata általában a kor divatjának hatása alatt áll.

Die Kunst der Jahrhundertwende; Ausstellung: István király muzeum közleményei Serie D. Nr. 41. Székesfehérvár, 1965.

11 l

M.D.K.

Róna József szobrász

Ripka Ferenc: "A gödöllői Erzsébet-szobor "
cimmel ir a müvész alkotásáról, melyet a gödöl
lői parkban helyeztek el.

Magyar Salon, Bp. 1901. május hó
112. lap

MDK

Róna József, szobrász

Egy levéléró Róna művének, Savoyai Jenő szobrának végleges ~~[illegible]~~ eltávolítását javasolta. Dr Soltész Zátor levéléró védelmébe veszi a szobrot, s művészi és történelmi indokok alapján is szükségesnek tartja újra felállítását a Várban.

– :Itt a budapestiek beszélnek 6

ESTI HIRLAP, Bp. 1969 júl. 29.

Róna József

Lovasberényben született 1861-ben, Budapesten halt meg 1939-ben. Tanulmányait Bécsben végezte; emlékművein kívül mitológiai és újkorú tárgyú kompozíciókat alkotott.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 458.

Róna József

Népies zsánerszobrai és díszítőszobrászati munkái a legismertebbek. Budapesten több felállított emlékműve: „Kossuth Lajos" (Miskolc, Szeged, „Rosnyó").

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 45 l.

Róna József

„Erzsébet királyné" (Gödöllő), „Szemere Miklós" (Miskolc), „Szentháromság szobor" (Arad).

„Savoyai Jenő", I. kér Budavári Palota kertje, 1900-ban állították fel.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 45 l.

Róna József

Alovaskobor 4,70 m., a reliefek
anyaga bronz, ugyszintén a kobor, a
talapzat mészkő, 5,60 m. magas.
Az emlékmű eredetileg Zent a város
megrendelésére készült.

Gádor E.: Budapest kobrai, Bu-
dapest, 1955. 45 l

Róna József

„Savoyai Jenő" szobrát a Műcsarnokban való kiállítása alkalmával a király megvásárolta és bronzba öntve felállíttatta. A talapzat dombormüvei, a zentai csata egy-egy jelenete.

Gyulai E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 45 l.

Róna József

„Ztinyi Miklós", VI. ker. Sztálin út, körönöl. 1902-ben állították fel; bronz 2,10 m magas, talapzat mészkő, 3,30 m magas.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 45 l.

Róna József

Zrinyi Miklós a szigetvári hős sobra az I. Ferenc József által kijelölt ún. tíz királyszobor egyike, a legelső, amelyet közülük felállítottak. Róna 1898 kapott az elkészítésre megbízást

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 45 l.

Róna József

1900. ban helyezték el a budai palota középtengelyében (B és C épület) Savoyai Jenő volt lovasnokát. Alatta 2 domborműve a szentai csata egy-egy jelenetéről (1897).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

63-64.l.

Róna József

A lovasnokor eredetileg 1896-97-ben
Zenta városa számára készült
Egy pénzügyi csőd miatt a városi
magisztrátus nem tudta átvenni.
Ekkor Hauszmann Róna műtermé-
ben felfigyelt rá.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

64. l.

Róna József

Hauszmann és Széll Kálmán javaslatára T. Ferenc József megvásárolta a maga számára, s elrendelte, hogy a Budai Palota homlokzata elé helyezzék Hauszmann a Habsburg lépcső segítségével bekomponálta az architektúrába.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

64-1

4.

Róna József.

A savoyai-nobor tulepzalát
Nagy Rezjőrel bérítette.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

65-l.

Róna József

és Fejér János közösen faragták a budai palota kupolatambur-falában; edikula-építményekben elhelyezett 4 óriás méretű proboszcio-portot (sóskúti mészkőből).
(A Szabadság és Hazaszeretet allegóriáit.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

65-66. l.

Róna József

Savoyai Jenő lovasszobra, 1901?

(repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

66. l.

Róna József MDK

A Klapka-siremlék gipszmintája

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Róna József MDK

Vendégszeretet, bronz

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Róna József

MDK

Olympiai győztes, gipsz

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Róna József MDK

A kis türelmetlen, márvány

Utolsó szerelem, bronz

A megszorult fauń, bronz

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Róna József MDK

Zenelecke, bronz

Miesarnok 1898/99. téli kiáll.

MDK

Róna József szobrászművész

Antwerpenben és Párisban kapott aranyérmet. Műtermébôl -évtizedek során- egész sereg nagyméretű emlékmű került ki, többek közt a miskolci, szegedi, rozsnyói Kossuth-szobor, a komáromi Klapka-szobor, a gödöllői Erzsébet-szobor s Zrinyi Miklós szobra a Köröndön.

Cikk: Róna József hirtelen meghalt.

Pest, 1940.jan.2. 7.1.

MDA

Róna József szobrászművész / sz.1861/

1939.Szilveszter hajnalán hunyt el. Lovasberén
ben született.Iskoláit Bécsben végezte.
1885-ben megnyerte a berlini Beer-dijat.
1886-ban Bpesten telepedett le s "Megszorult
faun" c. művével elnyerte a Rökk Szilard di-
jat.

Cikk: Róna József hirtelen meghalt.

Pest, 1940.jan.2. 7.1.

MDK

Róna József szobrászművész

A művészről készült fénykép.

Vasárnapi Ujság, 1901. 48.évf. 20.sz. 327.l.

MDK

Róna József

Róna József és Leitersdorfer Béla palyamúve.
Repr.

Vas.Ujs. 1903. 408.1.

MDK

Róna József szobrászművész

A művész Gödöllön felállitott Erzsébet királyné érc-szobrának leleplezési ünnepélyére a szoborbizottság emlékkönyvet iratott, mely Erzsébet királyné Gödöllön 1867-1897. cim alatt jelent meg. Ripka Ferenc, a végrehajtóbizottság elnöke irta meg szépen és nagy gonddal.

Cikk: Erzsébet királyné Gödöllön 1867-1897.

Vasárnapi Ujság, 1901. 48.évf.20.sz. 327.l.

MDK

Róna József

1900-ban három Róna szobor került az aktualitá-
sok sorába.
Az egyik a törökverő Eugén hercegé, óriás bron
alkotmány, amely a budai királyi palotába kerü
A másik az aradi Szentháromságszobor.
A harmadik Erzsébet királyasszonyé: ez a gödöl
lői parkot fogja disziteni.

Cikk: Róna József uj szobrai.

Uj Idők, 1900.VII.évf. 5.sz. 116.l.

MDK

Róna József

Réti I.: Tájékoztató. Nyugat 1928. jun. 1.

8o2.l.

Róna József MDK

A Klapka siremléknek fél nagyságu muntája,
gipsz

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

Róna József MDK

A Klapka siremlék félnagyságu mintája, repr.

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

MDK

Róna József

Férfi mellszobor, márvány

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

Róna József

M.D.K.

az igérségügyi palota homlokzatára helyezendő, egyes szobrokkal elkészítésére kapott megbírást.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

dec. 24. sz. 2. old.

M.D.K.

Róna József, szobrász

harmadik díjat nyert a Baross Gábor szobor pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV évf.

márc. 6. sz. 3. old.

M.D.K.

Róna József, szobrász

készítette az Első leánykiházásító Egylet elnökének relief arcképét, melyet az egylet terézkörúti palotájának felavatásakor (terv. Flesszel Róbert a Brüggemann György), május 3-án leplezték le.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV évf.

máj. 8. sz. 2. old.

MDK

Róna József szobrászművész

Róna József szobrászművész létre hozott egy olyan kiállitást, melynek minden egyes darabja vagy a művészek, vagy a Társulat ajándéka. A kiállitás minden jövedelme a hadbavonult művészek családjainak és a segélyre szoruló művészeknek a támogatására gyüjtött alap gyarapitására szolgál.

Cikk: Háborus kiállitás.
Művészet, 1914. 451, 452.l.

MDK

Róna József szobrászművész

Művének az Erzsébet-szobornak leleplezési ünnepélyéről ir a lap.

Cikk: Az Erzsébet-szobor leleplezése Gödöllön.

Vasárnapi Ujság, 1901.48.évf. 21.sz. 341, 342.l

MDK

Róna József

Róna József és Gerster Kálman műve a Kossuth-szobor-pályázat. Repr.

Uj Idők, 1905.XI.33.sz.

MDK

Róna József szobrászművész

Számos siremléket alkotott s tőle valók a Vigszinház szobrai is. Utolsó műve a szülővárosának készitett hősi emlék volt.
A lap közli a művész fényképét.

Cikk: Róna József hirtelen meghalt.

Pest, 1940.jan.2., 7.1.

MDK

Róna József szobrászművész

Legemlékezetesebb alkotása Savoyai Eugén várbeli lovasszobra, amellyel kis állami aranyérmet is nyert.
A nagy állami aranyérmet Róna J. egy fafaragványáért, a József és Putifárnéért kapta.

Cikk: Róna József hirtelen meghalt.

Pest, 1940.jan.2. 7.1.

Róna József

ród

Paur Géza

A téli kiállítás
a Műcsarnokban.
Uas. Ujs 1899

890 l

igen előnyös ár - é

ti telepeinkről.

Tiszte

tek beszerzése elő

méltóztassék.

TŰZIFA
SZÉN
KOKSZ
BRIKETT
FUVAR- ÉS WAGGON-
TÉTELEKBEN.

Róna József

Vas. Ujs. 1888. 33. l.
(Az Arany-szobor
pályázata)

[illegible]

Róna József

József és Potifár
felesége c. nobor-
munve repr.
Vas. Ujs 1909. 1000. l.

Róna József

Bobula János
kőpös pályamunkve
IV-ik díj

Vas. Ujs. 1909. 1002. l.
(A Rákóczi-szerenlék,
kepekkel.)

Róna József MDK

Megszorult Faun, bronz

Mücsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészet: gyüjteményéből rendezett kiállitás

Róna József

az alábbi nobor-
pályázaton megvétel

Vas. Ujs. 1894
340. l. (A kolozs-
vári Mátyás-
nobor.)

Róna József

Cród

Vas. lip. 1904. 444. C.
(Gróf Andrássy
Gyula szobra.)

Zala fenti művét
Róna J. ércöntőjében
öntötték.

2108. B. Bauer.

Nő képe.

Mellig, balra fordul, de jo
főkötője, fehér csipke, középütt
szemöldöke barna, szeme szürke. Rózsa
gallérjának szalagját csomóra
gasságban: B. Bauer 1846.

Vászon, méretei 41.7: 33.8
Delhaes István hagyatékából.
Átvétetett 1902: I. 12-én (4

Róna József

Farkas Zoltán: 1940

— Róna József (1861—1940). [Nekrolog.] *Nyugat* XXXIII. évf. p. 110—111.

Lovászpatona, Mastíly

57

Róna József

Savoyai Jenő szobra
a budavári kir. palota előtt

vésve.

Vas. Ujs. 1913. 10. l

Róna József

Sappho c. szobor-
műveinek repr-

KMTársjub. kiáll.
1936. máj.-jun-

Róna József

Egy kérdés és A kis türelmetlen c. kis bronzai rept.

Művészet 1906, 101. l

Tóth Árpád, pénztáros TV. 257.

Róna József

26-án leplezték le a rozsnyói Kossuth-szobrot, Róna
Május
József művét

Nemzet 1907. 268. l.

képekkel). *F. Z.* 50
sy-kiállítás az Ernst-muzeum- (képekkel)..... 224
angol rézkarczolók a Szép-szeti Muzeumban (képekkel) 250
sarnok tavaszi kiállítása (ké-l). 269
óczi Ferencz nagysárosi vár-lya (képekkel). *Myskovszky* 296
emlékek a Nemzeti muzeum gtárában (képekkel). *Hekler* 332
oni római üvegpohár (képek- *Bella* Lajos..... 373
unai nagy rétből (képekkel). *Vagy* Jenő 413
pesti festőiskola (képekkel). *Kremmer* Dezső..... 472
i Aphrodite (képekkel). Ardu- *olosanti*..... 497
t kismesterek kiállítása a szép-szeti muzeumban (képekkel). *ts* Zoltán 554

Általános nép- és országismo.

n országában (képekkel).
A mozi új rejtelmei (képekkel). *Tábori* Kornél 592
A várak ostroma (képekkel)..... 594
A repülőgép és a háború..... 942

8. Tárczaczikkek, napi érdekű közlemények.

Orosz operaujdonságunk (képekkel). *Kereszty* István 6
«Parsifal» Budapesten (képekkel). *K. I.* 25
Huszonöt év előtt (képekkel)..... 87
Egy fiatal szobrász halála..... 92
«Oberon» (képekkel). *Kereszty* István 113
A havas sziget. *Szép* Ernő..... 132
Újdivatú jelmezbálok. *Gineverné Győry* Ilona 152
Szoboszlai Gábor 232
Az ulsteri forradalom. *Lakatos* László 268
Süt a nap. *Szép* Ernő..... 272
Piros tojás. *Szép* Ernő..... 299
Ötven éves a Budapesti Sakkör és a «Vasárnapi Ujság» 299
Kétszáz kötet magyar klasszikus.... 338
A londoni árúházak világa..... 356
Luxor. *Szép* Ernő 376

Róna József

l.

a Pesti Városházán

1938. 3. 4. 9. l.

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Róna József

Erzsébet királyné em-
lékmű tervpálya-
zatom első díj
repr.

Vas. Ujs. 1916. 437. l

Róna József

Cród

Gyulai István

Az Erzsébet királyné emlékpályázat

Egyetértés. 1913. máj. 27.

U 403

1997

ány.

érben álló pandur jobbjával, melyre bot
előre mutat, s baljával puskáját fogja.
n a forgóval, zsinórzással, s lelógó béléssel;
s szíjazott bocskor. Tölténytáskájának és
szíja a mellen kereszteződnek, oldalán kard
t szorító széles öv mögé pisztolyok dugvák.
i alatt:

Capitaine des Croates ou Pandures"
yn van de Croaten of Panduuren."

t, méretei a vonalkeretnek 32.5 : 21.7 cm.
Hongrois, des Pandoures ou Croates, des
ou Esclavoniens et des Ulans &c. A la
Antoine de Groot M.DCC.XLII.

ha 1997.

MDK

Róna József

a pályázat bizottságának tagja

A téli kiáll. plakátja.

Műcsarnok, 1899. 24.sz. 1.

382

Róna József szobrász

Hauszmann Alajos: A budapesti igazságügyi palota. MMÉE Közl. 1897. 56-68 l.

MDK

Róna József

a kiáll. anyagának előkészitésére kiküldött bizotts. tagja

A nagy római kiáll. Művészet, 1911c. 178 l.

MDK

Róna József

Szilén és Ámor-kut, bronz

Herkules és Omphale, "

Nyulat leső faun, "

Nemz. Képzőmüv. kiáll. 1933. ápr. Műcs.

41 l.

Róna József
festő

M.D.K.

764) Szabadság és Hazaszeretet
Budai kir. palota.

Egyéb köztulajdonból elvesztett műtárgyak jegyzéke.
Bp. 1952.

56 l.

MDK

Róna József

N. Szal. 1. csop.kiáll. 19o7. márc.

Róna József
szobrász

MDK

A legtöbb Kossuth szobrot készítő szobrászok köré tartozik

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben

MNM Évkönyve 1952. 171.

MDK

Róna József
szobrász

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben

M.M.M. Évkönyve 1952. 16 l.

Róna József
szobrász

MDk

Miskolcon szobra lelepleréskor ünnepelik.

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben

M.M.M. Évkönyve 1952, 171.

MDK

Róna József

Római nemzetk. kiáll. kat. 1911. 219-222 l.

Róna Imre

szobrász

Genrben a Nemzeti Muzeumban - bemutatásra kerülő magyar reprezentativ jellegü képző-és iparmüvészeti kiállitás anyagában - szoborral szerepel.

Nemzeti ujság
1929.VIII.15.

370. l. — Martinov: Le trésor de Gran.
vue de l'Art Chrétien. XIV., 1881., 16
XV., 1881., 347—348. l. — Pulszky Kár
Az esztergomi főegyház kincstára.
XIV., 1880., 289. l. — Czobor—Szalay,
kötet. 338. l. (Képe LXI. táblán.) — Czo
Egyházi emlékek a történelmi kiállítá
Bp. 1898., 76. l. — Forster: Magyaror
műemlékei. II. kötet. Bp. 1906., 287. l
Egyházmüv. kiáll., 1930., 430. szám. (K
45. tábla.) — Tragor Ignác: Vác műemlék
művészei. Vác, 1930., 22—23. l. (Képe 2

Róna József szobrászmüvész

Safo
Faun
Herkules i Omfale

Kat. Beograd, 1931

Kiste

val d
ter k
magas
lopok
képet.
mán e
egy-e
kantus
angyal
hajolv
oszlop
festve
kány h
levéld
finoma

Az

János

Róna József

Megszorult faun, gipsz

Zala György

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 7 1.

felső emeleten 4
eredetileg zsind
háboru alatti re
dogból, eredeti
oldalfalit lapos
keskeny lizenák
nagy barokk ablak
egy kis kerek abl
kis kapu és lépcs
A szentély deli
kétesztatu régi
keleti oldalához
restye. Az egész
a szentély körül
még a gotikus ko
ma az egész temp
fut végig. Hajó
nyeregtető alatt.

Belseje: Az álta
Nyugodt, széles
méretekhet képes
felé nezve trapp
nes falsiku szen
vonalakban lendü
A barokk kibővit
borda -boltozat
3-3 kevéset kiugr

Róna József
Vénusz születése, eredeti vázlat, bronz

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Müvészeti kiállitás. 1914. 8 l.

Róna József szobrász

-i: Két kiállitás. N.Szal. Pesti Napló, 1936. okt. 17. 11 l.

MDK

Róna József

Velencei nemzetközi kiáll. 1912. 142 l.

Róna József, Atelier, Bp. VII. Szabó József-u.12.

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

MDK

Róna József

Anya gyermekével, bronz

Árverési Közlöny, 194o. 3.rk.sz. 1.

MDK

Róna József

100.000 pengőt fordított művészsegélyezésre a M. Képzm.Orsz. Szövetsége. Pest, 1940. jun. 11. 9 l.

Róna József (1861-193..)

Öreg faun.
Szobor.Bronz.Sign.

Herkules és Omphale.
Szobor.Bronz.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Róna József

szobrász

Genfben a Nemzeti Múzeumban - bemutatásra kerülő magyar reprezentatív jellegű képző-és iparművészeti kiállitás anyagában - szoborral szerepel.

Budapesti Hirlap
1929.VIII.15.

Róna József

A genfi Musée d'Art et Histoire-ban a Népszövetség ülése alatt bemutatandó magyar képző- és iparművészeti kiállítás anyagának kivilogatásában a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács külföldi kiállítási bizottságának ülésén részt vett.

Nemzeti Ujság
1929. VIII. 4.

Róna József

Genfi művészeti kiállitás - Musée d'Art et d'Histoire-ben - a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács külföldi bizottsága ülésén részt vett s a beérkezett anyag elbirálásában közreműködött.

Budapesti Hirlap
1929 VIII.4.

Róna József
szobrász

Munkácsy-céh közgyülése - Fészekben - a müvész aeropag uj tagja lett.-

Esti Kurir
1929.V.19

Róna József

szobrász

Munkácsy-céh közgyülése - Fészek- klubban - a szobrász aeropágba beválasztották.-

Nemzeti Ujság
1929.V.19.

Róna József

szobrász

Munkácsy-céh közgyülése - Fészek-klubban - a szobrász-aeropágba beválasztották.-

Az E s t .
1929.V.19.

Róna József

szobrász

Munkácsy-céh közgyülése - a szobrász-aeropágba beválasztották.-

Magyarság
1929.V.18.

Róna József

Szerepelt a Munkáczy-cél szegedi kiállításán.

EK 1930. X. 22.

Róna Emil
szobrász

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács külföldi kiállítási bizottsága által delegált zsüri tagjaként kiválogatta azokat a festményeket és szobrokat, amelyek a barcelonai nemzetközi nagy művészeti kiállításon képviselik a magyar művészetet.

Nemzeti Ujság
1929.IV.4.

Rína Ferenc
szobrász

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács külföldi kiállítási bizottsága által delegált zsüri tagjaként ki válogatta azokat a festményeket és szobrokat, amelyek a barcelonai nemzetközi nagy művészeti kiállításon képviselik a magyar művészetet.

Magyarság
1929.IV.4.

Róna József
szobrán

A barcelonai kiállitás zsurijébe választották meg.

U j s á g
1929.II.5.

Rónai József
szobrász

A barcelonai kiállítás zsűrijébe választották meg.

Magyarság
1929.II.5.

Róna József
szobrász

A Képzőművészeti Tanács ülésén a barcelonai kiállitás zsürijébe választották meg.

Nemzeti Ujság
1929.II.5.

Róna József

Hüve nekepela hunkány
Cél tárgyszerűjátékán

Nyság 1937 VI. 4.

Róna József

Szerepelt a Munkácsy-cék szegedi kiállításán.

Nu: 1930. X. 21.

Róna József

szerepelt a Munkácsy-céh szegedi kiállításán.

PH. 1930. X. 21.

M.D.K.

Róna József
rajza

Kossuth Lajos rajza

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959.

1226

Róna József szobrász

M.D.K.

I. díjjal tüntették ki az 1916 os Erzsébet
királyné emlékmű pályázaton.

Az Erzsébet királyné emlékmű története.
Bp. 1932, 2

M.D.K.

Róna József

festő? rokon?

A képzőművészek a pesti Royal kávéházban találkoztak, Róna is közéjük járt.

Tompa Gabriella: Gregussi Ince.

32 l.

Róna József
rajzai

M.D.K.

20.) Emlékérem.

Fővárosi képtár kiállításai XLIV.: Magyar érem és plakettművészet 1800 tól napjainkig. 17 lap.

Budapest, 1949

MDK

Kossuth L. Kollégium kiáll. Sp. 1948. máj.

Róna József

MDK

Párisi kiáll. szobrászati zsürijének tagja

Műcsarnok, 1899. 31.sz. 471 l.

MDK

Róna József
szobrászati szakbiz előadóhelyettese lett

A Műcsarnok uj vezetősége. Művészet, 1910.
177 l.

Róna József /1861-1940/ MDK
szobrász

neobarokk műveivel zökkenő Izsó után

•-•

Farkas Zoltán: Újkori magyar szobrok Galériája.
Műterem 1950 I.évf. 10.sz 6-7.o.

MDK

Róma József

készítette a Gellért fürdő kapuján látható mőfigurákat. (részlet-felvétel repr.)

(képfelirat.)

Nők Lapja, Bp. 1958. április 10. [20.l.]

ulbertsch: Szent család.

Róna József ~~festőművész~~ szobrászmüvész
Zeneóra lecke. Bronzszobor
A Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása
1900 szeptember 16

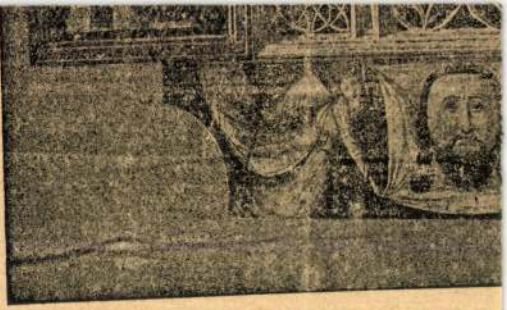

28. kép. *Szepesi mester,*

festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. — Lepold—Homor 96. l. — Divald: Magyarország művészeti emlékei. Bp. 1927., 135. l. (2. és 4. kép = 133. l.) — Gerevich PA, 212. l. — Péter: A magyar művészet története, I. kötet. Bp. 1930., 118. l. — Genthon RMF, 61. l.

MAGYAR FESTŐ, 1480 körül

Szent Benedek (27. kép)

Fa, tempera, 84×44 cm.

Csúcsos felső záródása újabbkori csonkítás Függőkép volt?

A garamszentbenedeki apátsági templomból.

A jánosréti mester körével kapcsolatos.

Haiczl Kálmán: A garamszentbenedek apátság története. Bp. 1913., 144. l. — Gere vich PA, 210—212. l. — Genthon RMF 60. l.

Róna József szobrászmüvész
Egyptomi Szent Antal kisértése.
Nemzeti Szalon. Az Uj Müvészcsoport első kiállitása
1917-18

A/2

Róna József ~~festőművész~~ szobrász
Zsidó festők kiállitása
Haladás, 1949, julius 14

L.g.:

102.778-1917. szán.

III.

A Műemlékek Orsz. Bizottságának

Budapest.

Folyó évi junius hó 6-án 329 szán alatt kelt fölterjesztésére, szives sürgős tárgyalás és javaslattétel végett visszavárólag lekiüldöm.

Budapest, 1917. augusztus hó 8

A miniszter rendeletéből:

[illegible]

miniszteri osztálytanácsos.

Róna József

6.m.: Ankét a magyar müvészek között a Mücsarnokról
Esti Kurir, 1930, dec. 25

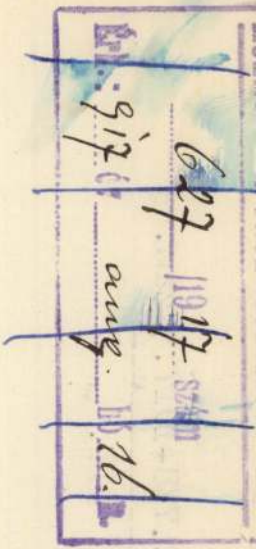

MDK

Róna József szobrász,

a Benczur Társ. művésztagja

Benczur Társ. reprezentativ kiáll. 1936. okt.

N.Szal. 4 l.

MDK

Róna József

Magyar művészek Oroszországban. Műcsarnok, 1899. 26.sz. 4o5 l.

Róna József

Buda halála, br.dombormü

Töldi estéje, " "

Szent György Céh 14. suk. 1913.

12 l.

MDK

Róna József szobrászmüv.

a képzőmüv. tanács uj tagja

Vállalkozók Közl. 1908. dec. 9. 8 1.

M.D.K.

Róna József /1861-1940/

866. Erzsébet királyné szobra. Gipszminta.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 94. l.

Róna József
szobrász

M.D.K.

Savójai Jenő lovasszobrának
alkotója

Pro hemona
Művészet, 1961. október – 37 l.

M.D.K.

Rona József.

Szobrász müvész megbizást kap Rozsnyó városától Kossuth Lajos szobrának elkészitésére.

Kossuth szobor Rozsnyón

Városok Lapja. 1907. 2.évef. 2.szám. 9.0

M.D.K.

Róna József

„Dunára
A királyi palota ~~Dunára~~ néző terrászon savoyai Jenő herceg lovasszobra, Róna József müve áll."

Gerő Ödön: Budapest. Bp. 1904. 19. l.

Merszner Miklos bizottsági
itézett megkeresése értelmében
a vonatkozólag van szerencsém
terek korábbi ajánlatán kívül
mester 10,400 kor. – és Koncz Kázo
o koronáról szóló költségvetési

éltóságos Uram

alázatos szolgája

Gyalus László
építés.

Róna József ~~festő~~művész
~~Osztrák-~~Magyar ~~monarchia~~ művészetnek ~~kiállítása~~ Oroszországban
Mücsarnok, 1899, 4o5 lap